

5.243

BORSTENIUS

BOTANICON

Res 5243

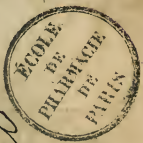
BOTANICON,

CONTINENS HERBARVM, ALIORVMQVE

Simplicium, quorum usus in Medicinis est, descriptiones, & Iconas ad uivum effigiatas : ex præcipuis tam Græcis quàm Latinis Authoribus iam recens concinnatum.

Additsetiam, quæ Neotericorum obseruationes & experientia uel comprobarunt denuo, uel nuper inuenerunt.

AUT. THEODERICO DOR-
stenio Medico.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareo.

FRANCOFORTI, Christianus Egenolphus excudebat.

1840

STATISTICS

THE UNITED STATES DEPARTMENT OF AGRICULTURE
BUREAU OF PLANT INDUSTRY
WASHINGTON, D. C.
1911

PLANT INDUSTRY
1911

6-11-11

PLANT INDUSTRY
1911

CLARISSIMO SIMVL AC DOCTIS,

SIMO VIRO D; DOCTORI BURCHARDO

Mithobio, Illustris, Ducis Erici Brunsvicensis

Medico excellentissimo, Domino ac Pa-

trono suo, perpetua fide colendo

Theodericus Dorstenius

S. D.

VPERIORE anno clarissime D. Doctor, Christianus Egenolphus Typographus Francfordianus, precibus à me contendit, ut uolumen illud Herbarium, quod in Germanica lingua iam olim stanneis excusum formulis in uulgus emiserat, Latinitate donarem, ac idem ex optimorum medicorum uiridarum locupletarem. Quod laboris, licet ego meo (quod aiunt) me pede metiens, deprecari non desierim, tamen sic institit ac urfit ille, ut sedulus euicerit, persuasus imposito oneri me parem ac idoneum fore, qui iam & temporis & studij non parum in arte medica insumpserim. Obtrusam igitur uerius quàm oblatam scribendi prouintiam accepi, partim ut amantissimum mei uirum, pleniore si fieri posset, obsequio demererer, partim ut in Herbaria medicina ac simplici, per scribendi exercitacionem, ac, quem optimum magistrum Cicero predicat, usum, consequeretur uberiorem eius cognitionem: Partim etiam, ut tali beneficio, uel potius iuuandi studio meo, omnes medicinae candidatos mihi deuincirem, in spem uenienti, non paruam ex opere suscepto promanaturam utilitatem. Principiò autem opus ipsum Germanicum succisuis horis pro mea uirili à me uersum, ex probatissimis tam Græcis quàm Latinis medicinae autoribus in uniuersum locupletius reddidi. Deinde singulis herbis atq; simplicibus annotationes quasdam, in quibus ueræ & genuinæ ipsarum herbarum & simplicium nomenclaturæ, & descriptiones, ex antiquis & recentioribus medicis erutæ continentur, adieci. Postmodum etiam Barbaras uoces Arabibus & myropolis communiore, & magis receptas non omisi. Postremò si qua est inter medicos controuersia uel disceptatio de herba uel simplici aliquo, eam quoque non missam feci, lites qua potui dexteritate conatus dirimere. Atqui non defuturi sunt procul dubio male feriat quidam medici, qui hosce labores ceu uanos ac infrugiferos, carbone priusquam legerint notabunt, ac naso, quod aiunt, suspendent, insimulabuntq; me temeritatis, qui literaturæ mediocris homo, de herbis, hoc est de rebus dubijs & perplexis ac arduis, propter quas inter summos medicos, etiam num uehemens contentio atque controuersia gliscat, aliquid in lucem ædere

* ij

P R A E F A T I O.

fuërim ausus. Sed tales uelim rogatos, ut prius quæ sunt à me diligenter scripta perlegant, quàm incognita, dente Theonino rodant. Quo factò, clementiores agnoscent ac fatebuntur, me summorum ac optimorum medicorum autoritatibus inniti, ipsorumq; de herbis ac simplicibus iudicia & placita concessisse, & breuiter nihil adduxisse, quod ex eorum libris non sit depromptum. Cæterum si quis illos classicos autores, quos imitor, nonnullis in herbis scopum minus attigisse conuicerit, is mihi ueniam dabit, cum ipsi opus habeant Patronis, quos paraui defensores: tametsi multo malim cum illis ipsis errare, quàm cum rixosis medicis qui Herbariæ medicinæ rudes ac prorsum ignari sunt, ualde sapere. Optimè profectò mihi de medicinæ tyronibus mereri uidentur, qui rei Herbariæ hætenus tam scædè neglectæ, olim uerò in magno precio habitæ, auxiliaries manus admovent, eamq; ab interitu omnisi calumnîe securi, uindicare non grauantur. Atq; utinam in hoc pulcherrimum negocium, omnes medicinæ proceres conspirarent, coq; uelis (ut aiunt) equisq; contendrent, quo Herbaria medicina iam iam renascens, & caput iterum exerens, tandem pristino uigori ac honori restitua tur. Quod ipsum efficere totis uiribus olim conati fuerant excellentes uiri, Leoniceus, Manardus, & Ottho Brunfelsius. Quibus si fata uitam non inuidissent, rem Herbariam me Hercle multum ad iuuissent, & maiore cum fructu promouissent. Sed iam commune mortalitatis iter nigressi, lampada tradiderunt illis qui adhuc supersites in Herbarum mundanarum uiretis exercentur: in quorum numero sunt D. Ruellius, Antonius Musa, Leonardus Fuchsius, atq; alij cum linguarum pericia, tum Herbarum cognitione nobilitati medici, qui utinam à pulcherrimis cæptis desistere non uelint, sed strenue progredi, æternam sibi benè faciendo gloriam paraturi. Non enim fluxum uirtutis premium apud medicinæ studiosos promercentur, qui bonam in herbarum disciplinis illustrandis, nauauerunt operam. Vnde dolendum imò detestandum arbitror, hanc medicinæ partem tam multos annos adeo neglectam & contemptam iacuisse, ut eius apud Medicos nulla tanq; Megarensium habita fuerit ratio, cum tamen literarum monumentis proditum sit, summos olim reges adeo herbarum fuisse studiosos, ut neglecto regiæ maiestatis honore non puduerit neq; tæduerit eos, per uastas regionum solitudines, ac saltus inuios reptare, cliuosa montium iuga peragrare, abdita terræ uiscera scrutari, latebrosos deniq; specus penetrare, solo studio quærendi commodas, ac utiles humanis usibus herbas, & ad posteritatem transmittendi earum inuentarum cognitatas uires, ut eo uelut omnium maximo beneficio, sibi genus humanum obstringerent. Hoc itaq; uelut sempiterno gloriæ aucto-

ramento,

P R A E F A T I O.

ramento, illi reges celebratissimi uiuunt, etiam hodie grata hominum memoria. Quorum nomina peritura cum ipsis simul mortem obiuissent, nisi plantis indita iam æterno durarent æuo: permantebunt autem immortalia tantisper dum tellus fida & optima rerum parens gignet Gentianam, Eupatorium, Clymenum, Polemoniam, & cætera id genus nomen à regibus habentia. Quid? nonne Iuba qui utriq; Mauritanix primus imperauit, studiorum claritate memorabilior etiam quàm regno, qui potissimum eo celeberrimam famam assecutus est æternamq; laudem, quòd herbam Euphorbiam nomine ab inuentore medico suo appellatam, miris laudibus celebrarit, priuatim ei dicato uolumine. Mithridatem quoq; Ponti regem, non perinde regnū alioqui locupletissimum, non tam unius atq; uiginti linguarum miraculum, quàm unica rei Herbarie peritia nobilitauit, uereq; magnum uirum ad sydera tulit, qui inde commentationes & exemplaria, effectusq; in arcanis reliquit, ut autor est Plinius. Cum igitur non modo doctissimi rerum naturalium indagatores, sed etiam summi & potentissimi reges herbarum cognitione delectati sint, ac in eo studiorum genere laboribus indefessis uersati, quis non uiderit ualde ridiculum esse à medicis nonnullis falsam sibi scientiæ persuasionē induentibus, rem Herbariam contemni ac uelut indignam scitu Sephasiaris ac Pharmacopolis totam relinqui. Quo supercilio turgentes, audent ipsi se præferre summis illis medicis, Hippocrate & Galeno: qui in syluis & montibus oberrarunt ad inuestigandum & quærendum herbas, qui profecto tantum laboris non cepissent, nisi exploratum habuissent, hoc ipsum plurimum conducere, & in arte medica summe necessarium fore. Quibus importunis utilissimæ rei contemptoribus illud plæruncq; solet contingere, ut cum peregre abierint, & ad egrotos per uenerint, nihil ualeant, omni ope destituti, nisi ad manus habuerint myropolia, cum tamen quibuslibet in syluis & hortis circumquaq; magna sit herbarum copia, quibus optimè & utiliter possent medicari, si modo herbas haberent cognitatas, ac non è myropolarum præscriptis penderent. Sed exoticis illis & Arabum pharmacis, quibus officinæ seculi nostri sunt oppletæ, intantum addicti sunt, ut præ his omnes herbas negligant ac contemnant. Cum tamen nemo hoc improbare ausit, nostrates herbas exoticis illis non esse uiribus inferiores, atque eas corporibus nostris magis salutarem præstare medicinam. Sed ne longius euehar, ista missa faciens, medicinæ studiosos monebo atq; hortabor, ut medicinam Herbariam reiectis eius contemptoribus, auide amplectantur, omnesq; libros de herbis conscriptos diligenter euoluant, summorumque illorum regnum & medicorum exemplis adducti, syluas, montes, præ-

P R A E F A T I O .

ta & hortos nonnunquam uerno & æstiuo tempore peragrent per
lustrentq; quo ueram herbarum aliorumq; simplicium cognitio-
nem sibi paulatim parant, cum impossibile sit, ut is in probatum me-
dicum euadat, qui harum rerum nullam habuerit cognitionem, at-
que experientiam. Cæterum iam uela contracturus, clariss. Doctor
ad te reuertar. Nouisti doctis uiris priscam solennitatem ac consue-
tudinem esse, ut suas lucubrationes magnatibus uiris ac Meccena-
tibus inscribere consueuerint, partim quòd gratiam ac beneuolen-
tiam eorum sibi conciliare ac pro beneficijs in se collatis gratiam re-
ferre queant, partim quòd præsidium aduersus iniuriam æmulo-
rum & Zoilorum quarant ac parent. Eodem ergo studio atque
exemplo uir ornatissime, in præsentia impulsus ego, meam hanc
qualemcunque industriam laboremq; Tuæ dignitati nominatim
nuncupare constitui. Es enim tu inter omnes bonos amicos mihi ui-
sus dignus, cui hoc opus tanquam Deo tutelari dedicaretur, idque
duabus de causis, Principio ob summam & arctissimam familiarita-
tem, quæ multis ab hinc annis, non solum Erffordix, uerum etiam
Marburgi, inter nos intercessit, atq; ob tua summa in me merita,
quibus me totum tibi deuinxisti. Deinde quòd tu non solum in arte
medica, uerum etiam in Mathematis atq; in omni genere disciplina-
rum sis præstantissimus: unde & iam tuum nomen apud omnes do-
ctos celebratum est: per quod non leue pondus, nec paruum æsti-
mationem huic operi accessuram esse penitus mihi persuadeo,
postquam tui nominis auspicio euulgatum est. Proinde uo-

lumen hoc Herbarium tanquam *μνημόσυνον*, & amoris no-

stri erga te pignus, hilari fronte excipias precor

Burcharde doctissime, & contra morsus ui-

tiligatorum defende. Bene Vale, Apud

Marpurgum, Kalendis Mar-

tij. Anno à Chri-

sto nato.

1 5 4 0.

ελεγγος

ΕΛΕΓΧΟΣ.

ΕΛΕΓΧΟΣ.

Αβρότομον	217 α	Ατράφαξις	35 α	Επιδύμον	214 α
Αγάρικου	216 β	Αψίνδιου	2 β	Επίτατωλευρος	227 α
Αγνός ήλύγος	27 β			Επίταφυλλου	287 β
Αγριοκίλια	178 α	Βάλανος	103 δ	Εραπίλλος	268 β
Αγρίσις	141 δ	Βαλαύσιου	43 β	Ερυθρόδανου	253 β
Αδίκαντου	61 β	Βάλαμου	41 δ	Ευώμου	215 α
Αείωου	40 α	Βάρυθου	255 ε	Ευπαύριου	217 β
Αείωου μικρού	294 β	Βάρυπικρου	2 β	Ευρευθόδανου	253 β
Αίζυριος	299 δ	Βασιλικού	208 β	Ευφρόσιμου	49 β
Ακακία	220 β	Βάτος	193 α	Εφήμερου	249 α
Ακαλήφην κνίδην	301 α	Βλῆχρον	259 β		
Ακάνθα λευκή	47 α	Βουβώνιου	157 β	Ζαά	257 β
Ακανθος	44 α	Βούγλωστον	30 δ	Ζιγγίβερι	305 α
Ακορος	16 α	Βούκερος	219 δ		
Ακτῆ	259 β	Βούτρον	55 δ	Ηδύσμος	287 β
Αλεξάνδρου	296 δ	Βούφθαλμος	127 β	Ηδύσμος άγριος	289 α
Αλισμα	125 β	Βραθύς	255 β	Ηερχήμιον	158 β
Αλικάκεβος	19 α	Βρύου	30 β		
Αλοή	25 β	Βρυονία	51 δ		
Αλθαία	5 δ	Βρωμος	21 δ	Θάψια	284 α
Αμάρακος	111 β, 177 α			Θερμός	157 δ
Αμάρανθος	125 β	Γαλιόψις	302 δ	Θρηλαξ άγρια	160 β
Αμβροσία	18 α	Γαρύφαλλον	139 β	Θριδάξ ήμερος	ibi.
Αμπέλος	198 δ	Γεντιάνη	159 α	Θύμβρα	260 β
Αμπέλος λευκή	25 α	Γεράσιου	147 β	Θυμελαιά	27 δ
Αμπώλος μέλαινα	35 β	Γλήχρον	219 β		
Αμυγδαλή	24 β	Γλυκύνισσα	135 δ	Ιβίσκος	5 δ
Ανάβασις	149 δ	Γλυκυσίδης	212 δ	Ιεραβότση	292 α
Αναγαλλίς	31 β	Γογγύλη ήμερος	242 β	Ιου μέλας	297 β
Ανακίριος	1 α			Ιωαύριου	217 β
Ανδοαχνη	233 β	Δαμασκόνιου	125 β	Ιππουρις	249 δ
Ανδροσαμίου	215 δ	Δασυπόδιου	297 β	Ιρις	269 β
Ανιδου	7 δ	Δαύκος άγριος	204 β	Ίψια	253 α
Ανθεμίς	56 β	Δαφνίδης	164 δ		
Ανδροπόμορφον	181 α	Δαφνί	164 δ	Κάλαμος άρωματικός	57 δ
Ανισον	2 β	Δαφνίτις	296 δ	Καλαμίνθη	287 β
Απίος	214 β	Δίκτυμος	106 α	Καυναβίς ήμερος	59 β
Αρχαλέον	21 β	Διονύσιου	242 δ	Καυπώνιον	22 β
Αριστολογία	5 α	Διος Βάλανος	70 α	Καυπώνιτης	ibi.
Αριστολογία μακρά	4 δ	Διος κύκμος	118 β	Καυπώνης	ibi.
Αρκευδής	119 β	Δίψκος	67 α	Καυπυρις	60 β
Αρμυράκια	244 α	Δρακοντία μεγάλη	37 α	Καυπύριου	197 α
Αρνογλωσσος	127 α	Δρυς	242 α	Καυπύριου	64 α
Αρνογλωσσον μικρόν	219 α			Καυρος	201 δ
Αρομ	22 β			Καυρον βασιλικόν	202 β
Αρτίμοσις	21 α	Εκατογέφαλον	253 β	Καυρον ένδικόν	204 β
Ασάριον	23 δ	Ελατιν	144 β	Καυρον μυρισκόν	203 δ
Ασπαραγος	271 δ	Ελαφοβόσκος	256 β	Κεγχρος	291 β
Ασπλύνιον	264 α	Ελελίσφακος	256 β	Κεδρόμηλον	25 α
Ασάφης	211 β	Ελένιον	113 α	Κελτικήν ναρόλιον	164 α
Αστρίον	117 β	Εμβόρος λευκός	108 δ	Κερίτιουριον	72 α
Ασύραττικός	217 β	Εμβόρος μέλας	210 α	Κεράσιον	74 β
Ασφάλτος	49 α	Ελξίνη	210 β	Κερασος	ibi.
Ασφρότελος	215 α	Εμπετρον	262 β		

Κεράτοφυλαξ	133 c	Μι.	Ορχίς	208 b
Κεσρον	88 c	Μάκκερ	Οσούρις	273 d, 148 b
Κηκίς	124 b	Μαλαχί ανθέμης	Οαθαβελμικα	216 d
Κινναμύμωρ	84 b	Μανδραγόρας		
Κίστος	142 d	Μανδραγόρου	Γ.	
Κίτριον	85 d	Μασίχην		
Κιχώριον	82 d	Μαγαιρώνιον	140 a	Γαιονία 08 c, 212 d
Κινκός	97 d	Μελέντιον	202 a	Γαρδένιον 211 b, 189 c
Κνίδιος κόκκος	87 d	Μέλις	184 b	Γενίόφυλλον 214 d
Κοκκιμίλια	218 d	Μελία	231 d	Γεπερι 223 d
Κόλοκύνθα	96 d	Μελίλωτος	185 b	Γερικλόμενος 03 d
Κολοκυνθίς	86 c	Μελισσόφυλλον	215 b	Γεριστεριών 692 d
Κολυχκόμ	149 d	Μεσπιλον	200 b	Γερσικον 85 d
Κορίανον	90 d	Μέσπιλος	ibi.	Γερσικον μύλον 217 b
Κοριον	ibi.	Μηδικόν	85 d	Γερστέλιον 219 c
Κορωνόπους	218 d	Θηκώμ	209 b	Γερτροστίνιον 219 c
Κόσος	92 d	Μήλιον	81 d	Γευκίδανος 220 c
Κράμβη	204 d	Μήλον	212 d	Γήγαγον 221 d
Κρίθμον	93 d	Μολόχην	180 b	Γήκτον 89 b
Κρόιβη	151 b	Μορία	194 d	Γιδώνιον 222 b
Κρόιον	109 b	Μοσχοκάριον	203 d	Γίσον 226 d
Κρόκος	95 d	Μυόσώτια	36 d	Γισακία 226 c
Κρόμμυμον	71 b	Μυρίκη	280 d, 195 d	Γιύσουσα 226 d
Κυάμος	118 b	Μυρισόφυλλον	190 c	Γολιον 268 b
Κυδώνιον	92 c	Μυρσίνη	197 d	Γολύγατον 275 b
Κυκλάμινος	103 d	Μυρσίνη άζρία	53 c	Πολύνευρος 227 d
Κύμιον	110 d			Πολυπόδιον 230 d
Κυνόλοστον	102 b	N.		Πολύτριχον 61 c
Κυνκοφάλιον	118 d	Μαρδός άζρία	11 d, 291 d	Πράσιον 228 b
Κυπάρισσος	99 c	Ναρδος ενόικη	175 d	Πράσιον κεφαλώτον 212 b
Κύπερος	103 d	Ναρδος κελτικη	176 d	Προβάειος 227 d
Κύπρος	168 c	Νάρθηξ	121 d	Πύρις 224 d
Κυσάμπελος	100 d	Νυμφαία	199 d	Πυρεθρον 241 b
Κωνέον	83 c			

Λαγόπους	136 c, 118 d	Ξιφιον	110 b, 140 d	Ρά	247 d
Λαβύρις	71 d	Ξυρίς	140 d	Ραφανίς	245 d
Λάπαθον	162 b			Ραφανίς άζρία	244 d
Λάχανον	204 d			Ρόσον	249 c
Λεγύμ	145 b	Οινόφορος	298 d	Ροία	243 d
Λευθός	216 d	Οιμωμ	87 d	Ρήον	242 d
Λεωλαπόδιον	82 d	Ολυρα	269 c		
Λεπίδιον	223 d	Ομφακίτις	114 b	Σ.	
Λεπτοκάριον	202 d	Ομφάλις	116 d		
Λευκίον	81 a	Οξίς	34 d	Σάμψνοχος	177 d
Λευκή, άιγιστος	232 d	Οξυκακάνθη	48 b	Σαρξίφαγον	262 b
Λιβανώσις	252 d	Οξύλαπαθον	162 b	Σάψιον	261 b
Λιγυσικόμ	267 c	Οξύς	199 c	Σέλινον άζριον	29 b
Λιθόσωρον	192 b	Οξύτοφυλλον	9 c, 289 d	Σέλινον κηπάιον	28 b
Λινοκάλαις	173 c	Οξυφεινικον	280 b	Σιμυδια	196 d
Λίνον	ibi.	Οπωρα	221 d	Σίρις	82 d, 116 b
Λίνον άζριον	ibi.	Οργανος	206 c	Σισαλι	272 d
Λινόβωσις	129 c	Οργανον άζριον	215 b	Σισυμφον	271 b
Λυχνίς άζρία	216 d	Οροβος	207 c	Σίκκος	98 b

ΕΛΕΓΧΟΣ.

Σίκκος	98 b	Τερμίνθινι φκτίνη	185 d	Φιλυρία	185 c
Σινυπι	270 b	Τερμίνθος	ibidem.	Φλόμος	292 c
Σούμβριον	44 d	Τεύτλον	45 d.	204 d	203 d
Σκόλιμος	102 b	Τηλός		129 d	108 d
Σκόρδιον	205 a	Τιθύμαλλον		256 a	291 a
Σκόρδοιον	10 b	Τραπόπωλον		80 a	
Σκύλα	277 d	Τρίφυλλος		177 d	
Σμύσσα	195 b	Τρίφυλλον	130 c.	298 d	X.
Σόγος	208 d	Τριχόμανες		62 c	108 a
Σπάρσιον	118 a	Τροχίλη		3 b	294 d
Σπάρτοιν	ibi.	Τύρος		69 b	77 c
Στάφης	211 b				144 b
Σταφισάγρια	279 b	Υ.			56 c
Σταφυλίνοσ	212 d	Υδροπεπερι	114 c.	216 d	76 d
Σταφυλίνοσ ἄγριος	104 c	Υδωρ		12 c	137 b
Στίχας	280 a	Υοσκυάμος		133 b	78 c
Στρόβιλος	222 c	Υπερικον		215 d	6 a
Στρύχον	19 d.	272 d	Υψοθικός	113 b	142 d
Στρύχονος μάνικος	304 c	Υωσάπος		144 c	35 a
Συκάμιον	294 a				
συκον	121 c	Φ.			Υ.
σύμφυτον	89 b	Φάκος			164 a
σχίνος	278 c	Φάκος δὲ ἐπιτ' ἑλμάτοιν	106 a	106 d	218 d
		Φάσγανον			18 c
		Φηγασ			
		Φιλόφαρες			
Τ.					Τέλθ.
Τιλέριον	119 c				

INDEX,

INDEX.

A:	
A Abrothanium	17 a
Abfinthium	2 b
Abfinthium ponticum	17 a
Acanthis	44 a
Acacia	20 c
Acetofa	6 d
Acetum	34 a
Acorus	16 a
Acus mufcata	14-7 b
Aegilops	21 d
Affodillus	15 a
Agaricum	26 c
Agaricus	26 c
Agnus castus	27 c
Agrefte fedum	119 c
Agreftris faluia	117 c
Agrimonia	11 c
Aizoon	40 a
Aizoon minus	294 b
Albucum	15 a
Alcanna	168 c
Alchimilla	22 d
Alga paluftris	199 a
Alexandria	296 d
Alifma	125 b
Alkakengi	19 a
Alleluia	9 c
Allium	10 b
Allium agrefte	265 a
Aluus	79 c
Altercum	153 b
Aloë fuccotrinum	25 b
Althæa	5 d
Amantilla	291
Amaracus	177 a
Amaranthus	126 b
Amarum dulce	76 d
Ambrosia	18 a
Ambubeia	82 a
Amerina falix	27 c
Amygdala amara & dul-	
cia	24 b
Amygdalus	24 b
Anacardus	23 c
Anagallis	31 c
Anagallis maior	89 b
Anethum	7 d
Anicetum	7 d
Anifum	8 c
Anthemis	56 c
Anthera	21 b
Anthos	251 d
Aphrodifia	261 b
Apiaftrum	186 b
Apium hemorrhoidum	30 c
Apium hortulanum	28 b
Apium regale	30 b
Apium rifus	29 b
Apium ruficū	13 a, 30 b, 281 d

INDEX.

Apium fatuum	28 b	Bromus	21 d
Apium fylueftrc	29 b	Bryonia	52 a
Apollinaria	22 c	Bryonia nigra	53 b
Aqua	32 c	Brufcus	53 c
Aqua mulfa	194 b	Bubonion	157 d
Aquilegia	30 d	Bucheidem	208 b
Arbor glandis	242 a	Bugloffa, um.	50 d
Aringa	76 d	Bupthalmion	80 c
Aristolochia longa	4 d	Burfa paftoris	54 c
Aristolochia rotunda	3 c	Buryrum	55 d
Armoratia	244 a	Buxus	55 b
Arnogloffa	227 a		
Aron	12 d	C.	
Artemifia	1 a	Caballinum	25 b
Artemifia domeftica	281 d	Cæpa	73 b
Arthianita	303 d	Cæpe	73 b
Artincilla	22 d	Calamentum	187 c
Afarum	13 d	Calamentum montanū	187 c
Afparagus	273 d	Calamus aromaticus	57 d
After Articus	157 d	Calamus odoratus	57 d
Afterion	157 d	Calendula	58 c
Aftrantia	19 d	Campanella	300 b
Athanafia	281 d	Candela regis	282 d
Atriplex	35 a	Candelaria	182 d
Atriplex <i>Hifpanicæ</i>	277 a	Cannabis fatiua	59 c
Atriplexum	35 a	Cannabis fylueftris	59 c
Auena	21 d	Capillus porcinus	61 d
		Capillus Veneris	61 d
		Caprifolium	63 a
		Capnicus	132 b
B.		Caput monachi	80 c
Balaufia, um.	43 b	Cardamomum	64 a
Ballote	182 b	Cardamum	197 d
Balfamita	44 d	Cardiaca	65 a
Balfamum	41 d	Cardo f. Mariæ	47 a
Barba Aaron	12 d	Carduus benedictus	65 c
Barba hirci	80 a	Carduus fullonum	67 a
Barba Iouis	40 a	Carium	101 d
Barba filuana	41 b	Caros agrefte	64 a
Bafilicon	37 b	Carpefium	96 b
Bedeguar	47 a	Carpobalfamum	41 d
Bedegaris	47 a	Cartamus	95 d
Behem	47 d	Carios	101 d
Behemun	47 d	Cartofilago	123 c
Berberis	48 b	Carui	101 d
Bleta	45 d	Caruum	101 d
Bleta rubea	204 d	Caryophyllata	135 c
Bernardi tefticulus	15 a	Caryophyllum	137 b
Batis	93 d	Caryophyllum	137 b
Beta	45 d	Cafeus	69 b
Beta alba	46 d	Caffia fiftula	68 a
Betonica	33 c	Caffia lignea	68 d
Betula	296 b	Caftanea	70 b
Bifmalua	5 d	Caftangula	265 d
Biftorta	87 d, 287 b	Catoputia	71 b
Bitumen	49 a	Cauda equina	149 d
Bitumen iudaicum	51 c	Cauda porcina	192 b
Bombax	49 c	Caulis	204 d
Borago	303 d	Centaurea	72 a
Bothormarien	18 a	Centaureium	72 a
Botrys	44 a	Centum capita	158 b
Branca urfina	204 d	Centrum galli	135 b
Braffica			

INDEX.

Centumneruia aquatica	41 b	Cressio	266 d	Euphragia	116 d
Cenrumnodia	235 b	Creta marina	93 d		
Cerastium	74 b	Cretanus	93 d	F.	
Cerastium	74 b	Crispula	54 c. 94 d	Faba	118 b
Cerastium	74 b	Crista gallinacea	292 b	Faba inuerfa	119 c
Cerefolium	75 b	Crocus	96 a	Faba nulla	153 b
Cerephyllum	75 b	Cubebe	96 b	Fagafmon	120 b
Cerui boletus	76 b	Cucumis	98 b	Fagus	120 d
Ceruibolitus	76 b	Cucumis citrinus	98 c	Febrifuga	121 b
Chamaedaphne	296 d	Cucurbita	96 d	Fel terræ	72 a
Chamaedryos	77 c	Cuminum	101 a	Ferraria maior	105 b
Chamaedrys	77 c	Cunila	260 d	Ferula	121 d
Chamaemelon	56 c	Cupressina	76 d	Ferulago	284 d
Chamaepithyos	76 d	Cupressus	99 c	Ficus	122 c
Chamaepithys	76 d	Culcitra	100 b	Filago	123 c
Chamomilla	56 c	Cyclaminus	303 d	Filicula	230 a
Charanios	58 c	Cydonium	92 c	Filipendula	124 d
Cheiri	81 a	Cymbalaria	300 b	Filix	124 a
Chelidonia	78 c	Cyaninum	101 a	Fistula	126 c
Chelidonium	78 c	Cynoglossa	102 b	Fistici	246 c
Chironia	72 a	Cyperus	103 a	Fistula pastoris	125 b
Cichorium	82 a	Cypressus	99 c	Folia sene	167 b
Ciclamen	303 d	Cyllimbrium	189 a	Folliculi sene	267 b
Cicorea	82 a			Flammula	218 a
Cicuta	83 c	D.		Flos amoris	126 b
Cinum dulce	8 c	Dactyli Indici	280 b	Flos frumenti	126 d
Cinamomum	84 b	Dactylus	103 d	Flos S. Iohannis	127 c
Citrage	136 b	Daphnitis	295 d	Foeniculum	118 b
Citrea malus, siue medica	85 a	Daucus	104 c	Foeniculum porcinum	220 d
Citreolus	98 c	Daucus syluestris	104 c	Foenum graecum	129 d
Citreum malum	85 a	Dens leonia	107 b	Fraga	130 c
Citromalum	85 a	Dictamnus	106 b	Fragaria	130 c
Citrullus	98 c	Dictamnus	106 b	Fraxinus	131 d
Citrulus	98 c	Diapensa	105 b	Fuga daemonum	215 d
Citrus	85 a	Diptamus	106 b	Fungus abietis	26 c
Claua Herculis	199 a	Dracontion	87 d	Fumaria herba	132 b
Cnecos	95 d	Dracunculus maior	87 d	Fumus terræ	131 b
Cnicos	95 d	Dulcisradix	174 d	G.	
Coccos gnidios	85 d			Galanga	133 c
Collum draconis	87 d	E.		Galla	134 b
Coloquintida	86 d	Ebulum	108 a	Galli crus	218 a
Colocynthidis	86 d	Ebulus	110 b	Gallitricum	135 b
Colubra	87 d	Elleborum nigrum	108 d	Gallitricum syluestre	136 b
Colubrina	ibi	Elleborus albus	111 c	Gamandra	77 c
Columbina	292 b	Endiua	112 c	Gariophyllata	116 c
Coma	80 a	Endiua syluestris	113 a	Gariophyllus	137 b
Consolida maior	89 b	Enula Campana	25 b	Geniua	138 a
Consolida minor	105 b	Epaticum	114 a	Gentiana	138 d
Consolida regalis	90 d	Epithymon	114 a	Geranion	147 b
Conuoluulus	300 b	Equinalis herba	149 d	Gingiber	305 c
Cordumet	64 a	Equisetum	149 d	Git	201 a
Coriandrum	90 d	Erica	195 d	Goffipion	51 c
Coriandrum putei	61 d	Erigeron	266 d	Gladjolus	16 a 120 b
Corianum	90 d	Eryngion	158 b	Glycirrhiza	174 d
Corona regia	185 b	Eruca	115 a	Gramen	141 d
Corrigiola minor	235 b	Eruca	207 c	Grana iuniperi	159 c
Costus	92 a	Efula	116 a	Grana pæoniæ	212 d
Coron	51 c	Efula aduleterina	173 a. 143 b	Grana solis	192 b
Cotonium	92 c	Eupatorium	117 c	Gracia dei	147 b
Corula foetida	56 c	Eufrafia	116 d		
Corum	51 c			H.	
Craffula minor	294 b				

INDEX.

H.			iuiubæ	159 a	Maiorana	177 a
Halicacabus	19 a		Iuncus angulosus & odoratus	103 a	Mala maritima	178 b
Hastulargia	15 a				Mala sylvestris	178 b
Hedera	142 d				Malua	178 d
Hedera terrestris	144 b				Malua hortenſis	180 b
Heliotropium	82 a		Iuniperus	159 c	Malua minor	178 d
Hepatica	145 b				Malua Rhomana	180 b
Hepatica	145 b				Malua Satiua maior	180 b
Hepatorium	117 c				Malua tranſmarina	180 b
Heracliotica	206 b		L.		Malum	231 a
Herba Appollinaris	153 b		Labrum ueneris	47 a	Malum granatum	141 a
Herbenedicta	136 c	191 a	Lactuca agrestis	160 c	Malum medicum	85 a
Herba cancri	54 c	94 d	Lactuca domeſtica	160 c	Malum punicum	181 a
Herba caſta	189 d		Lagopus	136 c	Malum terre	303 d
Herba clauellata	189 d		Lamium	302 d	Mandragora	181 b
Herba Herculis	146 c		Lanari	229 a	Mandragoras	181 b
Herba paralifis	179 b		Lanceolata	162 b	Manna	284 b
Herba pedicularis	238 d		Lapathium	162 b	Manus Chriſti	208 b
Herbapularis	1 a		Lappacium maius	162 b	Marathrum	228 b
Herba regia	147 b		Lapacium minus	162 b	Margarita	146 c
Herba Roberti	215 d		Lapathium	163 d	Marrubium	182 b
Herba S. Ioannis	210 b		Lappathum rotundum	163 d	Marrubium nigrum	182 b
Herba S. Petri	145 b		Lapsana	164 b	Marrubium ſylueſtre	182 b
Herba ſtellaris	156 c		Lauacrum ueneris	67 a	Mafſiche	183 d
Herbatrinitatis	295 a	295 a	Lauendula	164 a	Mafſix	183 d
Herba tunici	15 a		Laurea	165 d	Materſylua	63 a
Herba ueneœa	173 a	148 b	Lauri baccae	296 d	Matticaria	221 b
Herba urinalis	192 b		Laurus	164 d	Matrifylua	145 b
Herculea Herba	249 a		Lens	166 a	Medo	184 b
Hermoadactylus	15 a		Lenſ paluſtris	166 d	Mel	184 b
Heron	31 c		Lenticula	166 a	Melicraton	184 b
Hippia	162 b		Lenticula aquae	166 d	Melroris	284 b
Hippolapathum	149 d		Leontopodion	22 d	Meliſolium	186 b
Hippuris	78 c		Lepidium	223 d	Meliſolium	186 b
Hirundinaria herba	150 d		Leucopedion	22 d	Meliſotum	185 b
	219 d		Leuſticum	167 c	Meliſotus	185 b
Holuſtrum	151 b		Lien caprae	178 d	Melliſa	186 b
Hordeum	152 c		Liguſticum	167 c	Meloni	98 d
Humulus	184 b		Liguſtrum	168 c	Meloſepen	98 d
Hydromel	155 d		Lilium cœleſte	169 b	Meliſophyllon	186 b
Hydropiper	215 d		Lilium cœruleum	169 b	Menta	187 b
Hypericon	153 b		Lilium album	169 b	Menta alba	187 b
Hyoſciamus	154 c		Lilium conuallium	170 d	Menta aquatica	189 a
Hyſſopus			Linaria	173 a	Menta odorifera	187 b
			Lingua agni	227 a	Menta non odorifera	187 c
			Lingua auis	174 c	Menta Romana	187 b
			Lingua canis	102 b	Menta Sarracenicã	44 d
			Lingua canina	102 b	Mentafitrum	189 a
I.			Lingua ceruina	164 a	Menta ſylueſtris	189 a
Iacea	195 a		Linozoſtis	189 d	Mercurialis	189 d
Iaceanigra	12 d		Linum	173 d	Mercurij herba	214 a
Iarſus	5 d		Liquiritia	174 d	Mefpilus	200 b
Ibeofus	145 b		Lupinuma	175 d	Mefpilum	200 b
Iecoraria	157 b		Lupinus	275 d	Mezereon	85 d
Incenſaria	157 d		Lupulus	152 c	Milium	191 c
Inguinalis	111 b		Lupus ſalſtarius	152 c	Milium ſolis	192 b
Intybum	81 a		Lybſticum	167 c	Millefolium	190 d
Intybum erraticum	113 a				Morabaccae	192 a
Inula	63 a				Mora rubi	182 a
Inuolucrum maius	158 b		M.		Morſus diaboli	195 a
Iringus	169 b		Macer	176 c	Morſus gallinae	31 c
Iris	76 d		Macis	176 c	Morum celſi	194 a
Iua moſchata			Magiſtrantia	19 d	Morum	194 a

INDEX.

Morus	194 a	Papauer palustre	199 a	Premula ueris	214 c
Mulsum	184 b	Parthenion	189 d	Priapismus	261 b
Muris urina	178 d	Parthenis	1 a	Proterpinata	235 b
Muscus arboria	303 b	Parietaria	210 b	Protentilla	236 b
Myrica	195 d	Passulae	211 b	Prunella	237 a
Myrice	180 d	Pastinaca domestica	212 a	Prunella immatura	20 c
Myrrha	196 b	Pedicularia	279 b	Prunum	238 a
Myrtillus	197 a	Penta dactylus	214 a	Prunus	ibi.
Myrtus	ibi.	Pentaphyllion	ibi.	Pseudolinum	148 b. 173 a
Myrtus sylvestris	53 c	Pepon	98 d	Pseudonardus	194 a
		Perapaistoris	54 c	Ptylium	238 d
		Perdicium	210 b	Pyrethrum	241 b
N.		Perfoliata	215 b		
Narcissus	149 a	Perforata	215 d	Q.	
Nardus agrestis	291 a	Peristereon	292 b	Quercula minor	77 c
Nardus celtica	164 a 276 d	Perpensa	13 d	Quercus	242 a
Nardus Indica	275 d	Pericaria	216 d	Quinquefolium	214 a
Nasturtium	197 d	Perficum	85 a. 217 b		
Nasturtium agreste	ibi.	Peruinca	296 d	R.	
Nasturtium aquaticum	197 d. 166 d	Pes coruinus	218 a	Radicula	245 a
Nepeta	187 c	Pes leonis	22 d	Radix	ibi.
Nenuphar	199 a	Pes leporis	136 c. 218 d	Radix diuina	38 c
Nespium	200 b	Pes uralinus	44 a	Ranunculus	218 a
Nespius	ibi.	Petrapium	219 d	Raphanus	245 a
Nigella	201 a	Petroleinum	219 d	Raphanus agrestis	244 a
Nux auellana	202 a	Petroleum	219 b	Raphanus maior	ibi.
Nux balilica	202 d	Peucedanum	220 d	Rapa	243 b
Nux coryli	202 a	Peucedanus	ibi.	Rapafatiua	ibi.
Nux Indica	204 b	Pilosella	36 a	Rapum	ibi.
Nux iuglans	202 d	Pimpinella	221 c	Rapum terrae	303 d
Nux molchata	203 d	Pinafiellum	220 d	Rapistrum	246 a
Nux myristica	ibi.	Pinea nux	222 c	Raponeoli	246 d
Nux pontica	202 a	Piper	223 a	Rapunculus	ibi.
Nux praenestina	ibi.	Piperi	ibi.	Ribes	248 d
Nymphæa	199 a	Piperitis	223 d	Robertiana	247 b
		Piper aquaticum	155 d	Rosa	249 c
O.		Piperina	223 d	Rosa Benedicta	212 d
Ocimum	37 b	Piper montanum	155 d	Rosarum mel, oleum, succus	
Oliuella	168 c	Pirola	215 a		249 c
Olus	204 d	Pirum domesticum	224 a	Rosmarinus	251 d
Olus regium	1 a	Pirum sylvestrc	ibi.	Rostrum ciconiae	247 b
Opobalsamum	41 d	Pistacea	226 c	Rostrum porcinum	112 c
Origanus	206 b	Pisum	226 a	Rubea fatiua	253 b
Orobus	207 c	Pituitaria	279 b	Rubea tinctorum	ibi.
Ostrucium	19 d	Poligonon	235 b	Rubus	192 a
Oxilopathum	162 b	Polipodium	230 a	Rumex	162 b
Oximel	184 b	Pomum	231 a	Ruscus	53 c
Oxiphœnicum	180 b	Populus arbor	231 d	Rustica nardus	13 d
Oxyacantha	48 b	Porrum	332 b	Rura fatiua	253 d
Ozimum	37 b	Porrum sectium	ibi.	Rura sylvestris	ibi.
		Pors.	197 a	Rhabarbarum	247 a
P.		Portulaca	233 b	Rhaponticum	248 a
Pæonia	212 d	Pulegium	239 b	Rheon	247 a
Palatum leporis	208 d	Pulmonaria	240 d	Rheubarbarum	ibi.
Palma Christi	208 b	Purgatorium capitis	279 b		
Palmula	103 d	Plantago	227 a	S.	
Panis cuculi	9 c	Plantago aquatica	41 b	Sabina	255 d
Panis porcini	303 d	Plantago minor	229 a	Sabucus	259 b
Papauer album	209 b	Planta leonis	22 d	Sagittalis herba	120 a
Papauer nigrum	ibi.	Phu	291 a	Salix	258 a
Papauer	ibi.	Prasium	182 b	Sambucus	259 b

INDEX.

Salutaris herba	241 b	Solidago	98 b	234 c	Turbit	290 c
Saliunca	276 d	Solsequium		82 a	V.	
Salvia	256 d	Sonchus		208 d		
Samplicus	277 a	Sparagus		273 d	Valeriana	291 a
Sanguis Martis	13 d	Spatula foetida		274 d	Veratrum album	108 d
Sanguinaria	54 c	Spelta		275 b	Veratrum nigrum	110 b
Sana munda	136 c	Spica Celtica		276 d	Verbalcum	282 d
Sanicula	105 b	Spica Indica		275 d	Verbena	292 b
Satureia	260 d	Spica nardi		ibi.	Verbenaca	ibi.
Sauina	255 d	Spica Romana		276 d	Vernicularis	294 b
Saxifraga	262 b	Spina alba		47 a	Vetonica	295 a
Saxifraga alba	192 b	Spinaceum olus		277 a	Velicaria	19 a
Saxifraga rubea	19 a, 124 d	Spinachia		ibi.	Veronica	38 c
Saxifragia	262 b	Splenaria		63 a	Vibex	295 a
Saxifragum	ibi.	Sponia folis	71 b	28 a	Victoralis	296 b
Satyron	261 b	Squilla		277 d	Vinca	210 b
Scabiosa	262 b	Squinantum		278 c	Viola citrina	296 d
Schoenanthos	278 c	Staphis agria		279 b	Viola lutea	81 a
Scolopendria	264 a	Stacaria herba		220 d	Violanigra, purpurea, mu-	ibi.
Scolopendron	ibi.	Stellaria		157 d	rana.	297 c
Scordium	265 a	Stichas		279 d	Viperina	87 d
Scorodotis	ibi.	Stichados citrinum		ibi.	Virga pastoris	67 a
Schrophularia	124 d, 265 d	Strangularia		265 d	Vilcago	124 d
Scylla	277 d	Strychnon fatuum		272 d	Viscum quercinum	242 a
Sedum maius	40 a	Supercilium ueneris		190 d	Vitex	27 c
Sedum minus	294 b	Symphiton maius		89 b	Viticella	62 a
Seitaragi Indum	223 d	Syluamater		242 d	Vitis alba	ibi.
Semen Itraxini	174 c	Syluestris cucurbita		86 d	Vitis nigra	53 b
Semperuium	40 a				Vitis uinifera	298 d
Senadon	197 d, 266 d				Volubilis	300 b
Senctio	266 d	T.			Volubilis magna	252 c
Septineruia	227 a	Tamarinus		280 b	Vnguentaria	189 d
Serpentaria	87 d	Tamariscus	280 d	ibi.	Vrccolaris	210 b
Serpentaria minor	12 d	Tamarix		281 d	Vrtica	301 a
Serpillum	263 b	Tanacetum		236 b	Vrtica iners	302 d
Serratura	38 c	Tanacetum agreste		112 c	Vrtica labeo	ibi.
Serica	159 a	Taraxacon		282 d	Vrtica mortua	ibi.
Sertula campana	185 b	Taxus barbatus		283 d	Vfnea	303 b
Sefama	271 b	Terebinthina resina		ibi.	Vulgago	23 d
Sefamum	272 b	Terebinthus		284 b	Vua canina	303 d
Sefeli Massiliense	271 a	Tereniabin		244 b	Vua passæ	304 c
Sicla	204 d	Terra corona		261 b	Vua lupina	211 b
Siler montanum	272 a	Testiculus uulpis		284 d	Vua l'aminia	304 c
Silicia	129 d	Thapia		285 c	Vua uerfa	53 b
Silicula	ibi.	Tilia		286 b		304 c
Siligo	269 c	Tithymalus, um;		280 d	X.	
Sisamum	271 b	Thymbra		85 d	Xilobalsamum	
Sinope	270 b	Thymolæa		287 b	Xilon	41 d
Sinapi	ibi.	Tormentilla		290 a		51 c
Sinapis	ibi.	Tribulus marinus		130 c	Z.	
Sisymbrium	44 d	Trifolium		288 d	Zea	
Solanum	272 d	Trifolium acutum		289 d	Zedoaria	275 b
Solanum furiosum	304 c	Trifolium cuculi		9 c	Zingiber	305 a
Solanus	19 a	Trixago		77 c	Zingiberi	305 c
Solatrura	272 d	Trixagopalustris		265 a	Zinziberina	ibi.
					Zizipha	223 d
						359 a

FINIS.

Registier,

Register.

Register.

A.		
Biß		
Abrahamsbaum	195 a	
Algeyen	30 d	
Alantwurtz	113 a	
Alberbaum	231 d	
Aleon	181 b	
Ancken	55 d	
Andorn	182 b	
Anriffien	111 b	
Apoftekraut	195 a, 263 b	
Aron	12 d	
Arskitzeln	159 a	
Artich	108 a	
Augentrost	115 d	
B.		
Bachmirtz	189 a	
Baldian	291 a	
Balfam	41 d	
Balfamkraut	44 d, 187 b	
Balfam mirtz	44 d	
Bafilien	37 b	
Baumnuß	202 d	
Baumfar	230 a	
Baumwoll	51 c	
Baurneppich	30 b	
Berfuß	1 a	
Beinwell	89 b	
Benedictenkraut	136 d	
Benedicten rofen	212 d	
Benedicten wurtzel	136 d	
Benningen rofen/Edmer.	212 d	
Beren Klawe	44 a	
Beren rap	44 a	
Bertram	242 b	
Berfchen	180 d	
Berwincken	296 d	
Befienaw	212 a	
Betonienkraut	38 d	
Beyn hölzlin	168 c	
Bibenell	221 c	
Biberwurtz	3 c	
Bilfamkraut	153 b	
Bingelkraut	189 d	
Binertfch	277 a	
Bieck/Bieckbaum	296 b	
Bieckwurtz	121 d	
Biren/zam/wild;	224 b	
Bifimirtz	279 b	
Boderellen	19 a	
Bocks bart	80 b	
Bonen	118 b	
Boretzfch	49 c	
Bornwurtz	65 d	
Borrich	49 c	
Blattlofe	294 b	
Blaw Lilien	140 a	
Blawmendeelm	77 c	
Blüttrau:	54 d, 94 c, 260 b	
Blürwurtz	94 c	
Bracken Diftel	158 b	
Braun Betonien	38 d	
Braunwurtz	265 a	
Brennkraut	125 d	
Biennwurtz	157 b	
Bromberz	193 a	
Buchwurtz	11 c, 215 b	
Bunckeln	237 a	
Bunnkrefte	197 d, 266 d	
Büben treel	67 a	
Büchampffer	9 c	
Büchbaum	120 d	
Büchfbaum	55 b	
Burgel	233 b	
Burreß	49 c	
Bürtfchen	280 d	
Burgel kraut	233 b	
Butter	55 d	
C.		
Calmus	57 d	
Cameln hew	278 c	
Camillen blümen	55 c	
Capperen rind/wurtzel/	60 c	
vnd blümen,	64 b	
Cardamömlin	65 d	
Carden benedict	108 d	
Chrißwurtz	85 a	
Citricapffel	93 c	
Citrullen	184 a	
Claret	99 c	
Cypreffenbaum	86 c	
Coloquint	90 d	
Coriander	92 a	
Costen	92 a	
Creutzblümlein	156 c, 208 b	
Cubeben	96 c	
Cucumeren	93 b	
D.		
Dactilen auß Indien	280 b	
Dannen fchwamm	26 c	
Darteln	103 d	
Deñ gras	235 b	
Denmenmarck	291 a	
Dille	7 d	
Dipfram	106 a	
Dolwurtz	304 c	
Doff	206 b	
Drachenwurtz	16 a	
Dreifaltigkei blümen	156 c	
Dreißwurtz	165 d	
Dünckel	275 a	
Dunderbar	40 a	
Durchwachs	215 b	
E.		
Eberwurtz	220 d	
Eedel diftel	65 d	
Ehren preiß	295 a	
Einbeer	304 c	
Eleud	158 b	
Elephanten lauß	23 c	
Elfen	2 b	
Enduicn	111 b	
Engerling	76 b	
Engel süß	230 a	
Enß	8 c	
Encian	138 d	
Eppfel	231 a	
Eppfig	28 b	
Epphew	242 d	
Eppich	142 d	
Erbßal	48 b	
Erbßen	216 a	
Erden eppich	144 b	
Erdenkrenzlin	144 b	
Erde apffel	303 d	
Erdbeer	130 c	
Erdtrauch	132 b	
Erdwibel	277 d	
Erlinbaum	79 d	
Enrofen	180 b	
Efchbaum	131 d	
Eßig	34 a	
Efchbaum	242 a	
Eychfaren	124 a	
Eychen müßel	242 a	
F.		
Faren	124 a	
Feder kraut	72 a, 121 b	
Febe diftel	47 a	
Feigen	122 c	
Feigbonen	175 d	
Feigblarer eppich	30 c	
Felde Kümml	272 a	
Fellriß	107 b	
Fendchel	128 d	
Ferwerbaum	159 c	
Fichten nuß	222 c	
Feigwurtz kraut	265 d	
Filz kraut	100 b	
Flachs	173 a d	
Flachs kraut	248 b	
Flachs feiden	100 b	
Fleifchblüm	288 d	
Flöhe kraut	155 d, 216 d, 238 d	
Floramor	126 b	
Fraw Venus bad	67 a	
Freyschem kraut	156 c	
Froschlöffel kraut	41 b	
Fünßinger kraut	214 b	
G.		
Galgan	133 d	
Gallöppfel	134 b	
Gamenderlin	77 c	
Garbe	190 d	
Gariofilat	136 d	
Garten ephew	28 b	

Register.

Garten Frop	260 d	Hipocrasß	184 a	Bley n kleet	163 d
Garten Föl	ibi.	Hirsen	191 c	Bley n schwertel	120 b
Garten Fress	197 d	Hirtz schwam	76 b	Knaben frau	119 c
Gauch heyl	31 c	Hirtzen pfeiff	125 b	Knoblauch	10 b
Gelbe lilien	16 # 140 a	Hirtzen seckel	54 d	Knollen frau	205 d
Gecler kle	185 b	Hirtz wurtz	18 a	Köle/rot köle	204 d
Geleruben	212 a	Hirtz zung	264 a	Boller wurtz	199 a
Gele schwerteln	140 a	Hisop	154 c	Körbel frau	132 b
Geel violn	81 a	Holder	259 a	Kornblumen	126 d
Gensericß	236 b	Holz mangolt	225 a	Kramerbaum	159 c
Genßblat	63 a	Holz dppffel	178 b	Kranich haßß	147 b
Geyß wurtz	106 a	Hopp	3 c	Krauß distel	158 b
Ginest	138 a	Hornungs blüm	184 a	Kressen	197 d
Ginseren	ibi.	Horwurtz	284 b	Broiten dill	56 c
Gole wurtz	15 # 78 a	Hunds fürbßen	152 c	Künigs blüme	212 d
Gottes gnad	147 b	Hunds melde	149 a	Künigs kertz	282 d
Granat blümen	43 b	Hunds milten	199 a	Kürbis	96 d
Granat dppffel	141 a	Hunds zung	52 a	Kurten	92 c
Gras	141 d	Hünere bißß	35 a	Kü wurtz	87 d 189 d
Grensch	236 b	Hünere darm	189 d		
Grensing	ibi d.	Hünere köhl	102 b		
Griechisch hew	129 d	Hünere serb	31 c	L	
Grunde frau	263 b			Lang holwurtz	4 d
Grunde wurzel	162 b	J.		Latrich	160 c
Groß kleet	ibi.	Jbisch		Lauch	232 b
Grundheil	295 a	Jbisch wurzel	5 d	Lauendel	164 a
Gucklauch lauch	9 c	Jelenger jelleber	ibi.	Leber frau	145 b
Gundelreb	144 b	Jndiernuß	76 d	Lein frau	148 b 173 a
		Jngber	204 b	Lein samen	173 d
		Jngrien	305 c	Leuß frau	279 b
		Johans treublin	296 d	Lieb sicker	167 c
		Jsenhart	248 d	Lilien weiß/blaw.	169 b
		Jsenkraut	292 b	Lindenbaum	285 c
		Juden kirschen	292 b	Linsen	156 a
		Juden leim	19 a	Lipwurtz	100 a
			49 a	Lorber baum/beer.	264 d
		B.		Ldwen süß	22 d
		Banel	84 b	Ldwentapen	ibi.
		Bannn frau	149 b	Lungen frau	240 d
		Baps frau	64 d		
		Barten distel	76 a	M.	
		Bagen leyterlin	176 d	Magd blüm	56 c
		Bagen mung	287 c	Mag samen	209 b
		Bagen treublin	294 b	Mandelbaum	24 b
		Bagen wurzel	291 a	Mandel süß/butter.	24 b
		Bagen zigel	149 d	Mangolt	45 d
		Bellers hals	85 d	Mans trew	158 b
		Bebeln	75 b	Marien magdalen blüß	276 d
		Berzen frau	282 d	men	276 d
		Bese	69 b	Masß liebe	234 c
		Besten	70 a	Masßfüßeln	ibi.
		Beusch lamp	27 c	Mauber/baum.	194 a
		Birzbaum	74 b	Maur pfeffer	194 b
		Bisßen	ibi.	Maur rauren	61 d
		Bin nuß	222 c	May blümen	171 d
		Bleck frau	253 b	Meer disteln	93 d 290 a
		Bleib	288 d	Meer hürß	292 b
		Blein Kreuzwurtz	65 d	Meer zwibel	277 d
				Merrich	244 a
				Meld	35 a
				Meyßen frau	186 b
				Mengel	

Register.

K.

Mengelwurz	6 d
Mengelwurz	162 b
Morgen distel	47 a
Mereer	121 b
Mier	184 a
Mettram	121 b
Neußohr	36 a
Meyerion	177 a
Meysterwurz	19 d
Ming	187 b
Mistmilt	189 d
Moren heymisch	212 a
Mosß	303 b
Morten Kraut	279 d
Mundholz	168 c
Muscaren blümen	170 c
Muscaren nuß	203 d
Mutterkraut	186 b
Mutterkraut	121 b
Myeß	303 b
Myrrh	196 b

V.

Vadelkraut	148 b
Vadelkraut	36 a 156 c
Vachsarten	272 d
Vaterwurz	87 d
Vegelin	137 b
Vegelkraut	136 d
Viepe	187 c
Viepeln baum/frucht.	200 b
Vesseln	301 a

O.

Ochsenzung	49 d
Odemung	11 c 117 c
Osterlucce	4 d

P.

Pappeln	178 d
Peonen blümen	212 d
Peterlin	219 d
Petersilgen	167 a
Pfaffenblatt	80 c
Pfaffenpins	12 d
Pfaffenstul	80 c
Pfawen spiegel	210 d
Pfawen kraut	161 a
Pfeffer	223 a
Pfefferkraut	213 d
Pfersing kraut	216 d 217 b
Pfifferling	76 b
Pflaumen	238 a
Pfeumenen	133 a
Popeln baum	231 d
Poleyen	239 b
Porst	280 d
Pulienkraut	238 d

Q.

Quidem	92 c
Quendel	168 b

Schlangen kraut	87 d
Schlehen safft	20 c
Schlüssel blümen	146 c
Schlur en	19 a
Schwaben kraut	78 c
Schwaben wurtz	150 d
Schwartz Elysiawurtz	210 b
Schwartz Coriander	201 a
Schwartz Fumich	161 a
Schwartz neßwurtz	110 b
Schwartz stuck wurtz	53 b
Schwartz wein eb	161 a
Schwartz wurtz	89 b
Schwawens brot	303 d
Schwertel blauw	169 b
Seeblüm	199 a
Senec bletter	267 b
Senff kraut	223 d
Senff	270 a
Senenbaum	255 d
Siben gezeit	129 d
Singrün	296 d
Sinnaw	21 d
Sisam dl	271 b
Sisam samen	161 a
Sonnen kraut	82 a
Sonnen wendel	161 a
Sonnen wirtel	161 a
Spargen	273 d
Speck lilien	63 a
Speck malien	189 d
Spelz	275 a
Spica narden	275 d
Spiz wegetich	229 a
Spinct köner	71 b, 85 b, 186 b
Spinct wurtz	286 b
Stabwurtz	17 a
Stendel kraut	261 b
Stendelwurtz	161 b
Stern kraut	157 d
Steynbrech	251 b
Steyn flec	185 b
Steyn minz	187 c
Stein pete silgen	28 b
Steyn rauen	61 d
Stich kraut	77 a
Streckwurtz	52 a
Stolz heinrich	87 d
Storcken schnabel	147 b
Sußholz	174 d

T.

Tag und nacht	210 b
Tamarisc baum	280 d
Tauben kropff	132 b
Tauben rock	149 d
Tausent blatt	190 d
Tausent gülden kraut	72 a 190 d
Tausent schön	126 b
Taub nesseln	302 d
Terpentyn	283 d

Register.

Teschelkraut	54 d	Weg dreit	235 b	Wilder nardus	13 d	191 a
Teuffels abbiß	195 a	Wegerich	227 b	Wild poley		268 b
Teuffcher Ingber	12 d	Wegebreyt	227 b	wilde rauren		132 b
Thymblüm	114 a	Weg gras	235 b	wilder ſcharlach		136 b
Todneßeln	302 d	Wegholder	159 c	wild ſchwertel	15 a.	120 a
Comentul	287 b	Wegwart	82 a	wilder ſaffran		95 d
Triblat	288 d	Weg weiße	82 a	wild ſalbey	18 a	117 c
Tropffwurcz	330 a	Weidenbaum	258 a	wilder ſenff		246 a
		Weinrauren	253 d	wilder Turbit		184 d
		Weinreb	258 d	windenkraut		300 b
		Weinſtock	298 d	winter grün		225 a
V.		Weißberonien	146 c	winter roſen		180 b
Verſich	48 b	Weißdiſtel	47 a	wiſen kumel		101 d
Verſiltz	ibi.	Weißglocken	300 b	wolffmilch		116 a
Violen	297 c	Weißköhl	46 d	wolffs milch wild		173 a
Vibenbaum	231 d	Weißmeerlinſen	166 d	wolzmür		206 b
Vnſer frauen bettſtro	168 b	Weißnießwurcz	108 d	wolfwurcz		179 b
Vnſer frauwe ſlachs	148 b 173 a	Weißſenff	115 a	wulkraut		123 c
Vnſer frauen mantel	22 d	Weißer ſteinbrech	197 b	wundelbaum		71 b
Vnſer frauen minz	187 b	Weinweinreb	52 a	wunderkraut		123 c
Vnzeilige ſchlehen	20 c	Welfch hanbutter	159 a	wundſcherling		83 c
Vogelkraut	31 c	Welfchnuß	202 d	wurmfamen		281 d
Vogelzung	174 c	Wermus	2 b	wüterich		83 c
		Wicken	207 c	wütſchen		83 c
		Wild ampffer	6 d	wützerling		83 c
Waltſaren	124 a	Wild bappel	5 d			
Waltſoppff	216 a	Wilde garben	124 d			
Walt köhl	225 a	Wilder Eppich	29 b			
Walt lilien	106 a	Wilder galgan	103 a	Zeer Frau		277 a
Walt mangolt	225 a	Wilder ſenchel	220 d	Zeitloſen		234 c
Walt meyſter	63 a	Wild laurich	160 c	Zeitloſen		149 a
Walt bart	41 b	Wilder klee	185 b	Zibeln		73 b
Walt wurcz	89 b	Wilder knobloch	265 a	Zimet rind/rot.		84 b
Wand leuß frau	274 d	Wilder kü. ba	86 c	Zit wen		305 a
Wasser	32 c	Wild kreff	197 d	Zwibeln		73 b
Wasser minz	189 a	Wild minz	189 a	Zwibeln hiſop		160 d
Wasser pfeffer	155 d	Wild moren	104 c	Zwiland		85 d
Weber kaeien	67 a					

¶ Ende des Registers.

LECTORI

DE HERB. CAETERISQVE SIMPLICIB. MED. 1
ARTEMISIA.

Αρτεμισία.
 Ανακτιριος.

Artemisia.
 Herba regia.
 Olus regium.
 Parthenis.

Βεϋϋϋϋ.
 S. Johans gürtel.

DESCRPTIO.

ARTEMISIA à Græcis & Latinis eodem nomine appellatur, ab Artemisia uxore Mausoli regis, quæ sibi hanc herbã uendicauit, dicta, uel ab Artemide Diana, quòd instar Dianæ parturientes adiuuet. Græci, ut inquit Barbarus, βασιλικόν λαχόνον, id est regium olus, etiam appellauere. ob uirium enim præstantiam apud Græcos & Latinos huius herbæ fuit nomenclatura. Matricaria etiam à Latinis dicitur, quòd matricis doloribus medeatur.

Artemisia herba est, figura Absynthio & Abrotano similis, sed maiora tantum & latiora hæc habet folia, quæ extrinsecus candida, intrinsecus uero sunt uirentia, & odore acuto, sapore admodum amaro. Caulem habet oblongum, flores uerò ut Chamomilla, producit.

Duo eius genera. Rubens caule ac floribus est rubicundis, Albicans altera, caule est albo, & flore flauo, radice fruticosa & candida. Nascitur ferè ad uiri altitudinem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit & siccac tertio ordine. Foliorum tantum est usus in Me- **G**
dicina, & non radicis, & uiridia plus profunt, quam arida.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Decocta in uino & pota, mulieribus prouocat menses. prodest
quoq; si in balneo saepius ab inferiori parte, secundum umbilicum
se ea lauerint ac fouerint.

Eadem uino ac ceruisia decocta, & pota, ad difficilem partum
conducit. Herba elixa dextro femori mulieris uel ilijs applicata,
praesens adfert remedium, Sed ea quam primum infans in lucem
prodierit, inde est amouenda, ne neglecta magna adferat perniciem.

Si qua mulier mortuum in utero foetum habuerit, bibat ex huius
herbae decocto, tum leniter liberabitur.

Contra uenena, & rabidorum animalium morsus ualde prodest,
& in primis succus si bibatur.

Artemisia rubea uino decocta ac pota, menstrua prouocat. Ex
uino pota urinam ciet.

Redacta in puluerem & cum aqua apij temperata & pota, calcu-
lo lumborum supra modum auxiliatur.

Cum uino cocta & bibita, muliebrium locorum tumores, & o-
mnia ibidem mala emendat.

B Eadem cum uino, folijs Chamomillae, & saluia decocta, mem- **D**
bra paralytica & stupida, si ex ea defricata fuerint, recalfacit & ui-
res confirmat.

Contusa ficibus atq; myrrha admixta si fuerit, stomachum re-
frigeratum calefacit, si singulorum drachmam unam uino imposue-
ris, & ea potione usus fueris.

Herbae huius Radix sumpta, tam potenter laxat & purgat, ut eti-
am foetum ex utero mulieris uiuum aut mortuum expellat.

Medicinae magis conueniunt huius herbae folia, quam radices,
& utiliora sunt uiridia quam arida, & mulierculis sterilibus praeci-
pue conducunt.

Cum semine anethi in puluerem redacta & commista, ficus aut
mariscas sanat imposita. Parotidas quoq; eodem modo curat, si pri-
us acuto scalpello locus fuerit scarificatus, & tum puluis inspersus
fuerit.

Oppilationem membrorum, ut splenis ac iecinoris, ex frigida
causa prouenientem aperit, si quis tali modo usus fuerit.

Artemisiae ac Scolopendriae Manipulum unum, ac parum ab-
synthij, si quis acceperit ac simul in uino coxerit, & Zaccaro edulca-
uerit, haec potio prodest ad Istericiam, si parum Centaurae admi-
sceatur. Et quicquid a potione herbarum reliquum fuerit, calidum
leni est;

A lieni est imponendum, Idem quoq; prodest filien extrinsecus tumo **G**
rem uel inflationem noxiam acceperit.

Artemisia cum Taxo barbato in uino cocta, remedium praestat
ad anum procidentem, si quis huic calido decocto infederit.

Artemisiam secum habentibus, negant nocere mala medicamen
ta, bestiam ue ullam, & ne solem quidem.

Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

AQVA ARTEMISIAE.

Herba tantum distillatur in fine Maij.

Hec aqua medetur Tussi, conciliat somnum, pellit uenenum, cale
facit stomachum & confortat. decem dies pota prodest regio mor
bo laborantibus, Quadraginta uero dies pota singulis uicibus ad iij.
uel iij. uncias, conducit ad hydropem: facit procrefcere barbam il
lita. Tineas capitis exterit, lassitudinem & defatigata membra re
frigerat illita: partus accelerat, bibita pondere uinus unci: foetum
mortuum expellit pondere unc. iij. pota. Mala quoq; accidentia,
& tumores, & alia reprimi et pellit que mulieribus circa pudenda
accidere solent. Vrinam ducit & calculos, Renes opilatōs aperit.
Venenorum quoq; unica antidotus est.

ABSINTHIUM.

B

D

NOMENCLATURAE.

Ἀψίνθιον.
Βαρνικρον.

Absinthium.

Wermut.
Elsen.

ABSINTHIUM ab ἄψιδαι hoc est ā tangendo ex aduer
so per antiphrasin Græci nomen deflexerunt, quod nul
lum animal ob eximiam amaritudinem hanc herbam at
tingat, Vnde & barypicon ab amaritudine & odore

A ij

DE HERBIS CAETERISQVE

A dicitur. Germani **Wermut** appellant, quasi prohibēs alacritatem, **C**
 & fortè ob gustum ita appellarunt. Sacris Romanæ gentis celebra-
 tum quondam absinthium est: siquidem Latinorum ferijs certanti-
 bus in capitolio quadrigis, uictor absinthium bibebat: sanitatem ut
 par est præmio dari honorificè tunc existimantibus Romanis, cu-
 ius seruandæ restituendæq; non parua meritò inter olera laus Ab-
 sinthio debetur, tam multiplex uis est, & in firmâdo stomacho tam
 efficax.

DESCRPTIO.

Absinthium caules habet ut Artemisia. Flores superne luteos, in-
 star herbæ, quam imperiti uocant Stichados citrinum, Radices in-
 fernè candidas & fruticosas.

Tria autem à Plinio diuersis locis, & item à Dioscor. Absinthij ge-
 nera numerantur. Primū est Absinthium Romanū uel rusticum,
 quod & ponticum à regione, in qua optimum nascitur, appellatur.
 Aliud Absinthium marinum, quod & Seriphium dicitur, nobis qui-
 dem ignotum. Tertium Absinthij genus quod plurimum in Gal-
 lia ultra Alpes nascitur, quodq; incolæ gentis suæ uocabulo Sancto-
 nicum à Santonum gente appellant, unde & semen Sanctonicum,
 quod in pharmacopolijs uenditur aduersus infantium lumbricos.

TEMPERAMENTVM.

B Absinthium calidum primo gradu est, sicum tertio, astringen- **D**
 ti, amara & acri simul donatum qualitate.
 Succus ipsius herba multo calidior est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus decem diebus continuis una uice potus ad quatuor dra-
 chmas, & in saccharo temperatus, conducit ad Istericiam, & aquā
 intercutem, & multos etiam lienis & iocinoris noxios humores
 propellit.

Absinthium stomachum & epar confortat, Ciborum appeten-
 tiam excitat, morbis ex opilatione prouenientibus, utputa hydro-
 pi, & id genus alijs, medetur.

Lumbricos in uentre necat, & fortiter eos expellit, emplastro in-
 de præparato in hunc modum. Recipe Absinthij quatuor uncias,
 euphorbij semi unciam, cornu ceruini combusti, unciam unam, his
 addatur uncia una fellis leporini, & mel admisceatur, Inde empla-
 strum factum, uentri imponatur.

Qui longa febre conflictatur, utatur succo Absinthij, saccharo
 temperato, statim febre leuabitur.

Si cui caput adeo dolet, ut somnum capere nequeat, accipiat Ab-
 sinthium & herbam minutum contusam in aqua bene decoquat, &
 lintheo

A lintheo impositam, capiti leniter circumdet ac circumliget, pulsati. C
les dolores remouebit, & suauiter dormire faciet.

Succus Absinthij persicorum nucleis permistus, & auribus instillatus, uermes aurium necat.

Auribus si manat sanies, cum aceto tritum infunditur.

Absinthium choleram, quæ stomacho aut epati cohaeserit, expurgat, & per urinam euacuat.

Cum uino elixum, & per diem una uice ad quatuor uncias à ieiuno bibitum, hominem præseruat, ne sanguis in corpore putrescat.

Contra fugillata multum prodest, si mel & paululum optimi uini, cum Cymino confuso addatur, & deinde commisceatur, & emplastri modo imponatur.

Oleum ex Absinthio, auribus instillatum auditum restituit.

Absinthium oris graueolentiam emendat aceto permistum, si os inde colluatur, Si uero biberis, lienis tumores discutit. Idem confusum & melle subactum, oculisq; illitum, hebetes oculos clarificat.

Ad lumbricos in aluo necandos, Accipe Absinthium, Marrubium & Lupinum, eodem pondere, & decoque in aqua mulsa uel in forti uino, & aluo hoc impone circa umbilicum, tum absq; dubio necantur.

B Cum oliuarum oleo coctum, & uentri illitum, debilitatem stomachi, & malitiam iecoris tollit. D

Aduersus ebrietatem ualet Absinthij succus cum melle permistus. Menfes mulierum obstructos idem trahit, si cum succo Artemisæ, myrrha & melle commistus, in modum pessi locis muliebribus subdatur.

Succus quoq; Absinthij cum succo Boraginis & floribus Centauree decoctus, in fero caprino, lienosis ac febricitantibus opitulatur.

Absinthium cum abrotano in lixiuio elixum, ualet contra decedentes capillos.

Ad cruditatem stomachi, accipe Absinthium & rutam æquali pondere, & admixto pipere inuicem contunde, & decoque in uino, & ex eo bibe, hoc ualde confert stomacho, atq; eum expurgat.

Anginis quoq; subuenit cum melle & nitro. Absinthium uestibus insertum, tineas arceat, Somnos allicit, olfactum: aut inscio sub capite positum.

Ex Absinthio conficitur uinum Absinthite, quod stomacho accommodatum est, & urinam cit. Ægre concoquentibus utile est, iocinorosis itidem, renum cum urinæ malo aliquo doloribus, suffusis felle, cibum auersantibus stomachis, stomacho malè affectis, & his quibus ex longo tempore præcordia tenduntur. utile itidem inflationibus, rotundis alui lumbricis, & suppressis mensibus.

A

AQUA RBSINTHII.
 Absinthij aqua circa finem Maij distillatur.
 Aduersus omnes febres hæc aqua saluberrima est. Conducit
 quoque his quibus ex frigida causa caput indolescit.
 Tormina intestinorū curare efficax est. Ad desiciendam aluum,
 econtrariò ad sistendam aluum nimium profluentem, utilissima est.

ARISTOLOCHIA ROTUNDA.

NOMENCLATURAE.

Αριστολοχία.

Τραγγυλλία.

Aristolochia rotunda.

Holwurz.

Bibernwurz.

Sinisch Kraut.

B

ANNOTATIO IN ARISTOLOCHIAM LONGAM.

ARISTOLOCHIA ut Dioscoridi placet, inde nomē
 sortita est, quod ἀρίστη λοχενόσσις, id est puerperis egre-
 giè salutaris sit, utpote quæ remoratos menses, hæren-
 tes secundas, & reliquias omnes à partu pellat. Roma-
 nis pariter & Græcis Aristolochia plerumq; dicitur. Malum ter-
 ræ etiam à Latinis appellatur.

TEMPERAMENTVM.

Aristolochia rotunda herba est primo gradu calefaciens, secun-
 do aut siccans, libenter nascitur in senticetis, antiquis nemoribus,
 & frutetis, E radice prælongos caules in Martio profert, cubitali
 quandoque altitudine, in quorum summo flores sunt punicej aut
 candidi. Radicem ad modum iuglandis rotundam habet, intus
 concavam & colore croceam. Folia uero hæderæ terrestri simi-
 lia producit.

GENERA EIUS.

Tria Aristolochiæ genera apud Dioscoridem describuntur, ro-
 tunda,

D

A tunda, longa & Clematis, quæ Sarmentosa dicitur, ob radices in **C** modum sarmenti complicatas. Plinius uerò quatuor species adinuenit lib. 25. cap. 8. Aristolochia longa mas existimatur: rotunda autem foemina. Hæc duo genera notissima sunt, quibus in officinis utuntur.

Aristolochie rotundæ in medicinis maior est usus, quàm longe, & radices plus commendantur quàm folia. Radix effodienda est, priusq; flos erumpit. Ea miram efficaciam habet, absumit enim & expellit uenena, potestq; ad duos annos integra uirtute durare.

Rotundæ Aristolochiæ radicem, summopere pisces expetunt. Itaq; si contusam admixta calce, in mare sparseris, aduolant pisces mira cupiditate, continuoq; exanimati fluitant, idq; Plinius coram se factum testatur à piscatoribus Campaniæ, qui ob id hanc radicem, uenenum terræ uocabant.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Asthmatico ualde prodest Aristolochia, si paululum Gentianæ cum succo Glycyrrhiæ, quàm officinæ liquoritiam uocant, addatur, & melle permisceatur, & eo utatur.

Pulmoni item utilis, pectori, ac tussi medetur.

B Morbo Comitiali ac paralyti opitulatur, si quis sumat duas uncias Aristolochiæ, Euphorbiæ & Castorei singulorum draclimam **D** unam, & cum oleo oliuarum decoquat, & spinam dorsii à ceruice usq; ad anum, eo inungat.

Aristolochia in puluere redacta & aceto temperata, ualde conducit, si inde scabies lauetur. Puluis Aristolochiæ uulneribus putrescentibus inspersus, ea curat, & Gangrænam in his consumit. Fistulas quoq; sanat inspersa, si prius lixiuio de betulis facta, aut aqua aluminis lota fuerint. In difficultate partus Aristolochiam in uino & oliuarum oleo decoque, quo parturientis uentrem perunge, & statim leuabitur.

Pluribus modis Aristolochia grauidis opitulatur, nam cum uino pota, myrrha & pipere additis, menses & secundas ciet, & emortuos foetus extrahit.

Potest eadem, subditus ex eadem foeminis pessulus.

Eadem uino bibita medetur morsibus uenenatis, & aduersus portiones ueneno infectas conducit. Febres quoq; eodẽ modo sumpta pellit.

Aristolochia etiam salubris est illis qui apostemate lateris uel pectoris laborant.

Eadem cum aloë epatico in puluerem trita, & calce atq; melle in unum subacta, tollit polypum uel cancrum, qui nasum obsedit.

DE HERBIS CAETERISQVE

A Pulvis eiusdem cū melle temperatus ad oris exulcerationem & ad gingivas maxinè confert, & omnia uulnera expurgat.

Aristolochia contusa & cū radice Dictamni in puluerem redacta, & melle permixta & emplastri modo uulneribus imposita, sagittas atq; sentes extrahit.

Eius radix in uino uel aqua cocta, facit ad laterum dolorem, & ad lienem, si quis inde potet.

In aceto decocta & dētibus ex eo collutis & fricatis, dealbat eos, & tollit dolorem.

Vulneribus eadem imposita, saniem, sagittas, ossa fracta, & sentes extrahit.

Radicibus uiolarum, & melle temperata, in modum emplastri, generat carnem.

AQVA ARISTOLOCHIAE ROTVNDAE.

Ad distillationem in medio Maij cum tota sua substantia, minutim concidenda est.

Manibus inde friatis pellit tremorem.

Vulnera ex ea lota, statim curat.

Lateris & lienis dolorem, pota mitigat.

Spasmo subuenit, membris ex ea mane & uesperi friatis.

B Omnem perfrictionem in homine reprimit, mane & uesperi, sin-
gulis uicibus ad duas uncias pota.

Sæpius pota & articulis inde friatis, podagram diminuit.

ARISTOLOCHIA LONGA.

NOMENCLATURAE.

Aristolochia μάκρα.

Aristolochia longa.

Osterlucei.

Lang Solwurz.

ANNOTATIO IN ARISTOLOCHIAM LONGAM.

A **A** RISTOLOCHIA longa, est longo & alto caule, folijs **C**
uiridibus pallore mistis, in agris libenter proueniens,
Caule & internodijs similis Azaro, graui odore, floribus
passim flauescens, radice candida, tenui & oblonga.

TEMPERAMENTVM,

Aristolochia longa tertio ordine calefacit.

VIRES AC IUVAMENTA.

In puluerem trita, & myrrha, æquali pondere commista, ac in
uino calido sumpta, purgat matrices, foetusq; ex utero mortuos ex-
pellit.

Cum radice Hibisci, plantagine ac melle imposita, mitigat poda-
gram.

In puluerem redacta curat putrida uulnera.

Equis lætis ab ephippio, idē puluis uulneri utiliter inspergitur.

Aristolochia longa, & Aloepaticum æquali pondere cum melle
rosaceo in modū emplastri formetur, utilissimum est, aduersus ue-
tera & caua ulcera crurū, quæ prius oleo tartari, aut decocto myr-
rhæ debent mundari.

B Suspiriosis opitulatur, & pectus expurgat puluis Aristolochiæ
longæ, sumptus cum aqua mulsa.

Cum Distamno pari pondere in uino decocta & colata, deinde **D**
mane & uesperi pota, sagittas & surculos educit, mane & uesperi
uulneri imposita, tum leniter curat.

Aristolochiæ longæ partes duæ, Gentianæ cum Acoro in pulue-
rem contritæ pars dimidia, misceantur melle despumato, hoc asth-
maticis saluberrimum est, & pectoris uiscosos humores discutit.

In puluerem redacta, & cum succo Rutæ illita, morsus uenenato-
rum animalium sanat. Pulueris autem drachma pota pellit uenena.

AQVA ARISTOLOCHIAE LONGAE.

Hæc cum tota substantia distillanda est in exitu Maij.

Hæc aqua salubris est ad podagram, spasimum, & uitiosa crura,
si cum illa foueantur & fricentur.

Tormina uentris quoq; pellit, trium unciarum pondere mane
& uesperi pota. Sic quoq; conducit ad morbum Comitalem, & la-
teris dolores.

Item tumores & corporis magnitudinem ex lassitudine proue-
nientem discutit, si prædicto modo bibatur. Sic etiam conducit ad
destillationes capitis & ad spirandi difficultatem.

A mulieribus pota, pellit secundinam, & sanat lienosos, febril-
busq; medetur.

Conuenit

DE HERBIS CAETERISQVE

A Conuenit quoq; ad membri uirilis & genitalis mulierum pustulas, & quæ pascendo serpunt ulcera, si inde lauentur, & linteola in ea madefacta mane & uesperi super imponantur.

Spasimum cum podagra pellit, si membra sæpius cū ea fricentur.

Valet item aduersus malitiam scabiosorum crurum, & ad uulnera profluentia, ex illa lota, aut linteola in ea madefacta illis applicentur: prodest ad exitum ani, si spongia in ea aqua immerfa, calidæ imponatur: fistulas curat inde lotas, si quoq; panni linei in ea intincti imponantur.

A L T H A E A.

NOMENCLATURAE.

Althæa.
Ibiscus.

Althæa.
Ibiscus.
Bismalua.

Ibisch.
Wild Pappel.
Ibischwurzel.

ANNOTATIO IN ALTHAEVM.

ALTHAEA siue Ibiscus Romanis pariter & Græcis utroq; nomine dicitur. Tributū ei nomen ab excellentia & multitudine remediorum. Si quidem nihil Althæa Græcis aliud est, quàm si à medendo medicam simpliciter dicas, quibus *άλθος* in Medicina pharmacum remediumque, & *ἀλθαίειν* uerbum medici est, Officinis bismalua appellatur quia species maluæ est & foliū mollius & duplo crassius habet quàm ipsa simplex malua, Vulgò maluaufiscus appellatur, quòd glutinosa sit radice.

DESC.

DESCRIPTIO.

Althæa prasino est colore, caule oblongo & alto, quemadmodum Rosæ, quæ uulgo uocantur, rosæ refert, in superiore parte, florem habet rosæum, semina dictarum rosarum consimilia, folia sunt lanuginosa, mollia & rotunda, qualia azari. Radix longa, magna, uiscosaq; intus candida cū multo humore, facillè nascitur ubi cunctq; plantatur, quotannis repullulando se ipsam reuocat.

TEMPERAMENTVM.

Habet uim naturæ calefaciendi, discutiendi, laxandi, inflammationem abigendi.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix cum ipsa herba decocta, & duris apostematibus imposita, emollit ea.

Folia cum oleo oliuarum decocta ualent ad quemuis corporis exteriorem calorem, emplastri modo imposita.

Semē mollificat omnia dura & calentia apostemata, & sanat ea, Sic etiam conducit membris quæ intumuerunt.

Radix cum semine lini elixa, emplastri modo ad anteriorem partem colli applicata, gutturis ulcera & abscessus emollit.

Semen Althææ cum hyssopo & dulci radice in aqua aut uino decoctum, & haustum, Tussim sedat, ex calida intemperie contra etiam, & facillè reddit excretionem.

Semen cum uino coctum, & oleo oliuarum admixto, uutiliginem & quancunq; faciei decolorationem exterit atq; emendat, si cum eo lauetur.

Radix elixa & ambustis imposita, magnum extrahit calorem.

Ad rupturam interiorem, utere semine Althææ, & ex eo bibe, in de curabitur.

Ad apium ictus, accipe radicem & cum aceto tempera, & illine, hoc statim opitulatur.

Semen quoq; in posta aut uino decoctum, bibitur contra omnes uesparum, apium ac similibus aculeatos ictus.

Radix cum uino cocta, si inde bibas, ciet urinam.

Semen propellit calculum, qui lumbos obsedit.

Semen recens arefactum, deinde contusum, & cū aceto elixum, ac ad solem inunctū, asperam & scabiosam cutem leproforū curat.

Radix cum uino decocta & pota, ad interiora membra quæ plagis aut contusione aut casu fuerint rupta, conducit: Eadem cum aceto decocta, & ore inde colluto, medetur dentibus, & remouet dolorem gingiuarum.

Althæa in uino aut aqua mulsa elixa, & bibita, curat Apostemata thoracis, tumorem uulnerū & corporis, rumpit ulcera & strumas, ac faci

A**DE HERBIS, CAETERISQVE****C**

ac facit ad abscessus, secundum aures, quos parotidas dicunt, malagmatis modo imposita.

Ex radice & adipe anserino si fiat emplastrum & duris apostematibus, ulceribus, & membris ambustis imponatur, sanat ea, ac calorem extrahit. Hippocrates uulneratis, sitientibus defectu sanguinis, radicis decoctæ succum bibendum dedit, & eam uulneribus cum melle & resina, item cõuulsis, luxatis, tumentibus & musculis, neruis, articulis imposuit. Suspiriosis ac dysentericis in uino bibendum præbuit. Vide Plin. lib. 20. cap. 21.

Decoctum radicis potum, prodest urine difficultati, calculorum cruditatibus, coxendicum doloribus, tremulis ac intestinorum torminibus.

AQVA ALTHAEAE.

Tempus distillandi conueniens est à mense Iulio usq; ad Septembrem, tum radix contusa debet distillari.

Hæc aqua cū uino pota, medetur dysenterie. Sanguinem mingentibus auxiliatur, ad tres uncias pota, & expurgat uesicam, Pota uel imposita ad omnes prædictos morbos conducit.

B**ACETOSA.****D***Oxalis.**Acetosa.*

Saur Ampffer.
Wild Ampffer.
Mengelwurtz.

Acetosa

ANNOTATIO IN ACETOSAM.

CETOSA Latinis ea herba est, quæ Græcis Oxalis dicitur, à saporis aciditate, quòd gratum acorem palato repræsentet, unde & in acetarijs magni est usus, & singularem habet gratiam. Est aut oxalis apud Dioscoridem & Plinium, genus lapathi, cuius descriptio omnino ostendit, eam esse Acetosam. Sunt qui eam à foliorum figura anaxyrida appellant, quoniam calceorum soleis, quos Cræci aliquando ea uoce significant, similia sunt.

DESCRPTIO.

Acetosæ duo sunt genera, Acetosa maior, quæ latiora habet folia caulem sesquicubitum, altum ac rubescentem, semine rubro in mucronem acuminato, quod foliaceo uestitur inuolucro, hæc partim feritur, partim sponte in incultis & pratis prouenit. Secundum genus, quod Acetosam minorem uel agrestem appellant, quæ multo minora & numerosiora folia habet, caulem uiridem & gracilem, semen paruum & album, ea mulierculæ in ardore febrium utuntur, contusa enim & cum sale imposita, mire refrigerat, Maior autem Acetosa, uirtute & bonitate hanc superat.

TEMPERAMENTVM.

Acetosa refrigerat & siccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Acetosa comesta tollit fastidium, & appetentiam ciborum excitat. Eadem cum Barba Iouis contusa, & aceto temperata, atque imposita, sacros ignes atque inflammationem sanguinis restinguit.

Omnes species lapathi, ut Dioscorides inquit, molliunt aluum, si osus coctum edatur.

Folia cruda illita, meliceridas, rosaceo, aut croco addito, discutunt;

Acetosa contusa, & oculis applicata emplastri modo, tumorem pellit, & sanat uiriliginēs, leucas, & alias cutis maculas prauas, etiã emplastri modo imposita. Eodem modo medetur ambustis. Semē, herba, & radix ad prædictos morbos eandem habent facultatem.

Succus Acetosæ temperatus oleo oliuarum, & capiti illitus, remouet magnū capitis dolorem ex calida intemperie prouenientē.

Cum uino pota uel comesta, discutit quosuis morbos ex calore contractos, ut Icterus, ex icore uel splene ortum. Eodem modo pota, auxiliatur mulieribus quibus menses diu durauerint, & præcipue si semine utantur.

Semen lumbricos pellit, & ad uenena conducit, tum in primis ad uenenatorum animalium morsus atque ictus.

DE HERBIS CAETERISQVE

A Succus acetosæ oculis circumlitus, reddit eos clariores,
Idem auribus instillatus, interiorem tumorem discutit,
Acetosæ in acetario sumpta, cholerae impetum restinguit.
In uino aut aqua aduersus dysenteriam uel fluxum hemorrhoy-
dum utiliter bibitur.

Eadem conducit aduersus ebrietatem.

Radix in uino cocta doloribus aurium dentiumq; prodest, si
colluantur illo decocto.

Radicem Acetosæ, quidam contra strumas in collo suspensam
gerunt.

Semen in uino elixum, omnes alui fluctiones sistit, lienis tumores
ac dolores aceto discutit.

Radices coctæ cum aceto, uel crudæ, lepras & impetigines im-
positæ curant, atq; scabros unguës. uerum oportet locum antea, ni-
tro acetoq; in sole confricatum præparare.

Decocti succo corporis pruritus remouetur, si in balneo ex eo so-
ueatur & fricetur.

Acetosæ uirtute & facultate conuenit cū Sēperuio & portulaca.

AQUA ACETOSÆ.

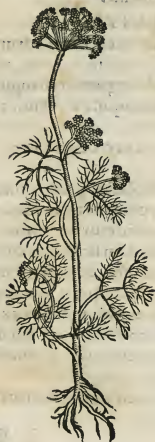
Acetosæ distillanda est cum tota substantia in uere.

Aqua Acetosæ cum Theriaca temperata, ualet aduersus pestem;

Pota conducit ad quosuis internos
calores, sedat sitim, salutaris est iecori et
spleni, bibita & linteolis imposita.

Sacris ignibus medetur applicata, &
bibita, conducit ambustis, pellit mor-
bum Regium, Discutit febres, tum quo-
que parotidas.

Deniq; conducit ad omnes morbos
prædictos.

ANETHVM.

NOMENCLATVRÆ.

Anethon.

Anethum;
Anicetum,

Dille.

ANNO.

ANNOTATIO IN ANETHVM.

A

ANETHVM Romani pariter Græcis dicunt, Diosco. lib. 3. cap. 60. Anicetum quoq; uocari tradit, quo nomine Græce appellantur ea, quæ cibi appetentiam faciunt. Paulus Ægineta ipsum uocat anemion.

DESCRIPTIO.

Anethum omnibus nota herba est, Seritur non minus coquorū quàm medicorum gratia, ut inquit Platina. Nascitur herbaceo colore ad modum foeniculi, uerum caule non usq; adeo alto, superius umbellam habet luteis floribus refertam, & libenter inter olera hortensia prouenit. Radix est lignosa & albicans.

TEMPERAMENTVM.

Anethum, ut inquit Ægineta, calefacit in secundo ordine intenso, siccatur paulò remissius.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Somnum conciliat, si quis utatur, & in primis oleo Anetino capiti illito. Antiqui, ut Galenus scribit, uiridi Anetho uti solebant ad somnum conciliandum, coronis inde factis, & capiti applicatis.

Succus uel oleum Anethinum ualet ad aurium dolorem, calidum instillatum.

B

Cibo frequenti oculos hebetat, genituram extinguit. Si nutritrices uel mulieres lactantes puerum, utantur ipsa herba, uel semine, lactis copiam generat, & præcipue si cum iure ex lentibus parato, sumatur.

D

Anethum cum papauere decoctum & commistum ac potum, sistit uomitiones. Tormina & inflationes uentris sedat.

Semen crematum illinentibus condilomata tollit. Idem fluxum ani, unde mariscæ solent exoriri, sanat, puluere insperso.

Cinis ex Anetho confert ad omnes ani morbos, & dolorem pudendorum, Tum quoq; humentibus ulceribus utiliter illinitur, & potissimum ijs, ut uult Galenus, quæ in pudendis consistunt.

Decoctum anethi si sumatur, ualde prodest stranguria laborantibus.

Anethum cum Zaccaro decoctum, & oleo uinoq; permistum, conducit matriçi, pellit secundas, trahit menses, si pondere duarum drachmarum bibatur.

Decoctum Anethi bibitur, optime prodest ad frigiditatem pectoris.

Semen feruens arefactum, singultus cohibet.

Idem sumptum ex aqua, mitigat cruditates.

Semen Anethi atq; urticæ, pari quantitate in puluerem redactum & aqua mulsâ permisceatur, ac cataplasmatibus modo mariscis imponatur, præfens erit remedium.

DE HERBIS, CAETERISQVE

- A** Epiphoris radix illinitur ex aqua uel uino.
 Anethum quoq; cum mastiche decoctum, uomitum reprimit.
 Cerebrum atq; stomachum confortat, si edatur.
 Oleum Anethinum dolori uenarū & paraly si subuenit, unguen-
 to Dialtheæ permixtum,
 Semen in aqua decoctum, mulieribus insidentibus, tollit dolo-
 rem matricis.

AQVA ANETHI.

Anethum in fine Maij cum tota substantia distillatur.
 Aqua ea pota, & temporibus capitis affricata & illita, conciliat
 somnum & quietem. Mulieribus lac proritat, Inflationes corpo-
 ris discutit, concoctionem adiuuat.
 Tumorem & ulcera pellit, si lintheolis imponatur. Venerem mi-
 nuit, si bibatur.

ANISVM.

NOMENCLATVRAE.

Ανισον.
 Anisum:
 Cyminum dulce.
Λenis.

ANNOTATIO IN ANISVM.

- B** **NISVM**, Latinis & Græcis, hoc nomine cognitum, **D**
 quod etiam Anicetum uocatur, quoniam Anethi mo-
 do, inquit Barbarus, appetentiam ciborum præstat.
 Vulgus medicorum Romanum sceniculum appellat.

DESCRIPTIO.

Anisum omnibus est notissimū, in pinguiori terra libenter nasci-
 tur, cubitali altitudine, folijs circinatis, semine sceniculo simili, flo-
 re luteo, radice infernè candida. Viride, & quod magna habet gra-
 na, optimum censetur.

TEMPERAMENTVM.

Anisum calefacit atq; siccatur in tertio ordine.

VIRES AC IJVVAMENTA.

Conditum cum Zaccaro, ut scribit Platina, turgidas aluos exo-
 nerat, Vapores caput petentes reprimit, oris halitum iucundio-
 rem facit, foetoremq; tollit.

Anisum suffitu naribus haustum, confert ad faciem inflatam, &
 capitis dolores, & uertiginem sedat.

Contusum & oleo rolarum admixtum, & auribus instillatum,
 auditum emendat.

Oleum ex Aniso, ac sceniculi semen, mulieribus lactis copiam
 procreat.

Anisum

A Anisum sitim arcet, obstructo epati succurrit, & urinam ciet, C
manducatum.

Malos humores dissipat, & tormina uentris cohibet, & inflationes discutit.

Purgat sceminis matricem & malas humiditates.

Venerem stimulat tam uiris quam mulieribus: uiris in cibo comestum, genituram auget, Vesicam & renes obstructos aperit.

Cum sceniculo decoctum, confert diuturna febre laborantibus, pellit uenenum.

Affidue comedentibus, auget naturalem calorem.

Quocumq; modo quis utatur Aniso, inflationes reprimat, quæ intestina indurant, & stomachum grauatur.

Calefacit epas, & concoctionem adiuuat.

Anisum in uino elixum, & cynamomo atq; mastiche comestum, utiliter sumitur aduersus grauem eructationem, ex frigido & crudo stomacho contractam.

Cum lingua ceruina, quam officinæ uocant Scolopendriam, commistum, ualet ad oppilationem epatis atq; splenis.

Bibitur utiliter subeuntibus cutem aquis, discutit tumorem.

Conducit ad omnia genera Hydropis, & albas fluctiones sceminarum sistit.

B Puluis ex Aniso sacculo inditus, & in uino calefactus, mulierum D
pudendis si applicetur, attrahit, expurgat eas ab omni immundicia.

Concisum auribus fractis infunditur cum rosaceo. Ad affectiones oculorum conducit, si qua oculis inciderunt detrahit, uel si plagis uel contusione læsi fuerint, si modo contusum in aqua coquantur, & calidum imponatur. Eodem modo illitum, narium ulcera consumit. Contritum in puluerem & temperatum melle, Hyssopo & aceto, ac coctum, fiat gargarismus ad Squinantiam. Sic quoque paratum cum uino, & comestum, ualet ad thoracis apostemata, & ad tussim. Cum castoreo sumptum, confert ad tumorem stomachi & intestinorum.

Strangulationes uulvæ, si manducetur uel bibatur cum aceto & melle, sedat.

Insomnia leuat, ut inquit Plinius, suspensum in puluino, ut dormientes olfaciant. Parturientibus propinatur cum Anetho.

Pythagoras corripit comitiali morbo negat in manu tenentes, ideo quam plurimum domi serendum.

Cum uino sumptum sudorem leniter præstat.

Vestes quoq; à tineis defendit.

Thoracis pituitas purgat tostum, & cū melle sumptum melius.

Dysenteriam cohibet & Tenesimum, Anisum tostum, non enim

DE HERBIS, CAETERISQVE

A aliud utilius uentri & intestinis putant.

Calefacit membra, dolores lumborum & matricis mitigat.

AQVA ANISI.

Herba iam maturefcens cum femine distillatur, Et ad omnes morbos prædictos ea aqua salutaris est.

A L L E L V I A.

NOMENCLATVRÆ,

Ofus.

Οξυτριφυλλον.

Alleluia.

Panis cuculi.

Trifolium cuculi.

Guckgauch klee.

Saur klee.

Hasen klee.

Buch Ampffer.

ANNOTATIO IN ALLELVIA.

A L L E L V I A herba est, quam officinæ etiam Trifolium acidum Latine appellant, Vulgus uero panem cuculi. Oxys Plinio nominatur, ab acido sapore, ut Ruelhus testatur, Eam Hieronymus Tragus primi nominis Medicus, putat esse Oxytriphylon, quod est genus Trifolij, Septem enim genera Trifoliorum idem recenset, quemadmodum & Ruellius & Brunfelsius in primo Tomo simplicium Pharmacorum, quos quilibet herbarum & medicinæ studiosus de hac re lege re potest. Marcellus duo ponit genera, cum inquit; nobis ex his que diu obseruauimus, in eam partem inclinat animus, ut duo sint Trifolij genera, commune & pratense, hoc omnibus notum, & acutioris folij: alterum, quod Græci Oxytriphylon dixerunt.

DESCRIPTIO.

Alleluia seu panis Cuculi, herbula est acido sapore prædita, ut Acetosa, Trifolio similis est, longis tantum pediculis, tria tantum in summitate folia proferentibus. Flore candido, rufo in lunatis siliquis foetu, radice in transuersum longa & fruticosa, in truncis arborum desectarum & locis petrosis libenter proueniens, In hortis quoque plantari potest. In acetarijs ea utuntur, iucundo sapore.

TEMPERAMENTVM.

Herba est frigida & sicca, & in primis semen, folia humiditatem quandam in se continent, Eadem nempe, qua Acetosa pollet facultate.

VIRE

A

SIMPLICIB. MEDIC.
VIRES AC IUVVAMENTA.

C

Herba auxiliatur doloribus capitis & thoracis, & ualet ad oppilationem epatis & splenis, præterea ad uentris tormina ex frigida intemperie contracta.

Conducit ad oris Aphthas, quæ pueris uel etiam adultis periculosæ sunt, masticata, uel succo in ore retento.

Succus omnes malas pustulas oris emendat.

Idem cum aqua aluminosa temperatus, fistulas oris sanat.

Herba cum uino decocta, & myrrha permixta, si os inde colluatur, oris dolorem & gangrænam gingiuarum curat.

Prodest calida complexione præditis. Sitim sedat, Refrigerat epas, & cor confortat.

AQVA PANIS CVCVLI.

Aqua pota salutaris est ad pestem, & ad omnes supra scriptos morbos.

ALLIUM.

B

NOMENCLATURAE.

D

Σκόροδος.

Allium.

Knoblauch.

ANNOTATIO IN ALLIUM.

ALLIUM, Latini uocant à Græco uerbo ἀλλεειν, id est, quòd exiliendo crescat. Græcis autem Scorodon dicitur, ut Aristophanis enarrator in Pluto tradit, quasi σκοροδος, id est, rudis & iniuria rosa, quòd asperè supra modum redolet, & olfacientium nares offendat.

DESCRIPTIO.

Allium est alba cepa, pluribus coagmentata bulbis, & nucleis, in alba & benè stercoreta terra optimè proueniens. Si maturum sub terra manserit, regerminat. Secundo anno semine prouenit. Non semen feri debet, quòd tandem sit uenenum, si sæpius feratur, Sed

DE HERBIS, CAETERISQVE.

A spica uel nuclei, qui liratum disponuntur, digitorum quatuor spacio distantes, spicae uero sint diuisae, ut in puluinis positae, minus infestentur aquis hyemis, maturascentis caulis depressus in terram obruitur, quo capita fiant uastiora. Columella inter hortorum delicias numerat allium, non contemnendum sanè in ruris honore & hortorum disciplina locum inuenit, honestum enim ac gratum rusticæ plebi obsonium est ac medicina. Quare & Marfilii Ficinus Allium theriacam rusticorum appellat.

Dioscorides duo allij genera ponit, satium siue hortense, aliud siluestre, quod ophioscorodon, quasi anguinum Allium nominant. Reperiuntur & plura Alliorum genera, apud Plinium & Theophrastum, quæ hic enumerare nimis prolixum esset.

Allium quod plures habet nucleos, eo asperius est.

Halitum edentibus reddit insuauiolem.

Verum ad amoliendam odoris tetri foeditatem, betæ radicem in prunis tostam, superedisse conuenit. Edentibus halitus tædium fertur aboleri, si crudam fabam super manducarint. Velsi rutam superederint. Aiunt, allium si luna sub terris posita seratur, & item sub terris luna latente, uellatur, odoris foeditate cariturum.

TEMPERAMENTVM.

Allium calefacit siccataq; in quarto gradu, ut inquit Aegineta, Ceba, allium, porrum, ut idem testatur, primo libro, acri uirtute donata sunt, corpus calefaciunt, extenuant, & crassos in eo humores incidunt. Cholerici cauebunt ne utantur allio, & maximè temporibus calidis, quia totum corpus inflamat & desiccet, & Choleram rubeam ac adustam auget.

VIRES AC INUUMENTA.

Allium, interiorem corporis tumorem discutit. Apofsemata emollit & aperit, sanieque educit, elixum & impositum.

Cum succo Allij, si caput ungetur, necat pediculos & lendes.

Bibatur etiam Allium magna utilitate cum origani decocto, ut

Dioscorides scribit, contra pediculos & lendes.

Capillorum defluuijs, quas alopetias dicunt, medetur alliorum cinis cum melle subactus & inunctus.

Eodem modo illitum, uitia cutis emendat.

Cinis sanat mala ulcera quæ aperta sunt, si inspergatur.

Idem cum melle & butiro uernali subactus, leuigat cutem, scabie & lepra infectam, si à balneo ungetur. Allium officit oculorum claritati.

Decoctum & sumptum claram reddit uocem, & antiquè medetur tussi, ac thoracem expurgat in frigidatum. Stomachi humiditatem exiccat

Allium cum ipsa herba coctum in uino, & potum, urinam promouet, mulieribus menses mouet, extrahit secundas, si uenter eo inungatur.

A inungatur. Quin etiam suffitu hoc præstare potest Allium, si mu- **C**
lier in sella excauata sedens, ab inferiori parte sit obtecta.

Allio usus, à nullo uenenato animali læditur. Contusum cum
folijs ficuum & floribus Chamomillæ, pari mensura, & emplastri
modo impositum, morsus rabidorum animalium sanat.

Odor allij fugat quosuis uermes uenenatos. Si quis Allio præ-
sumpto feriatür à serpente, nullam inde trahet noxam, neq; si uene-
num hauserit, ei nocebit.

Cum aceto decoctum & cum aqua mulsa potum, latos lumbricos,
& noxia quæuis interaneorum animalia pellit. Idem cū oleo
oliuarum elixum, sanat animalium uenenatorum morsus, in pedi-
bus & alijs quibusuis corporis membris. Hoc unguento remo-
uentur uesicæ incomoda & tumores, si extrinsecus illinatur.

Cum lacte decoctum pulmonis ulcera sanat.

Allium cum centaurea in uino decoctum, & sumptum, pellit hy-
dropem, ex frigida causa contractum.

Contusum & Coriandro permixtum, atq; sic cū uino sumptum
lumborum doloribus, & difficultati urinæ opitulatur.

Cum fabis coctum & contusum, & temperatum oleo oliuarum
uel papaueris, unguentum inde factum ualde conducit ad dolorem
capitis, temporibus illitum. Assiduè edentibus inducit dolorem
B capitis, & impurum reddit sanguinem. **D**

NOCVMENHA EIVS, EX PLINIO.

Vitia eius sunt, ut inquit Plinius, quòd oculos hebetat, inflatiões
facit, stomachum lædit, copiosius sumptum, sitim gignit. In totum
autem coctum utilius est crudo, elixumq; tosto.

Allium decoctum & tostum cum mastiche & pyretro, & contri-
tum in puluerem, eo decocto si os colluatur, dentium doloribus mul-
tum auxiliatur.

Dentium dolores etiam leuat, ut autor est Dioscorides, si cum te-
da & thure coquatur, & illud decoctum ore contineatur.

Magnæ utilitati Allium est ijs qui concoctionis munia obire nõ
possunt. Vnde & operarijs & rusticis conducit, qui plerumq; aquã
bibunt, & cibo frigido, durãq; concoctionis utuntur.

Nec minor efficacia contra aquarũ, & quorumcunq; locorum
mutationes, quando uescentes eo, nec aquarum uitio, nec cœli mu-
tatione tentari, neq; infestari conditione regionis patitur,

AQVA ALLII.

Hæc aqua distillanda erit in diebus Canicularibus.

Conducit ad anginam, & gutturis tumores, si linteola in ea ma-
defacta, applicentur, & duab. uncjs bibatur, uel gargarizetur, usq;
dum meliusculè fiat. Ad omnes prædictos morbos, pota quoq;
salutaris est.

DE HERBIS, CAETERISQVE
AGRIMONIA.

NOMENCLATURAE.

Αργεμόνη.

Agrimonia.

Odermenig.

Buchwurz.

ANNOTATIO IN AGRIMONIAM.

AGRIMONIAM pharmacopolaë passim corrupto uocabulo dicunt pro Argemone, quæ sic à ueteribus appellata est, ut inquit Vergilius Marcellus, quòd oculorum & lucis uitio, quod Græci argema uocant, illita medeatur, Quæ autem sit uera Argemone uel Agrimonia, adhuc medicis non satis constat, eius enim usus & cognitio hodie omnis intercidit. Nam iuxta iudicium & sententiam Hermolai Barbari, Leonici, Antonij Musæ, & aliorum doctissimorū medicorum, Agrimonia illa, cuius in officinis usus est, uerum Eupatorium est Dioscoridis, Et hoc quilibet per se iudicare potest, si modo picturam & descriptionem Eupatorij Dioscoridis contulerit cum hac herba, quam uulgò uocant Agrimoniam. Quare quisquis est medicorum qui posthac Eupatorio uti uelit, Agrimonia Eupatorij loco utatur confidenter, cum tot sint præstantes medici autores, qui hoc conducere existimant: neq; est quòd aliquis credat, Eupatorium esse quod agrestem Saluiam uulgò appellant, quum hoc à Dioscoridis descriptione ualde alienum sit.

DESCRI

DESCRPTIO.

A Agrimonia seu potius Eupatorium, surculosa est herba, simplicis
 Tcapi, tenuis, lignosi, subrecti, nigricantis, hirsuti, cubitalis, aliquan-
 do & amplioris, folio per intervalla inciso, & magna ex parte quin-
 quepartito, aut amplius diuiso, quinquefolij aut canabis similitudi-
 ne, nigro & ipso, extremitatibus serratis.

Semen è medio caule cum luteis floribus circà, profilit pilosum &
 hirsutum, inclinatum in terram, ut cum inaruerit inambulantium
 quoque uestibus adhærescit.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Viridis contusa, & succus bibatur, pellit pestem in homine ex-
 ortam. Eodem modo quoque omnia interiora ulcera discutit.

Succus bibitus, ictis à uenenatis animalibus conducit. A canera
 bido morsus, loco læso herbam contusam cum succo imponat.

Succus potus tormina uentris leuat. Viridis & recens contusa, &
 malignis ulceribus imposita, unde lupus morbus prouenit, sanat ea.

Cum aceto temperata, uerrucas remouet. emplastri modo imposita.

Lienosus si agrimonia & Ambrosia in cibo utatur, præsentane-
 um sentiet remedium.

B Radix cum uino elixa & sumpta, paraliticis membris subuenit.

Agrimonia in cibis sumpta, ualde confert cancro laborantibus.
 Tollit omnem immunditiam capitis uel alterius partis in corpore,
 si inde lauetur. Succus malignam scabiem quæ serpendo crescit
 sanat. Contusis articulis impositus medetur. Idem illitus, membra
 plagis uel flagris exsa curat. Fatigatus longo itinere, lauet pedes
 decocto Agrimonix, lassitudinem leuabit.

Potu sumpta omnes interiores corporis dolores sedabit, qui cal-
 culo laborant, ex calore uel siccitate proueniente, in sudatorio se cum
 ea lauabunt. Succus cum aqua Acetosæ temperatus, confert ad
 calidos abscessus, qui quandam pestis speciem præ se ferunt.

Puluis ex Agrimonia profundis uulneribus aut fistulis inspersus,
 mire sanat.

Agrimonia simul cum radice Inulæ Campanæ in aheno deco-
 cta, si quis mane & uesperis articulos infrigidatos & cautos in eo
 decocto lauerit, intra octiduum eos sanat.

Folia contusa cum bona axungia, ualent ad malefica ulcera, Ca-
 coëthe Græci uocant, quæ uix cicatricem recipiunt.

Si quis bibat ex uino in quo radix, herba & semina macerata sint,
 conducit ad dysenteriam & iocinoris uitia, & serpentium ictibus
 medetur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

AQVA AGRIMONIAE SEV EVPATORII.

Herba colligitur & distillatur in Maio.

A qua medetur Tussi, & necat omnes corporis lumbricos, à quibus si pueri infestantur, ualde prodest si ad ij. uncias biberint.

Conducit ad aquam intercutē, articulis sæpius ex ea perfricatis.

Medetur quoq; Ictericā, mane & uesperi duabus uncijis pota.

Secretum experimentum est ad discutiendam febrem quartanam, si quis mane & uesperi singulis uicibus iijj. uncias in potu sumat.

Confert etiam ad uermes arcendos & necandos, qui in putridis ulceribus procreantur, si inde lota fuerint, purgat & sanat ea.

Gargarizata curat exulcerationem oris uel gutturis.

A R O N.

NOMENCLATURAE.

Αρον.

Aron.

Barba Aaron.

Serpentaria minor.

Iarus.

Aron.

Pfaffen pint.

Teutscher Ingber.

ANNOTATIO IN ARVM.

ARON Græcis & Latinis eodem nomine dicitur. *Varia est huius herbæ apud recentiores nomenclatura. Quidam, quòd dracunculum æmulatur, sola magnitudine discrepans, Serpentariam minorem appellarunt. Alij quòd folium effigie bubuli uestigij prodeat, pedem uituli nominarunt. Vulgus quòd pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis mentulam uocat. officinæ corrupto uocabulo, Iarum appellant, uel Barbam Aaron, quòd Barbę sectæ figuram repræsentet.*

DESCRIP-

DESCRIPTIO.

A

Aron planta est tenera, duorum aut trium foliorum, Dracunculo similium, sed minorum, & paucioribus resperforum maculis, scapulum habens dodrantem, in purpuram leniter tendentem, & pistilli forma fastigiatum, super quem fructus racematim aggestus insidet, acinis primum uirentibus, deinde cum ematuruerunt, croceo colore rutilantibus. Radix illi candida & fruticosa, Duæ autem radices cohærent, quarum una cum increfcit, altera marcore perit. Nascitur libenter in antiquis nemoribus, senticetis, & umbrosis locis. Numerabatur quondam serebaturq; inter olcra hortensia Aron, ut Dioscor. Plinius, & Theophrastus testantur, quare etiam nonnulli dubitant, num nostri orbis Aron, cum antiquorum Aron conueniat, Posteaq; radix quæ apud illos in ciborum usu erat, nunc temporis tantam acrimoniam habet, ut quasi damnata sit, & in cibus nullam habeat gratiam.

C

TEMPERAMENTVM.

Aron ut Ægineta inquit, calore & siccitate primi est ordinis, uerum alij propter magnam acrimoniam quam habet, uolunt, quod in tertio ordine calefacientium & siccantium sit, quod etiam uerisimile est.

B

Virtus eius consistit non solum in herba, uerum etiam in semibus & radicibus.

D

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix cum fimo bubulo emplastri modo imposita, podagris prodest. Eadem extrahit multos malos humores & hominem macilentum reddit in cibo sumpta.

Aron cum radice contusa, & succo inde potu pestem tollit.

In cibo sumpta ualde confert ad opilationem thoracis & ad pulmonem male affectum, & humores uiscosos in thorace & pulmone detentos per sputum reijcit, & cor hominis refocillat.

Si cui nigrae & malignae pustulae erumpunt, ut Carbunculi, quæ letales sunt, hanc herbam uel radicem edat, ea noxios calores sedat, & tollit uenenum pustularum, ac sanat eas. Qui adeo ueneno infectus fuerit, aut peste correptus, ut præ debilitate loqui non queat, folia Ari cum sale temperata, edat, aut folia in mel decoctum concidat, & sic in cibo sumptum, discutit uenenum, & præcipue pestem.

Cuius stomachus crassis glutinosisque humoribus fuerit infarctus, & malas febres in eo latentes fuerint, radicem in uino decoquat, quo refrigerato, chalybem ignitum in eo intingat, ut iterum calefiat, & ita calidum ut ferre possit, bibat, hoc crassos illos humores dissipat & expellit & malas illas febres remouet.

Idem potus discutit Melancholiam & tristitiam animi, & bonum generat sanguinem.

C

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Puluis ex radice cum Zaccaro temperatus, si in iusculo pyforum C
sumatur, aluum deijcit.

Ex myrrha & laudano pessarium factum, succoq; Ari permil-
stum, locis muliebribus iniiciatur, menses prouocat.

Cataplasma si fiat ex radice, & cum cymino & oleo temperetur,
ficus curat.

Aron conducit ad ani exitum, si in uino decoquatur, & huic ca-
lido decocto si quis insideat.

Radicem in puluerem contritam accipias, & ossa Sepia cum ce-
russa addas, singulorū unciam unam. deinde aqua rosacea permis-
ce, purificat faciem, & tubera in ea exerit, si inde laueris.

Succus cum theriaca potus, medetur pesti.

Herba & radix cum sale contusa, etiam ad pestem conducit.

Scrophulas resoluit, cū squilla, & axungia ursina, emplastri mo-
do imposita. Alij in uino & oleo eam decoquunt, & confert ad eam
dem, eodem modo imposita.

Hypocrates ad quaslibet collectiones cum melle imposuit.

Ulcera omnium generum, siue phagedenae sint, siue carcinoma-
ta, siue serpant, siue polypi in naribus, mire sanat:

Partus omnium animalium extrahit, naturae circumlitum, uel
herba cum radice esui data.

B Ad menses trahendos feminis uel radice drachmae duae in uini D
cyathis duobus sufficiunt. eadem potio, si a partu non purgantur,
& secundas trahit. Tussim decocti ius cum melle finit.

In folijs Ari cascus optimè seruari traditur.

AQVA ARI.

Aron circa finem Maij colligitur & cum tota substantia concisa
distillatur.

Aqua ruptis salutaris est, si quottidie mane & uesperis singulis ui-
cibus tres uncias bibant.

A ieiunis pota, incidit & absumit crassos & glutinosos stoma-
chi & thoracis humores, excitat appetentiam ciborum,

Putrida uulnera sanat, si inde lauentur.

A S A R V M.

NOMENCLATURAE.

Αραρον.

Νάρδος άγρια.

Asarum. Perpenfa.

Rustica nardus.

Vulgago.

Sanguis Martis.

Sasel wurz.

Wilder nardus. AN.

A

ANNOTATIO IN ASARVM.

D

ASARVM, ut inquit Plinius, ideo sic uocitatum se inuenisse, quoniam in coronas non addatur, & ornatus eius usu careant homines. Si quidem Græcis *ἀσάριον* significat idem quod *ἀσάριον*, id est, quod in ornatum non ueniat, & quo ornari nequeamus. Quamuis Dioscorides coronariam esse herbam testatur, illud tamen nō aduersatur, possunt enim, ut Vergilius Marcellus ait, plantæ earumque partes, ob præcipuam eius usus causam, coronariæ esse, & nihilominus, quia aliquid aliud impedit, in coronas non addi, satis enim erat odor, qui quoniam in Asaro multus est, effecit ut coronarium esset, & ob eam causam à Dioscoride, Asarum etiam coronarijs adnumeraretur.

Siluestris etiam uel rustica nardus dicitur, ob odoris similitudinem, quia nardi odorem & uim habet.

Latini etiam Perpensam appellant, siue Vulgaginem, ut Macer scribit, magi uero Sanguinem Martis.

Galli Baccharum appellant, cum tamen duæ herbæ sint, Baccharis & Asarum si quis Plinium & Dioscoridem rectè considerabit, & fortè hinc error manauit, ut inquit Antonius Musa, quod Asarum Baccharis dicitur, quia multæ Baccharis notæ in Asaro positæ sunt.

B

D

DESCRPTIO.

Asarum folia hederæ representat, rotundioria tantum & molliora, quæ cum nigrore uirentia sunt, & à tergo multis diuisa fibris. Radices multæ sparguntur, partim albicantes, partim subfuscæ, geniculatæ, tenues, obliquæ, similes gramini, & supra modum odoratæ, Hederæ terrestri non incomodè comparari potest, quia eodem modo in senticetis & opacis siluis, se ipsum humi passim propagat.

Florem iuxta radicem & inter folia habet purpureum, bene olentem, uasculis Apollinaris herbæ, (quam Hyoscyamum uocant) similem, semen in floribus acinosum residet, ut in uuis. Nascitur umbrosis montibus, macris & sitientibus locis.

Radix tantum in Medicina commendatur, & melior est, quæ crassior densiorq; extiterit, cuius odor subtilis, sapor acutus cum modica stipticitate.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciendi ac siccandi uim habet in tertio gradu, ut uult Aeglimeta. Sunt qui calidum & siccum in secundo ordine constituent. Extenuat, aperit, resoluit & impellit.

C ij

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVVAMENTA.

A Afarum omnes dolores corporis interiores pellit, & calefacit membra interiora, quæ refrigerata sunt, si quis ex eo bibat.

Accipe Afari unciam unam, & in mensura boni & recentis iustimaceratum: simul ad trimestre spaciū repone, postea percola, & mane & uesperī ex eo bibas. hoc hydropicis & ictericis magnū est remedium. Ea potio quartanam quoq; tollit, & diutinas febres, quod experimento probatum est.

Afarum urinam ciet, confortat uescicam & lumbos, purgat ueratri albi modo, sed non adeo fortiter.

Corroboratum & permistum cum aqua casei, cū spica, & aqua mellis, ad laxandam aluum optimè confert.

Educit superfluos & frigidos humores, si quis modo supra præscripto utatur.

Ex oleo Afari, si quis spinam dorsi inungat, prouocat sudorem, & aperit membra obstructa.

Mixtum collyrijs cum Tutia attenuat tuniculam eam, quæ uocatur cornea, & clarificat uisum.

Afarum mulieribus ducit menstrua & cis urinam prouocat, si ex eo bibant. Eadem uirtute pollet, qua Acorus.

B Confert eius decoctum omnibus opilationibus hepatis, lienis, & interaneorum omnium.

Educit per inferiora Choleram & Phlegma ex omnibus membris. Mouet uomitiones. Si caput lotum fuerit ex lixiuio facto ex Afaro, cerebrum confortat.

Aqua Afari uel decoctum eius potum, foetum pellit & uiuentem & mortuum, quare prægnantibus propinanda non est.

Dosis radiceis erit ad quatuor drachmas, si quis in potu uti uelit. Pulueris autem Dosis erit una drachma, uel ad summum duæ.

Afarum, lingua ceruina, & folia sene, in uino decocta subueniunt feбри quartanæ.

AQVA ASARI.

Optimum tempus est distillandi, uel alioqui siccandi, uel reponendi herbam unā cum radice, à decimo quinto die mensis Augusti, usq; ad octauum diem Septembris.

Linteolum hac aqua imbutum & iccori ardenti applicatum, uel alioqui alijs membris, extinguit calorem non naturalem, & hoc ex singulari quadam facultate.

Ad qualescunq; diuturnas febres & ad quartanam mire conducit, ad iij. uel iij. uncias pota.

Grauidis mulieribus hæc aqua omnino est prohibita, foetum enim tam uiuum quàm mortuum potenter expellit.

ASPHO.

A

C

NOMECLATVRAE.

Asφόδελος.

Heroion.
 Affodillus.
 Hastula regia.
 Albuicum.
 Bernardi Testiculus.

Goldwurz.
 Wild Schwertel.
 Seydnisch Blumen:

B

D

ANNOTATIO IN ASPHODELV.M.

SPHODELV.S, à Latinis Hastula regia dicitur, ac propterea id nomen fortitus est, ut putat Antonius Musa, quod inter bulbosas herbas maximus sit. Romani etiam Albuicum dicunt. Plinius tamen eius caulem Albuicum, ipsum uero totum Hastulam regiam dici mauult. Idem inquit Asphodelum de clarissimis herbarum. aliqui Heroion appellauerunt. Vulgaria herbaria Affodillum barbarè uocant, & autorem sequuntur Auicennam, qui Canone 2. cap. 77. etiam ita uocat.

DESCRIPTIO.

Asphodelus herba est, folijs porro similibus, caule mediocriter longo, flores gerente cacuminibus, radices longæ, rotundæ, rubicundo uel aureo colore, coaceruatæ quasi multis bulbis compactæ. Dioscorides illi assignat radices plures oblongas & teretes, glandibus similes, Verum Antonius Musa scribit quod radicem unam habeat, à qua plures prodeunt, quarum quælibet Pæoniæ radicem imitari uideatur, & inquit quod quandoque uiderit digitales radículas uel bulbos, qui ex crassiore radice prodeunt, sexagenarium numerum excedere. Sic & Plinius li. 21. cap. 17. fatetur, quod ab eius radice octuaginta adnati bulbuli in aceruum uisi sunt. An uera Hastula regia uel Asphodelus sit, quam herbam pro ea iam officinæ &

A Herbarij ostendunt, inter Medicos nondum conuenit. Hierony- **C**
 mus Tragus uult quòd nostra terra non gignat Asphodelum, ideo
 que radices tantum aliunde ad nos aliquando sine herba adferri.
 In Italia uerò, ut testatur Antonius Musa, iam passim cœpit haberi
 in hortis, adeo ut nullus sit, qui ibi Asphodelum ignoret.

TEMPERAMENTVM.

Radix maiorem efficaciam in se habet, Calefacit & siccatur in ter-
 tio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix in uino pota, adfert læticiam, dissipat humores, ciet uri-
 nam, menstrua obstructa ducit.

Asphodelus, alumen ustum & in puluerem redactum, ac cum
 melle permistum, scabiei & lepræ medetur, si ex eo unguas.

Idem contusus si cum fece uini malignis ulceribus emplastri mo-
 do imponatur, ualde sanat.

Emplastrum ex radice & farina ordeï factum in æquali quanti-
 tate, & inflammatis apostematibus impositum, ingentem calorem
 extinguit, & aperit ac emollit,

Eodem modo impositum membris contusis auxiliatur.

Succus ex radice expressus & uulneri calidus infusus, omne pu-
 rulentum educit. Idem cum Tucia temperatus, conducit ad lip- **D**
B pientes oculos, si à foris illinatur.

Succus quoq; cum uino & Zaccaro commixtus, ac potus, graui-
 ter tussientibus opitulatur.

Radices decoctæ cum fece uini, & emplastri modo mammarum
 ac testium inflammationibus si imponantur, ualde prodest.

In uino decocta, suffusis felle & hydropicis medetur.

Flores cum uino temperati & poti, purgant stomachum.

Radix in aqua elixa, laxat aluum.

Nicander, ut inquit Plinius, contra Serpentes & Scorpiones,
 caulem uel semen uel bulbos dedit in uino tribus drachmis, Sub-
 strauitq; somno, contra hos metus. Illo die quoq; ab omni uene-
 no quisq; tutus est, in quo biberit eam potionem.

Puluis ex radice cum alumine usto permistus, & purulentis uul-
 neribus inspersus, erodit gangrenam. Purulenta uulnera si lauen-
 tur ex radice in uino decocta, saluberrimum est.

Succus Asphodeli & hederæ terrestris permixtus, & in contra-
 ria aure tepens infusus, ad dentium dolorem prodest.

Radix cum Abrotano in lixiuio elixa, conducit ad defluuium ca-
 pillorum, si caput inde lauetur. Odorem iucundum affectanti-
 bus cum iri arida & exiguo sale præbet. Hesiodus magnis laudi-
 bus extulit, cum inquit paucos nosse quot in maluis & Asphodelo
 bona reperiantur.

NOMENCLATVRAE.

Ακορος.
Χορός ἀσφοδελίας.

Acorus.
Herba uenerca.
Gladiolus.

Gelbe Lilien.
Drachenwurz.

ANNOTATIO NI ACORVM.

ACORVM pharmacopola & herbarij uulgò appellant, herbam illam, quæ iridis species est, & Gladiolus etiam ab acuminato gladij, quem refert, mucrone, appellatur. Cæterum Manardus, Campegius, & Brunfelsius, multique alij, acri exactoque iudicio medici, constanter affirmant, uerum Acorum Dioscoridis, esse radicem illam, quam passim in officinis perperam appellant calamum aromaticum, eamque prætendunt rationem, quòd Acorus Dioscoridis, calore & siccitate uiget, radicemque habet odoratam: noster autem uocatus Acorus frigiditate & siccitate insignitur, & insipidum quendam saporem habet, radicemque iniucundi odoris. Quare etiam suadent, calamum uocatum Aromaticum sumendum esse, quoties in Medicina opus est Acoro. Porrò uerus odoratus calamus, de quo Diosco. scribit, adhuc ignotus est.

DESCRIPTIO.

A Acors Iridis folia habet, radicesq; nō dissimiles, multiplicatas, nec in rectū nec altū actas, sed cespitate summo in obliquū tendentes, internodijs distinctas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas;

TEMPERAMENTVM.

Acorus, ut quidam uolunt, calefacit atq; desiccat in secundo gradu. Sed iuxta Galenum & Paulum Aeginetam in tertio ordine est calefacientium & desiccantium.

Huius utimur radice, ut inquit Galēnius, quę gustu acris est, & modicē amaro, odoreq; non iniucundo.

Herba autem quę iam ab Herbarijs Acorus dicitur, Folia habet similia Iridi, sed angustiora & latiora, præterea albicantia ac instar gladij acuminata, florem habet luteum, similem croco, radices obtortas & geniculatas, atque rubicundas. nascitur in palustribus & aquosis locis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radicis tantū est usus. Cuius succo oculorū caliginem discutit.

Radix in aqua decocta & pota, stillicidio urinæ iubuenit. Simili modo quoq; ad abscessus pectoris atq; lateris cōducit. Serpentum ictibus auxiliatur, in potu sumpta.

Iocineris atq; lienis affectibus opitulatur, si quis accipiat libram **B** radicis Acori contusæ, & semē mensuram optimi aceti, & radicem in eo maceret tres dies, & decoquat postea radicem cum aceto ad medietatem, & linteolo percolet, atq; sex uncias mellis admisceat, & denuo acriter feruere sinat. hæc potio mane, quamdiu durat, ieiunij bibenda. Si quis radicem penes se gestauerit, immunis erit à disenteria & spasmō.

Acorus facultatem incidendi habet, & aperiendi opilationem iocineris atq; lienis ex frigore contractam.

Radix in uino decocta uel macerata, illud uinum conducit doloribus pectoris, iocineris atq; lienis.

Aduersus Ictericum accipies radicem Acori, linguam ceruinam, endiuam, dulcem radicem, & cucurbitæ semina, hæc cum aqua decoques, & percolata edulcabis, & sic uteris.

Radix uino elixa ualet ad dolorem matricis, si decocto huic insideant. Conducit torminibus, ruptis, uulsi & disenterię.

Antidotis radix magno usu commisceatur.

Radix in uino trita & illita testium tumores mire discutit.

AQUA ACORI.

Cum herba florere incipit radix uel flores debent distillari.

Aqua in potu sumpta, menstrua nimium fluentia sistit. Ad omnes quoq; supra enumeratos morbos salutaris est.

NOMENCLATURAE.

Αβρότανος.

Abrotanum.

Absinthium ponticum.

Stabwurz.

Schofwurz.

ANNOTATIO IN ABROTANVM.

ABROTANVM, ut inquit Platina, iucundi ac gratis odoris herba est, nomen autem ab Abrotonio scemina in herbam conuersa sumpsit, uel ut Nicandri enarrator testatur, inde sibi nomē usurpauit, quod conspectum, tenerum molle, uel delicatum habeatur, aut quod difficilem halitum prospiret. Absinthium ponticum etiam Romanis dicitur, ut inquit Diosco, ab amaritudine quam similem Absinthio habet, autore Plinio.

DESCRIPTIO.

Abrotanum duorum esse generum traditur, ut Diosco. & Plinius testantur. Campestre scilicet ac montanum, hoc foeminam, illud marem intelligunt. foemina Dioscoridi quadam arboris specie fruticat, candicantibus circū ramulos folijs, minutatim marini Absinthij modo incisis, copioso flore, in fastigio comātibus auri fulgore corymbis. Alterum quo mas comprehenditur, sarmentosum, gracili semine, marathri folio, breuiori, canescente, luteolo flore, copioso, uelut corymbis in cacumine congestim dependentibus, cum grauitate quadam suauiter olentibus, simplici radice in altum descendente.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in primo gradu, sicum in secundo. Abrotanum, ut Aegineta tradit, & calefacit & siccatur in tertio abcessu, digerendi incidendiq; facultate praeditum, modice uero astringit.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVVAMENTA.

A Abrotanum combustum & in puluerem tritum, & temperatum cum oleo raphani, & capiti caluo illitum, facit renasci pilos.

Succus eius cum oleo anethino permistus, idem praestat, barbae uel alij loco inunctus glabro, ubi quis crines nasci desiderat.

Resoluit apostemata, & Phlegmaticos humores, decoctum in olla cum cotoneorum nucleis, & ita usurpatum.

Succus expressus ex Abrotano & cum uino bibitus, defendit hominem ab Apoplexia.

Prodest contra paraly sim membrorum, succus impositus.

Abrotanum cum oleo oliuarum decoctum, & capiti inunctum, frigidam intemperiem capitis remouet.

Cum uino & saccharo elixum, calefacit stomachum, praegnantibus foetum mundificat, si cum uino coctum bibant.

Cum appio & saccharo decoctum, & in potu sumptum, calculum renum & uesicae comminuit atq; expellit. ТАГОНИА

Conducit ad stranguriam.

Oleum Abrotani infra umbilicum illitum, ciet urinam.

Contra uenena potum in uino, antidotum est.

B Suffitu serpentes fugantur. Cum uino potum contra uenentorum morsus utile est. **D**

Ex radice si quis saepius bibat, lumbricos necat, uel si succus cum exiguo lacte permisceatur.

Suppressis mensibus medetur, contusum & paululum myrrhae admixtum si fuerit.

Aduersus inflammationes oculorum, Accipe Abrotani drachman unam, & micam tritice panis, & decoque in aqua, qua oculos foetibus, & omnem calorem extinguet.

Abrotano si quis utatur, superfluos intestinorum humores digerit, unde tormina solent generari.

Ad frigidos affectus pulmonum & Thoracis utiliter datur, decoctum cum hyssopo in uino & aqua, & dulci radice ac saccharo si edulcetur.

Cum oleo & sale simul contusum, & pulsibus manuum impositum, utile remedium contra febres est.

Ramo eius, ut inquit Plinius, si subiiciatur puluino, uenerem stimulari aiunt, efficacissimamque esse herbam contra omnia ueneficia quibus coitus inhibeat.

AMBRO.

NOMENCLATURAE.

Ἀμβροσία.

Ambrosia.

Botrys.

Apium rusticum.

Sitzwurz.

Wilde Salbey.

ANNOTATIO IN AMBROSIAM.

ON inter herbas aliquas fluctuans, & uagum nomen tantum quondam Ambrosiæ fuit, sed quodcunque odoris & cibi suauitate placeret, in poetis, scriptoribusque alijs hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatē utentibus faceret, sic appellata illis fuit.

DESCRIPTIO AMBROSIAE EX DIOSCORIDE.

Ambrosia frutex est pusillus, trium palmorum altitudine, ramosus, folijs rutæ, paruis circa inum caulem. In ramulis semen est, uuis dependentibus, Odore uinoso, qua de causa Botrys à quibusdam dicitur, ab alijs Artemisia.

Frequens & notum ubiq; nomen, ignota tamen res est, ut inquit Marcellus, & inter herbas non facilis inuentu, alijs aliter eam ostendentibus, & cum Artemisia miscentibus fere cunctis.

DESCRIPTIO VVLGARIS AMBROSIAE.

Ambrosia aut, quæ ab officinis & item herbarijs hodie demonstratur, est planta ramis exilibus, patulis, folio nepetæ, multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida. Inuenitur in montosis & macris locis, & hæc polemonia putatur esse, Eadem naturam habet calefaciendi ac desiccandi.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IVVAMENTA.

A Ad amissionem auditus, Accipe Ambrosiam & contunde eam, & succum expressum permisce cum lacte mulieris lactantis masculum, & guttas duas uel tres auribus instilla, hoc emendabit auditum.

Si quis uulneratus fuerit, casu, uel contusione, uel aliquocunq; modo, Vulnus primum lauare debet uino, postea lineum pannum imponet, & herbam aqua decoquet, & aquam ex herba bene exprimet, & ita calidam panno imponet, & leniter super uulnus ligabit, hoc suppurationem uulneris tollit, & ipsum per sanat, Atq; quam primum incipit cicatricem recipere, pannus amouendus est, & herba uulneri applicanda, tum eo citius curatur.

Ad interiorem uulnerationem corporis, quocunq; modo ea contigerit, Accipe puluerem Ambrosiae, & prius cum aqua calida bibe, postea cum meliusculè fit, in uino calido bibe. Conducit herba unà cum radice ad recentia uulnera, & ad antiqua ulcera.

B Aduersus Paralytim, Accipe Ambrosiae, herbae paralytis, Tithymalli, singulorum unciam unam, Cubebae feminum drachmam unam, & in uino decoque, & cum Zaccaro edulca atq; utere. Ad amissionem loquelae optimè ualet si huius decocto os saepe colluatur. Aduersus apoplexiam utiliter fumitur.

Ad aquam intercutem & Isteritiam, bonū est remedium si quis cum Appio & semine petroselini permisceat & in uino decoquat.

Hæc herba permista cum lappatio maiore, mundificat scabiem, conducit ad defluuium cappillorum.

Multos affectus iocineris emendat.

AQVA AMBROSIAE.

Herba cū tota substantia minutim concidi debet, & distillari in medio Maîj.

Aqua salutaris est ad puncturam & dolorem cordis ex impuro sanguine prouenientem, inter diu ter pota singulis uicibus ad quatuor uncias.

Eodem modo pota, ex casu læsis uel uulneratis & illis qui sanguinem concretum intus habent, subuenit.

Præseruat etiam ab Apoplexia in potu sumpta.

ALKA

A

C

NOMENCLATURAE.

Στρυχνὸς ἁλικακάβος.

Saxifraga rubea.
Solanus.
Vesicaria.
Halicacabus.
Alkakengi.

Juden Kirschen.
Boberellen.
Schluten.

B

D

ANNOTATIO IN ALKAKENGI.

ALKAKENGI Latinis dicitur Halicacabus, Arabes & Barbari Latinū peruertentes, Alchachengi quasi Halicacabum uocant, Et est secunda species Solani Dioscoridis, quam Plinius uesicariā appellat, quoniam Vesicæ & calculis prodest. Dioscoridi autem magis placet, quoniam folliculus ille, in quo eius granum continetur, cum uesica similitudinem habeat, Vesicariam dictam esse.

DESCRIPTIO.

Alkakengi, siue Halicacabus, Strychnos, folijs Solano satiuo est similibus, tantum latioribus, cauliculis postquam adoleuerunt, humi prostratis, Folliculis inter folia puniceis ac turbinatis, singulari intus acino, quale cerasium rubens, flore hæderaceo, radice cum sic cescit albicante, nascitur in uinetis & alijs hortis ac circa sæpes, ut Aristolochia longa.

TEMPERAMENTVM.

Alkakengi herba frigida & sicca est in secundo ordine.

D

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Tria uel quatuor semina Alkakengi, uesperi comesta, quando **C**
itur cubitum, podagræ medentur, & educunt ex homine per uri-
nam multos uitiosos humores.

Eodem modo si quis utatur, mirum in modum ciet urinam, &
singularem facultatem habet aduersus calculum. Fructu in multis
remedijs utuntur, Qui cum radice Petroselini & Saxifraga permi-
stus, & in uino decoctus, affectibus iocineris, uesicæ, & lumborum
auxiliatur, & dolorem eorum omnino remouet.

Herbæ ipsius usus erit ad emplastra, quæ conducunt ad humen-
tia uulnera.

Succus Alkakengi ulceribus illitus sanat ea. Succus uero potus
subuenit interioribus abscessibus, & dissipat in corpore sanguinẽ
concretum. Succus etiam exprimendus est & in sole sicandus ad
ciendam urinam. Alkakengi, si quis utatur, frangit calculum in uesi-
ca & renibus, Morbũ regium discutit. Semine potu urinam pellit.

AQVA ALKAKENGI.

Ex acinis in secundo mense Autumni collectis, aqua distillari de-
bet in balneo Mariæ.

Hęc aqua quotidie, mane, à prædico, & uesperi tribus uel quatuor
uncijs pota (infantibus uerò una uncia potui dabitur) opitulatur
lithiali & calculo renum, & uesicæ.

B Eodem modo in potu sumpta, stillicidio urinæ subuenit, citò **D**
purgat renes & uesicam.

Conducit etiam ad exulcerationem renum & uesicæ, & saluta-
ris sanguinem mingentibus.

ASTRANTIA ET ANGELICA.

NOMENCLATURAE.

Astrantia.
Magistran-
tia.

Ostrutiũ.

Meister-
wurcz.
Herz-
wurcz.

ANNO

A. ANNOTATIO IN ASTRANTIAM. C

ASTRANTIA apud Dioscoridem & alios ueteres autores nomenclaturam non habet. Herbarum peritissimiscribunt Astrantiam speciem esse Angelicæ, & quod in utrisq; sit calefaciendi facultas, nisi quod Astrantia & gustu & sapore calidior est Angelica, atq; ut testatur Hieronymus Tragus, differt Astrantia ab Angelica, quantum piper à Gingibere. Non dubitandum est utramq; ueteribus fuisse notissimam, uerum alijs nominibus. Ita enim fieri solet, ut durantibus rebus, nomenclaturæ rerum sæpe mutantur. Quidam herbarij statuerunt Astranciam esse Meu Dioscoridis, quod Brunfelsius omnino falsum esse scribit. Meu enim esse Anetum agreste, & se magis assentiri excellentissimo medico D. Hieronimo Bock, qui credit Astranciam & Angelicam esse ea genera panaces, quæ à Dioscor. & Plinio ponuntur, probatq; hoc ex descriptione panaces, & ex odore & succo harum radicum, quæ omnia cum panace omnino conueniunt.

D E S C R I P T I O.

B Astrantiæ herba est magna & incisuris diuisa, dura & tenuis, pro
ducens caulem altum, in summitate habentem herbam, & semen si-
mile Aneto. Radices sunt albicantes, quæ in terra se passim propa-
gant, digitali crassitudine & odore iucundo. **D**

T E M P E R A M E N T V M.

Astrancia calefacit & desiccatur in secundo ordine.

V I R E S A C I V V A M E N T A.

Radix in aqua decocta & pota, omnes phlegmatices humores ex corpore educit, & tollit lumbaginem. Cum uino sumpta stomacho inflato conducit, & mulieribus matricem purgat, si Melissa & Artemisia addantur. Morbo regio laborans bibat succum ex hac herba cum aqua centaureæ permixtum, & curabitur.

Radix cum farina ordeacea decocta, & emplastri modo imposta, emollit nigricantes pustulas, ac sanat eas.

Contra febrem, Accipe duos uel tres manipulos huius herbe ac contunde, deinde semi mensuram optimi uini super infunde, in quo finito per noctem macerari, & postea illo uino percolato, aliud iterum super addas, quod eodem modo per noctem stabit, & percolabitur, ex quo bonum haustum quinq; uel sex noctes subsequentes sumito, & presentissimum erit remedium.

Radix in ore masticata educit humores ex capite & purgat cerebrum. Eadem masticata & comesta maxime concoquit, si quod stomachus concoctu durum acceperit. Radix pectoris angustias aperit, & ad ueterem tussim ex frigida intemperie contractam salubris est.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ACATIA.

NOMENCLATURAE.

Acatia.

Acatia.
Prunella immatura,

Schlehen safft.
Unzeitige Schlehen.

ANNOTATIO IN ACATIAM.

A CATIAM Romani pariter Græcis dciunt, Nostram autem uocatam Acatiam, illam non esse Dioscoridis, manifeste patet: si quidem Dioscoridis Acatia spina est arboreus, fruticosa, nec recta in altum crescens, flore albo, semine ceu lupinorum candido, in siliquis clauso ex quo succus ille etiam Acatia appellatur. Pharmacopœiæ autem passim ex arbuscula, quæ prunus siluestris dicitur, Acatiam parant, fructum ante maturitatem colligunt ac exprimunt, deinde simul cum carne miscentes in placentarum orbis conformant, & exicantes pro Acatia utuntur, Nequillum dubium est, quin officinarum Acatia ferè eandem habeat facultatem astringendi & refrigerandi, quam uera illa Acatia Dioscoridis, quæ ex Ægypto adfertur.

DESCRIPTIO.

Acatia uulgaris arbor in spinetis nascitur, Flores producens albos, ac fructus nigros cum nucleis & austero sapore, radices habet canescentes & se propagantes altius in terram, tum etiam plærumque sunt rubentes.

DESCRIPTIO.

Acatia frigida & sicca in tertio gradu est, & uirtutè habet astringendi & reperiendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Intestinum extremum quibus prominet, illinant hoc Acatia, sic introrsum repellitur. Simili modo ad procidentem matricem mulieribus adhibetur.

Acatia sanguinem, disenteriam, & mulierum menstrua nimium fluentia sistit.

Oculorum Medicinæ accomodatus est Acatiæ succus, uisum confortat, remouet fluxum oculorum.

Calidam

A Calidam intemperiem corporis maximè refrigerat, & calores non natiuos discutit, aluum fluentem supprimit.

Acatiae succus sacris ignibus medetur, si illinatur & inflammatis membris.

Epiphoris oculorum illitus ualde refrigerat.

Conducit optimè ad locum aliquem corporis, quem glabrum & depilem reddere uelis, si inungatur.

Acatia cum succo plantaginis permista, conducit ad fluxum sanguinis uarium.

Cum dragaganto & mumia in albo oui si permisceatur, & stomacho imponatur, nimium uomitum cohibet.

AQUA ACATIAE.

Pruna immatura contundi debet & distillari in fine Septembris.

Aqua interdiu ter & singulis uicibus trium uel quatuor unciarum pondere pota ualde conducit dysenteriae calidae, & ad omnes iam praedictos morbos salubris est, pota uel imposita.

Similiter aqua ex floribus Acatiae in Balneo Mariae distillata, ualet ad apostemata pectoris uel lateris, priusquam orientur, tum quoque ad abundantiam sanguinis.

B ANTHERA. **B**

NOMENCLATURAE.

Anthera.

Das gelb samlin in den
Roten Rosen.

ANNOTATIO IN ANTHERAM.

ANTHERAM medicinam uulgò appellant flores in medijs rosis, id est luteos apices, qui separantur in callamenta & in semen, quod sub his lanugine quadam opertum cortice continetur. Quòd autem flores rosarum Antherae nomine recentiores medici significauerint, ex hoc maximè apparet, ut inquit Manardus libro 4. ep. 3. quòd ea in morbis utuntur, qui ad strictoriam uim ualdè desiderant, quae praecipue flores rosarum pollere Galeni testimonio demonstratur

DE HERBIS, CAETERISQUE

A Quod & nomen ipsum manifestat, quum ab eo quod est *ἄνθος ῥόδου*, C
id est, flos rosæ deductum uideatur. Apud antiquos uero autores
Anthera compositio est, quæ ad oris ulcera & egritudines proficua
est, & ex rosis tamen constat.

VIRES AC IUVAMENTA.

Anthera utilis est ad aluum fluentem, & ad uomitum, si in pulue-
rem redacta cum iure gallinæ sumatur. Puluis idem confert flux-
ui hemorrhoidum.

Puluis cum Aceto temperatus statim restringit sanguinem ex
uulnere fluentem, si imponatur.

Aqua ex hoc semine cum aqua plantaginis distillata & bibita,
mulieribus sistit menstrua, & dysenteriam sanat. Semen hoc est fri-
gidum & sicum in secundo ordine.

Ad fluxum sanguinis narium, Accipe unciam unam Antheræ,
sanguinis draconis, terræ sigillatæ, boli armeni, singulorum drach-
mam unam, & cum albumine oui & pilis leporinis in puluere re-
dactis comisce, & naribus immitte, hoc fluxum sistit.

A V E N A.

NOMENCLATURÆ

Βρώμος.

Avena.

Bromus.

Ægilops.

Habern.

A VENA apud Diosco. & Plinium Bromus & Ægilops dicitur, Verum inter Bromum & Ægilopa hæc differentia est, ut clarissimus Medicus Ianus Cornarius indicat in quinto libro Commentariorum in libros Galeni de compositione medicamentorum, Quòd Bromus auenam frumenticiam, satiuam, puram, & quam hodie albã appellamus significat. Ægilops uerò ea Avena à Theophrasto, Diosco. & Plinio dicitur, quæ sua sponte prouenit, atq; ex hordeo in eam degenerante fit, atq; ob id frumenti uitium à Plinio dicta est, quam hodie Auenam syluestrem ac erraticam uocamus, Ægilopa quoq; Vergilius intelligit cum inquit: Infelix lolium & steriles dominantur Auenæ. Eodem modo de Bromo & Ægilope sentit Collinutius in defensione Plinij aduersus Leoniceum.

TEMPERAMENTVM.

B Avena siue Bromus ut Galenus autor est, iumentorum pabulo potius quàm hominum cibo nascitur, nec nisi cum extrema premit fames, in panes cogitur. Calefacit egregie, minus quoq; corpus enutrit. Ægineta item calefaciendi uim ei assignauit. Dioscor. etiam attribuit ei naturam siccandi, facultatem quoq; habet discutiedi malos humores & absumendi dura apostemata, si Auenæ farina emplastrum modo imponatur, & præcipue conducit fistulis oculorum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Puls Auenacea Dioscoridi efficax est aluo cohibendæ.

Auenæ farina in Aceto, tollit naeuos.

Ex Avena cataplasma factum, cui admixta sit farina dulcis, malam scabiem, quæ representat lepram, sanat, si imponatur.

Avena decocta in aqua, & deinde contusa, & cum melle temperata, bonum inducit calorem, si iusculi more edatur.

Puls Auenacea cocta cum Aceto, ingentem calorem temperat.

Farina Auenæ emollit & maturat dura apostemata, si cataplasmatemore imponatur.

Cocta quoq; omnem tumorem ex calida causa prouenientem reprimat.

Emplastrum si fiat ex Auenacea farina & permisceatur oleo Laurino, hoc medetur scabiei & discutit tumorem durorum apostematum. Conducit etiam fistulis ani.

Farina eadem cum cerussa temperata, puram & claram reddi faciem, si sæpius inde inungatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
APOLLINARIA.

C

A

NOMENCLATVRAE.

Apollinaria.
Schirling.

APOLLINARIA propter nocumentum, quod infert, raro habetur in usu, destruit enim & corrumpit sanguinem, & omnes humores, & generat malos vapores in corpore.

VIRES AC IVVAMENTA.

Si quis percussus fuerit aut ceciderit, Apollinariam in aqua bene decoquat, & eam potionem bibat, & herbam ita calidam loco laeso imponat, & linteolum super liget, tum sanguis concretus dissipatur habet enim naturam incidendi & discutiendi.

Si uero quis ex cōtusione uel percussione inter cutem & carnem intumuerit, coquat Apollinariam & Solanum pari mensura, atque inde tumorem inungat, tum euāescit. Ad interiorem corporis tumorem ex morbo prouenientē non conducit, nam humorem qui erumpere deberet, repercutit, & magnum incommodum adferret.

Si araneam quis in cibo comederit, hanc herbam uiridem cum sale in bono uino decoquat, uenenum absque damno redditur inefficax.

Ictus à uenenato animali, ex ea faciat emplastrum, & imponat.

B

D

ALCHIMILLA.

NOMENCLATVRAE.

Δεοντοπόδιον.

Alchimilla.

Artincilla.

Leucopedion.

Planta Leonis.

Pes Leonis.

Leontopodion.

Sinnaw.

Unser Frauenmantel.

Löwenfuß.

Löwen Tapen.

ANNO.

ANNOTATIO IN ALCHIMILLAM.

A **ALCHIMILLA** herba uulneraria est, atq; ei à Hieronymo Brunsvicensi Herbario nomē inditum *Leontopodium* uel *Pes Leonis*, uerum Dioscoridis descriptioni non quadrat, quamuis nomen illud benè ei conueniat, ob figuram pedis Leonis, quem referre uidetur.

DESCRIPTIO.

Alchimilla habet folium crispum & ferratum, nascitur in uetustis uis, ac in pratis, palmæ altitudine, cum luteis flosculis, radicem habet paruam & albicantem, quidam tamen scribunt eam esse rubicundam, Salubris herba est ad uulnera sananda & ad sanguinem sistendum, ut *Sanicula*.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in secundo gradu. Durat totum annum integra uirtute. Recens tamen ad usum melior est quàm sicca.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Accipe *Alchimillam*, *Saniculam* & herbam illam uulnerariam quam uocant herbam fortis, ex singulis manipulum unum, atq; in aqua pluuiali decoque, Deinde longos lumbricos accipe, & contunde illos & exprime humorem per linteolum, permisceq; cum decocto illo, Hæc potio si sumatur sistit omnem sanguinem ex uulneribus fluentem, & herbam uulneri impone extrinsecus, tū curatur.

B Succus *Alchimillæ* tribus diebus mane à ieiunis pota, comitiali morbo laborantibus subuenit, si postea cephalica uena sinistrae manus incidetur, absq; dubio auxiliatur.

Si quis in stomacho aut pectore uulneratus fuerit, bibat ex *Alchimilla* & *Sanicula*, tum sanatur.

Alchimilla contusa & succus exprimetur per linteolum, cui hypericon uel *Gallitricum* in puluerem contritum admisceatur, hoc in potu sumptum, discutit tormina intestinorum, & quicquid in corpore sæuierit.

Accipe *Alchimillæ*, *Fœniculi*, *Saluïæ*, *Petrosilini*, singulorum manipulum, & admisce *Anisi*, feminis *fœniculi*, *hyssopi*, *Inulæ Campanæ*, singulorum uncias duas, atq; in duabus libris aquæ usq; ad tertiam partem decoque, ea potio si bibatur, omnem sanguinem concretum resoluit & expellit per urinam & per excrementa.

AQUA ALCHIMILLÆ.

Ad conuenientem destillationem, Radix ac herba cum tota substantia concidi debet, & distillari in fine Maij, uel à mense Iulij usq; ad Septembrem.

Aqua *Alchimillæ* omnibus uulneribus conducit & malum ipsorum calorem extinguit, si cum ea foueantur, & panni linei in ea tincti, illis imponantur.

Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Eadem ad iij. uel iij. uncias pota mane & uespero, omnibus interioribus uulneribus, & rupturis medetur.

ANACARDVS.

NOMENCLATVRAE.

Anacardus.

Elephanten lauf.

ANNOTATIO IN ANACARDVM.

ANACARDVS apud Diosco. & alios Græcos auctores non inuenitur. Officinę perperam appellant Pediculum Elefantis, cū Anacardus, ut inquit Serapion, est fructus arboris, similis cordi auis, cuius color est parum rubens, & inter ipsum est res similis sanguini, & est id quod administratur in eo.

B Ruellius Anacardium appellat, hoc modo de eo scribens: Anacardium recentiori Græciæ, nam uetus non nemit huius, arbor est Indis familiaris, prouenit quoq; in Sicilia montibus, qui flammæ ignis eructant, fructu auiculæ corculo non dissimili, unde nomen putatur inditum, rubente intus cruore, quo ueluti sanguine scatet.

TEMPERAMENTVM.

Anacardi fructus calefacit atq; desiccatur in quarto ordine. Ruellius inquit quod quidam tertiam excalfacientium & resiccantium classẽ huic assignant. Durat triginta annos, nihil de sua uirtute perdens, si tantum in locis ualde humidis aut siccis non seruetur.

Si quis solo Anacardo usus fuerit absq; additamento, quod malitiam eius corrigit, illum mori oportet, aut euadet leprosus.

VIRES AC IJVVAMENTA.

Si quis debili memoria & hebeti ingenio præditus fuerit, Accipiat ij. uncias Pimpinellæ & decoquat in xj. uncis acidi aceti, fructusq; huius decorticati iij. uncias addat, ac simul misceat dum acquirat conuenientem spissitudinem, & inde se in occipitio mane & uespero inungat, tum bonam & tenacem parabit memoriam.

Accipe

A Accipe succum huius fructus & commisce cum auripigmento & **G**
 illinas eo malam scabiem, ut impetiginem, consumit eā, sed ut hoc
 quā primū calida aqua abluas.

Contra impuram cutem lepræ, Accipe Saluiam, Absinthium,
 interiorem partem colocynthidos æquali pondere, & in puluerem
 redacta, confice cum tribus uncijis succi ex Anacardo, uel cum ace-
 to, & decoque ad modum emplastri, & cuti immundæ superim-
 ponas.

Omnibus morbis cerebri quos frigida aut humida causa attule-
 rit, opitulatur.

Propterea etiam fructus anacardi doloribus neruorum mede-
 tur, qui ut podagra cruciant, si cum melle misceatur.

Cum melle permixtus, & uerrucis impositus, eas remouet.

Anacardus temperari debet cum Castoreo, quod corrigit malici-
 am eius.

AMYGDALVS.

NOMENCLATURÆ.

Αμυγδαλή.

Amygdalus.

Amygdala amara &
 dulcia.

Mandelbaum.

Süß/ Bitter mandel.

ANNOTATIO IN AMYGDALVM.

AMYGDALVS abor circa Calendas Februarias seri-
 debet, quia prima gemmascit, Ea iam in Germania est
 notissima, ubi passim in hortis seritur. Nuces quæ seri
 debent, ut docet Ruellius, pridie liquido fimo maceran-
 tur, alij aqua mulsa madefaciunt, in eaq; noctem solam esse patien-
 tur, ne germen extinguat mellis mordacitas. Cacumina in terram
 recte figuntur, sic ut lignosior pars sursum spectet.

Amygdalum

DE HERBIS, CAETERISQVE

A Amygdalum pro fructu genus uariat, nam etiam reperitur hæc **C**
 Amygdala, æ, in foemino genere: Sunt uero duplices Amygdalæ,
 Amaræ & dulces, Amaræ salubriores sunt & Medicinæ magis,
 quàm esui accomodatae, Dulces uerò suauiores & Germaniæ fami-
 liariore, quibus Zaccaro confectis in secunda & tertia mensa ue-
 scuntur, minus hæ ualent in remedijs, ut inquit Plinius, sed tamen
 purgant & urinam ciunt.

TEMPERAMENTVM.

Dulces non tantum efficaciam habent quàm amaræ, Incidendi ex
 tenuandiq; uiribus pollent, ut inquit Ægineta, ideoque uiscera &
 thoracem expurgant, idq; efficacia amaræ.

Dulces Amygdalæ calefaciunt & humectant in primo gradu,
 Amaræ calefaciunt & desiccant in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Arcent ebrietatem, ut scribit Dioscori, quinque aut sex amaræ
 Amygdalæ in cibo præsumptæ.

Hoc idem testatus est Plutarchus Chæroneus qui apud Drusum
 Tiberij Cæsaris filium, quendam medicum comessari solitum retu-
 lit, qui omnes bibendi certamine prouocabat, neminiq; cedebat in
 uini potu, is tandem deprehensus est, antequam biberet, quina
 senaue amara comedisse Amygdala. Plutarchus hanc uim ama-
B ritudini retulit, quæ persicet & humores depascat. **D**

Vulpes quoq; ut Plinius refert, si comederint eas, moriuntur, si
 non contingat e uicino aquam lambere.

Amygdalæ, si edantur cum Zaccaro, citò concoquuntur, quare
 & aluum laxant.

Dulces comestæ augment uirorum & mulierum genituram.

Dolorem gingiuarum tollunt Amygdala, si comedantur, uel in
 ore retineantur.

Amaræ crassos humores educunt, Lienis apostemata auferunt.

Radix amaræ Amygdalæ decocta asperam & discoloram faci-
 em emendat, si inde lauetur, præstant idem & nuces illitæ.

Amaræ Amygdalæ cum aceto uel rosaceo decoctæ, fronti tem-
 poribusue in modum cathaplasmatibus impositæ, aut etiam illitæ, ca-
 pitis doloribus succurrunt.

Contra exedentia ulcera & herpetas contunduntur, & cum mel-
 le permiscantur ac imponuntur.

Eodem modo morsibus canis rabidi imponuntur.

Dulces Amygdalæ ut leniter aluum laxent aut sistant, commisce
 eas cum uuis passis aut Zaccaro. Hæ comestæ somnum conciliant.

Cum menta & Amylo sumuntur contra sanguinis excreationes.

Linguntur uel ex aqua bibuntur, in renum doloribus, uel in pul-
 monum

A monum inflammatione, quam peripneumoniam dicunt, unde ph-
 thysis prouenire solet. In eclegmate auellanæ nucis magnitudine **C**
 additis melle & lacte: iocinorosis, tussientibus, & maioris intestini,
 quod Colon dicunt, inflationibus opitulantur.

Gummi ex Amygdalo, in uino utiliter bibitur contra sanguinis
 excreationes.

Idem summæ cutis impetigines illitum ex Aceto rapit.

Oleum de Amygdalis amaris suffocationi & præcipitationi ma-
 tricis subuenit, si circa umbilicum inungatur.

Idem temporibus illitū, capitis doloribus succurrit, & quietem
 adfert.

Calidum auribus idem instillatum, sonitum & tinnitum aurium
 pellit, auditum restituit.

Idem mixtum cum melle, dulci radice, oleo rosaceo, & cera, inde
 unguentum si fiat, & illinatur circum oculos, expurgat & claros
 eos reddit.

Conducit quoq; aduersus calculum, dolores renum, ac strangu-
 riam, si lumbis & umbilico illinatur. Amygdalæ amaræ comestæ ad
 idem conducunt, Quæ etiam Lumbricos necant & pellunt, si quis
 sæpius eis utatur. Emplastrum inde factum si umbilico imponatur
 idem præstat.

B A L O E.

D NOMENCLATVRAE.

Alon.
 Aloe Succotrinum.
 Epaticum.
 Gaballinum.
 Ein bitter safft in der
 Apotek.

ANNOTATIO IN ALOEN.

LOE & herba est & eiusdem herbæ succus, quæ, ut in
 quit Galenus, est similis scillæ, folijs pinguibus, crassis,
 in latitudinem se modicum fundentibus, rotundis &
 retrouersum repandis, Cuius descriptionem etiam
 apud Dioscor. uide. Nascitur plurima in India, unde & liquor ad
 nos affertur. Nascitur & in Arabia, Asiaq; & maritimis quibusdam
 locis, glutinandis uulneribus accomodata, sed ad exprimendum ex
 ea liquorem inutilis, Duplex genus, ut idem Diosco. scribit, liquoris
 eius est, alterum Arenosum, & ueluti purissimæ Aloes sedimentū,
 alterum iocineris modo coactum. Eligito pinguem Aloem, synce-
 ram, & sine calculis & arenis, splendentem, ruffo colore, friabilem,

E

A iocineris modo concretam, facile liquefcentem, & quæ egregia amaritudine fit, Reprobanda è diuersò quæ nigro colore est, nec facile liquefcit, Mesue & alij Neoterici tria ponunt genera Aloes, utputa Succotrinum, à regione Succutri, nobilius reliquis. Secundum Epaticum appellatum, quia in colore suo assimilatur epati, atq; ex Perside elatum, secundum bonitatis locum habet. Tertium Caballinum dictum, & est Rex aliorum, in Medicina uix quicquam ualens, atq; ex Armenia & Arabia adfertur.

Recentiores Medici errore quodam, Aloe hepatico aut caballino pro uero Aloe utuntur, cū semper Aloen succotrinum ad usum Medicinæ potius debeant recipere, ut Campegius probat ex Dioscor. Galeni & aliorum medicorum Græcorum autoritate, qui alia genera uidentur neglexisse.

B Magna præterea est controuersia inter medicos de ui & facultate Aloes, Arabes medici, ut Mesue & Serapion testantur, Aloen ora uenarum aperire atq; sanguinem ciere, Econtuariò Neoterici quidam, ut Manardus, Fuchsius, & alij nonnulli, hoc omnino refutant, atq; optimis & firmissimis testimonijs ex Galeno, Dioscoride ac Plinio, demonstrant, Aloen potius ora uenarum occludere, atq; sanguinem undecunq; fluentem sistere. De hac re uide Fuchsiū libro primo paradoxorum cap. 1. Sed Antonius Musa in examine simplicium medicamentorum horum sententiam improbat, Vbi sic inquit: Cum Mesue ac Serapione Aloen aperire ora uenarum censeo, ex quadam insita uirtute, cuius causam ignoramus, forte ex eadem qualitate qua extrema amaritudine prodijt. Porro inquit, experientia ducor ut id sentiam, nam qui Hemorrhoidas pati consueuerunt, Aloe magnopere offenduntur, ut in hoc statim incurrant ea uorata. Deniq; Manardus hanc controuersiam lib. 1. Epistola prima hisce uerbis dirimere uidetur, cū inquit: Tametsi Aloe aliquando sedis uenas aperire uidetur, ex accidenti hoc fit, quoniam uidelicet excrementa id agentia ad ea loca mouet, quæ uenas recludunt, sicuti ex alijs quoq; fieri medicinis scribit Galenus Aphorismo 47.

TEMPERAMENTVM.

Aloe iuxta Aginetam, calefacit in primo, siccatur in tertio ordine, stomacho etiam amica est, abstergit dissipatq; aluum subducit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Discutit malum Phlegma, Choleram & Melancholiam, frigidum & uiciato iocineri conducens.

Aleo cum mastiche permista, sanguinem excreantibus medetur.

Aleo uim miram in sistendo sanguine habet, ut Gale. lib. 5. ther. meth. cap. 4. ijs uerbis indicat. Optimum omnium quæ noui me-

dicamento-

A dicamentorum, quo etiam ad cerebri membranarum sanguinis eruptiones tutissimè uti licet, est quod nunc dicitur: Thuris pars una, Aloes parti dimidiatæ misceatur, & deinceps cum utendi tempus instat, tantum huius cum oui candido subigatur, ut mellis crassitudinem reddat, dehincq; leporis mollissimis pilis excipiatur, & tum uasi ipsi, tum toti ulceri imponatur. Quod medicamentū ipse quoq; Auicenna *Fon. 17. Can. 3. cap. 9. in sistendis Hemorrhoidibus* probat.

Aloe caput & stomachum purgat ex malis humoribus.

Cum forti uino temperata ac oleo rosaceo, dolores capitis finit, fronti temporibusq; inuncta.

Oculorum scabies, & in oculis angulorum pruriges lenit.

Aloe contusa & cum uino melleq; permista, hoc si in ore retineatur, ulceribus linguæ & gingiuarum succurrit.

Cum mastiche ac succo Glycirryzæ, quam dulcem radicem appellamus, permista, suspiriosis opitulatur, si quis ita utatur.

Eadem in puluerem redacta, uulneribus si inspergatur, ea quàm primùm sanat, purulentis oculis medetur. Inueterata ulcera ad cicatricem reducit, exulceratis tam uirorum quàm mulierum genitalibus medetur, si puluis eadem inspergatur.

B Idem puluis quando ponitur cum uino super hemorrhoidas & rimas ani, tunc sanguinem ex eis manantem sistit. Sanat quoque ulcera ani & uirgæ cum uino si illinatur.

Aloe in puluerem redacta & cum aqua temperata emplastri modo do uulneribus imposita, glutinat ea.

Aloe cum myrrha ac sanguine Draconis permista simulq; in puluerem contrita, & in putrescentia uulnera uel pustulas insperfa, erodit carnem mortuam absq; dolore.

Eadem lota cum aqua rosacea uel succo foeniculi, si inungatur circa oculos, tollit fluxum oculorum, & acuit uisum.

Aloe sumpta in sero lactis caprini, discutit morbum regium.

Mastix aufert Aloe maliciam.

Si cum mastice in aqua linguæ ceruinæ permisceatur, aperit operationem iocineris & splenis.

Aloe sumpta à mulieribus in aqua Artemisiæ, trahit menstrua.

Aduersus aquam intercutem, Accipe drachmam unam Aloes, & drachmam semis Masticis, & cum succo Absynthij commisce, quod intra hebdomadam bis sumptum, bonum erit remedium.

Puluis Aloes cum melle permistus, aduersus lumbricos conducit.

DE HERBIS, CAETERISQVE
AGARICVM.

NOMENCLATVRAE.

Αγαρίκη.

Agaricum.
Agaricus.
Fungus Abietis.

Dannen Schwam.

ANNOTATIO IN AGARICVM.

D

AGARICVM Græci atq; Latini eodem nomine ap-
pellant, nomen uerò à loco sumpsit, Ptolomæus enim
Agarum & urbem & amnem in Sarmatia uocari scri-
bit, ubi Agaricus optimus nascitur.

DESCRIPTIO.

Agaricum ut fungus nascitur in arboribus Galliarum, & præ-
sertim in arboribus glandiferis: Circa Bosphorum quoq; prouenit
colore candido. Est autem fungus albus, odoratus, antidotis effi-
cax, in summis arboribus nascens, nocte relucens, ideoq; in tene-
bris decerpitur, ut autor est Plinius lib. 16. cap. 8. pro tali fungo
omnes ferè medici Agaricum accipiunt. Dioscorides uerò inquit: fe-
runt quidam plantæ radicem Agaricum esse, quidam in truncis ar-
borum ex corruptione fungorum modo fieri. Idem sentit Aÿgine-
ta inquit: Agaricum radix est ex arborum truncis prognata, cor-
pore fungoso, quæ ex aëria terrestrique substantiâ coaluerit. Gale-
nus in libro ad Paternianum ita scribit: Agaricum ab arboribus ex-
crescit prout tubera uel boleti. Diuersitatem autem hanc fecerunt,
ut scribit Marcellus, non satis noti quondam Agarici natales, ad-
ferentibus alijs radicem esse, alijs fungorum modo arboribus ad-
nasci, Appellatur à multis fungus abietis, ut inquit Mesue, propte-
rea quòd

A rea quòd ad modum fungorum nascitur in magnis arboribus, quibus accidit corrosio & putrefactio.

Genere, ut inquit Dioscor, differt Agaricum: estq; in eo alterum mas: alterum foemina, bonitate antecedit foemina, rectas intus peccinum modo uenas & diuisiones habens. Masculum in se ipsum conuolutum, rotundumque & undique concretum est. Pharmacopolæ unum bonitatis indicium esse, friabile censent.

TEMPERAMENTVM.

Agaricum est calidum in primo ordine, aridum in secundo, Vis eius est, inquit Aegineta, digerere & incidere crassos humores.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Aduersus febrem quotidianam, Accipe succi de fumo terre duas uncias, & admisce Agarici unciam unam, ac præbe hoc febricitanti, multis eum fuit præsentissimum remedium. Aiunt drachmam in aquæ mulsæ cyathis tribus ante accessiuem febribus liberare, quæ cum horrore ueniunt.

Ad tormina intestinorum, Accipe Agarici ij. uncias & commisce aqua, in qua malua, uiola, parietaria ac portulaca sint decocta, Deinde misce cū oleo oliuarum, & in aluū per clysterem infunde.

Accipe Castorei, Schoenanthi, Senæ, Agarici singulorum semi unciam, & in uino decoque, contraq; maximos capitis dolores mane & uesperis inde bibito.

B Vel facito pilulas ex eo cum Rutæ ac foeniculi succo, quæ idem præstant.

Aduersus difficultatem urinæ, decoque Saxifragam in uino, ac linteolo percola, dein semiunciam Agarici admisce, & utere.

Contra fistulas, Accipe Sal ustum, tartarum, & Agaricum in puluerem contritum ac melle permistum cum linamento in fistulam inferas, hoc eam curabit.

Ad mariscas, Accipe Agaricum in puluerem reductum, ac tempera cū succo herbæ quam Ciclamen uel malum terræ appellant, & cū oleo, atq; impone.

Vulug strangulatum, mensiumq; difficultatem tribus obulis tritum in uini ueteris cyatho potum emendat.

Ad serpentium plagas & morsus obulis tribus potum in uino efficaciter succurrit.

Febres frigidas leuiores facit in aqua calida potum.

Sistit Agaricum sanguinis excreationes, trium obulorum pondere cum aqua sumptum.

Omnibus in uniuersum interioribus uitij accomodatū est, pro uiribus & etate sumentium datū alijs cum aqua, alijs cum uino, alijs cum Aceto mulso, alijs cum mulsæ aqua.

DE HERBIS, CAETERISQVE
AGNVS CASTVS.

NOMENCLATVRÆ

Αγνος ἄλυξ.

Agnus Castus.

Vitex.

Amerina salix.

Kensch lamp.

Schaff milt.

Schaff wulle.

Abrahams baum.

ANNOTATIO IN AGNVN CASTVM.

D

AGNOS Græce Latine Vitex dicitur, Herbarij Agnum Castum appellant, utraq; uoce idem significante, dicitur autem Agnos, id est Castus, quòd autore Galeno, castitati conseruandę facere creditur, non modo com manducatus potusq;, uerum etiam in cubitum substratus, Diosco. aliam rationem nominis adducit, inquit: Agnos autem, id est castus hic frutex à Græcis dictus est, quoniam in Thesmophorijs, quæ erant sacra Cereris, castitatem custodientes mulieres, folijs eius cubitus sibi sternebant. Lygos uero dicitur, quasi uimen, similiter & Vitex ob eam quam habent uirgæ eius in uinciendo lentitiam & firmitatem. Romani quoq; salicem amerinam uocant.

DESCRIPTIO.

Agnos seu Vitex arborefcens frutex est, nascitur asperis & incultis locis propè aquas & flumina, Ramulos habet longos, uitilium modo lentore suo infragiles, Folia oleæ, teneriora tantum.

Duo eius genera sunt, maior in arborem, modo salicis adsurgit, flore cum purpura candido. Minor ramosa folijs albiorebus, lanuginosis purpureo flore.

Agnos semen producit ad formam granorum piperis. Id quod administratur ex hac arbore in medicina, sunt folia, semē & flores, quæ omnia debent colligi in uere & autumno. Arbor hæc perpetuò uiret, & utilior est uiridis quàm arida.

TEMPERAMENTVM.

Agnos iuxta Æginetam, in tertio ordine tū calefacit tum siccat.

VIRES

VIRES AC IVVAMENTA.

A Contra lethargum, Accipe semen Agni, semen Apij, foliaq; Salviae, atq; in aqua salsa decoque, quo posteriorem partem capitis illine, statim curat morbum.

Semen eius potum, uenenatorum moribus succurrit. Idem lichenosis & cutem subeuntibus aquis medetur.

Lactis abundantiam facit: trahitq; menses, in uino potum, diachmae pondere. Idem genituram extinguit.

Semen arcere ueneris stimulos & Galenus credit, & ob id perquam idoneum ijs qui castitatem custodire statuerunt.

Seminis decoctum uehementiorem capitis dolorem dissoluit foru.

Lichenas & lentigines cum aphronitro & aceto semen sanat, & oris ulcera & eruptiones cum melle.

Duritiem testium cum butyro & uitium folijs discutit.

Rimas sedis semen ex aqua illitum mitigat.

Virgam eius uiator qui gestat, negatur intertrigine tentari.

APIVM.

NOMENCLATURAE.

Σέλινον κηκεύιον

Apium sativum.

Apium hortulanum.

Epffig.

Garten Ephew.

Stein Peterzilgen.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN APIVM.

C

SELINON Græci, Latini Apium uocant, dictum autem est Apium, ut Platina scribit, quod apex, hoc est caput in Achaia uictorum sacri certaminis eo coronaretur, aut quod eius flores Apes libenter pascuntur. Quum autem absolute Apium dicitur ut inquit Antonius Musa, hortense intelligi oportet, quod Selinum satiuum à Dioscor. dicitur, estq; illud quod Petroselinum Macedonicum uulgo appellatur, quia in præruptis montibus Macedoniae crescit.

DIVISIO EIVS.

Apij uaria sunt genera apud Medicos, quæ Dioscorides ponit, sunt Eleoselinon, Oreoselinon, Petroselinon, Olusatrum, & Smyrnion, quæ quid re ipsa sint, quilibet apud Dioscor. uidere potest.

Est autem historia generi Apij ualde difficilis, unde & in his de scribendis ac discernendis medici ualde dissentiunt.

Plinius ex Chryssippo, sexu distinguit, foemina ut sit crispioribus folijs atq; duris, crasso caule, sapore acri & feruido. Mas folijs nigrioribus, breuioris radice, uermiculosq; gignens, Neutrum ad cibos admittebant, nephastum existimantes, quoniam defunctorum sit epulis feralibus dicatum: & ut Plutarchus inquit, coronentur Apio sepulchra: unde uetus illud prouerbium, Indigere Apio, de his qui periculose ægrotant, & profligata utuntur ualeudine.

DESCRIPTIO.

Apium hortense ut Cherefolium caulem habet, qui sæpe cubitalem æquat altitudinem, & intrinsecus est concauus, tenuiter striatus, rotundus, multisq; ramulis brachiatus, folia habet dissecta & leniter crispa, flosculum uerò candidum, & quo minutiolem haud temere reperias, semen & radicem ad modum Petroselini habet, Nasciurq; libenter in humidis ac bene stercoreatis locis.

TEMPERAMENTVM.

Apium calidum est in primo, siccum uero in secundo ordine. Galenus inquit, quod usq; adeo calidum sit, ut & urinam & menses cieat.

Semen in medicina maiorem habet usum quàm herba uel radix.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus Apij ualde conducit recentibus & inueteratis uulneribus, si quis indat.

Semen

A Semen in puluerem redactum, & cum aqua raphani sumptum, maximè urinam promouet, & calculum tum in uesica tum in lumbis frangit.

Apium cum polenta permistum & epiphoris impositum, mirè auxiliatur. sic quoq; stomachi ardores mitigat.

Mammaram concreto in grumos lacte durities desijcit.

Cum uino mixtum & cum mellicrato edulcatum, urinam benè mouet & mulierum menstrua, potui datum. Eodem modo sumptum concoctionem adiuuat.

Radix Apij in uino elixa ac bibita, expellit calculum uesicæ atq; lumborum.

Aduersatur uenenis potum foliorum radicumq; eius decoctum, uomitiones ciens, stomachiq; tumorem discutit.

Si semen ab ijs estur, quibus anima foetet, grauis halitus tædium emendat, nihil enim eq̄uè suauitatem oris commendare prodiderunt.

Apium colorem reducit ex diuturna ualetudine amissum, si quis in cibo quotidie utatur.

Idem cum radice Petroselinii in uino decoctum, aduersus aquam intercutem utiliter sumitur.

B Succus Apij cum albo oui temperatus, uulnera mundat, emplaftri modo impositus, Puerperæ & nutrices ab Apio abstinebunt, ab eo enim cibo Plinius scribit infâtes qui ubera hauserint, comitiales fieri.

Apium & Abrotanū in lixiuio decocta, si inde caput lotum fuerit, ad defluuium capillorum profunt.

AQUA APII.

Apium distillari debet cum tota substantia circa finem Maij.

Aqua Apij temporibus illita conciliat somnum, & ad omnes supra prædictos morbos salutaris est.

APIVM SYLVESTRE.

NOMENCLATURAE.

Σέλιον ἄγριον.

Apium syluestre.

Apium risus.

Wilder Eppich.

ANNO.

PIVM syluestre apud Dioscor. est alterum genus rannunculi herbe, quod nostræ ætatis Herbarij, ut Vergilius Marcellus inquit, Apium risus appellant, genus & noxam eius simul indicantes, In Apiorum genere enim ob similitudinem ab omnibus numerata est, atque à regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniã dicunt, quæ pota siue comesa, mentis alienationem, & cum laborum contractione eas conuulsiones facit, ut risus speciem uidentibus prebeat, Inde enim Apium risus appellatur, uel ut Apuleius Madauerensis scribit, si quis hominum eam gustauerit, ridendo exanimat. Ab eoque tristi affectu quondam inter homines prouerbiũ, Sardoniũ risus iactabatur. Et absque dubio hoc prouerbiũ originem suam sumpsit ex hac herba, quæ ut iam dictum est, Sardoã siue Sardoniã à regione appellatur. In eam sententiam & Erasmus in eodem prouerbio hisce uerbis scribit: *Sunt qui dicant in Sardorum insula, herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomen sit, Apiastro similem, Eam sapore quidem esse dulcem, uerum gustatam, ora hominum in rictus dolore contrahere, ut ueluti ridentes emoriantur. Hoc sensisse inquit, uidetur Solinus, cumq; hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locum.*

D

Imò ego Sardois uidear tibi amarior herbis.

Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25. circa finem.

Apuleius eam sceleratam herbam quoq; uocauit, quoniam nimis malo euentu constet risus ab ea factus.

DESCRPTIO.

Hæc herba iuxta descriptionem Dioscoridis, est lanuginosa, altiore caule, & pluribus foliorum incisuris, plurimumq; nascens in Sardinia, efficacissimæ acrimonię.

Nascitur autem in locis incultis & aquosis, ubi ranæ sunt frequentes, & est facilis inuentu, ut scribit Marcellus, & ubique oculis occurrens, quàmuis à congeneribus alijs suis ob similitudinem disticillimè discernatur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in tertio ordine.

Est illi uis & natura acris & in exulcerando efficacissima, ut & alijs gene-

A

generibus ranunculi.

Herba est satis nota Empiricis, solent eam applicare apostemati-
bus propè maturis, loco caustici uel phlebotomi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Apium syluestre curat & tollit clauos ac uerrucas in pedum di-
gitis, si contusum ipsis imponatur.

Succus huius herbe mulieribus tumorem mamillarum repellit,
cum radice Ibsici impositus.

Semen eadem præstat, neq; adeo periculosum est ut herba uel fo-
lia, in cibo sumptum.

Ex hac herba in uino macerata si quis biberit, conducit aduer-
sus febrem quartanam, urinam quoque ciet, Tollit etiam oppilatio-
nem splenis atq; iocineris.

APIVM RVSTICVM.

NOMENCLATURAE.

Apium rusticum.
Apium Regale.

Bauren Eppich.

ANNOTATIO IN APIVM RVSTICVM.

APIVM rusticum ueteres pro Apio syluestri uel Apio risus ac-
cipiebant, uerum Herbarij recentiores aliud genus Apij esse
uolunt.

TEMPERAMENTVM.

Est autem calidum & siccum in quarto ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba hæc contusa & uino temperata, si inde frigidæ cutis fouea-
tur, inducit naturalem calorem.

Succus

B

D

A Succus cum Aceto permixtus, & emplastri modo impositus no-
uam diebus continuis, cancrum sanat.

Idem scabiosis conuenit, si cuti illinatur.

Ventris quoq; tumorem citò discutit.

APIVM HAEMORRHOIDVM.

NOMENCLATVRAE.

Apium hæmorrhoidum.

Seig blatern
Eppich.

ANNOTATIO IN APIVM HAEMORRHOIDVM.

EST etiam Apium quoddam Hæmorrhoidum, quod ideo sic di-
citur, ut Vitalis de furno inquit, quia puluis aut cinis eius hæ-
morrhoidibus inspersus aut impositus, earum fluxum restringuat.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit quoq; & desiccet in quarto gradu.

VIRES AC IJVAMENTA.

Conducit ad fluxum Hæmorrhoidum, contusum & emplastri
modo impositum.

Valet etiam ad fluxum sanguinis uul-
nerum, cum aceto & aqua rosacea im-
positum.

Hæc herba cum Aceto & uino deco-
cta, impuram scabiem expurgat, & ex-
tirpat ex profundo, cutemq; nitidam
reddit, si inde lauetur.

Radix siccata, deinde in puluerem
contusa, ac putridis uulneribus & gan-
grænæ inspersa, erodit absq; ullo do-
lore.

AQVILEGIA

NOMENCLATVRAE.

Aquilegia.

Agleyen.

ANNOTATIO IN AQVILEGIAM.

AQVILEGIA herba, num Græcis ueteribusq; medicis fuerit cognita, haud facile aliquis affirmauerit, cū ex medicis adhuc nullus existat, qui certò ostendere potuerit, quæ nam herba Aquilegia sit apud Dioscoridem, Non parum uerò aberrant, ut etiam Euritius Cordus in suo Botanologico testatur, non solum uulgares herbarij, uerum etiam magni similiter medici quidam, qui Aquilegiam herbam Græcorum *Ægilopa* credunt, omnesque eius facultates eidem tribuunt, nihil enim in ea quod *Ægilopis* historiam referat conspicitur. *Ægilops*, ut in *Auena* ex Dioscor. & Plinio demonstratum est, est species *Auena* quæ sponte sua prouenit, & *auena syluestris* ac erraticæ uocatur, Hæc ita cum *Aquilegia* conuenit, ut *rosa* cum *Anemona*.

DESCRIPTIO.

B *Aquilegia* herba est folia *Chelidonia* similia habens, rotundiora tamen ac molliora, caulem altum, cœruleos aut candidos flores cum caudis gerentem, ex quibus fiunt capitula, in quibus nigrum semen, ut *Chelidonia* semen clauditur.

Radix eius densa est intra terrâ & profunda, nascitur in pinguis pratis ac hortis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Odor eius est acris, uirtutem habet penetrandi ac consumendi dura apostemata.

Herba hæc contusa fistulis medetur, si succus instilletur.

Malam scabiem corporis citò curat, si triticea farina oleoq; tartari illinatur.

AQVA AQVILEGIAE.

Optimum tempus distillandi est, ut herba cum caulibus concidatur quando flores gerit.

Hæc aqua tribus aut quatuor uncjs singulis uicibus pota confert aduersus uenena, & Choleram stomachi, tum etiam interiora corporis apostemata discutit.

Lipothymia laborantes ad se redeunt, si ex hac biberint.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANAGALLIS.

e

NOMENCLATURAE,

Αναγallis.

Anagallis.
Morsus gallinae.
Hippia.

Hüner darm.
Hüner biß.
Gauch heyl.
Vogel kraut.
Hüner serb.

ANNOTATIO IN ANAGALLIDEM.

D

ANAGALLIS tam Græcis quàm Latinis ea herba dicitur, quam officinæ Morsum Gallinæ uocant, nihilq; iam despectius Anagallide est, cū tamen in antiqua medicina, multus fuerit eius usus, numerauitq; eam Paulus Ægineta inter ea, quibus caput purgatur, iussitque succum eius naribus in eum usum infundi. Qui magicis superstitionibus sunt imbuti, ut refert Plinius, præcipiunt effossuris, ante solis ortum, priusquam quicquam aliud loquantur, ter salutare eam, tum sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires.

DESCRIPTIO.

Anagallidis iuxta Dioscor. duo genera sunt, diuerso floris colore, Habet enim altera cœruleos, quæ fœmina est, altera quæ mascula, puniceos flores. Breues sunt Anagallidis frutices, in terra iacentes: folijs in quadrangulo caule paruis & modicè rotundis, helxines figura, semen habet circinatum. Hieronymus Brunswicensis pertissimus Herbarius, scribit adhuc aliud genus esse Anagallidis, quod albos flores gerat.

TEMPERAMENTVM.

Anagallis frigida & humida est in tertio ordine, Singularis clubus est auium & gallinarum, nascitur locis opacis & uliginosis, cultis & incultis, Leniendi uis utriq; est.

VIRE

VIRES AC IUVVAMENTA.

A Anagallis inflammationes membrorum arcet & extinguit, si imponatur.

Accipe succi Anagallidis cum succo Aizoi permisti, singulorum semi libram, olei oliuarum unam libram, hæc simul decoquantur ad consumptionem medietatis, deinde admisceantur iij. uncia butyri, & ruginis semi uncia, & inde fiat unguentum, quod ad multos exteriores corporis affectus ex calore contractos conducit, & præcipue aduersus fistulas, si indatur, uel emplastri modo imponatur.

Hæc herba cum uino decocta, & thoraci imposita, asthma tollit.

Succus caput purgat, naribus instillatus.

Idem gargarizatus, capitis pituitas per os purgat. Dentium dolorem quoque finit, à contraria nare instillatus.

Anagallis uirtutem habet abstergendi & siccandi, quare & uulnera sanat, & ulceribus serpentibus & putridis, utiliter imponitur.

Ad recentia quoque uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahat.

Galenus utranque Anagallidem tradit quendam attractorium calorem possidere, quo spicula ac spinas, uel impactos corpori refigit aculeos.

B Oculorum albugines purgat Anagallis cum melle Attico.

Prodest hebetibus itidem oculis.

Idem præstat semen cum optimo melle temperatum & oculis illitum.

Contra uiperarum morsus, iocineris & renum uitia, ex uino bibere prodest.

Ferunt Anagallidem, ut inquit Dioscor. cui cocculens flos est, procidentem sedem comescere, cui uero punicens, proritare.

AQUA VTRIVSQVE ANAGALLIDIS.

Tempus distillandi conueniens est circa finem Maij, uel quando flores gerit, tum herba cum caulibus, floribus, & tota substantia distillari debet.

Aqua Anagallidis sex uncis pota medetur pesti, si quis statim sequi tradiderit, & inde sudauerit. Ex mascula Anagallide pro pinatur uiris, ex femina mulieribus.

Aqua hæc quotidie iij. uncis singulis uicibus pota, recentia uulnera sanat, si inde lauentur.

Calenti iocinori cum molli cannabe utiliter imponitur, conducit itidem ad calidum tumorem cum linteis sæpius imposita.

C Infantibus potu data ad ij . uncias, conseruat ne paralyfi corripiantur, atq; ab eo morbo illos planè liberat.

Pota ab illis qui syncope præmuntur & omnibus uiribus destituti sunt, eos confortat & aliquamdiu conseruat.

A Q V A.

NOMENCLATVRÆ.

ἄδωρ.

Aqua.

Wasser.

ANNOTATIO IN AQVAM.

HYDOR Romani Aquam dicunt, & est elementū quod ab æqualitate dicunt, nihil enim illa dum quiescit æqualius. Themistius inquit aquam inde dictam esse, quia id sit, à qua uiuimus. Quum autem multus & quotidianus Aque, & homini, & pecori usus sit, nihil accuratius homini curandum, quàm ut Aquam qualem esse oporteat inuestiget.

Aquas enim ubi uitio inficiantur aliquo, uarios subinde parere morbos. quotidiana docet experientia.

Socrates igitur non sine causa præceperat, ut in his locis minimè degatur, ubi neq; iusticiæ locus, neq; profluens Aqua perennis sit: quasi his duobus ablatiis, nihil reliqui manere quod humanitatem sustinere possit.

Aquarum præterea uirtutes & uitia, ut Ægineta docet, cognita habere expedit, ut quæ in omnem ferè usum, magisq; ad quamlibet uicius rationem requirantur.

AQVARVM POTABILIVM V. DIFFERENTIAE.

Hic uero minimè ignorandum est Vallam ex Ruffo, quinque differentias Aquarum potabiliū citare: pluuiam namq; ut cisternam, fontanam, putealem, fluuialem, & palustrem.

Ea autem Aqua optima censenda est, autore Ægineta & Dioscoride, quæ nullam aut gustu, aut odore qualitatem repræsentat: sed protinus bibenti suauis est, & uisu pura limpidaq; Aqua pura iudicatur gustu, uisu & odoratu, Autore Galeno lib. 1. de simpl. medica. faculta.

De qua

**STAGNANTES AQVAE, FLVIVIALES,
& Pluuiiales.**

D

De qualitate aquarum in salubritate uel comoditate Plinius lib. 31. cap. 3. sic inquit.

Quæritur inter medicos cuius generis Aquæ utilissimæ. Stagnantes pigrasq; meritò damnant, utiliores quæ profluunt existimantes, cursu enim procurfusq; ipso extenuari atq; proficere, eoq; miror cisternam ab aliquibus probari, Sed hi rationem adferunt, quoniam leuissima sit imbrîû aqua, ut quæ subire potuerit ac pendere in aëre. Et hæc, ut Aegineta inquit, omnium promptissimè computrescit, ceu diuersis ex qualitatibus conflata, nemo tamen ob id deterritam eam esse existimet, nam mutationis facultas uirtuti potius, quàm uitio tribuitur. Præterea inter imbrîum aquas, æstiuæ quæ tonitru decidit, præstantior est quàm quæ nimbis demissa est.

AQVAE GLACIALES.

Ex glacie & niuibus aqua, insaluberrima est, nam ea congelascente, tota pars tenuior ex primitur. Hactenus Aegineta.

AQVAE FONTANAE.

Porrò aquæ fontanæ septentrionales, ut Vitalis testatur, ad potum sunt utilissimæ, eò quòd expositæ sint uentis septentrionalibus, & ex motu illorum uentorum subtiliores reddantur.

B

Aquæ item fontium, quæ oriuntur & erumpunt, atque per uias arenosas & petrosas profluunt, subtiliores quoq; sunt, ac quò minus ad bibendum salubres. Quia sabulum, arena & lapilli & petrae retinent uiscositate, & crassitiem terrestrem aquæ transeuntis, atq; ita eam clarificant, emundant & extenuant.

D

AQVAE PUTEALES.

Aquæ uero puteales non tam salubres sunt ad bibendum quàm fontium aquæ, quia Constantino teste, Aquæ puteales grossiores sunt, & malæ digestionis, cum propter terræ falsuginem & limum, tum propter ipsius aquæ quietem & propter elongationem ab aëre & sole. Quo circa necesse est ut puteorum aquæ frequenter moueantur, haurianturq; si quidem ex tali motu aqua depuratur, & à corruptione præseruatur.

DE AQVARVM VSV ET FACVLTATIBUS,

ac earum nocumentis.

Aquæ omnes natura sunt frigida & humida.

MELICRATON PRO VOMITV.

Commisce aquam & mel, atq; salem adde, cola per linteû. quod si libenter uomere uolueris, calefacito ac bibito, hoc uomitum leuiter prouocat.

Quicumq; turbidam & grauem aquam biberit, eius corpus intume

A scit, splen corrumpitur, maliq; humores in corpore congregantur. C

Aqua frigidis natura multos morbos adducit.

Grauidæ mulieres, quæ multum aquæ bibunt, cum magna difficultate & labore pariunt foetus.

Ex nimio quoq; potu aquæ mulieribus menstrua ualde mouentur, unde illis lipothymia ac uertigo exoritur, cerebrum etiam inde nimium refrigeratur.

Aquam licet potui dare aduersus febrem contractam ex cholera, eam enim reprimat ac consumit, uerum in accessione febricitanti nulla aqua est propinanda, nam febris inde prolongaretur.

Itidem nulla aqua aegrotanti est potui danda, quam diu humores in corpore adhuc crudi & inconcocti sunt.

Cibus hominum non potest parari absq; aqua.

Ex aquis salientibus meliores sunt, quæ nondum opertæ sunt.

Et quo longius aqua abfuerit à sua origine, eo magis probatur.

Probatur item quæ estate frigidior, hyeme calidior est.

Aqua elixa minus inflat quàm non elixa, & citius à præcordiis descendit.

Calida Aqua facit ad intestinorum tormina, & ad splenis inflammationem. Eadem concoctionem destruit, & non citò sitim sedat.

Stagno si quis usus fuerit, hoc nocumentum infert stomacho.

B Aqua palustris quæ omnium est deterrima, lienis ulcera generat, & hydropem producit. D

Aqua pluuiialis, & præcipue quæ colligitur estate, quando tonitruat ac fulgurat, numeratur inter optimas aquas, quarum in medicinis usus est.

Quæ autem alijs temporibus colligitur & non estate, uoci obest, & pectoris obstructionem inducit.

Tepida Aqua infert fastidium ac nauseam. Frigida aqua pota, omnibus interioribus uitijs nociua est, quare ægroti abstinebunt à potu illius aquæ.

Multi homines ex lauacro frigidæ aquæ mortem obierunt, Quare uideant, qui aquam frigidam ingredientur, ut docet Aegineta, ne uenere, neq; alio quodam modo lassî, neq; cruditatem sentiant, neq; uomitu, aut aluo inaniti, neq; uigilijs defatigati sint, periculosum enim est si quis ita affectus, frigidæ lauacro uratur.

Aqua elixa cum hordeo hominibus conducit, ac interdum optima est Medicina, & in primis ad morbos ex calida intemperie provenientes, quare & tertiana febre laborantibus eam bibere conducit.

Ex aquis salientibus meliores sunt, quæ circa orientem & meridiem scaturiunt, Aliæ quæ ab occidente profiliunt, insalubres sunt, & morbos pariunt.

ofos.
 Acetum:
 Effig.

ANNOTATIO IN ACETVM.

NON Romani Acetum dicunt, quod acre uinum est, quia uel acutum sit, uel quasi aquatum uinum, Vinum enim Aqua mixtum citò in hunc saporem uertitur, uel dicitur à uerbo aceo. Plinius inquit, Acetum uini uitium esse quod ad luxuriam cessit hominibus, tot ad usus expetitur, sine quibus uita mitior exigi non posset. Acetum ut Platina scribit, ex uino fit, si uas fuerit uacuum & non clausum, Aer enim ex uacuo dicit potentiam eius, nam cum uinum semina potentie in se habeat, ac uapidum fiat, transit in uitium, quod Acetum dicitur, adeo frigidum, ut ante omnes humores flammam extinguat. Acetum subito sic Græci fieri promittunt, si tusam betæ radicem in uinum conieceris, post horas tres in Acetum degenerabit. Mirum acorem concipere tradit Sotion, si aridi uinacei aut pauci uuæ acerbæ acini demittantur. Pyretum quoque infusum acorem supra modum accendit, si cum una parte feruefactum reliquæ miscueris. Si lapides igniti in uino extinguantur, istud uinum statim fit Acetum. Quidam sine uino ita Acetum confingunt: sici ueteres, & torridum hordeum, & citriorum malorum interna caro crebrius subacta cõturbataque, colis exprimuntur, ut in aceti uicem succus cedat. Alij marinam aquam & gypsum concoquunt, admistaque aqua fluuiali percolant aceti usu.

TEMPERATVRA ACETI.

Varie sunt autorum sententiæ de Aceti qualitate. Aegineta scribit Acetum mixtæ naturæ esse, sed utriusque tenuis, frigidam tamen calidam excellere, ceterum in tertio ordine siccare.

Similiter quoque Galenus in primo libro de simplicium medicamentorum facultatibus disputat, frigidum quidem esse acetum, sed quendam etiam obtinere calorem, qui acrimoniæ ratione per accidens spacio temporis mediocriter corpus excalfaciat. præterea addit, omnium quæ acrimoniam hebetare, aut calorem refrigerare creduntur, eorum omnium acetum compertum est efficacissimum.

DE FACVLTATIBVS ET IUVAMEN-
 tis Aceti.

Acetum refrigerat & astringit, ut testatur Diosco. cum spongia

A malignis pustulis impositum, inflammationes arceat.

Compefcit Acetum procidentes fceminarum locos, & in utroq; sexu sedes, si eo illinantur.

Stomacho frigido obest, nimium enim ipsum refrigerat, ne potest bene concoquere possit.

Prodest malis ulceribus quæ serpunt, ignibusq; sacris.

Eodem pterygia, lichenes & lepræ curantur, addito utiq; semper aliquo exijs, quæ priuatim aduersus ea uicia polleant.

Acetum cum melle decoctum, purulentis oculis medetur, si eo intungantur.

Contra capitis ardores addito rosaceo in spongia aut succida lana imponitur.

Dentium doloribus medetur, si eo calido colluantur, Prodest anginis, & deiectæ oris columellæ, si calidum gargarizetur.

Acetum cum sale temperatum, facit ad lethargum & phrenesim si interiores partes manuum & plantæ pedum, eo fricentur & intungantur.

Si Acetum stomachum inuenerit plenum, laxat, si uero uacuum inuenerit, tum sistit.

B Panem in craticula tostum in aceto contunde, & ex eo ægroti os, labia, nares, atq; pulsus illine, hoc maximè confortat, & uires restituit. Aduersus alui fluxiones, Sume Acetum & in eo Aristolochiam rotundam, uel Garyophylla decoque, & in eo spongiam macera, quam ad uomitum stomacho super impones. Ad alui fluxiones uerò uentri sub umbilicum impones.

Accipe Acetum forte, & permisce cum argilla in fornace usta, atq; inde parum in nares illine, hoc statim fluxum sanguinis restringit. Fluentem ex uulneribus sanguinem quoq; sistit.

Vaporantur calente aceto cutem subeuntes aque, aurium grauitates, sibilaq; & sonitus earum. Necat instillatum aurium uermes.

Facit præterea ad omnia uenena letalia, calidum potum, mox uomitibus redditum: pellit quoq; haustas hirundines potum acetum, Reprimat gargarizatum in fauces destillationes.

Pestilenti anno hoc uti in obsonijs, ac odoratorum uice id pulsibus ac naribus admouere, domiciliaq; humectare iubemur.

Liberatum acerrimo podagræ dolore M. Agrippam supremis suis annis ferunt, demersis in Acetum calidum pedibus.

Acetum desiderium edendi instaurat, hinc fit ut in cibis primæ mensæ eo plurimum utantur.

Atriplex.

NOMENCLATURAE.

Ἀτράφαξις.
Χρυσολάχανον.

Atriplex.
Atriplexum.

Scheifmelde.
Melde.
Sunds melde.

ANNOTATIO IN ATRIPLICEM.

ATRIPLEX Latinis, Græcis Atraphaxis dicitur, ab atro colore, ut quidam putant, tanquam faceret hydropicos morbosq; regios ac pallorem, ideoq; à Pythagora damnatur. Addidere, ut Plinius inquit, Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, quibus facies maxime decoloratur. Quidam uero imitatione Græcæ uocis ἀτράφαξις, dictam putant. Olim Atriplexum, ut Pompeius refert, appellabatur, A nonnullis etiamnum Chrysolachanum dicitur, quod olus hoc aureum colorem oculis referat, Aberrant multi, qui Atriplicem id olus esse putarunt, quod uulgò Spinachia dicitur, quoniam Atriplex antiquum est & notum, Spinachia nouum olus est, uulgariter uocatur *Binetsch*. De quo ueteres nihil in literarum monumentis tradiderunt, forsitan ob id, quòd cibo potius, quàm medicinæ natum esset, magis enim Atriplice alit, aluum leuigat, laudabiliusq; nutrimentum post se relinquit.

DESCRIPTIO.

Atriplex notum olus est, Duo eius genera sunt: Satium & syluestre. Syluestris nullus est usus.

Quidam tria eius oleris genera ponunt, quoddam enim album, quoddam etiam rubrum, aliud uero uiride, Sed omnium eandem esse in purgando uentre facultatem certum est, suntq; omnes semine foliaceo, habentq; in uertice caulis flores uirides, radicem candidam & lignosam. nascunter libenter apud Bletam. Sationem Atriplicis

DE HERBIS, CAETERISQVE

A plicis docet Columella lib. 12. his uerbis: Cherephilum itemq; olus **C**
Atriplicis quod Græci uocant *ατρίπλεξ*, circa Calendas Octobres
obruui oportet, non frigidissimo loco, nam si regio fauas habet hye
mes, post Idus Februarias semina ferenda sunt, suaq; sede partiēda.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex, ut Ægineta testatur, humectat in secundo, ac refrige-
rat in primo ordine, qua de causa uentrem quoque emollit: semen
ipsum ui pollat abstersoria, unde ictericis ex iocineris obstructione
accomodatū est.

VIRES AC IUVVAMENTA,

Atriplex contusa & permista cum melle, podagram tollit, si em-
plastri modo imponatur. Itidem & Macer scribit:

Atriplicem tritam cum nitro, melle, & aceto.

Dicunt appositam calidam sedare podagram.

Semen Atriplicis cum aqua mulsa potum, sanat felle suffusos.

Sacros ignes ac inflammationes sedat succus ex folijs contusis ex-
pressus, & impositus.

Sanguinem excreantibus comodum est uti Atriplice.

B Ad uitia uuluarum mulieribus uentri imponitur, tum dolor ma- **D**
tricus statim sedatur.

Ad emolliendam aluum estur coctum ut olus, & uarios tumores
discutit.

Atriplex contusa & emplastri modo membro alicui ex spina uel
clauo læso, imposita, absq; omni nocumento ea extrahit, & sanat.

Cum melle si Atriplex decoquatur, & scabris unguibus impona-
tur, sine iniuria eos detrahit.

Semen conducit suspiriosis, si sepius eo utantur. Idem quoq; ex-
pellit lumbricos, & uomitiones prouocat.

Pythagoras, ut supra quoq; indicatum est, Atriplicem damna-
bat, ut quæ morbum regium ac pallorem induceret, uerum Diosco-
rides longe aliter sentit, scribit enim Atriplicis semen ictericis pro-
desse.

Atriplex quoque epar calidum habentibus conducit.

Mercurialis si unā cum Atriplice decoquatur in olere, & eo iure
si quis utatur, soluit uentrem, & tollit etiam dolorem uesicæ.

Si quis usus fuerit Atriplice decocta cum Beta ac Mercuriali,
tum febrem extinguit.

NOMENCLATVRAE,

Μυρς ἄρα.
 Auricula muris.
 Pilosella.
 Μενσ οβρ.
 Nagelkraut.

ANNOTATIO IN AVRICVLAM MVRIS.

MYOSOTA siue Myosotis à Romanis Auricula muris dicitur. A muribus autem ideo nomen inuenit, ut Dioscorides inquit, quòd eorū auribus similia habet folia. Alsiue itē dicta est, quòd lucos, quos Græci ἄλοι uocant, umbrosa; & nemorosa amet loca. Hallucinantur qui hāc Anagallidis generibus assignant, cum latissimo discrimine inter sese discrepent, quemadmodum declarat Leonardus Fuchsius in libello de erratis medicorum, item Ruellius, aliq; complures, qui de herbis scriperunt.

B Dioscorides inquit, quòd duo sint genera Auriculæ muris, Primum quod in memoribus locisq; arenosis nascitur, & Alsiue uocatur, quod hodie non est cognitum Herbarijs, ut Vergilius Marcellus putat.

Alterum genus est, quòd plures ab una radice caules mittit, aliquatenus ab imo rubentes & concauos, folia habet oblonga & angusta, dorso elato & eminente, nigrescentia, per interualla deinceps geminata, & in acutum desinentia, radix est digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata, hoc modo describitur à Diosco.

Quam autem nos appellamus Auriculam muris uel Pilosellam, ut Otto Brunsfelsius ostendit, ea est minuta herba, folijs pilosis, humili proserpens, caule item paruo & piloso, floribus luteis ac odoratis, Cuius etiam duplex genus est, Vnum magnis folijs est, Alterum uero paruis, utriq; flores sunt lutei.

DESCRIPTIO,

Auriculæ muris duo genera sunt, Primum flores rubentes habet, Alterum uero cœruleos habet flores, & humili serpit, caules ac folia habens pilosa, nascens in frigidis montibus & nemoribus, radicem habet candidam, paruam, & multis fibris capillatam.

TEMPERAMENTVM.

Hęc duo genera uulgaribus Herbarijs magis sunt in usu, & in his regionibus frequentiora.

Habet

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Habet utrumq; genus naturam siccandi cum exiguo calore, Sed Auricula muris quæ à Dioscoride Alsine appellatur, uim habet helixinæ similem, ut Ægineta scribit, quæ refrigerat humectatq; quapropter ad feruentes inflammationes conuenit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Auricula muris conuenit ad exteriora corporis uulnera, non finit ea suppurare, si imponatur, Succus in ore retentus tollit parulidas. Idem cum aqua Chelidonix ac melle permixtus, conducit herbis oculis si imponatur.

Auricula muris quæ cœruleos habet flores, cum Taxo barbato in uino elixa, & emplastri modo imposita, procidentem sedem reducit in suum locum.

Succus auribus instillatus, sonitum earum discutit, & expellit uermes.

Idem naribus instillatus, prouocat sternutationem, & caput purgat ex malis humoribus.

D Auricula muris quæ rubentes habet flores, uim habet attrahendi. Si spina uel iclum membro alicui fuerit infixum, hoc leniter extrahitur. Sume succum Auriculæ muris, succumq; Dictamni, & puluerem magnetis cum axungia porcina permisce, & ad modum unguenti impone.

Cum hedera terrestri contusa & succus ille auribus instillatus, medetur doloribus dentium.

Conducit aduersum morsus uenenatorum animalium.

Succus cum uino elixus ac potus auxiliatur morbo comitiali.

Auricula muris, Tithymallus, ac Cuminum in uino decocta, & cum modico melle uel Zaccaro permixta, tormina intestinorum discutunt, si quis utatur.

Certum experimentum aduersum Herniam: Radicem cum herba in Maio effodito & siccato, puluerem illum cum malua, pueris ruptis esui dabis in pulte, Adulti uero in cibo sument, hoc iuuabit.

Aduersum morbum regium decoque auriculam muris & fragariam in uino, & ex eo potu bibe mane & uespero.

AQUA AVRICVLAE MVRIS.

Herba & radix cum tota substantia circa finem Maij colligenda & distillanda erit.

Aqua Auriculæ muris mane & uespero singulis uicibus duabus aut tribus uncis pota, salubris est aduersus Tabem.

Eadem pota confert ad capitis uertiginem, tum quoq; bene conferunt lintea ea aqua imbuta, & capiti circumdata ac admota.

Conducit etiam pota contra sputum cruentum.

Saluberrima est aduersum præfocationem uteri, si mulier inter-

diu ter

A Pompeij testimonio fretus incredibile tradit, quantum opes Syriae genti ex uestigalibus opobalsami creuere, quod his tantum regionibus gignitur. Est inibi conuallis, quae continuis montibus tanquam muro cincta, instar castrorum clauditur, spacium loci, ducenta milia iugera, nomine Hierichunta uel Hierico, (quae olim Vrbs ingens Iudaeae, nunc octo magalijs referta,) dicitur. In ea sylua est, ubertate & amoenitate insignis: si quidem palmeto & opobalsamo distinguitur, & arbores opobalsami formam piceis arboribus similem habent, nisi quod humiliores sunt, & uinearum modo coluntur. Hae certo tempore anni Balsamum sudant: sed non minor loci opacitas quam ubertatis admiratio. Sub cane, ut auctores tradunt, huius loci incolae plenum corticem incidunt, hoc est ea parte qua turgere uidetur, Id antiquitus ferreo cultro fiebat, uel unguibus ferreis, Instrumenta enim erant, unguibus similia, Sed quia uisum est ferro plantam laedi, propterea ad uitrum, lapides ossifosue cultros conuersi sunt. Sudor est plaga manat aestate tota. Sarmenta quoque eius & furculi odore praestantes amputantur, & ueneunt magnò, alioquin grandesceret arbulcula nisi succideretur.

Tria autem sunt, quae ad usum medicinae ex Balsamo colliguntur, nempe Opobalsamum, Xylobalsamum, & Carpobalsamum.

B Opobalsamum est succus uel liquor collectus ex arbore, Probatur recens Balsami liquor, ut Dioscor. inquit, qui firmo & syncero odore sit, nec acido sapore sentiatur, qui itidem citissime penetret, leuorem habeat, & linguam leniter adstringat & erodat. Non est uerum Opobalsamum, quod Seplasiarum passim uenditant, sed adulteratum, neque magni pretij, Quare quibus notis deprehendatur uerum Balsami liquor, qui rarissime uel nunquam ad nos adfertur, ostendere necessarium duximus. Primum si laneae uesti instilletur uerum Opobalsamum, maculam aut maculae uestigium non relinquit, adulteratum inhaeret & maculam facit. Syncerus succus si lacti instilletur, coagulat, quod non facit adulteratus. Syncerus praeterea lacti aquae uel infusus, dilijcitur quam primum, & lactis modo albescit, Adulteratus olei modo in summo fluitat, densaturque: & stellae modo radiatur, Syncerus uetustate crassescit, & bonitatem suam amittit. Hi decipiuntur qui putant uerum Balsami liquorem esse, si proiectus in aquam descendit, mox sparsus emergit: hic autem adulteratus est, Quando inustum est, colorem candidum habet, & oleo crassiori similis est, deinde rubescit, postea durefcit, & translucidus fit: optimus lachrimae color est modice ruffus, Secundus in bonitate candidus, prior uiridis, pessimus niger.

Xylobalsamum uero Balsami lignum dicunt, hoc probatur recens, quod gracili sarmento, rubens & odoratum est, exiguoque liquoris

DE HERBIS, CAETERISQVE

C quoris Balsami odore spiret deniq;

Carpobalsamum est semen uel fructus Balsami, quod ruffum, plenum, grande, ponderosum crit, feruidæ in gustu mordacitatis, mediocri Balsami liquoris odore. A dulteratur Balsami semen semine hyperico simili, quod ex Petra Palestinæ oppido affertur, deprehenditurq; quod grandius, inane, inefficax, & in gustu sapore pi-peris est.

TEMPERAMENTVM.

Balsami lignum, ut Ægineta scribit, siccat & calefacit in secundo ordine, subtilem̄q; habet substantiam, liquor autē multo tenuior est, fructus proximè hunc uirtute accedit, sed minus tenuis est.

Vires in tota Balsami natura efficacissimos habet liquor, teste Dioscoride, egregia ad calefaciendum potestate.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Balsami liquor tantas habet uires, ut si quis in manu habuerit, tum statim penetrat. Opobalsami scrupulum unum si quis in mensuram uini indat, & per noctem reponat, Hoc uinum omnia interiora membra calefacit, & præcipuè con ducit mulieribus, nam illis matricem expurgat, & foetus mortuos expellit, mensesq; trahit.

D Balsami liquor cum oleo oliuarum permixtus, indeq; si fiat pessarium, & mulierum genitalibus adhibeatur, hoc menses proritat.

Idem circa umbilicum inunctus, tollit stranguriam.

Morbis ex frigida intemperie prouenientibus quoq; medetur.

Qui frigidum stomachū habuerit, accipiat tres uel quatuor guttas Opobalsami, & cum haustu uini bibat, auxilium præstabit.

Non euadet leprosus, quicumq; corpus suum foris Balsamo inunxerit.

Medetur Balsami liquor omnibus doloribus capitis ex frigida causa prouenientibus, si fronti illinatur.

Ad cicatricem ex uulnere relictam, Accipe Balsami liquorem, & ex eo inunge, & tantum ceræ impone, ut possit latitudinem cicatricis operire, hoc si decem diebus continuis feceris, cutis reddetur æquabilis.

Aduersus febrem Quartanam, Bibe quatuor uel quinq; guttas Opobalsami cum uino tribus diebus continuis matutino tempore, ea lege ut corpus prius sit purgatum, hoc præsentaneum erit remedium. Soluit inunctus Balsami liquor in accessionibus febrium cum tremore algores.

Contra tinnitus aurium, Instilla guttam unam atq; alteram Balsami, & inde cessabit.

Conseruat Balsami liquor corpora mortuorum ne putrescant, si inde inungantur.

Subuenit

A Subuenit cum lacte his qui aconitum biberint, nec minus etiam uenenatorum moribus.

Prodest Balsami liquor Comitibus, & ijs qui non nisi recta ceruice spiritum trahunt, orthopnoici Græcis dicuntur, si pectori illinatur.

Suffitus ex Balsami ligno incenso conducit mulieribus, ut medici tradunt, matricis enim mala discutit, & eam expurgat.

Bibitur Balsami semen utiliter in laterali dolore, Cum uino eadem utilitate bibitur pylmonarijs & tussientibus.

Ad partes corporis quæ spasmō contrahuntur, prodest Opobalsamum, si eo illinantur.

Si iuncturis & articulis illinatur, tollit paralytim & articularios morbos, sanguinem calefacit, & neruos confortat.

Facit ad abscessum pulmonis, si extrinsecus illinatur, & cum uino in potu sumatur.

Recentibus uulneribus illitum, plus sanat uno die quàm alia unguenta intra quatuordecim dies.

Balsamum conseruat hominem à malo odore, si semel intra mensem sumatur pondere scrupuli & à multis morbis, qui homini accidere possunt, adeo ut intus putrescere non possit.

Præseruat quoque hominem à lepra, quare & in illis regionibus ubi nascitur Balsamum, non reperiuntur leprosi.

B Tempore pestis Balsamo non est utendum, maximè calefacit, & posset pestis inde accendi.

BALAVSTIVM.

NOMENCLATVRÆ.

Balaustrion.

Balaustrium.

Balaustria.

Granatsblumen.

ANNOTATIO IN BALAVSTIVM.

BALAVSTIVM mali punice syluestris flos est, Galli & Hispani florem mali Granati appellant, In hoc flore apud Græcos & Latinos Auctores differentia habetur, quippe Theophrastus, Dioscor. & Paulus, flores

DE HERBIS, CAETERISQVE

C mali puniceæ duobus nominibus appellant. Balauſtium & Cytinum, Cytinus eſt flos domeſticæ & ſatiuæ mali, Balauſtium ſylueſtris. Plinius autem inter Latinos præcipuus cap. 17. lib. 13. Balauſtium mali puniceæ florem ſimpliciter nominat, nec inter ſatiuam & ſylueſtrem diſtinctionem facit, quem omnes recentiores medici imitantur, per Balauſtium cuiuſuis mali puniceæ florem intelligentes.

Flores colliguntur eo tempore, quando arbor fructum producit, tum enim humeſcunt & decidunt arboribus, qui ſiccati durant duos annos integra uirtute.

TEMPERAMENTVM.

Balauſtium refrigerat & ſiccatur in ſecundo gradu. *Ægineta* inquit Balauſtium ſylueſtris puniceæ flos eſt, ualide aſtringens, ſicca & frigida facultate præditum, itaque ſummæ cutis ulcera ad cicatricem perducit, & deſtillationes cohæbet.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Balauſtium habet uim ſiſtendi aluum.

D Aduerſus uomitum cholericum, Accipe cortices Balauſtrij, & in aceto decoque, & emplaſtri modo ſtomacho impone, hoc potenter iuuat.

Cortices mali punici uel *Granati*, eaſdem quas flores præſtant utilitates.

Ad multa profunt flores, Quicumq; nimium moleſtatur ſtomachi eructatione, Accipiat flores & cortices mali punici, contundat, & in aceto decoquat, ſpongiamq; in eo tinctam pectori ſuperimponat, hoc præſenti erit remedio.

Conducunt Balauſtia ad Tenefmum, ſiquis in cibo utatur. In ore maſticatæ conferunt dentibus & medentur gingiuiſ ſanguinolentis.

Ita quoq; mobiles dentes firmant & confortant:

Cortice punici ex uino decocti & impoſiti, pernioſes ſanantur.

Succus ex malis punicis acidis expreſſus coquitur cum melle ad oris, uirilitalis & ſedis uitia, nomas, reduuias, & quæ in ulceribus excreſcunt, & aurium dolores.

Balauſtium in puluerem redactum, poteſt accipi loco Boli armeni.

Branca

NOMENCLATURAE.

Ancubos.

Branca Vrsina.

Acanthus.

Pes Vrsinus.

Beren flawe.

Beren tap.

ANNOTATIO IN BRANCAM VRSINAM.

B RANCA Vrsina herba est quæ inter emollientes herbas hodie usurpatur, & à medicis inter quatuor remollitiua, quæ appellant, annumeratur: quibus utuntur in decoctione clysterum. Et est ea herba quam Dioscor. & Plinius Achanton appellant, ut Antonius Musa & alij Autores Herbarum pertissimi tradunt, Ex similitudine, quam eius folium cum anterioribus Vrsorum pedibus habet, uulgus Brancam Vrsinam appellauit. In omnibus autem Dioscoridis Acanthi descripto Brancæ Vrsinæ conuenit. Et neminem mouebit, quod Acantha spinam significet, quoniam hæc herba spinosa quidem est, sed mollibus spinis, ideo à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Topiaria & pulcherrima herba est, quam architecti in columnarum basibus ornandis aut epistylijs posuere.

Branca Vrsina uel Acanthus iuxta Dioscor. folia multò quàm altuca latiora longioraq; habet, erucæ modo incisuris diuisa, nigrescentia, & cum molli leuore pinguis. Idem & in caule leuor, quem altitudine duorum cubitorum erigit: crassitudine digitali, per interualla sub ipsum usq; uerticem foliolis quibusdam oblongis ueluti nucamentis aculeatis uestitum: ex quibus candidus prodit flos: semen illi est oblongum, & luteum, capitulum thyrsi figura, radices lentore molles, mucosæ, longæ, rubentesq;. In hortis & humentibus locis nascitur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C Branca Vrsina herba est calida & humida in secundo ordine. uirtutem habet molliendi, maturandi & leniendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia contusa cum axungia porcina, conducunt ad Apostemata exfrigida & humida causa prouenientia, si emplastri modo imponantur. Eodem modo imposita etiam conferunt ulceribus, quae sub axillis & circa genitalia nascuntur, leniunt enim & bene molliunt.

Lienosus accipiat Brancam Vrsinam, & oleo immergat, in quo sinat eam quinque dies macerari, deinde oleum linteum percolet, & lienem in sinistro latere extrinsecus eo inungat, hoc potenter iuuat.

D Quando folia adhuc recentia & uirentia sunt, possunt usurpari ad emplastra & unguenta. Aduersus membra indurata & paralytica, & ad lienem inflatum, sequens parabitur unguentum: Accipe Brancae Vrsinae contusae viij. uncias, sabinæ, saluig, maluae, maioranae, rosinarini, pulegij, Artemisiae, Absinthij, Abrotani, singulorum manipulos duos, gariophyllorum vi. uncias, cynamomi semunciam, cymini ij. uncias, galangae iij. drachmas, thuris, masticis, singulorum iij. drachmas, cerae albae viij. uncias, uini boni & fortis tres libras. Haec omnia commisceto, & lento igne inuicem liquefacito, ut tantisper bulliant dum uinum in ijs consumatur, postea remouebis ex igne, ceramque admiscebis, ut inde fiat unguentum, quod ad morbos praedictos conducit.

DE BALSAMITA.

NOMENCLATURAE.

Σισυμβριον.

Balsamita.
Menta Sarracenicæ:
Silymbrum.

Balsam trant.
Balsam Ming.

A

DESCRIPTIO.

BALSAMITA mentæ genus est, quod apud Dioscor. Silymbrium appellatur, Duæ autem eius sunt species, Vna quæ folijs est integris & crispis, caule quadrato & uiridi, odore iucundo, & est satiuæ. ALtera etiam caulem habet quadratum & rubentem, folijs acuminatis: hæc syluestris, interdum etiam satiuæ appellatur.

Est & alia Balsamitæ species, quam mentam nunc uocant aquaticam, quæ circa piscinas, fluuios, & stagna latissima prouenit, & corollis inorquetur. Aliæ duæ species nascuntur & plantantur in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Balsamita calefacit & desiccatur in tertio gradu.

Huius herbæ uirtus maxima est, & ad multa conducens, incidit enim & consumit malos humores in homine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba in puluerem redacta & cum aqua Raphani temperata, si quis ieiunus mane bonum haustum inde sumat, tum lumborum dolores & intestinorum tormina pellit.

Eadem in puluerem contrita, & cum farina hordei & modica aqua permixta, si inde fiat puls, uentriq; imponatur inter pudenda & umbilicū, multos malos humores in uesica & intestinis cōsumit.

Si quis catharro laborauerit ex frigida intemperie, Accipiat Balsamitæ folia & sacco indat, ac per noctem capiti imponat, hoc catharrum tollit, & caput leuius reddit.

Cum uino elixa & pota, frigidus stomacho ualde confert.

Eodem modo facit ad stillitium uring.

Emplastrum ex hac herba, uentri impositum inter genitalia & umbilicum, auxiliatur ijs qui urinam continere nequeunt.

Si mulier ex hac herba biberit, tum menses prouocat, partumq; promouet, ac matricem refrigeratam expurgat.

Decocta cum fursure & facies inde lauetur & illinatur, tollit lentiginas & alias maculas.

Cum uino decocta & cum lingua ceruina permixta, confert ad obstructionem iocineris atq; lienis.

Contusa cum polenta mammarum uitij medetur.

Succus Balsamitæ cum aceto temperatus sistit fluxum sanguinis narium. Succus cum aceto bibitus, enecat rotundos lumbricos.

Vomitiones, singultus, fastidia, stomachi dissolutiones cohibet, siue in cibo sumatur, siue succo bibatur.

Imposita fronti, capitis dolores mulcet.

Mammas si tendantur, aut lacte turgeant, compescit, si ex succo linantur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

Cum sale canum moribus illinitur.

Linguae scabritiem confrieta leuigat, uel cum aqua mulsa temperata, & os inde colluatur.

Eodem modo sumpta conducit aduersus oris uitia, linguae tubera, exulcerationem oris, & ad dolorem gingiuarum.

Curat hæc herba omnes rupturas interiores.

Vlcera & scabiem in capite infantium mire sanat, si cum lixiulo inde lauentur.

AQUA BALSAMITAE.

Balsamita cum tota substantia in medio Maf distillatur.

Aqua Balsamitæ pota, & extrinsecus linteis imposita, omnibus morbis iam ante dictis medetur.

Conducit pota ad stomachum, ad oppilationem iocineris atq; splenis: & ad ciendam urinam.

Cum uino mixta atq; pota, confortat frigidum stomachum: Naribus instillata caput purgat.

DE BETA.

NOMENCLATURAE.

Ἰώρδοξ.

Beta.

Bleta.

Kömisch Koll
Mangolt.

ANNOTATIO IN BETAM.

BETA olus uulgò notissimus, dictum à similitudine, quam habet cum B litera Græca, figuram enim illius literæ cum deprimatur ab olitoribus, refert, ut testatur Columella in carmine de hortorum

torum

A torum cultu. Græci Betam modo τετραλον, modo σενιλον nominant. Capessit Beta culturæ quadam ratione incrementum arboris, neque ulli Hortensium, ut Plinius scribit, latitudo foliorum maior, in binos pedes aliquando se pandunt, soli natura eîs consentiente: quibusdam locis amplissima Betæ proueniunt.

DESCRIPTIO.

Duplex Betæ species est, ut inquit Dioscor. Nigra altera, quæ cum lente cocta aluum efficacissime compescit, multoq; magis radix. Candida altera est, quæ bonam facit aluum. Ambæ ob nitrosam quam habent uim, mali succi sunt, ideoq; caput purgat naribus earum succus cum melle instillatus. Nonnulli & tertium genus ponunt, nempe Betam rubram. Alba in omnibus efficacior est, præterquam in astringendo, quo effectu à nigra superatur.

TEMPERAMENTVM.

Betæ omnes frigidam & humidam naturam habent.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus Betæ aluum ciet, si ab aliquo sumatur, uerum stomacho nocet, quem mordicat, & præcipue illis qui sensilem stomachum habent, herba autem elixa magis probatur, quam succus. Cum sinapi decocta, ualet ad uitiosum lienem. Conducit succus ad sacros ignes.

B Radix Betæ decocta, si inde tres uel quatuor calidæ guttæ auribus instillentur, tollit dolorem earum.

Succus ex cruda Beta contusus, si glabro capitis loco inungatur, facit ut crines nascantur, & necat pediculos. Quinetiam radicum foliorumq; decocto, surfures & lendes capitis abstergantur.

Fouentur eodem etiam perniones.

Crudis folijs uiriliginis, capilli defluuia, quas alopetias dicunt, & quæ pascendo serpunt ulcera, utiliter emplastri modo illinuntur.

In uiriliginibus tamen nitro locum antea confricasse oportet: in alopecijs autem unguibus scarificasse.

Beta elixa papularum eruptiones, & ambusta sanat.

Succus Betæ cum Cumino uel semine Anethi sumptus, tormina uentris discutit,

Radices in aqua coctæ, pruriginis tollunt.

AQUA BETAE.

Distillatur hæc herba & radix cum tota substantia concisa, circa finem Maij.

Aqua Betæ mane & uesperis singulis uicibus duabus uel tribus uncijs pota, & linteam in ea intinctum, fronti applicetur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** doloribus capitis ex calida causa contractis, medetur.
Eodem modo pota, raucedinem gutturis tollit.
Aqua hæc matutino tempore à ieiuno sæpius naribus attracta,
phlegma & distillationes capitis per nares extrahit.

DE BETA ALBA

NOMENCLATURÆ.

D

Beta alba.

Weiß Kôl. Kapskraut.

VIRES AC IVVAMENTA.

BETA alba facultatem habet purgandi & abstergendi omnes malos humores.

Aqua in qua Beta alba decocta fuerit, furfures capitis tollit, si ex ea caput lotum fuerit.

Beta candida cocta & cum allio crudo sumpta, uentris tineas abigit.

Succus fronti illitus, epiphoras sedat.

Eadem Beta contra ulcera quæ serpunt, & in capite manant, ilinitur.

Hæc herba crebrius comesta, non conducit hominibus, auget enim malos humores tam in sanis quàm in ægrotis.

AQVA BETAE ALBAE.

Tempus distillandi est in exitu lunij, cum folia ex caulibus decerpentur & distillabuntur.

Aqua Betæ albæ recens pota mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncijs, ualet aduersus calculum, nam illum consumit.

Confect

A Confert quoq; contra lithiasim lumborum, renes enim & lumbos expurgat.

Morbis articularibus cum pannis lineis imposita, Dolorem & cruciatum eorum sedat.

DE BEDEGARI SIVE SPINA ALBA.

NOMENCLATURAE.

Ακανθή λευκή.

Bedeguar.

Bedegaris.

Spina alba.

Cardo sancte Mar'ę.

Labrum Veneris.

Weiß Distel.

Mergen Distel.

Sehe Distel.

Stich kraut.

B

BEDEGVAR Arabes, Romani uerò Albam spinam dicunt.

Pharmacopolæ ac iuniores medici, pro alba Spina, quæ illis ignota est, utuntur spongiola, quam rosa canina uel syluestris producit, nasciturq; in spinis. Nam etsi hæc plurimum in medicinæ usu differat à Spina alba, non tamen est hæc permutatio exitialis, ut testatur *Campegius* in libello de simplicibus medicamentis. Spina alba, ut *Leonardus Fuchsius* opinatur, est *Carduus Mariæ*, quæ herba in omnibus conuenit cum descriptione Spinæ albae, apud *Dioscoridem*.

DESCRIPTIO.

Bedeguar folia habet albis Carduis similia & spinosa, Spinæ autem ferunt flores purpureos. Semen simile est carthamo.

Dioscorides Bedeguar uel Spinam albam hoc modo describit. Nascitur montibus & syluosis locis, folijs nigro chamæleoni similibus, angustioribus tantum candidioribusq;, asperis & spinosis, Caulem altitudine supra duos cubitos habet, humani pollicis crassitudine, crassioremq; aliquando, albescentem, intusq; concauum. In cuius summo aculeatum capitulum est, marino echino simile, oblongius tamen & minus; flores purpureos, in quibus semen cnicî figura est, sed rotundius.

T E M.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

TEMPERAMENTVM. Spina longior in Bedegari frigida est in primo ordine cum mediocri humiditate ac siccitate.

Radice[m] siccantem & modicè astringentem obtinet, ut testatur Aegineta. Semen calidum est ac tenue.

VIRES AC IUVAMENTA.

Bedeguar habet uirtutem resoluendi ac aperiendi oppilationem splenis & iocineris.

Pota Spinae albæ radix, sanguinem expuentibus prodest. Semen potu succurrit consuulsis infantibus, Succurrit & serpentiũ morfib.

Semen potum etiã auxiliatur spasmõ.

Conducit Spina alba cõtra rubras pustulas quæ pueris oboriuntur. Valet item ad sanguinem conglobatum, ad dolorem punctilem, loca cordi uicina relaxat, expurgat, & aperit iecur & splenem, sitim sedat.

Radix quoq; pota, prodest & cibum in stomacho non continentibus, cœliacisq;. Vrinam cit, & contra tumores emplastris modo imponitur.

Colluuntur eiusdem decocto, in dolore dentes. Ferunt etiã factõ ex Spina albã amuleto, & ex collo suspenso, fugari uenenata omnia. Coronã ex eã imposita, capitis dolorem minuit.

AQVA BEDEGARIS.

D

Tempus distillandi est circa finem Maij, tum folia decerpentur ex caulibus, & distillabuntur.

Aqua pota mane & uesperis ac meridie duos uel tres dies, singulis uicibus iij. uel v. uncis, confert contra punctiõem in corpore infantũ præcipuè: & contra erysipelaca, & calorem minus naturalẽ.

Eadem pota salutaris est aduersus sanguinem in grumos concretum; siue ex casu, siue ex plaga.

Relaxat thoracem ac cor, siue sola sumatur; siue uino admisceat.

Conducit item pota ad pulmonem & splenem.

Aqua hæc pota ut supra dictum est, saluberrima est, quando inflammatio ipsum iecur occupauerit. & ad alios calores conducit, si lintea in ea intincta, superimponantur. Sitim quoq; pota sedat.

DE BEHEM ET BEN.

NOMENCLATURA E.

Behem.

Behenum.

Ein Wurzel inn der Apoteken.

ANNO.

ANNOTATIO IN BEHEM.

BEHEM est ex illis simplicibus, quæ ex Arabibus medicis celebrantur. Extat autem in officinis duplex Behem, Albū scilicet & Rubrum. Deportantur radices ex Armenia, suavi odore, glutinoso scatentes humore quæ genituram adaugere creduntur.

TEMPERAMENTVM.

Behem est calidum & humidum in secundo gradu.

Herbe in medicina nullus est usus. Radix conducit aduersus Melancholiam, excitat lætitiā. Ea uero radix optima censetur quæ densa fuerit & non foraminosa.

VIRES AC IUVAMENTA.

Behem cor confortat, ac tremorem tollit. Duos annos durat integra uirtute:

Ben autem uel Been apud Arabes est granum angulosum, magnum ut auellana. Dioscorides quarto libro, Balanū myreplicem, Latini uerò glandem unguentariā appellāt. Plinius uno nomine myrobalanum uocat. Hoc Ben calidum in tertio ordine, siccum uerò est in secundo. Ex hoc semine exprimitur oleum, quod confert ad faciem immunda lepra decoloratam.

B Si quis ex semine crebrò bibat, tum facit ad lienem induratum.

DE BERBERI.

NOMENCLATVRÆ.

οξυακάνθα.

Berberis.

Oxyacantha.

Versich.

Saurauch.

Versilz.

Erbsäl.

ANNOTATIO IN BERBERIM.

BERBERIS apud Arabes est arbor, quæ Græco nomine Oxyacantha, id est acuta spina à Dioscoride dicitur. Berberim uerò cū Oxyacantha idem esse, manifestè aliquis deprehendet, qui Serapionem cum Dioscoride

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C Dioscoride contulerit, facilis cognitu & inuentu Oxyacantha hæc, tam certè eius notè sunt, & tam multis locis nascitur, syluis, sepibus, frutetis, campestribus montanisq;: & siccis & aquosis locis. Græci à spinarum acuminatis cuspidibus, Oxyacanthan dixerunt, meminîtq; pluribus locis eius Theophrastus, qui & genere masculino Oxyacanthum semper eam appellat.

DESCRIPTIO.

Oxyacantha ut Dioscor. inquit arbor est similis agresti piro, minor tantum, magisq; spinosa, fructum fert myrti baccis æqualem, confectum, rubentem, fragilem, nucleos intus habentem, multifidam radicem, & altius descendentem.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; desiccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus potus antiquas fluctiones sceminarum tollit & expurgat eas. Sistit fluores alui, quos diarrhoeam uocant, potus & in cibo sumptus fructus eius.

Radix trita & illita extrahit infixam corpori, ueluti sagittas, spicula, hastulas, surculos, spinas, Idem præstat & fructus eius, tritus & illitus.

- D Berberis sudorem prouocat, si quis uentrem ex ea inunxerit: scetum mortuum expellit, uentre prægnantis inde inuncto.

Sitim sedat Berberis si quis utatur, stomachum & iecur firmat atq; confortat.

Facit etiam ad calidos abscessus, tam intus quàm foris existentes, remouet enim calorem.

Auferit omnes morbos ex nimia fluctione sanguinis prouenientes, maximas vires cordi præbet, & appetentiam præstat.

Ex fructu Berberis facito Syrupum, qui cum aqua decoctus, deinde percolatus & cum Zaccaro edulcatus, ualet contra febrem & calidam intemperiem iocineris.

Fructus cum Solano permixtus, & iocineri impositus, ipsum refrigerat.

Succus cum aqua expressus medetur dolori capitis, si quis mane eo usus fuerit.

AQVA BERBERIS.

Fructus Berberis distillari debent, quando benè sunt maturi, ut in Octobri.

Aqua hæc restinguit malum calorem in homine, mane & uesperitribus uncis pota, Salubris quoq; est aqua hæc pota aduersum calidum iecur, uel si quis lintea uel mollem lanam in ea madefactam in dextro latere ilijs imponat.

A Sitim quod sedat, & ualet aduersus tumorem & eructationem atq; ciborum fastidium, appetentiamq; reducit.

Aqua confert aduersus fluctiones nimias foeminarum, cum rubris corallis permista & pota.

DE BITUMINE.

NOMENCLATURAE.

Ἀσφάλτος.

Bitumen.

Bitumen Iudaicum.

Juden Leim.

ANNOTATIO IN BITUMEN.

B

ASPHALTON Romani Bitumen dicunt: Bitumen omne, inquit Dioscorides, antecedit Iudaicum, probatur quod purpuræ modo splendet, ponderosumq; & firmo odore est, damnaturq; cōtra quod nigro colore sordet, Adulteratur enim admista pice. Nascitur in Phœnice, Sidone & Babilone, Iudaicumq; hoc Bitumen, ideo omnibus alijs à Dioscoride praefertur, quod efficacissima omnium aliorum uis & natura sit, idq; indicio esse potest, quod ut Strabo in descriptione Iudææ testatur, ex interuallo uis sua solidissimis metallis, & auro, rubiginem & asperitatem inducat: Neq; credendum est, ut Campegius indicat, uerum Bitumen Iudaicum ad nos adferri, uel si adfertur, tanti pretij existit, ut totius Antidoti pretij peruertat. Galenus & Dioscorides uarijs id adulterari modis queruntur.

TEMPERAMENTVM.

Bitumen Iudaicum est calidum in fine tertij ordinis, & siccum in quarto.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Tumorem tollit cum aceto mixtum & illitum. Cum castoreo permixtum, atq; suffitus inde fiat, mulieribus menses trahit.

Fumus inde naribus attractus, pellit catharrum.

Bitumen Iudaicum in ore retentum, medetur absq; dubio doloribus dentium.

DE HERBIS, CAETERISQVE
C DE BORAGINE

NOMENCLATURA.

Eupphorasia.

Borago.

Borrich.

Buris.

Boretzsch.

D

ANNOTATIO IN BORAGINEM.

BORAGO herba est, cuius floribus cæruleis utimur in acetarijs delicatioribus, habentq; flores etiam in conditura & medicina peculiarem quandam gratiam. Quæ autem hodie Borago ob Empiricis, & tota neothericorum schola uocatur, uerum est Buglossum antiquorum, Nam & foliorum habitus, & flos, & tota uirtus Buglossi cum Boragine omnino conuenit. Econtrario quæ ab Empiricis & Herbarijs iam Buglossum appellatur, Borago est, & apud Dioscoridem Cir-sion uocatur, adeo duarum Herbarum appellationes inuicem commutatæ & confusæ sunt. In hac opinione sunt omnes recentiores medici, utputa Nicolaus Leonicensus Manardus, Marcellus Vergilius, Fuchsius, Brunsfelsius, & alij multi, quorum iudicia de his duabus herbis quilibet legere poterit. prudenter igitur facient medici, item & pharmacopole, nisi omnino uelint obstinatè in suo errore persistere, si quando Buglossum in medicum usum adhibere uelint, ut pro illo Boraginem nostram potius, quàm illam quæ uulgò Buglossa appellatur, accipiant quod si fecerint, sentient & secuturas quas illi adscribunt antiqui facultates.

DESCRIP.

A **DESCRIPTIO VVLGARIS BORAGINIS.**

Borago vulgaris nascitur ſesqui cubitali altitudine, uiridi colore floribus cęruleis, in quibus capitulum eſt purpureum, in alba ſtella uel circulo. Radix eſt albicans, herba uero hirsuta, cum crasso & pingui caule, ramulis ſe propagat, ubi ſemel plantatur, deinceps ſua ſponte creſcit, Semen nigrum fert, quod quum maturum eſt, erumpit & exilit, per hyemem in terra perit: folia hirsuta ſunt, quorum uſus in medicinaſ eſt, quum adhuc recentia & uiridia ſunt, & non ſiccata.

TEMPERAMENTVM.

Borago quę à Galeno & Dioſcoride Bugloſſum appellatur, calida & humida eſt in primo ordine. Quod & Galenus teſtatur in quiens: Bugloſſum humidę calidęq; temperiei eſt, itaq; uinis iniectum, letitię hilaritatiſq; cauſa eſſe creditum eſt. Hinc & *εὐφροσύνῃ* Gręci dixerunt, quaſi lactificantem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Borago decocta cum uino & bibita, bonum generat ſanguinem. Qui laborant uertigine capitis, accipiant ſuccum huius herbę & commixtum cum Zaccaro bibant, tum optimę iuuat.

Aduerſus tremorem & palpitationem cordis, Accipe Syrupum ex ſucco Boraginis, & admiſce Zaccarū, pulueremq; ex offibus de corde cerui, remedium præſtat, ſi utaris.

Succus cum ſena ſi Syrupo de Boragine admixtus fuerit, & mane ac ueſperi potus, augeſt ſenſus, & diſcutit Melancholiam.

Flores crudi comedi, bonum reddunt ſanguinem, cohibent cordis tremorem, idem quoq; præſtant, ſi quis in uino ex eis bibat.

Syrupus Boraginis uſurpatur aduerſus morbum regium, flores ſiccati & per annum ſeruati, conferunt omnibus, quibus ipſa herba confer.

Flores oleo oliuarum impoſiti, & cordi ſtomachoq; illiti, maxime confortant.

Syrupi de Boragine & Bugloſſo uſus eſt in medicina ad omnia quę confortant.

AQVA BORAGINIS.

Tempus diſtillandi Boraginem eſt circa finem Maij, quando flores fert, tum radix ac herba cum tota ſubſtantia concifa ac contuſa in Balneo Marię diſtillari debet.

Aqua hæc mane & ueſperi pota ſingulis uicibus duabus uel tribus uncijſ, pellit tormina & tumores uentris, medetur dyſenterię, atq; difficultati ſpirandi.

Eadem pota cor & cerebrum confortat, uires præbet memorię & ingenio, malum ſanguinem purgat, & arceſt phreneſim.

C Cum linteolis imposita loco alicui, ubi Aranea uel Apis hominem pupugit, tollit dolorem.

Eadem cum rubro serico panno oculis imposita, dolorem corripellit, claritatē inducit, auribus & collo imposita, tinnitus & dolores aurium discutit.

Aqua florum Boraginis pota, in omnibus eodem modo in potum fumenda est, quo ipsius herbae aqua, nisi quod ea preciosior est. purgat sanguinem, pellit Melancholiam, & mirè cor confortat.

Conducit ad omnem destillationem capitis, singulis uespertinis horis duabus uncijis pota.

Aduersum febres ardentes, & icterum prodest, iecur refrigerat, pota uel linteis imposita.

DE BVGLOSSO

D

NOMENCLATURA

Βαγλωσσος.

Buglossum.

Buglossa.

Ochsenzung.

BVGLOSSVM Romani bouis linguam aut bubulam linguam appellant, folia habet in terram decidua, & hirsuta, bubulae linguae similia, Quamuis inter medicos controuersia est de nominibus, tamen eadem uirtute esse praeditas Boraginē & Buglossum testant

A
TEMPERAMENTVM.

Vtraq; calida & humida est in primo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Buglossum in uino sumptum confert pulmonarijs, & sicca tussi laborantibus.

Coctum in mulla, ut Galenus inquit, congruit ob gutturis asperitatem tussientibus.

In uino maceratum & temperatum cum mellierato, & potum, facit hilaritatem.

In uino frequenter sumptum purgat Choleram rubeam ex nimio feruore prouenientem.

Eodem modo medetur cardiacæ. Etiam nocuos humores pulmonis ita sumptum detrahit.

Succus cum calida aqua bibitus, tumorem pedum tollit.

Vinum quo Buglossum fuerit maceratum, potum, seruat bonam memoriam.

Idem cum uino sumptum cor ualde confortat, & bonum generat sanguinem.

B
AQUA BVGLOSSI.

Buglossum distillatur in principio Iunij.

Hæc aqua propinabitur omnibus qui dysenteria, asthma, & animi defectione laborant, præterea tristibus & perturbatis, illisq; qui debili sunt cerebro, pondere duarum uel trium unciarum, & mane ac uesperi cum Zaccaro sumetur.

Confert quoq; aduersus omnes calidos morbos, ad febres, pulmonis uitia, ad icur & lienem, purgat sanguinem, punctionem circa cor & thoracem discutit.

Aqua Buglossi dissipat ictericiam, mundificat leprâ & scabiem, & fluxiones capitis mitigat.

Capitis dolorem & feruorem oculorum sedat, lineis pannis capiti uel oculis applicata, eodem modo tinnitus aurium tollit.

Flores Buglossi in Balneo Mariæ distillati, præbent preciosissimam aquam ad confortandum cor & cerebrum, cum confusis margaritis uel cum confectione manus Christi ex margaritis, propinata.

NOMENCLATURAE.

Gossipion.
Xylon.
Bombax.
Coton.
Cotum.

Baumwoll.

ANNOTATIO IN BOMBACEM.

BOMBAX & Cotum barbara sunt nomina, Latini autem Gossipion uel Xylon dicunt, ut Ruellius Autor est.

Gossipion frutex est exiguus laniger, palmæ folio, similem barbatae nuci gignens fructum, cuius in exteriori Bombyce lanugo netur in linum candidissimum mollissimumq; de hoc Plinius lib. 19. cap. 1. in hunc modum scribit: Superior pars Aegypti in Arabiam uergens gignit fruticem, quem aliqui Gossipion uocant, plures Xylon, & ideo lina inde facta Xylina: paruulus est, similemq; barbatae nucis defert fructum, cuius ex interiore Bombyce lanugo netur, nec ullum lini genus est, quod huic candore & mollitia præferatur.

In floribus huius fruticis semen continetur cuius usus est in medicinis. In Sicilia quoq; nasci hunc fruticem quidam scribunt, & similem esse persico.

Folia & semina multa pollent uirtute, & sunt humidæ naturæ.

VIRES AC IUVAMENTA.

Foliorum succus medetur infantium torminibus.

Semen potum cum aqua fœniculi medetur tussi & uicis pectoris. Oleo eius emaculantur lentigines.

DE BRYONIA.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Ἀμπέλως λευκῆ.
Βρυώνια.

Bryonia.
Vitis alba.
Viticella.

Stick wurtz.
Kaswurzgel.
Hunds Kürbsen.
Weiß weinreb.

ANNOTATIO IN BRYONIAM.

BRYONIAM Græci & ampeloleucem dicunt, Latini uerò albam uitem appellant, quòd folia & corymbos ac capreolos Vitis habeat: eademq; folia alba gerat, præsertim dum grandiora sunt, A Latinis etiam pilyotrum hoc est quasi depilatorium dicitur, quia ex ipsius acinis pelles confici possint, & depilari: uel etiam quia depilatoria unguenta ingreditur, imò ipsa per se sola, & sapone (ægre autem) depilat. Viticella etiam dicitur ob similitudinem quam cum Vite habet. Duæ autem sunt huius Vitis species, alba scilicet & nigra.

DESCRIPTIO.

Bryonia uel Vitis alba est radix cum herba nascens plerunq; inter sepes, caulem oblongum & herbaceum acquirit, sepibus, fruticibus qui sunt in proximo, passim se innectit, suisq; completitur clauiculis, albos flores producit, eius corymbi primum uirides, deinde uero rubentes fiunt, qui intus acinos ut uua habent. Radix est candida & longa, in profunda terra hærens.

TEMPERAMENTVM, VIRES AC IUVAMENTA.

Bryoniæ germina, ut Aegineta inquit, ceu stomacho grata eduntur, urinæq; ciendæ sunt: radix abstergit, tenuis natura & mediocriter calida.

Radix abigit serpentes & bufones, si in igne tostæ minutim concidatur, tum enim uaporem ac odorem emittit, quem si serpentes uel quæcunq; alia animalia uenenata olfecerint, statim læduntur, & moriuntur.

C Idem odor & fumus lædit hominem, nisi prius rutam comederit. Habent folia, fructus & radix acrimoniam, quapropter Chironijs & in gangrænâ phagedænamq; transeuntibus, & putrescentibus tibiærum ulceribus, cū sale utiliter emplastri modo imponunt. Herba in aqua decocta etiam tibijs exulceratis calida imponitur. Bryonia cum Carduo panis, quem uulgò *Eberwurcz* dicimus, pari pondere in puluerem redacta, & cum aqua pluuiali permista, mulieribus dissoluit secundas, si in potu sumant. Fœminarum locis etiam apposita, foetus & secundas trahit. Decoquitur eadem, decoctoq; illo insidentium fœminarum loci purgantur, & eiectione exinaniantur.

Aduersus pestem in corpore exortam, Accipe Bryoniæ drachmam unam, diagridij granum unum, & cum succo Chelidoniæ commisce, & bibe ex eo tescuidrachmam, & pestem pellet: postq; autem ægrotus sudauerit, corpus intus purgabit hoc modo, Accipe Diaphiniconis iij. drachmas, electuarij de succo rosarum, & Diaturbit singulorum drachmam unam, & simul permisce cum modica aqua Acetosæ, uel cum iurè pÿsorum non salitò: postq; hoc sumperis, tres horas manebis ieiunus, & tollet omnem malorum humorum illuuiem ex eo potu in corpore collectam.

D Radix è collo suspensa sanat laborantes spasmus aut epilepsia, Si quis sumat in potu bonum haustum ex succo foliorum, tum medetur dysenteria, Similiter & sanguinè excreantibus conducit. Folia decocta & cum melle permista, ac pota gargarizataq; conferunt ad omnes dolores gutturis.

Accipe succum & tantum uini admisce, ac septem dies ad potandum præbe illis qui contrita ac fracta ossa uel membra habuerint, & sanabuntur. Accipe succum ex fructu, & cum radice mori decoque, indeq; para gargarismum, quo mane & uesperis os collue, facit ad omnes dolores dentium, confortatq; eos, neq; sinit decidere. Radix uitia cutis in facie, uarosq; & lentigines, & fugillata emendat, & cicatrices, si in modum rapæ tosta & contusa fuerit, ac faciei imposita. Idem præstat decocta in oleo.

Radix cum aceto decocta, & emplastri modo sinistro lateri imposita, tollit punctionem ac dolorem ipsius lateris. Idem membris tumidis impositum, ut genitalibus uirorum, tollit tumorem. Radix decocta cū aqua mulla & modico aceti admixto, si hoc per totum annum quis biberit, medetur morbo comitali. Idem præstat puluis cū Oximelle sumptus, Fit ex ea etiam addito melle ecle gma, spiritus p̄focacionibus, suspiriosis & tussientibus utile.

Radix trita & emplastri modo imposita fracta extrahit ossa. Quinetiam ex uino emplastri modo imposita, inflammationes discutit,

A scutit, & abscessus rumpit. Semine ad scabiem & lepram utiliter inunguntur. Idem emplaftri modo imponitur. Facit lactis abundantiam succus eius cum tritici decocto potus.

AQUA RADICIS BRYONIAE.

Radix Bryoniae concisa distillatur in fine Maij.

Hæc aqua quatuor uncijis pota adiuuat concoctionem, tollit pituitam ex gutture si inde tam à foris quàm intus fricetur.

Si pedes ex ea fricentur, confert ad podagram, Quatuor uncijis à ieiuno pota, conducit malo stomacho, octo uero uncijis pota laxat aluum. Restinguit sacros ignes, pellit malas maculas, neuos & lentiginines, ac rubentem leprosamq; faciem, si sæpius ex ea lauetur.

Valet ad currentem paralyfim, & ad tumorem & morbum regium linteis imposita.

DE NIGRA VITE, VEL BRYONIA.

NOMENCLATURAE

Αμπελοσ μελαινα.

Bryonia nigra.

Vitis nigra.

Vua Taminia.

Schwartz Stickwurz.

Schwartz Wein reben.

BRYONIA nigra folia hederæ similia habet, ut inquit Dioscor. ad smilacis tamen hederæ folia magis accedentia, cui & caules habet etiam similes, maiora tamen eius folia quàm illius sunt. Clauiculis & hæc nititur, apprehenditq; propinquas arbores, fructus illi racemosus est, à principio uiridis, cum maturuit deinde niger. Radix foris nigra, buxei coloris intus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Huius etiam caules in prima germinatione olerum modo in usu sunt, menses & urinam trahentes. Minuunt idem lienes. Comitia libus, uertiginosis, & resolutis accomodati sunt. Habet nigrae huius

DE HERBIS, CAETERISQVE

hulus Bryoniae radix albae similes uires, & ipsdem accomodatas, minus tamen efficaces, faciunt ad iumentorum ceruices cum exulceratae fuerint, nigrae Bryoniae folia: in quem usum emplastri modo imponuntur. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

DE BRVSCO.

NOMENCLATURAE.

Muscivus aegypt.

Ruscus.

Bruscus:

Syluestris Myrtus.

Heydelber.

ANNOTATIO IN BRVSCVM.

BRVSCVS officinarum, ut Antonius Musa & Ruellius indicant, est apud antiquos & Dioscoridem, Ruscus & Oxymyr sine, id est syluestris myrtus. Barbari uocabulum corrumpere, & Bruscum pro Rusco dicunt. Ex hoc frutice acuminato & spinoso aliquibus locis scopae ad purganda pauimenta fiunt. Pueri etiam rubentes baccas ex folijs eius decerpentes, ceu corallijs per ludum se illis ornant. Rustica postremo plebs in carnario suspendit, tueturque eo à murium iniurijs pernas: & casei sui fscellas, neque enim acuminata in cuspidem foliorum eius cacumina penetrare animalia illa audent, quam ob causam myacantham, id est murinam spinam à Dioscoride dictam esse credendum est.

DESCRIPTIO.

Bruscum hodie officinae uocant humilem herbam, fruticosam, folijs

A folijs acutis, & mucrone rigentibus, dependentibus à medio bac-
cis, quæ per maturitatem rubescunt, offeo intus nucleo, ramulis cu-
bitalibus, utilium modo lentis, foliosis, fractu contumacibus, radi-
ce graminis acerba, subamara.

TEMPERAMENTVM.

Fructus & folia, temperato calore sunt prædita.

VIRES AC IUVAMENTA.

Bibuntur in uino folia fructusque ad ciendas urinas: ducendos
menses, & frangendos in uesica calculos: profunt eadem fellis suffu-
sionibus, urinæ stilloidio, & capitis doloribus, Nascitur asperis lo-
cis & præruptis rupibus.

Succus ex folijs in ore retentus, tollit putredinem & statim sa-
nat. Idem succus cum lacte temperatus, & circa aures inunctus, o-
mnia mala ex eis tollit, & clarum reddit uisum, Idem cum Zaccaro
bibitus, excreationem sanguinis aufert, & frangit calculum lumbo-
rum.

Succus decoctus & potus, uulvas mulierum purgat, & mouet
menstrua.

B Puluis ex radice uulneribus inspersus, erodit gangrænam, & sta-
tim sanat.

Ad tumida uirilia facito emplastrum ex folijs cum oleo rosaceo
permistis, & superimponere, tumor pellitur absque incommodo.

Ad uirilia quoque cauliculis eius in uino & aceto tritis, nihil utili-
us putant.

Accipe radicem Brusci, Anisum & fœniculum equali pondere,
ac in puluerem contunde, & Zaccarum admisce, huius pulueris
unum cochlear ieiunus sume, & flatu in corpore & tormina inte-
stinorum discutiet.

DE BURSA PASTORIS.

NOMEN.

C

NOMENCLATURAE.

Bursa pastoris.
Sanguinaria.
Pera pastoris.
Crispula.
Herba cancri.

Teschel kraut.
Hirtenseckel.
Blüt kraut.

ANNOTATIO IN BURSAM PASTORIS.

BURSA Pastoris multis nominibus à recentioribus medicis donata est: num autem apud Græcos & antiquos hæc herba cognita fuerit, nemo adhuc certò demonstrare potuit. Bursam pastoris uulguſ appellat, à folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie. Proinde & Germani Teschel kraut, id est herbam marsupij appellat. Sanguinaria etiam dicitur, quia miram in sistendo sanguine potestatem habet, Sunt autem plures Sanguinariæ, sed hæc uirtute præpollet.

DESCRIPTIO.

Bursæ pastoris duo inueniuntur genera. Maior scilicet & Minor, Maior censetur melior, Vtraq; habet folliculos dependentes marsupij figuram representantes, in quibus continetur semen minutum, Flores uero albos, & radicem candidâ & numerosam habet.

TEMPERAMENTVM.

Vis illis tribuitur astringendi & refrigerandi.

VIRES

A

VIRES AC IVVAMENTA.

Bursa pastoris confert illis quibus stomachus æstuat, si extrinsecus imponatur.

Trita ex aceto collectionum inflammationes refrigerat, ac eo de fluentes humores cohibet.

Medetur dysentericis, sanguinem excreantibus, neq; non muliebri profluvio, succus in potu sumptus.

Ad nimiam fluxionem sanguinis narium, uel alterius membri, Accipe succum huius herbæ, & cum eo nares uel membrum inunge, tum sanguinem sistet, & uenas æstuantes refrigerabit.

Herba in manibus si contineatur, ualde adstringit sanguinem è naribus fluentem.

Auribus purulentis succum calidum instilla, pus ipsum ac fluxum earum tollit.

Bursa pastoris decocta cum uino & melle, & recentibus uulneribus imposita, citò sanat.

Cruenta quoq; uulnera facile sanat.

Succus cum *Semperuiuo* in aceto permixtus, imponitur utiliter sacris ignibus.

Herba cū uino decocta, confert aduersus morsum uenenatorū.

B Vtramq; Bursam pastoris sanguinem uehementius adstringere, quàm ullam herbam, medici affirmant.

AQUA BURSAE PASTORIS.

Ad distillationem herba cum tota substantia colligenda est, & minutim concidenda circa finem Maij, uel circa principium Iunij.

Aqua Bursæ pastoris, mane & uespri singulis uicibus tribus uncijs pota, saluberrima est contra omnem fluxum uentris. Eodem modo pota mulieribus sistit menstrua. Item omnia uulnera mitigat & curat, si inde lauentur.

Eadem sistit fluxū sanguinis ex naribus, si pessulus factus ex Gossipio, in ea aqua maceratus, naribus immittatur. Idem præstat si cum linteolo fronti imponatur.

Eadem vi. aut viij. uncijs pota sistit sanguinem uulnerum.

DE BVXO

NOMENCLATURAE.

Buxus.

Buchsbaum.

K

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN BVXVM.

C

VXVS siue Buxum, utrunq; enim dici potest, est unâ illarum arborum, quæ topiario operi accomodatissimæ sunt, & tonsiles ac flexiles, perpetuôq; uimore commendabiles: quales sunt Cupressus, & Iuniperus. Buxus autem arbor est satis nota, ligni pallore & duritia commendabilis, ut inquit Plinius, immortalis comâ uiret, nec ei decidunt folia, Spissimâ ac grauissimâ ex omni materie, ideoq; in aquis non fluitat, neq; cariem neq; uetustatem sentit. Pyrenæis & Cytoro montibus plurima, ac Berecynthio tractu. Huius autem tria genera facit Plinius lib. 16. cap. 16. Gallicum, quod procerum est: Olerastrinum, in omni usu damnatum ob grauem odorem: & nostrate siue syluestre, omnium minimum, sed diffusius, & densitate parietum uirens semper ac tonsile.

TEMPERAMENTVM,

Buxi lignum ualde bonum est, singulari pollet uirtute, & in quatuor qualitatibus temperatum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serpentes quando uulnerati sunt, edunt radicem Buxi, & statim reualefcunt.

Folia Buxi siccata & in puluerem trita, cumq; aqua Lauendulæ in potu sumpta, phrenesim tollunt. Sub Buxo dormire aut quiescere, minuit ac lædit mentem, nam odor illius naturæ aduersatur.

Lignum aufert libidinem.

Ligni rasura subtilis (cum sit frigida & sicca, ut Vitalis testatur,) in aqua pura decocta atq; bibita, fluxum uentris restringit.

Buxus si in lixiuio uel aqua decoquatur, & ex tali decocto caput sæpius lauetur, crines facit ruffos atq; flauos.

DE BVTYRO.

NOMENCLATVRAE.

Βούτυρον.

Butyrum.

Butter.

Ancken.

ANNOTATIO IN BVTYRVM.

BVTYRVM Romani pariter Græcis dicunt, E lacte fit & Butyrum, ut Plinius inquit, Barbararū gentiū laudatissimus cibus, & qui

A & qui diuites à plebe discernat, quoniam autem plurimum è bubulo fit, à boue nomen inuenit, alioqui ex omni lacte fieri posse & Dioscor. & Plinius testati sunt, quod antiquiores aliqui negauerunt, nomen magis quàm rei naturam contemplati.

TEMPERAMENTVM.

Butyrum calefacit atq; humectat in primo ordine. Habet naturam maturandi purgandi & digerendi mediocriter in teneris corporibus, quod etiam Aegineta testatur:

Oleosum natura Butyrum est, & lactis naturam sequitur.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Butyrum maturat parotidas, si eo inungantur: infantium dentitiones adiuuat, admixto melle Butyrum: in quem usum gingiuę co sunt confricandę, prodest & ante dentitionem gingiuarum pruribus. Prodest & oris ulceribus in eadem etate, quas aphras dicunt.

Conducit etiam ut membra & lumbi eo inungantur, dolorem enim in his mitigat.

Butyrum cum melle permixtum & ita in cibo sumptum conducit ad Apostema pectoris.

Eodem modo discutit abscessus pulmonis, unde solet prouenire tabes. Præterea etiam lenit & purgat omnia ulcera in genitalibus.

B Butyrum in cibo sumptum lenit omnia interiora membra, propterea etiam in illis regionibus ubi homines quotidie Butyro uictitant, perrarò calculo obnoxij sunt, nam crassi uiscosiq; humores ex quibus calculus creari solet, ex Butyro digeruntur & purgantur per urinam & sedes.

Butyro si quis usus fuerit tam foris quàm intus facit hominem per sputum eijcere uiscosos humores pectoris.

Præterea, ut Aegineta inquit, humores ex inflammatione pectoris infarctos, Butyrum linctum concoquit.

Infunditur clystere contra intestinorum tormina Butyrum, & crassioris intestini, quod colan dicunt, exulcerationem.

Finis literæ B.

Sequuntur Herbarum descriptiones quę à litera C. incipiunt.

DE CHAMOMILLA.

K 7

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

NOMENCLATV.
RAE.

Ἀνθίμις.
Χαμαμήλογ.

Anthemis.
Chamæmelon:
Chamomilla.
Cotula foetida.

Camillen blumen.
Magdblum.
Krotten dill.

D

ANNOTATIO IN CHAMOMILLAM.

CHAMOMILLA uulgò ab officinis & Herbarijs uocatur, quæ à Dioscoride Anthemis & Chamæmelon dicitur. Eranthemon aliqui appellant, quoniam uere floreat, Chamæmelon uerò, quia odorem mali habeat, sic nonnulli Leucanthemon à colore albo, aut Chrysanthemon Chryfocomenue à flauo auri colore, eam indicauerunt.

DESCRIPTIO CHAMOMILLAE, ET
eius Genera.

Chamomillæ tria inueniuntur genera. Primum, ipsa uera Chamomilla, quæ ubiq; in segetibus nascitur, & locis cultis, duorum palmorum altitudine, folijs fœniculo, floribus uerò Matricariæ similibus, odore iucundo, capitulo intus luteo, quod per ambitum circumdatur flore candido, in modum coronæ. Alterum genus uocatur Cotula, quæ adeo similis est Chamomillæ, ut frequenter etiam Herbarios decipiat: cum folijs & floribus nihil penitus differant uideat, odore tamen est tetriore, & uocatur syluestris Chamomilla;

Tertium

A Tertium uerò genus est Cotula foetida, Germani eam Caninam, si-
ue florem caninum appellant, hæc ultra modum pessime olet; utra-
que Cotula amat loca inculta, & semitas.

TEMPERAMENTVM,

Chamomilla ut Galenus inquit, calefacit siccateq; in primo ordi-
ne, præterea uirtute tenui discussoria, laxanti, & odorata constat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Florū magnus usus est in medicinis, & colligendi sunt circa finem
Maij, uel in principio Iunij. Habent uirtutē molliendi & leniendi,

Chamomilla in aqua decocta, & duris apostematibus imposita,
emollit ac dolorem lenit, expellit purulentiam.

Vinum in quo per noctem flores Chamomillæ fuerint macera-
ti, bibitum, neruos confirmat, & paralytim aufert, flores contusi &
cum melle permixti ac sumpti, aluum laxant, multosq; uiscosos hu-
mores per inferiora expellunt, ac intestina hominis expurgant. Flo-
res Chamomillæ cerebrū confortant, & educunt malos humores in
eo ex frigidityte collectos, si caput lixiuio ex illis parato lotū fuerit.

Chamomilla in aqua elixa curat ulcera oris, si os inde collutum
fuerit. Ad stillicidium urinæ conducit, si quis ex ea bibat. In uino
elixa tollit tumorem stomachi, & adiuuat concoctionem.

B Eodem modo medetur asthma & euacuat pectus. Confert
etiam iocinori affecto. Fœtus mortuos educit, si mulier inde
biberit, uel decocto eius infederit.

Si quis calculo obnoxius fuerit, ille lauet ter uel quater cum Cha-
momilla, & leniter liberabitur.

Inter omnes herbas quibus in Balneis aduersus calculū utimur,
Chamomilla maiorem habet efficaciam.

Si quis pedes lauerit in decocto Chamomillæ, multas ægritudi-
nes corporis repellit.

Aqua in qua Chamomilla elixa fuerit, emollit lumbos & uesi-
cam, expellitq; materiam ex qua calculus generatur. Eadem ualde
confortat membra, & ex eis repellit paralytim, qua uirtute præ-
cipue pollet oleum Chamomillæ.

Chamomilla lenem & mollem reddit cutem, si quis ex ea lauet:
multos malos humores expellit, si quis inde biberit.

Emplastrum inde factum & scabiei impositum, uel maculis in
corpore, hoc quam primum medetur. Flores Chamomillæ in
aqua elixi & capiti impositi, ualde ei conferunt, dolores quoq; ca-
pitis tollunt, si inde lauetur. Ad interiorem tumorem corporis &
ad iecur affectum profunt, si quis inde bibat.

Ad calculum lumborum, floribus Chamomillæ te in calido loco
inunges circa lumbos & sub umbilico, & præcipue à Balneo, hoc

DE HERBIS, CAETERISQVE

C remedium adferet, fellis suffusiones emendant. Sanant quoq; em-
plastri modo impositi flores, omnes oculorum fistulas, quas ægilo-
pas uocant.

Chamomilla præ alijs herbis proprietatem habet mitigandi do-
lorem uentris, ut inquit Auerrois.

Oleum eius uocatur oleum benedictū, ut inquit Vigonius, quia
resoluit sine attractione, & in leniendis doloribus non habet sui si-
mile.

AQVA CHAMOMILLAE.

Chamomilla colligitur in fine Maij uel in principio Iunij, & di-
stillabitur.

Aqua Chamomillæ pota mane & uesperis singulis uicibus dua-
bus aut tribus uncijs, mitigat dolorem uentris & tormina intesti-
norum.

Eadem pota felle suffusis medetur, ciet urinam, frangit calculum
renum & uesicæ.

Mulieribus mouet menstrua, mortuum foetum in utero, si ha-
buerit mulier, eum expellit, & præterea omnem uiscosum humo-
rem matricis,

Aqua hæc pota, ut supra dictum est, minuit febrem, aperit lienē
obstructum, discutit tumorem stomachi, quem etiam confortat ac
D calefacit, sistit alui fluxum, quem lienteriam nominant.

Eodem modo facit ad abscessus pulmonis, emendat lepram.
Cum linteis exulceratis pudendis imposita, calorem extinguit, &
minuit dolorē. Sanat morsus serpentū, pota & cum linteis imposita.

Confert quoq; ad medullam uel ossa, si refrigerata fuerint, si sæ-
pius indelaentur & fricentur. Cerebrum confortat, sedat do-
lorem capitis exfrigida causa ortum, & frigidos fluxus aurium, si ca-
put cum ea friatum fuerit.

DE CALAMO AROMATICO.

NOMENCLATURAE.

Κάλαμος ἀρωματικῶς.

Calamus aromaticus.

Calamus odoratus.

Calmus.

ANNOTATIO IN CALAMVM AROMATICVM.

CALAMVS aromaticus ut Dioscorides inquit, in India nasci-
tur, estq; in eo probatissimus, qui colore ruffo, & crebris geni-
culis est

A culis est, qui contractus in multas assulas diffilit, fistulis araneorum plenis albescens, & in cōmanducando glutinosi lentoris astricto sapore, nec adeo acris. De hoc Calamo inter medicos magna est dissensio, Manardus enim hoc tempore Calamum aromaticum putat ignotum: quod enim (inquit) uulgus eo nomine uocat Calamū aromaticum: radix est non Calamus, nec ut arbitror (inquit) Calami illius radix, sed uel Acorus est, ut etiam suspicari Hermolaus quodam loco uisus est: uel alia quædam res nobis incognita. Porrò in Mæotide odoratum nasci Calamum produnt, ut scribit Ruelius, radice subalbida, sine fistulis, intus plena & amara, specie Acori, de quo & falsi quidam sunt, acorum ipsam putantes: quanto autem amarior tanto & calidior Indico. Vtrunq; tamen genus Acorum odore superat. Quanquam autem uulgaris Calamus cum descriptione Dioscoridis non quadrat, credendum tamen est à uiribus ueri Calami non multum discrepare. Recentiores medici, ut supra etiam in Acoro dictum est, fermè omnes iudicant, nostrum uulgarem Calamum, esse radicem ueri Acori apud Dioscoridem.

TEMPERAMENTVM.

Calamus aromaticus, ut Ægineta inquit, in secundo ordine calefacit atq; siccatur, inest ei quippiam & subtile & astringens.

VIRES AC IUVAMENTA.

B Calamus aromaticus mirum in modum confortat, præcipuè stomachum, concoctionem quoq; adiuuat.

Ad frigidum stomachum, accipe tres drachmas Calami, & cum succo Absinthij commisce, ac cum calido uino bibe.

Si stomachus cibum concoquere non ualuerit, Accipe Calami in puluerem redacti drachmam unam, & cynamomi in puluerem contriti drachmas duas, & cōmisce, ex hoc matutino tempore bonum haustum cum uino sume, & proderit.

Ad tremorem cordis, Accipe integrum Calamum aromaticum, & in aqua rosacea decoque, uesperiq; bibe.

Calamum aromaticū macerant aqua, & postea condiunt ut Zinziber, qui confert ad stomachi frigiditatem, & concoctionem adiuuat, hominemq; à febribus præseruat.

Calamus in puluerē redactus, & cum succo Taxi barbati permixtus, ad anum prominentem conducit, si quis imponat.

Est illi uis & natura urinā ciere, ut Dioscorides inquit, eamq; ob causam cū gramine aut Apij semine decoctus, contra cutē subeuntes aquas, renum cū urinq; malo aliquo dolores, uesicæ stillicidiū & rupta, utiliter bibit. Ducit idem menses, potus & appositus. Tussi per se & cū terebinthina resina suffitu medetur, fumo in os per fistulam attracto. Decoquitur præterea fœminis ad insidendum. Quin etiam clystere infunditur.

DE HERBIS, CAETERISQUE
DE CALENDULA

NOMENCLATURAE.

Calendula.
Chamosos.

Ringelblumet.

ANNOTATIO IN CALENDULAM.

D ALENDULA uulgo dicta est, quòd quibuslibet Ca-
lendis, & quolibet mense sponte renascatur, & florere
deprehendatur tam hyeme quàm æstate, ideoq; Itali flo-
rem omnium mensium appellant, quidam solarem aut solisequi-
um aut heliotropion appellant. An tamen reuera ita appellari de-
beat, nondum satis constat: nam ut hæc quidem herba cum sole se-
se circumagere uidetur, ita permultos habet eius proprietatis flo-
res sibi similes. Heliotropion Dioscoridis à paucis medicis cogno-
scitur, habet enim in summo candidum florem, purpurascensem,
scorpionum caudæ modo inflexum: flores uerò Calendulæ crocci
sunt, & in patentem amplitudinem dehiscunt.

Singulare genus herbæ Calendula est, seritur in hortis pro or-
namento, & ad coronamenta & ferta puellarum. Adhuc incertum
est, quo nomine apud Græcos medicos & antiquos Latinos, appel-
lata sit. Matthæus Syluaticus uocat eam Chamosos, nonnulli etiam
Caput monachi appellant.

DESCRIPTIO.

Calendula est flos duorum palmorum altitudine, luteo colore,
& graui odore, ferme similis flori, quem appellant florem S. Io-
annis.

VIRE S,

VIRES AC IVVAMENTA.

Flores Calendulę aceto & sale macerandi sunt, & reponendi, si ^{duos} annos vires suas retinent.

Stomachum confortant, appetentiam cibõrum excitant, Humores stomachi consumunt, calefaciuntq; stomachum frigidum.

Cortex Calendulę penetrat & digerit malos humores, Qui in uino coctus & potus, medetur iocinerosis.

Puluis ex Cortice permistus cum succo sceniculi, & uino, modicoq; oleo, & decoctus usq; ad crassitudinem, parumq; cerę si admixtum fuerit, fiet unguentum, quod lieni uel frigido stomacho foris illitum, maxime prodest.

Succus ex folijs expressus, auribus instillatus, necat uermes.

Cortices in puluerem redacti, malignisq; pustulis impositi, eas sanant.

Succus herbę & radicis clystere infusus, auxiliatur membris paralyticis.

Mulieribus quibus mamillę fuerint inflatę, ob menstruorum suppressionem, dentur flores Calendulę cum spica & uino: quia tuorem sedant & menstrua prouocant, ut testatur Mattheus Syriacus.

B Ad sanguinis mictum, Accipe flores Calendulę & decoque, si inde biberis fluxum sistit.

Singulare experimentum ad expellendum secundas à partu mulieris. Flores & folia exiccata in usum reponere, si uero muliere liberata secundę sequi noluerint, hanc herbam & flores exiccatos cereo accende, & suffitum infernè facito, hoc experimentum est certum ut scribit Brunfelsius.

AQVA CALENDVLAE.

Hieronymus expertissimus Herbarius inquit, aquam ex floribus Calendulę distillatam, mederi omnibus uicijis oculorum, siue ex calore, siue ex frigore contractis, oculosq; claros reddere, præterea etiam omnes capitis dolores discutere.

DE CANNABI SATIUA ET SYL

VESTRI;

NOMEN.

NOMENCLATVRAE.

Kannabis hup̄.
Kannabis āgyptia.

Cannabis satina.
Cannabis syluestris.

Sanff.

ANNOTATIO IN CANNABIM.

DANNABIS, ut inquit Dioscorides, multæ utilitatis uita hominum, texendis ualidissimis ex ea funibus planta est, unde & à Græcis schœnostrophon dicta est. Varro, Gellius, & Palladius Cannabum non Cannabim appellant. Duas species habet, Syluestrem & satiuam, ex ambabus femina pharmacopolæ habebunt, ex syluestri autem speciatim radices. Syluestris Cannabis nascitur in syluis, uirgulas Althææ fundens nigriores, asperioresq; ac minores, cubitali altitudine, Folia habet satiuæ similia, asperiora tantum & nigriora, flores uerò rubentes. Semen & radices Althææ.

DESCRIP T IO.

Cannabis satiuæ folia malo similia habet, & ingrati odoris, Caules longos inanesq; Semen rotundum. Ea ferulacei generis est, graui odore, simplici, adolefcit caule in tantam plerunq; proceritatem, ut arborum æquet fastigia. Cannabis satiuæ solum pingue stercoreatumq; & rigrum uel planum, atq; humidum & alte subactum de poscit. Semen eius cum est maturum, ab æquinoctio autumnali defringitur, & sole & uento aut fumo siccatur. Ipsa Cannabis uellitur post uindemiam. In quadratum pedem seruntur grana sex eius seminis arcturo ex oriente, quod est ultimo mense Februario, circa sextum aut quintum Calendas Martias. Si sit pluuius cœli status, improbe seritur.

TEMPERAMENTVM.

A Canabis calefacit & exiccat in secundo ordine, Quare & flatus in uentre dissoluit & discutit.

VIRÈS AC IUVVAMENTA.

Ex ea uiridi expressus succus contra aurium dolores utiliter instillatur. Idem præstat succus ex semine expressus.

Si quis habuerit aures fluidas, oleum ex semine Cannabis auribus calidum instillet, hoc opem præstat. Herba ipsa auget dolorem capitis assidue & tentibus, inducitq; phrenesim.

Huius semeni, ut Auctor est Galenus, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoq; tostum tu sumq; cū bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpent. Admodum excalefacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tentat. Semen Cannabis extinguere genituram uirorum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium necat, & quodcunq; intrauerit, eijcit, sed cum dolore capitis.

Antonius Musa scribit, gallinas hoc semine pastas per totam hyemen oua parere, quod & urticæ semen facere certum est.

Succo tanta uis est, ut aquæ infusus, coagulare eam dicatur, & ideo iumentorum aluo succurrit in aqua potus.

B Radix contractos articulos emollit in aqua cocta: item podagras, & similes impetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius muratur priusquam inarescat.

Accipe succi ex cortice iuglandis unciam unam, succi ex Eupatorio semiunciam, succi ex ruta iij. drachmas, succi hyssopi iij. uncias, succi Cannabini iij. uncias. Hoc simul permisce, indeq; accipe semiunciam, & misce cum semidrachma Mumie, & semiuncia sacchari candi, drachmaq; una sacchari rosæci, ex hoc potionem paratam, quam uesperis quando iturus es cubitum, bibes, & stragulis bene opertus cubabis, tum ea potio omnes humores in homine, unde pestis creari solet, expellit. Eadem potio hydropi auxiliatur, eodemq; modo sumpta, hominem ab huiusmodi morbis præseruat.

Radix syluestris Cannabis, ut inquit Dioscor. elixa lenit inflammationes, tumores discutit: lapidosas durities, quas Græci poros dicunt, dissijcit, emplastri modo imposita.

AQUA CANNABIS.

Tempus distillandi conueniens est, ut cacumina ex Cannabe ad huctenera & uiridi concisa, distillentur.

Aqua Cannabis magnopere confert doloribus capitis ex caliditate creatis, si caput, frons & tempora sæpius ex ea illinantur.

Conducit etiã aduersus omnem calorem in quacunq; parte corporis fuerit, si linteola in ea intincta, imponant, & hoc p hyemem bis in die, per estatem uero ter fiet.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE CAPPARI.

NOMENCLATURAE.

Κάππαρις.

Capparis.
Cynosbatos.
Persicum Sinapi.

Capperen.
Capperen blumen.
Capperen Rinden vnd
Wurzel.

ANNOTATIO IN CAPPARIM.

D APPARIS uulgaris quotidianiq; usus cum suo fructu est, & medicinae tamen magis familiaris, quam cibo, ut testatur Galenus. Capparim autem à cunctis rei rusticae scriptoribus appellari notum est: unde uerò Persicum Sinapi à Romanis uocari Dioscorides dixerit, negat Marcellus rationem posse inueniri. A nonnullis cynosbatos dicta est Capparis, hoc est sentis caninus, ob hamatos quos habet rubo illi similes aculeos, quemadmodum & phyllostaphylon, quòd inter folia fructum quasi uuam fert, dicitur.

DESCRIPTIO.

Capparis, ut Dioscor. inquit, spinosus frutex est, in gyrum per terram stratus, Hamatas habet rubi modo spinas, folia rotunda, cotoinei mali folijs similia, fructum Oliuae figura: qui dehiscens candidum, profert florem: eoq; deflorescente superest ueluti oblonga glans: quae dehiscens, grana punicae modo intra se ostendit exigua rubentiaq;. Habet Capparis radices multas, lignosas & grandes, nascitur asperis plerunq; locis: & tenui solo domorumq; arcis.

TEMPERAMENTVM.

Capparis calefacit atq; desiccatur in tertio ordine. Iuxta Auicennam uerò in secundo ordine calida est & sicca, habetq; naturam ac uim extenuandi & purgandi stomachum à superfluis humoribus, & aperiendi obstructionem iocineris atq; splenis. In Cypro, ut Galenus inquit lib. 2. de aliment. faculta. Capparis plurimum prouenit, parum alimoniae uescentibus praebet, quòd partium tenuitate polleat,

A polleat, fructus sale conspersus aduersatur, alioqui citò corruptio-
nem sentit. Recens sale non expertus plus alit quàm eodem inue-
teratus, aluum tamen magis mouet. Elutus & tantisper maceratus,
dum omnem salis naturam deponat, minimè quidem enutrit, sed
elanguescentem appetentiam mutat, fastidia ciborum discutit: pi-
uitam quæ in uentre coierat deijcit, lienis ac iocineris obstruentes
infectus expedit: uerum ad hos usus præstandos, ex aceto mulso,
aut oleo & aceto cæteris dapibus præponi debet. Eadem de Cap
pari idem Autor scribit, lib. 7. de simplic. medicamen. facultâ. &
Paulus Ægineta lib. primo.

Capparis radix teste Ægineta extergit, probè purgat, incidit, di-
scutitq; tum amaritudine, tum acrimonia: at acerbitate contrahit,
stringit & densat, quapropter lienes induratos & pota & extrinse-
cus imposita, iuuat. Folia autem & fructus similem quidem, sed im-
becilliores uim possident.

Folia, flores, cortices atq; radices in medicina usurpantur, sed
corticū radice maior usus est, qui in principio ueris colligendi sunt,
& in umbroso loco desiccandi. Hic autem cortex magis laudatur,
qui fractus non præbet puluerem. Idem quinq; annis suis uiribus
conseruatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Capparis cum sale & oleo saporis est optimi: & acetarij uice per
hyemen in plerisq; locis editur.

Semen Capparis minuit lienem, quadraginta diebus pondere
drachmarum duarum cum uinò potum.

Succurrit idem semen potum coxendicis doloribus, resolutisq;
nec minus ruptis conuulsisq;.

Menses idem trahit, & capitis pituitas per os purgat, Coqui-
tur semen eius, colluunturq; decocto illo utiliter in dolore dentes.
Siccatus radice cortex contra prædicta omnia itidem ualet, repur-
gatq; uetusta omnia sordida, & in callum durata ulcera.

Mordetur radix eadem, succurritq; dentium dolori. Vitiligi-
nes albas trita ex aceto exterit. Discutiunt concisa folia & radi-
ces, durities & strumas. Neq; paralyti periclitari eos ferunt, ut
Platina inquit, qui Cappari quotidie utuntur, non lienis dolori-
bus, non epate, cum fibras uitalium & precordiorum aperiat, hu-
moresq; glutinosos ac Melancholicos imprimis à splene abigat, uri-
nam ciet, lumbricos interficiat, uenerem excitet, ac contra uenenum
theriacæ uim obtineat.

Verminosas aures instillatus radice succus, enectis uermibus,
sanat.

Aduersus uerrucas & duras glandulas in corpore, quas scrophu

DE HERBIS, CAETERISQVE

Clas uel strumas appellant, quæ plerunq; in collo, gutturi, & sub alis nascuntur, & cuti sunt conformes, creanturq; ex malis humoribus, utputa ex Phlegmate crasso & uisoso, & ex Melancholiâ. Decoque corticem & radicem Capparis, atq; eo decocto quatuordecim dies uerrucas atq; strumas laua, tum dissipantur absq; ullo periculo. Deinde para hoc unguentum, quo eas inunges, Accipe anguem mortuum, eiusq; caput & caudam amputa, reliquam partem in ollam foraminosam conijcito, & hanc ollam in aliam ponito, superio remq; ollam gypso uel argilla bene obturato, similiter quoq; aliam, inferioremq; ollam feruenti aquæ imponito, in qua tantisper stabit, dum oleum ex superiore olla destillasse tibi uideatur, anguis uerò consumitur uapore inferioris ollæ. Ex hac pinguedine anguis, & ex puluere radicis Capparis, si inuicem permista fuerint, strumas curare potes intra octiduum, si inde unxeris.

DE CAPILLO VENERIS

NOMENCLATURÆ.

Αδϊαντον.
Πολύτριχον.
Τριχόμανες.

Capillus Veneris.
Coriandrum putei.
Capillus porcinus.

Mauranten.
Steynnten.

ANNOTATIO IN CAPILLVM VENERIS.

CAPILLVS Veneris herba est, quæ à Dioscoride Adianton appellatur, hoc est non madescens, quod semper siccum inueniatur, etiam si ipsam herbam aqua immerferis, quod si madescat, statim quidem siccatur. Quod & Theophrastus testatur lib. 7. capite 13. cum inquit: Adianti, idest Capilli Veneris folium in aqua nunquam madescit, nec quicquam adhæsisse humoris constat: unde & nomen herba accepit. Omnium Græcorum & Latinorum eadem in nominis origine ratio & sententia est, Vox ipsa etiam indicat, neq; enim Adianton aliud est, quàm quod οὐ διαίεται, idest non madescit, A varijs effectibus diuersa nomina ei sunt imposita, quod

& Pli.

A & Plinius testatur, Polytrichon enim appellatur, quia capilli defluvia explet, Callitrichon autem, quia eos tingit, & speciosiores reddit. Apud quosdam dicitur Capillus fontium, ab alijs uerò Coriandrum putei, Germani Capillum Veneris, murariam ruram appellant, quum tamen ea potius sit Saxifragæ species, ut Otto Brunfelsius & Hieronymus Herbarius indicant. Videmus etiam ueterum descriptionem non conuenire cum ea Muraria ruta, quam hodie appellant officinæ Capillum Veneris: utendum tamen ea est, quum uiribus par sit, dum ueram discamus agnoscere. Nam & Plinius testatur Adiantum saxifragum dici, non tam quia nascitur in Saxi, quàm quòd calculos mirè frangit. Est & alia Saxifragæ species, ut Brunfelsius scribit, quam etiam Capillum Veneris appellant Herbarij, cauliculos uel pediculos habens, ad modum capilli ruffi uel aurei coloris, & Germanice *Der gulden Widerthon*, ab illis dicitur, putantq; esse amuletum contra fascinoes.

DESCRIPTIO.

Capillus Veneris seu Adianton, duo habet genera, candidū scilicet & nigrum. Candidum propriè Adianton dicitur, quod folia magis alba, & Coriandro similia habet, exigua & in extremitatibus incisuris diuisa. Coliculos quibus ex ea exeunt nigros, extreme gracilitatis, dodrantes, nitentesq;. Non caulem, nō florem, nō sement fert. Radix illi inutilis est.

B Nigrum alterum Trichomanes appellatur à Dioscoride, folia habet filici similia, tenuia, nigriora primo & breuiora. Hoc propriè Callitrichon dicitur, ex tricarum pulchritudine quam facit, Romani capillarem herbam, siue filiculam uocant, à quibusdam Germanis *Frauwenhar* dicitur, ac si dixeris Fœminæ crinis. Creditur hoc ante dicto eadem omnia posse.

Hieronymus Herbarius inquit, quatuor esse genera Capilli Veneris, scilicet Adianthon, Polytrichon, Capillum Veneris, & Callitrichon, quem multi Pharmacopola secuti, etiam iuxta diuersa nomina, quatuor diuersas herbas falsò ostendunt, quum duæ tantum sint herbae, quæ antedictis nominibus appellantur, & easdem uires habent. Nascitur Capillus Veneris umbrosis, palustribusq; locis, humentibus muris, & propè fontes.

TEMPERAMENTVM.

Capillus Veneris, ut Ioannes Viconius inquit, est frigida & sicca temperatae naturæ, Habet uirtutem diureticam, confertq; splenetis, & hepaticis. Paulus Aegineta autem inquit: Adiantum siccatur, extenuatur, & modicè discutit, calore ac frigiditate medium est. Alopetis igitur medetur, tumores digerit, calculos potu cōfringit, reiecti ones pulmonis desiccatur, alui profluuium sistit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC REMEDIA.

Capillus Veneris, ut Mesue testatur, educit ex homine Choleram & Phlegma, crassosq; humores, sanguinem mundificat, & bonum inducit homini colorem, bonumq; reddit anhelitum: stomachum expurgat, & uentrem & hepar ac lienem, & confert dolori eorum, si quis ex ea herba bibat.

Eodem modo sumpta discutit calculum uesicæ & lumborum.

In aqua uel lixiuio cocta, si inde caput lotum fuerit: facit crines nasci, Capilli defluuia, quas Alopetias uocant, explet.

Cum Ladano, ut inquit Dioscorides, myrteoue, & lilino oleo, uel hyssopo etiam, addito & uino, capillū fluentem compescit, furfures & manantia capitis ulcera, cum lixiuio exterit. facit etiam ad omnes capitis & reliqui corporis furfures, decoctum eius cum lixiuio & uino, in quem usum eo absterguntur.

Cinis Capilli Veneris, ut Serapion scribit, sanat fistulas, si inspergatur. Idem uitia in pudendis mulierum purgat.

Decoctum herbe potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni & felle suffusis, urinæ angustijs, Calculos frangit, aluum sistit, Serpentium moribus auxilio est. Contra serpentium morsus etiam crudum illinitur. Quinetiam menses, & quæ à puerpe rio purgantur, decoctum trahit.

D Herba ipsa gallos pugnaciores reddit, cibarijs eorum admixta. Succus eius, ut Viconius inquit, cum succo Abrotani, & Althegæ, & mucilagine nasturtij permixtus schrophulas resoluit.

Corona ex Capillo Veneris sedat capitis dolores. Horus Apollo scribit upupam auem, uuæ morbo tentatam, Adiantum ori inditum obuersare, quapropter Ægyptij hominem sese sanantem hoc figurarum inuolucro designant, upupam & Adiantum herbam ap pingentes.

AQUA CAPILLI VENERIS.

Herba ipsa cū tota sua substantia distillari debet in medio Massæ uel à Iulio usq; ad Septembrem.

Aqua Capilli Veneris conducit ad iecur affectum, ipsum enim refrigerat, si quis mane & uesperis tribus uncijs bibat.

Eodem modo bibita prodest iocinori putrescenti.

Confert quoq; omnibus morbis supra dictis.

DE CAPRIFOLIO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Periclymenon.

Caprifolium.

Materfylua.

Splenaria.

Inuolucrum maius.

Geysblat.

Walt meyster.

Specē Lilien.

ANNOTATIO IN CAPRIFOLIUM.

B

APRIFOLIUM herba est quę apud Dioscoridem Periclymenon dicitur, ut herbarum pertissimi tradunt, Vulgò Materfylua, uel Materfylua appellatur, Romani Inuolucrum maius appellant. Splenaria uel Splenaria etiam dicitur, ut Pandectarius inquit.

DESCRIPTIO.

Caprifolium seu Periclymenon, breuis & simplex frutex est, ut inquit Dioscorides, folia per interualla habet cū uestientia, albido colore, hederę figura. Habet & secus folia germinationes quasdam, in quibus semen hederę simile: flores candidos, fabarum floribus æquales, modicè rotundos, folijs ueluti superpositos. Semen durum, & quod difficile uellatur. Radicem crassam rotundamq;. Nascitur in aruis ac sepibus, propinquis fruticibus se aduolens.

Pandectarius in hunc modum describit: Caprifolium inquit herba est cuius folia sunt ex altero laterum subalbida, & ex altero uiridia, adherens, & aduolens se sepibus. Cuius fructus sunt magnitudine Cubebarum, in principio uirides, & quum maturuerunt citrini coloris, tendentes ad rubedinem, positi iuxta ordinem, & concluduntur in duobus folijs simul coniuuctis, existentibus in capitibus stipitum iuxta eum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM,

C Periclymeni folia & semen, ut Ægineta scribit, incidendi simul & calefaciendi vires obtinent, quapropter urinam cruentam excernunt, ad quatuor dies pota. Competens potionis mensura est, drachmæ unius cum uino. Porro desiccatur quoque semen. Et quidam aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatem bibentibus asferre.

VIREſ AC IUVVAMENTA.

Herbæ huius folia, semina, & radices, contunduntur & decoquantur in aqua dulcis radiceis usque ad crassiciem mellis.

Hoc decoctum omnia corporis manantia ulcera excicat, valdeque conuenit malignis pustulis, ut cancro & phagedæne, si illinatur.

Ex succo Caprifolij etiam paratur medicamentum quod lycium appellant, quod cum Myrrha & melle permistum, medetur pueris tridibus uulneribus.

Hæc herba ut quidam uolunt, extra corpus tantum adhibetur, propterea quod contraria facultate, nempe calida & frigida prædita sit. Semen in uino bibitum, prodest ad dolorem & obstructionem lienis.

Semen quoque, ut Dioscor. inquit, cum maturuit lectum & in umbra siccatum, ad minuendos lienes drachmæ pondere quadraginta diebus in uino bibitur. Prodest in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus, prodest & singultientibus. Partum quoque adiuuat, & ducit menstrua. Cruentam à sexto die urinam trahit.

D Habent easdem vires & folia, quæ in circularibus febribus ex oleo inuncta, earum horribus opem ferunt.

DE AQUA CAPRIFOLII.

Tempus distillationi conueniens est, ut primum flores in principio Iunij distillentur.

Aqua Caprifolij octo uel decem dies mane & uesperis pota subuenit Cardiacæ & orthopnæ.

Eodem modo pota medetur hydropi: opitulatur suspiriosis, respirationemque reddit longam, & thoracem expurgat. Idem quoque confert ad calculum lumborum, & purgat renes.

Salubris quoque illis est, qui sibi à lepra metuunt, sanguinem enim emundat: facit etiam ad rubentes in facie pustulas, naeuos pellit, & faciem puram reddit, si ex ea lauetur.

Efficax est ad membra paralytica quæ exaruerunt & extabuerunt, si cum ea quotidie fricentur.

Prodest ueteribus & recentibus uulneribus mane & uesperis inde lotis.

Prodest etiam ut uetera ulcera crurum inde lauentur. Medetur quibusuis tumoribus illita, uel mane ac uesperis singulis uicibus tribus un-

A bus uncijs pota. Eadem attonitis quoq; remedio est, pota, uel membrum ex ea friatis.

Ambusta igni uel aqua sanat, si ex ea lota fuerint, uel linteo lis imponatur.

Cancrum oris sanat, si sæpius inde lauetur, & gingiuam exulcerationemq; oris,

Cancer mane ac uesperis ex ea lotus curatur, uel si linei panni in ea madefacti, superimponantur. Oculis indita eos claros reddit.

Eadem fistulas sanat, pellit papulas & pruritus ac mentagram, si cum ea lauentur.

DE CARDAMOMO.

NOMENCLATURAE.

Καρδάμωμος.

Cardamomum.

Cordumeni.

Caros agreste.

Cardamōmlin.

B

ANNOTATIO IN CARDAMOMVM.

CARDAMOMVM à Dioscoride appellatur, quod à Serapione & Arabibus Cardumeni uel Cordumeni dicitur: hoc clarum est, Dioscoridi Serapionem comparanti, inquit enim Serapio, melius est ex eo, quod difficile frangitur, plenum, coniunctum, durum & graue, & extensæ superfici, cuius sapor est acutus parum: quod autem ex eo non est tale, est malum. Dioscorides eodem ferè modo scribit: Eligito quod frangenti contumax repugnet, quod plenum, præclusumq; sit: quod enim tale non erit, uetustate exoleuit, & bonitatem amisit. Quod in officinis habetur non est uerum Cardamomum, ut à Dioscoride describitur. quia amarum non est, nec frangenti contumax, ut etiam indicat doctissimus Medicus Ioannes Manardus lib. 3. epistola quarta. Officinæ duo semina pro Cardamomo ostendunt, quorum alterum est paruum, rugosum, & oblongum, & appellatur Cardamomum maius, Alterum magis exiguum est, & triangulare, utrunq; tamen acri sapore est, & apud recentiores medicos in magno usu est, magnaq; ui præditum esse propter acrimoniam censendum est, inquit Brunfelsius: & quia longo usu iam probatum est, non reijciendum est, donec ueri Cardamomi copia nobis facta fuerit, quod ex Armenia, Bosphoro, India, uel Arabia afferri debet.

L iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO VVLGARIS CARDAMOMI.

C Cardamomum est fructus cuiusdam arboris, cuius grana sunt familia feminibus rutę, tenues paruosq; cortices uel folliculos habens, in quibus semen uel fructus conclusus est. Duoq; eius genera sunt; Alterum Cardamomum satiuum, alterũ uerò agreste: uel alterum Maius, alterum uerò Minus, quorum satiuum uel maius est melius & magis odoratum, colorem habens subruffum, acremq; saporem dulcedine temperatum. Agreste minus odoratum est, neq; habet tantas uires ut satiuum. Utendum est in medicina satiuo tantum: quando autem quis uti uoluerit, tum prius lapillos ex eo colliget, & puluerem abijciet.

TEMPERAMENTVM.

Cardamomum est calidum & siccum in secundo ordine. Durat decem annos nihil de sua bonitate amittens.

Cardamomum illis salubre est, qui ob magnam imbecillitatem cordis, syncope premuntur.

Vertiginosis præterea maximè conducit, si ex eo bibant, uel ex puluere eius iure aliquo temperato.

Eodem modo sumptum, stomachum roborat, & adiuuat concoctionem.

D In puluerem redactum & lignum aloes admixtum pari pondere si fuerit, & hoc cum bono uino potum, discutit stomachi eructationem & uomitum.

Aduersus Cardiacam, Accipe pulueris illius drachmam unam, & in uino uel iure aliquo bibe, hoc absq; dubio opitulatur.

Cardamomum cum Aniso permixtum, & cū uino bibitum, excitat ciborum appetentiam. In omnibus morbis anterioribus ex frigida intemperie prouenientibus, Cardamomo uti licebit, quibus maximè conducit, ac præcipuè mulieribus.

Pellit idem, ut Dioscorides inquit, latos uentris lumbricos, & cū uino potum, renum cū urinę malo aliquo doloribus, quos nephritim Græce dicunt, Vrinæ angustijs, scorpionum moribus, cunctis que alijs quæ ictu aut morsu uenenum relinquunt, opitulatur. Calculos præterea dissicit cum lauri radicis cortice potum drachmæ pondere. Fœtus in utero suffitu necat. Scabies pellit ex aceto inunctum.

DE CARDIACA.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Cardiaca.

Sergespan.

ANNOTATIO IN CARDIACAM.

CARDIACA herba est à recentioribus Medicis & Herbarijs inuenta, ac in usum medicinæ recepta. an ueteribus fuerit cognita, nondum constat, Euritius, Cordus Medicus doctissimus, Herbarumq; pertissimus, putat speciem esse Marrubij uel Melissophylli, quia non aliter quàm melissophyllon apibus gratissima sit, scribitq; se propterea ipsam ad aluearia plantasse, neque credi posse, quanto examine, quàm sonoro murmure circum hanc florentem densæ apes susurrarent, *Cardiaca* autem inde appellatur quòd cordis tremoribus & doloribus uehementer opitulatur.

DESCRIPTIO.

Cardiaca herba est incisuris diuisa, altis caulibus, floribus rubentibus, graui odore, radice inferius subflaua, nascitur fere circa Sepes, aliquando etiàm in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Cardiaca calefacit ac desiccatur in secundo gradu. Habetq; uirtutem corpus intrinsecus purgandi ac emolliendi. Herbae tantum in medicina usus est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hæc herba elixa cum Beta, ac comesta, lenit stomachum, & concoctionem roborat.

Succus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succus ex herba contusa expressus ac sumptus, pellit dolorem cordis, bonumq; sanguinem cordi generat.

Succus confectus cum saccharo, facit ad tremorem cordis, si à ieiuno sumatur.

Herba cum radice contusa, & pectori imposita tollit cardiacen.

Eodem modo sumpta expurgat pectus, Qui spasmo obnoxius est, utatur hac herba cum aqua mulla.

Contusa & membro alicui imposita, quod spasmus occupauit, ipsum tollit absq; dubio: facit quoq; ad membra paralytica, si inde lauentur, & succus illinatur.

DE CARDVO BENEDICTO.

NOMENCLATURA.

Carduus benedictus.

Cardo Benedict.

Bonnwurtz.

Edel Distel.

Kleyn Creuzwurtz.

ANNOTATIO IN CARDVVM BENEDICTVM.

CARDVVS Benedictus herba est vulgaris, & notissima, magniq; usus in medicina, summamq; efficaciam habens contra uenena, pestem, & cordis affectus. Nomen atq; ipsa figura herbæ indicant speciem esse Cardui: uerum quia uaria sunt genera Carduorum, magni nominis medici, hic gra uiter lapsi sunt, quorū quidam hanc herbam per Scholymon, id est Carduum apud Dioscoridem significari uoluerunt, quidam Sentionem & Erygeron esse statuerunt, alij uero Crassulam mediam, nonnulli Chamæleontis speciem fecerunt, à quibus herbis multis partibus discrepat: Ruellius censuit Carduum benedictum esse speciem Attractylidis, cuius duæ sunt species, ut Theophrastus scribit: Vna mitior & cneco satiuo similior, caule rectiore, at rigido, exili; itaq; pro colu antiq; mulieres utebantur, semine candido, grandi, amaro.

A amaro. Hanc officinæ syluestrem Cartamum dicunt. Altera Hir-
futor, torosiore caule, foliorumq; mollitia, humi penè serpens, ra-
dice fulua, tenui, superuacua, tubere acanaceo, in quo lutea stami-
na prominent, molli intus lanugine semen operiente. Hanc bene-
dictum Carduum officinæ appellant. Ruellius uidetur exactius &
melius de hac herba iudicasse, & ueritatem magis attigisse, quare
eius iudicio potius subscribendum esse censeo.

DESCRIPTION.

Carduus benedictus caulem habet crassum & spinosum ad mo-
dum endiuie, cum asperis & crispis folijs, luteisq; floribus, pingues-
amat hortos.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Naturam & facultatem habet aperiendi obstructionem mem-
brorum, penetrandi, & ciendi urinam.

Hæc herba esu medetur omnibus doloribus capitis, & pulmo-
nis, bonumq; reddit auditum.

Acuit ingenium & memoriam, uertiginemq; discutit. Cere-
brum atq; uisum confortat, non modo si edatur, uerum etiam si
oculi inde inungantur. Quum uero succus haberi non potest, tum
pulis, uel herba ipsa siccata in aqua macerantur, quia oculi la-
uantur.

Succus oculis instillatus, sanguinem inde tollit.

Sanguinem quoq; narium uel oris restringit, si adhibeatur loco
unde fluit.

Idem puluis purgat uulnam, fauces, & guttur, facitq; ut quis fa-
cilius expuat pituitam & crassos humores.

Medetur stomacho debilitato, excitatq; ciborum appetentiam,
atq; cor emollit. Malum sanguinem consumit, bonumq; generat.

Vinum cum hac herba elixum, & bibitum, prouocat sudorem.

Cum aqua uerò si herba decocta fuerit & pota, malos humores
consumit, bonosq; seruat.

Eadem comesa, roborat paralytica membra, pulmonemq; exul-
ceratum sanat.

Calculum frangit, decocta uel cruda cum uino pota.

Cum lotio sani alicuius infantis masculi decocta ac pota, sanat hy-
dropicos, ac pestem, omniaq; apostemata rumpit, cancrum ac mor-
bum comitiale pellit.

Pulis ex hac herba ante duodecim horas pondere unius drach-
mæ potus, sanat & pellit pestem.

Lanugo ex floribus proueniens, uulneribus imposta, curat sine
ullo dolore.

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** Herba in ore masticata, curat foetorem anhelitus.
Carbunculos sanat contusa & imposita.
Locorum muliebrium uitia sanat.
Omneim uftionem curat ac pustulas inde ortas, herba siccata ac cum succo suo permista & imposita.
Eadem cum uino albo pota, colicam sanat, scabiemq; pellit.
Puluis cum farina permistus, indeq; ex aceto calido emplastrum factum, pustulas pestis sanat, si imponatur.
Herba mulierum menstrua mouet.
Cum succo uel aqua decocta, uenenatorum animalium morsibus medetur.
Cum uino decocta ac calida in potu sumpta, circa quartam partem horæ ante febris accessionem, deinde ægrotus uestibus benè operiatur, omnes febres tum frigidas tum calidas sanat. Vel accipe puluerem cum calido uino, uel aquam inde distillatam, uel tres bolos ex uiridi herba omni mane: & homo breuiter ualefcet.
Aduersus omne uenenum per os sumptum prodest, quando cum que hoc accidit, puluerem ac herbam, aut succum aut aquam in potu sume: ac uestibus te operi, ut benè sudes ad spacium triū horarū.
Puluis comestus aut bibitus, facit aduersus morbum lateralem.
Vinū ex Carduo benedicto in autumnno confectum: & suo tempore bibitum, contra omnes morbos iam enumeratos optimè conducit.

AQUA CARDVI BENEDICTI.

Tempus distillationis eius est, ut herba sola circa finem Maij distilletur.

Aqua Cardui benedicti, mane & uespri ij. uel iij. uncijs pota, discutit dolorem capitis, confortat memoriam, pellit uertiginem capitis, conducitq; maximè ad omnes affectus oculorum, etiamq; si ex ea lauentur.

Eodem modo prodest ad tabem in corpore.

Aqua hæc pota calculum frangit, curat omnem aduersionem, linæ teolis in ea maceratis, & imposita.

Confert quoq; pota contra febrem quartanam, & uenena, sanat cancrum & carbunculum, & omnia inueterata ulcera. In summa, non satis potest laudibus efferri, propter eximias & uarias suas uirtutes.

DE CARDVO FVLLONVM.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Αἴλαξο.

Carduus fullonum.
Virga pastoris.
Labrum Veneris.
Lauacrum Veneris.

Karten Distel.
Weber Karten.
Buben stel.
Straw Venus bad.

ANNOTATIO IN CARDVVM FVLLONVM.

CARDVVS fullonum apud Dioscoridem, & antiquos Græcos Dipsacos est. Romani Labrum Veneris aut Lauacrum Veneris appellant. Herbarij uerò Virgam pastoris nuncupant, Quam̄ autem Carduus fullonum & Virga pastoris eadem omnino herba est, tamen ita differunt, quòd Carduus fullonum seritur, Virga pastoris syluestris est, & sponte prouenit. Hæc planta Carduus fullonius ideo dicitur, quòd ea rudes pannos uelut echino quòdam ex poliunt, detractis floccis sibrisq; quas uocant crocidas, concinnant. Vulgò quoq; pectorius cardo dicitur, quòd lanificia uncina tis uerticibus aculeorum peccantur, Græci à siti *Αἴλαξο* tam dixerunt: quoniam humorem contra eam paratum semper habet, uel quæ ex natura magis causa uidetur, quòd secus fontes, aquarum scatebras, aquosos limites, & fossas nascitur, & alijs locis rarò inuenitur. Virga pastoris fortasse inde dicta est, quòd pastores fortè unâ ex illis longis uirgis quibus Cardui ad poliendos pannos insident, fumantes, & aculeis nudantes, ea parte qua possit manu capi, reli-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C qua aculeata parte gregem ducant. Cur autem Labrum uel Laua-
crum Veneris spina hæc quondam dicta sit, causa adhuc latet, ut
Vergilius Marcellus indicat.

DESCRIPTIO.

Carduus fullonum, seu, ut Græci dicunt, *Μάκος*, planta est, in ge-
nere aculeatarum existens, ut Dioscor. inquit, caulem habet excel-
sum, spinosum, folia lactucæ prælonga, aculeis armata, in dorsi me-
dio tubercula ceu bullas intus & extra spinosas, genicula eius binis
folijs amplectentibus, concauo alarum sinu, in quo ros, aut pluuius
humor subsistit. In cacumine singulis furculis capitula sunt echina-
ta spinis longiuscula, quæ cum aruerunt, candido colore fiunt.
Habent & capitula illa per longitudinem diuisa, uermiculos in me-
dulla quosdam.

Duo à quibusdam huius herbe genera ponuntur, quorum Mas
alterum appellatur, alterum uero fœmina, Mas ipse Carduus fullo-
num est, Fœmina autem Sanguinaria uel Cauda uulpis, uel Centū
nodia dicitur, & habet caulem cubitali altitudine & rotundum cū
geniculis.

TEMPERAMENTVM.

Carduus fullonum seu Virga pastoris refrigerat in tertio ordi-
ne. Radix, ut Ægineta inquit, in secundo ordine desiccatur, nonnul-
lam quoq; abstergendi uim simul obtinet.

D

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba in puluerem redacta, & in iure pisorum sumpta, sistit uio-
lentam fluxionem, & præcipuè mulierum.

Eadem decocta & capiti imposita, tollit phrenesim.

Succus auribus instillatus, uermes in eis necat, tollitq; fluxū earū.

Folia in aceto & oui albumine elixa, & uentri imposita, sistunt
dysenteriam. Stomachi quoq; tumorem emplastri modo imposita
tollunt, Sic etiam menstrua mulierum restringunt.

Radix rimis fistulisq; sedis medetur, ut Dioscorides inquit, in ui-
no decocta, tum tusa, & usq; dum sit ceræ crassitudo subacta, & de
inde imposita: oportetq; in ænea pyxide seruari medicamentū hoc.
ferunt præterea uerrucis & quas formicas uocant, mederi, feruntur
itidem uermiculi in capitulo labri Veneris inuenti, in aluta clausi,
tum collo brachioe hominis adalligati, quartanas finire febres,
Marcellus scribit se multum obseruasse illos uermiculos in echinis
nascentes, sed inuenire non potuisse. Verum Antonius Musa in-
quit, quòd nullus errare possit, quin Autumno inueniat, quum exie-
cari incipit, si per medium echinis aperiatur, uermiculus albus est,
qui per cavitatem echini dimouetur, & in caudicem transit, hyeme
etiam uidere licebit, antequam præ frigore moriatur,

Aqua

- A** Aqua quæ in folijs huius herbæ inuenitur, præcipuè confert ad claritatem oculorum, emundat quoq; faciem, si ex ea lauetur: puellæ & pulchræ mulierculæ plurimum ea utuntur.
- Eadem flauas maculas ex ægritudine obortas pellit, si quis à balneo sæpius se ea lauerit.
- Aqua ex hac herba distillata confert ad exulcerationem oris.

DE CASSIA FISTULA

NOMENCLATURA.

Cassia fistula.

ANNOTATIO IN CASSIAM FISTULAM.

- C**ASSIA fistula noua & peculiaris medicina est, qua recentiores medici utuntur ad aluum leniendam, hanc Arabibus acceptam referimus, antiquis penitus incognita fuit, uel si cognita fuit, certe eam in medicinæ usu non probauerunt. Cæterum scire oportet, si quando Cassiam syringa, hoc est fistulam, in antiquis autoribus legere contigerit, non pro ea capiendam esse quæ nunc Cassia fistula dicatur, sed pro lignea siue aromatica, cuius una quoq; species ab ipso Dioscoride *πικρὴν συγγύξ*, id est lata fistula nuncupari certitur. Actuarius nostram Cassiam fistulam, nigram Cassiam appellat: ab aliquibus Calamos, id est arundo, seu potius Indica canna nominatur.

DESCRIPTIO.

Cassia fistula, magnas cannas habet, quæ intus humores & grana ad modum Pæoniæ habent, laminis intus ac parietibus, quibus grana sunt separata. Cannæ ponderosæ sunt meliores, & colore nigricantes, Leues autem & quæ sonitum reddunt quando concutuntur, nondum bonæ sunt, quia humor in eis exaruit.

Hermolaus Barbarus hoc modo describit: Cassia fistula arbor est, quæ partim in India, partim in Ægypto nascitur, folio iuglandis. Siliquas habet prælongas ac teretes, utrinq; fastigiatas, duos ferè pedes proceras, carne intus nigra, gustu prædulci, sed planè medicato, ligneis distinguentibus membranis, & ossibus siliquarum intercurfantibus. Deligere oportet ponderosam, collucentem, perplenam, quam si concusseris, inclusa intus grana non obstrepant.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

TEMPERAMENTVM.

Hanc, ut idem Hermolaus inquit, recentiores Græci, calidam & humidam abcessu primo perhibent. Duos annos in sua bonitate durare potest, Humor cannarum & grana in usu medicinæ habent.

VIRES AC IVVAMENTA.

Dari audacter & intrepidè potest ijs, ut Actuarius inquit, qui ob teneram ætatem, aut aliam quamuis causam deficiencia aluum medicamenta respuunt, præbetur pueris, & fœminis uentrem ferentibus, comoditate quadam & necessitate urgente, quibus potentius aliud medicamentum sumi denegatum est, item quibus reliquorum medicaminum usus incandescens febris aspernatur.

Cum aqua rosacea duabus uncijs sumpta, leniter subducit aluū, in omnibus morbis benè operatur, Sanguinem purgat, sitim, stomachū quoq; expurgat, expellit Choleram adustam, malosq; Phlegmaticos humores.

Anginis medetur, pectorisq; uitijs subuenit, calculumq; lumborum & uesicæ repellit, Hoc totum intelligendum est, de Cassia fistula extracta, quemadmodum in officinis habetur.

Conducit contra acutas febres, leniter enim subducit aluum.

DE CASSIA LIGNEA.

D

Cassia lignea.

Rinden oder Holz von
Cassia.

CASSIA lignea odorem rosarum representat, duo eius sunt genera. Alterum colore Cinnamano est simile, Alterum uerò rubicundius est, quæ duo bonitate probantur. Inueniuntur & plura genera: quoddam enim nigrum est, quoddam ruffum, aliud uerò albicans, quæ omnia reprobantur. Decem annos Cassia lignea suam bonitatem retinet. Dioscorides ueram Cassiam ligneam scribit amabili coloris bonitate esse rubicundam, corallio lapidi similem, item angustissimam, longam crassamq; & fistulis plenis, quæ in gustu erodat, & cum feruore aliquo adstringat, quæ aromatum modo odorata sit, simulq; uini odorem referat.

Hæc descriptio satis declarat, Cassiam illam qua officinæ nunc passim utuntur, ligneamq; uocant, cum uera Cassia penitus nihil commune habere: est enim tetra, nullumq; habens odorem, & prorfus aspernabilis, imò nihil habens quare Cassia putari debeat, ut

Diosco.

A Dioscoridem & Plinium legenti, remq; ipsam in manu habenti, facile constabit, De hac re legito libellum Leonardi Fuchsj de erroribus medicorum, præterea Leonicum & Manardum. Deniq; error quorundam recentium medicorum hic silentio non est prætereundus, qui in suis receptulis ad prouocanda menstrua, in quibus scriptum est Cassia, ipsi corticem Cassiæ nostræ vulgaris & arabicæ sumunt, quum Cassiam ligneam Græcorū potius ad eundem usum recipere debuissent, ex Dioscoridis aliorumq; Græcorum medicorum autoritate.

TEMPERAMENTVM.

Cassia lignea calida & sicca est in secundo ordine. Ægineta inquit, quoddã calefacit & siccit in tertio ferè abscessu, tenuis abunde, acris, & modice astringens, incidit igitur & discutit, roburq; instrumentis adijcit, postremò & menses euocat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cassia lignea facit ad catharrum ex frigida intemperie ortum, puluerem ex ea carbonibus ignitis iniice, ac fumum inde naribus atrahe.

B Auxiliatur contra morbum comitalem, si ex hoc puluere pistulæ formentur, & permisceantur cum Laudano atq; succo Absinthij ita ut acquirant pondus unius drachmæ.

Ad imbecillitatem stomachi ex frigiditate contractam, Accipe pulueris Cassiæ lignæ, masticis, seminis fœniculi, æquales partes, & cum succo Absinthij ieiunus bibe, hoc opem præstabit.

Oculorum medicinæ, ut inquit Dioscor. ad claritatem uisus, ac comodata est, Lentigines tollit ex melle inuncta, Menses commouet: renum doloribus, contractionibusq; uulvæ sufficit inessuque subuenit, Ciet urinam, uiperarum ictibus pota resistit. In summa uis eadem ferè, quæ cynamomo cum quo subinde nascitur quod: si defuerit, uicaria pro eo succedit, duplicato pondere.

DE CASEO.

NOMENCLATVRÆ.

Τέπος.

Caseus.

Kese.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CASEVM.

CASEVM Romani, Græci autem Tyron dicunt, dicitur uero Caseus, ut Varro inquit, à lacte coacto, nam fit lacte coagulato, hodie in primis uitulorumue coagulo. Caseus infumatus laudabatur à ueteribus, nec hodie contemnitur, Omnis porrò Caseus senectute fit salsus, sed in musteum redit saporem aceto è thymo maceratus. Salitus Caseus in locum fumo aliquantulum obnoxium reponatur, ubi salem conceperit, & ætatis aliquid adeptus erit, eius non incongrue dabitur. Caseus Oxygalacticus commendatur à Galeo, diciturq; quasi acetosum lac.

NOCVMENTA CASEI VETERIS.

Caseus concoctu difficilis est, inducitq; ingens malum, quibus hepatis & Splen induratus est, cuius nimius & frequens usus calculum generat, hoc tamen de omni Caseo non est intelligendum, est enim discrimen habendum inter Caseos, sed tantū de ueteri Caseo, nam uetus, ut inquit Platina, difficile concoquitur, parum nutrit, stomacho ac uentri aduersatur, bilem facit, podagram, dolorem laterum, harenulas & calculos generat.

VIRÈS AC INNVAMENTA CASEI RECENTIS.

Nutrit in cibo Caseus sine sale recens, ut Dioscor. ait, stomacho utilis est, facillimeq; digeritur, corpus auget, aluum leniter mollit, Ipse à se ipso ex lactis quo confectus est, natura differt, Minus malus est Caseus lacti uicinus.

Paulus Ægineta in sanitatis usu probauit tantum recentem Caseum, fungosum, mollem, dulcem & mediocriter salsum.

Caseo dignitas à locis & pecoribus accessit, à lacte animalis unde conficitur, propè uim suam ac naturam retinet.

Qualitas Casei ex ætate deprehenditur. Recens algidus est & humectus, salitus & durus, calidus & siccus, Caseus recēs & mollis, ut Ægineta inquit, repellendi uim obtinet, leuiter refrigerans, quare & uulnera impositus conglutinat, at qui Oxygalactinus dicitur, præter hanc facultatem etiam discussoriam modicam possidet, magisque uulnera conglutinat, uetustus isq; pinguis discutiendi uirtutem præ se fert, qua articulariorum quoq; tōphis accomodatus est, præsertim cum suillæ carnis & falsæ & pinguis decocto.

Elixus Caseus & ab elixatione statim sepositus, mox massatus, aluum compefcit. Prodest oculorum inflammationibus, sugillatisq; illitus Caseus.

Recens Caseus super morsum rabidi canis impositus, uenenum extrahit, facit idem contra Anthracem & alia apostemata ueneno sa, impositus uel manducatus.

Sigillare stomachum Casei præduri & ueteris modicum putatur, &

A tur, & prohibere quo minus exhalationes cibi antè sumpti, ex stomacho caput & cerebrum petant: unde & usus inualuit, ut Caseus postremo post omnia alia fercula apponatur, & edatur.

Caseus nimium salitus facit ut homini uarij accidant morbi: primo calculum generat, & stillicidium urinæ, deinde fastidium stomacho inducit, de stillationes capitis parit, quare ab esu talium Caseorum abstinendum est. Serum Casei a grotis ualde conuenit, nam laxat & emollit aluum, atq; confortat.

Hoc serum ex optimis Caseis ouillis, qui haberi possunt, conficitur. Est quoq; Casei serum, nutriendis canibus accomodatum.

DE CASTANEA.

NOMENCLATURA.

αἰὸ βάλαο.

Castanea.

ANNOTATIO IN CASTANEAM.

CASTANEA Græcis αἰὸ βάλαο, hoc est Iouis glans uocatur, cum tamen iuglandis appellatio nucibus tantum regijs dicata sit à nostris, ut Herimolus Barbarus testatur. Noces uocamus & Castaneas, quanq; propiores glandium generi. Vergilius inter noces numerat in carmine, quum inquit, Castaneasq; noces mea quas Amaryllis amabat, Photion Castaneas primo dicatas scribit, quod ab oppido Magnæ quod Castanon dicitur, aduectæ sint. Castanea tam fructum, quam ipsam arborem significat.

DESCRIPTIO.

Castanea arbor est uulgo nota, iuglandi haud quanq; ab similibus, folio tantum uenosiore & simbrato, nuce intus solida & plurimum plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calice.

Hæc arbor miram habet naturam, uiribus enim suis destituitur, neq; fructum producit ubicunq; sola nascitur, delectatur montibus perrarò in locis planis proueniens, Fructus eius includitur echinato calici, ut fagi fructus.

- 6 Castanea incunte Vere germinat, seriusque Vergiliarum obitu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Castanea est frigida & sicca in primo gradu.

Exterior cortex ex fructu in puluerem redactus, & eodem pondere cum Reupontica permistus, fastidium & eructationem stomachi pellit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Castaneæ siccatæ & in puluerem contritæ, ac cum puluere ex oculis cancrorum & aqua Apij sumptæ, cient urinam.

Pulmonarijs nocumentum inferunt Castaneæ, & pariunt dolores capitis, eo quod tardius concoquuntur. Si comedantur tostæ uel elixæ, thoracem obstruunt, asthma generant, & inducunt letales morbos, si quis plurimum is utatur. Castaneæ crudæ manducatæ facilius sunt concoctionis quam glandes, quamuis eiusdem ferè sint naturæ. Quicunq; crudis Castaneis plurimum uescuntur, multum pediculorum in corpore & uestibus acquirunt, quos si iterum expellere uolueris, comede contusos flores lauendulæ, & uestibus eos infere.

- D Castaneæ uehementer sistunt uentris & stomachi fluxiones, sanguinem excreantibus profunt, carnes alunt. Sed capitis dolores creant, inflationes pariunt, concoctu difficiles, tostæ tamen crudis innocentes sunt. Arefactæ multum noxæ remittunt: tritæ cum melle & sale, rabiosorum canum moribus imponuntur. Mammarum duritias discutunt, cum hordeaceo polline & aceto impostæ, isq; uino maceratis, & cum farina subactis pessis uice utuntur, ad suppressendos menses. Item earum cortices foliaq; usta, & in puluerem trita atq; cum uino temperata, & emplastri modo capiti imposita, capillos augent, eorumq; defluuia prohibent.

Castaneæ ut Platina scribit, ex omnibus quæ esui dantur, robur & uim in membris generant, sed difficillime concoquuntur, maxime uero à Phlegmaticis, nisi cum saccharo & melle fuerint in cibum sumptæ. Elixæ uero & adhuc calidæ, mane ante cibum cum melle datæ cussientibus profunt. Torrentur item ad flammam in patella perforata, nec eius suauitatis sunt, nec nutrimenti, cuius habentur sub carbonibus lento igne decoctæ. Has suauius edemus cum caseo in tertia mensa. Meliores item, ut idem inquit, habentur, inter prunas & cineres tostæ, quam quæ elixæ: nimia enim eius tartaritas & stiptica uis decoquitur.

Interior Castaneæ membrana quæ corticem fructumq; disternat ad tertias in aqua decocta ac potui oblata, mirè aluum fluentem sistit.

A Membrana illa proxima corpori & in ijs & in nucibus, saporem, ni detrahatur, infestat.

Molitura, ut ait Plinius, Castaneæ præstant, ieiunio foeminarum quandam imaginem panis, & ubicunq; aliæ fruges deficiunt, ut in Bergomatis agri montanis.

Castaneæ priusquam cineribus credantur, ferrò uulnerari debent, ut plagæ hiatus spiritus igne citatus euadat, alioqui flagrantes flamma magno cum crepitu prosiliunt, assidentium periculo, flatus itaq; ijs angustijs elisus, à noxa uindicabit, impetu in sibilum abeunte.

Castaneæ seruantur uel in cratibus dispositæ, uel intra sabulum, ne inuicem tangantur, immersæ, uel in uasculis fictilibus nouis conditæ & loco sicciore defossæ, uel hordei paleis immundissimis obrutæ. Sunt qui filo transfixas cumulatim, & igni detostas adseruent,

DE CATAPVTIA

NOMENCLATURAE

radix.

Cataputia.

Tithymalus.

Granum regis.

Sponsa folis.

Springel Körner.

Scheiß Körner.

Wundelbaum.

ANNOTATIO IN CATAPVTIAM.

CATAPVTIA herba est quæ à Dioscoride & Plinio Lathyris appellatur, alij Tithymalum appellant, eamq; Tithymalorum numero adscribunt, sunt enim uariæ species Tithymalorum, quas Dioscor. lib. 4. Plinius lib. 17. describunt. Cataputiam inde dictam uolunt, quòd eius granis soluendæ alio pro Catapotijs, id est pillulis utantur. Vulgus & mendici plerunq; aluum purgare Catapotij granis solent.

DESCRIL.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C. Cataputiæ duæ sunt species, est enim Maior & Minor, Maior habet folia ad modum oleæ, sed maiora tantum, Caulem uero habet concavum, in cuius summo pendent uixæ, ex quibus exprimitur oleum quod officinæ uocant cicinum, Minor caulem emittit cubiti altitudine, folijs gracilibus, digiti longitudine, in cacumine triangularibus. Semen foris nigrum est, intus uero album, quod quum maturuerit, è suis folliculis exilit.

TEMPERAMENTVM.

Cataputia calefacit tertio ordine, humectat autem in primo. Virtutem habet purgandi Phlegma; Choleram & Melancholiam. Si quis uomitum prouocare uoluerit, accipiat oleum ex huius fructu paratum, hoc enim multum malorum humorum ex stomacho pellit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Contra quamuis febrem quotidianam, Accipe bonam partem huius fructus, & cū Beta inuolue, & simul in olla benè decoquito, postea oleū inde exprimito, quod tam sanis quā agrotis conuenit.

Oleum Cataputiæ aduersus paralytim conducit. Semina eius, ut Dioscor. inquit, numero septem aut octo deuorata, purgant aluum, aut in cibo sumpta, pota ue cum caricis aut palmulis, frigida **D** super pota aqua ducunt quocunq; modo sumpta, pituitam, bilem & aquas. Coquantur præterea cum gallinaceo oleribusue in eundem usum folia eius.

Cataputiæ grana uicena in aqua purâ, aut mulsâ pota, hydropicos sanant, Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum lædunt, itaq; inuentum est, ut cū pisce aut iure gallinacei sumerentur.

AQUA CATAPVTIÆ.

Tempus distillationi conueniens est, ut caules & folia dum perfecte excreuerunt, distillentur.

Aqua Cataputiæ habet uim purgandi & soluendi, purgat bilem & superfluos humores Phlegmaticos iij. uncijs una uice sumpta.

Prouocat uomitum, iij. uncijs pota, expellit lumbricos, prodest ad scabiem humidam & ulcera capitis, si ex ea lauentur.

Pustulas immundas tollit, curat exanthemata, serpiginem & scabiem siccam, si sæpius inde lauentur.

Aqua Cataputiæ & omnium Tithymalorum, intra corpus sumpta, nocumentum infert pulmone, stomacho, & iocinori, unde uarij morbi prouenire possunt. De hac aqua infra uide plura in capitulo de Tithymalo.

DE CENTAVRIO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Κενταυρίον.

Centaureum;

Centaurea.

Chironia.

Feltterra.

Tausent gulden Kraut.

Feber kraut.

ANNOTATIO IN CENTAVRIVM.

CENTAVRIVM, ut *Plinius* indicat nomen, sortitū est à *Chirone* Centauro, quia ea herba *Chiron* curatus sit, cum *Herculis* excepti hospicio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, unde & *Chironiō* appellatur. Sed mirabilius nomen à *Germanis* ei tribuitur, hi enim arbitantes *Centaureum* non à *Chirone* Centauro, sed à centum aureis dictum, uocant ipsum, nomine à mille aureis dicto, **Tausent Gulden kraut**. Magnum dubium magnaq; controuersia est de hac herba, quidam uolunt eam penitus hodie esse ignotam, & præcipue maiorem: quidam putant *matricariam* esse: alij uerò *Reupon ticum*, De hac re legito *Leonicenum* & *Leonardum Fuchsum* de erroribus medicorum.

DESCRIPTIO MAIORIS CENTAVRII.

Centaurei duo genera sunt, *Maius* scilicet & *Minus*. *Maius* iuglandis nucis folia habet, oblonga, colore ut in *brassica* uiridi, ferre modo per ambitum incisuris secta. Caulem profert duorum trium-ue aliquando cubitorum altitudine, multis à radice adnatis, in quibus *papauerum* modo capita sunt, in rotundo oblonga. Radix illi est uasta, ponderosa, dura, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapore acri cum adstrictione dulcedineq; aliqua rubescens, succum quoq; sanguineum mittit. Hæc est quæ nunc à uulgo & officinis *Rhaponticum falsò* nominatur, ut *Ruellius* testatur. Idem sentit *Campegius* inquires: omnia quæ à *Dioscoride* in *Centaurea* describuntur, ita herbe & radici uulgò uocatæ *Rhaponticum*, quadrant, ut hanc esse ueram *Centauream* nemo nisi ab ortu natura cæcus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C non agnoscat, Herbarij nostri nulla ueterum autoritate nixi, aliud Centaurium maioris cognomine demonstrant, flore luteo, folijs per interualla binis, auersa parte candicantibus, interna uirentibus, salice maioribus & connexis.

DESCRIPTIO CENTAVRII MINORIS.

Centaurium minus herba est origano similis, & aquosa amat loca, Caulem habet altitudine supra dodrantem, florem purpureum. Radicem paruam, nullius usus, gustu amaram. Latini ob summam amaritudinem minus Centaurium fel terræ appellarunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtrumq; Centaurium calefacit ac desiccat in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Centauria menses mulierum promouet subdita. Sanguinem resicientibus auxiliò est.

Contra omnes febres, Accipe semiunciam Centauriæ in puluerem redactæ, & in uino cum saccharo temperato: tribus diebus mane ieiunus bibe, hoc auxiliùm præstat. Accipe manipulum unum Centauriæ & eam in aqua elixam bibe, tum asthmati medetur. Eodem modo sumpta, antiquam tussim remouet.

Succus ex radice assumptus, purgat stomachum, aluumq; subducit.

D Centauria colligenda est, quando incipit florere, & postea suspendenda in loco obscuro neq; soli exposito, ac ita siccanda, post annum etiam conducit ea uti, & in primis maiori.

In uino elixa & cum saccharo permista, ualde prodest ad oppilationem iocinoris, lumborum, splenis atq; uesicæ. Cum uino decocta & oleo oliuarum permista, & uentri sub umbilico imposita, magnum dolorem lumborum tollit, aperitq; lienem obstructum.

Vnguentum confectum ex succo cum oleo & cera, bene prodest leni, si inde illinatur à foris.

Ad iecur & lienem induratum conficies Syrupum hoc modo.

Accipe succum Centauriæ, radicem Apij, radicem feniculi, pari pondere, & in succo bullire sinas, deinde percola, & humorem bene exprime, & saccharum admisce, quantum lubet, iuxta quantitatem Syrupi. Hæc potio etiam felle suffusus opitulatur, mane & uesperis sumpta.

Succus ex radice Centauriæ expressus, & ad semiunciam cum oleo oliuarum sumptus, multos malos humores ex homine pellit.

Centauria permista cum sanguine upupæ, & modico mellis, & noctu intra laternam in qua candela ardet, posita, facit ut astantibus uideatur quasi multæ in ea currant stellæ. Eadem in aqua decocta & pota curat antiqua ulcera. Choleram & crassos humores per inferna

A ferna trahit ac exigit. Infuso eiusdem decocto coxendicum dolores leuantur, trahit enim sanguinem.

Succus oculorum medicamentis perquam utilis.

Cum melle caliginem oculorum, & ea quæ obstant claritati, discutit.

Succus bibitus uel subditus foeminis, menses trahit & foetus.

Idem ad omnia uulnera tum recentia, tum antiqua efficax est.

Fistulis quæ omni parte serpunt, auxilio est unguentum ex succo, & melle confectum, neruos confortat, & eos uulneratos curat.

Ei qui uenenum sumplerit, Centaureum minorem ex aceto triam dato bibat, mox discutit uenenum.

Succus Centaureæ quomodo excipiendus & conficiendus sit, Galenus priuatim in quodam libello docet, est enim aurea & præstans medicina ad innumerabiles morbos, quos Galenus ibidem enumerat.

AQUA CENTAUREAE.

Tempus cremandi & distillandi Centauream est circa exitum lunij, tunc caules, folia, & flores minutim inuicem concidi & distillari debent.

Aqua Centaureæ mane & uesperis singulis uicibus iij. uel iiij. uncias pota, illis salutaris est, qui crudum & frigidum stomachum habent, nam omne quod malum & noxium in eo est, consumit.

B A puero duabus uncias, ab homine uero adulto quatuor uncias mane à ieiunis pota, lumbicos uentris expellit. Eadem pota febrē pellit.

A muliere bibita, foetum mortuum ex utero eijcit. Saluberrima quoque est ad nauseam & singultum stomachi, appetentiam ciborum excitat, purgat & expellit crassos humores, unde chiragra, podagra, icteros, coxendicum dolores, & id genus alia, oriri solent.

Eadem pota facit ad iecur & lienem, atque ad eorum duritiam. Prodest ad colicam passionem & tormina intestinorum. Curat recentia uulnera, si ex ea lauentur, uel linteolis imponatur, cicatrices & maculas ueterum uulnorum remouet. Ad crus fractum conducit, si linteolis calida imponatur uel superligetur. Sanguinem excreantibus medetur.

DE CAEPA

NOMENCLATURAE.

Кроммар.

Сæра.

Сæре.

Zwibelen.

Zybelen.

N

CAEPA Cæpe, siue Cæpe indeclinabile in neutro genere, à capitis magnitudine dictum uolunt, lachrymosum olus est, & oculos mordet, unde à Græcis nomen impositum κρεμμύς, quòd oculi pupillā comprimi cogat, ut Aristoteles in problematis tradit, nam oculos uellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas oculorum certum est. Cæparum plura sunt genera, quæ Plinius libro 19. omnia recenset. Nobilissima Ascalonia, ab oppido Iudææ. Nam ut refert Strabo lib. 16. Ascalonensium regio præcipuè fert Cæpas; Ruffa Cæpa acrior est quàm candida, sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta. Cæpe frigida, humida, ac sabulosa amant loca. Seruantur benè ad fumum suspensæ, optimè paleis. Incompactæ etiam durabunt, si in calidam aquam demersæ, mox insolatæ donec penitus siccescant, paleis hordeaceis recondantur, ita compositæ ut nulla ex parte sese contingant. Scruntur in Martio ac Aprili. Id mirandum in Cæpis est, quòd adolescente Luna marcescunt & minuantur, contrà autè decedente luna reuirescunt & augentur, ut Plutarchus testatur.

DESCRIPTIO.

Cæpe duplices sunt, Ruffæ scilicet & candidæ, Quando florent, caulem concauum in medio acquirunt, in cacumine uerò albos flores cum capitello uel nodo, in quo semen continetur nigricans, si caulis defecatur, ab inferiori parte regerminat. Cum herba in terram deprimitur, Cæpa fit maior.

TEMPERAMENTVM.

Cæpa ex quarto ordine calefacientium habetur, substantiæ crassioris, ut Galenus testatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cæpe crudæ comestæ asperum reddunt guttur, & stomachum inflant. Cum melle permixtæ, tollunt dolorem mali stomachi.

Membris nocent si edantur, nimium enim exiccant humiditatem corporis. Hemorrhoidas aperiant cū aceto temperatæ & impositæ.

Fricantur cum succo eius capillorum defluuia, quas alopetias uocant, & in loco glabro citò capillum prouocat. Cæpe molliunt aluum, & mouent sitim. Inungitur ad claritatem oculorum cum melle Cæparum succus, prodest albuginibus, oculorum nubeculis, & incipientibus eorum suffusionibus.

Ad dolores pectoris, Accipe Cæpas in carbonibus ignitis leniter tostas, indeq; mane & uesperis comede, hoc facilem humorum crassorum excreationem reddit, pectusq; laxat. Eodem modo pellit tumorem, & stomachum purgat. Cæpe cum sale & melle permixtæ, & uerrucis impositæ, eas funditus curant. Cum aceto con-

- A** tufæ, si inde scabiosa cutis lauetur, eam puram reddunt.
 Stomacho non conducunt, fastidium enim faciunt.
 Oris foetorem manducatæ tollunt.
 Succus naribus instillatus purgat caput. Contra rabidorum
 canum morsus, succus additus ruta, sale, & melle, ac inuicem contu-
 sis, inungitur. Idem auribus purulentis instillatum prodest. Cho-
 lericis plurimum nocet Caparum usus, inde enim calidiores & sic-
 ciores redduntur. Phlegmaticis autem semper conueniunt, inci-
 dunt enim ac consumunt in eis superfluos humores.
 Inunguntur utiliter cum succo atq; gallinæo adipe à calcæis fa-
 cti attritus pedum.

DE AQUA CAEPARVM.

Tempus electissimum ad distillandum Capas est in primo men-
 se Autumni, tum radix conciditur & distillabitur.

Aqua hæc quater uel quinquies singulis uicibus duabus uncis
 pota, subuenit ex animalis morfu obmutescentibus.

Naribus instillata, pellit grauedinem capitis.

Auxiliatur doloribus dentium, si inde fricentur uel colluantur.

Facit capillos nasci in caluo capite, si ea fricetur, Lumbricos
 pellit, in potu sumpta.

B DE CERASIS.

NOMENCLATURÆ.

Κερασοξ.
 Κερασιον.

Cerasus:
 Cerasum.
 Cerasium.

Kirfbaum.
 Kirfen.

ANNOTATIO IN CERASVM.

CERASVS arbor nota, à Cerasunte Ponti ciuitate sic dicta, ut
 Athenæus inquit, quam Lucullus debellato Mithridate, pri-
 mus in Italiam intulit, & à ciuitate illa Cerasum appellauit. Hæc
 arbor iam ubiq; in omnibus regionibus frequens est & uulgaris.
 Scriitur Cerasus malorum & pyrorum more. In sitione præsertim
 legatur, nec unquam bonum dulcemq; dabit fructum, nisi prius in-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sita, Cerasos præcoces facit, cogitque maturefcere calx admota. Poma sine ossibus nasci Martialis rei rusticæ prudens promittit, si teneram arborem ad binos pedes rescissam usque ad radicem findas, abrasaq; ferro partis utriusq; medulla, statimq; seiunctas partes uinculo perstringas, & summam partem, & diuisuras laterum oblinas fimo: post annum duobus cicatrice diuortia coalescunt. Hanc arborem surculis, qui fructum adhuc non tulerunt, inseris, & sine ossibus Poma (ut asserit) nascuntur. Democritus est Autor, si quis tenellum cerasi caudicem radice tenus scindat, non uulnerata parte ima, medullamq; auriscalpio eruat, deinde lachrymam cyrenaicam aqua dilutam, usq; dum sapæ crassitudinem referat, infundat: & humente charta diligenter obligatum adminiculo fulciat, ne lachryma effluat, octauo die eadem lachryma perfundi præcipit, ut germina citet, sic exos & enucleatus fructus exhibit. Si Cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen excauetur quo possit sanies educi. Si formicas patitur, succum portulacæ debebis infundere cum aceto media parte permistum. Inter Cerasa principatum obtinent duracina, ut inquit Plinius. Aproniana maximè rubent, Actia nigerrima sunt, Iuliana tenerrima. Cerasum, ut idem scribit, siccatur sole, conditurq; ut oliua, cadis. Ratio hæc à Florentino rei rusticæ autore sic tradita est. Cerasia ante solis exortum arbore sua decerpta, in uas substrata in fundo satureia consciuntur, dein Cerasia superponuntur, iterumq; alternis satureia, adijcitur nonnihil acidi mellis aliquantum dulcescentis. Seruantur itidem interiectis arundinum folijs, & in eundem modum alternatim dispositis in cado. In candenti sole usq; ad rugas siccata, diu seruantur, item molliuscule ignis feruore passa.

Cerasiorum quædam sunt acida, quædam austera, & quædam dulcia. Austera uentrem constringunt, stomachum exasperant. Acida pituitam incidunt, flauam bilem reprimunt, sitim extinguunt, & desiderium edendi inducunt. Dulcia stomacho aduersa, lumbricos & putridos humores in uentre generant. Deuorata mane dum recentia sunt, cum suis nucleis, urinam & uentrem mouent.

VIRES AC IUVAMENTA.

Nuclei cerasorum calculo obnoxijis subueniunt. Bonam faciunt aluum, ut Dioscor. inquit, recentia Cerasia: siccata sistunt.

Gummi Cerasorum in diluta uini potione haustum, utile est contra diutinam tussim. Cutis colorem commendat: facit ad claritatem oculorum: & appetentiam cibi excitat: prodest & calculosis in uino potum.

Ex Cerasis etiam paratur conditum quo per annum utilicet: Accipe Austera Cerasia, quæ in melle & saccharo inuicem commixta,

finito

A finito quatuordecim diebus macerari. Deinde cerasijs iterum exemptis, coquito potionem ex hyssopo, Rosis, uiolis, & dulciradice, inspergito quantum uolueris de Cynamomo, Cariophilis, & mace. hoc cum optimo uino commisceto, & iterum quatuordecim diebus Cerasa in eo finito. Postea apud solem Cerasa siccanda sunt. Licet etiam sicca uel humida mensæ apponere.

AQUA CERASORVM.

Cerasa magna, rubentia, atq; austera cum breuibus pediculis, quum matura fuerint decerpuntur, & duos dies sparguntur super pannum, & postea in ba'neo Mariæ distillantur.

Hæc aqua bis aut ter singulis uicibus iij. uncijs pota, menstrua, dysenteriam & alios alui fluxus restringit.

Eodem modo salubris est ad calorem iocinoris & stomachi, atq; cor confortat.

Aqua ex floribus Cerasorum oculis instillata uesperis, quando cubitum itur, pellit albugines & nubeculas oculorum. Similiter & ruborem & lachrymas oculorum discutit, sibi aut ter ita sumpta fuerit.

Nigra Cerasia eodem modo distillantur.

B Aqua ex nigris Cerasijs quotidie bis singulis uicibus tribus uncijs pota, medetur hydropi. Oportetq; ægrotum interim ab alio potu abstinere. Eodem modo in potu sumpta, Apoplexiam & paraly sim membrorum remouet, quæ etiam ex ea lauari & fricari debent & deinde per se siccari. Qui illis morbis obnoxius est, quotidie eam aquam duabus uncijs ieiunus bibat, facit quoq; ad tumorem, & ciet urinam.

DE CEREFOLIO.

NOMENCLATVRÆ.

Cerefolium.
Cerephyllum.

Kerbeles.
Kerbelkraut.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN CEREFOLIUM.

CEREFOLIUM olus hortense: alio nomine etiam dicitur *Cerephillum*, ita uerò nominatum Ruellius scribit, quòd largo grandiq; foliati gaudeat, breui caule contentum, & uelut herba paria secum faciente, quæ quod à cauliculo dempserit, luxuriosa foliorum ubertate compenlat, mediocri tamen proceritate sustollitur. Nondum adhuc certum est, quo nomine apud Dioscor. & alios medicos Græcos appelletur, Ottho Brunfelsius putat eam herbam esse, quæ à Dioscoride Myrrhis uocatur. Cæterum Ruellius scribit, quòd potius eorum sententiæ accedendum sit, qui inter prætantur Cerefolium esse *Gingidion* Dioscoridis, nam erraticæ pastinacæ, quam daucum aliqui uocant, folium emulatur, aliquanto tenuius, radícula candicante, subamara. Apud omnes manditur & crudum ex aceto, & iuribus incoctum. Apud Galenum & Paulum Aeginetam maior aliquanto amaritudo tribuitur *Gingidio*, quàm in nostro Cerefolio possit inueniri, uerum hoc forsitan fieri potest ex longo transmigratu, inuentoq; dulciore solo, quòd bonam partem amaroris exuerit, nam quædam stirpes propter mutationes locorum à qualitate sua discesserunt, ita ut dignosci non possint.

DESCRIPTIO.

DCerefolium est olus ad modum *Petroselinii*, nisi quòd multo mollius est, & semen caulemq; rubicundum producit, albos habet flores, radicemq; candicantem, longissimum caulem, & folia *Coriandro* similia.

TEMPERAMENTVM.

Cerefolium calefacit in tertio gradu, & desiccatur in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Hæc herba urinam ciet, & menstrua pellit, in potu sumpta. Cum uino trita & hausta, lateris dolores mitigat.

Ex aqua mulsa bibita, Pituitam resoluit, Tormina uentris quoq; discutit, & parit flatus.

Succus Cerefolij cum aceto sumptus, necat lumbricos.

Cerefolium contritum in puluerem, & cum melle permixtum, cancrum sanat, si imponatur.

Cum uino potum coxendicum dolores sedat.

Herbam cum sua substantia elixam, si cum aceto misceas, & caput inde laues, furfures capitis tollit.

Eodem modo phagadænas sanat.

Morsum rabidi canis sanat, si quis ex semine hiberit, & uulnus inde lauerit. Radix Cerefolij elixa cum Saxifraga & pota, frangit calculum uesicæ, & prouocat urinam.

Cerefolium

A Cerefolium in uino elixum & potum sanguinem in grumos concretum dissoluit.

Tritum cum Cera & axungia parotidas soluit.

DE AQUA CEREFOLII.

Tempus electum ad distillandum Cerefolium est, ut herba & radix cum tota sua substantia minutim concidatur, & distilletur in medio Maij.

Aqua Cerefolij mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncijs pota, opitulatur ruptis hominibus, & ex graui casu læsis, & resoluit sanguinem in grumos concretum.

Eadem pota prodest ad calculum renum. una uice plurimum pota aluum laxat.

Bonum reddit stomachum, confirmat atq; confortat cor, pellit horrorem febris, salutaris est capiti, & confortat sensus. Pota ut supra dictum est, pellit maximos dolores & punctiones, opitulatur pulmone & eius affectibus.

DE CERUI BOLETO.

NOMENCLATURAE.

Cerui boletus.
 Ceruibolitus.
 Hirtz Schwam.
 Pffifferling.
 Engerling.

TEMPERAMENTVM.

CERUI boletus frigidae naturæ existit, & tam hominibus quam pecoribus manducatus nocumentum infert.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Masticatus & impositus prodest ad ictum aranearum. Inflammationibus cuiuscunq; generis impositus educit magnos calores.

Fatigatus ex itinere edat ex eo, & lassitudinem non sentiet. Caliginem oculorum emendat, si à ieiuno edatur. Dentibus comminutus, & tumidis genitalibus impositus, tumorem inde tollit.

Ad difficultatem pariendi, Mulier accipiet Ceruibolitum, ad magnitudinem unius pisi, & dimidiam partem mandet, & alia parte umbilicum oblinet, tum statim absq; ullo labore pariet. Vfus Ceruiboliti, non cuiuis conuenit, & maximè mulieribus grauidis. Nam si imprudenter & absq; ratione eo utantur, magnum malum eis inde oriri posset, quamobrem grauidæ eo non utentur, nisi in tempore partus, quando necessitas postulat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

AQVA CERVIBOLETI.

C Optimum tempus ad distillandum Ceruiboletos est, quando plene maturuerunt, tum circa Maium in balneo Mariæ distillandi sunt.

Aqua Ceruiboleti conducit ad phtisim, si membra mane, meri die, & uespero ea illinantur, & deinde per se iterum siccentur.

Non est melior aqua ad rubentes pustulas faciei, si inde illinatur & per se siccentur. Linteis imposita quascunq; in corpore inflammationes extinguit, facit ad podagram & alios affectus pedum, madidis linteolis imposita. Salutaris est ad erysipelaca per diem bis linteolis imposita.

Talem facultatem & naturam fere habent omnes boleti distillati, & modo iam prædicto corpori foris applicati.

DE CHAMAEPITHY.

NOMENCLATURAE.

Χαμαπιθυσ.

Chamæpithys.

Aiuga.

Chamæpithyos.

Iua moschata.

Cupressina.

Amarum dulce.

Je lenger je lieber.

ANNOTATIO IN CHAMAEPITHYM.

D CHAMAEPITHYS nomen accepit ab odore quem habet Piceæ uel Pinus, unde Chamæpithys dicitur, quasi parua uel humilis Picea. Latine Aiuga autore Plinio appellatur, quidam cupressinam nuncuparunt, Officinæ simul & Herbarij corrupto uocabulo, Iuam appellarunt, cognomento Moschatam, forsitan ab odore quem habet, Recentiores etiam Genitio pro recto utuntur, Chamæpithyos dicentes. Chamæpithys quam Pharmacopolæ & Herbarij ostendunt, descriptioni Dioscoridis prorsus repugnat, unde suspitio oritur, eos ueram Chamæpithym non agnoscere.

DESCRIBE

A

DESCRIPTIO.

Chamæpithys alta & ramosa planta est, floribus luteis & colore uiolaceo, granis rubentibus. Radix in os sumpta, quanto diutius manditur, eo fit dulcior, unde & herba nomen à Germanis fortita est, qui eam appellant. *Je lenger ie lieber* / Amat ripas fluminum & uetustas atq; cauas arbores.

TEMPERAMENTVM, VIRES AC

remedia.

Chamæpithys, ut *Ægineta* inquit, secundo gradu calefacit, tertio desiccatur, quam ob causam & purgare & abstergere uiscera, potissimum iecur, potest, tum pota tum apposita cum melle: item urinas menselq; trahit, magna uulnera conglutinat, putredinem expertis medetur, duritias discutit, decoctum ipsius etiam coxendicum doloribus salutate est.

Malignis pustulis & ulceribus, mamillisq; tumidis & purulentis conducit, si herba cum semine in aqua elixa, & emplastri modo imposita fuerit.

Succus ex herba contusa expressus, & cum *Cassia fistula* permixtus, ac sex drachmarū pondere sumptus, leniter subducit aluum, expellit ex homine terrestres humores.

Radix icteris medetur, septenis diebus in potu sumpta, folia quoque, ut *Dioscoridi* placet, septenis diebus in uino pota morbum regium discutunt: & quadragenis in aqua mulsa ischiadicis medentur.

Chamæpithys decem diebus in uino maceratur, usque dum in eo putrescat, deinde uinum probè ebulliet quo ad fermē consumptum sit, & herba ut nigrum ius ex pipere per pannum transmittetur, quem liquorem transmissum cum oleo oliuarum & cera permiscebis, & inde unguentum conficies, quod ad uiciatum iecur & splenem, foris illitum prodest.

Eadem cum melle à ieiuno sumpta lumbricos uentris necat.

Cum lingua ceruina in uino elixa, facit ad opilationem iocineris & splenis, morbum regium & calculum renum atq; uesicæ discutit.

Mortuos partus ex aceto cocta, potaq; eijcere dicitur.

Sanguinem densatum trahit pota.

DE CHAMAEDRY.

NOMEN

NOMENCLATURAE.

Χαμαίδρυς.

Chamædrys.

Chamædryos.

Gamandra.

Quercula minor.

Trixago.

Gamenderlin.

Blawmenderlin.

ANNOTATIO IN CHAMAEDRYM.

CHAMAEDRYM herba est, quæ à Latinis Quercula minor dicitur, nihil enim aliud Chamædrys quam humilem & terrestrem Quercum significat, A Plinio etiam & Dioscoride Trixago Latine dicitur. Vulgus uocat Gamandream, Barbari corrupte Chamædryos pro Chamædrys dicunt, Genitiuo pro Nominatiuo utentes.

DESCRIPTIO.

Chamædrys brevis frutex est, ut Dioscorides inquit, altitudine quantum à summo pollice ad extremum minimum digitum patet explicita hominis manus, folijs paruis, figura diuisurisq; quernis similia, gustu amaris, purpurascete flore, & ipso etiam exiguo. Nasceitur asperis & petrosis locis, aliquando etiam in hortis, Carpenda est suo semine prægnans herba.

TEMPERAMENTVM.

Est illi calefaciendi uis, simul & siccandi, usq; in tertium gradum; ut inquit Galenus & Macer, nã in qualitate eius dissonant scriptores. Colligenda erit circa finem Maij, tum enim herba unã cum floribus extat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Tollit durtiam splenis, ciet urinã, & mouet menstrua, Hydriacis opitulatur, si in morbi principio per diem ter cum uino ex ea bibatur. Herba ipsa cum suis floribus, optimè confert membris contusis, si ex ea lauentur, uel si inde quis bibat.

Contusa

A Contusa & fistulis oculorum imposita, itidem si oleum inde confectum instilletur, eas statim sanat, si modo homo fuerit frigida & humidæ complexionis, tum maximè iuuat. Calida uerò & sicca complexionè præditis, non conducit. Cum uino elixa & pota, discutit morbum regium.

Chamædrys cum semine fœniculi & sene in uino elixa, salutaris est ad obstructionem iocineris atq; splenis: si uerò semen Apij additum fuerit, subuenit stranguriæ & calculo.

Cum uino elixa & membris, quæ paralytis obsedit, imposita, opem præstat.

Contusa & cum oleo oliuarum uulneribus imposita, ea sanat.

B Prodest etiã ad inueterata ulcera. semen bilem expellit. Ad dolorem oculorum herbam itidem ut prædictum est, contusam oculis impones, & auxiliabitur. Herba ipsa uiridis elixa in aqua fontana, spasmo & paralyti obnoxijis, pota medetur. Tussientibus itidem pota duratis lienibus, uring angustijis, & cutem incipientibus subire aquis auxiliatur. Menses eadem trahit & foetus. In uino elixa bibitur contra uenena: potest idem emplastri modo imposita contra morsus uenenatorum animalium. Ad splenem herba cum uino & aceto coquenda est: ad ueterem tussim & uetera ulcera cum melle permiscenda est & bibenda. In uino itidem decocta & pota, ruptis medetur, & mitigat podagram. In aqua elixa, ita ut mulier uaporem inferne excipiat, alba menstrua pellit: auxiliatur quoq; si herba calida, genitalia eius foueantur. Puluis eius cum melle datus, lumbricos occidit. Contra Catharrum ponantur pulueres calidi in sacculo, & capiti superponatur, optimum remedium est: prodest ad exulcerationem oris, si per diem os inde ter colluatur.

Prodest ad scabiem minutam, si cū uetere axungia inde unguentum confeceris, & cutem eo inungas. Ad furfures capitis, uel barbæ cum farina lupinorum, herba ipsa decoquatur in aqua salsa, ad dito aceto, deinde per pannum colabis, & inde caput lauetur.

Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit.

AQVA CHAMAEDRYOS.

Tempus distillationis est in medio Maij, tum herba cū tota sua substantia minutim concisa, distillanda erit.

Aqua Chamædrys iij. uncijis pota foetum mortuum expellit:

Ad interiorè rupturam salutaris est, si sæpius iij. uncijis singulis uicibus bibatur.

Item quotidie mane & uespero ad tres uncias pota, purgat & bonum creat sanguinem, lætificat cor, & iecur recreat refrigeratque, præcipuè si cum floribus distillata fuerit: facit ad exulcerationem oris, si os sæpius inde colluatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE CHELIDONIA.

9

NOMENCLATURAE.

Χελιδόνιον.
Falsōna.

Chelidonium, siue Che-
lidonia.
Hirundinaria herba.

Schelwurtz.
Schwalbenkraut.
Goldwurtz.

ANNOTATIO IN CHELIDONIAM.

CHELIDONIA herba, ut Dioscorides & Plinius scribunt, no-
men habet in Græca & Latina lingua, ab Hirundinibus, pro-
pterea quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: discedentibus
uero ipsidem, marcescit: uel quia Hirundines hac herba oculis pullo-
rum in nido restitunt uisum, etiam erutis oculis: unde etiam cogni-
tum est, quòd oculis hominum medeatur, Hieronymus nobilis Her-
barius hanc herbam cœleste donū hominibus esse ait, ob summam
facultatem & præstantiam qua prædita est. Chelidonia Latine di-
citur Hirundinaria herba, Græci enim Hirundinem χελιδόνα uo-
cant.

DESCRIPTIO.

Chelidonia duplex est, Maior scilicet & Minor. Maior ut Dio-
scor. inquit, cubitalem caulem, & aliquando maiorem, gracilem &
furculosum, folia habet ranunculo herbæ similia, teneriora tantum
& cum cœruleo colore aliquo: iuxta quæ singula folia florem uiolæ
similem. In ea succus croci est, mordax, acris, & aliquantulum sub-
amarus. Radix superne singularis, in multa crocea capillamenta fi-
bratur. Nascitur in opacis & parietinis, lapidumq; cumulis. Mi-
nor Chelidonia parua herba est, sine caule, folijs hederæ, rotundio-
ribus minoribusq; pediculis quibusdam à radice dependentibus,
item teneris & aliquatenus pinguibus. Hæc Pharmacopolis in usu
non est. Ruellius hanc putat esse herbam quam Herbarij uocant
Scrofulariam, quæ huic descriptioni omnino quadrat, & miratur
quòd

A quòd hæc à nullis medicis uel Herbarijs ostendatur, cum nulla uer-
no tempore frequentior occurrat, præsertim Hirundinum aduen-
tu, & marginibus aquosis inueniatur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidonia calida est in principio quarti gradus, & sicca in ter-
tio. Platearius inquit, quòd calida & sicca est in quarto gradu.

Quatuor ex hac herba seruanda sunt, folia cum caule, radices,
semina, & succus.

VIRES AC REMEDIA.

Succus in æreo uase cum melle prunis decoctus, oculis clarita-
tem adfert, & caligines eorum discutit. Cum sale armoniaco suc-
cus commixtus, & oculis instillatus, albuginem tollit, & claritatem
præstat. Chelidonium florentem contunde, & in aqua decoque,
& aquam illam decoctam in ollam infunde, & iterum igni adhibe,
& eam benè despuma: quando autè ebullire incipit, per linteolum
eam cola, & ad usum serua, oculis enim illita caliginem discutit.

Succus radice lepram tollit, si quis illinat, & deinde per nouem
ex ordine dies mane & uesperi, Syrupum de fumo terræ assumat,
absq; dubio opitulatur.

Succus in Maio est excipiendus, tum enim ex radicibus, folijs at-
que floribus, simul contusis exprimendus est.

B Radix cum Aniso in albo uino decocta & pota, arquatos obstru-
ctione liberat.

Imposita cum uino, aut manducata, dentium dolorem sedat.

Sanat itidem ulcera quæ à serpendo herpetas uocant, ex uino em-
plastri modo imposita.

Contra colicam passionem herba trita, ut inquit Platearius, &
in uino cocta superponatur, uel spongia intincta in eo decocto.

Puluis eius uulneribus atque ulceribus inspersus ea purgat &
sanat.

Ad cancrum oris uel ossis, uel neruorum, puluis radice eius cum
pulvere rosarum conficiatur cum aceto, & decoquatur usq; ad me-
diocrem spissitudinem ad modum sinapis, & inungantur partes
cancrosæ, multum confert. Ad menstrua prouocanda, & matri-
cem mundificandam, fiat fomentum sæpius ex aqua decoctionis
eius.

DE AQVA CHELIDONIAE.

Tempus colligendi & distillandi Chelidonium est, ut cum tota
sua substantia minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Aqua Chelidoniae mane & uesperi pota singulis uicibus iij. un-
cijs, morbum regium pellit. Itidem pota contra uentris tormina
auxiliatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eodem modo pota, febrem mitigat, facit ad scabiem ex frigore contractam, si inde illinatur. Per diem bis aut ter singulis uicibus duabus uncijis pota, prodest ad obstructionē iocineris atq; splenis.

Oculis illita, albugines & maculas corrigit, rubedinem eorum discutit, & uisum acutum reddit.

Si os inde colluatur, sedat dolorem dentium, pellit maculas faciei, si facies inde lauetur.

Cancrum siccatur & sanat, tum etiam fistulas, pellit pustulas pestilentiales, si linteam in ea maceratum, per diem bis aut ter super imponatur.

DE ALNO.

NOMENCLATURAE.

ΑΥΓΑ.

Alnus.

Elinbaum.

D

ALNVS genus est arboris fluuiialis, ex qua primum factae sunt lyncres: dicta quod amne alatur. Nascitur enim iuxta fluuios, aptaq; est nauigijs, quod aquis obruta, ut inquit Vitruuius, diu non corrumpitur.

DESCRIPTIO.

Est autem *Alnus sterilis* arbor, caudice recto, ligno medullaque molli, adeo ut graciliores uirgæ concauentur, folio piri, sed ampliore ac nervosiore, quadantenus orbiculato uirgatoq;: cortice squaroso, foris albicâte, intus rufo, qua de causa coria tingit, fructu nullo, cum nihilo minus floreat. Radice summa, nec quam laurus maiore, tenui. *Alnus* in plana descendit, a quo siq; gaudet, quanquam ancipitem agat uitam. *Alnum* quandam fructiferam, aliam sterilem prodidit Theophrastus: utranq; tamen florescere fatetur. Aristoteles inter naturæ miracula retulit *Alnos* in sola Creta, non esse steriles. Alij *Alnum* duntaxat scopis nascentem, nullum ferre fructum prodiderunt: quare infelicem existimari, damnatamq; religione.

VIRES

A VIRES AC IUVAMENTA.

Quantum ad medicinam attinet, folia suppurationes discutere tradunt. Eadem contra tumores & tubera quidam cum calida aqua imponunt.

DE BARBA HIRCINA.

NOMENCLATURAE.

Τραγοπόγων.

Barba hirci.
Coma.

Βοκς bart.

B

BARBA Hirci, quæ Græcis Tragapogon appellatur, & à Plinio Coma dicitur, hac facie representatur à Theophrasto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule paruo super quem calyx latus & barbula, quæ summo uertice incana, & proluxa funditur, unde nomen accipit, Describitur à Dioscoride caule breui, folijs croco similibus, radice oblonga, dulci, supina, magno supra scapum calyce, è cuius summo nigrum semen pendet. Crescit in aruis sua sponte, Crescit & altis etiam in hortis pastinato altiusq; subacto solo. Radices in altum agit, quæ hybernis diebus acetaria dulcedine sua commendant: utraq; cum carpitur manat lacte, sed quæ nascitur in asperis, magna ex parte luteo flore nitet. A plurimis nunc Romana consuetudine dicitur Petræ herba, quod asperis locis quasi è medijs saxis uideatur erumpere. Gerontopogon eadem esse creditur permultis, sic dicta quod nascitur promissa Barba, folijs longis instar capillorum.

DE HERBIS, CAETERISQUE
TEMPERAMENTVM.

Barba hirci calidæ est complexionis, magnam præbet utilita-
tem, si quis intrò sumat.

DE AQUA BARBAE HIRCI.

Herba unà cum radice distillatur in Maio.

Aqua ea ualde præciosa est contra punctiõnem, & Apostemata
lateris.

DE CAPITE MONACHI.

NOMENCLATVR AE.

Caput Monachi.
Bupthalmion.

Pfaffen stil.
Pfaffen blatt.
Ringel Blümen.
S. Johans Blüm.

D

APVT Monachi herba est, ut generosus Comes à Neu-
enare scribit, quæ apud nostrates à quibusdam Flos
Sancti Ioannis dicitur, & à Dioscoride Bupthalmion,
eò quòd similitudine oculū bouis referat. Quidam etiam
uernaculo idiomate florem orbicularem siue annularem, hoc est
Ringel blümen appellant, propter rotunditatem qua oculo assimi-
latur. Intus flores lutei sunt, in ambitu albi, quemadmodum Anthe-
mis, siue Parthenion, id est Chamomilla; nascitur apud nos frequen-
tius in pratis, & aggeribus prope riuulos. Ottho Brunfelsius & Hiero-
nymus Bock, Caput monachi aiunt esse, eam herbam, quam Bar-
bari uocant Calendulam, de qua requisq; legat ipsorum Herbaria.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba ad uarios morbos est efficax, ut tradit Comes à Neuena-
re, quanquam rarò ea utantur empirici nostri temporis. Valet ad
tineam & serpiginem corporis, tam pota ex uino quàm foris illita.

Apostemata etiam rumpit potui data, uel tanquam Cataplasma
superposita. Cum radice & floribus eam carpere utilissimum
est.

DE CHEIRI

SIMPLICIB. MEDIC.
DE CHEIRI, IDEST VIO.
LA LVTEA.

81

NOMENCLATURÆ.

λευκοίον.
βήλινον.

Viola Lutea, seu Citrina
Cheiri.

Geel Violet.

ANNOTATIO IN CHEIRIN.

CHEIRI ab officinis Arabico nomine, appellatur ea herba quæ à Græcis Leucoion, à Latinis uerò Viola lutea dicitur. Et si Leucoij nomine Viola significetur candida, id enim Græca dictio sonare uidetur λευκοῖον, tamen etiam pro Lutea Viola, cuius præcipuus est in medicina usus, ut Dioscorides inquit, & pro cœrulea & purpurea solet usurpari.

DESCRIPTIO.

Cheiri herba est uario colore & specie, & præcipuè in floribus, qui quatuor continent folia. Differentia enim generis in flore est, qui in aliquibus candidus, in aliquibus luteus, in aliquibus cœruleus, in aliquibus purpureus uidetur. Sed quæ luteo est colore, in medicina præfertur. Semen foliaceum tenuibus siliquis continetur. Violæ etiam odore discernuntur, quædam enim de die bonum odorem reddunt, quædam de nocte. Sic Violæ quæ uocantur Cheiri noctu tantum sunt odoratæ. Hæ primo uere inter flores emicant, tepidioribus locis ante exactam hyemen uer nunciantes.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C Cheiri uirtutem habet calefaciendi, siccandi & extenuandi: flores in medicina magis probantur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Flores in aqua decocti, secundas pellunt, si ea potione quis utatur. Itidem & foetus mortuos expellunt.

Grauidæ mulieres ex his floribus non bibent, nisi in difficultate partus, quem promouere, & menses trahere solent. Ducit præterea menses, secundas, & foetus, ut Dioscor. ait, semen pondere duarum drachmarum cum uino potum, aut ex melle appositum. Eius siccati flores decoquuntur: facitq; decoctum id ad muliebres locos: ducunturq; insidentibus in eo foeminis menses, & eorum locorum inflammationes curantur: flores contusi & succus ex eis oculis instillatus, tollit maculas eorum. Succus huius herbe cum melle permixtus, sanat oris ulcera, quas aphthas dicunt. Oleum Cheiri cum oleo lini temperatum, dolorem lienis mitigat, & duritiem eius minuit atq; emollit. Quinetiam lienem minuunt, & podagris profunt, radices ex aceto emplastri modo impositæ.

DE AQVA CHEIRI.

Caules & folia distillari debent, quando maturuerunt circa finem Maij.

D Aqua Cheiri mane & uesperī una uice duabus uncijs pota, phreneticis medetur, atq; confortat cerebrum. Itidem pota iecur corroborat, & renes: mulieres reddit foecundas, easq; à partu expurgat.

Eodem modo bibita calefacit, atq; confortat cor infrigidatum, acuit sensus & rationem, animum lætificat, purgat atq; confirmat sanguinem corruptū, calefacit ossium medullam, frigidofq; fluxus expellit.

Apoplexia uel linguæ paralyfi laborantibus salutaris est, aut si latera hoc malo fuerint affecta, tum optimè iuuat, si quis bibat, uel membra inde fricet. Tremorem manuum pellit, si inde fricentur: idem præstat mane & uesperī pota. Duabus uncijs unaquaq; uice, mane & uesperī pota, temperat calorem cordis, illudque confortat atq; aperit: facit ad omnes maculas sub oculis, siue fuerint ex caliditate, siue ex frigiditate, atq; nitidam claramq; reddit faciem.

Omnes dolores capitis sedat, linteolis in ea intinctis, capiti circumligata & applicata, somnumq; conciliat.

DE CICOREA.

NO MEN.

A

NOMENCLATURAE.

Κικώριον.
Σίσις.

Cicorea.
Cichorium.
Intybum erraticum.
Ambubeia.
Solsequium.
Helitropium.
Sponsa folis.

Wegwart.
Sonnen wirbel.
Sonnenkraut.
Wegweise.
Sonnenwendel.

B ANNOTATIO IN CICHORIVM:

CICHORIVM suo nomine Ægyptio uenit in Græciam & Latium, herba est ubiq; notissima. A Græcis Seris dicitur, Plinius Erraticum aut agreste Intybum appellat. Quidam Latinorum Ambubeiam appellarunt, quidam Solsequium. Celsus solarem herbam appellauit, eò quòd flos solem semper comitatur. Hanc nonnulli ob singularem utilitatem, Threston appellauerunt: quidam quòd aduersus omnia corporis uitia polleat, Pancration: nonnulli ab insigni amaritudine, picrida. Germanorum uerò pars Wegwart appellant, quasi custodem uiarum, & Wegweise/ nam uidetur ferè indicare uiam peregrinis.

DESCRIPTIO.

Cichorium planta est multis caulibus, & folijs paucis & acutis, floribus cœruleis, qui ad solis splendorem se uertunt, & quum Sol occidit, flores se claudunt: rursum quum oritur, se aperiunt, passim nascitur propè uias, & in agris.

Duplex Cichorij species inuenitur. Vna satiuæ est, & seritur in hortis, quæ est Crispis folijs, & floribus cœruleis, iuxta formam agrestis Cichorij.

Est tamen quoq; species lactuæ. Alia est quæ in agris nascitur, & in locis incultis, & secus uias.

DE HERBIS, CAETERISQUE
TEMPERAMENTVM.

C

Cichorium frigidaë & siccaë naturæ est, aliquanto plus quam Endiuia.

Ægineta inquit quòd refrigerans & siccans est in primo abscessu, & habet etiam uim adstringendi.

VIRES AC. IUVVAMENTA.

Hæc herba in uino decocta & in cibo sumpta, stomacho est accommodata, & concoctionem adiuuat, flores cum radicibus contusi, & emplastri modo podagræ impositi, statim dolorem mitigant. Hoc emplastrum sacris ignibus impositum, ingentes calores educit.

Si quis acceperit gummi quoddam, Serapinum uocatum, & myrrham, æquali pondere, & cum oleo Chamomelino atq; melle simul permiscuerit, ac emplastrum inde confectum genitalibus mulierum imposerit, adeo matricem earum purgat, ut deinde faciliè parere possint. Mulierum purgationibus, ut Plinius inquit, decoctum in aqua adeo prodest, ut emortuos partus trahat.

Herba contusa cum radice, & inde sifiant rotundi trochisci, quibus in aqua rosacea dissolutis & permistis, scabiosam cutem inungito, curat enim, & cutem nitidam reddit.

Potio facta ex succo Cichorij, Endiuiaë, & linguæ ceruinæ, saccharoq; ei addito, cum aqua & modico aceto decocto, confert ad oppilationem iocineris & splenis, si quis utatur. Deinde pillulæ ex Rhebarbaro fumentur, & confortatio quæ appellant, Triasandali.

Succus Cichorij decocti uentrem soluit, iocineri, renibus & stomacho prodest.

Si in aceto coquatur, urinæ tormina discutit: item regium morbum è mulso, si sine febre sit.

Cichorium, ut Dioscor. ait ex aceto sumptum stomacho utile, ardores enim & infirmitates eius in cibo lenit.

Cardiacis etiam per se & cum polenta utiliter emplastri modo imponitur.

In peste quoq; & in ardentibus febribus eo utendum est.

Extinguit pustulas pestilentiales, si aqua eius cum linteo imponatur.

Ad Vuulam & anginam fiet ex eo gargarisna, pellit uenenum ex corde.

Flos eius proiectus in gregem formicarum, citò rubescit tanquam cruentus.

DE AQVA CICHORII.

Optimum distillationis tempus est, ut herba una cum radice inticem minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Aqua Cichorij tribus aut quatuor diebus, mane meridie & uesperis, duabus uncis una uice pota, uel si potus cum ea misceatur, ardorem stomachi pellit.

Eodem

A Eodem modo bibita, uel linteolis cordi applicata, confortat ac confirmat cor atq; stomachum.

Linteolis iocinori imposita; calores eius sedat, & obstructionem aperit.

Ad pestem præseruandam modo antedicto bibenda est.

Ad Carbunculos salubris est, pota, uel linteolis imposita.

Itidem & sacris ignibus medetur.

Sæpius pota ascensum pulmonis ad guttur prohibet, sistit dysenteriam.

Gargarizata & pota facit ad uuluum & anginam.

Eadem pota iecur & lienem obstructum aperit.

Ad tabida membra conducit, si ex ea fricentur, & ad morsus uenatorum animalium pota, uel lineis pannis imposita.

Flores Cichorij matutino tempore collecti, ac in Balneo Mariæ distillati, ea aqua ad uarios affectus oculorum salutaris est, nempe ad ulcera oculorum, ad caliginem, albugines, maculas & ungues, & ad multo plures huiusmodi morbos.

DE CICUTA.

B

DE HERBIS, CAETERISQVE
NOMENCLATURAE.

C

Κωνέορ.

Cicuta.

Wunzerling. Wundscherling. Wütschen. Wüterich.

ANNOTATIO IN CICVTAM.

CICVTA à Græcis Conion dicitur, quæ ut Plinius inquit, uenenum est; & publica Atheniensium poena inuita, Iuoco enim eius ad mortem in publicis & capitalibus iudicijs utebantur, quare etiam Socrates ex Cicuta potionem sumere in carceribus fuit coactus, cū ab Anyto, & Melyto fuisset accusatus, quod de Dijs Athenensium parum bene sentiret.

Androcodes sapientia clarus, intemperantiam Alexandri cohibens, scripsit: sicuti homini uenenum est Cicuta, ita & uinum, namque temulentorum eadem quæ Cicuta epote incommoda.

Alexander Aphrodisæus in suis problematis inquit, Veratro coturnices, Cicuta sturni uescuntur, quæ toxica hominibus esse certum est. In eandem quoque sententiam scribit Galenus lib. 2. de Alimentis cap. 4. inquit: Cicuta sturno nutrimentum est, homini uerò uenenum. Semen noxium est, quamobrem Leonice nus errorem Pharmacopolarum detexit, qui loco rutæ syluestris seminis, Cicuta semen colligunt & eo utuntur, non sine magno ægrotantium periculo, nedum cum aliqua medendi facultate.

D

Nemo ueterum Cicuta aliter usus est, quam quod extrinsecus eam apposuerit, nullus autem eorum intra corpus adhibere iussit, id quod omnium maximè ostendit Dioscorides.

DESCRIPTIO.

Cicuta geniculatum & grandem fœniculi modo profert caulem. In cacuminibus ramos & umbellas habet. Florem subalbidum. Semen aniso æquale, sed candidius. Radix fistulosa illi, sed nõ profunda.

TEMPERAMENTVM.

Cicuta refrigerat & desiccatur in tercio gradu. Inter letalia numeratur Cicuta, frigiditate enecans. Succus rit remedioque contra eam meracum uinum est, ut Dioscor. testatur. Semini quoque & folijs refrigeratoria uis est, ut Plinius inquit, quæ si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excafactoria. Sed in uino pota irremediabilis existimatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen adhuc uiride contusum, & succus inde expressus, ac oculis illitus, tollit fluxum eorum & claritatem inducit.

Extinguit idem succus sacros ignes, & quæ serpunt.

Cicuta

A Cicuta cum semine contusa, & puerperarum mammis imposita, lac extinguit, & in unguibus mammarum incrementa compefcit: & puerorum testes nutrimento augeri prohibet.

Quinetiam concisa herba comaq; eius, mox testibus emplaſtri modo imposita, nocturnas libidinum inagines in somno auertit.

Ad dolorem lienis subuenit, in aceto & oleo elixa & imposita.

Cum premula ueris in uino & oleo decocta, prodest ad paralyſim manuum & pedum. Eodem modo facit contra colicam & ſtranguriam, uentri & lumbis imposita.

Succus, ut Dioscor. inquit, excipitur cacuminibus, antequam coma uel semen obarescat, è qua etiam tusa expressus concreſcit in sole. Multos habet in medicina usus, sed præcipuo effectu collyrijs quæ ad dolores sedandos per somnum quæruntur. Fit ex succo ad refrigerandum stomachum malagma: folia quoq; ut Plinius ait, tumorem omnẽ doloremq; & epiphoras sedant, igni sacro medentur.

Podagras refrigerat cicuta cum lithargirio, & axungia. Cum eadem tumorem doloremq; luxatorum tollit. Sanguinem claudit cicute semen in nares, si inde fluat, ex aqua inditum.

DE AQVA CICVTAE.

Optimum tempus distillandi est, ut herba unã cum caulibus in medio Maij distilletur.

B Aqua Cicutaẽ salubris est, quando homo muscam deglutierit, eam enim expellit, si quis unius unciaẽ pondere biberit.

Hæc aqua omnium est frigidissima, quare sacris ignibus medetur, linteolis imposita.

Eadem mammis uirginum linteis applicata, prohibet quo minus crescant, prodest etiam ad rupturas infantium, linteis imposita. Itidem mane & uesperis imposita, medetur calido hydropi. Subuenit quoq; Apoplexiæ ex calida intemperie contractæ, quam mirificè sedat, si triplicatis linteolis membris affectis applicetur.

Conducit ad omnes tumores & Apostemata calida, ad diuertendum & percutiendum ea à membro nobili ad ignobile.

DE CINNAMOMO.

NOMENCLATURAE.

κινναμόμορ.

Cinnamomum.

Zimmet rinden/ oder Kanel.

Zimmet Rôren.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN CINNAMOMVM.

C CINNAMOMVM uerum nostros Pharmacopolas non habere, doctissimus uir Ioannes Manardus libro sexto epistolarum medicinalium, ex Galeni de Antidotis libris satis probauit, præterea si quis Dioscoridem rectè considerauerit, facile intelliget ex tot generibus Cinnamomi optimum ad nos non adferri.

DESCRIPTIO.

Cinnamomum est cortex arboris nascentis in India ac Æthiopia. Duo eius sunt genera, Alterum tenuissimum est, Alterum uerò crassum. In medicina crasso Cinnamomo utendum est ad stomachum purgandum, Tenuissimo uerò ad confortationem cordis. Hi cortices bonitate antecedunt, qui odorati sunt, & acres, dulcedine quadam permisti, ac colore rubescentes, Cortices candidi ac nigri nullius sunt precij uel honoris. Cinnamomum ad decem annos in ceras uires seruat.

TEMPERAMENTVM.

Cinnamomum calefacit in tertio ordine, & exicat in secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

D Cinnamomum cum aqua potum expellit secundas, & menses trahit. Maiorem ad hæc omnia efficaciam habet, si in puluerem redactum misceatur cum myrrha.

Vitia cutis in facie, & lentiginæ ex melle litum exterit; sedat tussim; pituitæ destillationes cohibet. Ad renum dolores, aquam intercutem, urinæ difficultates expetit.

Cinnamomum rubescens malos humores in homine expellit, stomacho bonum creat odorem, eiusq; frigiditati succurrit.

Purgat que oculorum claritati officium: collyrio admixtum eorum humiditatem desiccatur. Tritum & cum aceto mixtum, impetiginem curat.

Cinnamomum confortat cor, bonumq; creat sanguinem, unde & Cardiacis auxiliatur.

DE CITRO SEV MALO CITREA
ET EIVS FRVCTV.

NOMEN-

Μαδικον, ἢ Περσικον, ἢ Καρφομυλον, ἢ Κιτριον.

Citrus. Citrea malus seu medica. Malum medicum.

Persicum. Citromalum. Et Citreum malum.

Citriat Apffelbaum. **Citriat** apffel. **Citryn** apffel.

ANNOTATIO IN CITREAM MALVM.

CITREA malus seu medica, quam & Persicam autore Theophrasto, & Assyriani, Plinio referente, uocant, cuius fructum uulgo Citreum malum uel Citro malum appellant, uel malum Citri. Græci malum Hespericum, autore Iuba, qui ab Hercule translatum id in Græciam, & aureum malum uocatum scripsit, ut Virgilius de ijs intellexisse uideatur, cum dixit: Aurea mala decem mili. Quæ auri colore relucet Poma, aurengia uulgo appellat, ut inquit Ruellius: Quæ ex uiridi in luteum languescunt, Citreola & tandem Citrula nominant. Quæ ouata specie turbinantur, si luteo colore nitent, citrangula priuatim Citrea uocant, Si herbaceo colore uirerent, limones dicunt. Huc accedit, quod Antonius Musa inquit, nos citrigenus quod succo potissimum abundat & ualde acerbo, limonem appellamus.

DESCRIPTIO.

Citrus seu Citrea malus arbor est toto anno foecunda & pomifera, alijs cadentibus, alijs maturefcentibus, alijs uerò subnascentibus malis, folio lauri, intercurfantibus spinis, fructu perenni, Pomum oblongum est, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Interdum quoq; rotundam figuram habet. Sotion rei rusticæ celebris Author, iubet Pomū Citri, subacta gyro studiose perlini, ut toto anni curriculo inoffensa integritate illæsum omni uitio seruetur.

Citria mala nō putrescere promittit, quæ aceruis hordei fuerint obruta.

Tradunt alij malum per totum annum custodiri, si uasculis quibuscunq; claudatur. Alij singula singulis sicilibus claudunt, & opaco loco ordinata custodiunt. Pleriq; in cedri scrobe, uel in straminibus minutis, uel in paleis tecta seruant.

TEMPERAMENTVM.

Citrium malum refrigerat & desiccatur in secundo ordine.

Ægineta inquit: Citrii medium acidum aut qualitatis expers est, in quo semen tertij refrigerantium siccantiumq; ordinis habetur, cortex siccatur in secundo quidem abscessu, sed non item refrigerat, acri uirtute præditus: caro ipsius crassi succi est, pituitæ generandæ apta, & frigida: semen digerit, & in secundo ordine desiccatur, folia arboris siccandi discutiendiq; uim repræsentant.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Semen habet pirorum seminibus simile, & amarum, fructus in se continet triplicem formam, quod inferiore parte fructus est, acidum saporem præstat, ut acetum, & natura refrigerat, medium autem quod inter medullam, & corticem est, calidum & humidum natura est.

Cortex natura calefacit atq; desiccet, cuius usus est in medicina. Actio cortex calefacit, & resiccet tertio recessu: Caro autem refrigerat & humectat primo.

VIRES AC IVVAMENTA.

Oris halitum & suavitatem commendant decocto mali citrj coluto aut succo expresso. Idem præstat decoctum corticis.

Creduntur cortices in armarijs & scrinijs compositi, erosionum noxas à uestibus arcere. Suffitus ex corticibus remouet malum aërem, unde pestis oriri solet.

Cortex Citri ad omnes affectus stomachi conuenit, ciborum concoctionem adiuuat. Aduersus atram bilem, & tristitias quas excitat, opitulatur. Omnes uiscosos humores ex intestinis pellit, Mel se conditus uentrem calfacit: & humorem, qui coit, expurgat.

Puluis ex cortice in uino potus, iocineri & stomacho confert.

D Medulla huius fructus conducit ad inflammationem membrorum. Cuius loco licet ex Pharmacopolio sumere unguentum Citrinum, quod etiam ad cutem attritam, & confricatam ex longo itinere, labore uel pruritu prodest, si illinatur, & inprimis ad calidos tumores, ut unguentum album. Idem faciei illitum lepram inde tollit.

Conditum fit ex malo citreo, quod comestum ab hominibus infirmis, & Lipothymia laborantibus, cor confortat & omnia interiora membra.

Ex succo fit Syrupus acido sapore, qui itidem cor confortat, uenenumq; inde pellit, & auxiliatur contra malum & infectum aërem, ac febres pestilenciales.

Mala Citrea assis & calidis obsonijs adhibentur omni tempore, æstate tamen præcipue, quod bilem reprimunt, sitim extinguunt, & desiderium edendi inducunt. Comeduntur & in prægnantijs fastidijs, quod malum Græci cyssan dicunt. Semen omnibus uenenis aduersatur, priuatim moribus Scorpionum, & potu & appo situ resistit.

DE COCCO GNIDIO.

NOMENCLATURÆ:

Θυμελαια Κνιδιος κόκκος.

Coccus Gnidios. Thymelæa;

Mezereon. Laureola.

Kellerphals. Sprencckömer.

Zwiland.

ANNO.

A ANNOTATIO IN COCCVM GNIDION.

COCCVS Gnidios, Mezereon, & laureola diuerſe ſunt herbe, in quibus Pharmacopole grauiſſe errant, quum eas ita confundunt, qualiſint una herba. Habent autē talem differentiam, ut Otho Brunſſelſius, & Ruellius indicant. Coccus Gnidios planta eſt quam Dioſcorides Thymelæam appellant. Mezereon uerò eſt Chamelæa apud eundem, & Laureola eſt Daphnitis. Semen Thymelææ Dioſcorides appellat Coccum Gnidion. Thymelæa nomen habere uidetur, ab olea cui ſimilis eſt, & à Thymo herba, cuius habet flores. Aliqui hanc plantam Pyroſachnen uocarunt, ab urendi ui quam habet: *πύρος* enim Græci ignem uocant; nec aliud Pyroſachne compositum ex igne & tenui ſtipula nomen indicat, quam quod egregiè urit.

DESCRIPTIO.

Coccus Gnidios eſt frutex folia habens ut Prunus ſylueſtris, quam Acatiam uocant, ſed abſq; ſpinis, in cacumine flores producit rubicundos, ex quibus proueniunt grana nigra ad Piperis ſimilitudinem, quæ guſtata linguam acriter mordent, Rami eius ad ignem accendendum optimè conducunt, qui humi ſparſi iacent. Naſcitur montanis & aſperis locis. Dioſcorides hoc modo deſcribit. Hæc planta ſpecioſas ex ſe uirgas mittit, gracileſq; & bicubitales fere. Folia Chamelææ, uel oleæ ſimilia habet, uerum tamen anguſtiora pinguioraq; & in commanducando gummoſa glutinoſaq; flores candidos, & in eis ſemen myrto ſimile, paruum, rotundum, à principio uiride, mox rubens: operimentum cuius foris durum nigrumq; intus uerò candidum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; deſiccet in quarto ordine, ut Meſue teſtatur. Et iocineri aliſq; membris interioribus natura nocumentum infert, quicumq; uerò uti uoluerit, prius in lacte decoquet, & ſpumam inde tollet, uel in antiquo iure gallinaceo, tū malicia eius corrigitur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Detrahunt per aluum bilem, aquas, pituitam, uiginti granorum nuclei, uerum fauces adurunt: quare cum farina polenta ue, aut in acino uuæ incluſi, aut melle cocto obducti dantur deuorandi. In difficili ſudore cum nitro, & aceto triti perunguntur, ſed prægnantibus obest.

Theophrastus inquit. Granum Gnidion ſemen fert Pipere maius, multoq; ad calefaciendum Pipere ualidius. Quam ob cauſam cum dant (datur autem ad ſoluendam aluum) in pane aut adipe inuolutum dant: alioqui fauces urit.

Noxiâ ſtomacho herba eſt. Folia per meſſem carpenda ſunt:

C post quod siccantur in umbra & seruantur. Ea cum danda erunt, tundenda prius, & auferendę omnes eorū fibrę, purgant corporis aquas pondere acetabuli in diluta uini potione pota: mitiorem tamen purgationem faciunt elixę lenti aut concisis oleribus mixta.

Mezereon ab Arabibus dicitur herba, quam Dioscorides Chamelęam appellat, & interpretatur quasi rapiens uitam, ut Mesue testatur. Hęc herba uenenum in se continet, igitur eius usus periculosus est, nisi uenenum alijs rebus ei adimatur. Omnes alię herbę, quę sub hoc frutice nascuntur, etiã uenenosę sunt, & hominem interimere possunt, si quis eas in cibo sumplerit.

DE COLOQVINTIDA.

NOMENCLATVRAE.

Kolonwüdis.

Colocynthis.
Coloquintida.
Syluestris Cucurbita.

D

Coloquint.
Wilder Kürbs.
Ein weisser bitter Apffel.

ANNOTATIO IN COLOCYNTHIN.

Colocynthis à Romanis Cucurbita Syluestris appellatur, quidam Cucurbitam amaram uocant. Hodie officinis omnibus Coloquintida Barbarę dicitur. Notissima est apud omnes Colocynthis, & peculiare antiquorum Pharmacum. Quidam ex recentioribus medicis eius usum improbant, ac consulunt ne quisquam ea utatur, quia adeo uiolenta res sit, ut magis turbet quàm profit. Sed si conuenienti additamento rectę corrigatur Colocynthis, non est adeo noxium Pharmacum.

DESCRIPTIO.

Colocynthis folijs & fructu Cucurbitę est similis, sarmenta & folia per humum strata repunt, fructum fert in orbem circumactum mediocris pilę quantitate, egregię amaritudinis. Vsus eius est admodum periculosus, nam uenenum in se habet, quare perimit, & difficilem anhelitum reddit, magnamq; creat imbecillitatem, & frigidum sudorem.

TEMPE,

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit in tertio gradu, in secundo desiccatur: durat fructus integra natura & uiribus ad quinque annos.

NOCVMENTA EIVS.

Colocynthis nocet cordi, stomacho, & iccori, faciens in homine operationes difficiles: & aperit orificia uenarum, sanguinem supra & infra potenter educit, deradit intestina, & uias urinæ. Proinde quisque qui ea uti uoluerit, uideat, ut eam prius misceat, & uim mortiferam ei adimat. Quare si ad stomachum uti uoles, tum ultra semidrachmam non accipies, & admisce mastichem, ita enim non nocet. Potest etiam Colocynthis misceri cum Draganto, Bdellio & Gummi Arabico.

Parari quoque potest, ne uenenum eius homini noceat, hoc modo, Accipe Colocynthida iam maturam, & factum illud quod interius, quemadmodum in Cucurbita satiuâ, in eo continetur, cultello excinde, quod in aquam mulsam, in qua myrrha sit decocta confice, & in ea aliquandiu ebullire sine, ac deinde siccari.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Colocynthis unius obuli pondere sumpta ac aqua mulsâ permixta corpus optimè purgat ex malo Phlegmate.

Expellit Phlegma & superfluos humores ex membris interioribus.

Vfus Colocynthidis salutaris est ad uehementes, & antiquos dolores capitis, & præcipuè medetur illis qui propensi sunt ad Apoplexiam, & morbum Comitialem.

Conducit ad asthma & antiquam tussim:

Auxiliatur etiam contra coxendicum, & pedum dolores, & contra aquam intercutem. Ad morbos adeo graues ea licet uti, sed ita ut prius paretur ut ante dictum est, atque ut hoc fiat cum ratione.

Quare quisque sibi caueat, qui ea uti uelit, ne damnum alicui inferat.

Cum aceto permixta, scabiosam cutem sanat, si inde lota fuerit.

Infusa quoque clysteribus, intestinorum omnium uitibus medetur, & renum, & lumborum, & paralyti eiectione semine. In morbo quoque regio utiliter semina eius sumuntur, si protinus aqua mulsâ superbibatur.

Carnes eius cum Absinthio, & sale tritæ, dentium dolorem tollunt: succus uero, cum aceto calefactus, mobiles sistit.

Decoctum Colocynthidis in aqua mulsâ, uel passio refrigeratum sub die crassos humores & strigmenta detrahit.

Virenti succo utilissimè ischiadici perfricantur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE COLVBRINA.

C

D

NOMENCLATURAE

πρακοντία μεγάλη.

Colubrina. Colubra. Serpentaria. Viperina. Dracunculus maior. Collum Draconis. Dracontion. Bistorta.

Wasser wurtz. Schlangen kraut. Kûrwurtz. Stolz heinrich.

ANNOTATIO IN COLVBRINAM.

COLVBRINA à Pharmacopolis dicitur herba quam Dioscorides Draculum maiorem appellat. Latini Serpentariam aut Colubram uocant, quæ nomina sortita est, partim à radice, partim à caule & folijs, Vel ut quidam uolunt, quòd contra serpentum, & uiperarum uenenum Antidotum sit. Alij etiam Bistortam, Serpentariam nominant, sed longè decipiuntur: quoniam radicem Bistortæ non habet Serpentaria.

DESCRIPTIO.

Colubrinæ duę sunt species. Maior crispis est folijs. Radicem habens foris colore cineritiam, intus candidam. Minor uero quę appellatur Aron, folijs est planis & leuibus, cum longa & candida radice, quæ, ut Mesue inquit, ad nigredinem uergit exterius, interius uerò

A uerò alba est. Et super utriusque radicem eleuantur thyrsi, habentes maculas ad modum serpentis.

Dioscorides aliter maiorem describit, inquit. Nascitur Dracunculus maior umbrosis locis circa sepes. Caulem habet rectum, bicubitalem, baculi crassitudine, uersicoloremq; innato leuore, ut angui similis uideatur. Abundant & euincunt in eo purpureæ maculæ: folia fert rumicis, sibi inuicem implicita: semen in summo caule racemosum, cinereo à principio colore: cum maturuit deinde capillamentorum croci colore, puniceumq;. Radix est grandis, rotunda, candida, tenui libro uestita.

Plinius tripliei effigie Dracunculum demonstrat, Dioscorides uerò duplici effigie. Ottho Brunfelsius in uolumine Herbario quod Germanice conscripsit, ultra quinque genera enumerat & describit. Quam Herbarij Colubrinam appellant, etiam in hortis plantatur, gaudet etiam humidis & umbrosis locis. Melior pars totius plantæ est radix, ut inquit Mesue, quæ colligenda erit in uere, & circa principium æstatis. Effoditur per messem radix, lo- taq; in calcolas secatur, quæ funiculo traiectæ in umbra siccantur, teste Dioscoride.

TEMPERAMENTVM.

B Colubrina calefacit & desiccatur in tertio gradu. Maior calidior est natura minori. Vtraq; est abstersiua, incisua, penetratiua, aper- tiua, & humorum subtiliatiua.

NOCVMENTA EIUS.

Nocet utraq; acuitate sua hepatis, & uentriculo, attrahens ad ea membra, quicquid usquam est perniciosorum humorum in toto corpusculo. Odor præterea teneros conceptus ab ortu uiciat.

RECTIFICATIO EX MESVE.

Verum hoc quicquid est maliciæ, emendatur cum Rob, aut mellè passularum, aut speciebus elefanginis, deinde commiscendo ei ali- quid ex simplicibus stomachicis stipticis, cuiusmodi sunt: Citonia & mastiche. Ministrantur & Trochisci Diarhodon: post eius exhi- bitionem præparatur etiam sic: Munda radicem Crispæ, & laua in uino, deinde coque in aqua: uel si id non lubet, & magis expedit, ui- gorem enim coquendo remittit, tere puluerem eius lb. duas & Rob. lb. 6. uel mellis & Rob, ana lb. 3. Piperis, Cinnamomi, Zinzi- beris, macis, gariophilorum, ana drach. ij.

UUVAMENTA ET REMEDIA.

Colubrina ischiadicis opitulatur, si inde bibant, ciet urinam, & uenerem stimulat, & naturam hominis confortat. Contrita & cum ouis comesta, suspiriosis medetur, pectus lenit, pulmonem ex- purgat, ac tollit tussim.

DE HERBIS, CAETERISQVE

E Succus auribus calidus instillatus, tinnitus ac susurrus earum discurtit. Quidam & succo contra dolores aurium usi sunt, cum oleo instillantes.

Radix in aqua elixa, cutem lepra infectam, expurgat, si inde lauetur. Eadem contusa & imposta, ad articulorum contusiones prodest. Conducit mulieribus quorum menses supprimuntur, foetus mortuos ex utero educit, quare usus eius grauidis est noxius, nisi tempus pariendi adfuerit. Fugat uenenata animalia.

Radix potissimum efficax est contra pestem, si in puluerem redacta cum Theriaca & aqua Endiuiae assumatur.

Prodest tosta & elixa cum melle in eclegmate, & sic imposta, non nisi recta ceruice spirantibus, ruptis, conuulsis, tussi, & a capite in subiectas partes destillationibus.

Concisa & ex melle illita, phagedaenica, & malefica ulcera, praefertimq; addita uite alba, purgat. Conformantur ex ea etiam addito melle collyria ad fistulas. Ex melle inuncta ea etiam uitilignes delentur. Polypos narium & Carcinomata absumit. Folia etiam ueluti adstringentia recentibus uulneribus, & perionibus in uino decocta imposuerunt.

D Radix medetur morsibus uenenatorum bestiarum, si ex ea in uino quis bibat, uel loco affecto imponat. Ferunt praeterea non uulnerari a uiperis eos, qui manus Draconculi folijs confricauerit, aut radicem eius effossam manibus gestet. Vtilis & succus eius oculorum medicinae contra nubeculas, albugines caliginisq;. Ad dealbandam faciem, & mundandam, puluerem eius tere cum aqua rosacea: inde rursum exiccata in sole aqua, & siccato puluere, adde Cerusae draehmam. i. cum aqua rosarum, & line.

Contra Cancrum, Accipe partes tres pulueris Colubrinae, & tertiam calcis uiuae, atq; cum aceto distempera, postea inspergito, corrodit enim, mundificat, & sanat.

Radix ut Apuleius inquit, cum axungia facto malagmate ossa fracta e corpore extrahit.

DE AQVA COLVBRINAE.

Tempus distillandi conueniens est, ut radix concisa & contusa distilletur intra mensem Iulium & Septembrem.

Aqua Colubrinae si, unctis pota medetur pesti. Itidem mane & uesperipotata, auxiliatur tussi, ac malos humores e pectore pellit, prodestq; urinae stillicidio. Conducit si quispiam ceciderit, aut percussus fuerit, aut ictus, ferroq; laesus, quod sanguis intra corpus uel cutem concretus fuerit, tum accipe libram huius aquae, & iiii. uncias seminis sinapi contusi, & tempera cum iiii. uncias aequae Cerepholij, & linteolo percolabis, atq; ad modum lactis exprimes, inde homini ma-

A mini mane meridie ac uesperis una uice ad iij. uncias bibendum dabis, ut prius semiuncia sacchari penidij admixta sit, hoc remedium præstat: Si cum Gossipio imponatur recentibus uulneribus, sanguinem eorum sistit.

Vulnera etiam sanat lineis pannis imposita, uel duabus uncis mane & uesperis pota.

Pedes frigore stupidos mane & uesperis ea aqua lauato, tum frigus expellitur, & mitigatur.

A uipera uel serpente morsus uel ictus, locum affectum linteolis in ea intinctis lauet, uel etiam imponat, tum auxilium præstat.

Eadem cum Gossipio naribus indita polypum absumit.

Ad Cancrum quoq; efficax est, linteolis imposita.

DE CONSOLIDA MAIORE.

NOMENCLATURÆ.

Συμφύτον
μάγιον.

Consolida maior.
Symphyton maius.
Solidago.
Anagallis maior.

Walwurz.
Schwarzwurz.
Beinwell.

ANNOTATIO IN CONSOLIDAM MAIOREM.

CONSOLIDA maior herba est quam Dioscorides Symphyton alterum: Galenus uero Symphyton magnum appellat, Romani etiam Solidaginem eam appellant, neq; dubium est, quin ab effectu

C effectu ea nomina tam à Græcis quàm à Latinis ei imposita sint, nempe à consolidando & glutinando, quòd præ multis alijs herbis imprimis facit, unde & uulneribus curandis, & sanguine sistendo maximè commendatur. Radix enim tam acri uirium robore est prædita, ut si ollæ ad ignem imponatur cum dissectis carnibus, eas conglutinet, & ex multis frustis, unam tantum partem faciat. Est adhuc aliud genus Symphyti, quòd Dioscorides petræum uocat, propterea quòd in Petris & locis saxosis nascitur, quòd Herbarij ne cognoscunt quidem. Herbarij recentiores tria Symphyti seu Consolidæ genera constituunt, præter petræum. Magnum de quo hic agitur: Minus, sed radice intus & foris alba, fere bulbi effigie rotunda. Minimum flore in spicam purpureo, ac folio quidem origani, ut petræum, sed in humidis genitum, radice lignosa, superuacua, nec odorata, nec dulci, nec saliuam ciente: quæ sunt in petræo omnia.

DESCRIPTIO.

Consolidæ duo sunt genera, Minus scilicet, & Maius. Minus folia habet crassa, & Origano simile est, caulem lignosum, odoratum, ac dulcem habet. Radicem autem longam subruffam ac digitali crassitudine. Maius habet oblonga, & hirsuta folia, ad linguæ bubulæ, quam Buglossum uocant, foliorum figuram accedentia, caulem concuum, duorū cubitorum altitudine, floresq; candidos habet. Radices illi sunt foris, & in superficie nigræ, intus candidæ, & glutinoso lentore molles: quarum usus tantum est. Maius ubiq; est notissimum. Minus ignotum est, & ut Brunfelsius putat, est Dioscoridis Symphytum petræum.

TEMPERAMENTVM.

Consolida est calida & sicca, cum caliditate temperata, & cum humiditate uiscosa, ut Vigonius scribit.

Ex contrarijs potentijs constant, ut Galenus, & Aegineta inquit, habet namq; uim secandi, ideoq; Pus in thorace, & pulmonibus collectum expurgat, habet etiam aliquam contrahendi uirtutem, qua sanguinis excreationes medetur. Item calida quædam humiditas ei inest, qua sitim arcet, & arteriæ asperitates sanat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix trita ac pota, sanguinem expuentibus ac ruptis prodest. Eadem trita, quassatis & contusis articulis utiliter imponitur.

Herba eandem cum radice habet uirtutem.

Herba unà cum radice contrita, & nigris pustulis emplastri modo imposita, pus inde extrahit, & sanguinem conglobatum, ex casu uel contusione dissoluit.

Radix recentia uulnera glutinat illita.

Inflammati-

A Inflammationibus, præsertim sedis, & intestinorum, cum folijs Senecionis utiliter illinitur. Enterocœlas cohibet.

Ad profluuium mulierum, herbæ Consolidæ puluerem mollissimè contritum, potui dabis in uino, et restringuet.

Oris ulcera, rimas, & condilomata mirabiliter restituit.

Succus cum oleo mixtus sanguinem sistit.

Multis modis hæc herba usurpatur. Aqua enim ex ea potest distillari, & pro potione uulneraria propinari. Vellint eola possunt in ea madefieri, & imponi, quando aliquid sedare uel sanare uolumus. Quidam herbam cum radice simul confundunt, & loco affecto imponunt, quidam decoctionem ex ea parant.

DE AQUA CONSOLIDÆ MAIORIS.

Radix tantum distillatur in medio Veris.

Aqua Consolidæ pota medetur ruptis, & illis qui crus cadendo fregerunt, eamq; pondere trium unciarum mane, meridie, ac uesperis assument.

Rimas labiorum sanat, si ex ea lotæ fuerint.

Conuulsiones sufferuescentes compescit, siue quascunq; alias etiam usturas, & ardores extinguit, lincis pannis imposita.

Eodem modo sedat sacros ignes, & expellit exteriores tumores;

B Cum Gossipio imposita, sanguinem uulnerum sistit.

Idem præstat, si cum alio potu mixta per diem bis aut ter bibatur.

DE CONSOLIDA REGALI.

NOMENCLATURÆ.

Consolida regalis.

Kitter Sporen.

E ANNOTATIO IN CONSOLIDAM REGALEM.

CONSOLIDA Regalis etiam inter Consolide genera à vulgari-
ribus Herbarijs numeratur. Multis enim alijs herbis id nomi-
nis competere potest, quibus vires pares, & temperamentum equa-
le. Igitur non videntur errare Herbarij illi qui quatuor, uel quinque
genera Consolidæ ostendunt. Nondum nobis constat, quomodo
Græce uel Latine apud Dioscoridem, & Plinium appelletur. Vul-
gò dicitur **Kitter Sporen** / quia flores eius formam calcaris repre-
sentat.

DESCRIPTIO.

Consolida regalis habet uiolaceo colore flores, medius folliculus
in floribus cum cauda est rubicundus, alioqui omnino uiridis est.
Radix gilua est. Nascitur in locis cultis palmi altitudine.

TEMPERAMENTVM.

Calidi & sicci temperamenti est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Abstergunt ruborem oculorum flores eius triti, atq; in aqua ro-
sacea macerati: adeoq; tota ocularia herba est, quæ quibuscunq; fa-
cile oculorum malis medicatur, & quæ uel conspecta etiam crebro
sanct.

D Ab studiosis in precio habetur, unà cum Ruta. Siquidem cre-
dunt illius crebro intuitu, nunquam se ex oculis laboraturos. Qua-
re eam in suis musæis suspendunt.

DE AQUA CONSOLIDÆ REGALIS.

Optimum distillationis tempus est, ut herba unà cum caulibus,
& floribus concisa distilletur circa principium Iunii.

Aqua illius uel decocto florum utuntur experimentatores contra
atram luem, ardores & æstus, tussim, tumores, uenena, uomitiones
& Cholericam passionem; aduersus stranguriam, calculos, ischia-
da, & coxendicem: Item ad deijciendam aluum, datur autem pon-
dere iij. uel iiii. unciarum.

Ei quoque qui iam ex calore in syncopin decidit, si porrexeris
Consolidæ regalis unciam unam, aque, rosaceæ, Boraginis, & Bu-
glossæ florum drach. iij. & continuo refocillabitur:

DE CORIANDRO.

- NOMENCLATVRAE.

Κόριον Κοριανόν.
Coriandrum.
Corianum.
Coriander.

ANNOTATIO IN CORIANDRVM.

CORIANDRVM Græci Corion aut Coriannon uocant, à cimicibus, quos folia eius & caules olent. Si quidem insectū illud Græci Corin uocant, ideo plantam eos olentem Corion nominauerunt. Non secus enim Coriandrum foetet atque illa quam Corylam foetidam uulgo uocamus. Sunt contra qui quòd Coriannon Græci frequentius quàm Coryon, Coriandrum uocent, non à cimicibus, sed quasi Coriambon, id est hebetantem oculorum pupulas dictum fuisse uelint, κορν enim oculi pupulam & ἀμβλύνειν hebetare ijdem Græci dicunt: quod quàm uerum sit, peritiores intelligent. Quocunq; autem nomine uocetur, herba est notissima, ac semen præcipuè, & à Dioscoride atq; Nicandro inter uenenatas herbas enumeratur, quòd sua frigiditate mentem offendere dicatur.

DESCRPTIO.

Coriandrum caulem habet altum & rubicundum, folia Petroselino similia, sed latiora tantum, semen rotundum & intus concuum: florem album gerit, ueluti ex quadam umbella parum diuisa, neq; admodum coacta prodeuntem. Nascitur ferè in hortis.

TEMPERAMENTVM.

B Vim refrigeratoriam habet, ut inquit Dioscorides. Quidam ut Vigonius testatur, Coriandrum dicunt esse frigidum & siccum: quidam uerò calidum, Ab effectu enim cognoscitur calidum esse: quia uentositatem & Schrophulas resoluit. Ex alio enim latere ostendunt esse frigidum & siccum. Quia sumptum post cibum, cibi uapores compescit, & ne ad caput ascendant, prohibet. Galenus ac Paulus Ægineta ex contrarijs uirtutibus compositū esse testant.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Coriandrum feruentibus ulceribus prodest: & præcipuè nigrae pustulae ad modum pestis uenenosae, quam Carbunculum uocant, cum aceto & oleo rosaceo aut melle sumptum.

Vertiginem capitis discutit. Seminis usus auxiliatur morbo comitiali laborantibus. Videndum tamen erit, ne copiosius sumatur, noxium enim est, ut semen Hyoscyami, & difficilis concoctionis.

Coriandrum siccatum & aceto maceratum, aut saccharo inuolutum atq; conditum, stomachū utentibus corroborat, & suauem oris reddit anhelitum.

Contusum & cum melle oleoq; rosaceo permixtum, ac testium ulceribus illitum, citò ea sanat.

Mulieribus uenerem minuit, Genituram autem uiri adauget, ut Dioscorides testatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Reprimit uapores è stomacho caput petentes, quare in cibo illis eo utendum est, qui morbo caduco sunt obnoxij, Nam causa huius morbi est, quòd creatur ex uaporibus, qui ex stomacho ad caput eleuantur.

Semine crudo non est utendum, nocet enim sanguini sed in aceto macerato, atq; saccharo inuoluto licet uti. Vnde & Platina inquit. Comedunt Anisum & Coriandrum saccharo inuolutum de licatiores mensæ, ad oris & capitis medelam: sceniculum uulgares.

Aceto præparatum uel saccharo obuolutum deprimit uapores è stomacho caput petentes.

Herbæ nullus usus est, causa mali odoris quem habet, nocet enim capiti.

Coriandrum cum aceto præparatum ac contritum, & cum succo plantaginis sumptum, Prodest contra fluxū sanguinis narium.

Xenocrates tradit rem miram, si uera est: menstrua contineri uno die, si unum granum biberint foeminae: biduo, si duo: & totidem diebus quot grana sumperint.

Succus Coriandri cum aceto permistus, refrigerat & extinguit sacrosignes.

Semen cum passo sumptum, lumbricos puerorum pellit.

Succus eius cum succo lactucae & plantaginis, & albumine oui, & oleo rosato, omnibus simul conquassatis, apostematibus calidis, & heresypelatis, uehementer opitulatur, si quis imponat.

D

Vlceribus si imponatur, expellit & sanat ea.

Semen in aqua coctum & potum, solutionem uentris stringit.

Coriandrum pustulis pestilentialibus impositum, eas extinguit.

Succus cum cerusa, spumaue argenti, nec non aceto & rosaceo illitus, arduentes summæ cutis inflammationes emendat.

Decocto Coriandri, ut Vigonius inquit, cum farina fabarum, & oleo rosaceo & myrtino, ad ignem de omnibus faciendo emplastrum solidum, apostemata testiculorum calida potentissimè resoluit, dolorem mitigando.

Platina docet quòd Coriandro simplici, & nondum correcto haud uti debeamus, propter innatam maliciam, sed uel cum melle, uel cum uua passa, uel quod suauius ac salubrius est, aceto præparatum ac saccharo inuolutum.

NOCUMENTVM CORIANDRI.

Coriandrum liberalius & copiosius, ac non præparatum sumptum, uocem exasperat, cerebrum obtundit, & ebrietati similem cum turpi loquacitate furorem facit.

Antidotum est, Vinum meracum cum Absinthio. Bibuntur etiam utiliter contra Coriandrum ouorum putamina in se ipsa confracta,

A fracta, tritaq; & cum muria diluta. Quinetiam Muria ipsa per se bibitur, salsumq; gallinaceorum anserisue esculentum ius. De hoc uide Dioscoridem lib. 6.

M. Varro Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam aestate seruari putat, si inde salita fuerit.

DE COSTO.

NOMENCLATVRAE.

Κόστος.

Costus.

Costen/ Ein Wurzel in
der Apotecken.

ANNOTATIO IN COSTVM.

COSTVS frutex est, cuius radix tantum in precio est, fructus inutilis. Tria eius genera: Arabicum quod caeteris praestat, candidans, leue, & plurimo ac eximio odore. Proximum nobilitate succedit Indicum, crassum & hoc, ut nigrum Syriacum graue, buxi colore, nares ualide feriens. Probatissimum omnium, ut Dioscorides testatur, recens, candidans, undiq; plenum & densum, quod itidem arida soliditate sit, nullas teredines senserit, nec uiroso odore sentitur, feruido & erodente gustu. Vnde conijcere possumus, non esse ueram Costi radicem, quam Pharmacopola, hoc tempore pro ea ostendunt, quum nec candida sit, nec leuis, nec odorata.

TEMPERAMENTVM.

Costus calefacit in tertio gradu, & in secundo desiccatur. Est Costo uis & natura calefacere, ut inquit Dioscorides, urinam ciere & menses ducere.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Costus contusus & oleo oliuarum permistus, & corpori infricatus, februm rigoribus ante accessiones conducit.

Vsus eius etiam prodest, quando paralysis pedes, uel aliam partem corporis occupauit, si ex eo inungantur, nam humores funditus extrahit, & calefacit membra.

Radix cum uino pota, lumbricos latos pellit.

Abstergit eadem asperam & discolorem cutem a sole faciei cutem, ex aqua & melle inuncta.

Radix Costi omnibus corporis membris refrigeratis conducit, eritq; sumenda iuxta consilium medici.

Cum uino pota, auget genituram hominis & Venerem stimulat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Muliebrum locorum frigidis affectionibus succurrit, si ex ea la-
uentur uel foueantur, uel cum uino bibatur.

Eadem cum uino adusto elixa, medetur membris resolutis uel pa-
ralyticis, si ex ea inungantur, penetrat enim & potenter calefacit ea-
dem membra.

Bibitur cum uino & absinthio, utiliter contra pectoris dolores,
conuulsa, & inflationes.

Si duarum drachmarum pondere bibatur, uiperarum moribus
subuenit.

DE COTONEIS.

NOMENCLATURAE.

Kudúriq.

Cotoneum.

Cydonium.

Quiden.

Kütten.

ANNOTATIO IN COTONEVM.

D COTONEVM malum à Catone primum sic nominatum est,
Græci Cydonium à Cydone oppido Cretæ, unde primum ad-
uectum est, appellarunt. Cotoneum autem ita dici nonnulli existi-
mant, quoniam lana quadam tegi uidetur, quæ Cotton dicitur.

Genera Cotoneorum sunt, Chrysomela, hoc est aurea mala, in-
cisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Struthia, quæ magna
sunt & suauiora, minusq; acerba.

Vera autem Cotonea quæ parua sunt, rotunda, odoratissima,
efficacius ad ægrotudines ualere existimantur.

Cotonea mirum in modum fece uini seruantur, ut Democritus
inquit, aut fictile nouum ijs malis assignatur, operculoque picato,
in uini dolio clauduntur, sic tamen, ut fluitent: ita recentia teneri
promittit, & uinum in quo enatant, odorem bonum contraheret:
aut in floccis tomentoue mundo cistis disposita conduntur. Itidem
plurimo tempore in scobe demersa custodiuntur: quippe scobis
ariditate defenduntur. Nec secus in straminibus minutis, uel paleis
obruta componuntur. Nihil tamen certius experientia docuit
quàm ut maturissima quæq; Cotonea sine macula integraq; sereno
caelo, decrescente luna legantur, & in lagena noua, quæ sit patentissi-
mi oris, deterfa qua canescunt lanugine, leuiter componantur, &
laxè,

A laxè, ne collidi possint, deinde cum ad fauces usq; fuerint composita, uimineis furculis sic sunt arcanda, ut modice mala premantur, nec cum humore fuerint imbuta, sustollantur, tum quàm optimo & liquidissimo melle uas usq; ad summū ita repeleatur, ut pomum submersum sit. Sed cauendum, ne quæ in melle custodire uolueris, immatura mala condantur: quoniam cruda si lecta sint, ita indurefcunt, ut usui non sint.

DESCRIPTIO.

Cotonea malus hirsuta habet folia, uulgarī malo haud quāq; ab similis, fructus eius foris est lanuginosus, qui dum maturefcit, lutum acquirit colorem, & lanuginem deponit.

TEMPERAMENTVM.

Cotoneum frigidum est in primo gradu, & siccum in principio secundi, habetq; naturam confortandi ac confirmandi.

Succus Cotoneorum prodest, in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantibus, & subueniunt sanguinem excreantibus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Grana Cotoneorum in aqua macerata, exulcerationem gutturis emendant, si inde fiat gargarismus.

Eadem aqua in ore retenta, sedat sitim, linguam exulceratam sanat, & refrigerat ardorem stomachi.

B Eructationem stomachi item tollit, & uomitum, stomachumq; corroborat, & concoctionem adiuuat.

Conditum Cotoneorum confortat omnia membra hominis, & discutit calorem non naturalem.

Potio ex eis confecta, & uesperī sumpta, inducit edendi desiderium, ebrietatemq; pellit.

Cotonea tosta & à coena manducata, bonū creant sanguinem, cerebrumq; confortant.

Stomacho accomodata sunt, & urinam cient.

Tosta semper meliora sunt, uel cum alijs rebus mixta quā cruda.

Qui uomitur aut stomachi subuersione uexatur, Cotonea tosta sumat cum melle, hoc auxilium præstat.

Succus Cotoneorum cum saccharo temperatus, & gutture uel ore inde colluta, sanat guttur exulceratū, tollit linguæ alperitatem, os humectat, pellit sitim.

In quibusuis ægritudinibus Cotoneis, & eorum Electuario licitum est uti, magnum enim robur cordi præstant, & calores haud natiuos discutunt, & generant recentem sanguinem, cor confortant, & omnia membra corporis.

In affectionibus intestinorum non sunt utenda, nam adstringunt. In febribus quoq; ab ijs abstinentum est, quando quis aluum solutam cupit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Lanugo eorum, ut Plinius inquit, carbunculos sanat, cocta in uino, & illita cum cera.

Decocto eorum fouentur, si procidant uuluae & sedes. Conficitur ex ijs expetitus cibus, quem cydonitem appellant, decoctis Cotoneis ex saccharo, caryophyllis, & cinamomo.

DE AQVA COTONEORVM.

Electum tempus distillandi Cotonea est, quū bene matura sunt; ut tum concisa & contusa distillentur.

Aqua Cotoneorum iij. uncijs permista cum iij. uncijs uini rubei & crassi, ac mane, meridie, & uespero pota, medetur stomacho malo, confortat enim ac corroborat ipsum, cibum in eo retinet, nauisamq; discutit: tum quoq; eructationem & uomitum sedat, omnem fluxum alui stringit assidue pota.

Aqua ex floribus Cotoneorū distillata, & à mulieribus ad duas uncias pota, abundantiam menstrui fluxus diminuit.

Eodem modo bibita confortat cor, facitq; ad nauisam & uomitum, mane, meridie & uespero iij. uncijs pota.

DE CRETANO.

D

NOMENCLATVRAE;

Κρημυον.

Batis.

Creta marina,

Cretanus.

Meer Disteln.

ANNOTATIO IN CRETANVM.

CRETANVS uel Creta marina, ab officinis uulgò dicitur, ut Ruellius indicat, herba illa quæ à Dioscoride Greco nomine Κρημυον, & Latine Batis appellatur, hoc etiam ex descriptione Dioscoridis adeo clarū est, ut non opus sit propterea quenquam dubitare.

DESCR.

DESCRIPTIO.

A Cretanus nascitur maritimis & petrosis locis, folijs pinguibus albescentibusq; , flores fert candidos.

Semen profert simile granis tritici, siccat in aëre, & est odoratū,

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radices atq; semen ualde promouent urinam, & expellunt calculum. Balneum paratum ex hac herba, ualde opitulatur urinæ stiticio, & stranguriæ.

Herba ipsa cum uino decocta & pota, doloribus coxendicum medetur.

Ad tormina intestinorum auxiliatur, si cum succo mercurialis permista, clystere infundatur.

Dioscorides inquit. Seminis & radice, foliorumq; decocto, felle suffusis medentur, & angustijs urinæ.

Eodem mensis etiam trahuntur.

DE CRISPULA.

NOMENCLATURAE.

Crispula.
Herba Cancri.

Blüt wurz.
Blüt kraut.

ANNOTATIO IN CRISPVLAM.

CRISPVLAM Arabes quidam, ut Iacobus de Manlijs indicat, oculumbouis, id est Buphthalmion uocant. Verum Dios.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C scoridis Buphthalamo nullo modo quadrat. Compositor ut idem testatur, Herbā cancri uocat. Numeratur inter herbas Sanguinarias.

DESCRIPTIO.

Crispula altum & tenuem caulem habet, in cacumine autem flores coeruleos cum multis capillamentis. Cum ea maurescit, caulis arescit, & flores in geniculum phoeniceum crescunt. Gaudet nasci in pratis & hortis graminosis.

TEMPERAMENTVM.

Crispula humidæ & frigidæ est naturæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Conducit ad noxios & letales humores erysipelata, & pedum uitia, nam in cibo sumpta, tales humores consumit.

In uino decocta & pota, febris quartanæ medetur, ea lege, ut duas horas ante accessionem ex ea bibat, & hoc quinquies ex ordine ita faciet ante accessionem. Paralyti in corpore saeuiente, ea in uino utendum est, & fiet meliuscule.

Si febris ardens stomachum occupauerit, herbam concisam uino impone, & calidum bibe, hoc certo medetur.

Crispula duplex est, Maior, scilicet & Minor. Sed Maior est melior. Vtraque sanguinem uehementius sistit, quam ulla herba sanguinaria. Item menstrua stringit portata uel manducata, pessulus ex Gossipio factus, & in succo eius intinctus, ac naribus inditus, fluxum sanguinis narium sistit.

Herba ipsa in manibus retenta, usque dum calefiat, etiam sanguinem sistit.

DE AQUA CRISPULAE.

Distillandi Crispulam electum tempus est, ut radix, herba & caulis cum tota substantia inuicem minutim concisa, distillentur circa exitum Maij, uel circa initium Iunij.

Aqua Crispulae mane & uesperis unaquaque uice pondere iij. unciarum pota, magnopere opitulatur contra omnem fluxum uentris, siue dysenteria, siue diarrhoia fuerit, nam mire sistit. Item sanguinem mingentibus prodest. Item sex uncij pota, & linteolo, uel molli stupa in ea madefacta, & uulneribus imposita, sanguinem stringit.

Eadem per diem bis ac ter duabus ac tribus uncij pota, menses sistit.

Eodem modo pota, quinq; uel sex hebdomadis, calculo medetur.

Ad omnia uulnera conducit, si inde mane & uesperis lauentur.

Facit etiam ad assiduum fluxum sanguinis narium, si pessulo ex Gossipio facto naribus indatur, uel linteolo in ea madefactio fronti applicetur, praeterea etiam sex uncij pota, sanguinem sistit.

NOMENCLATURAE.

Κροκός.

Crocus.

Saffran.

DESCRIPTIO.

CROCUS nascitur bulbo agresti floribus quadantenus similis, in medio flos crocea capillamenta continet. herba quæ circum flores hæret, gramine similis est. Radicem habet bulbosam. Quando autem seritur & tertio anno effoditur, inueniuntur apud unum quemlibet bulbum quinque uel sex capitula, adeo intra terram coagmentatur. Optimus est Crocus, recens & nouus, qui coloris bonitate antecedit, adeo ut capillamenta candida sint, & rubore permista, neque fragilis sit, & inter manus fricatus, eas inficiat, odore iucundo & leni acrimonia sit. Hic autem Crocus est Orientalis. Duplex namque est Crocus, Alter qui Cartamus uel Crocus hortensis dicitur, & est syluestris Crocus, qui in rure aut in hortis nascitur, cuius ad uarias res usus est, & foris applicatur corpori, eo etiam pannos inficiunt. Alter Orientalis Crocus dicitur, qui probatissimus est in medicinæ usu.

TEMPERAMENTVM.

Crocus ad secundum calefacientium ordinem, primū siccantium refertur, adstringit & concoquit, ut testatur Ægineta. Sunt qui in tertio calidum prodant. Durat ad quinque annos synceris uiribus in sacco coriaceo repositus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Accipe boni Croci scrupulum, uel tertiam partem drachmæ, & musci granum dimidium, hoc cum optimo & calido uino permistum &

DE HERBIS, CAETERISQVE

E mistum & potum, optimum remedium est, contra difficultatem anhelitus, ex quacunq; causa acciderit.

Crocus inducit pulchrum colorem bibentibus. Cor confortat, redditq; lætum sanguinem. In cibo sumptus bonam & facilem reddit respirationem, & tollit asthma.

Vsus eius prodest apostema in pectore habentibus & asthmaticis, medetur lieni, Venerem stimulat, ciet urinam.

Contra uehementes capitis dolores opitulatur, si inde tale fiat emplastrum: Accipe Croci, Gummi Arabici, Euphorbij, myrrhæ, partes æquales, & cum Oui albumine tempera, & emplastri modo fronti impone, hoc absq; dubio proderit.

Contra podagram, Accipies Crocum quem cum uitello ouorum, oleo rosacco, & aqua rosarum commiscebis, & penna podagræ illines;

Cocrus contritus cum lacte, & micis ex pane, ac apostematum tumoribus ac ulceribus impositus, dolorem mitigat, mollit & aperit apostemata.

Si cum Opio, farina hordeacea, lacte, & oui albo, unguenti modo inuicem commisceatur, hoc illitum quosuis cruciatus ac dolores sedat & mitigat. Contra stomachi debilitatem, cordisq; defectum multum ualet, ut Vitalis scribit.

D Oculorum dolorem ex sanguine uel macula tollit, si cum rosis tritus, cūq; oui uitello emplastri modo, panno lineo oculo imponat.

Omnes inflationes, & oculorum dolores destruit, maximè si cum nino misceatur, ac emplastri modo superponatur.

Inungitur etiam, ut Dioscorides testatur, contra oculorum distillationes, sistitq; eas, ex humano lacte inunctus.

Arcet idem crapulam cum passo potus. Qui Crocum tritum in uino prius biberit, ebrietatem postea non sentit. Aurium remedium dijs quoq; utilissimum est.

DE CARTAMO.

NOMENCLATURAE.

Κνίκος

Cartamus.

Cnicos.

Cnecos.

Wildes Saffran.

ANNO.

A ANNOTATIO IN CARTAMVM.

CARTAMVS est Cnecos fatius apud Dioscoridem, & habet caulem altum, asperis folijs, flore aculeato ad modum cardui, in quo nascitur lutea & plena materia, quam Crocum appellant. Semen habet candidum, oblongum, & angulosum. Duo eius genera sunt. Satiuum, & Syluestre. Satiuum folia habet aspera & aculeata, & capitula magnitudine oliuæ, florem Croco similem. Syluestris Cartami caulis ferè satiuo est similis, præterquàm quòd folijs caret. Et est genus Attractylidis, ut Ruellius testatur,

TEMPERAMENTVM.

Cartamus satiuus calefacit in primo gradu, desiccatur in secundo, Syluestris in secundo gradu calefacit, & in tertio desiccatur.

Cartamus satiuus stomacho noxius est, soluitq; aluum per superiora & inferiora, ac naturæ humanæ aduersatur, Quare eo utendum est, cum correctiuo, nempe Aniso, Galanga, & Mace, quæ ei malitiam adimunt.

Semen purgat aluum.

Item adhuc alius Cartamus est, qui Cartamus Indus dicitur, qui admiscetur medicinis catharticis, purgat enim Phlegma & hydro-pem:

B DE AQUA CARTAMI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia à caulibus decerpantur, in fine Maij distillentur.

Aqua Cartami ualde efficax est ad sacros ignes sedandos, si lintolis duplicatis, uel triplicatis ac in ea madefactis, per diem bis uel ter super imponatur.

D E C V B E B E .

NOMENCLATURAE.

Cubebe.
Carpesium.
Cubebet.
Cubeberlin.

ANNOTATIO IN CVBEBEN.

CVBEBE aroma est, quod à Galeno Carpesiū dicitur, ut Ruellius ex Actuario & Aetio tradit. Cubebe autem à Barbaris appellatur, quod nomen iam omnibus officinis tritissimum ac uulgatissimum habetur. Non sunt igitur audiendi, qui Cubebas afferunt esse fru-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C esse fructum Rusci, quam Oxymyrsinen Græci nominant. Siqui- dem Ruscum in medio folio baccas fert Cerasis similes, Carpesium uerò, quod iam Cubebe dicitur, ut Galenus autor est, fructus fert tenues, odoratos, gustu non absimiles radicibus herbæ quæ Phu nominatur. Dioscorides de Carpesio nihil scriptum reliquit.

DESCRIPTIO.

Cubebe est semen quod ultra mare in arbore quadam nascitur, quæ folia habet ad hastæ modum acuta. Eius fructus est rotundus, aliquantulum depressus & latus, inter folia eius repertus, qui quando maturus fuerit, uergit ad rubedinem, & intra ipsum granum est triangulatum, autor est Serapion.

Cubebe duplices sunt. Satiuæ scilicet & Syluestres. Syluestres minores sunt satiuis, & odoratæ, ut piperis grana. Satiuæ in medicina meliores habentur quàm syluestres.

TEMPERAMENTVM.

Et sunt in caliditate & siccitate temperatæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ex semine Cubebarum si quis bibat, tum ciet urinam, mouet menses, & calculum uesicæ frangit.

Cubebarum usus morbum regium discutit.

D In medicina Valerianæ uirtutem æquant. Opitulantur contra Catharrum ex frigida intemperie ortum, & caput confortant.

Vncia una Cubebarum in puluerem contritarum cum aqua Boraginis sumpta, medetur uertigini & Syncopi.

Cum uino & Rosmarino decoctæ & potæ, profunt contra morbum comitialem.

DE CUCURBITA.

NOMENCLATURÆ.

Kolonivla.

Cucurbita.

Kürbis.

ANNO.

ANNOTATIO IN CUCURBITAM.

CUCURBITAM fatiuam Græci *κολοκύνθα* uocant, Syluestrem diminuta appellatione *κολοκύνθιδας*. Dicitur autem Cucurbita, ut Ruellius arbitratur, à concuruatu, quòd facile, si quid obstiterit, aut fuerit impedimento, quo minus extendatur, incuruescat.

Quatuor sunt fructus inter quos tanta naturæ cognatio est, ut sæpenumero, & proprietates & nomina Latini Græciq; confundant, scilicet Cucurbita, Cucumis, Melon, Citrullus. Ex quibus quatuor semina maiora frigida ex Pharmacopolis colliguntur ad medicinæ usum.

Cucurbitæ fatiuzæ duo genera sunt. Alia enim est quæ facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas, & testudines operit: atq; ideo Cameraria à Plinio dicitur, lib. 19. cap. 5. Camerariæ (inquit) uires sine adminiculo standi non sunt, uelocitas pernix, leni umbra cameras, & pergulas operientes. Alia quæ suis flagellis humi reptat, & plebeia eodem autore appellatur.

B Atqui Camerariæ aut plebeia Cucurbitæ multiformes reperiuntur, crescunt enim qua coguntur forma: alia in uentrem plurimum turgescit, quæ quidem cruda, saporis est fatui admodum, cocta autem edi facile potest: Alia item in longitudinem maximam producit, ut quædam aliquando uisa sit nouem pedum longitudine, ut refert Hermolaus, atque hæc auguina à quibusdam appellata est, ab intorti anguis figura. Alia est coactæ admodum breuitatis, digitali crassitudine, non nisi in Saxosis nascens, à Græcis somphos cognominata, quia inanis sit: à nobis autem Barbara aut marina appellatur. Alia deniq; est Cucurbita, quæ in lagenarum formam artificie natura crescit, nonnunq; etiam ita formatur ac fingitur. Ligatur enim ab hortulano, quodam uinculo, ea parte qua strictiorem uult facere. Qui mos etiam antiquis esse solebat, ut Cucurbitas in uasa fingerent: postea maturis & inanitis ac siccis uterentur. Nuper em, inquit Plinius, Cucurbitarum usus uenere urceorum uice, iam pridem etiam cadorum ad uina condenda.

Amat rigua ac fimum Cucurbita, plurimumq; iuuatur humore, Quæ tamen sine multa rigatione conualuit, fructum iucundioris saporis præbebit. Copiam aquæ nacta minorem curam desiderat. Sespipedali altitudine sulci fodiendi sunt, & tertia pars stramentis inditis tegenda: mox stercoreta terra, usq; in dimidium sulcum aggerenda, positifq; seminibus tam diu est aqua præbenda, donec enascantur: atque ubi conualescere cœperint, adiecta humo incrementa eorum prosequenda, donec sulcus coequetur. Erumpit post

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sextum septimumue diem. Iis quæ sicco loco mandata sunt, rigationem ministrari diligentius expediet, quare fictilia aquæ plena iuxta ponunt, inditis fascijs quæ perpetim humorem instillent.

Cucurbita planta est quæ nascitur ad formam Azari, flores habens candidos, fructus eius stercoratione & rigatione crescit in magnitudinem. Semen firmiter inhæret fructui. Dioscor.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigidi & humidi temperamenti est fructus, & feminis in medicina ususe est.

Cruda Cucurbita edi non debet, est enim cibo insuavis, sed elixa uel tosta, uel in sartagine fricta, ut Galenus autor est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen in uino sumptum, iocinori & lieni obstructo medetur.

Semen ab exterioribus corticibus benè purgatum, decoquetur in aqua hordeacea, quæ colata, & pota medetur iocinorosis, cietq; urinam. Quod si agrotus abhoruerit à potu huius aquæ, tum syrupus cum saccharo inde potest confici, qui ad omnia febrium genera prodest.

Ad ardorem iccoris, Accipe succum ex ramentis Cucurbitæ, & cum lacte atq; aceto tempera, Deinde accipe linteolum, quod in eo madefactum iccori foris impones, multum hoc prodest.

D Fructus Cucurbitæ suspendi & siccare debet, frigore autem appropinquante semen inde eximendum est, & cum sale fricandum, ut uiscosi humores inde amoueantur. Nuclei uerò in locum siccum reponendi, ne humiditas semen corrumpat. Semen illud durat per triennium.

Ramenta Cucurbitæ infantibus contra capitis ardores, quos syriasiim uocant, utiliter emplastri modo syncipiti imponuntur. Imponuntur eadem ramenta uel succus inde expressus estuanti podagræ & oculorum inflammationibus.

Succus expressus ex Cucurbitæ ramentis medetur doloribus aurium ex caliditate creatis. In quem usum per se, & addito oleo rosaceo auribus tepidus instillatur.

Idem succus cum oleo rosaceo permixtus, & spina dorsa ac lumbis inde illitis, febrium ardores refrigerat. Idem sacris ignibus medetur. Cinis ex combustis corticibus ulcera pudendorum iam in putredinem uersa, purgat, atq; ad cicatricem perducit. Idem cinis mirè combusta sanat. Decoctæ Cucurbitæ succus cum exiguo melle, atq; nitro epotus aluum leniter soluit. Si quis etiam in excruata cruda Cucurbita uinum infuderit, & per noctem sub dio habuerit, temperatumq; ieiunus biberit, aluum leniter molliet.

Tumores

A Tumores & abscessus lenit cruda concisaq; mox emplastri modo imposita.

Decoctæ succus dentium motus stabilit, ac dolores inhibet.

DE AQUA CUCURBITAE.

Tempus electū distillandi Cucurbitam est, quando fructus eius ad plenam maturitatem peruenit, tum enim minutim concidi debet, & unā cum nucleis, & tota substantia distillari.

Aqua Cucurbitæ cum saccharo permista, sitim sedat, medetur tussi ex calida causa prouenienti, emollit aluum.

Eadem triginta uel quadraginta dies bis per diem, unaquaq; uice tribus uncis pota, medetur calculo renum.

Eodem modo per decem dies pota, ciet urinam, renes et uesicam purgat. Idem pota ardores februm extinguit.

DE CUCUMERE.

NOMENCLATURAE.

Σίκυς.
Σίκυος.

B Cucumis.

Cucumeren.

ANNOTATIO IN CUCUMEREM.

CUCUMIS à curuitate, ut Varroni placet, nomen accepit. Grecis *sikys* & Atticò more *sicyos* uocat. Duplicem faciunt Cucumerem: Satiuum & agrestem. Satiuus quidē descriptione non eget, atq; ab aliquibus, nēpe Columella & alijs, uocatur *anguinus* à flexibus, quòd instar anguis sit flexuosus. Agrestis uerò, uulgò Cucumis *asininus* appellatus, folia habet priori similia, minora tamen, & incisa magis: sed fructum fert oliuæ similem, paulo maiorem & striatum aliquantulum, qui dum excernitur, ueluti uentosa sonat, & fetum longissimè iaculatur: cuius succo conficitur id medicamentum, quod medici *Elaterium* uocant, cuius usum Dioscor. lib. 4. cap. 149. & Plinius lib. 29. cap. 1. docent.

TEMPERAMENTVM.

Cucumis satiuus refrigerat humectatque in secundo ordine, ut *Ægineta* testatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVVAMENTA.

C

Bonam facit aluum, & stomacho accomodatus est, ut Dioscori describit. Olfactu defectus animæ restituit. Habet semen ciende urinæ mediocrem vim. Contra vesicæ exulcerationes cum lacte passoue idem utiliter bibitur.

Medentur canum moribus ex uino emplastri modo imposita eius folia. Ex melle uero ulcera, quæ epinyctidas uocant.

Semen quantum tres digiti apprehenderint, cum cumino tritum potumq; in uino, tussientibus auxiliatur.

DE CITRULLO.

NOMENCLATURÆ.

Citrullus.
Citrulus.
Cucumis citrinus.
Citreolus.

Citrullen.
Citrullen Kürbisen.

D

ANNOTATIO IN CITRVLVM.

CITRVLVS est genus Cucumeris, quod à practicis medicis sic appellatur à colore quem habet quum maturuerit, habet enim citrei mali colorem & formam, unde & Cucumis citrinus dicitur. Is est de quo Plinius lib. 19. ca. 5. scribit. Huius folia à melonum folijs hoc differunt, quod pluribus incisuris diuisa sint, ueluti in alarū ac pennarum formam. Dioscoridēs nullā facit huius mentionem.

TEMPERAMENTVM.

Citruli frigidioris sunt naturæ quàm Cucurbitæ, frigidos & noxios humores, malumq; sanguinem in uenis generant, unde febres autumnales oriuntur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad stomachi ardorem absq; damno possunt sumi.

Semen Citruli tritum & potui datum, febricitantes iuuat, dum sitim extinguit, ut Platina scribit. Citrulus in hoīe uenenatos humores creat, & cōcoctu difficilis est, quare eius in cibo nullus usus est.

DE MELONIBVS ET PEONIBVS.

NOMENCLATURÆ.

Melon. ^{Σίκυς μελων} Pepon. Melopepen.
Melonen. Melunen Kürbisen.

ANNO.

A ANNOTATIO IN MELONEM.

MELON Cucumerum generi etiam contribuitur, qui quum
natiuam magnitudinem excessere, Pepones à Plinio uocan-
tur. Quum uerò rotundi mali formã, & effigiem referunt, facta ex
Pepone & malo appellatione, Melo pepones sunt uocati, neq; inter
eos aliud quàm ex figura discrimen quondam fuit. A Palladio uerò
& medicis recentioribus à malorum figura Melones tantum appel-
lantur, quos antiqui Pepones & Melo pepones appellarunt. Præte-
rea Græci quum fructum illum quem Melonem uulgò appellant,
significare uolunt, non *σίκυς*, id est cucumis absolute dicunt, sed *σίκυς*
πέποις, id est Cucumis Pepo, uel absolute *πέποις* dicunt.

DESCRIPTIO.

Melones nascuntur ut Cucurbitæ, habentq; flores luteos.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerant atq; humectant in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Seminis quoq; in medicina usus est, habetq; eandem facultatem.

Gratus est Peponis usus, ut Platina inquit, uerum difficillimè ob
eius frigiditatem comixtam humiditati, coquitur.

B Repurgato stomacho edendus est, quia facillimè in eos humores
conuertitur, & concoctionem retardat, quos prædominari in cibi
receptaculo compererit. Hanc ob rem nobis à maioribus impera-
tum est, ut Pepones ieiuni comedamus, superfedeamusq; à reliquo
cibo, donec in fundo semicocti resederint.

Ad stomachi calores non naturales, & febres malignas maximè
profunt.

Semen cutem purgat, si ex decocto illius cutis lauetur. Habent &
abstergendi uim Melones, ut Galenus in libro de alimentorum fa-
cultatibus indicat: quamobrem etiam maculas ceu solares, & lenti-
gines atq; summam uiriliginem extergere possunt.

Qui decolorata fuerit facie, accipiet semen Melonis, cui superi-
or cortex detractus sit, lomentoq; addito, in puluerem rediget atq;
commiscebit, unde postea pastilli cum aqua rosea permixti confi-
cientur, & ad solem sicari debent, quibus si facies lota fuerit, niti-
dam & pulchrã reddit facie, omnesq; cutis turpes maculas exterit.

Semen habet uim ciendi urinam, purgat lumbos & renes.

Magis operatur semen in lumbis, quàm in uesica. Oportet enim
potentius remedium præstare in calculo uesicæ, quàm in renum,
uel lumborum calculo.

Superior Melonis cortex imponitur fronti, ut oculorum destil-
lationes compescat.

Radix ulcera sanat, quos fauos dicunt, ex melle emplastrum modo
imposita.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

Melonem nonnulli cum aceto sumunt, pulegium ei & cepas admiscant, quo nocitura uis frigoris temperetur.

DE AQUA MELONVM.

Tempus optimum distillandi Melones est, ut quando maturuerunt, minutim concidantur, & distillentur circa Autumnum.

Aqua Melonum per tres, uel quatuor hebdomadas, mane una uice ad iij, uel iijj, uncias pota, calculo optimè medetur, ciet urinam, & purgat renes.

Item pota refrigerat, & extinguit omnes interiores calores non naturales, refrigerat iecur, sedat sitim cum saccharo temperata.

Prodest quoq; ad calidam tussim. Linteolis foris applicata, discutit calores, & tumores corporis, ubicunq; fuerint.

DE CVPRESSO.

NOMENCLATVRÆ.

ΚΥΠΡΕΣΙΟΣ.

Cupressus.

Cypressus.

Cipressen Baum.

D

ANNOTATIO IN CVPRESSVM.

CVPRESSOS à partu ramulorum parilium uacatas Græci uolunt, ut Hermolaus Barbarus testatur, ἀπὸ κέρυπρῆσιος τοὺς ἀκρίβειας, hoc est quod ex æquo, & ramos & fructus creent. Eisdem & Charitas appellari solitas Eteoclis fuisse filias adnarrat: quæ dum tripudio dearum subsiliunt, euolutę in puteum deturbantur. Dolens earum uicem Tellus arbores frondosas puellis similes ad oblectamentum, & rei memoriam ædidit. Cupressus Diti sacra est, funeribus indicandis ante domos poni solita, ut Plinius scribit. Huic patria est Creta insula, ubi tam familiaris à Theophrasto traditur, ut quocunq; loco quis mouerit terram ac subegerit, hæc gignatur, atq; protinus emigret, nisi seratur alia. In Idæis Albisq; montibus etiam non appellato solo sponte prosilit, ibiq; summis iugis, ubi nives nunquam absunt, plurima, quod est mirum, alibi non nisi tempore proueniens, & nutricem magnopere fastidians. Cariem uetustatemq; non sentit Cupressus, neq; rimam, neq; fissuram capit sponte. Hoc etiam Vitruuius probat, inquiens. Cupressus in uetustatem sine uitij conseruatur: quod is liquor qui inest, penitus in eius corpore saporem habet amarum, qui propter acritudinem non patitur penetrare cariem, neq; eas bestiolas quæ sunt nocentes: ideoq; quæ ex

A quæ ex eo genere opera constituuntur, permanent ad æternam diurnitatem.

DESCRIPTIO.

Cupressus arbor est, quæ magna proceritate attollitur, ad formam abietis, nisi quòd ea ad secandum durior sit, floret luteo colore, producit fructum instar nucis.

TEMPERAMENTVM.

Cupressus calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo, Dioscorides uero inquit, quòd Cupressus astringit, & refrigerat. Galenus testatur quòd resiccandi uim habeat, absq; insigni acrimonia, aut caliditate. Apparet enim in ea leuis quidem acrimonia, sed plurima amaritudo, multoq; etiam plus acerbitalis in tota planta.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia, cortices & nucs Cupressi, habentur in usu medicinae. Nucs folijs uirtute præpollent, folia in aceto contusa, & uulneribus imposita, ea purgant, ac erodunt gangrænam. Eodem modo pota, medentur stranguriæ.

B Nucs Cupressi etiam tusæ bibuntur cum uino contra sanguinis excreationes, intestinorum tormina, fluores alui, in spiritus difficultate, non nisi recta ceruice spirantes, & tussim. Nucs tusæ & commixtæ cum fico, uulneribus quæ serpunt, & polypis in naribus medentur, si emplastri modo imponantur.

Emplastrum confectum ex folijs, & nucibus, prodest ad intestinorum ramices. Folia eius bibuntur cum uino contra urinæ profluuium, & item contra urinæ angustias. Cortices in puluerem redacti, & cum aqua Ebuli sumpti, pellit calculum ex renibus, & uesica. Nucs scabros pellunt ungues in aceto decoctæ concisæq; additis lupinis. Glutinant uulnera concisa, & illita folia.

DE CVSCUTA.

NOMENCLATVRÆ.

Cuscuta:

Silz kraut.

Flachß seiden.

C VSCVTA herba est quæ circa linum nascitur: unde à Recentioribus podagra lini, & strangulator lini nuncupatur. Tamēn non solum lino inhæret, sed & rubis, ac alijs pluribus arbusculis & herbis: differentia est per colorem: magis albicat, quæ in lino, quàm quæ in rubo, uel moro est: in re uerò medica ferè est eadem ratio. Mirum est herbam in medicina tam utilem à Dioscoride esse silentio præteritam, nec ab ullo antiquorum eius fieri mentionem. Euritius Cordus harum rerum diligeus obseruator, putat esse herbam quæ à Dioscoride Androsacè appellatur. Antonius Musa scribit, nostram Cuscutam easdem habere uires, quæ à Dioscoride Androsacè attribuuntur, sed quia dum figura nondū conueniant, putat Androsacem aliam esse herbam. Ruellius scribit eam primum cassutam fuisse appellatam ab Arabibus, deinde mutatione quadam literarum Cuscutam ab officinis fuisse dictam.

DESCRPTIO.

Cuscuta alijs plantis, & fruticibus adhæret, & figuram habet ut fila. Caule est rubicundo, in cacumine tenui scatens semine. In lino plærunq; inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Calafacit in primo ordine, & desiccatur in secundo.

VIRES AC IJVVAMENTA.

D Herba hæc affiscit sibi naturam herbæ, uel arboris, cui adhæret ut autores tradunt, si enim calidæ insidet herbæ arboriue, calidam fortietur facultatem: & si decubuerit frigidæ, uim sibi frigidam uen dicabit. Abstergendi naturam habet, & cum quadam adstrictione participat roborandi. Semen uitiatu felli medetur, tollit coxendicum dolores, potum cum uino ex saluia. Idem uenas pituitosis, atq; biliosis exonerat humoribus, ac regio morbo subuenit.

Cuscuta ualdè conducit ad induratum lienem ac iecur, cum lingua ceruina, decocta in uino ac pota, & eorum impedimenta laxat.

Cum aqua decocta, & cū saccharo temperata, purgat Phlegma.

Eodem modo sumpta discutit stranguriam. Febris ijs auxiliatur, quæ pueros male habent, sed usu nimio stomachum sua adstrictione grauatur, sed noxa tollitur, si Anisi momentum adijciatur.

DE AQVA CVSCVTAE.

Conueniens tempus distillandi Cuscutam est, quando fila oculos, uel semina pducere incipiunt, non em̄ habet folia, ut aliæ herbæ.

Aqua Cuscutæ, mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur omnibus affectibus iocineris & pulmonis purgando ac confortando.

Omnes humores superfluos è corpore expellit.

A Eodem modo pota icterum sanat, pellit calculum uesicæ.
Medetur torminibus intestinorum. Oculis instillata, eis claritatem inducit. Locis muliebribus refrigeratis subuenit, si prædicto modo bibatur.

Medetur & mulieribus quibus menses supprimuntur, & quæ tumorem habent circa umbilicum. Eadem pota ciet urinam, prodest ijs qui uitiato sanguine abundant, & scabiola lepra laborant, si potui admixta quotidie bibatur. Stomachum confortat prædicto modo pota. Medetur febribus infantium, si aquæ huius paulum potui detur uel pului infundatur, nam purgat humorem calidum.

DE CYMINO.

NOMENCLATURAE.

Κυμινον.

Cuminum.

Cuminum.

Römisch Kümmel.

ANNOTATIO IN CYMINVM.

B CYMINVM Latini similiter & Græci dicunt. Habet, ut Theophrastus autor est, semen nudum, angustum, canaliculatumq; facile inarescens frumenti modo, ubi plane accreuit, defluum atque lubricum. Nascitur in summa tellure, uix hærens, & in sublime tendens: in putridis & calidis, medio serendum uere. Inter olera maximè fruticat, omnium fecundissimum. Cum maledictis & probris serendum præcipiunt, quo letius & copiosius proueniat.

TEMPERAMENTVM.

Cuminum quo in Germania plerunq; utuntur, calidū & siccum est in tertio ordine, ut Aegineta autor est, urinam mouet, & flatu discutit. Hoc semen intra quinque annos uires suas non amittit.

Cuminum in cibo sumptum uel in potu, concoctionem stomachi confortat. In uino elixum cum fæno græco, tormina & dolores intestinorum discutit, inflationes tollit.

Contusum & cum albo oui permixtum, ruborem oculorum remouet, si imponatur.

Idem cum uino atq; carycis additis coctum, atq; potum, antiquæ tussi medetur. In ore retentum ac masticatum, odor ille oculis adflatus, eos clarificat. Liuorem ex concussione, uel ictu, uel alio modo factum, puluis eius cum cera munda apud ignem commixtus, & emplastrum modo impositus, discutit, itidem & sanguinem concretum dissoluit. Eius nimius usus pallorem inducit.

Ad catharrum ex frigida causa prouenientem, Accipe cymini puluerem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C puluerem, & lauri baccas eodem pondere, quibus sacculo inditis capiti impone, hoc absq; dubio auxiliatur.

Accipe cyminum in uino elixum, & calidum umbilico impone, hoc medetur stranguriae, alijsq; uesicae affectibus.

Malos humores in homine consumit.

Cum aqua elixum, si facies inde lauetur, clarior & purior redditur, si modo raro fiat.

Tritum & cum aceto elixum, ac naribus applicatum & inditum, profluuia sanguinis sistit. Idemq; foeminarum fluctiones sistit.

Cum aceto & aqua permistum ac potum, medetur orthopnoicis.

Sanguinis grumos cum urina reddentibus succurrit, & sanat aluum inflatum.

Ad iocineris uitia tostum in aceto tritum datur: item ad uertigines. Iis quos aciore ui urina mordeat, in dulci uino tritum datur. Testium tumoribus tostum, tritumq; cum melle rosaceo & cera imponitur. Datur & contra uenenatorum morsus cum uino.

DE CARVI.

NOMENCLATURAE.

D

Κάρος.

Carui. Caruum.

Carios. Carium.

Wisen Kümmel.

ANNOTATIO IN CARVI.

CARVI Barbaro nomine ab officinis & Herbarijs dicitur, quod à Dioscoride Caros, à Plinio Caruum, à Serapione Carium dicitur. Semen est multo minus cymino, quod apud Pharmacopolas pro Carui uenditur.

DESCRIPTIO.

Carui planta est quae nascitur ad anethi modum, luteo flosculo, semen in cacumine caulis gerens, gaudet nasci in pinguibus pratis, & hortis, etiam ubi seritur. Radicem habet magnam & candidam instar foeniculi.

TEMPERAMENTVM.

Caruum odoratum est, & moderate acrem qualitatem possidet, ut Galenus testatur: calefacit & siccatur in tertio ferè gradu. Virtus eius est similis uirtuti Anisi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Caruum discutit flatu intestinorum, pellit lumbricos alui, confortat stomachum.

Cordi

A Cordi accomodatum est, prohibetq; ne uapores è stomacho caput petant. In Sicilia nō nascit̄ copiosum, sed alijs locis frequens est.

Caruum quinq; annos durat sy nceris uiribus. Seminis tantum in medicina usus est.

Semen in potu sumptū medetur dysenterie, quam repente sistit.

Idem in cibo sumptum stomachum confortat, concoctionemq; adiuuat.

Ad debilitatem capitis, Accipe Caruum & in sacculo decoque, capitiq; impone, tum remedium prestat. Vrinam quoq; prouocat.

DE CYNOGLOSSA.

NOMENCLATURAE.

E Κύνογλωσσα.
Σκολιμος.

Cynoglossa.
Lingua Canis.
Lingua canina.

Hundts Zung.

ANNOTATIO IN CYNGLOSSAM.

CYNOGLOSSA à Romanis Lingua canina dicitur, eò quòd folijs linguam canis imitetur. Vnde Plinius inquit Cynoglossos caninas imitans linguas topiaris operibus gratissima.

DESCRIPTIO.

Cynoglossa caulem habet longum & hispidum, folijs acutis & hirsutis, in cacumine flores gerens cœruleos, ac in medio rubentes.

Radice[m] habet candidam & lignosam intra terram.

Herbarij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Herbarij, ut Ottho Brunfelsius indicat, duas species Cynoglossæ exhibent. Vnam folio plantaginis, ueram ac genuinam, à Dioscoride descriptam. Alteram quam hodie officinæ Buglossæ syluestri (folijs tenuioribus, coreacis) per omnia ferè similem ostendunt.

Plinius etiam scribit de altera, quæ lappas minutas fert, ea ignota est.

Minor Cynoglossa gaudet nasci inter uites. Maior autem locis petrosis, siccis & incultis gaudet.

TEMPERAMENTVM.

Cynoglossa frigida & sicca est in secundo gradu.

Vtuntur ea ad oris ulcera, & alias corporis calidas pustulas.

Contrita & cum uetere suillo adipe tosta folia eius, rabidorum tantum moribus, capilli defluuijs quæ uocant *αλωπενίας*, & ambustis medentur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Aluum mollit, elixā eadem, & cum uino pota.

Cynoglossæ succus permixtus cum succo plantaginis, & uino granatorum, & paululo licij, atq; ad ignem cum prædictis aliquantulum inspissatus, ulceribus oris, & narium, gingiuarum, & genitalium medetur, ut testatur Ioannes Vigonius.

D Valet quoq; succus admixtus cum melle rosato, & terebinthina, ulceribus ab humoribus frigidis causatis: facit quoq; potentissimè, ut experientia nobis demonstrauit, aduersus morbi gallici ulcera atq; tubera, maximè si prædictus succus inspissatus fuerit ad ignem aliquantulum cum syrupo rosato, uel Oxymelle squillitico.

Item folia Cynoglossæ ulceribus frigidis siue scrophulis imposita, à proprietate medentur.

DE AQVA CYNGLOSSÆ.

Tempus distillationis eius est, ut herba, folia, caulis, flores atque radix cum tota substantia minutim concisa, circa exitum Iunij distillentur.

Aqua Cynglossæ sanat hemorrhoides, si sint internæ, matutino tempore tribus uncijs bibenda est, usq; dum sanentur: si uero foris promineant, ablui debent linteolis in ea intinctis.

Medetur oibus uulneribus, si mane & uesperi inde lota fuerint.

Omnibus antiquis ulceribus etiam medetur, si ex ea lauentur, uel si linteolis imponatur.

A

NOMENCLATURAE,

Kuriq.

Cyperus.
Iuncus angulosus, &
odoratus.

Wilder Galgan.

ANNOTATIO IN CYPERVM.

CYPERVS, ut Vergilius Marcellus ait, in iuncorum genere, anguloso caule, & odorata radice est, à Celso quadratus iuncus, à Plinio lib. 21. cap. 18. triangularis primò, mox angulosus dictus. Verum tria hæc nomina apud autores plerumq; inueniuntur, scilicet Cyperus, Cypirus & Cyperis. Cyperus est iuncus de quo nunc sermo factus est. Cyperus autem palustris planta est, gladiolus quondam à cultellati folij figura, ut credimus, dictus. Cyperis autem in foeminino genere, prædicti iunci angulosi radix est, quam nostrates officinae plerumq; etiam Cyperum nominant,

DESCRIPTIO.

Cyperus porri folia habet, sed longiora tantum & duriora. Caulem habet cubitalem, curuum, nodosum, & angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen residet: flores producit candidos.

Radicem habet duplicem. Vnam quæ oblonga est, Alteram quæ rotunda est, & nigra: eadem facultate præditæ sunt. Gaudet aquis locis & maximè pratis.

TEMPERAMENTVM.

Radix quæ odorata est, in medicina tantum usus est. Excalfacit atq; siccatur altero abscessu.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Radix acuit ingenium, & confortat stomachum. Bonum inducit homini colorem, ac grauem anhelitum oris emendat.

In oleo oliuarum eadem radix iij. uel iijj. dies macerata, lumbos calefacit, atq; calculum inde discutit, si ex eo oleo inungantur.

Vesicam refrigerat atq; ex eo inunctam calefacit, cietq; urinam.

Cyperus sanguinem inflammat, quare leprosus eo non utetur,

Radix accomodata est membris refrigeratis, si oleo amygdalarum amararum imposita, corpus inde inungatur. Prodest etiam, si

DE HERBIS, CAETERISQVE

C quis ex radice cum uino bibat. Confortat cor, hominibusq; refrigeratis, bonum creat sanguinem, maximèq; prodest qui perpetuò sunt tristes.

Radix in puluerem redacta, atq; cum saccharo melleq; permista, ac cum paululo uini decocta, deinde concisa in quadratam tesserae formam, & hoc iusculum addatur, tum uirtutem Zingiberis conditi æquat. Potest seruari per annum, calfacit omnia membra interiora, concoctionem adiuuat, ingenium reddit acutum.

Radix Cyperi, ut Dioscorides inquit, calefacit, aperit, urinam cit. Bibitur contra uesicæ calculos, & cutem subeuntes aquas utiliter. Bibitur & contra Scorpionum ictus, eadem utilitate. Refrigeratis præclusisq; uuluis calens imposta opitulatur, menses trahens.

Siccatur eadem, & in farinam trita, oris ulceribus, quæ pascendo serpunt, inspergitur.

Sequuntur quæ à Litera D. incipiunt,

DE DACTYLIS.

D

NOMENCLATURÆ.

ΦΑΙΝΙΚΑ.
Βύλαρϙ.
ΦΑΙΝΙΚϙ.

Palmula.
Dactylus.

Dattelen.

ANNOTATIO IN DACTYLVM.

DACTYLI nostra ætate à medicis Palmatum fructus appellatur, quoniam humanis digitis, quos Græci δακτυλοσ dicunt, similes sunt. Latini Palmulas uocant, Indicatq; id etiam in Claudio Suetonio, quem in conuiuio & inter epulas obdormiscentem, oliuarum & Palmularum ossibus ab alijs inCESSI solitum, scriptor ille ait. Græci arboris suæ nomine

ΦΑΙΝΙΚΑΣ

A *ovivres*, id est Palmas appellant. Est autem non exigua in palmulis differentia, ut Galenus de aliment. facultat. testatur. Alię nanq; siccę sunt, & adstringentes, ut Aegyptiæ; alię molles, humidę & dulces: & caryotę appellatę. Huius generis laudatissimę nascuntur in Ierichunte, quod Syria Palęstinę oppidum est. Inter has medię censentur reliquę omnes Palmulę.

DESCRIPTIO.

Palmularum arbor est admodum procera, habens folia in latitudine, ut Milium Indicum, fructus eius sicuti formam representant, intrinsecus duros & spadiceo colore nucleos habent, nascuntur ad cornu modum.

TEMPERAMENTVM.

Dactyli calefaciunt & humectant in secundo ordine.

Arbor unā cum fructu iecur, & lienem ualdē obstruunt, cortices uero arboris multo magis id præstant.

NOCVMENTA EORVM.

B Dactyli malos humores generant, capitis dolores creant, inducunt & obstruunt epar, pariunt fluxus hemorrhoidum. At Dioscorides inquit, quod hemorrhoidas sistunt, qui austero sunt sapore.

Crassum sanguinem generant, maximē ijs qui calida natura præditi sunt, propterea ijs & qui doloribus capitis frequenter uexantur, usus illorum uitandus est. Præterea qui iecur calidum habent, ab usu illorum abstinebunt.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Dactyli manducati aluum sistunt. In uino austero poti aluum & mulierum fluctiones sistunt. Quidam inquit, Dactylos qui in frigidis regionibus nascuntur, alios bonitate antecellere. Verum qui in temperata regione nascuntur, diutius uires suas retinere. Omnes Palmulę, ut Galenus testatur, concoqui pertinaces, capitiq; infestę sunt, liberalius ingestę. Dulces uerò alunt; austere stomacho conueniunt, aluūq; retinent.

Palme fructus, ut Aegineta inquit, qui iam maturuit, calidus est mediocriter, uisceribus roborandis & stomacho idoneus, tum intus assumptus, tum foris applicatus.

Colliguntur Palmulę in Aegypto ex Palmis in autumno; paulo ante quàm maturefcere incipiunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE DAUCO SYLVESTRI.

NOMENCLATURAE.

Σταφυλίνος ἄγριος.
Δαῦκος ἄγριος.

Daucus sylvestris.

Daucus Creticus.

Wild Mozen.

ANNOTATIO IN DAUCVM:

DAUCVM Græci appellant, quem Romani Erraticam pastinacam dicunt, ut Vergilius Marcellus ex Galeno & Ægine-
ta probat. A Dioscoride Staphylinon agrion dicitur, intelligitque
eam pastinacam sylvestrem, quæ locis incultis nascens satiuæ pari-
ter frondeat & floreat: sed minore radice, & magis fibrata fit. Hiero-
nymus Tragus autem censet, Daucum non esse Sylvestrem pa-
stinacam, sed illam radicem quam uulgò uocant *Ber wurzel*. Ec-
hoc probat ex Dioscoride, qui de Dauco proprium caput habet.
De eo sic scribens: Daucus & petrosis & apricis cernitur locis, for-
niculi folijs, minoribus tamen & exilioribus, caule semipedali, um-
bella Coriandri, flosculis candidis, semine peracri, &c. Omnia hæc
inquit non pastinacæ sylvestri, sed radici quæ *Berwurtzel* uocant,
rectè congruunt. Plura Daucorum genera numerauit antiquitas,
non genere sed natali solo diuersa, indicatq; id Plinius lib. 19. ca. 4.

DESCRIPTIO.

Daucus sylvestris est planta satiuæ Dauci similis in locis incultis
sponte proueniens.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in tertio ordine.

Daucus sylvestris in uino elixus, cui tantum sicum additum sit,
quantum quis uoluerit, hoc unum potum pellit siccam tussim.
Itidem ad asthma auxiliatur. Herba hæc in lixiuio uel aqua deco-
cta, tollit fluxum capitis ex frigida causa prouenientem, si caput in-
de lauetur.

Tres

A Tres manipuli huius herbae in uino decocti, oleoq; addito, si alio uo imponantur, flatu discutiunt, ac stomachum calefaciunt.

Aduersus secur a lienem obstructum. Confice ex hac herba & floribus Syrupum, atq; succum foeniculi admisce, eo mane ac uespere utere, & absq; dubio opitulabitur.

Daucus syluestris cum malua & mercuriali in uino & aqua decoctus, & umbilico applicatus, medetur torminibus intestinorum,

DE DIAPENSIA.

NOMENCLATURAÆ.

Diapensia.

Sanicula.

Consolida minor.

Ferraria maior.

Sanickel.

ANNOTATIO IN DIAPENSIAM.

DIAPENSIA herba uulneraria est, quæ alio nomine Sanicula à Latinis dicitur. De Græca eius nomenclatura, & quo nomine apud Dioscoridem & Plinium legatur, medici adhuc nihil compertum habent. Fortassis ueteribus illis hæc herba ignota fuit, multæ enim huiusmodi uulnerariæ herbæ, & præsertim ex solidaginum genere post illa tempera repertæ sunt. Vulgares Herbarij hæc Consolidam minorem esse constituunt, quorû sententia, ut Brunfelsius putat, non improbanda est. Collinutius putauit Saniculam pentaphylon esse. Verum habet quidem Sanicula in quinque partes distincta folia, sed radices nec rubras habet, nec fraga fert, ut de suo pentaphyllo dicit Plinius. Herba uulgò chirurgis ubiq; est cognita,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C qui huius succum uulneratis in potum commendant: quare in adagium uenit, eos non egere chirurgo, qui saniculam habuerint.

DESCRIPTIO.

Diapensia uel Sanicula habet rubicundum & tenuem caulem cū folijs mollibus, radicem nigram cum multis fibris, in medio caule rubros & candidos flosculos habens, unde rubicunda folia prodeunt, quæ in tactu mollia sunt. nascitur plærunq; humidis & petrosifyluis,

Est & altera quædam species Saniculæ, ut Hieronymus Herbarius indicat, agrestis, rariorq; & minus perspecta Herbarijs, solo Maio florens & apparens, flosculis albis, n̄sq; lepidis admodum: in dec; enim paulatim disperit, abditq; sese.

TEMPERAMENTVM.

Sanicula habet naturam calefaciendi & siccandi, multaq; pollet uirtute. Succus quoq; habet facultatem leniendi. Omnia præstat quæ Consolida:

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vulneratus succum Saniculæ exprimat, & bibat cum aqua Cerefolij, tum uulnus intus omnino sanatur. Sanicula siccata, & in puluerem redacta, ad integrum annum durat.

Ducta, Accipiat hunc puluerem, & cum melle atq; glycyriæ succo commixtum, uesperī antequam cubitum iturus est, in uino bibat, tum interanea omnia, & stomachum à Phlegmate expurgat.

Hanc herbam in Maio unà cum radice effodito, & in aqua eam decoquito, perq; linteum colato, atq; saccharo rosaceo melleq; addito, eam bibito, leniter enim aluum laxat, & multum uiscosi humoris ex stomacho & intestinis expellit.

Sanicula, pyrola, atq; uinca peruinca, in uino decocta & pota, in homine omnem sanguinem concretum dissoluunt atq; consumunt absq; ullo damno.

In omnibus portionibus uulnerarijs utendum est Sanicula. Habetur enim & recensetur inter præcipuas herbas uulnerarias, unde & efficax potio uulneraria ex ea confici potest.

Adijciunt Experimentatores & Herbarij, succum decoctum uel eius illitum, tumores reprimere, tam in homine quàm in pecudibus.

DE AQUA SANICVLAE.

Distillationis eius tempus est, ut herba unà cum radice, & tota substantia minutim concisa, in medio Maij distilletur.

Saniculæ aqua à uulnerato mane & uesperī singulis uicibus tribus uncs; pota, uulnus penitus sanat.

Eadem

A Eadem prodest ad omnes tumores tam in homine, quam in pecudibus, si per diem bis uel ter linteolis imponatur.

Sanat omnia uulnera aperta, & rupta in homine, medetur corpori exulcerato, si inde lauentur, uel linteola in ea madefacta, applicentur.

DE DICTAMNO.

NOMENCLATURAE.

Δικταμος.

Dictamnus.

Dictamus.

Diptamus.

Diptam.

Lipwurz.

Gichtwurz.

Wald Lilien.

ANNOTATIO IN DICTAMNUM.

DICTAMNVS ut Theophrastus autor est, propria Cretæ in sulæ herba est, uiribus admirabilis, & ad plura utilis. Artemidion etiam dicitur, à uenatrice Dea Diana, quam Græci Artemida uocant: quoniam uulneratæ ab ea in uenatione capræ & ceruæ, eius herbæ pastu sanarentur. Eademq; de causa Dorcidion, quasi cerua lem: Dorcada enim Græci hinnulum, & in ceruorum genere minor uocant, quod animal Plinius ait Dictamnium hanc ostendisse, uulneratis eo pastu statim decidentibus telis. Vergilius Marcellus uult Dictamnium interposita n litera, non Dictamni, dicendum esse, quoniam id Græcorum Codices omnes indicent. Porro Dictamno uera nos hæcenus caruisse, uel inde satis liquet, quæ ea herba quæ nostra æta te hoc nomine insignita fuit, & flores, & semen producat, cum Germana

DE HERBIS, CAETERISQVE

e Dictamnus his planè careat, quemadmodū *Menard.* & *Fuchsius* ex *Dioscoride* testatur, qui *li. 3. ca. 32.* de ea ita scribit: *Dictamnus* *Cretenſis* herba est, acris, leuis, pulegio similis, maioribus tamen folijs, tomentosis, & lanugine quadam obductis, neq; florem, neq; semen profert, *Dioscoridi* quoq; subscribit *Plinius* *lib. 25. cap. 8.* Cum itaq; ex veterum testimonijs uera *Dictamnus* tam flore quàm semine careat, nostra hæc uulgaris pseudo *Dictamnus* sit, utpote istis maximè abundans, oportet. Sunt autem *Dictamni* tria genera, ut *Dioscorides* & *Theophrastus* indicant.

DESCRIPTIO.

Dictamnus nascitur uirore quodam ad cubitalem altitudinem, in cacumine sub floribus caulem habens phœniceum, roseis folijs ac floribus, fibrisq; roseis. Semen eius est spadiceum, radix uerò candida. Alij uolunt *Dictamnus* nasci æditis & pinguibus locis, & herbam ac folia sua ab uno latere, gradatim sursum uersus sese attollere, inter quæ flosculi colore sulphuris citrini contineantur. Est & aliud *Dictamni* genus nigram radicem habens, cuius usus est admodum rarus. Vna radix in frigidis locis & altis rupibus nascitur. Est enim duplex, una candida, altera uero nigra, habentq; eandem facultatem. Candida tamen magis in usu est.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccat in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix mulierum menses trahit, si inde bibant.

Itidem ad aquam intercutem prodest.

Dictamnus cum melle permista ac sumpta, medetur tussi. In aqua decocta medetur morbo regio, si corpus in balneo inde lauet.

Radix permista cum radice *Acori*, & in puluerem trita, puluis ille naribus inditus caput purgat.

Succus eius cum puluere sanat uuulam.

Dictamnus cum lacte auribus instillata, tollit dolorem.

Est tanta herbe uis, ut olfactu uenenata animalia fuget, & admota, enecet omnia quæ ictu aut morſu uenenum relinquunt.

Succus cum uino potus uenenatorum morſibus succurrit:

Puluis *Dictamni* cum *Gentiana* & *Aristolochia* equali pondere commixtus, fit niger puluis, qui cum uino in quo *Dictamnus* sit decocta, temperatus, habet omnem uirtutem *Theriaceę*. Idem puluis cum succo permixtus atq; *Artemisia*, pessisq; inde factis, & foeminis inter naturalia subiectis, foetum mortuum ac secundas expellit.

Dictamnus, ut *Dioscorides* ait, non tantum pota, sed admota suffituq; mortuos partus ex utero pellit.

Castoreum

A Castoreum cum Dictamno pari mensura in puluerem contritum, atq; cum succo rutę temperatum, naribusq; inditum, medetur epilepsię. Membra imbecillia, si ex succo Dictamni inungantur, uires suas recuperant ac sanitati restituntur. Plantas pedum sagittatis cõfixas illitu sanat, & impactos reliquo corpori aculeos refigit.

DE AQUA DICTAMNI.

Tempus electum distillandi Dictamnium est à mense Iulio usque ad Septembrem, tum radix concisa distillabitur.

Aqua Dictamni mane ac uesperu unaquaq; uice tribus uncijs pota, medetur pesti.

Eadem sex uncijs pota, contra uenenum succurrit.

Calculo medetur, si mane, meridię ac uesperu singulis uicibus ad tres uncias bibatur.

DE DENTE LEONIS.

B

NOMENCLATVRÆ.

Dens Leonis.

Sclerif.

NOMIN

ANNO

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN DENTEM LEONIS. 268.

C **D**ENS Leonis herba est Empyricis & Herbarijs satis cognita. Apud Dioscoridem, & Plinium certa huius herbae nomenclatura non potest ostendi. Hermannus Comes à Neuenare credit eam esse Lagopoda Dioscoridis, hoc enim modo de ea scribit. Lagopus apud Dioscor. non describitur ex folijs & floribus. In exemplari tamen uetusto Apuleij, herbam sub nomine pedis leporini pictam reperi, ea certe similitudine, quae nobis exprimeret herbam uulgo dentem leonis appellatam. Idq; ex effectu uidetur non fore alienum à ueritate. Scribit enim Dioscor. Lagopoda uentrem contrahere, & discutere durities apostematum: quae ambo praestat & Dens leonis.

DESCRIPTIO.

Dens leonis folia habet ad pedis coruini similitudinem, gaudet sub quercubus nasci ad cubiti altitudinem. Prasino est colore, flosculos ut malua producit, magnam & candidam habet radicem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in secundo ordine. Haec herba colligenda erit circa finem Maij.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Contusa haec herba & commixta cum Barba Iouis & Solatro, & membro inflammato imposita, absq; dubio id statim sanat.

Succus oculis instillatus, glaucomata & albugines pellit, fiet autem hoc in lunae augmento, oculique prius aqua foeniculi lauandi sunt.

Si quis hanc herbam collo appenderit, ulceribus oculorum non infestabitur.

Conducit eadem ad potiones uulnerarias.

Contusa & uenenofo apostemati imposita, illud absque dolore aperit.

Aqua distillata ex hac herba, & oculis instillata, ualde illis medetur.

Sequuntur nomenclaturae Herbarum
à Litera E.

DE EBULO.

NOMEN.

NOMENCLATURÆ

κεραύκτα.

Ebulus.
Ebulum.

Attich.

B ANNOTATIO IN EBVLVM.

EBVLVS alterum genus sambuci est, quod Græci chamaecten uocant, id est humilem sambucum. Est enim humilis & coactæ ad terram breuitatis sambuctis Ebulum, & herbæ quàm arbori similis, ut Dioscorides testatur. Gaudet læto solo ut testatur suo cæmine Columella.

Atq; habilis natura soli, que gramine læto Parturit, & rutilas Ebuli creat uuida baccas.

Fuit agricolis in honore Ebulum, non quòd aliquid utilitatis eis adferret, sed quia sperandæ utilitatis notam & indicium faceret. Siquidem in probatione agri, & dulcè terram, & frumentis habilem, copiosum, & spontè nascens indicaret, Idq; dulcis saporis & frumentarij agri certissimum indicium sibi fecerunt semper agricolæ, si Columellæ & antiquioribus alijs credimus.

DESCRIPTIO.

Ebulus herba est minor sambuco, folia habet per interualla ex singulis geniculis exeuntia, Amygdalæ similia, per ambitum secta, longiora tamen & graecolentia. Umbellam habet in summo cum nigris baccis, sambuco similem. Radix illi est longa digitali crassitudine, Habet & caulem digiti crassitudine.

TEMPERAMENTVM.

Calescit natura atq; desiccat. Eadem sambuco & Ebulis uis est.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ebulus aquas ex aluo pellit, si inde quis bibat. Radix quoq; in

DE HERBIS, CAETERISQUE

C uino decocta, subeuntibus cutem aquis auxiliatur.

Ebulus elixus & olerum modo manducatus, aluum constipatum emollit.

Umbella cum caulibus eandem habet uim, quam ipsa herba.

Radix hydropicis praesentissimum est remedium, in potu sumpta.

Decocta eadem in aqua, foeminarum locos insidentibus mollit, & aperit, & quae in eis sunt mala emendat.

Folia in aqua decocta medentur siccae tussi, si decoctum illud bibatur. Idem ad anginam succurrit.

Si cui uua oris deorsum feratur, gargarizet hoc decoctum, cum modico pyrethro permixtum, tum auxiliatur.

Misce succum Ebuli cum puluere radicis Esulae, & saccharo, hoc sumptum febris quotidianae medetur.

Herba ipsa podagram sanat imposita.

Folia tenera & recentia podagris opitulantur cum taurino hircinoue adipe emplastris modo imposita.

DE AQUA EBULI.

Optimum tempus distillandi Ebulum est, quando florere incipit, ut tum herba & folia minutim concisa distillantur.

Aqua Ebuli saepius una uice iij. uel v. uncis pota, aluum mollit.

Eodem modo pota mane & uesperis, auxiliatur contra tumorem, & praecipue contra hydropem.

Sic etiam pota medetur febris quotidianae, & doloribus laterum.

Prodest contra exteriorem corporis tumorem, linteolis imposita.

Dolorem lateralem pellit, linteolis madidis etiam imposita.

DE ELLEBORO ALBO.

NOMENCLATURAE.

Ἐλλεβορος λεῖκος

Elleborus albus.

Veratrum album.

Weiß Nieswurz.

Christwurz.

ANNOTATIO IN ELLEBORVM.

A

LLEBORVM album Romani Veratrum album appellat. Duo eius sunt genera, Albū scilicet & Nigrum. Aulus Gellius Pliniū secutus, ait coloris discerniculum non in semine, neq; in uirgultis, sed in radice apparere, Candido uomitiones cientur, eoq; stomachum & uentrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur, utriusq; periculosa sumptio, sed albi, ut prestantior, ita periculosior. Quod ipsum tamen a deo uulgatum esse cœpit, ut pleriq; studiorum gratia, ad peruidenda acris, quæ commentabantur, læpius sumptitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, candido Elleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia usq; animi redundaret, & instantiam, uigoremq; mentis labefaceret. Elleborum herba est, apud multos Poetas decantata, propterea quòd antiquitus plurimus usus fuerit eius herbæ, ad leuanda mentis & capitis uitia. Vnde & in Prouerbio dicitur: Elleborum bibere, Elleborum edere, Elleboro sese purgare. Elleboro opus habere. De illis qui insaniunt & parum animo constant, ut testatur Erasimus in Chiliadibus, Elleborum à Germanis *Nieswurtz* dicitur, id est radix sternutationis, quoniam celestimè mouet sternutamenta. Optimum quod ex Anticyra petitur, ubi copiose prouenit, Durare uim albi Ellebori 30. annis ferunt.

B

DESCRIPTIO.

Elleborum album folia plantagini aut betæ fermè similia habet, breuiora tantum nigrioraq; colore aliqua parte rubro. Caulem fermè duorum palmorum altitudine. Radices illi sunt graciles, ceparum modo prodeuntes. Quidam uolunt uerum Elleborum album esse herbam illam, quæ uulgò Dictamnus dicitur, sed errant. Habet radicem fragilem, cuius nimius usus improbatur, natura enim aluum sistit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccat in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Elleborum album decoctum leprosis accomodatum est, si inde corpus lauerint. Prodest quoq; si inde bibant, nam purgat interiora membra, lepramq; interiorem aut per uomitum, aut per sedes, aut per urinam expellit. Atram bilem uomitu expurgat per superiora.

Album Elleborum uiribus antecellit nigrum.

Album Elleborum foetus mortuos potenter ex utero pellit, si mulier ex eo biberit, uel pudendis id applicauerit.

T

C Idem naribus inditum, caput purgat, & multos affectus inde pellit. Oculorum doloribus puluis Ellebori albi medetur, alijs collyrijs mixtus.

Idem puluis mixtus cum farina triticea, interficit mures. Vel confice pulviculam ex eodem puluere cum melle & farina permisto, quoscunq; mures tum interficit. Muscæ quoq; in eo encantur, si cum lacte maceretur.

Elleborum album Tetanum pellit. Est autem Tetanus affectus, quum cervix cum reliquo corpore ueluti immobilis, inflexa in neutram partem, sed iuxta in utramq; recta intenditur. Est species spasmii.

Cum Petroleo decoctum & inunctum, podagræ medetur.

Pueris, senibus, imbecillibus & macris usus Ellebori albi interdicitur. Si autem necessitas usum eius postulauerit, cum aqua mulsa oportet sumere.

DOSIS ELLEBORI.

Multum refert quo pondere Elleborum exhibeatur. Apud ueteres Themison ij. drachmas dabat. Sequentes uero iij. dedere, quos hoc tempore imitari non licet. Mesuei, drachmam dat. Vulgaris usus est à ij. granis usq; ad ij. scrupulos. Sed tamen licet tam in hoc quam in alijs pondus augere uel minuere, iuxta qualitatem personæ, temporis atq; loci, quæ medico semper sunt obseruanda & respicienda.

D

Si columbas manibus capere uolueris, decoque Elleborum album cum tritico, usq; dum triticum dissiliat, & columbis uel anatibus ad edendum obijce, tum statim manibus capiuntur.

Quicumq; paralytim aut tumorē in pedibus, aut in quacunq; alia parte corporis habuerit, contundat herbam albi & nigri Ellebori, & succum linteolo percolet, atq; cum uino ieiunus bibat, tum ad talem affectum auxiliatur.

Item aduersus Icterum, Bibe ex hoc succo à cibo sumpto, tum ex eo morbo liberaris, & pulchrum recipis colorem.

Elleborum album fistulis instillatum, eas expurgat atq; curat.

Medetur quoq; morbis comitialibus, uertigini, Melancholiæ, phrenesi, podagræ, hydropi incipienti, spasmio, elephantia albæ, tremori, feбри quartanæ, antiquæ tussi, & torminibus intestinorum.

Idem usurpatur ad inueterata ulcera, scabiem & fistulas.

Contra dolores dentium in aceto decoquitur: colluunturq; decocto illo utiliter.

DIFFERENTIA VTRIVSQUE ELLEBORI.

Album Elleborum per superiorem uentrem crassos & glutinosos humores expellit. Nigrum uerò humorem Melancholicū per inferiorem uentrem purgat.

A PRAEPARATIO ET ADMINISTRATIO
Ellebori.

Melue hoc modo corrigendum censet, uidelicet ut maceretur prius in melle & passulis, uel in iure gallinarum, & aliarū carniū; abiecta deinde radice, Tale iusculum potest potui dari. Sunt qui cauata radice raphani, indunt de helleboro per diem: inde rursum extrahunt, feruntq; tum raphanum soluendi uim habere.

Alij infundunt in Oximelle uel uino dulci, aut Syrupis, uel Rob ut uocant, atq; subinde ministrant. Adhibito fortassis & hordei modico uel Oriza.

Operationi eius uigorem addunt, Salindus, Epithymus, Polypodium. Emendant quoq; Daucus, Petroselinon, Piper longum, Hyssopus, Calamentum & Origanum.

DE ELLEBORO NIGRO.

NOMENCLATURAE.

Ελλέβορος μέλας.

Elleborum nigrum.

Veratrum nigrum.

Schwartz Nieswurtz.

Schwartz Christwurtz.

ANNOTATIO IN ELLEBORVM NIGRVM.

ELLEBORVM nigrum sunt qui Ectonion & Melampodion uocent. Hippocrates certè haud aliter ferè quàm Ectonion appellat. Porrò Melampodion iccirco dicitur, ut Hermolaus testatur, quia Melampodem inuentorem habeat, quem alij diuinationis peritum, alij pastorem fuisse tradunt, & furentes Proeti filias, dato caprarum lacte, quas Elleborò purgatas animaduertisset, sanasse in Arcadia propè fontem Clitorium. Elleborum & nigrum & candidum ex Antycira commendant scriptores, & Poëtę. Antycira uerò hæc in Locride siue Phocide sita est, ut scribunt Pausanias & Strabo.

DESCRIPTIO.

Elleborum nigrum albo in omnibus est simile, folia tantum gra-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C cilia, & paulò teneriora habet, utriusq; flores primo sunt uirides, postea giluum acquirunt colorem. Semen rotundum ac nigrum producit, Peoniae semini non dissimile, uerum minus est. Nascitur asperis collibus & locis siccis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Elleborum nigrum in puluerem redactum, fistulis callosis instillatum, breui eas curat.

Decoctum in aqua, & os inde si colluatur, purgat dentes, tollit carnem putridam, necat uermes. Sanguinem Melancholicum per inferiora expellit. Cum aceto decoctum, & corpus inde inungatur, remouet lepram, uutiligines & impetigines, curat scabiem, & absumit uerrucas. Tollit quoq; uerrucas cum squamis aëris. Destillatur decoctum eius cum aceto in aurem, & confert tinnitui, & sibilis, corroboratq; auditum. Usus eius etiã memoriam emendat.

In uino ad ij. uel iij. horas maceratum, & deinde percolatum, ac parumper decoctum, prodest uesperis potum antequam itur cubitum. Nam tale uinum omnia interiora expurgat, ex malis humoribus, simulq; dolorem & uertiginem capitis discutit. Elleborum nigrum imbecillibus non conuenit, sed forti natura hominibus. Huius radicibus in fine ueris utendum est. Febrem quartanam que longo tempore durauit, aufert, si illud cum uino pauloq; sacchari permistum aliquis bibat.

D Per inferiora omnes prauos humores, qui in homine sunt, expellit. Omnes quoq; affectus membrorum interiorum discutit.

Cataplasma ex eo confectum tollit scabiem, maculas lepras, omnem deniq; impetiginem.

Ex aceto per se emplastri modo impositum, uutiligines, impetigines, lepraq; emendat.

Sanat scabies etiam: in quem usum cum thure, ceraue, piceq; & cedrino liquore inungitur.

Si quis obstructus atq; repletus circa thoracem fuerit, herbam nigri Ellebori cum uino & melle decoquat, & id percolatum uesperis, quando iturus est cubitum, bibat: hoc thoracem lenit & emollit, stomachum emundat, & quicquid malorum humorum in corpore est, minuit. Purgat & pellit per inferiora nigram bilem cum uiscosis humoribus. Auditum reddit, si surdis auribus indatur, atq; post biduum triduumue repellatur. Menses trahit locis muliebris inditum.

Si quis assidue, & cum cautione quadam eo usus fuerit, tum purum creat sanguinem, caput purgat, & omnia membra capitis, à multis morbis præseruat.

Confert ægritudinibus splenis, & febribus antiquis & longis.

Contra

A Contra cutem subeuntes aquas, cum farina ordeacea, uinoq; em
plastrum modo utiliter imponitur.

Miscetur omnibus emplastris quæ exedendo sunt, Duritias sup
puratas concoquit & purgat, factò inde cataplasmate.

Loco eius hodie usurpant scammonium.

DE AQUA RADICIS NIGRI ELLEBORI.

Optimum tempus distillandi radicem nigri Ellebori est, ut ea
minutim concisa citra herbam in fine mensis Augusti distilletur.

Aqua hæc pondere unius drachmæ, in tribus uncijs uini permi
sta, & mane pota, ac deinde iij. horas, si quis ieiunet, purgat Melan
choliã, & glutinosos humores per aluum.

DE AQUA HERBÆ NIGRI ELLEBORI.

Herba nigri Ellebori sola conciditur, & in medio Maij distillaã.

Aqua hæc pota sistit aluum, & confert ad multos morbos, &
corpus in sanitate conseruat, si quis mane ieiunus pondere semiu
ciæ uel integræ uncia bibat.

DE ENDIUIA.

B

NOMENCLATVRÆ.

Σεπς.

Endiuiã.

Intybum.

Endiuien.

Genszung.

Antiffien.

ANNOTATIO IN ENDIUIAM.

ENDIUIA laudata est herba, cuius in medicina nostro
æuo frequens est usus, ad amouendam malam iocino
ris temperaturam. Hanc doctissimi medicorum, qui de
re Herbaria scripserunt, testantur esse herbam illam
quam Dioscor. & alij ueteres Intybum appellant. **V**ulgus autem

T iij

C medicorum & Herbarij, eam corrupto nomine Endiuia nominant, quasi paululum deflectens, Intybiam dixeris. Manardus li. 5. ep. 4. Intybum satium Endiuia, Syluestre uero Cychoream apertissimè uocat. Hermannus Comes à Neuenare eodem modo de hac herba scripsit: Intybum ueteres uocauerunt, quam Barbari corruptè Endiuia uocant. Est autem herba inter præstantissimas numeranda, quæ satia est, & inter olera habetur, Endiuia uocamus. Syluestris uerò Cichorea siue Intybum erraticum uocatur. Endiuia certe præstantior quantum ad medicinam pertinet, Inter harum species Taraxicon & Scariolam ponit Dioscor. Endiuia & lactuca congeneres plantæ sunt, ut ab altera alteram primo germinè uix secernas, Brunfelsius censet eas quoque easdem habere facultates, quamuis nomine & figura differant. Anserinum carduum Endiuia uulgares Herbarij nominant: pro qua tamen iam aliam nos accipimus, maiorem scilicet, quæ per dorsum spinam aculeata folia habet,

DESCRIPTIO.

Endiuia herba est crassa, caule crasso & concauo, folijs aculeatis, florem luteum in cacumine habens. Gaudet inter olera nasci.

TEMPERAMENTVM.

D Endiuia natura refrigerat atque desiccatur in secundo gradu:

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad epatis affectus nulla herba est salubrior. Epas enim ardens refrigerat, calefacitque refrigeratum, potest ad utrumque affectum absque noxa usurpari, quia natura tantam facultatem & proprietatem habet,

Folia atque semen in medicina usurpantur, radix uerò nullius est precij.

Folia cum uiridia sunt, magna uirtute pollent, aridorum foliorum nullus est usus.

Endiuia cor corroboret, quod ardore infestatur.

Aduersus morbum regium, Accipe Syrupum ex Endiuia confectum, & cum aqua linguæ ceruinæ commisce, optimè hoc remedium iuuat.

Idem Syrupus pellit febrem tertianam.

Succus ex folijs ardentibus pustulis impositus, ardorem inde extrahit, ac benè eas refrigerat.

Herba ipsa contusa, & calidis apostematibus imposita, ualde auxiliatur.

Ardorem iocineris sedat, foris imposita.

A Si herba non potest acquiri uiridis, tum semen accipiendum est, atq; conterendum, calidoq; affectui imponendum, hoc subuenit absq; noxa.

Endiuia ad lactuceꝝ modum, quocunq; modo cruda uel cocta, in cibo sumi potest, fibras enim iocineris obstructas uehementer aperit, ad stomachi ardores accomodata est.

Cum aceto cocta, uentrem restringit.

Cardiacis supra sinistram papillam ex aceto imposita, prodesse certissimum est.

Podagris & oculorum inflammationibus subuenit.

Medetur sacris ignibus, calidis apostematibus, & tumoribus calidis, cum cerussa & aceto contusa, & emplastri modo imposita.

Contra Scorpionum ictus, radix & folia inuicem contusa, utiliter emplastri modo imponuntur.

Succus cum aceto & rosaceo mixtus, capitis dolores releuat.

Iecoris & uesicæ uitia cum uino haustus emendat.

Sanguinem reijcientibus, itemq; genituræ abundantia laborantibus, alterno die offertur potandus.

B Omnibus partibus quæ refrigeratione sanandæ sunt, cum aceto & cerussa efficaciter succus illinitur.

DE AQVA ENDIUIÆ.

Tempus distillandi Endiuia conueniens est, ut folia à caulibus decerpta, & minutim concisa, in fine Maij distillentur.

Aqua Endiuia mane & uesperis duabus uncijis pota, prodest ad angustiam & obstructionem pectoris.

Eodem modo pota, grauidis foeminis salutaris est, eas enim corroborat, sensusq; emendat.

Eadem mane & uesperis unaquaq; uice iij. uel v. uncijis pota, medetur pesti, morbum regium repellit, sitim quoq; sedat largius pota ardoremq; iecinoris extinguit.

Facit ad dolorem lateris, & punctiõnem quæ circa cor sentitur, mane & uesperis singulis uicibus iij. uel iij. uncijis pota.

Linteolis uel stupa cannabina æstuanti iocineri imposita, æstum restinguit, ex quacunq; parte corporis etiã proueniat: linteolis exiccatis sæpius ea iterum madefacere oportet.

DE ENDIUIA SYLVESTRIS.

NOMENCLATURAE.

Scariola.
Taraxacon.
Rostrum porcinum.

Sew Distelen.

DESCRIPTIO.

ENDIVIA sylvestris gaudet nasci in agris, & in segetibus. Folia habet aculeata, flores rubicundos, radicem uerò candidam, atque intra terram longam.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus ex hac herba expressus, pellit erysipelata.

Cum aqua cocta, si pudenda inde foueantur, aufert ab illis ardorem. Succus conducit ad unguenta refrigerantia: item ad quoscunq; que calidos affectus, foris applicatus.

Tumoribus calidis inunctus, eos discutit.

DE AQUA ENDIVIAE SYLVESTRIS:

Folia & caules inuicem concisa, circa finem Maij distillantur.

Aqua Endiuiae sylvestris medetur omnibus febribus, tam frigidis quàm calidis, si pluribus diebus & singulis iij. uel iiij. uncis bibatur.

Eodem modo pota confortat Iecur, medetur lienosis. Repellit febrem quotidianam, tertianam & quartanam, singulis diebus bis uel ter pota, uel si potus inde misceatur, forisq; linteo sosis imponatur.

NOMENCLATURÆ.

ἑλνιον.

Enula Campana.

Inula.

Mantrouet.

ANNOTATIO IN ENULAM.

ENULA Campana uulgò dicitur, ea herba quæ à Dioscoride, & Plinio Helenium dicitur, eò quod ex lachrymis Helenæ nata sit, dum gubernatorem Canopum hæmorrhoi serpentis ictu examinatum fleuisset. A Collumella Inula appellatur.

DESCRIPTIO.

Enula nascitur ad rapham similitudinem, in medio tantum est la-
tior, & ab uno latere parum lanuginosa, Caulem habet aliquando
duos uel tres cubitos altum, qui in summo florem luteum magnum-
que (instar herbe quæ ab Herbarijs flos Sancti Ioannis appellatur)
gestat. Radicem intra terram habet candidam & grandem, acrem
& odoratam. Nascitur uliginosis, & umbrosis locis, præterea eti-
am in hortis. Foditur æstate incipiente, & ad solem desiccatur.
Radicem tres annos integræ natura durat:

TEMPERAMENTVM.

Enula calefacit in fine tertij gradus, & humectat in primo:

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix contusa, & cum melle permista tussientibus accomodata
est, si elegma inde conficiatur, & sumatur.

Enulæ radix pulmonem à malis humoribus defendit, schiaticis,
& articularum dolore laborantibus, ac ægritudinibus à frigidita-
te natis prodest.

Crassos quoscunq; humores ex homine pellit, & medetur dolo-
ribus coxendicium. In uino decocta, saccharoq; admixto, ortho-
pnoeæ medetur, urinam ciet.

Eodem modo sumpta, promouet mulieribus menstrua, utiliter
sumitur contra uenenum, & morsus uenentorum.

Radix cum melle aut saccharo condita, aduersus aëris pestilen-
tis, noxam plurimum ualere dicitur, quo nomine etiam cruda à mul-
tis tempore pestis manditur.

Decocta

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Decocta in uino eiusdem folia, & emplastro inde facto, membris infirmis, & luxatis, imposita, adeo illa excalfacit, ut breui sanitatem recuperent.

Iram & tristitiam pellit Enula, stomachumq; confortat, atq; superfluos humores per urinam educit. Hilaritatem adferre Hippocratis testimonio creditur, Prædulcis in eo cremor animi nubila præclare discutit, fauet formæ. Cutem in facie nutrit incorruptam, reliquumq; corpus perpetua uenustate condecorat. Vinum ex Enula, membra refrigerata excalfacit. Idem potum eadem omnia præstat, quæ supra scripta sunt.

Hic autem sciendum est, omnia uina decocta uel ex herbis confecta, magis ad ientaculum, quàm ad cœnam conducere.

Enula decocta cum paritaria, oleoq; admixto, uentri calida imposita, tormina intestinorum sedat, Et sub umbilico imposita, stranguriæ medetur.

DE AQUA FOLIORVM ENULÆ.

Tempus distillationi conueniens est, ut radix unà cum herba simul concisa, in fine Maij distillentur.

Hæc aqua mane & uesperis unaquaq; uice v. aut vi. diebus pota, quantum testa oui capit, pellit lithiasim.

D Eodem modo bibita, uel si potus quoque inde misceatur, ruptis opitulatur. Itidem quoq; pota, caputq; inde illinatur, ut deinde per se desiccetur, caput confortat. Item multis diebus pota, stomachum confortat atq; corroborat. Membra confirmat illita, atq; pota. Eadem calculum renum & uesicæ discutit, eaq; expurgat, urinamq; ciet, manè & uesperis sæpius pota.

DE AQUA RADICIS ENULÆ

Campanæ.

Radix Enulæ distillatur circa finem Maij, uel à mense Iulio usq; ad Septembrem.

Huiusmodi aqua mane ac uesperis unaqualibet uice, duabus aut tribus uncis sæpius pota, sanat interiorem rupturam.

Eodem modo pota calculo medetur, sceminis menses prouocat, lithiasim medetur, cit urinam. Fœtus mortuos ex utero materno educit, supradicto modo bibita.

Tumorem locorum muliebrium pellit, itidem pota, uel linteolis imposita. Sic etiam posita, uel imposita, tumorem testiculorum discutit.

Eadem sæpius pota, medetur.

Tussim sedat, ac crassos lentosq; humores circa thoracem detentos, absumit, sæpius pota.

NOMENCLATURÆ.

Επιθυμόν.

Epithymon.
Epithymus.Ein Blüm von dem
Kraut Thymo.

ANNOTATIO IN EPITHYMV. M.

EPITHYMON flos est è thymo duriore, ac satureiæ simili, capitula sunt tenuia & leuia, cauliculos habentia quasi crines, ut Dioscorides, & Plinius scribunt. Sunt autem tres Thymi species, Albus, de quo Dioscorides tertio libro, Niger, cuius Theophrastus, & Plinius meminit. Tertius, qui assimilatur satureiæ: hic flores herbaceos habet, qui dicuntur Epithymus, & de hoc Epithymo Dioscor. lib. 4. agit. Est adhuc alia species Epithymi, quod in officinis habent, & non est flos Thymi, sed id quod à Plinio describitur cap. 8. lib. 26. quod nascitur sine radice, rubens, tenui similitudine pallioli, nasciturque circa Thymum, unde Epithymus appellatur, de quo nec Dioscorides, aut Paulus, aut Aetius unquam tractarunt, sed Arabes tantū, apud quos in magno usu est.

TEMPERAMENTVM.

Epithymum calefacit atq; desiccatur, in tertio ordine,
Nascitur in calidis & humidis locis.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVAMENTA.

C Purgat Phlegma ac Melancholiam, admixtis ijs quæ ad Melancholiam purgandam faciunt.

Epithymum per se aut solum usurpari non debet, sed aliquo ad-
ditamento, ut puta lapide lazuli, aut pillulis de fumo terre.

Item Remedium aduersus quartanam. Accipe semitres uncias
Epithymi, & in aqua decoque, qua per linteolum colata, admisce
lapidem Lazuli, & ægroto potui dato.

Eadem potio etiam auxiliatur ijs, qui laborant fluxu hemorrhoi-
dum, unde plarunq; mariscæ creantur.

Multi hoc remedio sanati sunt.

Vertigini obnoxius ex atra bile prouenienti, conficiat Syrupum
ex folijs Senæ & Epithymo, & admisceat tantum sacchari, quan-
tum uoluerit.

Idem Syrupus medetur lieni, unde Melancholia ortum habet.

Epithymum cum uino, & oleo decoctum, & inter umbilicum
& pudenda impositum, medetur urinæ stillicidio.

Facit ad tremorem cordis, & lienem obstructum, à quo maximi
capitis affectus solent exoriri.

Probata quoq; medicina est aduersus cancrum, & lepram, pellit
febrem quartanam.

D Valet ad cutem ex prauis humoribus inflatam & turgidam, opti-
meq; subuenit asthmaticis.

Epithymum pondere sesquiuncia cum melle, & modico salis su-
mi debet, tum fortiter expellit Melancholiam, & hominem à lepra
præseruat.

Idem cum sena & lingua ceruina in uino decoctum, ossesq; de cor-
de cerui contuso ac admixto, facit ad dolorem cordis, & pellit Me-
lancholiam cerebri.

EPITHYMI DOSIS.

Pulueris Epithymi drachmas septem exhiberi posse, Mesue sta-
tuit, cum tamen ueteres multo minorem quantitatem præscripse-
rint, Dioscorides enim quatuor tantum drachmas concedit, Ori-
basius quoq; in compendio suo uix drachmas tres transcendit.
Paulus tamen Ægineta libro septimo, dandas esse drachmas quin-
que Epithymi cum lactis hemina contritas permittit. Auicenna au-
tem capite 229. secundi Canonis, potionem Epithymi, quatuor es-
se aureos præcipit, adeo ut nemo sit præter unum Mesuen, qui ad
septem usq; drachmas progredi ausus sit. Proinde consultum erit,
ut Fuchsus inquit, ut quinque tantum uel ad summum sex, idque in
paucissimis concedamus.

A

NOMENCLATRAE.

Ερucas.

Eruca.

Weiß Senff.

B

ANNOTATIO IN ERUCAM.

ERUCA Latinis, Græcis euzomos dicitur, quoniam iura cōmendat, magnam enim in condiendis obsonijs Eruca habet gratiam ac suauitatem. Erucam ideo dictam uolunt, quòd erodat, & profectò si degusta ueris eam, os & linguam satis acriter uellicabit. Alij sic appellatam putant, quòd urendi licentiam nanciscatur, quasi dicas urucam, u, in e, uersa litera. Est etiam Eruca apud Latinos bestiola, quæ à Græcis Campe dicitur. Additur Eruca lactucæ in acetarijs, ut contrariam uim temperet. Rarò enim sine Eruca lactuca in acetario estur, suauisq; simul cibus hoc modo fit, & certam salutis spem homini adfert. Galenus quoq; in libro de aliment. faculta. præcepit non esse homini comedendam sine Eruca lactucam, portulacamue, nec contrà sine lactuca portulacauē Erucam, ut quantum altera refrigerat, & Veneri noceat, tantum colore inflationeq;

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C sua altera in utraq; re homini proſit. Quod præcipuum habet Eruca, & quod maximè poteſt, uno uerſu indicauit Martialis, dicens:
Et uenerem reuocans Eruca morantem.
Quare Columella in hortulo Priapo ſerendam pronunciauit, *in ſenariolis*.
Et quæ frugifero ſeritur uicina Priapo,
Excitet ut ueneri tardos Eruca maritos.

DESCRIPTIO.

Eruca in hortis facilimè nascitur, caulem habens ferè bicubitalem, floribus luteis, ſiliquis in cacumine gracilibus, in quibus grana continentur. Duo autem eius genera ſunt. Eſt enim ſatiua Eruca, & agreſtis. Satiua editur & ſeritur in hortis, & ferè ſimilis eſt uero ſinapi.

TEMPERAMENTVM.

Eruca calefacit, & humectat in ſecundo gradu.

VIRES AC IJVVAMENTA.

Semen & folia in medicinis uſurpantur.

- D Eruca elixa & manducata genituram hominis adauget. Quod etiam Ægineta lib. 1. teſtatur, inquiens: Eruca magnam excaſtendi uim obrinet, & genituram augere creditur, & ob id in uenerem ſtimulos addere, capitifq; eum dolorem, quam cæphaleam nominant, inducere.

Eruca domeſtica fortem creat calorem, quare capiti noxia eſt, Verum elixa cum lactuca & Beta, nullum nocumentum infert, & tali modo comeſta lactantibus & nutricibus lac adauget.

Vrinam ciet comeſta, aluum emollit, ſtomachum confortat, atq; concoctionem adiuuat.

Succus Erucæ cum felle bubulo permiſtus, cicatrices nigras reducit ad candorem.

Vitia cutis in facie cum melle litus emendat.

Succus uel ſemen cum melle permiſtum, & capiti illitum, & ſæpius in cibo ſumptum, lendes & uermes capitis necat.

Nimius uſus Erucæ creat uentris dolores.

Radix Erucæ elixa & contuſa, ac fractis contuſifq; oſſibus impoſita, diſcutit inde dolorem.

Semen contuſum, & cum uino ſumptum, facit ad morſus uenentorum.

DE ESULA.

NOMEN.

NOMENCLATVRAE.

ΕΣΥΛΑ.

Esula.

Wolfs milch.

ANNOTATIO IN ESVLAM.

ESVLA ab omnibus officinis ac recentioribus medicis nominatur ea herba, quæ apud Dioscoridem Græco nomine Pityusa dicitur, ut Ruellius, Ottho Brunfelsius, & Antonius Musa uno ore testantur, numerantq; eam inter Tithymalorum genera. Estq; hæc una illarum Herbarum, quibus circumforanei, & theriacæ uenditores rusticis imponunt, exhibentes puluerem ex huius radice ad aluum soluendam, quanquam ad id non inutilis sit, tamen ipsi non rectè uti sciunt, neq; maliciam eius corrigere, Quæ autem uera Esula hodie habetur, Linariæ herbe speciem præ se fert.

DESCRIPTIO.

Esula duorum generum est. Altera Domestica, Altera uerò Syluestris. Syluestris facilimè prope uias nascitur, paruis & circinatis folijs, quæ decerpta, lacteum liquorem præbent: in cacumine flores sulphuris citrini colore gestat. Domestica uerò caulem ex se mittit cubiti unius longitudine, ac in summo latum, multis geniculis interfectum, folijs minutis tenuibusq; uestitum: flores habet colore purpureo, semenq; latum figura lentis. Radicem crassam ac candidam, lacteo liquore plenam.

TEMPERAMENTVM.

Esula calida & sicca est in tertio gradu.

Radix tantum usui competit medicinæ, ut Platearius inquit.

Et melior pars Plantæ, est cortex radicis eius.

Tempus conueniens effodiendi radicem, est circa initium Maij.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cortex radicis per bienium, in magna efficacia seruatur. Virtutem habet purgandi Phlegmaticos humores, Vnde ualet contra ggritudines ex Phlegmate factas. Esulæ uirtus est purgare Melan

DE HERBIS, CAETERISQVE

C choliam & Phlegma, ut Vigonius testatur.

Lac eius cum periculo sumitur. Nam nocet cordi, hepati ac stomacho, dirumpitq; in homine uenas, ac febres hydropemq; infert. Quare necessarium est, si quis eo lacte uti uelit, ut admisceat aliquid quod maliciam eius reprimat, ut est succus Endiuiae & acetum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Lac Esulae cum succo Solatri permistum, fortiter expellit malos humores, si quis pondere duarum drachmarum cum saccharo temperatum assumat. Ita quoq; sumptum medetur hydropicis.

Cortex radice eius contusa, si cum saccharo uiolarum permisceatur, sumaturq; cum aqua mulsa, fortiter laxat. Esula corpus consumit ac macerat, genituramq; hominis diminuit.

Contra aquam intercutem, Accipe succum foeniculi ac bene decoque, deinde per linteum cola, & puluerem ex cortice radice eius pondere semidrachmae cum saccharo admisce, atq; potionem inde confice. Haec potio ualde salubris est, & expellit quosuis noxios humores qui hominem diu infestarunt, hydropemq; absq; dubio sanat.

Esula uerrucis quotidie bis uel ter illita, eas potentissimè euellit.

Folia in aceto decocta furfures cutis emendant.

DE AQUA ESULAE.

D Maior Esula cum herba, caule, & radice effodienda est, ac circa principium ueris distillanda.

Aqua Esulae prodest clauis pedum amputatis, si per diem ter uel quater inde lauentur, aut linteolis madefactis si imponantur. Intra corpus haec aqua non est sumenda.

DE EVFRAGIA.

NOMENCLATURAE.

οφθαλμικη

Eufragia.
Euphragia.
Eufrafia.

Zugentrost.

ANNO.

A

ANNOTATIO IN EVFRAGIAM.

VFRAGIA herba est pulchro nomine insignita, quam tamen antiqui ignorarunt, nihil enim de ipsa apud Dioscoridem, Plinium, Galenum, Paulum, aut Aëtium reperitur, Eufragiæ Hermolaus Barbarus in Saxifrago Dioscoridis sic meminit; Pampinulæ similis est, folio tantum minore ac magis serrato, & lentiufculo: quā nostri Herbarij Eufragiam appellant, minus fruticosa, flore luteolo, præcipue claritatis ad omnia uitia oculorum. Veteribus incompertam existimant: quemadmodum & illam quæ Cartofilago dicitur à uulnerarijs.

DESCRIPTIO.

Eufragia in Autumno ferè nascitur in arenis pratis, palmi altitudine, hyssopo similis, cauliculis purpureis & non fruticosis, folio paruo, & per ambitum serrato, flosculo albicante.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad nihil aliud quàm ad oculorum uitia ea uti decet.

Eufragia utuntur ad oculorum caligines & suffusiones, uel perse imposita, uel ex uino decocta.

B

Succus ex herba contusa expressus, ac oculis illitus, eos claros ac pulchros reddit.

Conficitur quoq; in Autumno ex ea uinum, quod oculis ac uisui ualde prodest.

DE AQVA EVFRAGIÆ.

Tempus distillationi eius conueniens est, ut folia, caules, flores cum tota substantia distillentur, quando flores gerit.

Aqua Eufragiæ oculis instillata & circumlita, eos claros reddit, uisumq; acuit.

Oculorum dolorem sedat, eodem modo usurpata.

Eadem unam horam ante noctem oculis instillata, & illita & singulis uicibus tribus uncijs pota, confortat, confirmat, atq; conseruat uisum, nempe in senilibus ac Phlegmaticis complexionibus.

Herba ipsa siccata ac in puluerem trita, uisum amissum restituit, si huius pulueris semidrachmam cum hac aqua permixtam, omni uespertino tempore biberis.

DE EUPATORIO.

C

NOMENCLATURAE.

Ευπατόριον.
Πατόριον

Eupatorium.
Hepatorium.
Agrestis Salvia,
Barbarorum *Wild*
Salbey.
Neotericorum *Oeder-*
menig.

D

ANNOTATIO IN EUPATORIUM.

EUPATORIUM regiae dignitatis herba est, nam ab Eupatore rege inuenta est, ut testatur Vergilius Marcellus. Et quoniam iecori praecipue medeatur, quod Graeci *ήπαρ* dicunt, ideo Hepatorium & Hepatitis ab aliquibus dicta. Eupatorium hoc quod hic describitur, & quo officinae utuntur, non est verum Eupatorium antiquorum, sed potius alia herba, cuius nomen latet. Ruellius scribit esse eam herbam, quae à Dioscoride hydropiper appellatur. Eupatorium autem verum, est Agrimonia officinarum, ut supra in descriptione Agrimoniae satis demonstratum est.

DESCRIPTIO.

Eupatorium quod à vulgò Sylvestris Salvia appellatur, folia habet magna & lata, nec adeo odorata, ut verae Salviae sunt; flores habet caeruleos, lateq; se propagat, ubiq; facile nascitur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo, & desiccet in secundo ordine.

Tempus

A Tempus optimum colligendi herbam cum succo est circa finem Maij.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Eupatorium medetur iocinorosis, uiride in usu medicinae melius est, quàm siccatum.

Succus cum castoreo decoctus, paralyticis membris inunctus auxiliatur.

Duas uncias Eupatorij, decoque succo Apij, & hydropicis mane ac uesperis potui dato, & opitulabitur.

Eodem modo & lumbricos uentris necat.

Herba hæc in uino elixa, & pota, prodest iocinorosis, oppilationem enim iocineris aperit.

Est quoq; bona uulneraria herba, ut inde unguenta & potiones uulnerariae conficiantur.

Ex hac herba in Pharmacopolijs conficitur Syrupus & potio, quæ ad omnes affectus iocineris profunt.

DE AQUA EUPATORII.

Aqua ex hac herba distillatur circa finem Maij.

Aqua hæc mane & uesperis tribus uncijs potionis modo sumpta, ad omnes morbos supra dictos prodest.

B De herbis à Litera F. incipientibus.

DE FABÀ.

NOMENCLATURAE.

Κύαμος.

Faba.

Bonen.

C

FABA notum omnibus legumen est, à Græcis κίβανος dicitur. Sola inter legumina sine adminiculo nititur, & scapo recto assurgit. A pulmentario fabaceo Pythagoras abstinuit, uel quòd his mortuorum animæ, ut ipse asserbat, pro domicilijs uterentur, uel quòd is cibus inflatione sua tranquillitatem mentis querentibus mirum in modum contrarius sit, ac uenerem excitet, Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia. Prima leguminum ante hyemen feritur, Quanc̄q; Maro uere ferendam dicat. Aquas in flore maximè concupiscit, ubi defloruit, exiguas desiderat.

TEMPERAMENTVM.

Fabæ uirides natura refrigerant atq; humectant in primo gradu. Aegineta inquit: Faba non multum à medio temperamento recedit, siue refrigerando, siue siccando. Caro ipsius nonnullius etiam absterforiæ qualitatis est, excreantibus è thorace & pulmonibus utilis. Fabis plurimum uescienti impuros generant humores, multosq; creant flatus, stomacho nocent. Fabæ sicca ac inueteratæ frigida & sicca naturæ sunt in primo gradu.

Fabæ egrè concoquuntur, & inflant. Insomnia, quouismodo in cibum sumptæ, uel mala faciunt.

D

Cruditatem stomachi faciunt frequenter eas manducantibus.

Exteriora membra hominis emundant, si cutis inde lota fuerit.

Si quis cutem fabis extergere uelit, accipiat farinam fabaceam ac ea utatur. Reducit enim cicatrices ad reliquæ cutis colorem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fabas edere cupiens, admisceat Cyminum aut Mentam aut Origanum, quæ corrigunt maliciam, ne stomacho noceant. Farina fabacea cum melle & Fenogræci farina permista, abscessus qui secundum aures fiunt (parotidas Græci uocant) discutit.

Eodem modo cum aqua rosacea oculis illita, tollit pituitæ fluxiones, atq; maculas eorum.

Odor ex corticibus adstringit, habent enim temperatū frigus in se.

Fabæ in aqua decoctæ & contusæ, ac ita adipi suillo admistæ, medentur podagricis, si pedes inde inungantur. Accipe fabas & bonam partem earum aceto indito, finitoq; eas unum diem atq; noctem in eo macerari, donec cortices decidant, deinde in sole siccato, & in puluerem redactis addito puram aquam fontanam: quando iturus es cubitū, faciem inde lauato, tū mane nitida est ac pulchra.

Cum Oxymelite decoctæ & impositæ, abscessus articulorum emolliunt. Fabæ elixæ aut tostæ si fuerint, tum malitia earum reprimuntur.

A Totam fabam medicorum nonnulli cum Oxycrato decoctam, dysentericis, cœliacis, uomentibus, exhibuerunt.

Sanat eadem in uino cocta testium inflammationes, & puero- rum imo uentri imposita, impuberes diu seruat. Cum rosa, thure, & oui albo, procidentes oculos, eorumq; uuas, & tumores compe- scit. Vino eadem macerata oculorum suffusionibus, & ictibus medetur: quinetiam sistendis eorum fluxionibus sine cortice com- manducata faba fronti imponitur.

DE AQVA FABARVM NOSTRATIVM.

Optimum eas distillandi tempus est, ut uirides uitro inditæ in Balneo Mariæ distillentur.

Aqua fabarum uitiosa crura laua, & redige in puluerem, quod ex aqua distillata reliquum est, pulueremq; illi malo insperge, desic- cat enim & optimum est remedium ad uitiosa crura.

DE AQVA EX SILIQVIS FABARVM.

Siliquæ in quibus Fabæ nascuntur, distillari debent, quando Sol in Leone fuerit, & Luna in Ariete.

Aqua ex fabarum siliquis optimè medetur renum & uesicæ li- thiasis, mane & uesperis singulis uicibus ij. uel iij. uncij. pota.

DE AQVA EX HERBA FABARVM.

Herba cum caulibus distillauda est circa finem Maij.

B Hæc aqua mane & uesperis singulis uicibus pondere duarum un- ciarum per aliquot dies pota, pellit calculum infantium. Eadem iij. uel v. uncij. quotidie pota, medetur ueneno. Eodem modo per unum mensem pota, bonum & purum generat sanguinem. Facies & cutis eadem aqua lota, lenis & nitida redditur.

DE AQVA EX FLORIBVS FABARVM.

Flores fabarum in Balneo Mariæ distillari debent, quum ad ple- nam maturitatem peruenerunt, & priusquam marcescant decer- pentur.

Aqua florum fabarum uesperis oculis instillata, fluentes & lip- pientes oculos exiccat. Prodest etiam ad exulcerationem & rubo- rem oculorum, intrinsecus, ut ante dictum est, indita. Sic & pu- stulis oculorum medetur. Item facies hac aqua lota uel corpori illita, cutem nitidam & lenem reddit, maculasq; tollit.

Eadem contra uenenum auxiliatur, una uice vi. uncij. pota.

Educit omnia tela, spicula, atq; spinas corpori infixas, linteolum in ea madefactum, si imponatur.

A mulieribus mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncij. per sex uel septem dies pota, menstrua earum tempestiue trahit.

Sacrosignes extinguit, & malignas pustulas expellit, si linteolo uel molli stupa mane ac uesperis imponatur.

DE FABA

NOMENCLATURAE.

Τηλέφιου.

Faba inuersa.
Agrestesedum.Gewandt Bonen.
Wundt Kraut.
Knaben Kraut.

ANNOTATIO IN FABAM INVERSAM.

D **F**ABA inuersa uulgò ab Herbarijs appellatur ea herba, quæ à Dioscoride, & Plinio Telephion dicitur, ut Ruellius testatur. Hieronymus nobilis Herbarius subscribit iudicio Ruellij, inquires, Faba inuersa est species uulgaris Fabæ, & à Germanis ea herba appellatur **Wundt Kraut** uel **Knaben Kraut**, & habet folia fabis similia, sed crassiora & pinguiora tantum. Nonnulli quoddam genus semperuiui esse suspicantur. Alij crassulam minorem appellant, quod crasso pinguiq; constet folio, Doctor Theobaldus Fettich clarissimus quondam Vornatiæ medicus, & Herbarum peritissimus censuit eam esse speciem portulacæ, & portulaca maior appellari, ut Ottho Brunfelsius indicat. Hanc autem Telephion esse apud Dioscoridem pictura, & uires satis ostendunt. Telephion autem inde dictum putant, quia ulceribus malis, quibus Rex Mysiæ Telephus, consenuit ab Achille uulneratus, auxilietur. Ab Herbarijs uerò Faba inuersa dicta est, quia radix ima innumeris tuberibus scatet, quæ fabarum implent magnitudinem. Radix tamen à Dioscoride non exprimitur, quæ profectò ob sui raritatē non fuerat omittenda. Numeratur inter herbas uulnerarias, inter quas non infimū locū habet.

DESCRIPTIO.

Faba inuersa est herba latis folijs, & halicacabo fermē similis.
Herba hæc gerit Fabas inuersas, caulis est cubitali altitudine.

VIRES

A

VIRES AC IVVAMENTA.

Ex hisce fabis paratur unguentum, cui admiscetur Aerugo fuscusq; Alchimillæ, & recens cera. Hoc unguentum uulneribus putridis emplastri modo impositum, carnem putridam educit, & intra tres dies uulnus renouat absq; ullo dolore.

Aliud unguentum, Accipe succi huiusce fabarum similiter & foliorum libram unam, succi semperuiui, Aristolochiæ longæ, uniuscuiusq; tres uncias, Aeruginis & Aristolochiæ rotundæ in puluerem tritæ, singulorum unciam unam. Hæc cum oleo oliuarum & recenti cera commisceri debent. Vnguentum hoc multam magnamq; uirtutem habet curandi uulnera, & inueterata mala.

DE FAGASMONE.

NOMENCLATURAE.

Σιφίον.

Fagasmon.
Gladiolus.
Sagittalis herba.

Kleyn Schwertel.
Wild Schwertel.

B

ANNOTATIO IN FAGASMONE.

FAGASMON corrupto uocabulo à Barbaris dicitur, quod Græci Phasganon dicunt, id est ensem, A Dioscoride hæc herba Xiphion appellatur, A Romanis uerò Gladiolus, Id autem nominis nacta uidetur, quoniam gladij speciem folijs præbeat.

DESCRIPTIO.

Herba hæc folia habet iridi similia, minora tantum & angustiora, neq; adeò acuta. Flores habet purpureos. Radices duas, & alteram alteri insidentem. Altera super terram remanet, ut Petroselinij radix, & rotunda. Altera intra terram nascitur, cuius usus est in medicina, Gaudet nasci in antiquis pratis & fossis.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVVAMENTA.

C Superior radix omnem tumorem ex calore procreatum tollit, decocta, & emplastri modo imposita. Eadem in uino elixa, & thure addito calida imposita, furculos, spinas & spicula è uulnere extrahit.

Digitis imposita, in quo uermis sæuit, sedat dolorem, & extrahit absq; noxia.

Radix quæ intra terram nascitur non debet usurpari ut superior. Hic quoq; notandum est, quòd quemadmodum superiore radix, non potest nasci in terræ profundum, ita in uulnere non relinquit sagittas, spinas & id genus alia, trahit ea ad summum. Sic etiam contrario modo facit radix inferior, quæ huic adhæret, omnia trahit ad fundum, quibus cū cõmiscetur. Quare posterior hæc radix usurpari debet ad fundum alicuius affectus sanandum, ut sunt fistulæ, quæ in superiore parte cutis parua prominent, & tamen intus sunt profunde, & latè serpunt, Aduersum hoc, accipies unciam huius radicis, quæ intra terram nascitur, & admiscebis Aeruginis, olei Tartari, singulorum drachmam unam, & impones emplastri modo, hoc fundum perquirat, & sanat citra ullam aliam medicinam.

Habet etiam uirtutem Liliorum & cæparum ad apostema aliquod emolliendum, quod ferro secandum, uel exurendum est. Quin-

D etiam superiorem radicem ferunt uenerem in uino potam excitare: inferiorem uerò sterilitatem facere: superiorem itidem pueris contra intestinorum ramices utiliter in aqua potione dari.

F A G V S

NOMENCLATURAE.

Φηγος.

Fagus.

Büchbaum.

A

FAGVS à Græcis *φάγος* dicta, glandiferis arboribus an numeratur: tametsi fructu nihil glandi simillimum habeat: assurgit caudice crasso, & in orbem comoso: neque ita procerò, folio tenui & leuissimo, populo simili, celerimè flauescente, & media plurimum parte, supra hoc paruula gignitur bacca uiridis, fastigio aculeata, Glans eius dulcissima nucleis haud absimilis, triangula cute includitur, & parte postrema utrinq; lapidescit in duritiam, si uirilis sexus fuerit: nam & sexuum in glandiferis Theophrastus obseruauit discrimina. Cortex è Fago in magno usu agrestium, ut inquit Plinius, Vasa corbesq; ac patentiora quædam messibus conuehendis uindemijsq; faciunt, atq; prætexta tuguriorum. Nec non in quodam usu sacrorum religiosus erat apud ueteres Fagi cortex, Materies assulatim disseccatur in scandulas quibus teguntur ædificia.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fagi folia manducantur in ginginarum labiorumq; uitijs, ut inquit Plinius, tusa tritaq; siccant tumores, torpentia membra corroborant. Calculis glandis faginæ cinis illinitur: item cum melle alopetijs. Radicis cortex in aqua tantisper coctus, dum remollitus distabescat, capillos denigrat, cimolia creta antea præparatos.

Fagi glans muribus gratissima, eius animalis prouentum auget, saginat quoq; glires, expetitur & turdis. Fagea glans suam hilarem facit, carnem coctibilem, & leuem, uti lemq; stomacho.

DE FEBRIFUGA,

NOMENCLATURAE,

φάγος.
Αυαγανός.

Febrifuga.
Matricaria.
Meter.
Mettram.
Mutterkraut.
Seberkraut.

B

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN FEBRIFUGAM.

C

FEBRIFUGA herba est, quæ alio nomine Matricaria ab Herbarijs appellatur, quòd contusa Matricis dolores sanat: Febrifuga autē à Latinis quoq; dicitur, quòd præcipuè Febris medeatur. Apud Dioscoridem & alios Græcos Parthenion dicitur, ut Hermolaus Barbarus, Manardus, & alij doctissimi medici affirmant. Galenus Parthenion Amaracum appellat, uerum Plinius & Dioscorides, Amaracum pro Maiorana, quæ & Sampsychnus dicitur, accipiunt.

DESCRIPTIO.

Matricaria folia Coriandro similia habet, flores per ambitum candidos, cum semine luteo.

TEMPERAMENTVM.

Calidæ est naturæ, & Absinthij, & Centaureæ uires habet, Odo re uiroso herba est, & gustu amaro.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Comesta uel Cataplasmatismodo uentri imposita, tormina uentris discutit.

Cum aqua elixa, adipeq; & triticea farina admista, si inde sorbitiuncula conficiatur, ea comesta tormina intestinorum pellit, calefacit stomachum, & multum uiscoli humoris educit. Itidem menstrua pellit, multosq; malos humores ex mulieribus expellens.

D

Eadem in bono uino decocta, & sæpius pota, febris medetur. Ante accessionem in uino cocta, & comesta, febrem depellit.

Semen in cibo sumptum, lumbricos uentris necat.

Accipe Matricariam, Melissam & Ebur, quæ in puluerem redacta, & in uino sumpta, foeminas facit foecundas, atq; ut facile concipiant. Potest sicca in aceto uinoue addito sale pota, Epithymi modo, bilem & pituitam per inferna trahere. Datur bibenda utiliter herba sine folijs calculosis suspiriosisq;. Fouentur decocto eius infidentes foeminae, contra muliebrium locorum durities, & inflammationes. Item herba ipsa cum floribus imponitur emplastri modo sacris ignibus inflammationibusq;, & alijs collectionibus. In uino cocta menses trahit, & uermes necat.

DE FERULA.

NOMENCLATURAE.

serpula.

Eerula:

Sirckwurz.

ANNO.

ANNOTATIO IN FERVLAM.

A FERULA fruticis genus est, quo non aliud leuius, ut indicat Plinius lib. 13. ca. 22, utilis ad fulciendos uacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq; facer, ut uino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Affcribitur arborum generi Ferula: quoniam teneritudo eius processu transit in lignum, propterea Clearchus inter quæstiones lusorias, quas nostri scyrpos, Græci gryphos, & ænigmata uocant: Ferulam dicit esse lignum non lignum, sicut pumicem lapidem non lapidem, noctuam uolucem non uolucem. Ferulæ lignum omne corticis loco habent, ut Hermolaus scribit, hoc est sorinsecus: ligni autem uice fungosam medullam, ut sambuci: Nonnullæ inanitatem, ut harundines. Hac exceptum ignem cœlestem Poëtæ fingunt Prometheus deportasse in terras. Postremo hinc fiunt sceptræ pædagogorum, ut Martialis appellat, quo terreant, magis quàm lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine. Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem: ferulæq; minaces Plantantur, Vnde & prouerbiū Manum Ferulæ subducere. Ferulam non minus à feruendo quàm feriendo dictam uideri facit Hippocrates, qui eam plestinga uocauit.

DESCRIPTIO.

B Ferula est frutex multis uirgis, radice parua & gracili ac rubicunda.

TEMPERAMENTVM.

Radix magis frigida est naturæ quàm calidæ. Ea medetur sanguinem excreantibus, si ex ea bibant.

Ferula contusa, & uulneribus imposita: fluxū sanguinis eorum sistit. Ad superuacuos humores corporis, Accipe unciam unam Ferulæ, Tormentillæ duas uncias, & contunde eas usq; ad exitum succi, & in ollam puram immitte, uinumq; merum & bonum superinfunde. Hæc potio per xv. dies bibita à cibo sumpto, & quando iturus es cubitum, discutit illos humores, & per totum annum opitulatur.

Bibitur uiridis Ferulæ medulla, ut Dioscorides scribit, cœliacis, & sanguinem expuentibus.

Datur & contra morsus uiperarum bibenda cum uino.

Indita etiam naribus linamenti modo, sanguinis eruptiones ab ea parte sistit.

Bibitur eiusdem contra tormina semen utiliter:

Ad ciendos sudores ex oleo inungitur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE FICIS

NOMENCLATURAE.

Σύκω.

Ficus.

Seigett.

FICORVM GENERA.

FICORVM duplex genus est, Satiuæ enim & Syluestres sunt, Satiuæ etiam duplices sunt. Aliæ enim sunt recentes & humidæ. Aliæ siccæ & frigidæ. Siccæ quoq; meliores sunt recentibus, siccarum uerò optimæ sunt, quæ carnosæ nec nimium aridæ sunt.

TEMPERAMENTVM.

Ficus calefaciunt in principio primi ordinis, & desiccant in secundi ordinis principio. Virtutem habent maturandi & consumendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Ficus & uuæ inter omnia Poma principatum obtinent, ut Aegineta inquit, ut quæ minus uitiosos humores generent, & magis nutriant. Inter hæc ipsa Ficus probioris succi sunt, ualentiorisq; materiæ, aluo & urinæ ducendæ, renibus purgandis idoneæ, præsertim admodum maturæ. Idem præstant caricæ, quanquam inflationes, & sanguinem non probum pariant, eoq; frequentius usurpatæ, pediculos procreant, Ficus siccatæ (quas caricæ Latini uocant,) corpus nutriunt, calefaciunt, sitim afferunt, bonam faciunt aluum: in stomachum tamen & aluum destillationibus inimicæ. Decoquantur cum hyssopo caricæ, purganturq; potio decocto illo peccatoris uitia. Eadem potio usurpata diutinis tussibus, & antiquis pulmonum uitijs accomodata est. Et Ficus potissimum apostema pulmonis, unde Phthisis prouenire solet, discutunt. Cum semine foenu græci, & Ptisana decoctæ: & foeminæ decocto earum insidentes ab inferiore parte foueant, uitia matricis, & eius procidentiam sanat. Decoctæ ac confusæ radiceq; acori admixta, si emplastrum inde fiat, & imponatur, duos abscessus emolliunt & sanant. Hydropicos extrinsecus siccant ex uino confusæ, & cum Absinthio & hordeacea farina in modum cataplasmatidis adunatæ, si aluo imponantur. Tumores discutunt, & statim in totum corpus peruadunt penetrantq;, quare ad tumorem ex hydropè procreatum accomodate sunt.

Ficus

A Ficus candidæ magis probantur, deinde rubentes, tertio nigricantes. Quæ ad plenum maturatæ sunt, inter illas meliores sunt.

Ficus frequenter manducatæ malum pariunt sanguinem, & pediculos procreant.

Contusæ & melle permixtæ, si emplastrum inde conficiatur, & imponatur, dura apostemata maturant & molliunt.

Succus ex ramis ficus morfui uenenati animalis impositus, ipsum sanat.

Idem succus lepræ alijq; & uilibet scabiei prauæ illitus, medetur.

Hic succus colligetur, quando fructus in arbore iam ferè maturi sunt.

Ficus cum hyssopo coctæ, & mane à ieiunis sumptæ, contra pestem profunt. Ita quoq; usurpatæ contra cutem subeuntes aquas auxiliantur. Epilepticis etiam eodem modo conducunt.

Ficus recolligentibus se à longa ualetudine utilissimæ. Cum ruta coctæ & infusæ torminibus profunt.

Cum atramento sutorio fluidis tibiærum ulceribus maleficis, nec facile in cicatricem coeuntibus, medentur.

Strumas & quas Græci parotidas dicunt emolliunt, panos maturant, multoq; magis additis radice iridis, aut nitro, aut calcè. Garagarissatur utiliter earum decoctum contra faucium, & tonsillarum inflammationes.

B Crudæ eadem concisæ additis coactisq; simul sinape aut nitro, mox auribus indite, incertos earum sonos sanant, & pruritus.

Magnus Pompeius Mithridate deuictò in scrinio eius inuenit ipsius manu scriptam compositionem, qua ille præsumpta aduersus omnia ueneficia in totum diem tutum se incolumemq; præstabat, in qua iuglans una, fici duæ siccæ potissimum, rutæ folia uiginti, salis granum in unum contunduntur, & deuorantur à ieiuno.

Docet Paxanius aridas ficos à putrilagine uindicari hac ratione: Passæ sine ullo cario se labis sensu integræ manebunt, si tres liquida pice imbutæ, una in fictilis fundo collocetur, altera referto ficubus ad medium uase, tertia faucibus iam completo superponatur, plurimo tempore sanæ & uitio intactæ manebunt. Alij calicem uitreum, aut aliud quoduis perspicuum poculum, super ficos leniter inuertunt, & obducto cera spiramento, ita relinquunt, sic manent immarcidæ.

DE FILAGINE.

NOMENCLATURAE.

Κερατόφυλαξ.

Filago.
Cartofilago.

Wund Kraut.

ANNOTATIO IN FILAGINEM.

D FILAGO herba uulneraria est, & Herbarijs corrupto nomine Cartofilago, pro ceratophylace dicitur. Hanc enim Hermolaus Barbarus ceratophylacem uocandam putat, quia partem oculorum ceratoidem, hoc est corneam, defendat, salutiq; percussam restituat. Veteribus incompertam fuisse existimat,

DESCRIPTIO.

Filago uarij generis est. Vna est quæ habet longum, & altum caulem, atq; rubicunda existit, in summo luteum florem gerens.

Alia rubentibus est folijs & acutis, caule procero & hirsuto, floribus luteis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hæc herba non solum usurpari debet, uerum etiam commisceri cum aceto & uino, & circū uulnera applicari, & non imponi; tum facit renasci carnem & sanat.

Eadem cremata in cinerem, & recentibus uulneribus inspersa, quàm primum ea curat.

Hic puluis cum aceto permixtus, & repositus tam diu, dum puluis in aceto siccetur, tum fistulis & maleficis ulceribus inditus, ea benè expurgat, & citò sanat.

NOMENCLATURAE.

φρίψις.

Filix.

Faren frant.
Walt Faren.
Eych Faren.

B ANNOTATIO IN FILICEM.

ILIX frutex est, qui à Græcis φρίψις dicitur, Sterilem & sine semine omnes Filicem dixerunt, falsumq; est, quod iactant aliqui, una solstitiali nocte florere Filicem, eademq; hora cum defloruit, maturum in terram semen cadere, ideoq; nisi aliquis tunc adfuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse: quæ omnia agyrtarum commenta sunt, humanæ ignorantiae ad questum tam impudenter illudentium. Neq; hoc mendaciæ genere contenti, ne quid fraudi eorum & sceleri deesset, religionem etiam commentis suis addiderunt: Natali nocte S. Ioannis cuncta illa fieri præcipientes.

DESCRIPTIO.

Filix nascitur montanis, & Saxosis locis, à tergo uiridior quam à fronte, florem neq; semen habens. Folia sunt amplitudine cubitali, estq; Polipodio figura similis. Radicem habet nigricantem & oblongam, ex qua plures ueluti adnatæ progrediuntur aliæ radices, gustu adstringentes. Filix duorum est generum. Mas & Fœmina. Filix fœmina folia habet similia priori, sed ramis pluribus altioribusq; fruticans. Radices illi sunt longæ, & numerosæ, & in nigro colore ruffæ. Rubent earum tamen aliquæ, non secus atq; sanguis. Sed hæc natura non adeò pollet, ut prior Filix. Græci hanc Thelypterim uel nymphæampterin appellant. X iij

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVVAMENTA.

C

Filix mas natura educit malos humores, desiccet & expellit impuros interioresq; corporis fluxus, naturamq; hominis quoq; confortat. Huius radix in puluerem trita, atq; cum uino & Melicrato pota, uentris lumbricos statim enecat. Pellit & latos uentris lumbricos pondere unius drachmæ in aqua mullâ pota: foelicus tamen id præstat, si cum nigri Veratri aut scammonij quatuor obolis detur. Lienosis quoq; prodest. utraq; stomacho inutilissima. Alium soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Neutra danda foeminis, quoniam grauidis arbortum, caeteris sterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetrâ inspargitur, iumentorumq; ceruicibus. Foliacimicem necant, Serpentem non recipiunt, ideo substerni suspectis locis utile est: uista etjam fugant nidore.

DE FILIPENDULA.

D

NOMENCLATURA
RAE.

Filipendula.
Saxifraga rubra.
Viscago.
Schrophularia.

Rot Steynbrech.
Wilde Garbe.

ANNO.

A ANNOTATIO IN FILIPENDVLAM.

FILIPENDVLA ab Herbarijs Latine dicitur, quæ alio nomine etiam Saxifraga rubea dicitur, est enim una specierum Saxifragæ, quæ varias continet species, A multis Germanice **Wilde Garb**, hoc est Agreste millefolium uocatur, quia eius folia minora sunt Petroselino. Aliquæ habent caulem continentem umbellam inftar millefolij, & radicem nodosam, unde interdum Schrophularia minor appellatur. Laurentius Phrisius scribit eam à Grecis uocari, Sefeli, cum quo uiribus bene conuenit, quamuis forma discrepat.

DESCRIPTIO,

Filipendula herba est in Apulia nascens, cuius radix in medicina usurpatur. Hæc radix in fine Autumnii effodi debet, quæ durat decem annos. Herba hæc Petroselino est similis, radix nodosa est.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix facit ad calculum, & uesicæ stillicidia, medeturq; Ischiadi. Puluis ex hac radice sumptus in uino, conducit ad frigiditatem stomachi, concoctionemq; adiuuat.

Idem in cibo sumptus medetur comitialibus.

B Contra difficultatem spirandi, Accipe hunc puluerem, & Gentianam eodem pondere, & in cibo utere, auxiliatur absq; dubio.

DE AQVA FILIPENDVLAE.

Tempus electum ad distillandum eam est, ut herba unâ cum radice inuicem minutim concisa, in fine Maij distilletur.

Aqua Filipendulæ mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur pesti.

Eadem iij. uel vi. uncijs pota, contra uenenum opitulatur, si homo alicubi uenenum ederit, uel biberit.

Calculo renum & uesicæ medetur, si prædicto modo bibatur.

DE FISTVLA PASTORIS.

NOMENCLATVRAE.

Αλίσμα.
Δαμασκόβιον.

Fistula Pastoris.

Alisma.

Sirtenpseiff.

ANNO:

DE HERBIS, CAETERISQUE

ANNOTATIO IN FISTVLAM PASTORIS:

C **FISTVLA** Pastoralis à recentioribus ea herba uocatur, quæ apud Dioscoridem, & Plinium Alisma & Damafoniem dicitur, ut testatur Ruellius, Pastoralem fistulam autem uocant, quod singulari scapo rudis Fistulæ, & longitudinem & effigiem quandam uideatur imitari. Officinæ quoque & Herbarij à similitudine & natalibus plantaginem uocant aquaticam.

DESCRIPTION.

Fistula Pastoris herba est in terram conuexa ut plantago, habet que uirides flores, radicem mollem. Aquosa amat loca.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atque humectat in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix cum melle, & in uino decocta & pota, medetur dysenteria. Eodem modo sumpta, tollit dolorem scapularum.

Hæc herba uirtutem habet consumendi apostemata indurata, si imponatur.

Si quis ex hac herba atque radice eius biberit, tum calculum lumborum frangit.

Radix sanat ulcera intestinorum, cum oleo oliuarum, & aqua mulsa usurpata.

D

DE FLAMMULA.

NOMENCLATURÆ.

Flammula.

Brenn Kraut.

ANNOTATIO IN FLAMMVLAM.

FLAMMVLAM hodie herbam dicunt in terra serpentem, folijs longiusculis, flore uiduam, semine thyrfulos ambiente, uiurente & estuosa, unde illi nomen. ferunt quidam eam esse alteram Clematidem apud Dioscoridem. Fuere è recentioribus, ut Ruellius indicat, qui Flammulam uocauere herbam in salictis nascentem, quæ salicestrum nominatur, folio duro cinericei coloris, uiticulis callosis, rubentibus, qualiter flos quem Flammam Iouis appellamus, in uiolis ferentem semen punici mali simile in acinis, contra hominum, & quadrupedum scabiem efficacem.

TEM.

TEMPERAMENTVM,

Flammula calida & sicca est in tertio gradu. Habet naturam inflammandi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Viridis usurpari debet, non sicca.

Si quis apostema durum & immaturum, quod suppurare non quiuerit, in corpore habuerit, Accipiat Flammulam contusam ac modicum olei admisceat, & imponat, hoc statim emollit ac erodit.

Teritur eadem cum oleo rosaceo, & insolatur triginta dies in vitro in diebus canicularibus. Hoc oleum pondere unius drachmæ in cibo sumptum, facit ad renum dolores.

Eodem modo medetur feбри quartanæ, Paralyticis membris quoq; prodest illitum.

Idem utilissimum est clystere infusum, pellit lapidem renum & uesicæ. Ea recenti utendum quoq; censent ad phagedænas, gangrænasq; addito salis momento; item lepris & impetiginibus imponit,

ED FLORE AMORIS.

NOMENCLATURAE.

Αμαρανθος.

Flos amoris.

Amaranthus.

Tausent Schön.

Flozamor.

ANNOTATIO IN FLOREM AMORIS:

FLOS amoris est alterum Amaranthum, purpureo scilicet flore, ut Euritius Cordus in suo Batanologico testatur. Dicitur autem Amaranthus, quasi flos immarcescibilis: diutissimè enim colorem retinet. Est autem flos ille spicatus, admodum purpureus, aspectu pulcherrimus, nullius odoris aut saporis. Solo colore commendatur Amaranthus. Spica Plinio purpurea uerius quàm flos. Purpuras Tyrias Laconicalq; suo rutilanti nitore uincit, prouenit Augusto mense, durat in Autumnum, Mirumq; cum defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit, & hybernas coronas nectit. Qua
dote

DE HERBIS, CAETERISQVE

C dote iam in sicilibus feritur, ut ab Augusto floreat in Octobrem, quo tempore gestit frequenter carpi. Collectum & furni tepore liccatum, puellæ ad coronarios hyemis usus recondunt. Siluit de eo Dioscorides, forsitan quòd paucis uiribus in medicina polleret.

DIVISIO EIVS.

Floramor herba est trium generum. Vna est Domestica, Aliæ duæ sunt Agrestes. Domestica nascitur in hortis, caule crasso, alto, & pingui, inter folia florem habens purpureum, in quo quum maturuit, paruum & nigrum semen prouenit, unde seminari solet. Aliæ in campis nascuntur, cubitali longitudine, in quo continentur flores albicantes, & colore glauco, atq; etiam cum semine nigro. Mas caulem graciliorem quàm foemina habet.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; natura refrigerat atq; siccatur in tertio ordine.

VIRES AC IVVAMENTA.

Herba hæc elixa & artubus contusis imposita, sanguinem conglobatum discutit, & statim sanat.

In uino cocta, & anus inde foueatur, tollit fluxum hemorrhoidum. Eodem modo usurpata, tenasmonem curat.

Radix in ore retenta, sedat dolorem dentium.

Eadem contusa & cum butyro uernali permista, si inde fiat unguentum, inflammationibus illita prodest.

DE FLORIBVS FRUMENTORVM.

NOMENCLETVRAE.

Λύχνης άγγελ.

Flos frumenti.

Korn Blümen.

ANNO.

ANNOTATIO IN FLOREM FRUMENTI.

A FLOS frumenti appellatur, quia in frumentis nascitur, & apud Dioscoridem & Pliniū lychnis agrestis dicitur, ut Otto Brunfelsius indicat.

DIVISIO.

Flores frumentorum triplici sunt colore, Alij sunt cœrulei, alij Purpurei, alij uerò candidi, cum acuta & candida radice.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Texuntur in coronis, & in medicina usurpantur ad putrida uulnera.

Herba horum florum intra corpus raro usurpatur, sed extra corpus tribus modis, iuxta triplicem colorem quem habent flores, in medicina ea utuntur.

Primò flores cœrulei frumentorum commixti cum Aerugine, et uulneribus gangræna occupatis, impositi, eam citò absumunt. Purpurei flores bolo armeno permixti, & circum uulnera illiti, ardores inde tollunt.

B Candidi flores cum cerussa, & oleo oliuarum commixti, emplastroq; inde facto, refrigerant atque sanant omnes calidas pustulas. Plinius huic herbæ occultam quandam uim attribuit. Hac enim perunctos uenustiores fieri, nec ullo malo medicamento lædi posse, si quis a dalligatam gestet. Per inferna bilem trahit potum semen eius, ut Dioscorides tradit.

DE AQUA EX COERVLEIS FLORIBVS
frumentorum.

Optimum tempus distillandi ipsos flores est circa finem Iunij.

Aqua horum florum facit ad ruborem, & exulcerationem oculorum, si inde lauentur.

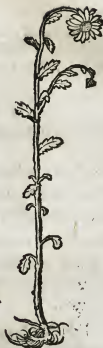
Eadem albugines oculorum tollit, eosq; claros reddit, si unam horam ante noctem instilletur.

Conducit quoq; ad fistulas, si per diem bis ea lauentur, uel linteo si imponatur. Tali modo & cancrum sanat.

Item cœrulei & purpurei flores siccati, & in puluerem redacti, saccharo bonum colorem efficiunt. Tale saccharum absq; noxia intra corpus sumitur.

DE FLORIBVS S. IOANNIS.

C

NOMENCLATV.
RAE.

Βουφθαλίμω.

Flos S. Iohannis.

S. Iohans Blüme.
Kinds Aug.

D

ANNOTATIO IN FLOREM S. IOANNIS:

FLOREM S. Iohannis Comes à Neuenare credit esse Bupthalamon Dioscoridis, cuius sententiam Ottho Brunfelsius non improbat. Nam descriptio Dioscoridis huic herbæ, quam florem S. Iohannis uulgò appellant, omnino quadrat. Quidam etiam uernaculo idiomate florem orbicularem, siue annularem, propter rotunditatem, qua oculo assimilatur, appellant. Est tamen & alia Bupthalamon apud Dioscoridem, quæ etiam Chrysanthemon uocatur, ab aureis folijs, ab alijs Chryson, in segetibus passim crescens, floribus omnino aureis, & oculi figuram referentibus.

DESCRIPTIO.

Flores S. Iohannis in ambitu albi sunt, & intus ac in medio lutei, quemadmodum Anthemis, id est Chamomilla. Nascuntur in hortis & pratis. Radicem habet leuam.

TEMPERAMENTVM.

Hi flores natura sunt temperati.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Si quis fuerit qui noctu diuq; nullam quietem in capite habuerit, & libente,

A & libenter rem cum mulieribus habere uelit, hunc florem adalligatum secum gestabit, tū Melancholiā illa, & mala uoluntas mutat.

Hæc herba, ut idem Comes à Neuenare testatur, ad uarios morbos efficax est, quanquā raro ea utantur empirici nostri temporis.

Valet ad tineam, & serpiginem corporis, tam pota ex uino, quam etiam illita foris. Apostemata etiam rumpit potui data, uel tanquam cataplasma superposita.

Eius flores cum cera subacti, ut Dioscorides inquit, tumores duritiesq; discutunt. Ferunt præterea à balneo, statim potam ad aliquod tempus herbam, suffusis felle coloris bonitatem reddere. Ferunt quoq; flores contusos, & impositos ualde efficaces esse ad uerem interficiendum.

DE FOENICULO.

NOMENCLATRÆ.

Μάρσθρον.

Foeniculum,
Marathrum.

Fenchel.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN FOENICVLVM.

C **F**OENICVLVS siue Fœniculum Latinis, à Græcis Marathron dicitur, notissima est herba. Fœniculum autem dici putât, quòd fatum magno cum fœnore semen reddat. Hoc nobilitauere serpentes, gustatu senectam exuendo, oculorum aciem succo citis reficiendo: unde intellectum est hominum quoq; caliginem eo releuari. Cæcutientibus (ut Nicander tradit,) anguibus, cum uere suas speluncas exeunt, Marathri succo acies oculorum hebetata restituitur. Fœniculum ferulaceum Plinius uocat, quòd è ferulis, ut multa alia, nascatur. Est & aliud fœniculum maius, quod ueluti arborefcit, & à Græcis hyppomarathrũ uocatur. Aliud est insuper quod nunquam attollitur in altam magnitudinem, & minora folia habet, quàm fœniculum cõmune: uocaturq; id à Græcis Meon, uulgò autem Fœniculus tortuosus dicitur. Sunt qui fœniculi ferulas superueniente hyeme abradant usq; ad terram, fimoq; bubulo, aut humano stercore integant, quo sequenti anno dulcius fœniculum faciat.

DESCRIPTIO.

Fœniculum Anetho assimilatur, luteis est floribus & quotannis sua sponte iterum prouenit.

TEMPERAMENTVM.

D Calidum & siccum est in secundo ordine. Ægineta inquit, fœniculum calefacit in tertio ordine, desiccatur uerò quasi in primo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen, herba, cortex & etiam radix usurpantur in medicina.

Semen hoc colligi debet in principio Septembris, ita tres annos durat. Cortex atq; radix colliguntur in principio Maij, ita etiam tres annos seruari possunt.

Herbam fœniculi decoque, quam si habere non poteris, accipe semen & cum aqua fontana ebullire sine, & hibe ex ea per diem quantum uitreum poculum capere potest, tum calor non natiuus extinguitur, clarumq; reddit uisum.

Si quis rubentes maculas ex facie repellere uelit, quæ speciem lepræ representant, Accipiat fœniculum minutim contritum, adipemq; porcino antiquo permisto, iterum parum per inuicem contundat, faciemq; inde leniter inungat, hoc faciem reddit uenustiore, maculæq; illæ eualescunt. Fœniculum comestum abundantiam lactis puerperis præstat. Semen manducatum urinam ciet, & menstrua purgat. Idem facit ad obstructum atq; induratum lienem & iecur, stillicidioq; urinæ prodest.

Succus fœniculi tepido lacte permistus, & infantibus lactentibus potui datus, conducit illis contra difficultatem anhelitus.

Medetur.

A Medetur quoq; calculosis: si uerò ipsa ægritudo ex calida causa prouenerit, tum cortex & radix fœniculi in uino decoquantur, quo mane & uesperì, quando itur cubitum, utendum est.

Fœniculum manducatum confortat stomachum, & concoctionem adiuuat. Idem præstat puluis ex semine eius.

Accipe radicem fœniculi, eamq; tamdiu decoque, dum mollescat, tepidamq; mamillis suppurare incipientibus superimponere, & sanantur absq; incommodo.

Succus stanneo uasculo inditus, reponetur xv. dies ad solem, deinde potest usurpari ad oculos: & est certum remedium.

Paulum ex aloë epatico huic succo additum, & etiam xv. dies in stanneo uase insolatum, Collyrii modo oculis imponitur.

Sanant rabidorum canum morsus concisæ radices, & ex melle emplastris modo impositæ.

Succus ex folijs caulibusq; expressus, tum in sole siccatus, oculorum medicinæ, & remedijs utilis.

Semen uiride usurpatum, oculis felle suffusus alijsq; eorum uitijs medetur.

Succis quoq; ex radice oculis medetur.

Succus fœniculi cum melle temperatus, ac tepidus auribus instillatus, uermiculos qui in eis nascuntur, interficit.

B Radix cum pitana atq; uino cocta & pota, hydropicis prodest.

Fœniculum in uino uel aqua elixum, pellit calculum uesicæ, & ducit menstrua.

Verendis amicissimum siue ad fouendum radice cum uino cocta siue contrita in oleo illitum.

Cum aceto coctum, & uulneribus impositum, prodest.

Tumoribus ardentibus illinuntur folia ex aceto.

Inter omnes flores apibus nullus est gravior flore fœniculi.

Si quis fœniculum contundat, indeq; aluearium illinat tum apes libenter in eo permanent.

Si quis medium caulem, dum adhuc floret, demetat, igniq; admoqueat, tum uicinis gummi ex se mittit, quod multo efficacius in medicina oculorum est quam succus.

DE AQUA FOENICVLI.

Tempus nullum melius est distillandi fœniculum quam in fine Maij. Verum radix in fine dierum canicularium distillatur.

Aqua Fœniculi mane ac uesperì singulis uicibus iij. uncijs pota, cor expurgat, cerebrum confortat, pota uel capiti illita, thoracem laxat, pellit tussim, bonamq; reddit uocem.

Eodem modo sæpius pota, expurgat pulmonem, & prodest ad ulcus pulmonis, stomachum purgat, ardoremq; eius sedat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Iocineri quoq; medetur, aperit renes & uesicam, ea enim expurgat, & lapidem inde expellit.

Sæpius pota, sedat uentris tormina, pellit aquã intercutem cum uino pota, morbum regium discutit, lienisq; oppilationem aperit.

Hæc aqua pota facit ad omnes capitis dolores. A mulieribus & nutricibus pota, trahit menses, & facit copiam lactis.

Eadem pota crassam materiam, quæ in stomacho & circa pectus continetur extenuat atq; educit, pellit nauseam ac uomitum, medetur ueterno.

Claritatem inducit oculis, omnibusq; uitij oculorum auxiliatur siue ex calida siue ex frigida intemperie obortis, oculis instillata, & uenis temporum illita, extrahit enim tam calorem quàm frigus.

Oculis indita acuit uisum, pellit suppurationem, & ruborẽ oculorum, uenustam reddit faciem, si hac aqua mane & uesperis lauetur. Item ab illis pota, qui uitium illud oculorum metuunt quod hypochima appellatur, & mane, meridie uesperiq; singulis uicibus iij. uel iij. uncijs cum puluere eufragiæ permistis, sumpta, mirificè optulatur, & uisum amissum restituit.

DE FOENOGRAECO.

D

NOMENCLATURAE.

Τηλιβ.

Βουκερας.

Fœnum Græcum.

Fœno græcum.

Silicula.

Silicia.

Sibengezeid.

Griechisch Hew.

ANNOTATIO IN FOENO GRAECVM.

FŒNUM Græcum notissima herba est, cuius semina in usu medico, quotidie sunt frequentia, A Theophrasto *Βουκερας* appellatur, ab aliquibus Ceraitis, Epiceras Hippocrati, quoniam fructum corniculis similem habeat, unde siliquam nonnulli appellant, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

DESCRIPTIO.

Fœnum Græcum herba est cubitali altitudine, tenuibus, & teneris folijs

A ris folijs ad uiciæ similitudinem, floribus candidis, siliquas gerens in quibus quadratum semen instar lentium continetur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnum Græcum in fine primi gradus calidum est, & siccum in primo. Galenus inquit Fœnum Græcum ex secundo ordine calidum est, è primo siccum, idcirco feruidas inflammationes irritat, minus autem calidas induratasq; magis discutiendo persanat.

Virtutem habet molliendi ac dissoluendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fœnum Græcum ad apostemata emollienda utilissimum est, Accipe fœni græci farinam, atq; cum oui uitello permisce, & impone. Herba ipsa decocta, & ulceribus imposita, ea maturat.

Eadem herba per quindecim dies in uino & oleo macerata, & deinde cocta & colata per linteum, modicaque cera, & farina fœni græci admista, paratur ad unguenti modum. Quod magnopere conducit ad maturanda apostemata. Idem tumoribus illitum, eos discutit.

E Fœnum Græcum elixum cum oleo rosaceo, & corpori illitum, colorem emendat, graueolentiam oris pellit, & foetorem corporis ex putrido sudore prouenientem. Semen fœni græci decoctum alarum graueolentiam emendat.

Farina fœni græci inflammationibus cum oleo rosaceo imposita, ualde prodest.

Minuit lienem emplastri modo imposita, eadem cum nitro & aceto subacta.

Muliebrium locorum purgationibus quæcunq; inflammatione præclusioneue cessant, fœni græci decoctum insidentibus medetur. Capillum, furfures, & manantia capitis ulcera exterit ex decocto in aqua fœno græco expressus succus.

Cremorem eius ex adipe anserino in lana subiecit Dioscorides mulieribus, ad molliendos earum locos: aut si præclusi sunt, laxandos.

Facit quoq; fœni græci decoctum ad crebras, & inanes egerendas alui cupiditates, quas tenesmos dicunt, maleq; olentia in intestinorum torminibus excrementa.

Sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamque tussim. Diu coquitur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

DE FRAGARIA.

C

NOMENCLATURAE.

Τριφύλλον.

Fragaria.

Fraga.

Trifolium.

Erdtber Kraut.

Erdtbeer.

ANNOTATIO IN FRAGARIAM.

FRAGARIA herba est, quæ à Plinio Fraga dicitur, numeraturq; ab eo inter herbas sponte nascentes, quibus plerq; gentium utuntur in cibis. Apud alios autores veteres nihil de ea memoriæ proditum est, Censenda est, ut Brunsfelsius, & Collinutius uolunt, de genere pentaphylli, A Latinis Trifolium à tribus folijs quæ habet, nominatur. Ab alijs Fragaria ex fructu quem producit appellatur. Fructum uerò fert esui gratissimum, rubescentem, præsertim dum maturuit, nucis auellanae magnitudine: qui æstate habetur in delitijs, editurq; interdum cum cremore lactis, aut uino, saccharo imbuto, uocanturq; hi fructus Fraga, suntq; omnibus nota. Hinc Vergilius cecinit. Qui legitis flores, & humi nascentia Fraga. Seruius Grammaticus fructus terræ, & mora terrestria appellat.

DESCRIPTIO.

Fragaria tenues & breues habet caules, & Agrimonie similis est, sed latiora tantum, & maiora habet folia, Flores autem candidos, fructum rubescentem, radicem rubicundam, & crispam habet. Herba ipsa non durat ultra annum.

TEMPERAMENTVM.

Fraga refrigerant & humectant in tertio ordine. Itidem & ipsa herba.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vigonius inquit, Fragaria est frigidae complexionis: & succus eius cum uino granatorum, & modico aquæ rosaceæ, apostematibus calidis in principio, & augmento opitulatur.

Fragaria si quis in balneo utatur, contra calculum utilissima est.

Si quisq;

A Si quisq̄ ingentes dolores coxendicum habuerit, Accipiat iij. aut iij. M. Fragariæ, & in aqua ebullire sinat, & ab inferiore parte se inde foueat, deinde inungat se hoc sequenti unguento. Accipe unguenti dialtheæ unciam unam, & admisce semunciam mellis, ceræ drachmā, & confice ex eo unguentum. Hoc coxendicibus succurrit, & materiam in eis induratam emollit, urinamq; prouocat.

Fructus eius hominibus est accōmodus, & calorem innaturalem tollit, & inprimis prodest hominibus complexionē Cholericis, refrigerat enim & humectat eos.

Accipe succi fragorum & aquæ plantaginis singulorum viij. uncias, mellis rosati ij. uncias, succi ex moris unciam unam, albi græci, balauſtiæ singulorum drachmam, hæc in unum misce, & ore inde colluto contra apostemata gutturis auxiliatur.

Herba hæc cibo sumpta medetur lienosis: item succus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur suspiriosis. Fraga sitim sedant, stomacho profunt, sed præsertim bilioso.

Succus fragis exprimitur ut uitate uires accipiens, præsentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorum suffusiones, neq; nō epiphoras.

Radicis decoctum iocineris feruores mulcet, matutino & meridie potum.

DE AQUA FRAGORVM.

B Optimum tempus distillandi Fraga est, quando matura sunt, sed tamen non nimium mollia: quæ in montosis syluis nascuntur, meliora sunt.

Aqua fragorum bibita, & potus inde mixtus facit ad malum calorem, & sedat sitim.

Eadem mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncis pota, medetur lepræ, sanguinem enim purgat in uino bibita, aut alioqui cum pane manducata, impuram quoq; scabiem ex corpore remouet.

Eodem modo pota iocineri medetur, & morbo regio, pectus laxat, confortat cor, purgat sanguinem, & opitulatur contra calculum lumborum, renum, & uellicæ. Prodest aduersus alcolam oris, & ulcera gutturis, anginas, & fectorem oris, si quis in ore uel gutture gargarizet. A mulieribus in potu sumpta, eas purgat, & menstrua prouocat.

Item medetur illi cui crus fractum est, mane iij. uncis pota, & linteolis imposita.

Omnia uitiosa crura sanat, si mane & uesperis ea lauentur, uel linteis si imponatur.

Sordida uulnera curat, si ex ea lota fuerint, uel si quisquam in potu ea usus fuerit.

Tumorem faciei discutit, si inde lauetur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

e Cum sale permista, & iterum distillata, oculis ualde accomoda est, refrigerat enim & clarificat eos. Oculorum collyrium est effi-
cax aqua fragorum, præsertim si nimio ex calore malè habeant.

DE AQUA DISTILLATA HERBAE

Fragariæ.

Tempus conueniens distillandi eam est in medio Maij.

Hæc aqua mane & uesperi singulis uicibus ad iij. uncias pota,
medetur morbo regio.

Itidem bibita laxat thoracem, purgat pulmonem, medetur tussi
& pellit lepram.

Eadem mane & uesperi iniecta oculis ex rubore calentibus, miti-
gat calores.

Eadem nimium sudorem cohibet.

Ad calorem & obstructionem iocineris nihil est salubrius.

DE FRAXINO.

NOMENCLATURÆ.

βίλια.

Fraxinus.

Esch Baum:

ANNOTATIO IN FRAXINVM:

FRAXINVM Meliam & Mileam Græci uocant, cognò
minantq; triozon, hoc est trinodem, quòd ramos ha-
beat prægrandes, ordinatos, paresq; numero. Matuti-
nas occidentesq; umbras eius, quamuis sint longissimæ,
nulla serpens attingit. Expertum se Plinius dicit, si fronde ea gyro
claudatur ignis & serpens, in ignem potius quam in Fraxinum fu-
gere serpentem. Fraxinus antequam serpentes prodeant floret; nec
ante conditas, folia dimittit.

DESCRIPTIO.

Fraxinus arbor est in ramis siliquas habens ad lentium similitu-
dinem, quibus siccatis innascuntur uermiculi iuxta formam uermi-
culorum, qui in apibus nascuntur. Duorum est generum. Altera est
fagina Fraxinus, Altera uerò Saxosa Fraxinus, quæ producit adna-
tum adhærens ad linguæ auis modum, unde & lingua auis uoca-
tur: lignum habet candidissimum.

TEMPERAMENTVM.

Hæc arbor refrigerat atq; desiccatur in secundo gradu.

VIRES

VIRES AC IUVVAMENTA.

A Radix Fraxini recentibus uulneribus accomoda est, si ea aqua in qua decocta fuerit uulnera lauentur.

Cortex huius arboris recens uulneribus nouis imposita, ea ita adstringit, ut non necesse sit ea consuere.

Vinum in quo cortices bullierunt, potum, malum Phlegma in homine consumit, tollit quoq; morbum unde cutis solet inflari. Idem potum emollit lienem induratum.

Item cortices in aceto elixi, & cum spongia stomacho impositi, facit ad uomitum per superiora.

Fraxinus contra serpentes pollet: folia medentur iocineris & lateris doloribus in uino, Aquam quæ subijt cutem extrahunt, Cortex obesum leuant onere, sensim ad maciem reducentes, iisdem folijs cum uino tritis ad uirium portionem, ita ut pueris folia quinq; tribus cyathis dentur: rubustioribus septē, quinq; cyathis uini. Viperarum ictus restinguunt, & potu & appositu. Corticis cremati cinis lepras illinit.

DE AQUA FOLIORVM FRAXINI.

Tempus conueniens distillandi folia Fraxini est in medio ueris, tum enim contusa & quinq; aut sex dies in aceto macerata, in Balneo Mariæ distillari debent.

B Aqua foliorum Fraxini pustulas, atq; impuras maculas faciei pelit, si tribus hebdomadibus mane & uesperis facies inde lauetur, uel linteois in ea madefactis imponatur.

Pustulas curat, si mane & uesperis sæpius illinantur uel lauentur. Cum linteis imposita, pustulas sanat quæ eruperunt.

DE FUMO TERRÆ.

NOMENCLATVRÆ.

Καπνός.

Καπνίου.

Καπνίτης.

Fumus terræ.

Fumaria herba.

Capnitis.

Erdtrauch.

Tauben Kropff.

Kapen Köbel kraut.

Wilde Kauten.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN FVMVM TERRAE.

C

FVMVS terræ à Græcis Capnos seu Capnion appellatur. A Latinis quoq; Fumaria herba dicitur, propterea quòd uis illi contra hominis oculos lachrymosa sit, qualis in fumo est, & quòd non aliter quàm Fumus oculos mordicat, atq; lachrymas ciet, si succus oculis instilletur. Preciosa & efficax herba est ad atram bilem repellendam, & ad unamquamque scabiem curandam. Hinc & Mesue inquit: Fumus terræ est ex medicinis benedictis, uerum exuberantia eius & nimia copia eximit eam è numero medicinarum preciosarum.

DESCRIPTIO.

Fumus terræ est herba fruticosa, nascens in hortis & segetibus hordeaceis, florem habet paruum & purpureum, estq; ipsa herba præpinguis.

Est & alia Capnos Plinio, quam pedem gallinae uocant, nascens in parietibus & sepibus, ramis tenuissimis sparsisq; flore purpureo, uiridis succo caliginem discutit, itaq; in medicamenta oculorum additur.

In medicina usurpari debet uiridis, nam quo uiridior herba ipsa fuerit, eo melior est, arida enim nullam magis habet uirtutem.

TEMPERAMENTVM.

D Calidæ & siccae est complexionis in secundo. Acutæ simul & amaræ qualitatis, nec profus ab acrore abest. Subtiliat & penetrare facit, aperit oclusa, & resoluit.

RECTIFICATIO.

Nihil equidem habet noxij, uerum tamen exacuatione indiget, ut uehementius operetur. Censet igitur Mesue, in laxanda aluo, adijciendam illi aquam casei, mirabolanos, uel fenas. Item passulas & mel.

Succus eius equiparatur succo Absinthij. Et si repleantur ex succo eius uitra angustis orificijs, superinfuso oleo oliuæ, durat integro anno.

Fumus terræ duabus uncijs cum saccharo admixto in calido iusculo sumptus, tollit malam scabiem, semen foeniculi quoque addi potest.

Accipe oleum nucum & parum aceti admisce, atq; succo Fumi terræ addito, inde unguentum confice, quo corpus tuum in balneo inunge, hoc malignam scabiem ex homine remouet, & præcipue lepram.

Huius herbæ succus ter in hebdomade à ieiuno bibitus, prodest leproso, ut morbum suum diminuat.

A Contra hydiopisim & leucophlegma hoc modo utere: Accipe succi eiusdem drachmam, radicis Esulæ in puluerem reductæ & correctæ ij. drachmas, & in aqua calida bibendum exhibe,

Vel fiat Syrupus ex succo fumi terræ, apij, fœniculi decocti, puluere esulæ, addito saccharo.

Contra Podagram, Accipe ij. drachmas radicis Hermodactyli, in puluerem contritæ, & cum succo fumi terræ permisce, atq; decoque, pedibusq; impone, absq; dubio podagræ medetur.

Herba quoq; ipsa, ut Platearius scribit, in uino cocta, & cataplasmata super locum podagricum, multum ualet.

Herba hæc decocta & manducata & in potu sumpta, multos affectus per urinam repellit.

Cum aqua Scolopendriæ atq; saccharo permista, sanat iocineris atq; lienis obstructiones ex frigida causa creatas.

Eadem comesta uel in potu sumpta, & ad eum modum parata, parari debet: per inferiora educit Choleram, & omnes humores ad uentos, & mundificat sanguinem atq; uenas.

Succus eius, ut Vigomus testatur, inspissatus succo lapathi acuti, & modico Oximellis, unamquamq; morpheam curat.

B Item decoctio Fumi terræ, maluarum, uiolarum, & lapathi acuti, cum surfure hordei, & nepeta, unamquamq; scabiem potentissimè curat & mundat.

Ad purgationem uesperis semper porrigitur cum aliquo uentositatem reprimente & dissolvente: ut semine fœniculi & anisi uel mastiche: humores enim uentris dissipat, & exinde tormina caussat.

Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq; unde nomen traxit.

Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Comanducata herba, biliosam urinam cit.

DE DOSI ET MINISTRATIONE EIVS.

Potio succi ipsius est ab drachm. v. usq; ad ij. Et decoctionis eius ab unc. x. usq; xv. & pulueris eius ab drachm. iij. usq; ad v.

DE AQVA FUMI TERRÆ.

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba ipsa cum tota sua substantia inuicem concisa in fine ueris distilletur.

Aqua Fumi terræ mane ac uesperis singulis uicibus iij. uel iijj. uncis pota, medetur morbo regio, & facit ad impurâ scabiem faciei, quæ lepræ speciem refert, & assidue ea utentem à lepra præseruat.

Eodem modo bibita unaquamq; scabiem, morpheam, & pruritum sanat.

Intraturus balneum hanc aquam cum modico Theriacæ sumat, tum prouocat sudorem ex quo sanguis emundatur, & occurrit

DE HERBIS, CAETERISQVE

C morbo qui ex malo sanguine creatur. Tempore pestis etiam usur-
pari debet, nam ab ea præseruat. Eadem cum Theriaca & Bolo
armeno commista, & peste laboranti potui data, tum eum liberat
& auxilium præstat.

In potu sumpta aluum soluit, sanguinem concretum discutit, &
tumorẽ tam foris quàm intus repellit, foeminis menses promouet.

Stomachum confortat bibita, mouet urinam, aluum laxat, edu-
cit crassos & adustos humores, pellit scabiẽm & pruritum, mundi-
ficat sanguinem. Potio eiusdem aquæ oris ulceribus & doloribus
subuenit.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum à Litera
G. incipientes.

DE GALANGA.

NOMENCLATURAE.

Galanga.

Galgan.

D

ANNOTATIO IN GALANGAM.

GALANGA in Pharmacopolijs aromatica radix est, & stoma-
cho ualde accommodata. Huius historia apud Dioscoridem
nusquam inuenitur, nec alius quispiam ex ueteribus Græcis de ea
quicquam scripsit, sed inter medicinas quæ ab Arabibus inuentæ
sunt, numeranda est, quarum complura nomina Euergetius Cordus
in suo Botanologico recenset. Ruellius putat eam esse speciem Cy-
peri, in capitulo enim de Cypero sic de ea scribit: Est radix non lon-
ge dissimilis Cypero, quæ uocatur officinis, recentioribusq; medicis
Galanga: quæ surculosa, geniculis scatens, subrubra, & in quosdam
nodos crassiores ex interuallis intorta, sapore acerrimo, linguam
admodum uellicante, odore Cyperum quadam tenuis imitante: un-
de multi Herbarum coniectores Cyperum Babylonicum cognomi-
narunt. Antonius Musa scribit se sæpius à Leoniceno audiuisse, Ga-
langam officinarum esse ueri acori radicem, uerum Leoniceno re-
pugnant multi præstantissimi autores, qui uerum Acorum esse cen-
sent radicem illam quam Calamum aromaticum officinæ appel-
lant, quemadmodum & in Acoro ostendimus.

Galangæ

A Galangæ radix per quinque annos in efficacia durat, Probatur quæ rubicunda est, & ponderosa, quæq; fracta non est puluerulenta, & quæ acris est, gustumq; erodit.

Galanga secundum Serapionem est uena intra terram ad cassiæ lignæ modum; quod ex ea nascitur rubenti est colore, & uocatur Galanga.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; siccatur in tertio ordine, habet uirtutem confortandi & consumendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Galanga prodest omnibus morbis ex frigidityte prouenientibus. Calefacit Galanga, concoctionem stomachi iuuat, finit dolores eiusdem quos frigida causa concitauerit, & spiritus digerit, cocta in uino & mane ac uesperis bibita. Si quis nullam appetentiam edendi uel bibendi habuerit, Accipiat Galangam, Piper, & semen Petroselini, pari mensura, & ea conterat in puluerem, melleq; uirgineo admisto, inde eclegma conficiat, atq; mane ac uesperis eo utatur. & proderit.

B Cerebrum confortat naribus indita. Ex succo plantaginis datur, quibus cor palpitans micat. In uino cocta & pota, prodest ad graueolentiam oris, & sanguinem foetidum mundificat. Halitum oris commendat, & multos prauos humores è corpore educit, concoctionem adiuuat ui caloris quo natura est prædita. Cœliacis & colli doloribus noxiu spiritu conceptis auxiliatur; acidis subuenit rutibus.

Cum succo Boraginis sumpta, imbecillitati cordis subuenit.

DE GALLA.

NOMENCLATVRAE;

Kwis.
ouphantis.

Galla.
Lapsana.

Gallöpfel.

C

GALLAM Quercus producit, uocaturq; in Gallæ genere, altera omphacitis, id est immatura, quæ exigua & articulorum in digitis magnitudine est, solida nec perforata: altera leuore, leuitate & foraminibus differt. Præferenda omnibus immatura est, efficacior enim est. Est autem in multiplici differentia, ut Hermolaus testatur, ex Theophrasto de plantarum historia, quoniam alia solida est, perforata alia: hæc nigra, illa candida, altera maior, minor altera. Galenus *ὀνοκνιδας*, hoc est quasi asininas à rusticis uocari Gallas eas scribit, quæ fungosæ, flauæ atq; magnæ sint, minus efficaces. Nascitur autem Galla sole de Geminis exeunte, erumpens noctu super uniuersa, crescit uno die candidior, & si excepta est æstu, arefcit protinus, neque ad ultimum modum grandescit, hoc est, ut nucleo magnitudinem fabæ impleat.

Gallæ decerpendæ sunt ex arboribus, quum nondum sunt maturæ, & præcipuè quæ crassæ & ponderosæ sunt, & non foraminibus plenæ: hæc namq; optimæ sunt, & in medicina magis usurpantur. Gallæ uirides sunt ualde acerbæ, earum sapor adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Gallæ siccant & refrigerant in secundo ordine. Aegineta inquit:
D Galla ponitur in tertio siccantium ordine, secundo refrigerantium.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Galla omphacitis, id est immatura, medicamentum est affatim adstringens, eamq; ob causam siccant, fluxiones repellit contrahitq;, laxa stringit, & partes imbecillas firmat, fluidisq; omnibus affectionibus accommodata est.

Gallas atq; oui album commisce, & inde emplastrum confice, hoc aluo impositum fluxiones eius sistit. Puluis earum etiam cum aqua pluuiali potest sumi, ualde adstringit. Qui nimio uomitu uexatur, accipiat Gallas, & in aceto atq; aqua pluuiali coquat, linteumq; inde madefaciat, & stomacho foris applicet. Ad nimium fluxum menstruorum, accipiat mulier Gallas, & in aqua pluuiali ebullire sinat, succoq; plantaginis admisto, ex gossipio pessum inde faciat, & inter naturalia subiiciat, sistit & ualde auxiliatur. Ad nimium fluxum sanguinis narium, misce Gallas cum succo plantaginis, uel cum succo bursæ pastoris, & linteolum in eo intinctum, naribus indes. Emplastrum ex Gallis, & albumine oui simul mixtis, confectum & temporibus applicatum, ualde iuuat, & fluentem sanguinem potenter sistit.

Puluis earum uulneribus inspersus, fluxum sanguinis tollit, eaq; adstringit, adeo ut non oportet ea consuere.

Qui de.

A Qui denigrare capillum uoluerit, accipiat gallas densas & ponderosas, & non foraminosas, atq; in oleo decoquat, quod per linteum colatum ad solem sicari permittat, hunc puluerem in aqua pluuiali coquat, & inde capillum uel barbam lauet, tum nigredinem acquirunt. Denigrant eadem capillum in aceto aquaue madentes. Medius utriusq; Gallæ nucleus cauis dentium inditus, dolores eorum sedat. In puluerem reductæ & putridis malignisq; uulneribus inditæ, putridam carnem erodunt, & uulnera purgant.

Carnium excrescentias tritæ reprimunt, & in gingiuas orisq; columellam destillationes. Reprimunt & oris ulcera quas aphtas dicunt. Crematæ in carbonibus usq; dum concepto in seigne cendant Gallæ, tum uino acetoque restinctæ, sistendo sanguini utiles & accommodatæ sunt. Decocto earum insidentibus utiliter fouentur procidentes muliebres loci, & in eos destillationes omnes. Cœliacis & torminibus intestinorum utiles in uino aquaue tritæ, & illitæ: quinetiam in hunc usum utiliter bibuntur. Estq; in uniuersum Galla utendum, ut Dioscorides scribit, ubi adstringendum sicandumq; aliquid fuerit.

DE GALLITRICO.

NOMENCLATURAE.

οεινον αγγιρον.

Gallitricum.
Centrum galli.

Scharlach.

GALLITRICVM corrupte à neothericis medicis dicitur, pro Callitrichon, ut Comes à Neuenare testatur, magnoq; errore putant, sic appellari herbam quandam hortensem folijs amplis & odoratis, quæ uirus etiam odore ipso prodit. Caupones cum ea uinum inficiunt, & fortius reddunt, Vulgus in uerna cula lingua eam uocat Scarlacum. Est autem uerum Gallitrichon siue (ut Barbari corruptè uocant,) Gallitricum herba Adiantos, à recentioribus dicta Capillus Veneris, Ruellius scribit apud Dioscoridem syluestre orminon esse, herbam hanc quæ ab officinis Gallitricum, & ab Herbarijs Centrum galli, & à uulgo saluia transmarina uocatur. Enim uero saluia hæc transmarina folio est satiuu ormini, satis ad saluiam accedente, unde nomen uulgò duxit, caule sesquipedali, aspero, leniter hirsuto & in quadrangulum striato, flore subcæso, in aquilini rostri effigiem facto, calyculis pluribus in terram depressis, in quibus ad summum quatuor granà reperiàs, parua, rotunda, fuluescentia.

OBIIYR DESCRIPTION.

Gallitricum acris est herba ad sumendum intra corpus, grauem habet odorem, & gaudet hortis.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba hæc in aqua elixa, & mulieres ab inferiore parte inde foueantur, matricem purgat, & menses trahit.

Semen oculis ualde accommodatum est, contusum cum succo foeniculi, & oculis instillatum.

Idem semen repellit affectum oculorum, quando per diem minus, noctu autem acutius uideant oculi, Debet autem semen cum aqua foeniculi misceri, & oculi inde inungentur.

Huius folia per nouem ex ordine dies usurpata, ut scilicet accipiantur primo die unum folium, secundo die duo folia, tertio die tria, & sic ulterius ex ordine usque ad nonum diem, in quo nouem folia debent accipi: hæc quascunq; febres, quæ longissimum tempus durauerint, discutunt.

Folia in uino cocta & bibita, flatus intestinorum creant.

Gallitricum cum semine Saxifragæ sumptum medetur calculo.

DE AQUA GALLITRICI.

Destillatio Gallitrici fit in medio Maij.

Aqua

A

Aqua hæc pota, sedat tormina uentris, & dolores stomachi atq; lateris, etiam linteis in ea madefactis & foris applicatis.

Per diem bis una uice tribus uncijs pota, tollit dolorem muliebri um locorum, & præparat eos ad facilem conceptionem: & præterea confortat, prodest quoq; ad membra ex frigida causa laesa, foris linteolis applicata.

Eadem capiti illita, id confortat.

DE SYLVESTRIGALLITRICO.

NOMENCLATURAE.

Gallitricum sylvestre.

Wilder Scharlach.

DESCRIPTIO.

GALLITRICUM sylvestre floret uiolacco colore, Caulem habet prasino colore, radicem hirsutam, habet omnem proprietatem & naturam prioris, nisi quòd ad frigidos affectus non conducit.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq; desiccac in fine secundi gradus. Et eodem modo ad caliginem & debilitatem oculorum usurpari debet, quemadmodum in priore supra dictum est.

Gallitricum sylvestre ferè uirtutes Verbenæ equat.

Z iij

DE HERBIS, CAETERISQUE
C DE GARYOPHYLLATA

NOMENCLATURAE: E C I

Acyrus.

Garyophyllata.
 Caryophyllata.
 Lagopus.
 Pes Leporis.
 Sana munda.
 Herba Benedicta.

Uegel Kraut:
Benedicten Wurzel.
Benedicten Kraut.
Gariofilat.

ANNOTATIO IN GARYOPHYLLATAM.

GARYOPHYLLATA herba est quæ ex radicis odore nomen sumpsit, quæ in Martio effossa Caryophyllorum odorem præbet, Recentiores quidam Sanamundam & Lagopum, id est pedem Leporis, eam appellant. Sed certum est, si quis antiquorum autorum, picturas consideret, Garyophyllatam non esse Lagopum. Constat enim Garyophyllatam in montibus nasci, & locis opacis, Lagopum uerò inter segetes: præterea Lagopo aliæ uires attribuntur à Dioscoride, quam nostra Garyophyllata habet. Quantum tamen ad formam attinet, non omnino sunt impares, ut Brunfelsius testatur. Apud Dioscoridem de Garyophyllata nihil reperitur, si aliqua tamen sit apud antiquos. Antonius Musa suspicatur eam esse quam Plinius lib. xxvi. cap. vii. Geum appellat, hanc enim radices nigras, & benè olentes habere tradit, easdem quoque ei uires attribuit, quas Garyophyllata quoque habet.

DESCRIPTIO.

Garyophyllata folijs Agrimonie est similis, cuius radice odorem habet Garyophyllorum.

TE M.

A

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; deficcatur in secundo ordine. Habet uirtutem consumendi, dissoluendi, ac confortandi, ut Albertus existimat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia eius in medicina magis sunt usui, quam radix. Et hæc recentia maiorem habent uirtutem, quam antiqua. Garyophyllata siccata ultra annum non durat. Folijs recentibus in acetarijs utuntur.

Succus ex herba contusa fistulis instillatus, eas persanat. Idem quoq; ad uitia oris est accomodatus.

Garyophyllata atq; parietaria in aqua pluuiali elixa, ac aluo imposita, tormina eius discutunt.

Quicumq; malum & imbecillum stomachum, qui cibum ægrè concoquere potest, habuerit, Garyophyllatam in uino decoquat, illudq; bibat.

Hæc herba hominem uehementer arefacit.

Eadem pota quemcunq; fluxum capitis tollit, pectoris & lateris dolores, & stomachi cruditates iucundo sapore discutit.

Radix luto & sordibus eluta siccat, & imbre aceti respersa arcas & uestes iucundo commendat odore.

DE AQVA GARYOPHYLLATAE.

Radix unà cum herba minutim concisa in sine Martij distillabitur.

B Aqua Garyophyllatæ mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs bibita, per quatuor aut quinque dies, omnes prauos uiscososq; humores expurgat, atq; è corpore expellit.

Itidem pota cibum concoctu difficilem concoquit, & frigidus stomacho opitulatur. Eadem in potu sumpta, prodest iocineri.

Vulnera sanat, mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs pota, iuuat quoq; si uulnera ex ea lauentur.

Apostemata sanat, si linteolum in ea madefactum imponatur. Fistulas etiam sanat mane ac uesperis, una uice tribus uncijs bibita: prodest quoq; si ea lauentur: uel cum linteolis, si imponatur.

Eadem expellit næuos & maculas, quas infantes ex matribus acceperunt, si sæpius in infantia ex ea lauentur.

DE GARYOPHYLLIS.

NOMENCLATVRÆ.

Γαρυοφύλλοι.
Χαριτωφύλλοι.
Garyophyllus.
Caryophyllon.
Cariophylum.
Negelin.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN GARYOPHYLON.

C

GARYOPHYLON frutex in India nascitur, sabuci forma, semine grano piperis grandiori fragilioriꝫ; ex atro rufescente, in clauimodū capitato, exertis in aduersum quatuor denticulis sese stellatim decussantibus, prominulo apice, quadrati alueoli sinu medio umbiculatim prodeunte. Huius nec Dioscorides nec Galenus in censu simplicium ullam fecerunt mentionem. Plinius hisce uerbis de eo scribit: Est etiamnum in India piperis grani simile quod Garyophylon uocatur, grandius fragiliusꝫ. Tradunt in Indico lucco id gigni. Paulus Aegineta Garyophyllum uocat, quasi habens folia nucis, quę odorata sunt & optimi gustus. Platina inquit, Caryophilum fortassis *καριενφύλλον* dicitur. Arbor eius folia habens parua densaꝫ; in ramos trium cubitorum confurgit, cortice pallido, radice lata lignosaꝫ;. In uirtute etiam fermè idem cū pipere est, epati tamen minus nocet quàm piper, ac uim contra uenena habet. Aduhebatur olim odoris gratia, nunc & in ganeam transiuit, ut sine Garyophyllis despiciantur dapes.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt atꝫ; siccant in tertio gradu. Colligendi sunt Garyophylli in æstate quum maturi sunt, durantꝫ; sex annis synceris uiribus. Seruantur locis non admodum siccis, alioqui exarescunt, neꝫ; locis admodum humidis.

D

Probantur quilato sunt capitello, & quorum color aliquo modo in ruffum inclinat, quiꝫ; paruam quandam humiditatem in se continent, dum digitis premuntur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Contra oris foetorem, Accipe corticem panis siliginei, galangam & parum Garyophyllorum, hæc inuicem commisce, & cum uino utere, bonumꝫ; remedium præstant.

Garyophylli conducunt medicinæ, nam uisum acuunt, caliginem oculorum tollunt, & claritatem adferunt.

Stomacho accomodati sunt & iocineri, cor confortant, aluum sistunt, concoctionem adiuuant.

Si quis ex Garyophyllis semidrachmam cum lacte ieiunus biberit, ei genituram augent.

Caryophyllon, ut Aëtius inquit, iocineri, stomacho & cordi auxiliatur. Contractam humore nauseam leuat: sed uiscera lædit. Caryophyllon halitus emendat grauitatem: quare ijs mandi solet & ore contineri, quibus anima foetet: nauseas sedat, corroborat stomachum, iuuat concoctiones: obstruentes iocineris infarctus aperit, uenerem stimulat.

NOMENCLATURAE.

Σπαρτιον.
Σπάρτον.

Genista.

Gineft.
Pfrimmen.
Ginfteren.

ANNOTATIO IN GENISTAM.

GENISTA frutex est, cuius usus est in re rustica ad uites ligandas. Apud Dioscoridem Græce Spartum siue Spartion dicitur, ut Vergilius Marcellus, Hermolaus Barbarus, Antonius Musa, alijsq; excellentissimi medici testantur, idq; etiam quilibet ex descriptione Dioscoridis ipse perspicere potest. Dicitur autem Genista, ut Hermolaus inquit, quia genu modo flexilis ad nexus sit, uel quia genibus medeatur dolentibus. Quidam uolunt differentiam esse inter Spartum & Genistam, & diuersas esse herbas, quum Plinius xix. uolumine cap. 11. Spartum aliter describit quàm Dioscorides, ita ut eius descriptio uulgari Genistæ omnino non quadret. Sed illi non uident duo Sparti esse genera apud autores, unum quod à Dioscoride describitur, & est uera Genista, Alterum uerò quod à Plinio describitur & in Hispania atq; Africa nascitur, quodq; illi præcipuum ab eo tribuitur, ad funes pertinet, & hoc Spartum ferè Romani semper consueuerunt appellare, ut Marcellus indicat: nostrate uerò & omnibus commune alterum illud genus, Genistam.

Flos genistis decerpitur luteus coronis texendis, estque apibus quoq; gratissimus.

DESCRIB.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C

Genista nascitur prope sylvas & in locis aridis atq; arenosis, virgas longas habens, ferentes luteos flores. Siliquas phaeolorum modo fert, in quibus semen instar lentis nascitur. Radicē habet flauam.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in secundo ordine. Semen quoq; calidæ est facultatis.

VIRES AC IJVVAMENTA.

In floribus & ramis abundās est humiditas, qua ex homine multi humores educuntur per uomitum.

Bibuntur flores semenq; eius in mulla aqua pondere obulorum quinq;, purgantq; per superna egregiè ueratri modo sine periculo. Solum semen itidem per inferna purgat.

Flores contusi atq; cum oleo rosaceo, aut mollibus ouis permisti & usurpati, purgant intestina & renes, cient urinam, pellunt calculum ex renibus & uesica.

Qui floribus & semine utuntur, illis calculus non obdurescit, atque à podagra immunes sunt.

Semen ad menses mulierum accomodatum est, restringit diuturnum fluxum, purgat matricem.

D
Florum foliorumq; eius decoctum, ut Vitalis inquit, splenis tumorem compescit, dentium dolori subuenit, menstrua, fluxus uentris ac dysenteriam stringit.

Foliorum succus atq; florum, lentes atq; pediculos necat.

Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus, & tulsis, succum dant ischiadicis utilem, cyathi unius potu. Perunguntur eodem succo ischiadici addito oleo.

Genista tusa cum axungia, genua dolentia sanat.

DE AQUA FLORVM GENISTAE.

Distillatio florum eius fit in Balneo Mariæ, quando flores plene sunt maturi, & fermè decidere incipiunt.

Aqua florum Genistæ xij. aut xiiij. dies singulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, auxiliatur contra fellis suffusionem.

Eadem sex uncijs pota, urinam mouet, purgat renes ac uesicam.

Capiti illita prodest, si per se siccet, pellit lassitudinē mēbrorum.

DE GENTIANA.

NOMENCLATURAE.

ГЕНТІАНЪ.

Gentiana.

Gentian.

ANNO.

ANNOTATIO IN GENTIANAM.

A **G**ENTIANAM Romani pariter Græcis dicunt, A Gentio, uel ut Dioscorides ait, à Gentide Illyriorū rege inuenta primum esse creditur, à quo etiam factum illi nomen est. Centauriam radicem eam aliqui nominauerunt, quia Centaurio similis sit. Præstantissima radix & nomine & re Gentiana est, nunc in Germania etiam notissima & usitatissima. Nam chirurgi passim ea utuntur in strictis, & cauis ulceribus, ut latiora euadant, nec cæcas cauernas parturiant: præmunt radicem ad ulceris quantitatem, & imponunt. Nec uulguſ meliorem Theriacam, & stomachi medicinam nouit, quàm ipsam Gentianam, nam quascunq; interiores corporis affectus, Gentiana, calamo aromatico, & Ginzibere, sanant meliores. que inde experiuntur effectus, quàm si omnia remedia ex Pharmacopolijs deuorassent. Præterea Gentiana magnam uim habet cōtra uenena, scribitq; Serapion se nihil præstantius expertum esse aduersus morsum rabidi canis, quàm ipsam Gentianam.

DESCRIPTIO.

B *Gentianæ caulis folia habet iuglandi nuci similia, & eundem odorem, in summo cacumine breuib; incisuris diuisa sunt folia, Caulis illi est grandis & duorum cubitorum altitudine, geniculis intersectus. Semen fundit in calycibus latum, spondylis simile. Radicem mittit Aristolochiæ longæ non dissimilem, crassam amarāq;. Nascitur in altissimis montium uerticibus, iisdemq; umbrosis & aquosis.*

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in tertio gradu. Virtutem habet incidenti, consumendi, humores attrahendi, & aperiendi: non solum hominibus, sed & pecoribus utilissima est.

Vfus eius, in radice & succo eius, Herba ipsa non usurpatur.

Radix circa finem ueris colligenda est, & siccanda, ea durat quatuor annis integris uiribus, probatur quæ crassa, dura, atq; ualde amara fuerit. Colore similis erit malo granato, quæ pallidum & nigricantem colorem habuerit, ea nullius est bonitatis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Aduersus morsum rabidi canis nullum est remedium præstantius, parabis ergo talem potionem: Accipe Gentianæ contusæ drachmam, & admisce myrrhæ drachmam, cancrorumq; oculis combustis additis, pondere ij. drachmarum, ea cū uino decoque, quod per tres ex ordine dies matutino tempore bibes, & mire proderit, uulnera autem aperta manebunt, & lauanda sunt aceto, uel aqua falsa, cucurbitæ quoq; ponendæ, ut inde uenenum educatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succurrit uenenatorum moribus pondere drachmarum duarum pota cum pipere, ruta, & uino.

Gentiana medetur ueneno, pellit serpentes.

Contra serpentium morsus, Herbæ gentianæ radicem siccam, & in puluerem redactam, pondo drachmæ unius dabis in uino cyathis tribus, sumptumq; ualidissimè proderit.

Ad membra contusa, Accipe puluerem Gentianæ, oleoq; oliuæ admisto, illine, hoc auxiliatur.

Potatur ruptis, conuulsis, & ex alto delectis, radix trita.

Succus quoq; drachmæ pondere contra lateris dolores, ex alto casus, rupta, conuulsaq; bibitur. Bibitur iocinorosis etiam, & cibum in stomacho non continentibus, cum aqua uel uino utiliter.

Succus ex ea colligitur & paratur hoc modo, ut Dioscor. tradit; Tunditur radix, diebus quinque; madescit in aqua, coquitur deinde in eadem aqua, usq; dum superstent radices. Deinde refrigeratur aqua, & linteolo percolata iterum coquitur, usq; ad crassitudinem mellis; picatoq; uel stanneo uase repositus, seruetur. Hic succus abstergit omnes maculas cutis & præcipuè uirilignes, Inunguntur eoitidem oculorum inflammationes.

D Gentiana pregnantibus non bibenda. Pellit ex utero foetus collyrii modo sceminis subdita. Corroborat stomachum ex aqua pota. Datur madefacta pridie contrita, denarii pondere in uini cyathis tribus ad tussim, suspiria, tormina. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitis occurrit. Illinitur ulceribus quæ serpunt, radice tusa uel decocta, in aqua ad mellis crassitudinem, uel succo uulneribus. Tanta huic uis tribuitur, ut iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia quoq; trahentibus auxiliatur pota.

DE AQVA GENTIANÆ.

Ad tempestiuam distillationem radix una cum ipsa herba minutim concidenda est in fine Maij, uel quod magis probatur, radix sola in fine dierum canicularium distillatur.

Aqua Gentianæ sæpius singulis uicibus iij. uncijs à ieiunis pota, uitam hominis protrahit, omnes enim uiscosos humores in stomacho consumit.

Itidem pota à mulieribus menses mouet.

Ab illo bibita qui uenenum, & menstruum sanguinem à muliere intrò sumpserit, ipsum pellit, neq; finit homini ullam infirmitatem noxiam accidere.

Eadem pota appetentiam ciborum facit, stomachum ex glutinosis humoribus expurgat, si semidrachma boni calami aromatici in puluerem contriti, & drachma sacchari admisceatur, ea potio ter
aut qua

aut quater sumpta, edendi desiderium & saporem uehementer re-
 A ducit,

DE GLADIOLO

NOMENCLATURAE,

Ἰρις.
 Ἰριδιον.
 Φάσγανον.
 Μαχαίρωνιον.

Gladiolus:

Gele Schwertelen.

Geel Lilien:

Blaw Lilien.

B

ANNOTATIO IN GLADIOLVM.

GLADIOLVS Iridis species est, ac nomen inde accepit quòd folium gladij præbeat speciem. Vulgò eam Acorum appellant, quum Acorus ut suprà demonstraui-
 mus ex autoritate doctorum, apud Dioscoridem longe alia sit herba, quæ radicem habet odoratam, habeturq; certò à Doctis pro uulgarì calamo aromatico. Vagum sane ac commune multis herbis nomen Gladioli est, uerum herbarum pertissimi id nominis tantum tribuunt duabus eiusdem speciei & cognatis herbis, quæ à Germanis Geel Lilien/ oder Schwertel/ vnnß Blawe Lilien, id est luteum & cæruleum Lilium dicuntur, ambæq; referuntur à Doctis ad capitulum Dioscoridis de Xyrìde, inquit enim Dioscor. Xyrin, Sunt qui syluestrem irim uocent. Romani Gladio

DE HERBIS, CAETERISQUE

C lum appellant. Aliqui tamen ad Xiphion Dioscoridis referunt Gladiolum, & præcipuè eam quæ cœruleis est floribus, quorum iudicium non improbandum est.

DESCRIPTIO.

Gladiolus habet paruum caulem, foliaq; quæ ex radice nascuntur instar acuminati mucronis gladij. Et est duorum generum: Vna quæ siccis locis nascitur, florem habens sublimen & odoratum. Altera quæ locis aquis crescit, etiam habens florem sublimen, sed luteum. Radicem uerò geniculis intersectam, ea est frigida, & humida naturæ.

TEMPERAMENTVM.

Gladiolus calefacit & siccat in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Emplastrum ex radice cui admistū sit mel & oleum, confectum, & tumido lini impositum, auxiliatur. Vinum bibitum in quo radix Gladioli elixa fuerit, sedat tussim. Radix bonum saporem præbet cibis qui ea condiuntur.

Puluis ex radice in uino sumptus, mulieribus discutit suppurationem mamillarum.

D Radix contrita & cum Centaurij radice, atq; melle a cetoq; permista, membris contusis & quassatis opitulatur imposita. Itidem usurpata & aliò imposita, medetur urinæ stillicidio.

Semen Gladioli contusum & cū aceto mixtum, lienosis medet.

Radix in uino bibita, subuenit illis qui uenenum hauserunt, uel uenenosum aliquid manducauerunt. Eodem modo sumpta, foeminarum menses promouet.

Radix contusa & imposita, sagittas atque spinas corpori infixas statim extrahit.

Surculos telaq; omnia, addita æris floris tertia parte, Centaurij uerò radicis quinta, & melle, sine dolore extrahit.

Eadem in uere effossa & collo appensa, spasmo medetur. In aqua decocta & rubris cicribus permista & percolata, saccharoq; edulcata, facit ad fellis suffusionem. Idem ita usurpatum ad lienis obstructionem prodest. Eadem ex aceto emplastri modo imposita, tumores inflammationesq; sanat. Bibitur præterea cōtra conuulsa, rupta, dolores coxendicis, uescicæ stillicidia, & alui fluores, in mulso trita.

DE AQUA GLADIOLI.

Optima distillatio gladioli est, quādo flores iā plene sunt maturi.

Aqua Gladioli cœrulei mane & uesperis singulis uicibus iij. uncis sæpius pota, nimium fluxum menstruorum restringit. Eadem pota ad quodlibet uenenu prodest, ad febres ardentes, ad inflammationem iocineris, & pleuritim ex calida causa creatam.

A

NOMENCLATURAE.

Poin.

Malum Punicum;
Malum Granatum,
Granat öpfel.

ANNOTATIO IN GRANATVM.

MALVM Granatum, ut Dioscorides inquit, Græci Rhœam appellant. Latinis quoq; Malum punicum à regione qua nascitur, dicitur. A numerosis acinorum granis quibus intus factum est, Granatum malum appellatur. Eius usus est & ante cibum, & in cibo, maximè uerò cum assis & frictis carnibus. Qui ualidi stomachi sunt ea tutius ante cibum sument, quàm qui imbecillis; post cibum uapores ad caput ascendentes reprimunt, & ferè uim cotoneorum habent. Mala punica ut diu seruentur, in aquam seruentem merge, & statim leua ac suspende; longo quoq; tempore custodiantur, si in seruentem aquam intingantur, & protinus erepta, in sicca arena componantur. Item si tactu inuicem separata paleis obruantur: aut si induantur argilla, & ea siccata loco frigido pendeant. Alij integra in aqua marina uel muria demergunt, ut combibant, de in sole siccata, loco suspendunt frigido: & cum uti uolunt aqua dulci macerant. Horum multa sunt genera, quæ enumerare superuacuum esse uidetur, sufficiat ergo de eorum qualitatibus dicere.

TEMPERAMENTVM.

Mala Granata duorum sunt generum. Acida refrigerant & siccant in secundo gradu, Dulcia uerò in primo gradu. Malum granatum, inquit Galenus, omne adstringentem qualitatem obtinet, qua refrigerat siccantq; uerum dulce alijs minus, austerum magis refrigerat siccantq; est & stomacho amicum, acidum refrigerat quoq; & maiorem quandam incidendi uirtutem representat, uerum acini succo magis adstringunt siccantq;, efficacius hic adhuc cortices mali Punici, quos malicorium appellant. Huic uirtute respondet flos qui cytinus appellatur. De hoc uide supra in Balauustio.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Dioscorides inquit, Boni succi & stomacho accommodatū Punicum omne malum est, idem tamen non nutrit, Stomacho utiliora quæ in Punicorum genere dulcia sunt: in febribus tamen uitanda, quòd stomacho calorem quandam afferunt & inflant. Quæ aci

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cda sunt stomachi ardoribus profunt, maioresq; ad reprimendum vires habent, & ad ciendā urinam efficaciores: eadem ori ingrata; gustum adstringunt: uinosa medias habent vires.

Mala Punica acida Choleram reprimunt, præcipuè in uino cocta, illudq; si bibatur.

Grana ex malis punicis cum melle permista, & ardentibus pustulis illita, multos calores extrahunt. Acidorum acini in sole siccati, tum obsonijs concocti, insperfoe tritorum puluere, aluū, & in stomachum destillationes sistunt. Iidem coelesti aqua madentes, sanguinem expuentibus utiliter bibuntur: quinetiam insidentibus contra intestinorum tormina & foeminarum fluctiones profunt. Vtilissimum præterea quod expressum ex Punicorum acinis fuerit, addito melle, contra oris, genitalium sedisq; ulcera: utile & contra digitorum pterygia, quæ pascendo serpunt, excrementias, dolores aurium & narium uitia, in quos usus præfertur omnibus, quod ex acidis expressum fuerit.

Dulcia bonitate antecellunt, & nuclei corticibus in uirtute præferuntur: nuclei ex dulcibus contusi, & cum melle permisti, parotidas sanant, si inde inungantur. Nuclei dulciorum stomacho sunt accommodati, acidorum uerò nuclei stomacho noxijs.

Mala Granata cor hominis confortant & iecur, in primis autem dulcia.

D

DE GRAMINE.

NOMENCLATURÆ.

Αγρίσις.

Gramen;

Gras.

ANNOTATIO IN GRAMEN.

GRAMEN, ut Plinius inquit, uulgatissimum est inter herbas, sic dictum, quòd geniculatis internodijs mirificè serpat, à gradiendo, uel à gignendi foecunditate: crebro enim nouas spargit radices. Gramen partim bubus & iumentis gratum est pabulum, partim in medicina quoq; maximos habet effectus. Nihil uilius est Gramine,

A mine, uerum in re medica suarum laudum ac uirtutum nullus est finis. Hinc & Plinius inquit: Plæraſq; herbas pedibus conculcamus, quarum uirtus ſi nobis perſpecta eſſet, eas in cœlum laudibus feremus. Antiqui medicine autores gramen inter diuretica ſimpliciter numerant, magnamque uim ei attribuunt in frangendis calculis. Duo ſunt genera Graminis: Vnum quod uerum Gramen eſt antiquorum, & à Dioſcoride lib. 4. cap. 31. *Αγρῶσις* Græce dicitur, quod cognoscitur geniculatis ramulis ſerpens, radiceſq; ab ijs geniculatas dulceſq; ſpargens, Folia habet acuminata, dura, & lata paruae harundinis modo. Alterum quod Polygonon à Græcis autoribus, & Latine ab Herbarijs proſerpinata & centumnodia dicitur. Germani uerò *Weggras* oder *Wegdrit* appellant. Hoc quidam ex doctis medicis uerum Gramen eſſe contendunt, & ubicunq; graminis mentio fiat, non alia herba utendum eſſe, horum opinionem Hieronymus Tragus omnino improbat. Quamuis Gramen quod Græce *Αγρῶσις* dicitur, aliud ſit à Polygono, credendum tamen eſt non multum referre, utrum accipiatur, quum ferè eiſdem ſint uiribus, unde & Plinius ea inuicem ita confundit, quaſi nihil differant, nec diuerſæ ſint herbe. Gramen Marti conſecrauit antiquitas, quòd ex humano cruore procreatum crediderit, inde & ſanguinalis appellata fuit. Quidam Saturno dicant, quòd ab eo ſatū primo perhibēt.

B

TEMPERAMENTVM.

Gramen refrigerat atq; ſiccatur in principio primi gradus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

In aqua decoctum & potum, lapidem ueſicæ frangit. Idem præſtat & radix, ea enim in uino decocta torminibus medetur, & uirginitatis difficultatibus, ulceribus ueſicæ, calculos frangit.

Semen quoq; cū uino ſumptum, uehementius urinam impellit.

Ad lienem induratum decoque Gramen cū ſemine, & calidum ſuperimponere, hoc ſtatim auxiliatur. Decoctum eius bibitum, diſcutit ſtranguriam: prodeſt quoq; ſi calidum aluo imponatur.

ſiſtit & refrigerat Gramen, quare & ſanguinem excreantibus ſubuenit. Succus quoq; bibitus dyſentericæ medetur. Cõpõulatur ſtillicidio urinæ, uehementerq; eam prouocat. In uino bibitum Gramen, medetur morſui uenenatorum.

Gramen in uino decoctum atq; cum melle, ſanat ulcera genitalium, ſi imponatur.

Sacris ignibus medetur, calidiſq; apoſtematibus & uulneribus.

Glutinat uulnera, graminis radix concifa & emplaſtri modo impoſita.

Gramen capiti circumdatū, ſanguinis è naribus fluxiones ſiſtit, Canes purgare ſe uolentes, gramen comedunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA GRAMINIS.

C

Distillatio eius conueniens fit ex herba unà cum radice, & tota substantia concisa, in fine Mañ.

Aqua Graminis mane, meridie ac uesperis singulis uicibus iij. uncis pota, nimium fluxum alui sistit.

Eadem pota purgat renes, prouocat urinam, aperit oppilationem membrorum.

Lumbricos uentris pellit mane à ieiunis sumpta: infantes duabus uncis, qui mediocri sunt ætate tribus uncis, natu autem grandes iij. uncis intrò sument.

Sacros ignes sedat, linteolis in ea madefactis applicata.

Febrem quæ cum calore exoritur pellit, uel pota, uel corpori foris applicata.

Facit ad quoscunq; dolores uulnerum, quæ erysipelas aut alioqui inflammatio aliqua obsedit, si linteolo in ea madefacto uulnera lauentur, aut linteolis imponatur.

Auribus purulentis tepida instillata medetur. Ad putredinem gingiuarum prodest, si inde lauentur: facit quoq; ad nigras pustulas, si linteum uel stupa in ea madefiat, & per diem bis aut ter imponatur, & singulis uicibus tribus aut quatuor uncis bibatur.

Sedat quosuis calores extrinsecus linteolis imposta.

D In hominibus iuuenibus hæc aqua plus operatur quàm in natu grandibus.

De Gramine Polygeno infra reperies.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum ex
Litera H. incipientium.

DE HEDERA.

NOMENCLATURÆ.

Κίσσος.
Χρυσόκαρπος.
Διονύσιον.

Hedera,
Sylua mater:
Eppich.
Ephāw.

ANNO.

ANNOTATIO IN HEDERAM.

HEDERA ab hærendo dicta est, quòd uetustis parietibus in-
hæreat. Quibusdam tamen magis placet ab edendo fuisse dic-
tam Hederam, quòd uetustas parietes dum serpit, & latius per mu-
ros quibus adhæret diuagatur, corrumpat & exedat, atque ita sine
aspiratione & diphthongo contendunt scribi debere. Neque uero de-
sunt, qui Hederam dictam uelint, quòd loca edita petat, & altè di-
uagetur, atque etiam altissimos parietes conscendat. prior tamen ethi-
mologia magis arridet. Ab aureis corymbis, ut Dioscorides ait,
chrylocarpon dicitur, sunt qui Poeticam frondem appellent, pro-
pterea quòd Poëtæ ea coronantur. Antiquitas dionysiam à Bac-
cho, id est Bacchicam appellauit, hoc honore Liberum patrem di-
gnata, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit.

DESCRIPTIO.

Hedere apud aut ores multæ numerantur species. Est autem pri-
ma omnium, Hederam celsa, quæ per se stans arborefcit, quam Græci
dendrocyclyon appellant; siue orthocyclyon, ut uult Columella, hoc
est rectam & rigentem, & quæ sola sine adminiculo stat. Est & alia
celsa, omnium maximè uiuax quæ suis cyrris, & clauiculis parietes
conscendit, arbores amplexu suo perstringit, & succum habet ar-
bori quam amplectitur similem: unde querneam Hederam in medicis
magis probatur, & ubicunque antiquiores Hederam absolute po-
nunt, arboream & querneam Hederam semper intelligunt. Atque
huius Hederæ celsæ tres sunt rursus species. Est enim nigra, quæ
mas à Plinio uocatur, fertque corymbos nigros, hoc est racemos in
orbem circumactos. Alia est Hederam alba, quam foeminam Plinius
uocat. Est autem alba, uel solo semine, aut fructu, aut folio. Verg.
Candidior, cygnis Hederam formosior alba. Seruius tamen non ex fo-
lijs, sed ex ligno cognosci utranque Hederam contendit. Atque He-
deram etiam antiquis satiuam fuit, cuius succus tædia narium, graeco
lentiamque emendat. Plin. lib. 24. Quarta est inter celsas quæ dici-
tur helix, folia multo minora habens quam alia, dicta helix quòd
multas habeat inuolutiones: nunquam autem fert fructum: ac ne-
quis putet id uitio ætatis fieri, Theophrastus ait, quantumuis diu ui-
uat, nunquam helicem fructum edere. Est & alia præter has Hede-
ræ species, quæ Græcis chamæcissos, Latinis Hederam humilis siue
terrestris dicitur, Serpit enim humi, & folia minuta habet ac pauca,
præsertim in syluis, Caue autem ne putes eam esse herbam quæ uul-
gò corruptè Hederam terrestris pro herba terrestri uocatur, atque in
officinis pro Hederam terrestri uenit in usum, nam neque folia Hederæ
habet: sunt enim incisa magis & latiora, qualia marrubij: præterea
alium omnino odorem & saporem refert, est .n. odoris teterrimi.
Ceterum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ceterum chamæcissos Hederæ omnino similis est, nisi quòd imbecillis, ut conscendere arbores non possit, etiam si illis hæreat, nullos enim corymbos aut cyrrhos habet.

Hedera oblongos ramos habet, & ubicunq; nascitur, hæret, arbores alias conscendit, easq; multis radicibus amplectitur, raroq; flores uel fructus gerit, tam frigida est naturæ, gaudetq; locis frigidis. Cum fructum fert, omnem succum ex radicibus quas complectitur, exugit, odorem grauem habet, & semper uiret, nigrosq; pro fructu producit corymbos.

TEMPERAMENTVM.

Hederam calidam & siccam esse Theophrastus prodidit, Galenus contrarijs uiribus constare, nempe quæ nonnihil adstringentis facultatis habeat, quæ terrestris & frigida demonstratur, & acrimoniam possidet, quam esse calidam testatur gustus. Hedera omnis acris & adstringens est, ut inquit Dioscorides.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus Hederæ naribus inditus, caput purgat ex malis fluxibus. Infunditur præterea purulentis auribus, & in earum dolore cum oleo. Infunditur naribus foliorum corymborumq; succus, additis irino unguento, melle & nitro: facitq; ad antiquos capitis dolores. Inspergitur & in eundem usum cum aceto & oleo rosaceo. Flores trium digitorum carptu, faciunt ad dysenteriam, bis per diem cum uino poti. Medentur lieni tenera folia in uino decocta, aut cruda cum pane coacta. Folia in uino decocta, omnium generum ulceribus illinuntur, etiam si cacoëthe sint. Foliorum pediculi in melle decocti, & foeminarum naturalibus subditi, menses & foetus ex utero trahunt. Corymbi triti & subditi, item uinum in quo decocti fuerint, idem præstant. Depilat Hederæ lachryma, pediculosq; ac lentes inuncta necat. Folia in uino decocta & illita, emendant discolorum, & ceu sole adustam cutem.

Herbæ Hedere baccas aut septem aut undecim contritas ex aqua potui sumptas mire calculos in uesica congregatos frangere & extra here per urinam certum est.

Folia eiusdem mollissimè trita in aceto & oleo rosaceo illinuntur contra dolorem capitis ex sole contractum, & aduersus omnem capitis dolorem. Tædia narium, graue olentiam, & quæ in naribus exeduntur, purgat & sanat Hederæ succus.

Leniunt dentium dolores acini quinq; ex corymbo Hederæ decerpti, cum oleo rosaceo in mali corio calefacti, & in contrariam autem instillati.

Succus ex corymbis Hederæ illitus denigrat capillum.

Nigræ Hederæ succus & corymbi eiusdem e poti corpus infir-

mant,

A mant, torpidosq; reddunt sensus, mentem turbant largius sumpti.
 Honestæ foeminae cauebunt, nec succum aut decoctum aut aquam
 distillatam hederæ in corpus sumant, estq; hoc arcanum prostitu-
 tæ pudicitiaæ ancillis & mulierculis celandum.

DE AQUA HEDERÆ.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia unâ cum corym-
 bis quercui adhærentia, distillentur in medio Aprilis.

Aqua Hederæ mane ac vesperi singulis uicibus duabus aut tri-
 bus uncijis pota, medetur ictero. Itidem bibita facit ad calculum
 lumborum & uesicæ, ciet urinam.

Medetur doloribus capitis, si sæpius inde illinatur, & per se ite-
 rum siccetur.

DE HEDERA TERRESTRI.

NOMENCLATURÆ.

Ἑλατίν.
 Χαμαίνισος.

Hedera terrestris;
 Terræ corona.

Gundelreb.
 Erden Eppich.
 Erden Krenzlin.

EDERA terrestris Elatine à Græcis dicitur, putantq; recentiores ueram eius descriptionem apud Dioscoridem esse Elatinen, & non Chamæcisson. Huius sententia etiam est generosissimus Comes à Neuenare, quum scribit hisce uerbis de Hedera terrestri: Constat autem errare istos recentiores, qui Hedera terrestrem putarunt esse Chamæcisson, cum illam longioribus folijs quàm Hedera Dioscorides describat, ista uerò multo breuioribus rotundioribusq; constet. Quidam tamen ex insignioribus medicis affirmant uulgarem Hedera terrestrem esse Chamæcisson, neq; Dioscoridis descriptionem ab ea discrepare. Quisq; ergo per se etiam legat, & iudicet apud Dioscoridem, num Elatines an Chamæcissi descriptio magis Hederae terrestri quadret. Hæc sterilis Hedera à plerisq; dicta quondam fuit, quia nullos fert corymbos. Eadem terræ corona quondum uocabatur, quoniam ramulos suos per eam spargens, folioso ueluti seruo terram coronare uidetur.

DESCRIPTIO.

Hedera terrestris folia habet incisuris diuisa, & rotunda, in terra nascitur, lateq; se spargens, flores habet cœruleos ad ozimi uel Rosmarini formam. Herba hæc in medicina usurpatur, radix minimè.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ & siccæ fertur esse complexionis. Et uirtutem habet mundificandi, exiccandi, incarnandi, & uulnera consolidandi.

Hedera terrestris duplicem habet substantiam, Vnam quæ frigidæ naturæ est, Alteram uerò quæ calidæ naturæ est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Folia in aqua decocta ac pota, fellis suffusionem emendant. Herba hæc ad balneum utilissima est, & eo modo facit ad calculum lumborum ac podagram. In aceto cocta & lieni imposita, inflationem eius sedat.

Succus auribus instillatus, restituit auditum; facit quoq; ad dolores dentium.

Herba hæc in aqua elixa & pota, dysenteriam sistit. Et cum larido Elleboroq; contusa, ac illita, tinea capitis depellit. Fistulis nihil magis prodest, quàm ut succus ex herba contusa eis instillet.

Ad malam scabiem in corpore citò curandam, Accipe Aquilegiam, farinam triticeam, Hedera terrestrem, ac oleum tartari, ex his simul contulis permistisq; unguentum confice, quod scabiei illitum eam curat.

Item

A Item *Hedera terrestris* in uino aut aqua decocta, exulcerationem oris, quæ ex putridis humoribus exorta est, sanat, si os decocto coluatur.

Sanguis hirci ex ea diutius nutriti, calculosis potenter medetur.

DE AQUA HEDERAE TERRESTRIS.

Tempestiua distillatio eius fit in principio Iunij, tum herba ipsa cum caulibus ad distillationem concidenda est.

Aqua *Hederæ terrestris* mane ac uesperis singulis uicibus pondere duarum unciarum pota, auxiliatur aduersus cordis tremorem, morbum regium, & debilem stomachum. In balneo pota consumit, uiscosos humores, qui in stomacho, pulmone, iocinere & uescica continentur: & hominem sanum reddit. Idem pota opem fert contra uenenum pestis, illud enim expellit:

Eadem pota medetur ulceribus capitis, aperit obstructionem iocinoris atq; splenis, menses mulierum trahit, atq; ciet urinam.

Mane, meridie ac uesperis ad iij. uncias pota, conducit mulieribus ad lassitudinem membrorum, si inde per diem quater fricentur.

Aqua hæc lippientibus oculis instillata, eos exiccat, folia quoq; in succo uel aqua hac contrita & imposita, idem præstant.

B

DE HEPATICA

NOMENCLATURAE.

Ἠπάτις.

Hepatica.

Hepataria.

Iecoraria.

Matrifylua.

Herba stellaris.

Leber Kraut.

ANNOTATIO IN HEPATICAM.

HEPATICAM recentiores medici & officinæ appellant eam herbam, quæ apud antiquos autores & Græcos, nempe apud

b

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C** Dioscoridem, Galenum & Plinium, Lichen dicitur, ut Leonardus Fuchsius, de medicina optimè meritis, in libro primo paradoxorū medicinæ multis argumentis & testimonijs comprobat, eiusq; iudicio præstantissimi medici subscribunt. Nam si quis descriptionem Hepaticę apud Serapionem, & descriptionem Lichenis apud Dioscoridem uel Galenum simul conferat, ille haud dubie inueniet, & uidebit, Hepaticam non esse aliam herbam præter eam, quę à Græcis Latinisq; Lichen dicitur, ita in omnibus conueniunt. Quod si uerum est, ut est utiq;, satis dilucidum est, Hepaticam id nominis non affectam quòd hepati proffit, quemadmodum Platearius somniat, quòd is effectus neq; à Dioscor. neq; à Galeno, aut aliquo alio ueterum, licheni tribuatur. Itaq; præter omnem rationem, hæc herba Hepatica à Plateario dicta est, quando id nominis Eupatorio potius ueterum testimonio conueniat, ea enim propter insignem iuuandi iecur facultatem, hoc nomine insigniri meretur, quare & Hepatorium & Hepatitis Dioscoride etiam teste dicta est, quòd hepatis non parum proffit, quod supra in Eupatorio satis demonstraui-
mus. Nemo tamen inficias ibit Lichenem ideo Hepaticam dici posse, quòd iecoris fibrę similis sit, uel quòd hepar, quod plærunq; caliditate peccat, refrigeret, sed quòd per excellentiam Hepatica dici mereatur, nemo probare pòtest. Lichen uerò dicta est, quoniam
- D** peculiariter impetigini succurrit.

DESCRIPTIO.

Hepatica nascitur folijs caulem circulatim circumeuntibus ordineque cohærentibus instar stellæ, candidosq; flores producens: amat humidos cãmpos, & petrosos umbrososq; locos. Herba hæc pluuium humorem & rorem super se continet. Quanto autem habet maiora folia, tanto melior est.

Hepatica in triplici habetur differentia, ut Hieronymus Herbarius indicat. Prima, quę in obsoletis & ruinosis fontibus sub dio, petrosis quoq; lapidibus adhæret, folijs inuicem pinnatis, sibi adherentibus, non admodum absimilis ei, quę pulmonaria uulgò uocatur. Altera, quam nunc passim Matris sylvam uel Stellarem herbam uocant, Germanice *Waldt meyster*, tametsi Caprifolium uulgò etiam Matrem syluę faciunt. Tertia trifolium aureum: teutonice *Gulden Klee*, quod ipsum nascitur in syluis & asperis locis.

TEMPERAMENTVM.

Hepatica, ut Vigonius testat, frigida est & sicca in primo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serapion inquit, Virtus prima Hepaticę est desiccare, idq; immo dice, Altera est abstergere. Tertia uetare impetiginem, & quęlibet apostemata

A apostemata calida. Hepatica siccat, purgat, refrigerat, propterea aperit iecur oppilatum & lienem, repellitq; morbum regium.

Si quis ex Hepatica bibat, uitio iecoris subuenit, ipsumq; refrigerat.

Vehementer prodest ad lienis iocinerisq; oppilationem cum calore exortam.

Facit ad omnes affectus ex calida intemperie creatos, nam leniter refrigerat, & est temperatae facultatis. Calidis apostematibus imposita, ea refrigerat, & calorem inde discutit.

Emplastrum inde factum & genitalibus foeminarum impositum, tollit nimium fluxum mensium. Vino imposita & pota, discutit ictericiam.

Folia eius cum farina hordei in uino granatorum contrita, modicoq; sandali albi cum oleo rosacco admixto, si emplastri modo imponantur, omnia calida apostemata Hepatis sedant & resoluunt.

Syrupus ex decoctione eius & Rhabarbaro, sanat icteritiam.

Et decoctio eius facta cum Endiuia domestica & syluestri, & parum Capillorum Veneris, parumq; Cicoreae, cum aqua & saccharo confecta, & cum modico uino granatorum, laborantibus Hepatis discrasia calida optimè medetur.

B Emplastri modo imposita, ut Dioscor. in Lichene scribit, sanguinis eruptiones sistit, inflammationes compescit, & impetigines sanat.

Inungitur etiam utiliter ex melle suffusus felle; & in os linguamq; distillationes cohibet.

DE AQUA HEPATICAE.

Ad conuenientem distillationem folia rite colliguntur, & in fine Maij, & in principio Iunij distillantur.

Aqua Hepaticae mane, meridie, ac uesperis, singulis uicibus iij, aut iij. uncias pota, medetur calidis febribus.

Itidem bibita per xiiij. dies, subuenit calidae ictericiae, prodest quoq; eodem modo pota, iocineri, confortat enim & confirmat iecur, & aperit obstructions eius, & inflammationem inde pellit, linteolis in ea madefactis, & ad regionem Hepatis impositis.

Medetur quoq; illis, qui ex intemperata libidine, uitium iocineris contraxerunt, mane ac uesperis singulis uicibus pondere iij. aut iij. unciarum per vi. aut viij. ex ordine dies pota.

DE HERBA PARALYSI.

C

NOMENCLATVRAE.

Herba paralytica.
Margarita.

Schlüsselblümen.
S. Peters Schlüssel.
Himmel Schlüssel.
Weiß Betonien.

ANNOTATIO IN HERBAM PARALYSIM.

HERBA paralytis folijs Betoniam refert, præterq̃ quòd eius folia latiora, candidiora atq; humiliora sunt, & magis contracta, unde & in aliquibus regionibus Betonica candida appellatur, creditq; Brunfelsius eam esse Betonice speciem, quia etiam in uiribus multum conueniant. Apud Dioscoridem huius herbæ, non est certa descriptio neq; certum nomen, nisi Britannica fuerit, ut Hieronymus Bock opinatur, Hermolaus Barbarus in syluestri cucumere herbam paralytim scribit esse florem illum pratensem & candidum, qui à Plinio Bellis seu Bellius minor dicitur. Alij Margaritam eam appellant, quòd emaculato candore à longinquo conspicuus sit.

D

Herbæ paralytis folia florere incipiunt tempore hyemis, quæ se extendunt in terra, habentq; luteos flores.

Herbarij ut Brunfelsius indicat, longe aliã hodie nobis demonstrant, principio ueris subalbidam, & sublucentem, floribus Betonice ferè folijs erumpentem, cui tam similis est, ut nullum lac lactis sit similis, Prouenit ultro in pratis uirentibus,

TEMPERAMENTVM.

Calidæ & siccæ est complexionis.

VIRES AC IJVAMENTA.

Herba hæc in medicina præcipuè usurpatur ad paralytim, quam in quacunq; parte corporis fuerit, repellit, si quis utatur. Melior tamen est contusa, & parti dolenti imposita.

Herba in uino decocta & bibita, medetur quoq; paralyti.

Macerantur flores eius in oleo oliuarum, & fit ex eis unguentum ad paralytim, & neruòs frigore & humoribus resolutos.

Flores cum saccharo conditi, profunt imbecillis & lipothy-
mia laboran-

A mia laborantibus, longaq; ualetudine confectis, eos enim corroborant, & uires restitunt.

DE AQUA HERBAE PARALYSIS.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia & flores cum tota substantia concisa, in principio ueris distillentur.

Aqua eius per diem bis & singulis uicibus duabus uncijs pota, stomachum calefacit, & Hepar, & matricem. Quamobrem conuenit & grauidis laborantibus, menstruaq; prouocat.

Modo iam predicto bibita, tumores capitis sedat, & repercutit, lineo panno in eius aqua intincto, & subinde applicata.

Humores parientes Ischiada resoluit, expellitq; & per urinam educit.

Facit hæc aqua ad omnem capitis dolorem ex frigore creatum, linteolo in ea madefacto, & dolenti capiti applicato. Serpentium quoq; morsus sanat, & uenenatorum omnium.

Vitilignes & alias maculas exterit, & in facie, & in reliquo corpore, cutem enim reddit nitidam, si sæpius inde lauetur.

DE HERBA ROBERTI, VEL
ROSTRO CICONIAE.

NOMENCLATURAE.

Рераніон.

Rostrum Ciconiae,
Herba Roberti,
Geranion,
Robertiana,
Gratia Dei,
Acus muscata,

Storcken Schnabel.
Gottes gnade.
Kranich Hals:

C HERBAM Roberti uulgius Herbariorum uocat Gratiam dei, & Rostrum Ciconiæ, partim ab similitudine, & figura transumpto nomine, partim ab insigni eius effectu. Apud Dioscoridem Geranion dicitur, ut Hermolaus Barbarus herbarum longe pertissimus in suis Corollarijs indicat, cuius in secundo Geranio hæc sunt uerba: Geranion secundum medicis inutile, aliter à Græcis, aliter à Latinis describitur. Dioscorides & omnino Græci, folijs paulo candidioribus quàm maluæ, ramosum ex interuallis. Hanc ego aut eandem, aut omnino similem esse uideo cum ea, quam Gallia transalpina uulneribus, & fistulis in potum commendant, & herbam Robertianam cognominant, coliculis rubentibus, flore paruo subpurpleoq; ac cæteris notis omnibus, quæ hoc loco à Dioscoride Geranio redduntur, etiamsi ab eo medicinæ aliena existimetur: Quid enim prohibet ignoratas eius uires fuisse olim. Nostri, ut inquit Plinius, Geranion ostendunt cicutæ folijs minutioribus, & caule breuius rotundo, saporis & odoris iocundi: uerum hæc proprie Geranion non est, sed myrrhis, confusione orta, quod Geranion à quibusdam myrrhis etiam dicatur: unde natum & illud sit, ut Geranion in Latino cicutaria nomen habeat: cum alioqui cicutaria proprie myrrhis esse uideatur, Haftenus Barbarus.

DESCRIPTIO.

D Est autem quatuor generum, ut Brunfelsius indicat, Primum quod ab Dioscoride alterum Geranion inscribitur, caulibus minutis, & pilosis, sesquipedalibus, folijs maluæ, floribus in gruum rostra delinentibus. Alterum genus quod in umbrosis, & nullibi non subpurpureo flore, odore graueolentum, coliculo & flore Petroselinii, sed hirtis, rostroq; Ciconiæ similibus prouenit. Tertium quod in tectis ruinosis, parietinisq; & circa mortuorum sepulchra sua sponte feritur, in uniuersum rubentibus coliculis, & excepto rubore à priori nihil diuersum. Quartum minusculum, & humi repens, sed rostro prioribus per omnia simile.

TEMPERAMENTVM.

Rostrum Ciconiæ mixtæ facultatis est in frigiditate & humiditate.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Aduersus calculum. Accipe hanc herbam & Saxifragam eodem pondere, & in aqua decoque, linteoloq; percola, deinde sudatorio parato, accipe stramen auenaceum, & in aqua ebullire sine, inde ignitos lapides consperges: quum autem sudare inceperis, decoctum huius herbæ bibes, hoc ter ex ordine fiet, tum calculus leniter frangitur.

Quicumq;

A Quicumq; graui sanguine abundat, semperq; tristis est, utatur hac herba cum pulegio & ruta pari mensura, & in puluerem redactas cum pane edet, tum cor confortant, & laticiam generant.

DE AQUA ROSTRI CICONIAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut caules unà cum folijs cum tota substantia inuicem cōcidantur, & in fine Maij, uel in principio Iunij distillentur.

Aqua eius prodest ad exulcerationem locorum muliebrium: si per diem bis ex ea lauentur, & linteolum in ea intinctū applicetur.

Liuorem cutis ex casu uel ictu contractum, hæc aqua repellit, si per diem ter uel quater linteolis ea applicetur, nam sanguinem sub cute concretum dissoluit & consumit, facit ad fistulas, si mane ac uespere inde lauentur, uel si linteolis in ea intinctis applicetur.

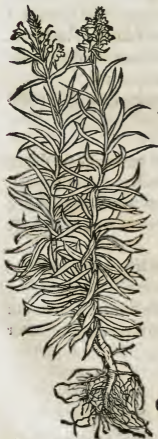
Conducit aduersus artheticam humerorum & pedum, si loco dolenti illinatur, uel linteolis imponatur.

Tumorem mamillarum pellit linteis applicata, & sedat dolorem.

Membris contulis ac conquassatis imposita medetur, & pellit sanguinem conglobatum.

DE HERBA VRINALI.

B

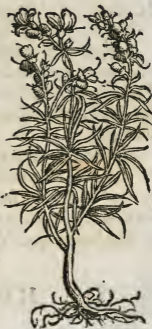

NOMENCLATURAE.

ὄσπρις.

Herba Vrinalis.
Pseudolinum.
Esula adulterina.
Linaria.

Harnkraut.
Flachskraut.
Leinkraut.
Unser Frauen flachsk.
Nabelkraut.
Scheiskraut.

b iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN HERBAM VRINALEM.

C HERBAM Vrinalem Ottho Brunfelsius in Germanicō suo Herbario scribit, Latinis nominibus appellari pseudolinum, & Esulam adulterinam. Verum Euritius Cordus olim meus in medicina præceptor, herbarumq; peritissimus, in Botanologico suo inquit Herbam Vrinalem esse ipsam linariam, contra vulgares Herbarios, qui has quasi duas disungunt, & quod apud Dioscoridem Græce Osyris dicatur, cuius sane iudicium, haud facile aliquis refellere poterit, si modo rectè has herbas examinauerit. Testatur quoq; Ruellius Linariam esse Osyrim apud Dioscoridem. Hieronymus Herbarius quoq; indicat, Herbam Vrinalem Linariam esse, dicitur autem Vrinalis herba quòd urinam moueat, Linaria uerò, quòd lini formam representet.

DESCRIPTIO.

Herba Vrinalis caulem habet duorum palmorum altitudine, neque ultra eam mensuram nascitur, flores eius sunt lutei, ad herbæ paralytis figuram.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Hæc herba dissoluit atq; consumit omnes glutinosos humores in uesica & lumbis retentos, unde calculus creari solet. Radix atque flores, si coquantur ac bibantur, mane ac uesperis, tollunt omnem dolorem uesicæ & lumborum, expellunt calculum.

Radix contusa & ita mollis imposita inter umbilicum, & pudenda, diabetem, id est urinæ profluuium sedat.

Ita quoq; sumpta medetur stranguriæ.

Ad posteriora hæc duo remedia, hæc radix commisceri debet cum oleo oliuarum. Sed ad primum non est necesse. Hic obseruandum est, quòd morbi iam prædicti quum ueniant ex frigiditate, tum hæc herba saluberrima est, si uerò à calore prouenerit, non est utilis:

Ottho Brunfelsius in suo Germanico Herbario aliam herbam Vrinalem ponit, cui uim refrigerandi ac humectandi attribuit, que procul dubio alia species est, & alijs uiribus prædita, sunt enim plures species huius herbæ, ut Hieronymus Bock enumerat, præterea & aliæ herbæ quæ Vrinales appellantur.

DE HERMODACTYLO.

NOMEN.

NOMENCLATURÆ,

Κολχικόν.
Εφίμερον.

Hermodactylus.
Narcissus.

Zeit losen/in Septembri.
Hornungs blümen in
Martio.

HERMODACTYLV M Arabes & recentiores medici Colchicon Ephimeron uocant, quod à Dioscoride describitur lib. 4. cap. 62. Sciendum autem est Galenum & Aeginetam Dioscoridem secutos, duo facere Ephimeri genera. Vnum quod Colchicon à natali solo dicitur, & uenenosum est. Alterum quod Ephimeron simpliciter dicitur, & innocens est, & remedij rationem habet, per quod Hermodactylum oportet intelligere, unde in officinis catapotia sunt, quæ ad morbum articulare, & podagram commendantur. Quidam tamen hæsitant an Hermodactylus Colchicon Dioscoridis sit, quæ Paulus Aegineta diuersis capitibus de Hermodactylo & Colchico scribat, quicquid hoc sit, descriptio Colchici cum Hermodactylo omnino quadrat, Ottho Brunfelsius Hermodactylum Narcyssum credit esse, tanta est opinionum diuersitas de nomenclaturis Herbarum.

DESCRIPTIO.

Hermodactylus herba est, quæ nullo anni tempore in pratis floret, quàm in fine Septembris, Flores habens cœruleos qui croci floribus similes sunt: Radicem habet è nigro rufescentem: quæ cortice suo nudata, candida, tenera, dulcis & liquore plena inuenitur, Radix est rotunda ad bulborum similitudinem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in principio secundi gradus, uirtutem habet purgandi & dissoluendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radices Hermodactyli alium cient, præcipuè decoctum eius, Facit Hermodactylus ad morbum articulare, & in primis podagram repellit.

Electuarium

DE HERBIS, CAETERISQUE

Electuarium contra podagram hoc modo conficitur, Accipe succum fœniculi, & cum melle decòque, huic melli admiscebis iij. uncias Hermodactyli, ac duas uncias seminis fœniculi, sacchariq; quantum uolueris, & inde electuarium conficies. Quo per diem uel noctem uti licebit, quocunq; tempore quis uoluerit, oportetq; duas horas postea ieiunare: ualde auxiliatur podagræ, & omnem morbum articulare consumit.

Hermodactylus in puluerem redactus & permistus Veneto smegmate, linamentumq; si fiat ex Goffipio, fistulisq; inseratur, ita ut puluis smegmate circum linamentum hæreat, absq; dubio fistulas curat.

Quicunq; Hermodactylo plurimū utuntur, habitiores fiunt, augeturq; eis genitura.

In puluerem redactus atq; antiquis uulneribus inspersus ualde prodest, nam gangrænam in eis consumit, & renouat ea funditus.

Cum semine fœniculi & semine cartami in puluerem contritus, & modico sacchari admisto, in uino decoctus, subuenit doloribus intestinorum & coxendicum.

Hermodactylus in lixiuio coctus, & præcipuè flores, pediculos abigit, caput si ex eo lauatur. Pediculos inguinarios ubicunq; fuerint, succus illitus etiam pellit.

Bulbi ex Hermodactylis contusi, succoq; inde expresso & mariscis illito, eas funditus sanat.

DE HIPPVRI.

NOMENCLATURÆ,

ἵππουρις.
Αράβιας.

Hippuris.
Equisetum.
Equinalis herba,
Cauda equina.

Koß Schwanz.
Katzenzägel.
Schafft hew.
Tauben rock.
Kannen kraut.

ANNO.

ANNOTATIO IN HIPPVIRIM.

HIPPVIRIS à Græcis, Equisetum uel Equinalis herba à Romanis dicitur, ut Dioscorides inquit. Est autem pilus terræ, equinæ setæ & caudæ equinæ similis, unde & nomen sortita est. Notâ omnibus planta est, & qua nulla in fossis prope aquas in umbrosis locis frequentior nascitur, Plinius eam inimicam scœnificis, & inutilem pratis dixit. Anabasin ab ascendendo aliqui eam dixerunt, quoniam infirma alijs stirpibus libenter hæret. Sunt autem huius herbæ duæ species. Altera longior, altera breuior. Longiorem Dioscorides à saliendò salicè Equinalem appellat, uulgò Caudam Equinam, cum qua similitudinem habet. Minorem Hippurin, uulgò caudam felinam appellant, qua in polliendis ac clarificandis stannicis ac coquinarijs uasis mulierculæ utuntur.

DESCRIPTIO.

Hippuris longis & iunceis est folijs, ramis geniculatis, qui concreseunt instar caudæ equinæ: gaudet nasci prope aquas & locos humidos.

TEMPERAMENTVM.

Hippuris, ut Galenus inquit, adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde ualenter, simulq; citra mordacitatem exiccantem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Facit potenter ad sanguinem ex uulneribus uel naribus prorumpentem, uulnera conglutinat imposita, etiamsi præfectos esse nervos contigerit. Ardenti iocineri imposita, ipsum refrigerat. Omnibus calidis pustulis uel affectibus adhibita, emplastrî modo citò sanat.

Ad sanguinis reiectionem, ad profluuium muliebrem, potissimum rubeum, ad dysenterias, & reliquos uentris fluxus strenuum ac generosum est remedium herba ipsa aut ex aqua aut ex uino epota.

Succus eius cum succo Scariolæ permixtus & potus, omne profluuium sanguinis uulnerum absq; noxa sistit. Idem sanguinem excreantibus prodest, folia recentibus uulneribus imposita, adeo ea committunt & conglutinant, ut nulla cicatrix appareat.

Succurrit radix & herba pariter tussientibus, non nisi recta ceruice spirantibus, & ruptis. Quinetiam intestinorum diuisiones, uescicam dissectam, & intestinorum ramices glutinare feruntur folia cum aqua pota.

DE AQUA HIPPVIRIS.

Aqua Hippuris mane ac uesperî singulis uicibus duabus uncijs pota, medetur sanguinem excreantibus, sanat intestina exulcerata & læsa, sistit menstrua mulierum, uescicam exulceratam curat, stomachum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C chur: offensum confortat atq; iecur linteolis foris applicata.

Eadem mane, meridie, ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota, & etiam linteolis in ea intinctis emplastri modo imposita, facit ad erysipeleta & sacros ignes.

Subuenit calculo & stranguriæ. Dysenterix auxiliatur, si linteolum in ea madefactum ano indatur.

Tumido membro uirili calida linteolis imposita, tumorem pellit & sedat dolorem.

Sanat uulnera pedum & aperta foramina, si ex ea lauentur.

Eadem linteolis imposita ad tumorem hydropis mane & uespere, ipsum discutit.

Fronti & naso linteolis applicata, atq; etiam naribus indita, adstringit atq; sistit sanguinem narium, pellit quoq; destillationes narium, ipsis naribus attracta.

DE HIRVNDINARIA.

D

NOMENCLATURÆ.

Hirundinaria.

Schwalben wurtz.

HIRVNDINARIA procul dubio inde nomen habet quòd acuti & apertius folliculi cum candida lanugine uolanti Hirundini ferè similes sint. Est autem ipsa herba præmorsa decurtaq; inferius radicis trunco, ut Brunfelsius scribit, multis alijs tenuibus, albis, & graue olentibus radiculis adhærentibus, admodum iniqua proportione

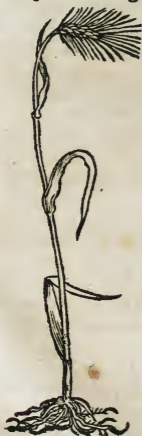
A proportione respondens herbæ quam germinat, quæ tenuis prorsus, uix cubitum excedit, radice interim duarum librarum pondere æquante. Hirundinaria, ut Hieronymus Bock scribit, caulibus suis & folijs Aristolochiæ longè ualde similis est, odorem tantum in radice obtinens, Nascitur autem in hirsutis, editis, ac arenosis montibus & syluis atq; in rupibus locisq; desertis ac incultis. Radicem habet fruticosam & retortam, cui multæ radiculæ adherent. Quo nomine apud antiquos medicos appellata sit, nondum satis constat. Idem Hieronymus Bock credit eam esse herbam, quæ à Plinio lib. 27. cap. 5. & Dioscor. lib. 3. cap. 97. Asclepias dicitur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hirundinaria eadem natura & uirtute est prædita qua Aristolochia longa, præstantissima radix ad ciendos menses mulierum. Potest intrò sumi, & quoq; foris applicari.

Radices in uino elixæ & potæ, subueniunt torminibus, & uenentorum moribus, arcet uenenum ne cor petat.

Hæc radix pondere semilibræ per noctem in uino macerata, & deinde usq; ad tertias decocta, si singulis matutinis temporibus calidus haustus inde in lecto ab aliquo sumatur, & super hoc sudaue-rit, mirificè expellit aquam intercutem, adeo ut in pedum plantis erumpat: & est singulare experimentum.

B

Simuliter calidæ huic herbæ infederit, & uaporem quoq; ex ea exceperit, discutit dolores matricis, suppressos menses emollit & trahit. Herba cum floribus contusa, & mamillis inflatis emplastri modo imposita, tumorem deprimit. Puluis ex herba & radice, curat omnia sordida ulcera ac uulnera, quemadmodum etiam facit Aristolochia longa, potestq; una pro altera sumi.

Brunsfelcius scribit Empiricos Hirundinariam usurpare contra rupturas & uulnera curanda.

DE HORDEO.

NOMENCLATURAE.

Κριθι.
Hordeum.

Gerst.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN HORDEVM.

C

HORDEVM inter fruges omnibus notum, frugumq; omnium nobilissimum habetur, ut Platina inquit, quòd in sicca & soluta terra feri uelit, quòd citò maturescat, & ob gracilitatem calami ante omnia frumenta succidatur. Dicitur autem Hordeum ab horrore, quoniam licet calamus altior frumento quàm Hordeo sit, arista tamen mordacior est Hordeo. Vel dicitur ab oriendi celeritate, quòd ante omnia frumenta sit aridum. Ex Hordeo Polenta & Ptisana parantur, quæ apud ueteres in quotidiano medicinae usu fuerunt. Polenta multiplicem quondam habebat confectionem, Græci perfusum aqua nocte una Hordeum siccabant, postero deinde die frixum molis frangebant, Germani uocant *Ein Gersten müß*. Ptisana uidetur fuisse pultis genus ex farina Hordacea, in quo est maxima uis nutriendi, & restaurandi uires, Ptisanæ eulogium atq; cocturæ uariam descriptionem passim apud autores colligere datur, præcipuè apud Hippoc. lib. 1. de ratione uictus in morbis acutis, Galenum in fine libri 12. suæ method. med. tum in 7. libro eiusdem operis cap. 11. ad hæc in 4. de sanitate tuenda, Manardus Epistola 2. lib. 5. inquit, Ptisanam nostro æno insuetam, quæ etiam ab Italicis medicis penitus fuit prætermissa, uel rarò admodum in usum recepta. Ob eius enim hodie insuauitatem minimè admittendam esse, præcipuè quum à recentioribus non ritè paretur, tum quòd Hordeum nostrum ad usum illum minus sit aptum. In cuius locum nobis pulliculorum iura & auicularum, quæ ægrotantibus dari possunt, addita etiam aliquando carne contusa, succedant. Nostri Ptisanam *Maltz* appellant, ut sit Hordeum aqua mollitum, & iterum tostum ad Ceruisiam coquendam. Panem ex Hordeo ueteribus usitatum uita damnauit, quadrupedumq; tradidit refectibus, exiguum quoq; in corpus alimoniam concedit, præcipuèq; si ex uili Hordeo fiat, ut testatur Galenus lib. 1. de alimentorum facultatibus.

D

DESCRIPTIO.

Hordeum est genus frumenti in agris, Zææ simile, & acutis granis colore subflauo.

TEMPERAMENTVM.

Frigidum & siccum est Hordeum in secundo gradu, Galenus inquit: Hordeum primè est ordinis in exiccando & refrigerando, habet etiam pauillum absterfionis.

VIRE AC IUVVAMENTA.

Hordeum in medicina ad multa usurpatur, & præcipuè ad refrigerandum.

Polenta in aqua decoctum conducit febricitantibus, quæ aqua sumenda

A fumenda est cum adhuc calida est. Grana Hordei tamdiu in aqua efferueant, dum aqua aliquantulum rubra fiat. Ea aqua pota subuenit illis qui ingentes calores habent, & reprimat inflammationem. Expellit eadem calores ex calidis humoribus procreatos. Prodest quoque ad faucium asperitatem, & opitulatur illis qui aegre deglutire possunt.

Emplastrum ex farina Hordeacea, & nucleis cotoneorum acetumque confectum inflammationes podagræ lenit impositum. Calidamque scabiem curat.

Farina Hordeacea dolorem calidorum apostematum lenit, eaque refrigerat emplastri modo imposita.

Si ulcera & pustulas cito curare uolueris, Accipe farinam Hordeaceam atque lac recenter multum aquaque temperatum, ac unguentum inde confice, quod impositum cito sanat.

Quicumque in facie asperam & duram scabiem habuerit, quæ ex uento solet fieri asperior, decoquat Hordeum in aqua, linteosque percola, quo decocto calido faciem leniter ac sæpius lauabis, tum cutis recuperat bonum colorem, atque lenior & nitidior fit.

Puls ex farina Hordeacea, & paululo sacchari admixto, cum paruus uis passis, bonus cibus est pro febricitantibus, & facit ad calorem iecinoris. Discutit quoque farina Hordeacea cum fico, & multa aqua elixa tumores collectionesque omnes.

B Cum pice, resina & columbino fimo, durities mollit. Illinitur & contra intestinorum inflationes, cum lini fenogrecique semine & ruta. Eadem cum liquida pice ceraque, & impubis pueri urina, addito oleo strumas maturat. Cum myrti baccis uinoque aut syluestribus piris, aut rubro, aut mali corio alui fluores compescit. Expressus cum aqua Hordeaceæ farinæ succus, mox cum pice, & oleo coctus suppurationes adiuuat. Ex aceto autem pariter expressus, decoctusque cum pice, distillationibus in articulos prodest. Succus ex Hordeo in aqua pluuiali decocto, facit ad interiora corporis, & locorum muliebrium ulcera. Cinis eius ambustis illinitur, & carnibus quæ recedunt ab ossibus, & eruptionibus pituitæ: item muris aranei moribus. Idem asperso sale & melle, candorem dentibus, sanauitatem oris facit.

Hordei farina, & furfur cum aceto & butyro bene temperata, membris luxatis medentur imposita.

DE AQUA EX HERBA HORDEI.

Conueniens tempus distillandi illam aquam est in exitu Maij.

Hæc aqua oculis instillata mala uitia eorum sanat, claritatem inducit atque exiccat eos.

C

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE HVMVLO.

NOMENCLATVRAE.

Lupulus.
Humulus.
Lupus salictarius.
Volubilis magna.

Sopff.

ANNOTATIO IN HVMVLVM.

D

VMVLVSusitatore uocabulo à Latinis plæruncq; Lu-
pulus dicitur: herba est apud Germanos notissima, qua
Ceruisiam suam maceratis humore floribus condiunt,
Folia habet bryoniæ similia, sed paulò asperiuscula, flo-
res foliaceos & candidos, qui ferè allium uinumq; subolent. Quo
nomine apud Dioscoridem appelletur nondum constat. Plinius
Lupum salictarium appellat, ut autores tradunt, subit enim & scan-
dit salices atq; arbusta omnia, quæ circumuoluendo se cõplectitur.
In Flaminia quoq; ut Hermolaus inquit, lupus reptiuus uulgari no-
mine appellatur, Græci uulgò Britona uocant. Quidam falsò pro
uite nigra acceperunt: alij etiam ineptissimè pro corruda.

TEMPERAMENTVM,

Humulus in secundo gradu calefacit atq; desiccatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Virtutem habet dissoluendi, maturandi, & aperiendi omnia a-
postemata.

Humulus usurpatus expellit Melancholiam, & crassum sangui-
nem. Succus eius calidus instillatus auribus, purulentiam ac sup-
purationem earum tollit.

Vinum in quo Lupulus, & Scolopendria elixa fuerint, bibitum,
quartanam febrem expellit.

Si quis ex eo bibat, asthma ac oppilationem pectoris emendat.

In uino decoctus morbum regium discutit, & hydropem, atq;
aluuum laxat.

Ita quoq;

A Ita quoq; lieni impositus uel potus, dolorem inde tollit,

DE AQUA HVMVLI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut superiora cacumina, & prima germina duorum palmorum altitudine decerpta, atque concisa, in fine Aprilis distillentur.

Hæc aqua mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, atque etiam si potus tribus, aut quatuor hebdomadis inde misceatur, sanguinem purgat, pellit Melancholiam, unde generari solet scabies, pruritus, & lepra, & id genus similia, quæ ex impuro sanguine prouenire solent.

Eadem pota aperit obstructionem lienis, pellit punctiorem, & omnes affectus qui ex liene obstructo creari solent.

Vesperis auribus instillata ac pota, purgat atq; consumit purulentiam earum.

DE HYOSCYAMO.

NOMENCLATURAE.

Υοσκυάμος.

Διοσκυάμος.

Γιδώνιον.

Υπνοτικός.

Hyoscyamus.

Herba Apollinaris.

Faba Suilla.

Altercum.

Bilsam Kraut.

Saw Bonen.

ANNOTATIO IN HYOSCYAMVM.

HYOSCYAMOS Latinis Apollinaria dicta est: officinae Iusquamum corruptè uocant, Græci autem Hyoscyamon, id est suum Fabam ideo uocauerunt, quòd ut in historia sua retulit Helianus, pastu eius conuellantur sues, præsentis mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Aquas quoq; addeunt & caneros uenantur, atq; ita protinus saluti restituantur. Alij cum ope eius à dolere ad indolentiam, quasi diuino quòdam beneficio restituti fuissent, non ultrà Hyoscyamon à suis, sed à Ioue Dioscyamum, id est Iouis Fabam dixerunt. Vsi eadem nominis ratione illi etiam sunt, qui à medicinae autore deo Apolline, Apollinarem herbam & Pythonion eam dixerunt. Quidam etiam hy-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C pnoticon, à somno quem facit, appellauerunt. Scribonius Largus scribit, Alterum quoq; à Græcis Hyoscyamon uocari.

DESCRIPTIO.

Hyoscyamos frutex est caulibus crassis, folijs latis & oblongis, secundum uerò caulem ordine procedunt, flores specie cytinorum mali punici, clypeolis semine plenis.

Triplex discrimen & genus Apollinaris herbæ est, purpureo enim flore altera est, & nigro semine, durisq; & aculeatis cytinis. Altera flore luteo est, folijs & siliquis teneriorib; semine subflauo. Infaniam soporemq; hæ ambæ faciunt, Ideo in medicinæ usu damnantur. Tertia pinguis est folijs, & humore plenis, flore albo & semine, nascitur propè arbores & fluuios, Huius semen in medicina usurpatur. In cuius deficientis uicem ruffum usurpari oportet.

TEMPERAMENTVM.

Flos & semen albi ex tertio ordine sunt refrigerantium, siccantium uerò secundo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succis auribus instillatus occidit in eis uermes.

Herba hæc contusa, farinaq; hordeacea admixta, & apostemati ex calore exorto imposita, illud repellit. Radice eius in aceto elixa, utiliter in dolore dentes colluuntur.

D Succus ex uiridi semine contuso expressus, & purulentis oculis illitus, pus ex eis remouet.

Semen aut herba cruda comesta, uenenum est.

Semen contusum cum uino permistum, & suppurantibus mulierum mamillis impositum uehementer prodest.

Idem cum aqua mulla permistum & potum, auxiliatur excreantibus sanguinem.

Semen in puluerem contritum, & cum lacte muliebri albumineque oui & modico aceti permistum, ac temporibus illitum, somnum conciliat.

Ad somnum quoq; prouocandum in acuta ægritudine, ut Placitarius docet, talis sit usus: fiat fomentum ex aqua decoctionis illius herbæ, circa pedes & frontem ac tempora, & fiat ablutio prius, postea præcedens unguentum debet inungi, uel emplastri modo applicari.

Succus ex herba & semine, somnum inducit & sedat dolorem.

Vtilis & contra acres calidasq; in oculos destillationes, dolores aurium, & muliebrium locorum uisia.

Cum farina autem polentæ contra podagras oculorumq; inflammationes imponitur.

Folij

A Folia recentia omnibus ulceribus, & membris quæ dolent imposita, dolorem leuant, & potissimum dolorem aurium.

Omnes facile tumores pellit & sedat, pedum, inguinum, testiculorum, pectinis & fœmorum, tusa & imposita.

Herba Apollinaris tusa cum sua radice, & super pedes posita, mirè dolorem & tumorem pedum tollit.

EXPERIMENTVM.

Ad dolorem dentium, semen eius super carbones ponitur, ut fumum recipiat patiens per os, idq; per cannam: inde aqua abluuntur dentes. Seruatur semen ipsum ad decennium.

Contra calida apostemata, in principio fiat emplastrum ex ipsa herba trita, & superposita: uel ex semine eiusdem, & oleo rosarum.

Contra diffuriam, fiat emplastrum ex semine eius, & albumine oui, & modico aceti, super pectinem, & renes ponatur.

NOCVMENTA EIVSDEM EX DIOSCO.

ride Libro sexto.

Pota, in ciboue sumpta Apollinaris herba, ebrietati similem amentiam facit.

REMEDIA.

B Facilmè tamen curantur, qui eam hauserint, si copiose pota multa aqua illis, & lacte succurratur, asininoq; præsertim, sin minus caprino bubuloue, aut caricarum decocto. Profunt & pinei nuclei, cucumerumq; semina cum passo sumpta. Quinetiam urticæ semen, aut cum aqua nitrum accommodatum est. Prodest & Cichorium, prodest Sinapi, nasturtium, raphani, cæpe & allia, singula cum uino sumpta. Quies imperanda his est, ut potum uinū somno conquant.

DE AQVA HYOSCYAMI.

Electum tempus distillationis eius est, ut herba ipsa unà cum radice, & floribus concisa atq; contusa, circa diem Ioannis Baptistæ distilletur.

Aqua Hyoscyami omnem dolorem capitis ex calore exortum sedat, si caput ex ea inungatur & fricetur.

Eadem fronti & temporibus illita, conciliat somnum. Omnem calorem reprimit, si linteolis in ea madefactis superponatur: sic leuat omnem dolorem membrorum, formam lepræ in facie oculrat, si sæpius inde facies lauetur. Facit quoq; ad calidam paralytim membrisa sæpius inde lotis & fricatis, extrahit omnem calorem non naturalem.

Prodest illis qui non habent naturalem quietem, tam intra quam

DE HERBIS, CAETERISQVE

C extra corpus, si capiti sæpius illinatur, & pannis lienis applicetur, tum facit hominem naturaliter quiescere.

DE HYSOPO.

NOMENCLATURAE.

Ἰσώπος.

Hyssopus.

Ἰσώπ.

D ANNOTATIO IN HYSOPO.

HYSOPOVS in foeminino genere, & Hyssopum neutro genere apud autores reperitur. Romani autem pariter Græcis Hyssopum dicunt. Est autem herba hortensis, non negligendi in medicina usus, quæ pulmone & pectore ualde utilis est, inter herbas quæ odoratas etiamnum annumeratur, quanquam tamen iusculis condiendis etiam comoda sit: sed & floris cœrulei iucunditate coronamentis prodest: habet autem odorem satis acutum.

DESCRIPTIO.

Hyssopus ferè folia habet pulegio similia, caulem oblongum, in quo flores gerit Serpillo similes. Duorum generum Hyssopus est, ut Dioscorides inquit, Altera hortensis, altera uerò montana. In æstate quando floret Hyssopus, abscindenda est, & siccanda in loco opaco, & non soli exposito. Quando uerò in medicina ea uti uolumus, folia ex caulibus sunt decerpenda, caulesq; abijciendi, folia ad annum durant synceris uiribus.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopus calefacit & siccatur in secundo ordine. Galenus inquit, Hyssopum desiccatur & excalefacit ordine tertio; sed est tenuium partium.

VIRES

VIRES AC IUVAMENTA.

A Hyssopus decocta fico cū aqua, melle rutaq; mox pota, pulmonarijs, suspiriosis, antiquæ tussi, à capite in subiectas partes destillationibus, & in difficultate spiritus non nisi recta ceruice spirantibus opitulatur: uentris lumbricos omnes necat.

Idem præstat & cum melle lincta.

Succus eius potus cum Oxymelle, aluum constipatum laxat.

Idem cum semine nasturtij sumptus, leniter aluum soluit.

Nitidam reddit faciem, cutisq; colorem commendat, si quis ex ea bibat.

Cum puro adipe & caricis decocta, atq; lieni emplastri modo imposita, tumorem inde remouet.

Contra lienem & cutem subeuntes aquas cum fico nitroq; emplastri modo imponitur.

Cum uino pota thoracem expurgat.

In aqua decocta, suppurantes gingiuas emendat, ore inde coluto.

In uino elixa, cui admixtum sit semen feniculi: illud uinum bibitum tollit stomachi atq; intestinorum dolorem: fomentum quoq; illius decoctionis idem præstat. Idem fomentum subditum locos muliebres à superfluis humoribus purgat, & mundificat.

B Sugillata ex feruenti aqua imposita, emendat.

In anginis cum ficorum decocto gargarissatur utiliter. Colluuntur præsentiremedio decocto hyssopi in aceto dolore dentes. Soluit eadem incensa uaporis suffitu aurium inflationes.

In oleo contritum hyssopum, phthiriali, hoc est morbo pediculari resistit, & capitis pruriginem tollit.

Quadrupedum scabiem sanat, ex oleo fotum.

Ex hyssopo conficitur uinum hyssopite, quod facit ad pectoris, lateris & pulmonis uitia, ueterem tussim & suspiria. Urinam præterea cit, Torminibus accommodatum est. Vitale contra circularium febrium in accessionibus cum tremore algores, menses postremo etiam ducit.

DE AQVA HYSSOPI.

Quando floret Hyssopus, folia tantum decerpenda sunt, ad distillationem, in Augusto.

Aqua Hyssopi mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncijs pota, medetur suspiriosis. facit ad raucedinem uocis. tussim sedat. facilem reddit excreationem.

Contra omnia pulmonis uitia prodest pota: thoracem à uiscosis & Phlegmaticis humoribus expurgat, abscessus pulmonis sanat.

Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eadem iuxta modum supra dictum bibita, lumbricos expellit e corpore, uenas in corpore laesas aperit, educit malum sudorem, interiora apostemata sanat, facit ad aquam intercutem ex frigida interperie prouenientem.

Iridem bibita opitulatur contra suppurationem stomachi, & lienis, adiuuat concoctionem, facit ad dolorem lateris & costarum, medetur ictericis.

A mulieribus pota, prodest contra nimium fluxum menstruorum, confortat cor, stomachum, & lienem, emollit pectus, aperit oppilationem iocineris.

Aqua haec pota, & facies inde lota si fuerit, eam nitidam & puram reddit, ore ex ea colluto subuenit doloribus dentium; tinnitum atq; susurrum aurium discutit instillata.

DE HYDROPIPERE.

NOMENCLATURAE.

vd' gonterege.

Hydropiper.
Aquaticum Piper.
Piper montanum.

Wasser Pfeffet.
Sloe Kraut.

ANNOTATIO IN HYDROPIPER.

HYDROPIPER nomen, ut Galenus Auctor est, à locis quibus nascitur, & Piperis sapore, quem præ se fert, posidet, quasi Piper dixeris aquatile, nam iuxta stantes aquas, aut profluentes pigro lapsu, prouenit, quare à naturali solo, & Pipere quod gustu imitatur, appellationem contraxit. Antonius Musa & Euritius Cordus scribunt, Hydropiper esse eam Persicarię speciem quę lituris caret. Ponuntur enim duę ab illis species. Vna quę acri mordacitate pungit, nullamq; habet maculam, atq; hæc Hydropiper dicitur. Altera quę ferè fatuo est sapore, uel aliquantulū acido, ut acetosa, & in folio lituram habet maculę modo conscriptam, & ab Herbarijs ferè persicaria appellatur. Hanc differentiam Persicarię non animaduertunt, qui negant Hydropiper non esse Persicariam. Cordus apud Plinium Siliquastrum seu piperitida uocari credit, Brunfelsius & Hieronymus Bock herbam pulicariam etiam nominant, quòd & ipsa pulices necare creditur.

DESCRIPTIO.

Hydropiper herba est mentastro similis, folia tantum molliora atq; latiora habet. Radix & folia saporem Piperis habent, sed non adeo acrem. Caulem habet geniculatum, in quo semen fert ad uuarum immaturarum similitudinem. Herba ipsa magis ad medicinam utilis est quàm radix. Præterea herba, & semen in medicina plus profunt uiridia quàm siccata.

TEMPERAMENTVM.

Hydropiper herba est calida, sed non usq; adeo ut Piper est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hęc herba cum radice in aqua decocta ac ita oculis imposita, malos humores inde tollit. Purulentis oculis foris imposita ualde prodest, ita ut prius in mortario contusa sit, & ita humida cum succo imponatur.

Ad maculas corporis succum huius herbe mane & uesperis illine, tum intra triduum consumuntur. Ad affectū illum quem uermem digiti, nominant, Accipe hanc herbam cum membranula, quæ ex ouis elixis decedit eodem pondere, & emplastri modo impone, & uermis morietur absq; dubio.

Hydropiper uiride cum semine suo illitum, sugillata, & tumores induratos discutit.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum incipientium à Litera I.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE IACEA

C

NOMENCLATURAE:

Iacea.
Herba trinitatis.
Herba clauellata,

*Freyschem kraut
Dreifaltigkeyt blömen.
Nagel kraut.
Creutz blömlin.*

D

ANNOTATIO IN IACEAM.

IACEA, ut Hieronymus Herbarius inquit, Latine dicitur herba Clauellata, & uulgò Herba Trinitatis uocatur, à triplici florum differentia, quos luteos, cœruleos, & candidos habet. Seritur in hortis ad coronas inde neccendas. Apud Dioscoridē adhuc certo nomine significari non potest, ut Outho Brunfelsius scribit. Ruelius putat apud Dioscoridē uocari Ocimoides. Hieronymus Bock uerò censet eam esse Polygalon Dioscoridis, & præcipuè quæ candidis est floribus. Potest ergo Herbariæ medicinæ studiosus Dioscoridem ipse consulere, & iudicare an Iacea, uel Herba Trinitatis uulgò dicta, cū istis duabus herbis iam antè nominatis conueniat.

DESCRIPTIO.

Iacea ferè in palmi altitudinem à terra crescit, flores eius triplici sunt colore, cœruleo, luteo, & candido. Caulem habet instar la-uendulae acutis & paruis folijs. Vbicunq; semel in horto sata est, ibi postea se ipsam seminat & propagat.

Herba

A Herba ipsa & non radix in usu medicinae est, atq; ad multas res conducit, & praesertim aqua inde distillata.

VIRES AC IVVAMENTA.

Hæc herba decocta cum uino & bibita educit malos humores, & inflammationem erysipelaceam in corpore existentem fortiter expellit.

Infantibus quibus erysipelas periculo est, hæc herba in pulmentum concidenda est, uel dabitur eis potui aqua eius, & absq; dubio citò sanantur. Decoque in uino, florum Chamomillæ, Alchimillæ & Iacæ, singulorum manipulum unum, atq; illud per octo dies matutino tempore ieiunus bibe, & intra octo illos dies bis lauabis: Ea potio tollit omnem glutinosum humorem & illuicem, quæ longo tempore se collegit inter cutem & carnem. Prodestq; in primis scabiosis hominibus, si ex hac herba edant, uel aquam inde distillatam bibant.

DE AQVA IACEAE.

Optima eius distillatio erit, ut si quando herba ipsa floret, simul cum caulibus distilletur.

Aqua Iacæ infantibus in potu data ad ij. uncias medetur inflammationi quæ eos corripuit. Mane & uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncias pota, subuenit asthmaticis, & qui angustiam habet circa cor & pectus, atque etiam qui ibidem ulcus aliquod uel tumorem habent.

B Eodem modo bibita auxiliatur illis qui apostema in pulmone habent.

DE INCENSARIA

NOMENCLATURAE.

Incensaria.

Brenn wurz.

INCENSARIAM Ruellius genus Libanotidis credit esse, atq; sic appellari, quòd thus, quod incensum uocant, redoleat.

DESCRPTIO.

Incensaria herba est, quæ fermè similis est plantagini, nascitur in arenosis montibus, per terram se propagat, odorem habet thuris similem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Consumit humores pectoris, unde exoriri posset apostema pectoris uel lateris, uiridis imposita.

Radix eius confortat membra paralytica, sanguinemq; eis affert imposita.

Herba hæc atq; radix tollunt obstructionem narium quæ ex destillatione cerebri prouenit. Radix habet uirtutem attrahendi malos humores, usurpatur propterea ad uulnera soluenda, & præcipue ad pus educendum. Succus ex radice permixtus cum resina & cera, unguentoq; inde factu ualde attrahit.

DE INGVINALI.

NOMENCLATURAE.

D

Aspe atticus.

Asperion.

Bubonion.

Inguinalis.

Aster Atticus.

Asterion.

Bubonion.

Stellaria.

Stern Kraut.

ANNOTATIO IN INGVINALEM.

INGVINALIS est herba quæ apud Dioscoridem, & Plinium Aster atticus appellatur. Foliõrum in flore Inguinalis herbæ numerus, positura & forma, quibus stellæ modo radiatur, cognominem stellis uulgarem, alioqui & in sepibus nascentem herbam fecerunt, ut Marcellus Vergilius inquit. Vfus deinde medicorumq; cœtus utilem inguinibus cognitam, in Græcis Bubonion, in Latinis Inguinalem, appellauit. Inguina enim Græci Bubonas appellant. Tanta siquidem tamq; præfens contra inguina eorumq; dolores uis Inguinalis herbæ est, ut ad alligata solum in eo malo medicinam faciat. Idq; grauissimi Græcorum medici testati sunt; Galenus, Aegineta, Dioscorides, & Plinius.

DESCRIPTIO.

Inguinalis herba est oblonga & acuta folia habens, quæ in summo stellæ sunt similia. Nascitur inter petras & aspero solo.

Dioscorides

A Dioscorides hoc modo describit: Inguinaria herba lignosus caulis est, purpureum & luteum habet in summo florem ueluti anthemidis, capitulum undiq; per orbem incisuris diuisum: foliolis stellæ similibus. Quæ circa caulem folia sunt, oblonga & hirsuta sunt. Hæc herba noctu tanquam stella in cœlo lucet, & qui uiderit ignorans, putat se ignē uel phantasmata uidere, & metu plenus, ridetur à pastoribus pecorum. Vergilius Marcellus hoc confutat atque reijcit, tanq̃ supersticiosum aliquid, quia in antiquissimis Græcis, Latinisq; autoribus non inueniatur. Quidam etiam Bubonion à bufonibus, hoc est, uenenosis uermibus dictum uolunt, quod non solum ineptum ac falsum est, sed etiam contra omnem auctoritatem ueterum, fingunt enim quòd bufonibus Inguinalis magna sit medicina, quando in pugna cum araneis habita uicti fuerint, & uulnerati atq; icti ab eis. Et quòd bufones aliaq; animalcula uenenosa huius herbe gratia in locis petrosis se contineant, atq; ea herba se reficiant atq; sanent.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Inguinalis prodest æstuanti stomacho emplastri modo imposita. Prodest & oculorum inflammationibus, inguinibus, procidentiq; sedi. Ferunt præterea, quod in flore eius purpurescit, anginis cum aqua potum præsidio esse: prodesse & comitialibus infantibus. **B** Contra inguinum inflammationes recens utiliter emplastri modo imponitur.

Sicca eadem quæ tamen sinistra manu eius, qui sibi remedium querit decerpa fuerit, inguini adalligata, dolores inguinum finit.

Caduco morbo laborantibus opitulatur, ut Apuleius testatur. Si baccas Asterij, id est Inguinalis dederis manducare Luna decrescente, quā erit signum uirginis, & ipsam herbam laborans habeat in collo suspensam, remediabitur.

DE IRINGO.

NOMENCLATVRAE.

Ἐρύγγιον. Ἐκατοκίφαλον.

Eryngion. Iringus.

Centum capita.

Kraus Distell.

Bracken Distell.

Mans trew.

Ælend. Rad Distell.

C **I**RINGVS seu Iringium corrupto, ut constat, uocabulo ab Herbarijs, & Pharmacopolis uulgò dicitur, pro ea herba aculeata, quæ apud Dioscoridem & Plinium Eryngion appellatur. Idq; ita esse omnes medici qui de herbis scripserunt, uno ore consentiunt. A numero capitum, Centumcapita à Dioscoride, & Plinio dicitur, quamuis etiam Plinius candidam ea uoce uocari solitam scribat. Est em̄ Eryngion carduus multis atq; stellatis capitibus, omnibus carduis aspectu speciosior. Herba est quouis Protheo mutabilior, nunc album, nunc cæruleum, nunc pallidum mentitur colorem.

DESCRIPTIO.

Iringus aculeata planta est, cuius folia adhuc nascentia & tenera recipiuntur in cibos sale condita, ea sunt lata, per ambitum aspera, gustu odorata & rubentia colore, hæc ubi adoleuere, multis caulium fastigijs in spinas aculeantur. In cacuminibus capitella in formam pilæ coacta cernuntur, etiam aspera & spinosa, quæ stellæ modo rodiantur. Radix foris est colore nigro, in tus candido. Nascitur petrosi montibus, & campestribus atq; asperis locis.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; humectat secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Radix contusa & calidis apostematibus emplastri modo imposita, calorem extinguit, & emollit.

Si quis ex floribus bibat, medentur anginæ:

Radix Iringi in melle macerata, & sæpius sumpta, uirilem genituram adauget, bonumq; generat sanguinem. Pastinaca eiuidem est uirtutis cum Iringo. Pharmacopolæ quoq; ut Antonius Musa scribit, in Italia radicem saccharo melleq; condiunt, & ad uirile membrum erigendum, & hyeme, ut uentriculus caleseat, utunt.

Iringus pota menses & urinam trahit. Tormina & inflationes disijcit. Bibitur cum uino utiliter iocinerosis, & contra uenentorum morsus & epota uenena.

Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

Auxiliatur Iringus cordis uitij, lieni, renibus, stranguriæ, opisthotonicis, spasmis, hydropicis. Extrahit spinas & corpori infixæ cum melle strumas, potridas, panos discutit.

DE AQUA IRINGI.

Radix tantum Iringi minutim concisa in sine Mas distillatur.

Aqua Iringi mane ac uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncijs pota, medetur stranguriæ, auget genituram.

A

NOMENCLATURAE.

Iuiubæ.
Zizipha.
Serica.

Welsch Sanbutten.
Arß Kitzelen.

ANNOTATIO IN IUIVBAS.

B

IVIBAE Zizipha à Latinis appellantur, quæ potius baccæ uidentur, quàm poma, licet autores inter Poma numerent, peregrina arbor, de qua nusq; Dioscorides, Duplex Ziziphi genus, ut Columellæ placet, rutilum, & candidum. Rutilum in officinis in frequentiori est usu. Candidum rarò ad nos adfertur. Galenus Iuiubas Serica uocat, ut Brunfelsius & Ruellius indicant, A recentioribus medicis pro tussi exhibentur, in decoctis pro pectore; hoc à Galeno improbat, utpote quæ potius incrassent quàm attenuent. Optimus seruandi modus est si acu perforentur, & lineæ insuantur, ut mulierum indices imitari uideantur, quibus numeratas preculas singulis diebus dependunt. Vel ut Ruellius docet, Zizipha collecta matura in longo uase fictili seruantur oblito, & loco sicciore composito: uel si recentia lecta poma, si guttis uini ueteris perfundas, efficitur ne ea rugarum deformat attractio.

DESCRPTIO.

Iuiubæ frigidæ sunt in primo gradu, & in siccitate & humiditate temperatæ. Galenus inquit, Serica imbecillissima sunt, & difficillimè concoquuntur, cumq; hoc stomacho inutilia sunt. Ab insolentibus & effrenatis pueris ac mulierculis cibo duntaxat, appetuntur, exiguumq; præbent alimentum, maiora præferuntur, profunt estuanti sanguini, nam ipsum incrassant.

Candida Zizipha concoctu difficillia sunt.

d iij

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVVAMENTA.

C Zizipha calore & humore temperata tradit Aëtius, ideo sanguinis acrimoniam edomant, probum succum creant, serosum sanguinis humorem eliciunt: decoctum eorum tussim & difficultatem spirandi lenit: pectori, renibus, uesicæ prodest: præstantiora sunt majora, cuiusmodi sunt quæ ædesina nominantur. Vomitionem acri concitatam humore sedant, uerum ægrè coquuntur, & lienem lædunt. Eorum decoctum salubrius propinatur.

Cum melle condita si fuerint Ziziphia ac sumpta, profunt thoraci obstructo, & uitiato pulmone, atq; tussi. Subueniunt contra calculum renum & uesicæ.

DE IUNIPERO.

NOMENCLATURA.

Arcubis.

Iuniperus:

Grana Iuniperi.

Wegholder.

Fewerbaum.

Kramet Baum.

Wegholder Beer.

ANNOTATIO IN IUNIPERVM.

D IUNIPERVM Græci arcuthida uocant, ideo autem sic dictam putant, quòd iuniores, & nouellos fructus pariat, sola em̄ ferè arborū scetus suos in bienniū prorogat, qui ne maturescant quidem, nouis superuenientibus, perpetua coma uiret, unde & topiario operi idonea: & pergulis applicari solet: præterea cariosam senectam non sentit, ut ex trabibus templi Dianæ uisum est, inquit Plinius: eius lignum & rami odoratissimi. Baccas item fert nigras admodum odoras, quibus in suffitibus cubiculorum utimur. Has Germani etiam *Kramet beer* appellant, id est turdorum baccas: his enim turdi pinguescunt, & carnem bene olentem faciunt, ut nullo tempore ganæ aptiores sint, quàm quum iuniperus maturum fructum habet. Iuniperus uirens adhuc cum igni dicatur, crepitat, & non iniucundum fumum expuit, qui odoris suauitate grassantia pestilentia contagia depellit, & sequentem perniciem eluit. Humor quoq; in Iunipero ad lachrymæ modum concrefcit, qui crematus nidorem odore thuri non cedentem expirat. Hæc lachryma Iuniperi calor beneficio durata in gummi, Vernix peculiari uocabulo dicitur, ut auctores tradunt.

DESCRIPTIO.

Iuniperi fructus primum circa tertium annum maturefcit. Arbor per

A bor per totum annum uiret: fructus cum maturi sunt, nigrescunt, luteos habent flores, lignum & fructus bonum odorem præbent. Duo eius genera, Altera maior, altera minor, utraq; accensa serpentes fugat.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calfacit & siccat in tertio ordine, fructus autem calefacit quidem similiter, ut Galenus inquit, sed in primo gradu siccat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Grana Iuniperi in ore retenta, malum aërem expellunt, Malos humores in homine consumunt quocunq; modo usurpata fuerint.

Oleum Iuniperinum facit maximè ad morbum articulorum ex frigiditate contractum, quod hoc modo conficitur: Accipe duas fictiles ollas uitro incrustatas, quarū unam super aliam pone, superiorem autem ollam implebis ligno Iuniperi, minutim conciso, & inter ollas erit lamina foraminosa, ita ne lignum cadat in ollam inferiorem: obturabuntur uerò ambæ ollæ, ne fumus inde exire possit & ponentur intra terram, ita ut superior aliquantum è terra promineat, circū quam ignem ex carbonibus strues, tū quàm primum lignum in superiore olla intus calefactum fuerit, oleum ex superiore olla in inferiorem manat. Hoc oleum auxiliatur paralyti in corpore existente, si spina dorsi inde inungatur, & multos iuuat. Prodest quoq; comitialibus, si spinam dorsi eo inungant. Facit ad Melancholliam in cibo sumptum. Valet contra Iliacam passionem si dolentis partes inde perungantur. Auditum emendat auribus instillatum. Idem medetur omnibus morbis interioribus corporis ex frigida intemperie prouenientibus. Lapidem in uesica frangit, si instrumento chirurgico immittatur. Facit ad quartanā, si quotidie pondere unius drachmæ in cibo, uel alio modo lumitur. Conferat confectionibus cutis, & malo tibiæ, serpigini & cancro.

Suffitus ex ligno Iuniperi factus emendat pestilentem aërem. Bacca Iuniperi in uino decoctæ, medentur stranguriæ, & doloribus coxendicum: Semen stomachi, pectoris, lateris doloribus utile: inflationes, tormina, languoresq; discutit.

DE AQUA BACCARVM IUNIPERI.

Distillatio conueniens baccarum Iuniperi est in principio Septembris, quando maturæ sunt, & nigricantes, tum contundi debent & distillari. Aqua illa mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ij. uncis pota, medetur calculo renum & uesicæ, purgatq; renes & uesicam, urinam ciet, menses mulierum trahit ad ij. uncias pota.

Expellit fetum mortuum iij. uncis bibita, & uenenum: prodestq; contra morsum uenenatorum. Facit ad omnes morbos articulorum ex frigiditate contractos, si mane, meridie ac uesperis articuli inde fricentur, & deinde per se iterum exiccantur. Eadem attenuat, aperit, & purgat immunda ulcera, si inde lauentur.

DE LACTUCA.

NOMENCLATURAE.

ἑπίδαξ ἁγροῦ   ἑπίδαξ ἀγροῦ.

Lactuca domestica. Lactuca agrestis.

Lattich. Wild Lattich.

ANNOTATIO IN LACTUCAM.

D

ACTUCA quam Græci Thridacem uocant, dicta est, (ut Palladius in Ianuario inquit,) quòd abundantia lactis exuberat. Verum Apuleius inde dictam putat, quòd lacte nutrientes sceminas impleat. Lactuca, ut tradit Athenæus, prima mensa apud ueteres non offerebatur, sed conuiuia cœnasq; finiebat: nunc ex aceto & sale condita mensas inchoare solet, quod & Martialis ostendit hisce uersibus.

Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,

Die mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Præfertur Lactuca, ut Galenus inquit, nec iniuria reliquis oleribus, cum ne ullum quidem succi melioris inueniatur. Aestate gratus est cibus, quia natura refrigerat. Quare & Galenus scribit, se in iuuenta cum os uentriculi crebrò flaua bile incandesceret, estus moderandigratia, Lactucam edidisse: & cum ad prouectam ætatem peruenisset, quo posset placidiorem inire somnum, comedisse, ad quem conciliandum Lactucam uesperis mansam præsens attulisse remedium. Ferunt Augustum Cæsarem in ægritudine usu Lactucæ conseruatum. Nec mirum cum & concoctionem adiuuet, & meliorem quàm cætera olera sanguinem generet.

Lactuca duorum generū est. Altera Domestica est, altera uerò

Agrestis.

A *Agrestis*. Domestica rursus in tres species diducitur. Vna quæ lati caulis est, Altera crispa, Tertia uerò sessilis. *Agrestis* Lactuca est quam Hieronymus Herbarius & recentiores quidam medici pro uera *Endiua* ostendunt, hæc folio est cichorii, latiore tamen, albiore & minus inciso, sed lactescit quemadmodum Lactuca. *Comes à Neuenare* scribit eam esse herbam quæ à Germanis dicitur *Saw Distel*, id est *Carduus porcarius*. Domestica uerò est uulgaris Lactuca, quæ in hortis passim crescit, Sunt adhuc pulra eius generæ quæ à Columella enumerantur.

Domestica in cibo utilicet, uerum cruda manducata, homini est noxia. Estur tamen quum adhuc tenera est, nec multum efficax.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca refrigerat & humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Agineta inquit: Lactuca manifestè & refrigerat & humectat, eoq; somnum accersit, ut autem inter olera ualenter nutrit, ita boni succi sanguinis efficax est.

Lactuca stomacho accommodata est, somnum conciliat, aluum mollit, & lactis abundantiam facit.

B Semen Lactucæ lactantibus foeminis abundantiam lactis præbet in cibo sumptum, & uisum acuit. Idem in uino sumptum somnum conciliat.

Emplastrum ex Lactuca confectum, & calidis apostematibus impositum atq; sacris ignibus, ualde refrigerat.

Lactuca elixa atq; oleo oliuarum permista, medetur hydropicis in cibo sumpta.

Crebro usu cerebrum perturbat, & frigido stomacho noxia est, atq; claritati oculorum officit.

Lactuca manducata bonum generat sanguinem, & medetur febricitantibus. Cruda comesta uel elixa cum aceto saccharoq; permista, dissoluit obstructionem lienis atq; iocineris.

Semen Lactucæ lacte muliebri & albo oui temperatum, & temporibus illitum, conciliat somnum.

Semine trito & potu crebras libidinum imaginationes in somno compescit, & Veneris impetus cohibet.

Succus fronti male ualentis illitus, somnum accersit.

Cauendus tamen Lactucarum usus suspiriosis, sanguinem excreantibus, pituitosis, & his quoq; qui procreandis liberis dant operam. Si quidem, ut fertur, non fecunditatem modo minuunt, sed quos postmodum sustulerint filios, uelut amentes & inepti à progenitorum ingenio degenerant.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Lactuca Agrestis decocta, & fouendo mulieribus subdita, facit ad uuluaꝝ procidentiam.

Syluestris succus uiribus quoq; papaueri similis est. Carpitur per messes, inciso caule, insolatulq; conditur in fictili nouo, ad multa præclarus. Sanat oculorum uitia, cum lacte mulierum. Arces cum eodem nubeculas, cicatrices, adustionesq; omnes. Caliginis itidem & argemas emendat. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Vrinæ difficultates succus emendat. In summa uis ei est somnifica, dolores sopit quos per quietē leuari sit opus, menses euocat.

Est & aliud Lactucæ genus quod intrinsecus est uiride, extrinsecus candidum. Est etiam que uocatur à Germanis *Brant Lattich*, quam Herbarij appellant Latine Vngulam caballinam.

Cui ulcera in corpore. Accipiat ex hisce Lactucis & extremitates foliorum decerpant, ut magnitudini ulceris quadrent, & cum melle lita, imponat per iij. dies & iij. noctes priusquam ulcus erumpat, emplastris autem siccatis, alia iterum imponenda sunt recentia, ulcus inde absq; dubio curatur.

DE AQUA LACTUCÆ.

Lactuca crispa prius, deinde uulgaris Lactuca in medio Maij distillari debet.

D Aqua Lactucæ mane & uesperis singulis uicibus ij. uncijs pota, prodest iocineri, nam natura ipsum refrigerat atq; confortat, refrigeratq; sanguinem inflammatum.

Itidem bibita sistit dysenteriam, & alios uehementes alui fluxus, facit ad tremorem membrorum, conducit illis qui dormire nequeunt, temporibus capitis & pulsibus manuum illita, somnum conciliat.

Conducit foeminis lactantibus quæ modicum lac habent, si eam biberint uel potum suum inde miscuerint, generat lactis copiam.

Sedat siccam & calidam tussim in potu sumpta, lenit guttur, expurgat thoracem & pulmonem, sitim sedat, calorem iocineris stomachi, & renum temperat. Largius sumpta aluum laxat.

Medetur uertigini capitis ex calida causa prouenienti, si caput sæpius ex ea illinatur, ut postea per se iterum siccetur. Paralytim arceat, ne hominem inuadere possit, si membra ex ea inungantur & fricentur, medetur apoplexiæ. Phreneticis medetur, capiti illita.

DE LAPPATIO ET EIVS SPECIEBUS.

NOMEN

A

B

NOMENCLATURÆ.

λαπάθου. οξυλάπαθου.

Lapathum. Lapatium. Rumex. Hippolapathum.
Oxylapathum. Lappatium maius. Lapatium minus.
Gros Klett. Gündt wurzel. Mengel wurz.

ANNOTATIO IN LAPATHVM.

LAPATHVM Græci, Latini Rumicem, Barbari Lapatium vocant, Lapathum autem, uel uti Theocritus protulit, Alapathum, ab effectu nomen accepit, quoniam exinaniat, etenim Attici ἀλάπαθα, quæ nos inanitiones dicimus, appellant, & λαπάθου uacuare uel exinanire Græci omnes dixerunt. Oxylapathum quamuis anceps in acidum saporem uel acutam

DE HERBIS, CAETERISQVE

C acutam figuram uideatur significatio, nomen sortitum est, quòd fo-
lia desinant in mucronem. Hippolapathum Græci quasi grande
Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere soliti,
ab equo excellentis amplitudinis animalis magnitudinē mutuantes.

Lapathi quatuor genera facit Dioscorides. Inter ea Oxylapa-
thon quasi acuta Rumex dicitur, palustribus locis nascens, in cacu-
mine acutiora duraq; folia habet, ob id officinæ nostrates Lapati-
um acutum nominant. Est præter hanc hortensis Rumex priori
dissimilis, Aliud Lapathum est agreste & erraticum, quod quidem
in pratis, syluis ac montibus frequentissimum est; habetq; folia plan-
tagini similia acidula aut minuta. Oxalis uulgò dictum, Quartum
habet genus quod alij Oxaliden, alij Anaxariden, alij Rumicem syl-
uaticum appellant, cuius folia syluestri, & exiguo sunt strilia, cau-
lis teres, sesquicubitum altus, semine Rubro, in mucronem acumina-
to, quod foliaceo uestitur inuolucro, sapore acri, è scapo & agna-
scentibus coliculis erumpente, id partim seritur, partim sua sponte
prouenit. Omnes ferè quòd gratum acorem palato repræsentet,
acetosam cœperunt appellare, de qua suprâ dictum est.

D Est & aliud Lapathum maius, quod Græci Hippolapathum uo-
cant, quasi Lapathum equinum: non quòd aliquid habeat cum e-
quo simile: sed quòd tantum sit omnium maximum. Atqui hoc La-
pathum maius latissimum folium habet, & longissimum, semen &
radicem Rhabarbaro similem, hoc tantum folia inter se differunt,
quòd folia Rhabarbari parte inferna incisa sunt, & ad pediculum
minus lunata. Hieronymus Bock qui nuper librum de herbis Ger-
manice conscriptum in lucem ædidit, credit eam herbam quam
nunc ubiq; pro Rhabarbaro in Germania ostentant, esse Hippola-
pathum Dioscoridis, quam per omnia refert, scribitq; se experimen-
to didicisse, eam Phlegma, & Choleram purgare, si quis accipiat ra-
dicis eius siccatæ drachmam, & Gingiberis tertiam partem drach-
mæ, hoc simul in puluerem redactum, in calido iusculo sumetur.

DESCRIPTIO AC TEMPERAMENTVM.

Quatuor sunt genera Lapathorū, quæ ferè eiusdem naturæ sunt,
ut frigida & sicca in tertio ordine. Primum acuta habet folia, quod
bonitate alijs antecellit. Aliud rotundis est folijs, quod nō est adeò
bonum ut primum. Tertium folia latiora, & oblongiora habet, cu-
ius in cibo non est usus. Quartum est Lapathum acutum quæ à sapo-
ris aciditate à Germanis *Sauer Kletten* dicitur, quæ rubros pro-
ducit flores, & radicem habet longam & candidam. Hanc quidam
Acetosam uocant.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Lapathum moderatè digerentem sortitum est facultatem, ut Ga-
lenus scri-

A Ienus scribit, at Oxylapathum mistam, nam cum eo quòd digerit, nonnihil quoq; repercutit. Semen eorum manifestam quoq; quandam astrictiõnem obtinet, ut & dysenterias & diarrhoeas, siue proflua sanet, & maximè Oxylapathi. Porrò Hippolapathum quod in totum in paludibus prouenit, easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

Succus ex acuto Lapatho cum oleo nucum & terebinthina pari mensura simul decoctus, deinde linteolo percolabitur, & addetur pulueris tartari, tertia pars ponderis priorum, & conficietur inde unguentum, quo si impura scabies corporis, quæ lepra obducta est, inungatur, cutem nitidam & pulchram reddit.

Comes à Neuenare inquit, errori potius quàm experimento tribuendum, Quòd lapatio acuto magis in scabie, & pruritu empirici usi fuerint, quandoquidem acetosam, si eodem modo præparetur, multo citius pruritus tollere, scabiemq; exiccare & sanare, scribit se experimento comprobasse.

Radix cum forti uino uel aceto elixa, postea contundetur, & emplastrum modo imposita, lienis tumorem tollit.

Eadem in uino decocta & bibita, facit ad difficultatem spirandi.

B Lapathium acutum cum axungia decoctum, & duris apostematibus impositum, ea citò emollit, malam materiam & saniem in eis contrahit, & eo citius postea sanat.

Idem Lapathium habet uirtutem penetrandi, & educendi malos humores: quare facit ad calculum, & ad saniem extrahendam ex malis pustulis.

Semen ex acuto Lapatho fluxus alui, & dysenteriam sistit, & præcipuè etiam menses mulierum nimium fluentes. Lappatium maius uirtutes omnes minoris possidet, eius semen, si quis in aqua coxerit, & uulnera in quibus gangræna est, inde lauerit, ea hoc decoctum ualde mundat.

Lapathum ualde usurpatur in balneis pro calculo renum.

Lapathum maius habet singularem uirtutem discutiendi tumorem, si imponatur.

Agrestis semen, ut Dioscorides testatur, itemq; Oxylapathi, & eius quam ab acido sapore, oxalidem uocant, utiliter in aqua uino uebibitur, contra intestinorum tormina, cœliacas alui fluctiones, & stomachi ex repletionem fastidia, & scorpionum ictus.

Sanant Lapathorum omnium radices in aceto coctæ crudæq; mox emplastrum modo impositæ lepras, impetigines, Scabrosq; ungues detrahunt: uerum oportet locum nitro acetoq; in sole confricatum antea præparasse. Fouentur & eorum decocto pruriges uti liter. Radix in uino cocta doloribus aurium dentiumq; prodest, si

DE HERBIS, CAETERISQVE

Colluantur iure. Strumas eadem & secundum aures abscessus, quos parotidas dicunt, in uino elixa & illita discutit. In aceto autem lienem minuit. Concisæ & foeminis subditæ radices eadem, mulieres fluctiones sistunt.

Quinetiam in uino decoctæ, fellis suffusionem emendant: calculos in uescicis frangunt, & menses ducunt, & scorpionum ictibus succurrunt.

DE AQUA LAPATHI.

Optimum tempus distillandi Lapathum est, ut radix & herba inuicem concisa in Iunio distillentur, uel herba sola in Maio. Radix uerò inter Iulium & Septembrem.

Aqua Lapathi medetur scabiei, si per duas aut tres hebdomades quotidie bis uel ter, & singulis uicibus ij. aut iij. uncjs bibatur, prodest quoq; foris corpori illita.

Sanat quoq; uirilignes, si quotidie ex ea illinantur, & postea per se iterum siccantur, & præcipue, si addatur Sal gemmæ uel commune sal, & parum aceti.

DE LAPATIO MINORE.

NOMENCLATURAE.

D

Lapathum minus.

Kleyn Klet.

DESCRIPTIO.

LAPATHVM minus simile est rotundo Lapatho, fructum habet rotundum & spinosum. Radices eius intra terram, sunt oblongæ & candidæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Habet ferè easdem uirtutes quas maius Lapathum habet, & præcipue semen.

Radix in uino decocta & bibita, tollit calculum, qui diu renibus & uescicæ inhæsit.

Radix in puluerem contrita & Rhabarbaro admisto in uino sumpta, discutit omnes malos humores, unde lepra exoriri possit.

Collectio & distillatio eius est eadem cum maiore Lapatho.

DE LAPATIO ROTVNDO.

LAPATIVM rotundum, quære infra in ungula Caballina.

DE

A

NOMENCLATVRAE.

Κελτικη νάρδος.
Pseudonardos.

Lauendula.
Nardus Celtica.
Pseudonardus.

Lauendel.

ANNOTATIO IN LAVENDVLAM.

B

LAVENDVLA herba odorata est, ubiq; in hortis nascens. Marcellus Lauendulam inde dictā scribit, quod magnum uestigal Genuensibus mercatoribus præbet, quotannis in Africam eam ferentibus, ubi lauandis fouendisq; corporibus, Lybes ea utuntur, nec nisi decocto eius abluti, mane domo egrediuntur. Estq; Lauendula nostra apud Dioscoridem Nardus celtica, ut Vergilius Marcellus testatur. Ruellius Pseudonardum eam esse inquit. Cuius duo cernuntur genera, Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem, quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomen arrogauit. Alterum tum amplitudine tum odore minus; quod quia balneis, & hominū lauacris expetitur, elotaq; omnia, si permisceatur, odoris suauitate commendat, & uulgò Lauendula appellatur. Nunc doctioribus censendum relinquimus, utrius sententia magis sit probanda.

DESCRIPTIO.

Lauendula ferè Spicæ est similis, flores tantum habet teneriores, caulem & herbam macram, flores coeruleos, & iucundo odore, gaudet nasci in hortis.

TEMPERAMENTVM.

Habet uirtutem calefaciendi & siccandi: ad cibum nō conducit.

Vis ei calfactoria & resiccans abscessu secundo, tenuibusq; constat particulis, nec multo à natura Celtici dissidens, ut Ruellius inquit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IVVAMENTA.

C

Lauendulam si quis sepius naribus admoueat, & odoretur, tum uisum confortat atq; clarificat.

Si quis Lauendulam in aqua decoquat, & indusum in ea madefaciat, & postea iterum siccari sinat, tum nullus pediculus uenit ad ipsum indusum, quamdiu odorem illum retinet.

Flores singulares uirtutes in se retinent, & precipue ad Apoplexiam. Flores in uino macerati distillantur, atq; illud uinum in ore retentum, loquelam hominis conseruat, Apoplexia ueniente, habetq; alias plures uirtutes.

DE AQUA LAVENDVLAE.

Herba ipsa unâ cum floribus ad destillationem concidenda est in Iunio.

Aqua Lauendulae facit ad uertiginem, capiti illita, & postea per se iterum siccescat: prodest quoq; duabus uncijs pota. Itidem usurpata, facit ad spasmodum, apoplexiam, torporem & tremorem membrorum, atq; manuum.

Prodest etiam si cui lingua adeo grauis fuerit, ut eam mouere, uel leuare non potuerit, pondere unius uel iij. unciarum pota.

Conducit ad membrorum paralytim, si inde fricentur, inungantur & foueantur.

D

Medetur doloribus & ulceribus dentium sepius in ore retenta. Ore inde colluto sanat exulcerationem oris.

Si quis Apoplexia tactus fuerit, ut loqui non possit, haec aqua iij. uncijs pota, loquelam restituit.

Si cui caput dolet ex frigore, uerticem illinat, dolor statim sedatur.

DE LAVRO, ET LAVRIBACCIS.

NOMENCLATVRAE.

Δαφν.

Δαφνίδης.

Laurus.

Lauribaccæ.

Lorberbaum. Lorber.

ANNOTATIO IN LAVRVM:

LAVRVS genus arboris est, quæ Græce *δαφνι* dicitur. Hæc arbor Apollini sacra est, ppter Daphnen, quam amauit, in eam transformata, siue quod spectatissima nascitur in Parnasso. Eusebii

A scbius scribit eam Soli dicatam, quoniam ignea est, unde odio maximo à dæmonibus habetur: siue quòd plurimum sonat, si uratur, quod prædicendi artem designat. Diuinationis autem Deus Apollo existimatur. Sola arborum fulmine non tangitur, unde & aduersus fulmen, huius uis tueri uidetur. Id adeo uerum credidit Cæsar Tiberius, ut nunquã non gestaret capite coronam Lauream, ut in ipsius uita prodidit Suetonius. Quidam seniles baculos è Lauro faciunt. Cæsarum pontificumq; domos, militum arma, fasces imperatorum ornare quondam solita. Pacis ut olea, sic uictoriarum semper index Laurus. Duo eius genera tradit Cato, Delphicam & Cypriam. Delphica Laurus dicta, quòd uictores Delphis ea coronarentur, & est uiridior Laurus. Cypriã, folio breui, nigro subcrispã. Laurus duplex est, Mas scilicet & Fœmina, utraq; ualde calida & sicca est. Fructus Lauri seruari possunt per biennium, folia uerò ad unum annum.

TEMPERAMENTVM.

Lauri arboris & folia, & fructus, ut Galenus inquit, desiccant & calfaciunt uehementer, plusq; etiam fructus quàm folia.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Suffitus ex folijs Lauri factus, & mulieri ab inferiore parte alui adhibitus, uuluum eius purgat, & foetum confortat.

B Folia in uino decocta & bibita, emendant stomachi cruditatem, eructationem & uomitum.

Ad frigidas destillationes capitis, folia Lauri, & rosas pari pondere in aqua decoque, & uaporem inde per infundibulum in os atrahẽ, deinde frontem laua, & temporibus hanc aquam illine, & multum opitulatur.

Qui debile caput habuerit, Lauri baccas contundat, & per noctem in sacculo capiti imponat.

Laurinum oleum malo stomacho foris illitum bonum præstat remedium. Quod sic conficietur:

Baccas Lauri recentes in puluerem contunde, & in fescuplo olei oliuarum decoque, ac deinde linteolo percola, & erit oleum Laurinum. A Palladio lib. 11. dissimilis confectio hisce uerbis traditur. Ex Lauri baccis oleum conficietur, hoc modo: Lauri baccas quàm plurimas, & maturitate turgentes, in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei quod ex se dimiserint, supernatantis undam pennis leuiter cogentibus in uasa transfundes. Eius quoq; confectiõnem apud Dioscoridem uide.

Calfacit Laurinum oleum, mollit, laxat, & lassitudines recreat. Utile præterea cunctis neruorum malis, febrium horroribus, aurium doloribus, & destillationibus, contra renum ex frigore dolores utilissimè inungitur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ad multa adhuc conducit, nempe contra paralyſim & morbum articulorum ex frigida cauſa procreatum, ſi inungatur.

Si quis drachmam baccarum Lauri in puluerem contuſarum in uino biberit, & cubitum iuerit, beneq; ueſtibus opertus ſudauerit, multos interiores affectus ex homine pellit.

Idem puluis in ſudatorio lapidibus ignitis ſuper impoſitus, & aequam quis lauerit in potu ſumptus, diſcutit hydropiſim.

Lauri baccae in uino pote, urinam cient, frangunt calculum lumborum & ueſicae.

Medentur iocinerofiſ, & lociſ muliebribus refrigeratiſ, ſtomachum quoq; calefaciunt, & omnia membra corporiſ.

Cum melle uel paſſo tabeſcentibuſ profunt, eodem modo, & omnibuſ thoraciſ rheumatifmiſ, nam & excoquunt Pituitam, & extrahunt. Vitiligineſ emaculant: epinyctidaſ ex oleo illite, & lentigineſ & ulcera capitiſ manantia, & furfureſ tollunt, cutiſ pruriginem baccarum ſuccuſ emendat.

DE LAVREA.

D

NOMENCLATURAE.

Laurea.

Duſſwurtz.

ANNOTATIO IN LAVREAM.

LAVREAM recentioreſ Herbarij uulgò appellunt, herbam quandam quaẽ in terra naſcitur ad quinq; folij ſimilitudinem, floreſ luteoſ habent ad protentillae modum, radicem intra terram profundam, habetq; candidum ac rotundũ rapulum inſtar globuli.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succuſ eiſ auribuſ indituſ ſuppurationem expellit.

Laurea

- A** Laurea contusa, & emplaftri modo occipiti applicata, pellit apertema capitis.
 Radix eius cum fale & pane contusa, prurimum tollit illita.
 Succus radicis discutit abscessus secundū aures, quos parotidas dicunt, emplaftri modo si imponatur.
 Herba ipsa facris ignibus imposta medetur.

DE LENTE.

NOMENCLATURAE.

φάκος.

Lens. Lenticula.

Linsent.

ANNOTATIO IN LENTEM.

LENS uel Lenticula Latine, φάκος autem Græce dicitur. Leguminis genus est, à lenis nomen deductū, quòd qui ea uescuntur, lenes ac moderati fiunt. Hinc Plinius inquit, Inuenio apud ueteres **B** autores æquanimitatem fieri uescentibus Lente. Ex Leguminibus autem Nouembri seruntur Lens, & in Græcia pisum, ut Plinius scribit, Lens amat solum tenue magis quàm pingue, cœlum utiq; siccum, Duo genera eius in Aegypto: alterum rotundius nigriusq; alterū sua figura, unde uario usu translātū est in Lenticulas nomen.

DESCRIPTIO.

Lens est leguminis genus nascens mediocribus caulibus, sed duris & minoribus quàm uicię sunt, paruis & breuib; siliquis, in quibus grana sunt spadiceo colore, floribus est candidis.

TEMPERAMENTVM.

Lentes natura sunt frigida & calida, sed medium tenent caliditatis & frigiditatis, natura quoq; adstringunt. *Agineta* inquit, Lentes in secundo ordine siccant, medio caloris & frigiditatis temperamento donatæ, sed astrictionis quoq; nonnihil habent.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Probatissimę sunt, quę in aqua maceratæ statim siccantur. Melior quæ facillime coquitur, & quæ maximè aquam absorbet.

Decoctum earum bibitum soluit aluum.

Lentes cum decoquere uolueris, priorem aquam in qua aliquan diu elixæ sunt defundes, & aliam iterum super infundes, ea aqua sumpta ualde prodest, aluum enim expurgat & deijcit. *Galenus* inquit, decoctum Lentis aluum proritat, ideoq; prior aqua defun-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C dicitur, quum adstringendi gratia lentes assumuntur.

Lentes crebro esu aciem oculorum obtundunt, egre concoquuntur, stomachoq; nocent. Inflant quoq; stomachum & intestina.

Grauiam etiam & tumultuosam insomniam faciunt, pulmonibus inimicæ.

Lentes in cibo sumptæ sistunt, urinam male promouent, sanguinem in uenis incrassant atq; densant.

In aceto decoctæ ad pulvis crassitiem, & morbo laterali impostæ, præstant auxilium.

Contra stomachi subuersionem triginta lentis grana, suis corticibus denudata utiliter deuorantur.

Podagræ dolores lenit decocta Lens, & cum polenta emplastri modo imposta.

In uentris profluuium melius est eam in aceto coquere cum intybo satiuo, portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut plantagine, aut mali corio, aut sorbo, aut mespilo, aut cotoneo. In hoc usu acetum cum lente diligenter coquendum præcipiunt, alioqui conturbat aliuus.

Crustulas ulcerum rumpit, eaq; sordibus expurgat. Collectiones omnes imposita sedat, maximè exulceratas & rimosas. Ex aceto duritias & strumas discutit, oculorum autè epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Ad collectiones sedis adhibetur ex rosaceo.

D Contra suppurantia cum polenta imponitur. Quæ sunt ambusta, aqua semicocta curat, decoctæ cremor ad oris ulcerationes, & genitalium adhibetur, quibus uitiosa est habitudo, ob aquam in carne diffusam, Lens cibo utiliter præbetur, ut Galenus testatur.

DE LENTICVLA AQVAE.

NOMENCLATURAE.

φάκος ὁ ἐπὶ τῶν τελευμάτων.

Lens palustris:

Lenticula aquæ.

Weiß Meer Linsen.

ANNOTATIO IN LENTICVLAM.

LENTICVLA aquæ à uulgo appellatur herba quæ à Dioscoride, & Plinio Lens palustris dicitur, ea stagnantibus aquis inuenitur, & fluitat in summa aqua lentis figura, à cuius similitudine nomen inuenit, ut Vergil. Marcellus indicat.

DESCRIPTIO.

Lens palustris est herba, in aqua fluitans, herbaceo colore, formæ ceteri & parua, capillamenta habens infra aquam. Sine radice nascitur, fo-

A tur, folijs est Semperuiui & perpetuò uirentibus,

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Lens palustris natura & uisistit omnes fluxus sanguinis, ex calo-
reprouenientes:

Ad fistulas ani maximè prodest, si succus instilletur. Sacris igni-
bus medetur, emplastri modo imposita. Omnibus quoq; inflam-
mationibus medetur, si succus illinatur. Glutinat & in pueris inte-
stinorum ramices.

DE AQUA LENTICVLAE AQVAE.

Modus distillationis eius est, ut quum collecta fuerit, bene laue-
tur, & deinde parum siccata in Iunio distilletur.

Aqua illa in mediocri quantitate pota, extinguit omnes interio-
res calores, idem præstat linteolis imposita, sedat sacrosignes, om-
nia calida apostemata, mitigat æstuantem podagram, adstringit
omnes fluxus sanguinis, ex calore creatos, diuerso modo assum-
pta.

DE LEVISTICO.

B

NOMEN

DE HERBIS, CAETERISQVE

NOMENCLATURAÆ.

C

Λγυστικόν.

Ligusticum, Lybisticum, Leuisticum.

Lieb stöckel.

ANNOTATIO IN LIGUSTICVM.

LIGUSTICVM Romani pariter Græcis dicunt: plurimum in Liguria nascitur, unde & nomē inuenit, ut Dioscorides inquit, in monte qui Apenninus dicitur, Alpibus contermino. Sunt qui panaciam, siue panaces uocant, neq; id ab re, quando & radix & caulibus, & uires Herculeo panaci similes sunt. Galenus unius in uersione literæ Lybisticum appellat, Recentiores, & officinæ Leuisticum dicunt. Hieronymus Herbarius inquit, illud à Germanis uocari Lieb stöckel, eo quod aqua eius cutem hominis candidam ac amabilem reddat. Odorata herba est, & accommodata balneis. Pro pipere Ligustici semine utebatur antiquitas, imò & nunc rustici Ligures pro pipere in obsoniorum condimentis utuntur, ut Antonius Musa scribit.

DESCRPTIO.

D Ligusticum amat nasci prope uias, & sub imbricibus: folia habet incisuris & pinguia, caulem longum, & intus concauū, ramos breues, semen latum, rotundum, & tenue. Flores autem habet luteos, & radicem candidam. In semine maior uis ac uirtus continetur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in secundo gradu. Semen tribus annis durat in suis uiribus & uirtute.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ex semine Ligustici, si quis mane ieiunus biberit, per superiora, & inferiora hominem fortiter purgat. Quorum pedes podagra infestantur, eis prodest semen clystere exhibitum.

In uino per noctem maceratum, & potum, menses mulierum trahit.

Semen ad usum medicinæ nimium est efficax, nam ulcera rumpit, & aperit impositum, foetus mortuos potenter expellit. Propterea uis huius seminis temperari, cum semine foeniculi & Anisi, in eodem pondere debet, & deinde assumi, tum enim in homine operatur absq; nocumento. Extra corpus tamen semen hoc potest usurpari, absq; ullo additamento.

Herba ipsa in lauachro multum prodest, si corpus ex ea fricetur, aperit enim poros, & attrahit malos humores.

Ligusticum in uino uel aqua elixum & potum, aperit oppilationem iocineris atq; lienis.

Contusum

A Contusum atq; cum cymino permistum, ualde prodest, si in uino bibatur, nam stomachum emendat, & noxios uentos, ex intestinis repellit.

Ligusticum, Galanga & Cinamomum in uino decocta, medentur doloribus stomachi, lienis & intestinorum.

Tragea facta ex semine Ligustici, & cinamomo, Reupontica atque Galanga, saccharoq; admisto, in uino si sumatur, ad morbum antè dictum prodest.

Semen Ligustici sedat dolorem uentris, & intestinorum, tumorem stomachi discutit, humorem stomachi concoquit, morsum serpentum sanat, mouet urinam atq; menstrua.

Lauachrum factum ex Ligustico, Rosmarino, matricaria, chamomilla, meliloto, Stachade citrino, & fœnogræo, isq; simul in uino decoctis, prodest aduersus arthritim, & morbum regium.

DE AQUA LIGUSTICI.

Tempus destillationis eius est, ut folia unà cum caulibus concisa, in medio Maii destillentur.

B Aqua Ligustici mane ac uesperis singulis uicibus ij. aut iij. uncijs pota, medetur illis qui puncturam circa latera uel thoracem sentiunt, succurrit lithiasi lumborum & uesicæ, raucedinem tollit, & anginas pellit, gutture ex ea colluto.

Prodest quoq; si cui caput intumuerit, aut doluerit, si lint colis in ea intinctis capiti applicetur.

Faciem reddit uenustam & nitidam, si mane ac uesperis ex ea lauetur.

Conducit quoq; si quis pustulas in crure habuerit, & crus ex calore ruberet, tum lincis pannis applicata calorem sedat, & remedium præstat.

Curat etiam cancrum oris, si sæpius inde lauetur, & singulis uicibus, puluis inspergatur ex radice Berberis.

Sanat exulcerationem & dolorem locorum muliebrum, si per diem ter uel quater inde lauentur. Idem præstat aqua ipsa lincis pannis applicata.

DE LIGUSTRO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Κύπρος.

Ligustrum.

Alcanna.

Oliuella.

Kein weiden.

Mundtholz.

Hartriegel.

Beyn hölzlin.

ANNOTATIO IN LIGVSTRVM.

LIGVSTRVM vulgaris & paratus frutex est, ubiq; in sepibus crescens, Maio mense floret, Autumno autem maturis baccis nigrescit, A Græcis Cypros dicitur, quod & Plinius testatur inquit, Cypron esse arborem quam Itali Ligustrum uocant. Arabes Alcannam siue Henne uocauerunt, quod etiam nomen officinae retinere, appellant enim oleum de Alcanna, quod ex floribus Ligustri fieri solet. Coquitur flos in oleo premiturq; hoc oleum à Græcis Cyprinum uocatur. Mirum autem est Cyprini tam commodum uisum obsoleuisse, quo ferè omnia ueterū monumenta scatent, Itali Oliuellam etiam Ligustrum appellant, à foliorum similitudine quam habet cum Oliua. Germani autē à ligni soliditate illud Hartriegel appellant, & Mundtholz, id est, Stomacicum lignum, fortè quòd oris Aphas, quas Arabes Alcola uocant, curet. Valde hallucinantur literatores, qui Ligustrum conuoluuli florem esse produnt, in uersu illo Vergiliano, Alba ligustra cadunt &c. in qua sententia est Seruius Grammaticus, qui Ligustrum florem esse scribit, candidissimum ac uilissimum, qui in conuoluulo herba nascitur, sed euidentior error, quàm ut explodi mereatur: quum conuoluuliflos prægrandis sit, & ut uerbis utar Plinij, quasi rudimentum naturæ Lilia facere condiscens, De hoc uide Ruellium, Cordum, reliquosq; medicos, qui de Herbaria medicina scripserunt.

DESCRIPTIO.

Ligustrum arbor est, quæ oleæ similia folia per uirgas profert, latiora tantum mollioraq; & magis herbacæ colore: Flores habet candidos, muscosos & odoratos: fructū fert nigrū, Sambuco similē.

VIRES AC IUVAMENTA.

Est folijs astringendi uis, ut Dioscor. tradit, eamque ob causam commanducata

A commanducata oris ulceribus, quas Aphthas dicunt, feruidisq; alijs collectionibus, & carbunculis illita, opitulatur.

Decocto eorum fouentur Ambusta. Sedat capitis dolores concisus flos, & ex aceto fronti illitus.

Succus eius neruis, articulis quos humor impleuit, auxiliatur.

Folia ubiq; ueteri ulcere cum salis mica, & oris exulcerationi profunt. Sanant Gallinaceorum pituitas acini: pollent & contra Phthiriasim, item contra intertrigines.

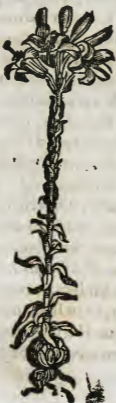
Ex interioribus corticibus fit lauachrum, quod in grauib; casibus sanguinem concretum dissoluit, Vlcera palati, gutturis, lingue, ueretri, mirificè per sanat succus illius, cum aqua rosacea, aut arnoglossæ mixtus, aut decocta folia cum uino, ut docet Comes à Neuenare. Oleum Cyprinum excalfacit, & emollit neruos.

Ligustri florem Plutarachus putat corollis intorquendum, quod placidum suauemq; somnum potoribus accersat, quippe qui lenem auram, & mitem expiret, quæ temulentorum salebrosas aspritudines, sensim leuiget, ita ut conciliata tranquillitate, hebes crapula retundatur, & caloris officio percoquatur.

DE AQVA LIGVSTRI.

B Aqua ex floribus Ligustri destillata, conducit aduersus affectus oris & faucium. Utuntur quoq; ea medici ad eum morbum, qui uulgò cancer appellatur.

DE LILIIS CANDIDIS ET COERVLEIS.

NOMENCLATURAE.

Κρινοϋ.
Iris.

Lilium album.

Iris.

Lilium caeleste.

Lilium caeruleum.

Weiß Lilien.

Blau Lilien.

Blau Schwertel.

C

D

ANNO TATIO IN
Lilium.

LILIVM, ut Plinius inquit, rosæ nobilitate proximum est, & quidem cognatione unguenti oleisque, quod Lirinon appellatur. Græci perhibent Lilium è lunonis lacte natum resperfa terra, nanç quum Herculem, quem ex Alceme sustulerat Iupiter, immortalitate uellet donare, lunonis dormientis uberibus admoit, & cum lacte se repleffet, post suctum digressus, mamma copiose profluxit, quod in cælo à puero profusum est, Galaxiam, id est lacteam effecit uiam: quod humi sparsum est, lilium florem lacteo colore nitentem creauit, ob id à nostris lunonia Rosa dictū uidetur. Fecit deinde ob hanc causam floris nobilitas, ut regius ab alijs flos diceretur: quoniam nulli florum, ut Plinius inquit, excelsitas maior, trium aliquando cubitorum. Candor eximius, & ab angu-

stij in latitudinem se aperiens calathus. Quamuis multa sint genera Liliorum, quæ à Plinio & Theophrasto enumerantur, tamen hic præter candidum & cœruleum Lilium nihil tractabimus, quæ apud nos in hortis frequentiora nascuntur, & certo nomine donata sunt. Hieronymus Brunsvicensis nobilis Herbarius, quo nemo exactius de Liliorum generibus scripsit, inquit, quod ubique in Latina lingua Lilium absolute ponitur, semper intelligendum sit per illud Lilium candidum, quod omnibus notissimum est. Et quod cœruleum Lilium Iris Latino nomine dicatur, Diuerso enim colore floret, à cœlestis arcus similitudine, qui Iris à Græcis dicitur, planta hæc etiam Iris dicta est. Nonnulli cœruleum gladiolum appellant, à folijs quæ gladij formam referunt. Radicem habet odoratissimam, quam uerno tempore in solis umbra siccata, ac minutim conscissam in capsis recondere solent, ut uestimentis gratiam odoris concilient. Est & quædam Iris, ut Hermolaus ex Dioscor. indicat, quæ florem album gerit, quem cœruleo longe odoratiorem esse scribit.

A commodo *iiij.* uncijis uel maiori pondere bibita, remedium præstat.

Calculus repellit duabus uncijis sumpta, foetum mortuum ex utero pellit, mane ac uespere pota. Facit quoq; ad suppurationem locorum muliebrium, cum exigua aqua rosacea in potu sumpta, Prodest quoq; ad dolorem, qui circa umbilicum sentitur, is enim mitigatur. Trahit quoq; menses. Cum aqua rosacea bibita à mulieribus, nimio fluxu mensium infestatis, illis fluxum leniter sistit.

Oculis instillata doloribus eorum medetur, calorem & ruborem ex eis tollit, prohibet suppurationem eorum. Si facies, manus atq; corpus hac aqua fuerint lota, ea reddit uenusta atq; nitida, rugas & maculas corporis pellit, atq; etiam herpetem miliarem, & herysipelata.

DE AQUA LILIORVM ET RADICVM.

Folia & radices liliorum alborum eodem pondere, & in multa quantitate inuicem conciduntur, & distillantur eodem tempore quod supra indicatum est.

Aqua illa auxiliatur paralyticis membris ex ea confricatis, sanat recentia uulnera, si inde lauentur, morsus serpentium curat, sistit profluuium sanguinis uulnecum, si ex ea lota fuerint, uel si lineis panis aqua imposita fuerit.

B Vitiliginis, lepras & furfures faciei abstergit, si facies ea lauctur, uel ea imponatur. Ambustis medetur.

DE AQUA RADICVM LILIORVM alborum.

Hæc aqua ex radicibus tantum distillatur, tempore iam supra prædicto.

Aqua hæc facit ad inflammationem & intemperiem uulnecis, si inde lauctur, refrigerat & sanat.

Cum melle permixta, sanat omnes pustulas oris, exulcerationem oris, & putridam gingiuam, ore sæpius inde colluto.

Rugas faciei pellit, pruritum & scabiem compescit, si cum ea lauentur, oculis indita claritatem eis inducit.

DE AQUA LILIORVM COERV. leorum.

Tempus electum colligendi & distillandi ista Lilia est in fine Maij, cum perfecte sunt matura, tum flores duntaxat in Balneo Mariæ distillari debent.

Aqua hæc mane & uespere singulis uicibus *ij.* aut tribus uncijis bibita, facit ad quæcunq; genera febrium, succurrit hydropi, iecur expurgat atq; aperit, omnem interiorem & exteriorem tumorem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sedat, in potu sumpta, uel lineis pannis imposita.

Eadem pota tollit dolorem uentris, colicam passionem.

Sanat omnia uulnera, si inde lota fuerint, praeterea cancrum & morbum, qui uocatur, noli me tangere, est ulcus uicinas partes exedens.

Mamillas uitiosas sanat, quae putrescunt & degenerant in cancrum, linteolis imposita.

Lutea capillamenta, quae in hisce Lilijs sunt, etiam separatim distillantur. Ea aqua pota restituit loquelam amissam, & refocillat cor.

DE AQUA EX RADICIBVS LILIORUM caeruleorum.

Ea aqua in Martio distillata & pota, tumorem reprimat, aquam intercutem discutit, aperit iecur, emollit thoracem, pulmonem expurgat, laxat atq; concoquit crassum Phlegma, auxiliatur contra Colicam, expellit uenenum, medetur febribus, menses mouet, dolorem locorum muliebrium sedat, & puncturam lateris mitigat, succurrit stranguria.

Ore ex ea colluto dolorem dentium sedat.

D Sanat morsus uenenatorum linteolis imposita, purgat putrida ulcera atq; uulnera, abstergit omnem immunditiam cutis, si inde lauetur, repellit maculas oculorum, extrahit omnia ossa fracta spinas & quicquid in uulneribus noxium est, linteolis imposita.

Facit renasci crines, si caput glabrum inde lauatur.

DE LILIO CONVALLIVM

NOMENCLATURAE.

Lilium conuallium.

Mayblümen.

ANNO.

A commodo iij. uncij̄s uel maiori pondere bibita, remedium præstat.

Calculus repellit duabus uncij̄s sumpta, foetum mortuum ex utero pellit, mane a uesperi pota. Facit quoq; ad suppurationem locorum muliebrium, cum exigua aqua rosacea in potu sumpta, Prodest quoq; ad dolorem, qui circa umbilicum sentitur, is enim mitigatur. Trahit quoq; menses. Cum aqua rosacea bibita à mulieribus, nimio fluxu mensium infestatis, illis fluxum leniter sistit.

Oculis instillata doloribus eorum medetur, calorem & ruborem ex eis tollit, prohibet suppurationem eorum. Si facies, manus atq; corpus hac aqua fuerint lota, ea reddit uenusta atq; nitida, rugas & maculas corporis pellit, atq; etiam herpetem miliarum, & herpes impetiginosus.

DE AQUA LILIORVM ET RADICVM.

Folia & radices liliorum alborum eodem pondere, & in multa quantitate inuicem conciduntur, & distillantur eodem tempore quod supra indicatum est.

Aqua illa auxiliatur paralyticis membris ex ea confricatis, sanat recentia uulnera, si inde lauentur, morsus serpentium curat, sistit profluuium sanguinis uulnerum, si ex ea lota fuerint, uel si lineis panis aqua imposita fuerit.

B Vitiliginositas, lepras & furfures faciei abstergit, si facies ea lauetur, uel ea imponatur. Ambustis medetur.

DE AQUA RADICVM LILIORVM alborum.

Hæc aqua ex radicibus tantum distillatur, tempore iam supra prædicto.

Aqua hæc facit ad inflammationem & intemperiem uulneris, si inde lauetur, refrigerat & sanat.

Cum melle permixta, sanat omnes pustulas oris, exulcerationem oris, & putridam gingiuam, ore sæpius inde colluto.

Rugas faciei pellit, pruritus & scabiem compescit, si cum ea lauentur, oculis indita claritatem eis inducit.

DE AQUA LILIORVM COERV- leorum.

Tempus electum colligendi & distillandi ista Lilia est in fine Maij, cum perfecte sunt matura, tum flores duntaxat in Balneo Mariæ distillari debent.

Aqua hæc mane & uesperi singulis uicibus ij. aut tribus uncij̄s bibita, facit ad quæcunq; genera febrium, succurrit hydropi, icterum expurgat atq; aperit, omnem interiorem & exteriorem tumorem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C sedat, in potu sumpta, uel lineis pannis imposita.

Eadem pota tollit dolorem uentris, colicam passionem.

Sanat omnia uulnera, si inde lota fuerint, præterea cancrum & morbum, qui uocatur, noli me tangere, est ulcus uicinas partes excedens.

Mamillas uitiosas sanat, quæ putrescunt & degenerant in cancrum, linteolis imposita.

Lutea capillamenta, quæ in hisce Lilijs sunt, etiam separatim distillantur. Ea aqua pota restituit loquelam amissam, & refocillat cor.

DE AQUA EX RADICIBVS LILIORUM CŒRULEORUM.

Ea aqua in Martio distillata & pota, tumorem reprimit, aquam intercutem discutit, aperit iecur, emollit thoracem, pulmonem expurgat, laxat atq; concoquit crassum Phlegma, auxiliatur contra Colicam, expellit uenenum, medetur febribus, menses mouet, dolorem locorum muliebrium sedat, & puncturam lateris mitigat, succurrit stranguria.

Ore ex ea colluto dolorem dentium sedat.

D Sanat morsus uenenatorum linteolis imposita, purgat putrida ulcera atq; uulnera, abstergit omnem immunditiam cutis, si inde lauetur, repellit maculas oculorum, extrahit omnia ossa fracta spinas & quicquid in uulneribus noxium est, linteolis imposita.

Facit renasci crines, si caput glabrum inde lauetur.

DE LILIO CONVALLIVM

NOMENCLATURAE.

Lilium conuallium.

Mayblümen:

ANNO.

A

ANNOTATIO IN LILIVM CONVALLIVM.

LILIVM conuallium, seu Liliū conuallis flos est odoratissimus, & electus uerno tempore in syluis, & potissimum in uallibus & recessibus collium crescens, unde & nomen ei inditum est. Antiquis quantum opinor Herbarum scriptoribus incognitum fuit, quemadmodum & flos ille odoratissimus & purpurens quem Caryophyllon nominant, præstantissimi sane & magnæ efficaciatæ ambo in re medica flores sunt, uerum quo nomine Dioscorides, uel Plinius utrumq; florem appellauerit, medicis adhuc nondum compertum est. Ottho Brunfelsius credit esse genus liliorum, & uocat ipsum Liliū syluestre, aitque se hoc coniicere partim ex Theophrasti liliorum partitione, partim ex Marcelli Vergilij annotationibus.

DESCRIPTIO.

Liliū conuallium herba est ex duobus folijs, in medio habens gracilem cauliculum, in quo ferè candidi flosculi pendent iucundo odore. Radicem intra terram habet albam foris intortam. Gaudet locis humidis, uideturq; in uere.

TEMPERAMENTVM.

B Liliū conuallium refrigerat atq; humectat secundo ordine. Flores sunt efficaciores herba, & radix flores uirtute superat.

VINVM LILII CONVALLIS

sic parato.

Flores eius per quatuor hebdomadas in uino macerato, deinde uinum percolato, & distillato ipsum quinquies per metam distillatoriam. Hoc uinum præciosius est auro. Si quis hoc uino cum sex granis piperis, & modico aquæ Lauendulæ usus fuerit, nihil est quod isto mense Apoplexiam metuat.

Ottho Brunfelsius confectiōnem illius uini hoc modo docet. Recipe uini ueteris optimi atq; plenissimi mensuram unam, florum Lilij conuallis lib. unam, quos cum indideris uitreo uasi, in sole excoquito diebus 40. Vbi insolaueris, per Alembicum extrahito, semel & iterum. Extracto liquore, adde aquæ Lauendulæ modicum, piperis triti tantundem. Nihil hoc uino præciosius. Nam cerebrum confortat, Apoplexiam prohibet, Colicum dolorem sedat, si quis cocleare unum eius uini biberit. Itidem prodest, si quis a postema posteriori parte cerebri habuerit. Hoc uinum etiam bonam memoriam, & mentem facit, si quis occipiti & fronti illinat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

VIRES AC IUVAMENTA.

Lilium conuallium corroborat cor, cerebrum, hepar, cæteraq; spiritualia membra, ut uocant, unde exhibetur cardiacis, uertigine correptis, epilepticis, apoplecticis, phreniticis, & cerebro in syncope procliuius.

Item his qui patiuntur tremorem cordis, & punctiones præcordiorum, quibus membra quoq; tremunt. Compertum est etiam, incipienti lepræ meatus ocludere, ne latius serpat matum.

Scabiem & impetiginem reprimat, illitum: idq; si uicibus aliquot facias cum illius aqua.

Venenosorum animalium & aculeatorum ictus retundit, ne extuberent; ueluti sunt uesparum, araneorum, apum, & id genus cæterorum, si illinatur.

Partus accelerat, & menstrua: sed remissius, adeoq; sine negotio.

Ocularij medici ad oculorum inflammationem & caligines, coütuntur.

DE AQUA LILII CONVALLIS.

Flores tantum in medio ueris distillantur.

Aqua eius ad sex uncias pota, subuenit illis qui uenenum in cibo sumpserint.

D Prodest etiam ad morsum rabidi canis, pellit partum, cerebrum confortat, atq; etiam cor & sensus, tollit morbum comitiales per 40. dies pota:

Facit ad syncope, prodestq; ei quem loquela destituit, mulieribus lactis copiam reducit.

Eadem pota medetur strangurij, facit ad punctiõnem circa cor, ad inflammationem iocineris.

Opitulatur mulieribus ad immoderatum profluuium menstruorum.

Prodest ad ictum aranei, si linteolum in ea madefactum imponatur. Oculorum caliginem discutit instillata.

Herespelata refrigerat imposita.

Si cui membra uel caput tremunt: Ille prius se purè lauet & siccet, postea uerò hanc aquam illinat, & sinat per se siccari, opitulatur, si hoc mane & uesperij sæpius fiat. Repellit quoq; dolorem genitalium linteolis applicata.

DE LINARIA.

NOMEN.

A

ANNOTATIO IN LILIVM CONVALLIVM.

LILIVM conuallium, seu Liliū conuallis flos est odoratiffimus, & electus uerno tempore in fyluis, & potiffimum in uallibus & recessibus collium crescens, unde & nomen ei inditum est. Antiquis quantum opinor Herbarum scriptoribus incognitum fuit, quemadmodum & flos ille odoratiffimus & purpurens quem Caryophyllon nominant, præstantiffimi sane & magnæ efficitæ ambo in re medica flores sunt, uerum quo nomine Dioscorides, uel Plinius utrumq; florem appellauerit, medicis adhuc nondum compertum est. Ottho Brunfelsius credit esse genus liliorum, & uocat ipsum Liliū syluestre, aitque se hoc conijcere partim ex Theophrasti liliorum partitione, partim ex Marcelli Vergilij annotationibus.

DESCRIPTIO.

Liliū conuallium herba est ex duobus folijs, in medio habens gracilem cauliculum, in quo ferè candidi flosculi pendent iucundo odore. Radicem intra terram habet albam foris intortam. Gaudet locis humidis, uideturq; in uere.

TEMPERAMENTVM.

B Liliū conuallium refrigerat atq; humectat secundo ordine. Flores sunt efficaiores herba, & radix flores uirtute superat.

VINVM LILII CONVALLIS

sic parato.

Flores eius per quatuor hebdomadas in uino macerato, deinde uinum percolato, & distillato ipsum quinq; per metam distillatoriam. Hoc uinum præciosius est auro. Si quis hoc uino cum sex granis piperis, & modico aquæ Lauendulæ usus fuerit, nihil est quod isto mense Apoplexiam metuat.

Ottho Brunfelsius confectiōnem illius uini hoc modo docet. Recipe uini ueteris optimi atq; pleniffimi mensuram unam, florum Lilij conuallis lib. unam, quos cum indideris uitreo uasi, in sole excoquito diebus 40. Vbi insolaueris, per Alembicum extrahito, semel & iterum. Extracto liquore, adde aquæ Lauendulæ modicum, piperis triti tantundem. Nihil hoc uino præciosius. Nam cerebrum confortat, Apoplexiam prohibet, Colicum dolorem sedat, si quis cocleare unum eius uini biberit. Itidem prodest, si quis apostema posteriori parte cerebri habuerit. Hoc uinum etiam bonam memoriam, & mentem facit, si quis occipiti & fronti illinat.

f iiij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

VIRES AC IUVVAMENTA.

Lilium conuallium corroborat cor, cerebrum, hepar, ceteraq; spiritualia membra, ut uocant, unde exhibetur cardiacis, uertigine correptis, epilepticis, apoplecticis, phreniticis, & cerebro in syncope procliuius.

Item his qui patiuntur tremorem cordis, & punctiones præcordiorum, quibus membra quoq; tremunt. Compertum est etiam, incipienti lepræ meatus ocludere, ne latius serpat malum.

Scabiem & impetiginem reprimi, illitum; idq; si uicibus aliquot facias cum illius aqua.

Venenosorum animalium & aculeatorum ictus retundit, ne extuberent; ueluti sunt uesparum, araneorum, apum, & id genus cæterorum, si illinatur.

Partus accelerat, & menstrua: sed remissius, adeoq; sine negotio.

Ocularij medici ad oculorum inflammationem & caligines, eo utuntur.

DE AQUA LILII CONVALLIS.

Flores tantum in medio ueris distillantur.

Aqua eius ad sex uncias pota, subuenit illis qui uenenum in cibo sumpserint.

D Prodest etiam ad morsum rabidi canis, pellit partum, cerebrum confortat, atq; etiam cor & sensus, tollit morbum comitalem per 40. dies pota.

Facit ad syncope, prodestq; ei quem loquela destituit, mulieribus lactis copiam reducit.

Eadem pota medetur strangurie, facit ad punctiorem circa cor, ad inflammationem iocineris.

Opitulatur mulieribus ad immoderatum profluuium mestrurorum.

Prodest ad ictum aranei, si linteolum in ea madefactum imponatur. Oculorum caliginem discutit instillata.

Heresypelata refrigerat imposita.

Si cui membra uel caput tremunt. Ille prius se purè lauet & siccet, postea uerò hanc aquam illinat, & sinat per se siccati, opitulatur, si hoc mane & uesperis sæpius fiat. Repellit quoq; dolorem genitalium linteolis applicata.

DE LINARIA.

NOMEN.

A *Præfatione libri decimi noni, egregio sanè encomio Linum exornavit.*

DESCRIPTIO.

Linum est herba gracilibus cauliculis, folijs paruis, & usq; ad cacumen acutis, cœruleis folijs. Cum intumescit, perdit herbam & flores, & acquirit nodum in summo, in quo semen continetur latum, tenue & acutum, spadiceo uel flauo colore.

TEMPERAMENTVM.

Semen Lini est calidum ferè in primo ordine, & humiditate, & ariditate, ferè in medio constituitur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Easdem quas fœnogræcum vires habet. Si quis semen comederit, ille intumescit per totum corpus, Habet semen uirtutem extenuandi, & proritandi urinam, & ducendi menstrua, si emplastrum ex eo factum uentri imponatur. Usurpatur semen Lini in dysteribus tanquam fœnogræcum.

Semen Lini super carbones proiectum, & combustum fumum bonum emittit, qui naribus attractus, catharro medetur, eodem suffitu etiam suffocatio, & dolor uulvæ tollitur.

In aqua decoctum, & immaturis apostematibus impositum, ea consumit & maturat, ac præsertim parotidas.

B Folia Lini maturo apostemati imposita, statim illud excavant, ut non opus sit illud aperire uel rumpere.

Qui laborat dolore lateris, Lini semen in aqua coquat, & lineum pannum in ea madefaciat, & ita calidum lateri imponat, tum dolor sedatur.

Ambusta igni si quis curare uelit, decoquat semen in aqua, & linteolum in ea intingat, atq; imponat, tum prodest.

Cum melle & oleo in exigua aqua decoctum, omnes intus foris que inflammationes discutit & mollit.

Illitum cū nitro & ficulneo cinere parotidas duritiaq; discutit.

Purgat in uino decoctū, quæ serpunt, & ulcera quos fauos dicunt, uitia cutis in facie exterit.

Cum melle in elegmate sumptum, pectus excreatione purgat, tussim lenit, & uerem stimulat, præsertim si parū contusi Piperis admisceatur.

Ad omnia uitia locorum muliebrium, & aliorum intestinorum & in colica passione semen Lini, & oleum eius absq; noxia, usurpare possumus, partim dysteribus, partim emplastris imponendis, & id genus similibus.

Vngues scabros pellit, cum pari nasturtio, & melle.

Decoctio seminis Lini miscetur cum oleo, & fit inde dyster ulceribus intestinorum, & confert magnificè.

LINI

DE HERBIS, CAETERISQVE
LINI NOCVMENTA EX GALENO

C

lib. 1. de alimentis cap. 27.

Est autem malū stomacho, & difficulter concoquitur, præterea frictum, uentrem uehementer sistit: & urit agrum in quo seritur de terioremq; ipsum facit:

DE LINGVA AVIS.

NOMENCLATVRAE.

Lingua auis.
Semen fraxini.
Vogel Zung.

ANNOTATIO IN LINGVAM AVIS:

LINGVA auis herba est apud Arabes medicos, in frequentiori usu, quæ etiam in officinis multas ingreditur compositiones. Quidam ex Arabibus appellant eam semen Fraxini. Quidam dicunt esse herbam satis uulgarem, quæ folia habet parua, acuta, & similia Linguae auis, quæ uiridis multæ efficacitæ est. Quomodo apud ueteres autores appelletur, nondum est exploratum:

Huius plantæ folia, folijs amygdalæ sunt similia, & acuta ad Linguae auis similitudinem.

D

TEMPERAMENTVM.

Calefacit hæc herba & humectat, temperatæ caliditatis & humiditatis in primo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vinum in quo hæc herba decocta fuerit, inducit naturalem appetentiam, tollit Melancholiam, Pellit tremorem cordis, & auget genituram hominis.

DE AQVA LINGVAE AVIS.

Destillatio eius fit circa finem Maij.

Hæc aqua per diem bis & singulis uicibus tribus uncijs pota, mo uet lotium, uenerem excitat, lætificat, pellit Melancholiam, facit ad lienem & dolorem lateris.

DE LIQVIRITIA, QVAM DVLCCEM
RADICEM LATINI APPELLANT.

NOMENCLATVRAE.

γλυκῆριζα.

Glycyrrhiza. Dulcis radix, Liquiritia,
Süßholz.

ANNO.

A ANNOTATIO IN GLYCYRRHIZAM.

LYCYRRHIZA notissima radix est, quæ pluribus locis in Italia nascitur, in Cappadocia tamen & Ponto laudatissima. A Græcis Glycyrrhiza dicitur, à Celso plurimisq; Latinorū, Dulcis radix appellatur. Theophrasti tempore, nondum erat in usu, fortè hoc nomen Glycyrrhiza, propterea Scythicam radicem appellauit, nono de plantarum historia, quoniam in Scythia plurimum proueniat. Pharmacopœaë Liquiritiam eam uocant. Duo ex ipsa seruanda sunt ad usum medicum, radix scilicet, & succus ex ipsa radice expressus.

DESCRIPTIO.

Glycyrrhiza frutex est bicubitalibus ramis, folia habens densa & pingua, tactuq; glutinosa. Florem fert Hyacintho similem colore. Semen habet latum & rubicundum. Radices illi sunt longæ, buxæ colore, Gentianæ modo, sapore dulcissimo. Gaudet dulcibus, pinguibus, & cultis locis.

TEMPERAMENTVM.

Glycyrrhiza, ut Ægineta docet, tepidi humiditq; temperamentis est, alicuius etiam adstrictionis particeps.

VIRES AC IJVAMENTA.

B Succus ex radice multis rebus conducit, eiusq; in medicina usus est, similiter & radice.

Succus Glycyrrhizæ melior est ipso ligno. Virtutem habet temperandi calorem hominis.

Succus hoc modo paratur: Glycyrrhizam uiridem & bene contusam in aqua decoques, deinde eam exprimes, ita ut idem succus ad solem positus sicceat, postea in rotundam ollam indes, tum succus est paratus.

Glycyrrhiza sedat sitim, in ore manducata. Tollit dolorem reni, & etiam uesicæ, ciet urinam, trahit menstrua.

Contusa & tumori imposita, ipsum statim repellit.

Succus in ore retentus, & parum deglutitus, fauces exasperatas leuigat.

Succus quoq; tollit stomachi tumorem.

Radix usurpata, pellit uesicæ uitia.

Glycyrrhiza emollit & educit omnem humorem durum & glutinosum in corpore, per urinam.

Idem præstat & succus, qui etiam operando confortat. Conducit ad omnia uitia pectoris in aqua decocta & bibita.

Facit ad apostema pectoris uel pulmonis, si ea quis utatur.

Item hæc sequens potio contra apostema thoracis, & pulmonis utiliter sumitur. Recipe ix. Ficus, Dulcis radice s. uncias, uuarum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C passarum, seminis anisi, fœniculi, singulorum unciam unam, hyssopi manipulum, hæc crasso modo contusa, in quatuor mensuris aquæ decoquentur usq; ad tertias, deinde percolata saccharo edulcanda sunt, tum inde potio fit, quæ singulis uicibus sumenda est tepida ad mensuram dimidiati uitrei poculi.

Puluis ex Dulci radice uulneribus inspersus, ea sanat, confert pulmonarijs, apostematibus pectoris, suspiriosis, sanguinem excreantibus, & cuius rucedini, medetur Phthisicis.

Succus prodest æstuantî stomacho: pectoris uitjs & iecoris: uel sicæ itidem scabritjs, renumq; cum urinæ malo aliquo doloribus, in quos usus cum passo bibitur.

Siccata radix, & in puluerem trita, oculorum pterygjs utiliter inspergitur.

Qui ægre & ardore quodam urinam reddunt, sæpius utentur Dulci radice in aqua uel uino decocta.

Idem melius præstat dulcis radix in lacte caprina elixa.

DE LVPINO.

NOMENCLATURAE.

D

ἕρμος.

Lupinus.

Lupinum.

Feig Bonen.

ANNOTATIO IN LVPINVM.

LVPINVS genus leguminis est magna amaritudine præditum, unde & tristes Lupinos Vergilius cecinit, id est amaros, ut Seruius interpretatur. Dicitur autem Lupinus, quod non minus terram appetat, uoraxq; illius sit, quàm lupus: & tellurem adeo amat, ut quamuis frutetoso solo coniectum inter folia uepresq; ad terram tamen radice perueniat. Lupini satio terras lactiores facit, ut Platina testatur: ubi caule surrexit, ac florem emisit, ad solem continuè Heliotropij more uertitur. Hoc uice clepsydræ nubilo cœlo rustici utuntur. Nullo impendio constat Lupinus, neq; enim sationem, aut runcationem exigit. Primus omnium seritur, ultimus tollitur, utrunq; ferè Septembri mense, ter in anno floret, lectum recondi ad fumum amat. Galenus lib. 1. de aliment. facult. inquit, Lupinum *πολύχρυσον*, id est multi usus esse nouimus, de eo quod multis corporis affectibus accommodatur. In medicina magis quàm in cibo ob amaritudinem

A amaritudinem usurpatur. Aiunt tamen maceratum in aqua marina uel fluuiali triduo dulcescere, & ita siccatum ad usus recondi, homini & quadrupedum generi in cibo esse, Quod & Galenus testatur cum inquit, Lupinus edi potest coctus, multis antè diebus per macerationem amaritudine in aqua deposita.

Lupinus duplex est. Satiuus scilicet & Syluestris. Syluestres Lupini candida habent folia, Satiui folijs non adeo albicant.

TEMPERAMENTVM.

Lupini uis calida est & sicca, abstergit, dissipat, & sine morfu desiccatur, ut Aegineta inquit.

Lupinus in cibo sumptus crassos generat humores. Idem manducatus lumbricos expellit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Impositus etiam puerorum uentribus contra lumbricos pro medicamento habetur.

Decoctum quoque eius lumbricos eicere potest, ut Galenus scribit.

Purgant hominem qui infectus est malis humoribus, & praua scabie, si indelauetur.

B Decoctum eorum cum ruta, & pipere permistum ac potum, facit ad obstructionem iocineris, & lienem inflatum. Fouentur eodem decocto etiam utiliter Gangrænae: incipientes scabies, uutiligines, papularum eruptiones, manantia capitis ulcera, & cutis uicia.

Idem decoctum foetus & menses trahit, additis myrrha & melle, foeminiisque emplastri modo subditum.

Lupinus cum solatro decoctus in uino, & bibitus suspiriosis medetur. Idem uicia iecoris emendat. Itidem sumptus pellit calorem, & emollit uentrem.

Herba cum solatro elixa, & emplastri modo lieni imposita, bene prodest, & tumorem discutit.

Hoc idem auribus inditum, saniem expurgat, & fluxum prohibet.

Ad tormina intestinorum & uentos, Lupinos in farinam conterere, & admisce semen foeniculi, uel succum ligustici, & hoc ad obsonij modum para, & calidum comedere, uitiosis intestinis succurrit, & flatu discutit.

Lupinus in puluerem reductus, & mariscis impositus eas expellit.

Ad colicam passionem Lupinos in aqua macera, & deinde eos manduca, tum remedium adferunt.

Finis Literæ L.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE MACE.

C

NOMENCLATVRAE.

Macis.

Macis.

Macer.

Muscaten Blümen.

ANNOTATIO IN MACEM.

ACER, Plinio, Dioscoridi & Galeno cortex est rubēs, radice magnā, nomine arboris suæ. Conuehitur ex India, gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, iocundè odorato, ut Galenus inquit. Recentioribus Macis dicitur, qui affirmant, non radice, sed nucis myristicæ ac odoratæ, superiorē corticem esse: idq; uero propius est, & planè ita modò cernitur. Quippe Nux myristica corticem habet, ueluti tenellum iuglandis putamen, quo tegitur. Supra hunc corticem cortex alter uisitur, qui totam nucem non tegit, sed ueluti cancellus per nucem discurrit, quamuis in aliquibus, sed raris tegat, qui est subruffus, & Macis appellatur, ut Antonius Musa, Hermolaus Barbarus, & Ruellius pro certo affirmant.

Macis cortex est ex nuce myristica, quam Muscatam appellant, proueniens. Probat Macis subruffum colorem habens, nigricans enim nullius est precij.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in secundo ordine;

VIRES AC IUVVAMENTA.

Qui alui profluuiū laborant, illis auxiliatur si utantur. Confortat stomachum atq; cor. Durant Maces nouem annis syn ceris uiribus. Virtutem habent confortandi, incidendi, & consumendi omnes malos humores.

Si cui stomachus ex frigore uitium contraxit, utatur Mace, & ex eo bibat, tum remedio erit.

Confice emplastrum ex Mace ad stomachum, hoc modo: Macis duas uncias in puluerem redige, admisce mastichis unciā unam, olei rosarum semiunciam, Cerussæ iij. drachmas, adde tantum ceræ, ut emplastrum fiat, quod stomacho foris impone, hoc ipsum confortat, & concoctionem adiuuat.

Contra tremorem cordis Mace uteris.

DE MA

NOMENCLATURAE.

Σάμψυχος.
Τρίφυλλος.
Αμαρακος.

Samplicus.
Amaracus.
Maiorana.

Μεγώραν.

ANNOTATIO IN MAIORANAM.

MAIORANA herba est odorata, quæ apud Dioscoridem & Plinium Samplicus, & Amaracus appellatur. Fuit autem Amaracus Cynare regis Cypri puer, qui casu lapsus, dum ferret unguenta, fregit alabastrum: Deinde quum nimio dolore contabuisse, versus est in Samplicum, quæ ex eius nomine Amaracus coepta est appellari. Vergilius 2. Aeneidos ait: Vbi mollis Amaracus illum Floribus & dulci aspirans complectitur umbra. Hinc fit oleum & unguentum, quod Amaricinum uocatur, ad excalfaciendos atq; emolliendos neruos utile. Quamuis Amaracus à Galeno pro alia herba, nimirum pro Matricaria ponatur, tamen ab alijs antiquis Herbarum scriptoribus Maiorana Amaracus uocatur. Scribitur utroq; modo, semine & surculo, sed hæc uiuatiore, & odore melior, ut Platina ait. Maiorana præstantissima est herba, quæ si ex Arabia, & alijs longinquis regionibus aducheretur in Germaniam, tam preciosa esset, quàm Mulcus uel Crocus est, uerum quum apud nos passim in hortis crescit, nihil estimatur: utuntur ea tantum pro ornamento hortorum, quum remedio opus habemus: quærimus exotica, & nostrates herbas, quæ idem multo melius præstare possent, negligimus, ita nos Germani dementia sumus obcecati.

Maiorana caulibus est fruticosis & lignosis, qui multis foliolis duris & odoratis abundant, floret uiridibus nodis, in quibus sunt teneri & albicantes flosculi. Semen nigrum habet. Gaudet in ueterato simo, si in eo plantetur in hortis. In locis humidis & opacis magnitudinem acquirit & pinguior fit, in locis uerò apricis fit breuior & crispa.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM,

C

Maiorana calfacit atq; siccatur in secundo gradu. Galenus inquit, Sampfuchus tenuium est partium, & digerentis est facultatis; deficit enim & excalfacit ordine tertio.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Oleum Maioranae, quod amaricinum uocatur, habet uirtutem calefaciendi tam interiores quam exteriores articulos & neruos.

Succus eius sanguini concreto uel mortuo illitus, ipsum dissoluit.

Maiorana in lixiuio elixa, & caput inde laetur, ingentes dolores capitis sedat.

Prodest cerebro Maiorana, aperit obstructionem membrorum, tollit Apoplexiam & Epilepsiam.

Arida folia Maioranae in puluerem contrita, & ex melle illita, fugillata tollunt.

Oleum Amaricinum calefacit locos muliebres. Prodest usurpatum, contra omnes frigidos affectus, confortat cerebrum, & omnia membra corporis.

Herba haec magnam uirtutem habet calefaciendi interiora, emoluit lienem, tumorem eius discutit.

Bibitur decoctum eius contra incipientes cutem subire aquas, urinae angustias, & tormina.

D Maiorana calefacit stomachum, concoctionem adiuuat, unde & Tabem remouet.

Flores & herba, si in sacculo stomacho imponantur, dolorem illius tollunt.

Maiora in puluerem contrita, & naribus indita, purgat & calefacit caput, ita usurpata quibuslibet conducit.

Vapor ex decocto eius ab inferiori parte, a mulieribus exceptus, purgat matricem.

Menses subdita in pefso trahit.

Cum aceto & sale contusa, contra scorpionis ictum illinitur.

Cum cera coacta emplastri modo luxatis imponitur, & contra tumores atq; dolores.

Illinitur praeterea cum polenta contra oculorum inflammationem, eorumque tumores eodem modo.

Decoctum eius naribus attractum, confortat cerebrum ipsum, ab humoribus frigidis purgando, & praeseruat ab Epilepsia.

Maiorana cibo indita, eius saporem commendat, saluberrima est lieni tumido, in cibo uel potu sumpta, atq; etiam foris applicata.

Puluis ex Maiorana cum modico Gingiberis, naribus inditus, mouet sternutamenta, & resoluit catharrum.

A

Folia ex caulibus decerpta in fine Maij distillantur.

Aqua Maioranæ opitulatur capiti refrigerato, mane ac uesperitribus uncijs pota, & capiti illita.

Itidem bibita urinam mouet & Lithiasin, confortat atq; calefacit matricem refrigeratam, menses trahit, pellit quoq; albū fluxum mulierum.

Eodem modo in potu sumpta, prodest contra Apoplexiam, loquelam amissam reducit, sc̄pius in ore retenta, memoriam emendat, confortat cerebrum, pota, ac etiam illita occipitio.

Resoluit eadem pota omnem tenacem, & glutinosam materiam, circa pectus detentam: corroborat & confirmat quoq; cor.

Destillationibus capitis medetur, pellit catharrum.

DE MALIS SYLVESTRIBVS.

NOMENCLATVRÆ.

Αγριομυλα.

Mala syluestria,
Mala matiana.

Holz äpfel.

B

ANNOTATIO IN MALA SYLVESTRIA.

SYLVESTRIA Mala sunt, ut Vergil. Marcellus ait, quæ Theocritus in Bucolicis suis *ἀρειμαλίδας*, id est montana Mala appellat. Syluestria mala odore acutiora, sed improba & acerba, ob id & conuitio dicata: *ijs tanta uis, ut aciem gladiatorum perstringant*, Syluestria, ut Dioscorides inquit, uernis similia, adstringunt: oportet, que in his quæ adstringenda sunt, acerbis uti malis omnibus. Quidam Mala Matiana ea appellant, nomine satis ignoto, fortassis inde sic dicta: quod circa Matianā regionem, quæ est in Media, uel etiam Matianum lacum frequentissima nascantur. A nonnullis Sorba appellantur, uerum, ut Cordus indicat, Sorbum longe aliud genus eorum est, quod in Italia quemadmodum hic matura ac mollia mespila, editur.

TEMPERAMENTVM.

Mala syluestria cū nondum ad plenam maturitatem uenerunt, natura magis adstringunt, quàm cū matura sunt, cor confortant, frigida & humida sunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C DE AQUA MALORVM SYLVESTRIVM.

Tempus distillationis eorum est in fine Octobris, tum contusa in Balneo Mariæ sunt distillanda.

Aqua illa mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota, est preciosissima aqua contra intestinorum tormina.

Itidem sumpta prodest dysenterix, medetur calculo, purgat renes atq; uesicam.

Aqua ex immaturis malis syluestribus circa diem S. Ioannis distillata, ualde confert ad inflatam faciē, si inde illinatur, & sua sponte iterum siccetur.

DE MALVA.

NOMENCLATURAE.

μαλάχη ἀνθήμα.

Malua. Malua minor. Lien capræ. Murisurina.
Pappelen.

ANNOTATIO IN MALVAM.

MALVAM Græci μαλάχην, à molliendo uentre uocauere. Ea enim utebantur antiqui, etiam in acetarijs cum lactuca ad soluendam aluum, Vnde Martialis:

Vtere lactucis, aut mollibus uere Maluis. Idem.

Exoneraturas uentrem mihi uillica Maluas

Attulit, & uarias, quas habet hortus, opes.

Et nos quoque hodie maluarum decocto uti solemus in clysteribus, ad aluum ciendam & urinas.

Folia maluarum, ut Theophrastus tradit, solis iter sequuntur,
incuruaq;

A incuruaq; cum eo pergunt ad occasum, ita ut ad eum semper spectent. Prodigiosum naturę miraculum, ut herbę nubilo die delitescentem solem prodant, & obiecta nube uelut indices curriculi, certam celati syderis sedem foliorū statu conuersioneq; demonstrant, imò uerius solarij uicem exhibeant, ita etiam, ut non aperto sole, horas colligere possimus. Plinius lib. 20. cap. 21. duo eius genera posuit, quę foliorum amplitudine discernitur. In satiuis maiorem Gręci Malopen, alteram (ab emolliendo aluo, Malachen dixere, Syluestrem, cuius folium grandiusculum est, & albę radices, quam Althęam, & ab excellentia effectus Aristhalthęam uocare. de hac uide suprā in Althęa. Satiua Malua quondam in hortis ad cibos se rebatur, ut ea ratione melioresceret, & cultura iocundio rem saporem referret. Indicantq; hoc Flaccus in Latinis, in Gręcis Hesiodus, quotidianum pro olere Maluę usum fuisse.

DESCRIP TIO.

Maluę duo sunt genera, Altera rubentia folia : altera uerò candida habet, formam habent similem, & radices candidas.

TEMPERAMENTVM.

B Malua refrigerat & humectat in primo gradu. *Ægineta inquit,* Malua refrigerat quidem, sed non euidenter, magis autem humectat: unde etiam aluum subducit, idq; propter genuinam eius uiscositatem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Maluę folia profunt contra calida ac dura apostemata, contrita & superposita:

Ad maturandum terantur folia cum recenti axungia porcina, & super tegulam calidam ponantur. Hoc etiam ualet contra durtiem splenis & hepatis. Folia ad hanc rem sumuntur cum uiridia sunt.

Radix efficacior est quàm folia uiridia siue arida.

Radix Maluę in aqua elixa, & deinde contrita, admixtoq; oui albo & farina hordeacea, calidis abscessibus imposita, eos refrigerat atq; emollit.

Radix & semen leniter molliunt.

Herba etiam cocta cum radice, ferè ad consumptionem aquę, apparebit quasi quędam uiscositas : quę superposita apostema maturat, durum relaxat & remollit.

Ex aqua in qua Malua cocta fuerit, addita cera & oleo, fit optimum unguentum ad apostemata inungenda. Recentia folia Maluę decocta, & uulneribus imposita, ea sanant.

Flores cocti cum aqua mulsā, uel uino, & postea contusa, sanant dura tubera, ut ulcera & strumas.

Tollit

DE HERBIS, CAETERISQVE

Tollit dolores sedis, & membrorum conquassatorum, imposita. Semen cum uino & oleo oliuarum temperatum, pellit omnes maculas faciei, illitum.

Malua cum urina hominis decocta, sanat manantia capitis ulcera, & furfures, si caput inde lauetur.

Sacris ignibus, & ambustis decocta folia, tritaq; uilissimè ex oleo imponuntur.

Est Maluæ decocto uis insidentium foeminarum locos fouendo mollire.

Decoctum eius quoq; prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uulua, sedisq; clystere infusum.

Ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur.

Malua cum foeniculo & aniso elixa ac bibita, mulieribus lactis copiam adfert.

Cum melle contusa, ulcera oris sanat.

Eadem cum salua contrita, & quotidie imposita, strumas, parotidas, panosq; sanat, citra uulnus.

Radix mammarum uitij occurrat adalligata in lana nigra. Tussim in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quin diebus emendat.

Succus Maluæ parturientibus potui datur, & soluit atq; expellit foetum. Succus Melancholicis datur cyathis ternis tepidus, in sanientibus quaternis, redditq; tales homines quietos, Prodest quoque comitialibus. Malua decocta in iusculo gallinarum uel pulli, cum farina hordeacea, usq; ad crassitudinem solidam, deinde contusa cum duorum ouorum uitellis, & oleo uiolarum in quantitate sufficienti, & parum croci, omnia simul miscendo, resoluit, emollit, atq; maturat omnia apostemata Cholericæ & calida, & mitigat dolorem membrorum imposita. Fomentum ex aqua decocta circa pedes educit destillationes ex capite.

Elixatur tenellæ Maluæ caulis ablata cyma additis floribus, & cum sale, oleo oliuarum & aceto, ad modum acetarij comeditur, & morbis prædictis auxiliatur.

Ad menstrua prouocanda certum experimentum.

Radix Maluæ ad modum digiti crassa & longa, uel etiam longior, radatur aliquantulum, & superspargatur puluis scammonij, & subdatur, ungetur tamen prius cum mellè si uolueris.

Ferunt hominem omnibus morbis cariturum, si qualibet die ex succo Maluæ aliquid sorbeat.

Valet hæc herba contra omnes aculeatos ictus, præcipuè uerò scorpionum, uesparum, apum, muris aranci.

A *Quin & trita cum oleo cutiq; illita, hominem ab iniuria talium bestiarum defendit.*

DE AQUA MALVAE.

Quando Malua floret, radix unà cum caulibus minutim concidenda crit, & distillanda circa principium Maij.

Aqua Maluæ per diem, & circa noctem quater, & singulis uicibus iij. uncij. bibita, auxiliatur punctioni laterali & pleuritidi, purgat uulnera. Eadem sex, aut octo uncij. pota, mollit & subducit aluum, compescit dolorem matricis, rumpit & sanat interiores abscessus. Itidem in potu sumpta tollit dysenteriam, pellit calculum, dolorem uesicæ reprimat, purgatq; renes & uesicam.

Temporibus illita, conciliat somnum. Si ea fricentur pedes laborantis calida febre, inducit quietem, & sedat siccitatem.

Parotidas pellit, auribus tepida instillata, & foris applicata, & in potu sumpta. Tenuissimo auxiliatur pota, & linteolis aluo imposita.

Sanat morsus uenenatorum, si inde lauentur, & linteolis applicata, pellit scabiem & pruritus atq; maculas corporis. Eadem pota pestis ueneno resistit, & præseruat ne aliquis corripiatur eo morbo.

Itidem uulnera implet carne imposita, uel si ex ea lota fuerint.

DE AQUA FLORVM Maluæ.

Aqua hæc mane, meridiæ ac uesperis singulis uicibus iij. uncij. bibita, facit ad tormina intestinorū, calefacit & lenit.

DE MALVA MAIORE.

NOMENCLATURAE.

μόλον.

Malua satiuæ maior.

Malua hortensis.

Malua Romana.

Malua transmarina.

Ern Rosen.

Winter Rosen.

Römisch Pappelen.

ANNO.

ANNOŒATIO IN MAIOREM MALVAM.

C MALVA maior est, ut Ruellius, & Doctor Hieronymus Bock scribunt, quam Germani *Ern Rosen & Winter Rosen* à tempore appellant, quia à tempore messis usq; ad hyemem flores gerit rosas similes, flores ij minus quam rosæ fugaces, diuq; vigor & uita durat. Hæc Rosa apud ueteres Græcos *Μάλοχον* appellata fuit, cuius folia cum sole circumagi Columella tradit, ubi inquit: Et mo loche prono sequitur quæ uertice solem. Romani Maluam satiuam ac Maluam hortensem eam quoq; appellant. Quidam Maluam Romanam uocant. Vulgus pulchritudinem eius demirans Rosam transmarinam cœpit appellare. Nemo non hanc hortis suis ferit.

DESCRIPTIO.

Malua maior ac satiuæ, ut Ruellius ex Theophaastro probat, sæpe grandescit in arborem & baculi usum præbet, folijs amplis, circinatae rotunditatis, rarioribus in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenustate rosas non cedunt, & si suppetere odor, de principatu certarent, cum nec colore superantur, purpureo uermiculatoue, nec etiam interdum candido, odore tantum uinci constat.

D Vicissim è maluaceo caule funduntur Rosæ, quædam iam patent, quædam nascentibus similes, nunc primum exeunt, aliæ conuolutis adhuc foliorum paniculis nondum dehiscunt. Capitula quædam breuibus innixa petiolis, & leniter in mucronem fastigiata, primum è caule prosiiliunt, ijsq; paulatim intumescensibus, prægnantia florum inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscentes rosæ se se pandunt, & explicantur in folia, structili quadam serie numerosa, calycibus apices paucos complexis, qui lutei medijs emicant, quibus, decidentibus erumpunt purpurea stamina. His foetus succrescit, multiplicitè tunicatus, atq; in umbilici formam numero so semine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum maluarum modo semina recluduntur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Malua maior humidâ constat natura, quemadmodum & aliæ species Maluæ, & ad uarios affectus tam exteriores quàm interiores ualde est accommodata.

Herba, radix, aut semen in lacte, aut uino si decoquantur & in potu sumantur, sedant calidam tussim, sanant pulmonem exulceratum, Singulare quoq; remedium est contra Phthisim.

Malua maior in uino aut aqua decocta, atq; melle & alumine addito, medetur oris gutturisq; exulcerationi, atq; putredini, si decoctum illud

A Etum illud gargarizetur, & aliquandiu in ore contineatur.

DE AQUA MALVAE MAIORIS.

Aqua destillata ex Rosi Maluę maioris ualde probata est contra oris aphtas, & contra omnes tam exteriores quàm interiores calores, medetur sacris ignibus & gutturis ulceribus, & omnibus alijs tumoribus, gargarizata, uel linteolis foris applicata.

Eadem sæpius pota, preciosa aqua est, ad omnes interiores calores febrium, refrigerat & emollit omnia pulmonis laterisq; apostemata.

Sanat & mitigat dysenteriam, calidos abscessus locorum muliebrium, renum atq; uesicę.

Eandem quoq; habet uirtutem, quã aqua ex alijs speciebus Maluę destillata.

DE MANDRAGORA.

NOMENCLATURAE.

*μανδραγόρας.
ανθρωπομορφον.*

Mandragoras.
Mandragora.

Mtrum.

ANNOTATIO IN MANDRAGORAM.

MANDRAGORAM quidam Circeam appellant, nomen illi facientes à Circe: quoniam creditur radix eius amatorijs ueneficijs utilis esse. Pythagoras Anthropomorphon eam uocauit, quæ uox humanę formę plantam significat. Vnde agyrte & circumforanei impostores occasionem arripuerunt, qui radicem humana effigie insignitam circumferunt, & Mandragoram esse testantur. Fingunt autem eam sub patibulo nasci ex urina pendentis furis, & in effodiendo adeo alte clamare hos homunculos, ut obturatis auribus erui oporteat: quod faciunt hac radice canis caudæ adalligata, & plura alia fabulamenta fingunt, quo nummos ab ignara plebe extorqueant. Sunt autem illæ radices ficticiæ, & manu faciæ ex cannarum radicibus, humana effigie sculptis, postea plantatis: nascuntur radiculæ paruæ, quæ representant capillos, herbam, pectinis pilos, & ex terra eum colorem acquirunt, ut radix esse uideatur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Hieronymus Herbarius inquit, à radice Bryoniæ eas radices for-
 mari. Columella tamen Mandragoram semi hominem uocat, sed
 deceptus est, uulgi opinionẽ secutus, uel (quod magis probandum
 est) ita scripsit, quia eius radix in duas fibras, ueluti in duo crura di-
 uiditur. Vera Mandragora folijs lactucae fermè est similis, radicem
 habet magnam, cuius in medicina multus est usus. Baccas fert ma-
 gnas, & nigras, quas comedentes pastores leni sopore soporantur.
 Dioscorides duo genera ponit Mandragoræ. Altera quæ candi-
 da est, & mas appellatur. Altera nigra, quæ foemina dicitur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora refrigerat & desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Radicem eius, si quis comedat, uel ex ea bibat, tam fortem som-
 num conciliat, ut in urendis, aut secandis ex corpore membris, do-
 lor non sentiat.

Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt,
 traictatq; per colum seruant, utentes cyathi unius mensura contra
 uigilias, & grauissimos dolores in his quos sine doloris sensu secare
 aut urere uoluerint.

Sopium poma etiam in cibo, & naribus olfactu admota, potest
 idem & eorum succus: uerum largiore utroq; modo, usu uescentes
 olfactantesue obmutescunt.

D Folia eius contusa ac capiti imposita, scabiem cito curant.

Oleum ex Mandragora conficitur hoc modo: Accipe poma
 Mandragoræ, atq; ea in oleum oliuarum pone, & in eo per tres, aut
 quatuor dies macerari sine, deinde oleum illud decoque, ac lineo
 panno percola.

Hoc oleum temporibus illitum, somnum & quietem conciliat,
 quando aliquis dormire non potest.

Idem ingentes calores ex homine repellit.

Cortex eius confert ad remedia oculorum.

Cortex trium obulorum pondere pudendis mulierum apposi-
 tus, menses & foetus mortuos trahit.

In puluerem contritus cortex, & dyltere infusus, somnum &
 quietem maximè conciliat.

Radix in uino cocta, atq; applicata dolorem membrorum in pa-
 ralyfi ac podagra mitigat.

Succus eius cum lacte mulieris temperatus, ac temporibus eo-
 rum, qui in febre acuta dormire nequeunt, illitus, somnum pro-
 uocat.

Radix trita ignibus sacris cum aceto, & serpentium ictibus, cum
 melle aut oleo succurrit.

A Strumas panosq; ex aqua disijcit, & cum polenta articulorum dolores sanat.

REMEDIA CONTRA MANDRAGORAM

in potu sumptam, ex Dioscoride.

Sequuntur haultam Mandragoram quam primum sopor, languor, & inexpugnabilis somni necessitas, nihil à morbo qui lethargus dicitur, differens. Profunt antequam quicquam horum fiat, uomitiones, & à uomitionibus statim mulsæ aqua nitrumq;, & abinthium cum passo dulciue uino sumpta. Rosaceo præterea, & aceto caput inspergendum excitandumq;, & commouendum corpus.

Admouenda itidem quæ olfactu excitent, Eupatorium, piper, sinape, castorium, ruta, omniaq; ex aceto trita.

DE AQVA MANDRAGORAE.

Herbam & radicem contusam de stillato in fine Maij.

Aqua Mandragoræ modice sumpta, uel fronti & temporibus illita, somnum conciliat.

Mane ac uesperi tribus aut quatuor diebus fronti, & temporibus illita, sedat capitis dolores ex calore prouenientes. Extinguit omnes calores linteolis applicata, repellit ita omnes dolores, & apostemata.

B DE MARRUBIO.

NOMENCLATURAE.

ῤαδισιον.
φιλλόρα, ἕς.

Marrubium.

Prasium.

Ballote.

Marrubium nigrum.

Marrubium syluestre.

Andoin.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN MARRUBIVM.

C

MARRUBIVM est quod Græci ob amaritudinem ita uocant, ut Platina scribit, Apud ueteres inter primas herbas numerabatur, fuitq; in maximo nominum honore, quemadmodum multus in medicina etiam usus, præsertimq; in laxandis liene & icore, curandisq; multis alijs morbis & uitijs. Marrubium, ut Hieronymus Herbarius inquit, Germanis dictum *Andorn*, quod morbo eius nominis pueris admodum procliui ac familiari auxilio sit. Duplex quidem est: Album quod odore est iucundo, sapore amaro, Aliud uerò nigrum, odore foetido, & folijs non usq; adeo albis, Græci appellant *balotem*, nos Marrubium nigrum. Est etiam Marrubium syluestre, quod est genus Syluestris Gallitrici.

DESCRPTIO.

Marrubij folia sunt pollicis magnitudine, rotunda & hirsuta: Flores & semen diuisa sunt per ramos, estque semen rotundum & acre. Caules habet candidos, asperos & quadrangulos, foliaq; amara. Gaudet rure & arenosis locis, acquirit cœruleum florem in aculeato scapo. Dioscorides inquit, Marrubium nascitur in rudcribus & circa areas domorum.

TEMPERAMENTVM.

D Marrubium calefacit atq; desiccat in secundo ordine. Durat unum annum, habet naturam dissoluendi ac aperiendi,

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herbæ huius succus, uel semen in uino cum melle si decoquatur, & potui detur, opitulatur rabidistussientibus & suspiriosis.

Ad pestem Marrubio uti conuenit, folia eius uel succus linteolo applicari debet. Secundas educit.

Succus in sole siccatus, & melle atq; uino permistus, & oculis illitus, eorum claritatem adiuuat.

Folia cum melle temperata ac illita, sordida purgant ulcera, Latenter dolores mitigant, in uino sumpta.

Succus permistus cum oleo oliuarum, atq; auribus instillatus, dolorem inde pellit.

Marrubium conducit ischiadicis, & uitijs uesicæ.

Contra tussim, Recipe foeniculum, & anethum eodem pondere, & tertiam partem Marrubij adde, atq; in uino decoque, deinde linteo percola, ea potio tussim sedat.

Cui intestina dolent, uel fracta sunt, Marrubium cū melle in uino decoquat, ea potio frigida sæpius sumpta, optimè prodest.

Cum dulci radice, & semine foeniculi, in uino ad tertias decoctum, atq; percolatum, & cum saccharo edulcatum, prodest contra uitia inte-

A uitia intestinorum, & obstructionem urinæ.

Marrubij folia sicca cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus cum melle temperatus, datur suspiriosis, tussientibus & tabidis.

Mulieribus à partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat.

Item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut à serpenti bus demorsii sunt, potio prædicta etiam sumenda est.

Ad lumbricos, Accipe Marrubij, Absinthij, & lupinorum paria pondera, & in aqua mulsa cum uino decoque, & bis aut ter umbilico impone, necat lumbricos.

Ad unamquamq; scabiem contunde Marrubium cum axungia, & impone.

Marrubium est peculiaris medicina, contra uermes aurium, hydropisim, disuriam, & intestinorum tormina, aperit oppilationem iccoris atq; lienis:

Ad grauem tussim, ut Apuleius docet, Marrubium coques ex aqua, & dabis ei bibere, qui grauiter tussiuunt, sanabit mirificè.

Ad condylomata Marrubium combure, cuiusq; cinerem infrica, sanabit.

B Si quis uenenum sumpsit, herbæ Marrubij succum dabis ex uino ueteri: discutit nanq; uenenum.

Herbæ Marrubij decocti aqua corpus lauato, scabiem discutit, & impetiginem tollit.

Ad pulmonis extensionem, Accipe Marrubium ex melle coctū, mirè sanabit.

Si quis ab opere lassus incidere in languorem, & neruorum habuerit dolorem, marrubij succo cum oleo rosaceo permixto perunges eum: sine mora sanabitur.

EX IOANNE VIGONIO.

Recipe foliorum prassij, florum rorismarini manip. semis, dulcis radicis, se. petroselini añ. m. ʒ. liquiritiæ mundatæ drach. x. passularum, prunorum, iuiubarum ana unc. i. se. communium drach. v. de duabus radicibus unc. quatuor cum aqua & parum uini granatorum. Bulliant omnia usq; ad consumptionem mediæ partis: de inde colentur, & dulcorentur cum saccharo sufficienti, & sumat patiens ad quantitatem mediij cyathi, quia mirabiliter sanat colicam & stranguriam.

Vinum Marrubij in autumnno ex dulci musto confectum, omnia interiora membra purgat & aperit, quotidie bibitum. Conuenit quoq; uitij pectoris, & omnibus quibus marrubium.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA MARRUBII.

C

Tempus destillationis eius est, ut tota substantia, radix, caulis & herba inuicem concisa in fine Maij distillentur.

Aqua Marrubij mane ac uespero ad ij. uel iij. uncias pota, facit acutissimam, difficultatem spirandi, excreationem sanguinis, hydropem, confortat stomachum, pectus, pulmonem, iecur, lienem, renes ac uesicam. Confortat foetum in utero, à grauidis foeminis duabus uncias pota. Ingenium & memoriam confortat, & acuit, capiti illita.

Auribus instillata dolores earum leuat, purgat & mundat recentia uulnera, mane ac uespero inde lota. Sanat quoq; aperta ulcera.

Pota pellit phantasmata, & mala insomnia.

Sanat omnes tumores illita.

Et hydropisi laborantibus subuenit, si contineant se ab humidis, & alia nimia potione.

DE MASTICHE.

NOMENCLATURAE.

Mastic.

Mastiche.

Mastix.

Lein weiß Gummi.

D

ANNOTATIO IN MASTICHEM.

MASTICHE, ut Dioscorides inquit, est resina quæ ex lentisco arbore nascitur. Plurima autem & probatissima nascitur Mastiche in Chio Insula, bonitateq; in ea antecedit quæ pellucet, & Tyrrhenæ ceræ candore suo similis est, crassa, friabilis & odorata: quæ contra uiridis, deterior. Adulteratur Mastiche admistis pinea resina aut thure. Importatur & ex India, quadam è spina, Mastiche, Item ex Arabia, Galenus in duos genera colligit, nigram & candidam: nigram Aegyptiam: candidam Chiam uocari prodens. Auulgo & Pharmacopolis *Mastix* dicitur. Sed Plinius & Dioscorides Mastiche nominatio casu dixere.

TEMPERAMENTVM.

Mastiche probatissima est, quæ splendida & candida est. Calefacit & desiccatur in secundo ordine. Habet naturam molliendi & digerendi, unde & stomacho, iocineri, & aluo quæ superfluo Phlegmate obducta est, conducit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Duris apostematibus prodest, emplastri modo imposita.

Oleum

A Oleum Mastiches easdem habet vires: stomacho accommodatum est, multos malos humores attrahit.

Mastiche in aqua decocta, & semine fœniculi admisto pota, concoctionem adiuuat.

Ad dolorem ginginarum, Accipe Mastichen in puluerem redactam, & admisce olibanum, & ei parti maxillæ impone, in qua gingivæ dolent, opitulatur.

Mastiche manducata dentibus, eos candidos reddit, expurgat cerebrum ex malis humoribus, eo modo usurpata,

Dioscorides inquit, Mastiche additur in dentifricia, & illitiones ad extirpandam cutem in facie, item ad replicandas palpebras. Adhibetur sanguinem resistentibus, tussi ueteri. Commanducata oris halitum commendat: & ginginarum tumores reprimit.

DE MELLE.

NOMENCLATURAE.

Méls

Mel.

Honig.

Hydromel, Aqua mullsa, uulgo Medo dicitur. Med oder Honig wasser.

Oximel. Honig mit Essig.

Melicraton, uel mullsum. Honig mit Wein. Ein Claret oder Hippocras.

B

ANNOTATIO IN MEL.

MEL à Græcis *méls* dicitur, Venit hoc ex ère uergiliarum exortu, uel sydere Sirio splendente, sublucanis temporibus. Sunt qui dicant Mel esse cœli sudorem, alij siderum saliuam, alij purgantis se aëris succum. Mellis tria sunt genera, Vernum, ex floribus, constructo fauo, quod ideo uocatur Anthinum: hoc quidem attingi uetant, ut largo alimento ualida exeat soboles. Alterum genus est mellis æstiuui, quod uocatur Horgon, à tempestiuitate præcipua, ipso Sirio exsplendescente post Solsitium. Tertium genus mellis minimè probatum, syluestre, quod Ericæum uocant, conuehitur post primos autumnii imbres, cum ericæ sola floret in syluis. Præcipuæ herbæ ex quibus apes matutinum rorem colligunt, unde mel conficiunt, sunt Rosa, serpillum, apiastrum, papauer, faba, lens, pisum, ocymum, cythisus. Optimum tamen mellificium est, quod

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ex thymo fit, & ob hanc rem siculum mel & atticum palmam fert, propter thymi abundantiam & suauitatem. Mel decoctum crudo melius habetur, neq; enim adeo inflat, aut præcordiorum dolores, ac bilem auget. Corporibus frigidis & humidis conuenit. Senibus ergo mel perutile, ut Galenus inquit: in uigenti autem ætate, & calida intemperie, in bilem peruertitur. Democritus semel interrogatus, quo nam pacto, & inoffensa ualitudine homines, & longiore æuo uitam prorogarent, respondit, Si externa oleo, interna melle delinantur. Ex melle fit Hydromel, quod aquam mulsam uocant. Hanc uulgò uocant medonem. Oximel uinum ex aceto, & melle factum. Oenomeli, id est mulsam uinum, coctum cum melle. Id etiam multi melicraton appellant, hinc Hermolaus inquit: Iulius pollux nescio quàm recte, melicraton scribit esse, quod nunc oenomeli uocamus. Cæteri magno hæc discrimine separauerunt, Dioscorides melicraton dicit, à Romanis aquam mulsam appellari, uel dulcem aquam.

TEMPERAMENTVM.

Mel natura calidum est in primo gradu, & siccum in secundo. Galenus inquit, Mel desiccatur & exalfacit ordine secundo. Primum bonitatis locum obtinet mel, illud quod uerno tempore ab apibus conficitur, Deinde æstiuum magis probatur. Autumnale im-
D probatur, nullisq; uiribus est præditum. Mel quod in Germania habetur optimum esse iudicatur, quod prædulce est, & rutilum, neq; ualde humidum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Candido mellè utendum est in medicinis refrigerantibus. Rutilo autem in calefacientibus medicinis.

Syluestre mel, non est tantæ uirtutis, quàm domesticum.

Mel conducit hominibus debilitatis, usurpatum ut aqua mulsam. Hominibus natura frigidis in calido iuscule exhibendum est. Natura uerò calidis, in calido iuscule dandum.

Mel cum Camphora permixtum, & ad tres dies repositum, maculas faciei exterit, si ex eo inungatur. Idem præstat mel cum felle bouino permixtum.

Mel pectus expurgat, emollit apostemata, tam foris quàm intus in corpore existentia.

Sanantur impetigines decocto cum liquido alumine melle inunctæ. Sanantur eodem pedum clauis. Contra incertos aurium sonores doloresq; cum trito fossili sale tepidum instillatur. Medetur & faucium uitis mel, tonsillis & anginis, in quem usum gargarizatur, & eo colluunt os. Crudum omne mel inflat, ut Dioscorides ait, aluū & tussim proritat, ob quã causam despumato uti oportet.

Mel mun-

A Mel mundificat, oppilationes splenis atq; hepatis aperit, auxilia tur hydropicis, membra debilia corroborat.

DE AQUA MELLIS.

Mel ex apibus distillationi conueniens est, quod colore candidum est. Hoc antequam distilletur, admisceri debet puræ & albæ, lotæq; harenæ, quæ neq; siccata, neq; arefacta sit, ignis primo debet esse lenis ac lentus. Si caput sæpius hac aqua lotum fuerit ac illitum, facit prælongos ac pulchros capillos.

Oculis instillata ualde prodest, pellit quoq; albugines oculorū.

Mundificat impura uulnera & uetera ulcera, si per diem semel atq; iterum ex ea lauentur. Facit carnem in eis renasci, sæpius inde lota, uel si lintecolum in ea madefactum, illis imponatur. Omnibus ambustis medetur lintecolis imposta.

ALIUS MODVS DISTILLANDI MEL.

Accipe mellis quantum uolueris, & immitte illud in uitream metram distillatoriam, & repone xiiij. dies sub simum equinum: & uide ut bene operiatur, deinde uitrum impone fornaculæ distillatoria, quæ cinere sit repleta, mel illud lento igne distilla per uitream metram distillatoriam, quam Alembicum uocant, cum autem stilla re inceperit, tunc partem ignis ex fornacula extrahe, aquam albam quæ primum uenit excipe, lutea autem aqua ueniente, eam separa-

B tim excipe & referua. Item quando hominem pestis inuadit, Accipe huius aque duas uncias, aloë epatici, myrrhæ ruberæ, croci orientalis singulorum decem grana, & folium puri auri, ea inuicem contrita indes huic aque, & egrotanti potui dabis, medetur isti morbo, & multis alijs morbis.

DE MELILOTO.

NOMENCLATURÆ.

μελίλωτος.

Melilotum.

Melilotus.

Sertula Campana.

Corona Regia.

Wilder Klee.

Steyn Klee.

Geeler Klee.

MELILOTVM, Plinius & Celsus Romani sermonis candidi autores, Sertulam Campanam appellant. Cato nulla diminutione usus Sertam Campanicam dixit, ab usu & natali solo tota appellatione hac illi facta: quia folium eius coronamentis sit dicatum. In Campania autem Italiae sit commendatissima: vulgus medicorum **Stein Klee** interpretatur. Est enim genus trifolij, Dioscorides hanc utpote triuiale non depinxit, circa Nolam tamen Italiae gigni, coloris lutei odore languido tradit. Verum tria, ut Ruellius scribit, eius inueniuntur Herbarie rei prudentibus fastigia, vulgare statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suavis, tereti ac per ramos diffuso semine. Alterum aspectu cano, croci odore ac flore, pinguiissimis ac breuissimis folijs. Tertium simile scenograeco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, flore luteo, odorato. Aliqui etiam Coronam regiam appellant, cuius figuram quodammodo refert.

DESCRIPTIO.

Melilotum planta est, super terram inflexa ac propagata flore luteo, coronae regiae similis. Radicem intra terram habet longam, & fruticosam.

D TEMPERAMENTVM.

Calefacit & exiccat in primo gradu.

Semen tribus annis durat integris uiribus.

In medicina hoc usurpatur cum corticibus, est enim semen adeo minutum, ut non absq; corticibus comode possit usui esse. Habet uirtutem confortandi, causa boni odoris.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen decoctum in uino & bibitum, discutit status ex intestinis, prodest oppilationi renum & uesicae. In iusculum uel cibum semen inditum, reddit ipsum odoratum, emendat dentes.

Prodest a postematibus calidis, quae indurata sunt, si emplastrum imponatur, hoc modo paratum, Accipe seminis Meliloti, & scenograeci, seminis lini singulorum paria pondera, atque albo oui admixto, emplastrum inde confice.

Hoc emplastrum confert etiam ulceribus aurium foris applicatum. Conducit quoque ad fluxum hemorrhoidum, & ulcera genitalium, impositum.

Semen singulare est remedium ad fistulas, cancerum & hemorrhoidas.

Vinum in quo Melilotum atque Apium decocta fuerint, hoc saccharo edulcatum, prodest contra obstructionem renu atque uesicae.

Melilotum

A Melilotum confortat cerebrum, & memoriam atq; etiam ment.
bra, si ex eo bibatur. Illitum quoq; idem præstat.

In uino decoctum atq; potum emollit, atq; bene concoquit, uen-
tris dolorem leuat, sanat uulnera: singulare est remedium contra
calculum quocunq; modo usurpatum, expurgat renes & uesicam.

Madefactum in aceto aut rosaceo, capitis dolorem lenit.

Oculis medetur cum lacte aut cum lini semine. Maxillarum quo-
que dolores mitigat, & capitis cum rosaceo, Stomachi dolores in
uino decocta, uel cruda.

DE AQUA MELILOTI.

Ad distillationem conuenientem folia cum floribus ex caulibus
decerptur circa finem Iunij.

Aqua Meliloti pota medetur illis qui perturbatos habent sensus
si linteolum in ea madefactum capiti circumligetur, sensus enim re-
stituit & conseruat, facit ad memoriam pota, corroborat caput,
præseruatq; ab imminentibus morbis.

DE MELISSA.

NOMENCLATURAE.

μελισσόφυλλον.

Melissa.

Apiastrum.

Melissophyllon.

Citrago.

Melifolium.

Mutterkraut.

Melissenkraut.

Herzkrant.

ANNOTATIO IN MELLISSAM.

MELISSA uulgò dicitur ab Herbarijs herba illa quam Diosco-
rides Græce Melissophyllon, Latine Apiastrum uocat, eo qd
apibus sit iucundissimum, unde & hac herba rustici confricare so-
lent aluearia, si quando apes retinere cupiunt ne fugiant. Nicander
Meliphyllon quasi mellis folium appellat. Latini etiam citraginem
ab odore citrei mali dixerunt. A Græcis Melissophyllon dictum
est, quasi folium apium & melleum siue mellitum folium. A Germa-
nis Mutterkraut, id est herba matricaria dicitur, eo quòd matricis
doloribus

DE HERBIS, CAETERISQUE

C doloribus & affectibus subueniat: folijs eius, ut Hermolaus inquit, etiam ad coronamenta puellæ utuntur.

DESCRIPTIO.

Melissa herba est incisuris diuisa & odorata, natura similis Maioranæ.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccatur in secundo ordine. Tam sicca quam uiridis in medicina usurpatur. Potest siccari ad solem, & deinde suspendi in loco umbroso, durat synceris uiribus sex annos. Habet uirtutem confortandi cor. Virtutem æquat Maioranæ, uerum hæc cocta maiorem efficaciam habet, nam ita sumpta, menses longo tempore obstructos trahit, purgat matricem, affert mulieribus robur pariendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Melissa in uino decocta, prodest contra magnam animi defecti-
onem ex frigida intemperie prouenientem, qualis accidere solet mulieribus. Folia Melissæ in uino sumpta, medentur uenenatorum, & præcipuè rabidi canis moribus.

A ieiuno comesta calefacit stomachum refrigeratum, concoctio-
nem adiuuat.

Si mulieres ex ea bibant, cohibet præcipationem matricis.

D res educunt, caputq; leue reddunt.

Folia cum sale temperata & manducata, medentur asthma-
ti, & thoracem expurgat. Vtilis est melissa foeminis insidentibus ad du-
cendos menses.

In uino cocta ac bibita confortat cor, calefacit stomachum.

Folia eius strumis illinuntur, & sedis uitijis cum sale decocta. Ca-
ligines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur. Suc-
cus foeminas purgat, inflationes discutit, & ulcera sanat, Articula-
rios morbos sanat, canisq; morsus.

Melissophyllum marrubio simile est facultate, ut Galenus in-
quit, sed plurimum ab eo uincitur, quamobrem nec utitur eo qui-
spiam. Superuacaneum si quidem foret præsentem marrubio, cuius
tantus est ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Melissophyllo. Cæ-
terum si cui forte ad manum quandoq; marrubium non fuerit, illo
uti liceat, modo non exciderit, quanto ab hoc exuperetur.

DE AQUA MELISSAE.

Herba ipsa sola minutim concisa in fine Maij distillatur.

Aqua Melissæ per diem bis & singulis uicibus ad duas uncias
pota, & capillus quoq; si inde lauetur non sinit hominem canescere.

Eadem pota homines ira commotos ac tristes iterum exhilarat,
bonos reddit sensus, & iucundum colorem.

Confert

A Confert ei cuius stomachus ex frigore uel repletione grauatus est, si ieiunus iij. uncijs eam biberit, sanabitur.

Melissa concisa & parumper contusa bono uino perfundi debet, & per noctem ita reponetur, in fictili uase bene obiecta, deinde distillabitur. Eius aquæ si quis unum cochlear ieiunus biberit, alacres facit sensus, bonum ingenium & memoriam.

Opitulatur hæc aqua, si homo fuerit tactus apoplexia, uel si membra tremere inceperint, siue sit caput, manus uel pedes, quotidie tribus uncijs pota, uel membris inde fricatis. Lingua quoque ex ea fricata, reducit loquelam amissam. Medetur morbo comitiali in potu sumpta, bonum reddit oris anhelitum, sedat omnes interiores tumores, pellit colicam & affectus intestinorum, purgat matricem, facit quoque ad aquam intercutem. Succurrit feбри quartanæ, medetur scabiei & corporis ulceribus, si inde lauentur. Prodest ulceribus oris gargarizata, Sedat dolorem dentium.

Item pota dysenteriam remouet, succurrit in spiritus difficultate non nisi recta ceruice spirantibus, laxat thoracem. Cum sale applicata strumas ceruicis pellit, purgat ulcera, articularios dolores sedat, si ea fricetur. Est peculiaris aqua contra strangulationem uuluarum, in potu enim sumpta, statim auxiliatur. Eadem pota malum sanguinem consumit, bonumque sanguinem iterum generat.

B

DE MENTA.

NOMENCLATURAE.

Ἡδύσμος.

Menta.

Menta odorifera.

Menta sarracenicæ.

Menta romana.

Menta alba.

Mintz.

Balsam kraut.

Unser Frauen Mintzen.

C

DE HERBIS, CAETERISQUE
ALTERIVS GENERIS.

NOMENCLATURAE.

Καλαμίνθη.

Calamentum.

Nepeta.

Calamentum montanum.

Menta non odorifera.

Steyn Mīnz.

Kagen Mīnz.

Nept.

ANNOTATIO IN MENTAM.

MENTA suavissimi odoris herba est, & notissima omnibus, humanoq; generi pluribus nominibus utilis, cum in medicamentorum, tum in condimentorum usu. A Græcis hedyosmos dicta, hoc est suave olens: Menta autem appellata, quod suo odore mentem excitet. Hanc fuisse puellam à Plutone amatã, ferunt Poætæ, uersamq; in herbam sui nominis à Proserpina, cuius pellex erat. Excitat hæc herba, ut Platina inquit, propter inflammationem & humiditatem, demortuam Venerem, hanc ob causam olim duces exercitus uetuerunt, ne milites hac herba uescerentur, uolebant em̄ eos tempore belli esse castos, ne usu ueneris effceminati mollesque torpescerent.

Mentaram differentias omnes nemo rectius distinxit Hieronymo Herbario, ut Ottho Brunfelsius scribit. Ponit autem Sex genera mentarum, quæ hisce Latinis nominibus significantur, utpote Menta, Balsamita, Calamentum, Mentastrum, Nepeta.

Prima est quæ Latine Menta rubea, uel Menta aquatica dicitur, quia rubecum habet caulem, & locis aquosis nascitur, Germanice Bach Mīnz/ Rot Mīnz.

Altera Balsamita & Menta saracenicæ appellatur, à Germanis Balsam Mīnz/ oder vnser Frauen Mīnz.

Tertia Mentastrum agrestis Menta, nascitur in agris, & Germanice Acker Mīnz dicitur. quanquam multi uolunt, hanc esse mentam aquaticam.

Quarta Menta Equina, quæ nascitur albis, rotundis ac hirsutis folijs, & caulibus marrubio sceminæ non dissimilis, eam putat esse Dioscoridis Mentastrum.

Quinta

A Quinta Menta non odorifera Nepeta etiam dicta, quæ à Germanis *Ragen Mintz* dicitur, aut *Steyn Mintz*.

Sexta simpliciter Menta dicitur, vulgò dicitur *Krauser Balsam/ Beyment/ Balsam Kraut*.

DESCRIPTIO.

Menta in hortis nascitur ferè cubitali altitudine, crispis folijs & pinguibus, caulibus quadratis, floribus cœruleis, radice candida, intra terram ultra citroq; fruticante.

Variae sunt species Mentæ. Domestica uiridis est tam hyeme quàm æstate. Habent ferè eandem naturam, quare & eodem modo usurpantur.

TEMPERAMENTVM.

Domestica calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hæc in medicina uiridis uel sicca magis est in usu.

Omnes Mentæ & præsertim domestica, cõfortant stomachum, & concoctionem adiuuant.

Menta prodest contra lumbricos, si in puluerem redacta, sumatur in lacte.

Decocto eius, si tumida genitalia foueantur, tollit euestigio tumorem.

I Menta manducata & duris mammis, quæ lacte turgent, imposita, emollit, & suppurationem prohibet. Eadem comesta aluum soluit, quotidie sumpta, pulchrum reddit colorem, & quouis tempore est salubris.

In uino & oleo decocta, mamillas lactis coagulatione induratas emplastri modo imposita, sanat.

Succus in potu sumptus cum aceto prodest sanguinem excreantibus. Idem capitis dolores mulcet, fronti illitus. Aurium doloribus & tinnitibus cum aqua mulsa subuenit.

Menta in uino decocta & sumpta, grauem oris halitum emendat. Potest addi acetum, & ore inde colluto, dentibus prodest. gingiuas putridas purgat. Ita sumpta exulcerationem linguæ ex calore prouenientem pellit. Linguæ scabriticm confricata leuigat.

Menta, Ruta ac Ceba, eodem pondere sumpta, admistoq; sale, simul contusa, ac imposita, naticis ictui, morsuq; serpentis auxiliat.

Cum melle contusa, & cum aceto temperata, ac imposita rabidi canis morsui, erit remedio.

In cibo aut potu à mulieribus sumpta, menses earum proritat.

Si à ieiuno dentes decocto mentæ colluantur, suppurationem eorum prohibet.

Succus cum melle temperatus & oculis illitus, discutit caliginem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C **Menta** cum aceto temperata, maculas oculorum tollit, propè & circum oculis illita.

Contra fluxum hemorrhoidum illine succum, & breui medetur.

Menta confortat stomachum, calefacit, cohibet singultum, uomitionem, & morbum regium discutit.

Menta morbis frigidis magnam præbet confortationem, animum lætificat, sanat nauſeam stomachi.

Menta æque maribus ac fœminis sistit sanguinem, & purgationes fœminarum inhihet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus curat.

Vlcera in capite infantium mirè sanat, Voci sub certamine utilis duntaxat, & qui gargarizatur uita tumente: adiecta ruta & coriandro ex lacte, Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitij.

Ad ignem sacrum herbae mentae succus expressus, adiecto sulphure, & aceto de penna inunctus, sine mora dolorem sedat.

Menta in uino decocta, uiscerum dolorem renumq; placat. In uino quoq; cum oleo decocta, a postemata dissoluit & curat, emplastri modo imposita. Vuluae ante coitum admota, conceptioni resistit. Et in condimentis peculiarem gratiam habet.

DE AQUA MENTAE.

D Herba ipsa una cum caulibus concisa optimè distillatur in medio Maij.

Aqua mentae mane ac uesperis singulis uicibus tribus unctis in potu sumpta, corroborat stomachum, ac cibum concoquit. Iridem pota prodest ad obstructionem iocineris atq; lienis, aperit uias urinae utpote renum & uesicae.

Excitat ciborum appetentiam, cohibet singultum & uomitum, in potu sumpta, uel stomacho foris illita.

Ore sepius inde colluto, facit ad malum anhelitum & gingiuas.

Facit ad syncopen & uertiginem, si quis acceperit panem hordeaceum, & in hac aqua atq; in uino uel aceto maceratum, naribus admouerit, odor ille magnas praestat uires. Eadem bibita matricem purgat, & linteolum in ea calida intinctum, si imponatur.

Mulierum mammis induratis imposita, lac in ipso concretum dissoluit.

Omnia interius rupta sanat, à iuuenibus atq; etià senibus pota.

Aqua mentae permista cum ruta atq; coriandro & gargarizata, uuam quae deorsum lata est, restituit.

Sanat scabiem puerorum si ex herba in lixiuo macerata lauentur. Prodest contra lumbricos in potu sumpta. Cum uino temperata atq; bibita, confortat atq; calefacit frigidum stomachum.

DE MEN.

NOMENCLATURAE.

Ἡδύσμος ἄργεος.

Mentastrum.
Menta aquatica.
Syluestris menta.
Cyssimbrium.

Wild Mint.
Bach Mint.
Wasser Mint.

ANNOTATIO IN MENTASTRUM.

MENTASTRUM syluestris Menta est, in hortensi & rustica re cunctis notissimum, satis à Dioscoride descriptum, & quale passim ab omnibus & quotidie uidetur. A Plinio aliter describitur, foliorum specie aliter à fatiua differens, quasi figura ocimi, colore pulegij, propter quod quidam syluestre pulegium uocant. Plurimique tamen Mentastrum Mentam aquaticam esse affirmant. Prorsus tanta inter mentam, mentastrum, & nepitam societas est, ut mirum non sit misceri quando ab autoribus earum species & nomina.

DESCRIPTIO.

Mentastrum & species mentae iuxta fontes & fluuios nascens, sed folijs acutis, floribus caeruleis & in summo candidis.

TEMPERAMENTVM.

Est humidę naturę temperatum calore quodam.

VIRES AC IUVAMENTA.

Herba cum radice contusa atq; succus inde expressus atq; siccatu eadem habet uires quas succus humidus. durat annum.

Ad membra contusa ac conquassata decoque maluam cum uino, admistoq; succo, illine, tum sanat, atq; rubram carnem inde remouet.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C In sanitate deterioris usus est Mentastrum quàm satiuā, potest in medicina usurpari ad omnia quibus menta medetur, sed tantum foris adhibetur, non intrò sumitur.

DE AQVA MENTASTRI.

Superiores partes mentastri folia atq; caules inuicem concisa, in medio Maij distillantur.

Aqua mentastri mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iijj. uncijs in potu sumpta, facit ad suffusionem fellis. Itidem sumpta calefacit stomachum.

Ad graueolentiam oris ex dentibus contractum, si inde os sepius colluatur, halitum emendat.

Naribus indita caput expurgat à malis humoribus.

A balneo bibita, ruptis medetur.

DE MERCVRIALI.

NOMENCLATURAE.

ραρβένιον.
Αιρόλις.

Mercurialis.
Linozostis.
Parthenion.
Herba Herculis.
Vnguentaria.
Bingelkraut.
Scheißkraut.
Mistmilt.
Küwurz.
Hunds milt.
Speckmalten.

ANNOTATIO IN MERCVRIALEM.

MERCVRIALIS diuino nomine se commendat, à Mercurio enim nomen ei inditum est, qui eam inuenit, uiresq; ac uirtutes eius hominibus indicauit, unde & Græci ἑρμού πόναν, id est Mercurij herbam appellauerunt. Vulgaris herba est, uinetis & campis ferè omnibus nascens: aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Vna præcipuaq; illi in deſcienda aluo naturæ uis est, & à cunctis in medicinæ usu recepta. Numerauit & M. Cato hanc inter eas herbas quæ familiam rusticam ad deſciendam aluum docebat, monens non multum ex ea accipiendum esse. Duplex genus eius est, Sexu discernuntur, ut

A tur, ut Dioscorides inquit. Semen fert foemina racemosum & multum. Mascula uero iuxta folia exiguum, rotundum, binum, testiculorum specie pendens.

DESCRIP TIO.

Mercurialis gaudet uinetis & alijs locis cultis. Caulem habet uiridem, inter folia semen luteum habet instar urticae rubrae.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in primo gradu. Et est composita, ut Auerrois inquit, ex substantijs contrarijs, hoc est stiptica, acuta, & aquea: & inest ei quando est recens, ut leuiter purget, ita quod est in principio primi gradus in medicinis purgatiuis: & ideo datur in principio febrium ante digestionem: sicut dantur cassia fistula, tamarindi & his similia.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Mercurialis in cibo sumpta, soluit aluum. In aqua elixa, epoto iure, aquam detrahit & Choleram. Capo decoctus cum Mercuriali, iulculo deinde assumpto, prodest tumenti stomacho, relaxat pectus, pellit spirandi difficultatem.

Succus Mercurialis prodest tumidae aluo, illitus. Idem subducit aluum, Praecipue confert egrotis, qui neq; per superiora, neq; per inferiora medicinam accipere possunt.

B Mercurialis decocta & umbilico imposita, uentrem subducit. Vtraq; Mercurialis soluit aluum, olerum modo in cibo sumpta.

Cum oleo rosaceo uel lirino uulue admota conducit ad ciendos menses, & educendos foetus ac secundas. Folia eius aluo imponuntur epiphoris stranguriae & uesicae. Ad aluum soluendam decoque manipulum Mercurialis in iure gallinaceo, illudq; bibe.

Eadem cum iure gallinaceo, uel caponis saccharoq; addito, decocta ac in potu sumpta, leniter mollit aluum & euacuat. Hippocrates instillauit auribus surdis succum, inunxitq; cum uino uetere.

Qui biberit ex succo mediam libram, ut Auerrois autor est, purgat Choleram crassam & Phlegma.

Et si coquatur in uino quando est recens, consolidat magna uulnera, & sanat ulcerationem factam ab adustione ignis. Si folia ipsius coquantur in aceto, ualent multum passioni splenis.

Mirum est quod de utroq; eorum genere a Dioscoride proditur, ut mares gignantur hunc facere, ut foeminae illam. Hoc contingere, si a conceptu succus statim bibatur in passo, edantq; folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto.

Verrucas omnium generum tollunt utriusq; folia, uel succus illitus. Semen utriusq; in sparsum potioni, uel cum absinthio, uel cicere decoctum, regium expugnat morbum. Malis quae serpunt, succus ex aceto medetur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DE AQUA MERCVRIALIS.

Mercurialis cum tota sua substantia, oportunè distillatur in principio Iunij.

Aqua hæc naribus sæpius attracta, prodest ad purgandum caput, facitq; ad destillationes in oculos, nares, atq; aures. Ambustis medetur linteolis imposita, & dolores mitigat. Cum uino temperata & lineis pannis antiquis ulceribus imposita, ea curat. Matutino tempore à ieiuno duabus uncijs pota, expellit superfluos calores, & crassos humores, ut Phlegma & crassam nigram Choleram...

DE MILLEFOLIO.

D

NOMENCLATV-
RAE.

Μυριόφυλλον.

Millefolium.
Supercilium Vene-
ris.

Garbe.
Schaff ripp.
Tausent Blat.
Tausent Garben.

ANNOTATIO IN MILLEFOLIVM.

MILLEFOLIVM à Græcis Myriophyllon appellatur, nomenq; sortitum est à multitudine foliorum. Numerari potest non solum inter herbas coronarias, uerum etiam uulnerarias herbas Chyrurgi em̄ sæpius eo utuntur ad potiones, emplastra, & unguenta, propterea quòd omnibus uulneribus accommodatum est.

DESCRIPTIO.

Millefolium duorum est generum, sed eadem herba. Alterum in cacumine umbellam habet cum rubentibus floribus. Alterum candidum est. Caulem habet duorum palmorum altitudine, habetq; à su-

A betq; à superiori parte usq; ad terram folia crispa & circinata. Ra. dicem intra terram fruticosam.

Mascrescit in altitudinem candidis capitulis, scemina remanet parua. Vtrunq; nascitur iuxta uias, folijs sceniculo similibus.

Millefolium tantam siccandi uim possidet, ut uulnera conglutinet, ut testatur Aegineta.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Millefolium contusum & uulneribus impositum, arcet tumorem. Uulnera recentia ab inflammationis periculo uindicat, si uel recens uel siccum ex aceto imponatur. In butyro maceratum & maxillis impositum, uehementem dolorem dentium ex calida causa creatum, sedat. Radicem eius ieiunus manducet laborans dentibus.

Cum aceto bibitur ad difficultates urinæ & uesicæ, & suspiria. Bibitur & ex alto præcipitatis cum aqua & sale. Millefolium sanguinem uulnerum exiccat.

Millefolium Saniculam & Herbam sortis olerum modo in aqua decoque, deinde iusculum cola per linteum, ac admisce farinam ex semine fenogræci. Postea seuum hircinum & axungiam porcinam eodem pondere, & oleum oliuarum dimidio pondere lique fieri sine, modicoq; cetræ addito, inde confice unguentum. Hoc uulneribus quibuslibet impositum, ea cito sanat. Quæcunq; etiam putrida & antiqua ulcera sanat.

B Millefolium contusum, & à mulieribus applicatum sistit nimium profluuium mensium & est secretum experimentum.

Ad disuriam, id est urinæ difficultatem, Millefolij succus cum aceto potus, mirè prodest sanataq;.

Millefolium contusum cum butyro tumoribus imposito,

DE AQVA MILLEFOLII.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut herba cum caulibus inuicem concisa in fine Maij distilletur.

Aqua Millefolij mane à ieiuno iij. uncijs pota, & præcordio illita, calefacit frigidum stomachum.

Contra uentris lumbricos, prodest in potu sumpta.

Conducit etiam bibita, ei qui colorem suum ex nimio profluuiio sanguinis amisit, & purgat sanguinem, facit ad recentia uulnera, mane ac uesperis, si inde lauentur.

DE MILIO.

C

NOMENCLATURAE.

Κίρρεος.

Miliū.

Σίρξ.

ANNOTATIO IN MILIVM.

MILIVM genus frumenti est, à mille dictum, propter multitudinem acinorum. Miliū aestate feritur Theophrasto, & intra quadragesimum diem metitur, caulis ei arundineus, lanugineus flos, quem circa spicam gerit. Semen in iuba profert folliculo conclusum, effulam enim illam arundinaceam comam iubam appellant, Largior aquatio detrahit folia. Miliū diu seruari potest: quod maximè durat, plus centum manet annos, si condatur quo ventu nō perueniant. Miliū & panicum terram emacrant, & ob eam rem inter uites & arbores frugiferas ferenda non sunt. Miliū ad omnia panico præstantius, suauius editur, facilius concoquitur, uentrem minus coërcet, magis nutrit. Ex milio fit puls & panis prædulcis, quo cisalpini ac maximè Insubres utuntur. Milij è musto subacti præcipuus usus ad frumenta est: in annum siquidem durat panis ex milio factus, ut Dioscorides ait: minus omnibus alijs frumentacijs nutrit.

DESCRIPTIO.

Miliū semen est cuiusdam herbe, cuius usus est in cibo. Hoc semen inter omnia frumenta minus nutrit.

TEMPERAMENTVM.

Miliū emacrat hominem, arefacit omnem humorē hominis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Refrigerat in primo &, exiccat in secundo ordine.

Miliū

A Milium ac panicum refrigerandi siccandiq; & exiguas in nutriendo vires possident, aluum morantur, ut *Ægineta* scribit.

Milium in posteriore parte coxendicis impositum sistit dysenteriam. Eodem modo nimium profluuium menstruorum restringit.

Cum aqua hordeacea decoctum, & umbilico ac pudendis impositum, tollit diabeticam passionem.

Ita quoq; tollit stillicidium urinæ.

Neruorum doloribus, & alijs feruens in sacco ponitur, neque aliud utilis: quoniam nihil leuius molliusq; & caloris capacius.

Farina eius cum pice liquida serpentium, & multipedæ plagis imponitur.

Confecta ex eo puls, aluum sistit, sed urinam cit.

Succurrit idem præsentem remedio torminibus, alijsq; doloribus feruens inditum saccis, & impositum.

DE MILIO SOLIS.

NOMENCLATURAE.

Μίλιον.

Milium solis.

Lithospermon.

Saxifragia alba.

Cauda porcina:

Grana solis.

Herculea herba,

Weer Hirs.

Weisser Steinbrech

C^e **M**ILIVM solis herba est quæ apud Dioscoridem & Plinium, Lithospermon dicitur, id est lapidosum semen, Ab omnibus tam officinis quàm medicis, hodie Milium solis appellatur, quòd semen candore solaris ac lucis splendore fulgeat. Sunt qui ob seminis duritiem, Herculeam herbam nominent. Est autem, ut Brunfelsius indicat, species Saxifragiæ, unde & Saxifragia alba dicitur, Inter omnes herbas, Lithospermo nihil est mirabilius, nec quicquid inter herbas maiore quidem miraculo se aspexisse Plinius scribit. Tantus est decor, uelut aurificum arte, alternis inter folia candidantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis, Gerit iuxta folia singulas, ueluti barbulas, & earum in cacumini-
bus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia uerò lapidea, uide Plinium lib. 27. cap. 11.

DESCRIPTIO.

Milium solis gaudet montibus petrosis & altis, folia habet colore ex uiridi nigricantia, inter quæ & caules, semen minutum & candidum, magnitudine coriandri, continetur, ad rotundi lapilli modum.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit & siccatur in tertio ordine. Semen natura efficacius quàm herba.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen in puluerem contritum, & per diem pondere unius drachmæ in uino albo potum, calculum renum & uesicæ frangit, ciet urinam.

Accipe semen Milij solis, se. feniculi, petroselini, apij, pari mensura, & ea in uino decoque. Hoc multam & malam materiam ex uesica pellit, unde podagra nonnunquam generari solet, in potu sumptum.

Puluis ex semine Milij solis in uino sumptus, stillicido urinæ uel Stranguriæ succurrit.

Semen hoc quocunq; modo usurpatum in lauachro, in quo Malua, Chamomilla, Origanum, Hedera terrestris decocta fuerint, multos affectus uesicæ, & lumborum repellit.

Semen Milij solis decem annis seruari potest, integris uiribus.

DE AQVA MILII SOLIS.

Milium solis in fine Maij, uel in principio Iunij tempestiue distillatur.

Aqua Milij solis triginta uel quadraginta diebus mane & uesperis singulis uicibus, tribus uncijis pota, medetur calculo & lithiasi renum & uesicæ: expurgat quoque renes & uesicam.

A DE MORIS BACCAE

NOMENCLATURAE.

Rubi.

Rubus.

Mora Baccæ.

Mora Rubi.

Bromberent.

ANNOTATIO IN MORA BACCAE.

ORA Baccæ Hieronymus nobilis Herbarius, & officinæ appellant, quæ à Latinis autoribus Mora Rubi appellantur, quod etiã Brunfelsius in suo Herbario Germanico testatur. Huc accedit quòd Vergil. Marcellus

scribit. Rubus chamæbatos siue Rubus simpliciter à Latinis appellatus frutex est, cuius Mora extrema æstate maturescencia, aibus grato & hominibus non inutili cibo in sepibus nigrescunt. A Theophrasto duo ponuntur Rubi genera, scilicet Cynosbatos, id est Rubus caninus, & Chamæbatos, id est humilis rubus. Cynosbatos fructum fert rubrum, oblongum, similem oliuæ nucleo: intus uerò habet lanuginosa semina, qualia in fructibus rosarum reperiuntur. Chamæbatos humilis rubus, à Dioscoride simpliciter Rubus appellatur. Eius quoq; duo genera inueniuntur. Vnum per dumos repit grandius, fungosum, minacibus spinis, nocentibus, aduncis, flore candido, moris maioribus, & nigris. Alterum genus humi serpit in aruis, transeuntium cruribus inimicū, Moro nigro, quod estur, sed longe minori, non iniucundi gustus, minoribus spinis, & minus hamatis, rjs, in utroq; genere succus inest sanguineus, & ueluti cruore arro manus inficiens.

DESCRPTIO.

Rubus est longus frutex spinis aduncis, folia habens ad uitis similitudinem. Gaudet autem in sepibus nasci.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo gradu, medetur calculo.

Ægineta inquit, Rubus abunde adstringit & siccat, qua de causa & uulnera committit, & defluxiones sistit. Radix autem præter adstrictionem, non parum etiam subtilis est, unde renum calculos confringere est idonea. Fructus rubi si maturus est, magis calfacit, si mulq; mediocriter adstringit, ac ideo cibo idoneus est, immaturus

C autem & acerbus est & ualde siccatur, præsertim retorridus. Eadem etiam flos efficit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Succus ex rubi moris permixtus cum syrupo de saluia, à leprosis utiliter sumitur, & illis qui ad eum morbum propensi sunt quoque prodest, quotidie pondere unius uncie sumptus.

Succus ex moris rubi in balneo corpori illitus, medetur scabiei, nitidamq; reddit cutem.

Ramorum rubi decoctum denigrat capillos, ut Dioscorides inquit. Bibitur quoq; ad sistendam aluum, mulierum fluxiones cohibet. Ginguias confirmant, & oris sanant ulcera, quas uocant aphthas, commanducata eius folia. Compefcunt eadem quos herpetas uocant.

Capitis manantia ulcera & procidentes oculos sanant.

Sanant & condylomata hæmorrhoidalsq; emplastri modo imposita. Cibum in stomacho non continentibus, cardiacisq; concisa mox imposita profunt. Quinetiam succus ex folijs caulibusq; expressus, mox in sole densatur, prædictis omnibus efficacius medetur. Fructus præterea succus in integra maturitate expressus, ad oris medicamenta accommodatus est. Sistit præterea aluum in media maturitate in cibo sumptus: potus postremo flos eius in uino aluum sistit.

Inter adstringentia medicamenta, nihil est efficacius quam rubi mora ferentis, radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & sedis foueantur, tantaq; uis est, ut spongiæ ipsæ lapidescant.

DE AQUA EX MORIS RUBI.

Conueniens tempus distillationis eorum est, quando plene sunt matura, uerum mollia non sunt decerpenda, eluere autem ea prius oportet, & iterum siccare, deinde in Balneo Mariæ distillanda sunt.

Aqua hæc calculo infantium medetur, mane & uesperis singulis uicibus ad ij. uncias ab ipsis in potu sumpta.

Ad Lithiasim renum & uesicæ prodest.

Prodest affectibus uuæ in gutture gargarizata, ulceribus gutturis medetur per diem quater calida gargarizata.

DE MORIS CELSI.

A

NOMENCLATURAE.

Μορεα.
Συκαμινον.

Morus.
Morum.
Morum Celsi.

Maulberbaum.
Maulbern.

ANNOTATIO IN MORA CELSI.

B MORVS nota omnibus arbor est. Morum quod Sycaminon à Græcis dicitur, fructus est, à mora, id est tarditate, ut quidam putant, nomen habens. Nam postrema omnium arborum morus floret, propter quod prudentissima arborum dicitur: quia lædi se à frigore non sinit, neq; inconstantia ueris periclitari uult, neq; etiam inexpectatis gelicidijs opes suas amittere. Sunt tamen qui à Græco, id nominis deriuent, *μαυρον* enim nigrum dicitur. Morus plana diligit, nec temere in montibus conspicitur: tardissimè senescit, fructibus minimè laborās. Mora carne & succo constant, qui uinosus eis est, & colore sanguineus. Trinum habent colorem. Primo albescunt, deinde rubescunt, postrema nigerrima fiunt. Mora Celsi uulgò à medicis dicuntur. Vt mora recentia diu durent, hoc modo facies: Succum ex moris exprimito, miscetoq; cum sapa & in uitreo uase cum moris mittito, uiridia diu seruabis.

DESCRIPTIO.

Morus arbor est ferens fructum ad rubi modum, sed longiorem & dulci sapore.

TEMPERAMENTVM.

Mora, ut Ægineta scribit, impense humectant, mediocriter refrigerant, ac ante alios cibos præsumpta, uentrem soluunt, non admodum ingrata stomacho, sed exigui alimenti.

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IUVVAMENTA.

C Mora aluum sistunt, præsertim arida, & ita in uina sumenda sunt. Galenus inquit, Mori fructus quidem uentrem subducit, immaturus uerò ubi aruerit, admodum restringit. Itaq; ad dysenterias accommodus est, & affectiones coeliacas & quascunq; alias fluentes: contunditur autem ac obsonijs commiscetur, uelut rhoi fructus, aut si cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibat.

Mora uti idem inquit, ubi in purum uentriculum, & prima fuerint ingesta, citissimè transeunt, & alijs cibus suo ueluti ductu, uiam struunt, uerum secundo loco assumpta, aut prauo in uentre humorum occurrentia, celerrimè alijs unà cum cibus corrumpuntur, alieno quodam atq; indicibili corruptelæ modo: similiter cucurbitis.

Cortices mori aluū laxant, & expellunt latos lumbricos, si quis puluere utatur.

Contusa mori folia, & ex oleo illita ambustis medentur, & extrahunt calorem.

Folia in aqua coelesti decocta, ac in ore retenta, ingentes dolores dentium sedant.

Folia cum aceto imposita, egregium remedium præstant ad restringendos sacros ignes.

D Succus in æneo uase decoctus & insolatus, adstringendi uim & naturam acquirit, additoq; illi exiguo melle, facit ad destillationes, ad ea quæ pascendo serpunt, & tonsillarum inflammationes. Auferuntur autem remedijs huius uires, additis alumine scissili, galla, myrrha, & croco.

DE AQVA EX MORIS.

Mora sunt distillanda, quando bene sunt matura.

Aqua hæc per diem ter uel quater duabus aut tribus uncijs gargarizata, repellit ulcera gutturis.

Thoracis apostemata quoq; remouet, ad illum modum bibita, pellit & emollit pituitam in corpore.

Itidem pota, expellit & dissoluit in corpore sanguinem concretum, medetur tussi, relaxat thoracem.

Mitigat uenas si sæpius ex ea illinantur atq; fricentur, & per se iterum siccentur.

Aqua ex immaturis moris facit ad oculos illita & circum fricata: sæpius gargarizata auxiliatur uuulæ, tollit omnem asperitatem, exulcerationem, atq; calorem gutturis.

Eadem mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs bibita, uel potui admista, facit ad apostemata iocineris.

A DE MORSV DIABOLI.

NOMENCLATURAE.

Morfus Diaboli.
Iacea nigra.

Teuffels Abbis.
Abbis.
Apostemenkraut.

ANNOTATIO IN MORSVM DIABOLI.

MMORSVS diaboli à Hieronymo Herbario Iacea nigra appellatur, qua nomenclatura apud ueteres autores appelletur, medicis adhuc nondum exploratum est. Hæc herba in multis signis Scabiosæ similis, præterquam in radice, an eius quoddam genus sit, ex autoribus certò probari non potest, certè cum uiribus multum conuenit. In radice Valerianæ herbæ similis est, cætera tamen dissimilia. Singulare miraculum in radice huius herbæ conspicitur, quæ paruas habet radículas, in medio autem apparet, quasi uera radix cui caulis innititur, esset præmorfa, aut amputata. Vnde Barbari & antiquæ uetulæ fingunt, hanc herbam morsum diaboli inde dictam, quòd præmorfam inferne radicem gerit, quam à cacodæmone fabulantur, extemplo ubi nasci cœperit, uel fodi, uel præcerpi: ne in usum ueniat humane uitæ.

DESCRIPTIO.

Morfus diaboli herba est quæ habet radicem candidam, & inferne mutilam & quasi præmorfam, Flores autem cœruleos. Nascitur in locis incultis inter sepes, & aliquando in pratis.

TEMPERAMENTVM.

Herba ac radix easdem uires habent, calefaciunt & siccant primo gradu.

Radix contusa ac inflammationi imposita, eam extinguit. Radix in Autumno colligenda est, durat ad duos annos integris uiribus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba adhuc uiridis usui est, contra omnes affectus exteriores corporis, intrò sumi non debet, quia calorem adfert.

Morfus diaboli auxiliatur contra pestem, omnia uenena, punctiōnem circa cor, apostemata pectoris, & omnem sanguinem con-

DE HERBIS, CAETERISQVE

Cretum ex contusione, casu, aut percussione collectum. Habet enim uirtutem incidendi & dissoluendi.

DE AQUA MORSVS DIABOLI.

Tempus distillationis eius est, ut herba flores, radix & caulis cum tota substantia concisa ac contusa distillentur, quando herba flores gerit.

Aqua hæc per diem bis singulis uicibus iij. uncij. in potu sumpta, succurrit illis quibus ex contusione casu, aut iactu, sanguis in grumos concretus est, medetur ulceribus corporis, facit ad punctio nem lateris & apostemata circa cor, thoracem, & iecur.

Eadem omni matutino tempore à ieiuno duabus uncij. pota, præcipuè prodest ad præseruandum hominem à peste.

DE MYRICA

NOMENCLATURAE.

Myrica.

Myrica,
Erica.

Heyde.

ANNOTATIO IN MYRICAM:

MYRICAM literatores uocant uulgarem illum fruticem, quem Germanice Heyde nominamus, unde apes in autumnu si non adeo generosum qualecunq; tamen mel conficiunt. Hunc fruticem rectius iuxta descriptionem Dioscoridis, & Plinij Ericen nominabimus. Nam Myrica arbor est quam Romani Tamaricen, recentiores Tamariscum nominant. Nascitur autem prope paludes & in stagnantibus aquis, fructum fert quemadmodum & florem concretionem sua muscosum. Erica autem, ut autores iam prædicti scribunt, est arbor

A est arbor fruticosa non multum à Myrica differens colore roris marini, multo tamen breuior Myrica. Vescuntur eius flore apes, de quo Mel nequaquam generosum conficiunt. Nascitur in syluis & plerunquam etiam propè syluas.

TEMPERAMENTVM.

Myrica vulgò dicta calefacit atq; desiccatur natura. Gaudet locis harenosis. Caulis nascitur ad cubiti altitudinem, flores sunt colore spadices.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Flores eius in melle ac saccharo macerati, & mane ac uesperis sumpti, pellunt febrem quartanam.

Hoc fiet in Autumno octo ex ordine dies.

Flores in uino sumpti, prosunt membris paralyticis.

Flores in puluerem contriti, & cum Auricula muris, atq; Origano pari pondere permisti, & dimidium pondus sacchari si addatur, auxiliatur contra album fluxum mulierum non naturalem, ad modum Trageæ sumpti.

Contra omnem dolorem coxendicum decoque hos flores in aqua, qua coxas & aluum inunges à balneo.

DE AQUA MYRICAE.

B Hoc frutice florente, herba, folia, & flores simul decerpta & conuulsa distillantur.

Hæc aqua ultra modum conducit ad imbecillitatem & caliginem oculorum, mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus guttis instillata.

DE MYRRHA.

NOMENCLATURAE.

Συρίρα.

Myrrha.

Myrrh.

ANNOTATIO IN MYRICAM.

MYRRHA arbuscula est in Arabia præcipuè nascens, ut Plinius scribit, altitudo ei ad quinque cubita, nec sine spina, cortice duro, & intorto, cuius gutta quæ sponte stillat uiridis est, & amara, quæ eodem nomine uocatur Myrrha Arabica, siue facte, id est gutta, siue stilla Myrrha. Eius uirtus est, ut corpora imputribilia reddat, Eligenda est Myrrha, ut Dioscorides docet, quæ recens, fra-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C gilis, non ponderosa sit, & undiq; sibi ipsi concolor, & quæ confra-
cta candidas unguium modo, lenesq; uenas intus habeat, amaro gu-
stui & odorata. Hæc in nostra Myrrha quæ in officinis extat, non
sunt, unde omnes docti concludunt, nos uera Myrrha cerere, & ad-
ulterinam esse, quæ ad nos adfertur. Ex Troglodytica regione que
est Africæ pars, probatissima myrrha adfertur. Myrrha autem
quam nos habemus, ut Antonius Musa putat, ea est quæ secundo
loco à Dioscoride scribitur, & caucalis uocatur.

TEMPERAMENTVM.

Myrrha calida est & sicca in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pillulæ confectæ ex Myrrha & Storace, ac sumptæ, profunt con-
tra asthma & tussim, expurgant caput à catharro.

Myrrha cum uino decocta, & in potu sumpta, concoctionem
adiuuat, & calefacit stomachum.

Suffitus ex Myrrha ore & naribus attractus, confirmat cere-
brum.

D Eadem conducit sterilibus sceminis, que concipere nequeunt, in
uino sumpta, uel suffitu inde ab inferiore parte facto.

Quibus aluus ualde est constipata, utantur Myrrha in iusculo
cafei, tum auxiliatur.

Viscosos humores in spiritualibus membris purgat.

Mollit præclusos muliebres locos Myrrha & aperit. Menses
fœtusq; celerrimè extrahit, ex absinthij lupinorumue diluto, aut ru-
tæ succo apposita.

Contra ueterem tussim magnitudine fabæ deuoratur: eodem
modo ad orthopnoeam, ad laterum dolores, ad alui profluuiâ, ad
dysenterias.

Horrores febrium discutit, duabus horis ante accessionem cum
pipere & aqua pota.

Subiecta linguæ succtu gutturis scabritiam emendat, obtusam
uocem expedit.

Commanducata grâues halitus oris, & ingratum animæ fœto-
rem abolet, & cum alumine liquido peruncta, uirus alarum extin-
quit: cum uino & oleo colluit os, quibus ginginæ labant, sic mobi-
les firmat dentes & stabilit.

DE MYRTO ET MYR- TILLO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Myrtiv.

Myrtus,
Myrtillus,
Pors.

Heydelbeer.

ANNOTATIO IN MYRTVM.

B MYRTVS est arbor in Italia oleæ similis, sed ramis folijsq; minoribus, angusta fronde, perpetua, seriatim disposita, flore supra fructum insidente, baccis nigris, piperis gustu, succo uinoso, stirpe inæquali & ramosa. Præest Venus arbori, quippe quæ littoribus maximè proueniat. Ex baccis eius fit uinum quod myrtidatum uel myrtiten appellant. Per Myrtillos autem medici intelligunt Mora illa syluestria, quæ à Germanis Heydelbeer dicuntur. Nonnulli ea Latine appellant Mora dumī, Apud Dioscoridem & Plinium non describuntur.

DESCRIPTIO.

Myrtilli sunt uirides arbusculæ, folijs purpureis, fructus habent qui representant formam iuniperorum, gaudent locis montosis.

Myrtus est uiridis arbor, quæ nigredine quadam est permixta; est etiam quæ ruborem representat. Prior est melior.

Hæc arbuscula producit fructum atq; semen: fructus potest seruari duobus annis, folia siccantur ad solem, sed flores recentes maiorem habent efficaciam.

TEMPERAMENTVM.

Folia, succus, flores, & fructus sunt eiusdem naturæ. Habent uero tenuem caliditatem, atq; etiam frigiditatem, uehementer desiccant. Constat enim, ut Galenus docet, hæc planta ex contrarijs substantijs.

VIRES

DE HERBIS, CAETERISQVE

VIRES AC IVVAMENTA,

C

Succus medetur pulmoni uitiato, refocillat thoracem malum, ciet urinam.

Ex folijs si quis bibat, medentur moribus uenenatorum.

Folia in uino elixa, & uulneribus emplaftri modo imposita, ea citò sanant.

Eadem in aqua cocta, & linteolum inde madefactum, ac oculis applicatum inflammationem ac tumorem tollunt. Inter omnes Syrupos qui faciunt ad dolorem pulmonis, nullus est melior quàm Syrupus ex myrto.

Fructus prodest sanguinem expuentibus.

Succus ex hoc fructu ciendæ urinæ est accommodatus, tollit uellicæ erosiones.

Sequuntur Herbarum nomina de
Litera N:

DE NASTVRTIO.

D

NOMENCLATVRAE.

Κάρδαμον.

Nasturtium Cardamum.

Nasturtium agreste.

Nasturtium aquaticum

Senacion;

Kressen.

Gartenkresse.

Wildkresse.

Bunckresse.

A

ANNOTATIO IN NASTVRTIVM.

NASTVRTIVM notum ubiq; nunc olusest. A Græcis *καρδαμου* dicitur, *ἀπὸ τῆς καρδίας*, quoniam cor fouet, & in sincopē illa, quam medici cardiacā uocant, plurimum ualet: nempe dum uires alicui repente deficiunt, ut animo linquatur. Vel Cardamum dicitur, ut Erasimus exponit, quasi cor domans. Nasturtium autem appellatum est, ut Plinius docet lib. 19. cap. 8. à naribus torquendis, quòd odore & seminis acrimonia, sternutamenta prouocet. Hinc factum est prouerbum. Ede nasturtium, quod in socordem, hebetem & stupidum olim dicebatur, propterea quòd huic efficaciam inesse credant, erucæ contrariam: uim enim uigoremq; animi suscitare, uenerem coercere, quum illa ediuerso Venerem acuat, uim mentis hebetet. Dioscorides tradit nasturtio uim esse similem Erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Cæterum quòd ait Nasturtio stimulari Venerem, dissentit à Plinio.

Nasturtium olus est, quo Germani plæruncq; utuntur in acetario, sed uidendum est ne edatur absq; herbis refrigerantibus, ut lactuca, acetosa, & portulaca, quæ igneam uim temperent, quemadmodum & Galenus præcipit, non esse comedendam Erucam sine lactuca, ut contraria uis temperetur.

B

DESCRIPTIO.

Nasturtium hortense est acris herba, sapore cepæ similis, caulem habet cubitalem, floribus albis, ex quibus fit calyculus latus, in quo semen continetur, semen est rubicundum, acris sapore. Crescit ubicunq; seritur.

Nasturtium duorum generum est. Alterum mite, alterum syluestre. Syluestre nascitur locis aquosis & in fluuijs, quod etiam maximis pollet uirtutibus.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtium calefacit & desiccatur in tertio ordine. Platearius inquit: Nasturtium est calidum & siccum in quarto gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen eius præcipuè competit usui medicinæ, & in multa efficacia per quinq; annos seruat. Herba uiridis magnæ est efficacis, exicata modicæ.

Semen habet uirtutem calefaciendi & desiccandi superfluos humores, & fermè æquat uirtutem Sinapi.

Semen in uino sumptum, foetum mortuum expellit:

Cum aceto bibitum, tumorem lienis discutit.

Cum melle comestum, tussi remedio est, pectus relaxat.

Contra paralytim linguæ ualet, semen masticatum, & in ore retentum.

Non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Non conducit ut Nasturtium solum edatur, nam vires hominis comminuit, & malos generat humores, gaudet enim nasci in humida terra, & raro apud solem.

Semen destillationes capitis restringit, absq; nocumento, si integrum sumatur.

Semen in puluerem redactum, & per nares assumptum, expurgat cerebrum, & medetur doloribus capitis.

Semen Nasturtij auxiliatur contra paralytim, in uino coctum, & ita calidum in sacculo membro paralytico impositum.

In lethargia fit sternutamentum ex puluere seminis eius.

Semen cum siccis ficibus decoctum, & gargarismate ex eo facta uiam relaxatam eleuat & siccatur.

Ad capitis uitia, & porrigines & surfurcs nasturtij semen miscetur cum adipe anserino, & tritum inunge.

Egressum anum reprimat puluis leminis illitus.

Semen ex uino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito mentastro: prodest & contra suspiria, & tussim cum origano, & uino dulci: pectoris doloribus decoctum in lacte caprino succurrit: panos discutit cum pice: extrahitq; corpori aculeos, & maculas illitum cum aceto.

Coxendicibus & lumbis cum polenta & aceto illinitur.

D Lienem incremento laborantem extenuat ex uino potum, uel cum fico. Contra carcinomata adijcitur ouorum album,

Semen in aceto decoctum, dissoluit schrophulas.

Succus capillorum sistit defluuia.

DE AQUA NASTURCII.

Tempus distillandi Nasturtium conueniens est, in fine Mass.

Aqua Nasturtij facit ad uariolas & parotidas, si cum melle permista, lineis pannis in ea immersis imponatur, quibus siccatis iterum eos madefacies, tum rubras maculas extrahit. Si uariolas in cruribus habueris, tum ex talo pedis sanguis detrahendus est, & bibere eam mane ac uesperij permistam cum aqua fragorum. Abstineas ab omnibus calidis cibis.

Aqua Nasturtij mane ac uesperij iij. uncij. pota, discutit tumorem, pellit lumbricos uentris.

Vlcera & tumores gingiuarum reprimat, si sepius inde fricentur: De Nasturtio Aquatico, uide infra in Capitulo de Senacione.

DE NENYPHARE.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Nymphaea.

Nenuphar:
Nymphaea,
Claua Herculis.
Papauer palustre:
Alga palustris.

Seebium.
Herculis wurzel.
Sornwurz.
Kollerwurz.

ANNOTATIO IN NENUPHAR.

ENUPHAR ab officinis Barbara uoce uocatur, quam Romani pariter Græcis Nymphæam dicunt. Plinius inquit, à Nympha nomen huic herbæ factum fuisse, quæ claua ab Hercule interfecta sit, uel ipsa Zelotypia eius in tabuerit, & in palustrem hanc plantam mutata: Quare Heraclion uocant aliqui, alij Rhopalon à radice clauæ simili. Iuxta Dioscoridem tamen Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet loca. Vulgaris & notâ omnibus herba, qua nihil in palustribus speciosius nascitur.

DESCRIPTIO.

Nenuphar planta est in fluuijs & aquis stagnantibus nascens, ex aquæ uado magna radice prodiens, folijs latis & rotundis super aquam supereminentibus. Floribus candidis aut luteis ex quibus fit capitulum uiride ad Papaueris formam, in quo semen continetur;

Est autem in duplici differentia. Altera enim candidos habet flores, ea bonitate antecellit, Altera uerò luteos flores: quæ non adeo

DE HERBIS, CAETERISQVE

C est probata ut prior. Flores in Septembri collecti, per duos annos in multa efficacia seruantur.

TEMPERAMENTVM.

Nenuphar est frigida & humidæ complexionis in secundo,

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fit ex floribus Syrupus, cuius usus est in febribus acutis, & ad hepatis ardorem.

Talem Syrupum hoc modo conficies: Accipe flores Nenupharis & in aqua elixos, linteolo percola, & quantum uolueris sacchari admisce, paratur eodem modo, quo Syrupus uiolarum.

Contra dolores capitis ex calore, idem usurpatur.

Saraceni imponunt flores per noctem in aqua, & mane bibunt eam, & etiã nares ea illinunt, priusq̃ in lucem prodeant, quicumq; hoc faciunt, eo die nullum dolorem capitis sentiunt, neq; ullus morbus eos inuadit. Syrupus ille sumptus, aluum emollit, facit ad febres æstiuales, extinguit calorem.

Flores in medicina usurpantur, & herba minimè.

Radices eius rades & dabis manducare dysenterico diebus decem, & sanabitur.

Succus radice in uino rubeo bibitus, idem præstat.

D Nenuphar conciliat somnum, inflammationem capitis, iocundis, stomachi, atq; cordis sedat.

Si coquatur in oleo, cū rosa uiola, & pauillo uini granatorum, usq; ad uini consumptionem, erisypelam extinguit, & Cholericæ apostemata, si inde illinantur.

Restringit sanguinem, subducit aluum, semen autem sistit.

Semen cum uino potum uentrem sistit. Nymphæa tumoribus imposita, eos repellit.

Cœliaci utiliter in uino bibitur, & intestinorum torminibus, Lienem minuit.

Stomachi atq; uesicæ doloribus emplastri modo imponitur. Vitiligines ex aqua exerit.

Capilli defluuia, quas ἀλωπεκίας dicunt, cum pice imposita explet.

Bibitur etiã contra nocturnas Veneris & somniorum imagines, quas compescit & restringit. Trita plagis imponitur.

Succus cum uino tritus, datur dysentericæ compescendæ. Testium tumori super imponitur. Plagæ, trita & imposita, sanguinem sistere creditur.

Venerem in totum adimit Nymphæa, ut Plinius autor est, semel pota in xl. dies.

Insomnia quoq; Veneris, à ieiuno pota, & in cibo sumpta, Illita quoq; radix genitalibus, inhibet, non solum Venerem, sed effluentiam geni-

A etiam genituræ, ob id corpus alere, uocemq; dicitur. Quam ob causam monachis alijsq; personis religiosis qui castitatem uouerunt, conducibilis esset herba.

DE AQUA NENUPHARIS.

Candidi flores Nenupharis cum plene sunt maturi, recto tempore in Balneo Mariæ distillantur.

Aqua hæc x. aut xiiij. dies in potu sumpta mane & uespert singulis uicibus ad duas uncias, facit ad fellis suffusionem, & calidam atq; siccam tussim. Prodest illis qui apostema pectoris cum dolore laterali habuerint. Cum saccharo pota, prodest contra ulcera intestinorum, mollit aluum calidam: conducit ad antiquum & aquosum ramicem.

Contra calorem pestis confert bibita, dolorem capitis pellit, atq; tussim sedat, facit ad apostema lienis, si ex calore proueniant.

Omnes inflammationes potenter extinguit in corpore hominis, mane ac uesperti linteolis imposita. Præcipuè prodest ad refrigerandum caput, si sæpius illinatur, & calido cordi succurrit linteolis imposita. Valde prodest contra tabem intrinsicus sumpta, uel extrinsecus imposita. Ardens iecur refrigerat, foris imposita lincis pannis.

B DE NESPILO, QUAM LATINI
MESPILVM APPELLANT.

NOMENCLATURAE.

Μέσπιλον.
Μέσπιλον.

Nespilus.
Nespilum.
Mespilus.
Mespilum.
Nespelbaum.
Nespelen frucht.

ANNOTATIO IN NESPILO.

NESPILVS uulgò dicitur arbor quæ à Latinis pariter & Grecis Mespilus dicitur, cuius fructus Mespilum dicitur, Galenus communi uocabulo tricocum quasi trioffsum, aut trigranium ab aliquibus appellatum meminit, quoniam tria intus grana siue li-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C gna seminis loco, fructus contineat. Galli, ut Ruellius scribit duo obseruant Mespili genera, unum quod rarioribus horret spinis, in dumetis & nemoribus neque non uiuis sepibus quasi syluestre nasceus, pomo paruo, & per initia tam acerbo, ut uix edendo sit, prius quam per hyemis frigora mollescat. Alterum grandiore pomo, ita ut mala reliqua magnitudine peræquet, sine spinis, quod uidetur crebro insitu in hortis committuisse, & feritatem cultu deposuisse. Dioscorides ponit & aliud Mespili genus, in Italia nasceus, quod plæriq; Epimelida appellant, nonnulli uerò setanium. Poma Mespili per gelicidia acerbitate domita in passo uel mulso coquuntur, adiecto cinamomi momento, cibatu uescientibus gratissimo: fructum usurpant medici ad coërcendum alui fluentis impetum. Mespila ad seruandum leguntur nec dum mitia, quæ & in arbore diu durabunt, uel in urceolis picatis, uel in ordinem suspensa, uel ut quidam uolunt, posca uel sapa condita. Die serena legantur ac media, & paleis obruantur, discreta ne uicissim ea tactus adficiat, uel cum pediculis lecta semimatura & salsa aqua per dies quinq; macerata, postea sæpe infundantur, ut enatent. Seruantur & melle, si minus matura legeris. Hæc arbor folijs est prius rubris quam deciduis, radice inextirpabili, ignota Italiæ Catonis æuo.

DESCRIPTIO.

D Mespilus arbor est spinosa cuius fructus sunt flauo colore, figura & magnitudine exigui mali, & concoctu difficiles, folia habet arbor cotoneo similia, & corticem asperum.

TEMPERAMENTVM.

Mespila sunt frigida & sicca naturæ.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Astringit in cibo Mespilus, stomacho utilis, & aluum sistit, ut Dioscorides scribit.

Mespila uomitionem per superiora cohibent, stomachum confortant, singultum & cruditatem pellunt.

Ante cibum sumpta Mespila uehementer dissolutum stomachum astringunt, ut Platina inquit, fluxus alui immodicos fortissimè reprimunt, ob frigiditatem & siccitatem, dentium doloribus medentur. Folia quoq; eius & cortex, itemq; radices tunse & impositæ, feruori ac tumori subueniunt: sicca & trita cum melle ad cicatricem uulnus adducunt.

Eorum succus cum uino haustus, ueneficis potionibus repugnat.

DE NIGELLA.

NOMEN.

NOMENCLATURÆ.

μελάνθιον.

Nigella.

Git.

Katen.

Kaden.

Schwarz Coriander.

Schwarz Kümmel.

ANNOTATIO IN NIGELLAM.

NIGELLA Latinis, Grecis Melanthion dicitur, ab utrisq; nomen ei inditum ratione nigri seminis. Git quoq; à Latinis appellatur. Sciendum est herbam illam quæ passim in segetibus nascitur Nigellæ cognomento, & Germanice *Katen* aut *Katten* dicitur, non esse ueram Nigellam, quam Dioscorides Melanthion appellat, sed aliud omnino genus uidetur esse, & pseudomelanthion uocari potest aut Githago, ut Hermolaus Barbarus indicat. Vera Nigella cuius in medicina usus est, inquit Eurlitius Cordus in suo Botanologico, à Germanicis uocatur. *Schwarz Coriander* aut *Schwarz Kümmel*, id est Nigrum Coriandrum, & nigrum Cuminum, ea habet semen odoratum, quod quondam grato sapore panem commendabat, ut Cuminum uel anisum.

DESCRIPTIO.

Nigella duplex est. Altera quæ passim in segetibus nascitur, floribus purpureis, semine nigro quod in uasculis continetur. Altera est quæ dum feritur, in hortis nascitur, Habens flores cœruleos, & quatuor folliculos simul connexos, in quibus continetur semen, quod iucundum odorem habet, & ad uaria usurpatur ratione optimi sui odoris. Hæc autem est quam ueram Nigellam dicunt, quæ passim etiam in pratis ac sepibus nascitur, ut Vergil. Marcellus scribit.

TEMPERAMENTVM.

Nigella calefacit atq; desiccet in tertio ordine, uideturq; esse partium tenuium, ut inquit Galenus. Gaudet nasci locis petrosis & inter segetes. Semen Nigellæ durat decem annis synceris uiribus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Farina ex Nigella cum succo absinthij permixta, emplastroq; indefacto, necat lumbricos alui, & præcipue in infantibus.

Eadem farina cum melle temperata & scabiosis exhibita, remedio est. Tollit quoq; lentiginès & maculas faciei.

Eadem aceto permixta & auribus instillata, uermes in eis necat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Nigella uitro indita, & in uino decocta, ac bibita, succurrit stilli-
cidio urinæ.

Eodem modo ischiadi succurrit. Nigella pondere unius drach-
mæ sumi debet, neq; ultrâ.

Nigella ligata in panno lineo, & admota naribus, tollit cathar-
rum, & destillationem capitis.

Accipè radicem Ireos & in puluerem contunde, atq; farina Ni-
gellæ admista, utere cum aceto & illine, hoc præcipuè tollit lepram.

Nigella decocta cum aceto & ore inde colluto, prodest dentium
doloribus. Nutricibus noxia est, lac enim extrahit.

Malos & constipatos humores in homine nigella concoquit.
Ictus à uenenato animali drachmam nigellæ in uino sumat. Suffi-
tu serpentes fugat & alia uenenata. Nigellæ drachma in farinam
contusa, apriq; semine admisto, diutinam febrem pellit, & præfer-
tim quartanam.

Bonam partem pulueris Nigellæ in aceto decoque usq; ad crassi-
tudinem, deinde nucum oleo addito, unguentum inde confice.
Hoc malignæ scabiei medetur: discutit quoq; ex facie scabiosas ma-
culas, quando itur cubitum, illitum.

Nigella modice sumpta, prodest calculo laborantibus: difficul-
tatem spirandi cum uino pota leuat.

D Capitis dolores sedat ex aceto illita, & infusa naribus, discutit
recentes oculorum suffusiones, trita ex irino, & infusa naribus.

Tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresq; uetustos cum aceto
illita.

Circum scarificatos clauos excutit cum uetere uino imposita.
Teretes uentris tineas expellit, peruncto ex aqua umbilico. Con-
trita cum melle & felle taurino, aloëq; & emplastri modo umbilico
super imposita, lumbricos puerorum interficit.

Culices suffitu necat, item muscas.

DE AQVA NIGELLÆ.

Tota herba cum sua substantia distillatur in fine Maij.

Aqua Nigellæ membris prodest, si mane ac uesperia ea fricentur.
Facit ad unguem oculorū quantumuis periculosum, si per tres aut
quatuor hebdomadas uesperia una hora ante noctem, oculis inda-
tur. Probata est contra fistulas, si mane ac uesperia ex ea lauentur,
uel si linteola in ea madefacta imponantur,

DE NVCE AVELLANA

NOMENCLATURAE.

Λεπτοκάρυον.

Nux Auellana.

Nux Pontica.

Nux Coryli.

Nux prænestina.

Haselnuß.

ANNOTATIO IN NVCEM AVELLANAM.

VELLANAM nucem ex Corylo nasci manifestum est, nomen autem sortita est ab Auella oppido Campagne, ubi abundat. Græci eam Ponticam nucem appellant, quòd in Asiam Græciamq; primò è Ponto uenit,

Λεπτοκάρυον etiam ab illis dicitur, id est minor nux. Eadem & Prænestina uocatur, quòd Prænestini his abundant. Quædam ex Auellanis rotundum nucleum habent, quæ citius maturefcunt, aliæ oblongum, quæ tardius ad maturitatem ueniunt, & diu seruantur. Auellanæ ollis conditæ in terra uirides seruari creduntur.

TEMPERAMENTVM.

Nuces Auellanæ sunt calidæ & siccæ naturæ.

VIRES AC IUVAMENTA.

In cibo sumptæ, pinguedinem corpori conferunt. Tritæ in aqua mulsæ & potæ, ueterem tussim leuant. Alij uerò tritas & cum passo bibendas dedere ad pulmonis & iecoris uitia sananda.

Cum axungia & adipe ursino contritæ, & alopetijs illitæ, capillorum damna restituunt.

Oleum auellanarum dolorem membrorum tollit illitum.

Auellanæ in cibo sumptæ, dolorem capitis incutiunt, inflatione stomachum distendunt.

Multi cum pipere miscuere, & cum uino propinatas contra catharrum, & tormina uentris, & urinæ distillantis angustias ualere fenserunt.

Ferunt præter hæc aliqui cremato tritoq; earum putamine, si quis ex oleo pueri synciput inunxerit, cesium in pupulis oculorum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C colore in nigrum mutari, eodem capillum etiam denigrari.
Pinguetini plus conferunt quàm sit uerisimile, & præter fidem corpulentiam augent.

DE AQUA AVELLANARVM.

Circa Calendas Iulij Auellanæ contusæ, sunt distillandæ.
Si manus atq; brachia hac aqua mane ac uesperifricentur, & per se iterum siccescant, facit ad scabiem, & tremorem manuum.

DE NVCE IVGLANDE.

NOMENCLATVRÆ.

Κάσση.
Βασιλική.

Nux Iuglans:
Nux Basiliica.

Baum Nus.
Welsch Nus.

ANNOTATIO IN NVCEM IVGLANDEM.

IVGLANS, est quæ communi nomine Nux appellatur, & inter nuces primum locum obtinet, à iuando & glande dicta: uel quasi Iouis glans, quasi Ioui dicata, ob egregium fructum. Hæc enim arbor nuces habet suauiori sapore quàm glandes. Hanc nucem ob excellentiam Græci Basilicam appellant, quasi inter nuces regalem, Plinius. Et Iuglandes è Perside à regibus translata, indicio sunt Græca nomina. Optima earum genera sunt, quæ Persica atq; Basiliica uocant. Persica quidem in tantum augentur, ut putamen rumpant, ideoq; mollescunt nuces, à putaminis mollicie uocitantur. Est & aliud nucis Iuglandis genus, quæ Tarentina dicitur, fragili putamine, & ita mollis, ut uix atrectata frangatur, & auium furto semper expositum.

TEMPERAMENTVM.

Iuglandes calefaciunt in tertio, & desiccant in principio secundi gradus.

A gradus. *Nux uiridis* natura minus calida est & sicca, quàm arida, & stomachum minus lædens.

VIRES AC IUVAMENTA.

Nux uiridis, ut *Ægineta* inquit, humidior est & uentrem citat. Arida si, ubi in aqua cōmaderit, membrana ipsius interior adimat, consimilem uiridi potestatem obtinet.

Nuces iuglandes hominem reddunt suspiriosum, generant tussim & dolores capitis, uerum ad uenenum pellendum conueniunt. Recentes nuces iucundiores sunt. Siccæ noxiores, stomacho inutiles, biliosæ, difficiles concoctu, dolorem capitis inferentes. Tussientibus inimicæ, sed uomituris ieiunis aptæ.

Folia atq; cortices nucis natura adstringunt nimium profuuium sanguinis,

Oleum è nucè iuglande quod carynum appellatur, ut *Plinius* inquit, alopecijs utile est, & tarditati aurium infusum.

Item capitis doloribus illitum, Ceterum iners & graue, sapore corpori.

Oleum nucum generat asthma, facitq; hominem multis morbis obnoxium, inducit raucedinem.

Nimius esus nucum paralytim lingue creat, & inducit uomitum,

B Cum melle & carycis sumptæ, uenenum pellunt.

Contra pestem, Accipe nucleorum iuglandium, Juniperorum, rutæ, singulorum unciam, confice cum aceto, mane quando proditurus es in lucem, sumes inde ad magnitudinem nucis, tum eo die tutus es à peste. Potes idē gestare in linteolo & naribus admouere.

Fertur qui ieiunus sumpserit duas nuces siccas, & totidem ficos, cum rutæ folijs uiginti simul tritis, addito salis grano, nullum uenenum eo die nociturum.

Nuces præsumptæ & à cibo statim sumptæ, cum ruta & carycis, letalibus uenenis aduersantur.

Accipe oleum nucum & oleum oliuarum pari pondere, & caput prius lotum inde inunge, tum furfures capitis pereunt priusq; hoc bis feceris.

Putamen combustum tritumq; in oleo & uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, & ad alopecias eo sic utuntur. Areas capitis breui momento replent pilo, cōmanducati, & protinus ex ore impositi nuclei.

Contra rabiosi quoq; canis morsum nuclei à ieiuno homine cōmanducati, illitiq;, præsentem remedio esse dicuntur. Noces item cum sale, ruta atq; capis, addito melle, equaliter commistæ, & tritæ imponuntur morsui rabidi canis, & resistunt quoq; morsui cuiuslibet uenenati.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Mammarum inflammationi & abscessibus, luxatiffq; emplaftri modo imponuntur, cum exiguo melle & ruta.

Nucleus estur in tenefmo ad extrahendam pituitam.

DE AQVA NVCVM IVGLANDIVM.

Nuces iuglandes circa Kalendas Iulij uirides contunduntur, & distillantur.

Aqua nucum per diem bis aut ter uulnerato potui data, arceat inflammationem, & linteolo si imponatur.

Eadem per diem duabus aut tribus uncjs in potu sumpta, facit ad omnem calorem, prodest nigris pustulis, ut carbunculo & anthraci alijsq; pustulis pestilentibus, lineis pannis imposita. Item medetur pesti in potu sumpta.

Pellit herpetas linteolis imposita, nam extinguit & sedat dolorem.

DE AQVA EX PVTAMINE IVGLANDIVM nucum.

Exteriorem uiridem corticem in Septembri distilla.

Aqua hæc cum tertia parte aceti in potu sumpta, quando calor ex peste aliquem inuadit, & si prius uena incisa, eam intra uiginti quatuor horas sumpserit, certum & probatum est remedium contra pestem.

D Auribus indita prodest contra tinnitum ac sonitum aurium. Ad eadem profunt putamina ex maturis nucibus:

DE AQVA FOLIORVM NVCVM.

Folia nucum decerpta & concisa in fine Maij distillantur:

Hæc aqua exicat aperta ulcera, sedat calorem, & facit æqualem cutem renasci super ulcera, linteolis imposita & mane ac uesperis, si inde lauentur.

DE NVCE MVSCATA

NOMENCLATURAE:

*μοσχάριον.
κάριον μυριστικόν.*

Nux Moschata.
Nux Myristica.

Muscaten Nüss.

ANNOTATIO IN NVCEM MOSCHATAM.

NVX moschata à recentioribus Græcis Moschocaryon dicitur, ut Ruellius scribit, Latine ea imitatione nucem moschatam uocant, Apud

A cant. Apud antiquos Græcos, ut Dioscoridem & Theophrastum, nihil de ea reperitur. Caryon myristicon, id est Nux Myristica etiam à posterioribus Græcis appellatur, & ita in Latinum cessit, ut hoc nomine diceretur. Aëtius Caryon aromaticum, id est odoratum uocat. Multum à ueritate deficere uidentur, ut inquit Ruelius, qui nucem odoratam, quam uulgò dicunt moschatam, per glandem unguentariam apud Dioscor. comprehendi putant, longè profectò differentem, & ueteribus prorsus incognitam. In medicina non solum magnas habet uires, sed etiam in gancam & culinas descendit, ut obsonia suo sapore condiat, nullumq; temere condimentum sine hac nucem moschata struitur.

DESCRIPTIO.

Nux moschata est fructus arboris in India.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in secundo ordine, quod etiam Aëtius testatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Probatur quæ parum lata, ac ponderosa fuerit, & quæ fracta puluerem non emittat. Habet uirtutem confortandi.

Nux moschata sumpta cum ouis aut iusculo, concoctionem adiuuat.

B Colorem emendant, si quis mane dimidiatam comederit.

Nux moschata in uino elixa & bibita, prodest iocineri atq; pulmone. Si eiusmodi uino Mastiche, Anisum & Cyminum admista fuerint, hoc in potu mane ac uesperis sumptum corroborat cerebrum. Sistit fluxum menstruorum, & præterea magnas uires præbet.

Contusa atq; cum lauri baccis commista, atq; in potu sumpta, ciet urinam.

Nux moschata aluum adstringit, distendentes stomachum spiritus discutit, oris suauitatem commendat, & foetentis animæ uirus abolet, stomachum & iecur roborat, lentigines in facie & impetigines emendat, lienem incremento laborantem reprimit, & ut in uniuersum pronuncietur, natura ei eadem quæ Caryophyllis.

Corpus humanum ui sua & odore adiuuat, oculorum aciem hebetatam acuit, uomitum sedat, appetentiam inducit, stomachum atque epar fouendo, ut scribit Platina.

DE NVCE INDICA.

NOMENCLATURAE.

Κάρυον ἰνδίκον.

OXIA Nux Indica.

Ans ans Indien. AN

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN NVCEM INDICAM.

C **N**UX Indica recentioribus Græcis Caryon Indicon dicitur, veteres huius non meminerunt. Arabes quoq; hanc nucem nobis ostenderunt, nisi ea sit quam Galenus nucem regiam uocat. Fructus (ut Mauri putant,) palmæ cuiusdam Indicæ præ magnus atq; pinguis, cuius oleum butyro quoq; præferunt bonitate succi. Nux ad nos hac effigie adfertur, Globus est prægrandis, circumscriptæ rotunditatis, inuolucris intectus, calloso primum herbaceoq; cortice, intus uilloso, tenui tunica exterius uestiente, qua extrita solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignoso: triplici foramine, concauo anfractu, grandi, nullis loculamentis interstincto, dulci intus quum recens est liquore, nudeo molli, candido, carnosissimo, quum inueterauerit cartilaginoso.

Nux Indica duorum aut trium pugnorū est magnitudine, quod intrinsecus in ea est, id in medicina usurpatur.

TEMPERAMENTVM.

Calida est & humida, confortat cor atq; sanguinem. Calida autem perhibetur abscessu secundo, ut Ruellius indicat, & humida in primo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Ad obstructionem urinæ, utere puluere huius nucis, is opitulatur. Quicumq; laborauerit asthmate ex frigida causa, decoquat ficus in uino, deinde admisto puluere harum nucum, illud bibat, tollit asthma, relaxat thoracem, sedat antiquam tussim.

Oleum quod ex ea exprimitur, quum sentit uetustatem, status digerit. Lumborum & genuum dolores mulcet.

Sequuntur Herbæ à Litera
O. incipientes:

DE OLERIBVS BRASSICA ET BLETA.

NOMENCLATVRÆ.

Λάχανον.
Τευτλος.
Κράμβη.

Olus. Sicla. Bleta rubea.
Brassica. Caulis.
Köle. Kot Köle.

ANNO.

ANNOTATIO DE OLERE ET

eius Generibus.

LVS dicitur omnis herba satiuā qua uescimur, & cuius folijs, & caute utimur in edulium, ab alendo dictū, quod oleribus alerentur homines antequam fruges uel carnes essent. Varro ab olla deducit. Inter olera autem primas partes tenent Brassica & Beta, quæ oleris nomine sæpius à uulgo appellantur. Brassica est quæ à Græcis Crambe, & uulgò à Latinis Caulis dicitur, quo nomine etiam à Catone appellata est Brassica.

A Germanis autem dicitur *Köl/Köl fraut*. Sunt autem Brassicarum multæ species, quas qui persequi uellet, tum à differentijs ipsarum, tum etiam à facultatibus, infiniti prope modum esset laboris. Est enim rubra, alba, & uiridis Brassica, quæ omnes eandem facultatem obtinent. Est quoque Brassica capitata, quam Itali uulgò capitium appellant, omnium in cibis delicatissima, quæ quidem Columellæ & alijs rei rusticæ scriptoribus critiana dicitur, A Plinio autem appellatur, ut Antonius Musa putat, Brassica sessilis & Cumanæ. A Germanis etiam à capite nomen sumpsit, *Cappes* uel *Cappes fraut* dicentibus, Brassica tantas habet in re medica facultates, ut etiam peculiare libri de eius uirtutibus à ueteribus sint scripti.

B De qua re quisque legat Marcum Catonem cap. 156. & Plinium lib. 20. cap. 9. & Dioscoridem lib. 20. Beta autem olus est notissimum quod Serapion & uulgares Herbarij Bletam quoque dicunt.

A Germanis dicitur *Mangolt/Xömisch Köl/Xüm Graf*. Appellatur quoque Beta, Sicla, id est Sicula extrita litera. Quamuis Sicula cognomento Beta solummodo candida ueniat, ut Theophrastus memoriæ prodidit. Eius enim tria reperiuntur genera, Candidum, Nigrum & Rubrum, plura de Beta, uide supra.

Olus quod Brassica, uel Caulis à Latinis dicitur, estur in cibo. Est autem triplex Caulis. Ruber, Albus, & cœruleus.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Caulis aluum emollit. Emplastrum ex hoc paratum & præsertim ex radice, atque ulceribus capitis puerorum, quæ faui dicuntur, impositum, ea curat. Ex hisce ulceribus mellis instar humor fluit, haud aliter quam in apum fauis liquidò cernere licet.

Succus ex caulibus cum oleo rosaceo permixtus, & fronti illitus, tollit dolorem capitis ex calore solis contractum.

Oleri huic decocto, si admisceatur oleum amygdalinum atque succus malorum granatorum dulcium, tollit siccam tussim.

Caulis est concoctu difficilis, inflat aluum, Phlegmaticis nocet,

C auget enim humores, nocet quoq; mulieribus menstruo fluxu laborantibus, tales fluxus enim auget. Succus ex caule in uino sumptus, medetur morfui uenenatorum.

VIRES AC IUVAMENTA EX CATONE
& Dioscoride.

Cato non parce Brassicam celebrauit, uires ergo quas ei attribuit paucis persequi par est. Brassica siue cocta siue cruda, aceto tamen intincta, mirè concoquit, aluum & lotium ciet, quod innumeris rebus est salutare. Si quempiam liberalior uini potus in cœna delectet, antecedens in cibis cruda ex aceto, ebrietatem arcet, postea quinque sumpta folia, crapulam discutient, ita ut nullæ uinosi halitus reliquiae uidebuntur superesse. Luxata foueri prius aqua calida iubet, & bis die trita imponi: sic etiam fistulas & tumores euocari, quæque discuti opus est. Vbi ex multo cibo aluus non it, Brassica utendum monet. Podagræ item morbisque articularijs crudam commesse cum ruta, coriandro concisam, adiecto laserpitio, Oxymele, & salis momento, nihil æque prodesse testatur, item eadem ratione insomnios. Quin & lotium eius qui esitauerit, asseruari iubet, calefactumque neruis esse remedio, siue caput siue ceruices dolent. Hippocrates cœliacis & dysentericis bis coctam cum sale dabat: item ad tenesimum & renum causas. Crudus caulis si edatur, partus emortuos pellit. Cibo eo sensum purgari, Erasistrati schola clamat, nihil esse utilius stomacho, neruis: ideo paralyticis & tremulis dari iubet, & sanguinem excreantibus. Tradunt Græci compescere mala corporis quæ serpunt, nomas uocant, item ex crescentia absumere, cicatrices ad planum reducere, oris ulcera & tonsillas, manducata & coctam succo gargarizato cum melle: item psoras & ueteres lepras ipsius tribus partibus cum duabus aluminis in aceto acrillicis.

Brassicæ succus, ut Dioscorides scribit, cum fœnogræci farina & aceto, podagris, articularum doloribus, sordidisque ulceribus & uetustis, utiliter emplastri modo imponitur. Purgat per se etiam caput naribus infusus succus, & cum lolij farina appositus, menses trahit. Folia per se aut cum polenta concisa, ad inflammationes omnesque tumores faciunt, sacris ignibus epinyctidibusque & lepris medentur. Elixia itidem addito melle gangrænarum pascentibus malis opitulatur. Quinetiam cruda ex aceto lienosis utiliter manduntur, & commanducata sic, ut sensim per fauces delabatur succus, amissam restituant uocem.

DE AQUA CAULIUM.

Folia caulium conuenienti tempore distillantur in principio Iunij:

Aqua

A Aqua hæc mane ac uesperi singulis uicibus ad iij. uncias in potu sumpta, adstringit foeminarum menses. Prodest ad partum, si quando tempus pariendi instat, linteolum in ea madefiat & naribus admoueat ad olfaciendum, tum citius liberatur parturiens foemina.

Prodest ad stillicidium urinæ in potu sumpta.

Aluum sistit mane ac uesperi singulis uicibus tribus uncijs pota.

DE AQVA RVBRI CAVLIS.

Folia rubri caulis decerpta distillantur in sine Mañ.

Hæc aqua mane à ieiuno bibita ad vi. aut vii. uncias, emollit aluum: tribus autem uncijs pota, per mensem, pellit uertiginem capitis: prodest contra Apoplexiam & spasnum membrorum pota uel illita. Facit ad tremorem & horrorem membrorum, si sæpius inde fricentur, & iterum per se siccentur. Linteolis inflammationibus imposita, pellit calorem ac sedat tumorem. In potu sumpta foris & intus sanat ulcera, præterea linteolis per diem bis imposita.

DE ORIGANO.

NOMENCLATVARAE.

ορίγανον.

Origanus.

Origanum.

Heracliotica.

Dost.

Wolgemut.

ANNOTATIO IN ORIGANVM.

RIGANVM in medicina magis efficax quàm in cibo, appellationem autem inuenit apud Græcos, quòd montibus gaudeat από τῶ ὄρους, id est monte, & χαρῆς gaudio, nanq; cliuosis lætatur. Herodianus quòd uisum exacuat nomen duxisse testatur, ab ὄραν uidere, & γανῶ clarifico, quasi aciem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ocolorum illustret, nam ut tradunt, præstat ut oculi clarius cernant. Species Origanifunt: Heracleotica ab Heraclea urbe Ponti, in qua maiore pollebât effectu. Onitis origanus, quòd ab asinis impetatur, appellationem deflexit. Tragoriganon quasi hircinum origanum, non alia forsitan ratione, quàm quòd eius pabuli uoluptate animal caperetur. Est & syluestre origanum, umbellis anethi, flore candido, radice tenui, superuacua. Origanum immortali coma uiret, constatq; acri succo. Cum Brassica tam pertinaci diffidet odio, ut aduersum olus exareseat. Nulla est herba in qua antiqui etiam autores magis dissentiant quàm in origano, præterea nostrum origanum uulgare non omnino quadrat descriptioni Dioscoridis & Plinij.

TEMPERAMENTVM.

Origanum calefacit & desiccet in tertio ordine.

DESCRIPTIO.

Est autem duplex, Alterum est Satiuum, Alterum syluestre. Habent graciles & duros caules, flores candidos, rubore permixtos, & odoratos. Syluestre lata habet folia, eadem cum satiuo pollet uirtute. Satiuum gaudet hortis, habet minuta folia. Colligendum erit quando floret, & siccandum in aëre. Folia & flores usurpari debent, quæ ad annum durant. Caulis abijciendus est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Omnia genera Origani habent uires incidendi, siccandi, attrahendi & consumendi. Radix nullarum est uirium.

Infirmo iecinori medetur, si quis ex floribus bibat. Flores & folia coniicies in sacculum, & in uino calefacies, ac ita capiti impones, quod bene operies, ut sudorem emittat: hoc multos affectus capitis repellit, atq; etiam pectoris: prodest asthmaticis.

Origanum decoctum in uino atq; bibitum, conducit stomacho ac intestinis.

Eiusmodi decoctum aluo superimpositum, ciet urinam.

Hoc calidum in potu sumptū, tollit stranguriam ac stillicidium urinæ.

Ad Tenesum accipe puluerem ex origano, & ano insperge, tum aluum emollit & desicit. Herba ipsa in uino elixa oleoq; oliuarum admixto & panno lino illita, ac pudendis mulierum subdita, tollit duritiem uulvæ atq; expurgat eam, ducitq; menses. Quicunque laborat rubicunda lepra, accipiat succum origani, succum marubrij, & modicum uini, atq; oleum hyoscyami, cuius maius pondus est accipiendum quàm succi, exiguoq; oleo tartari addito, hoc simul permisceat,

A permisceat, atq; se ex eo inungat in sudatorio quando exiturus est. Si autem post exitum dolore affecerit, tunc habere oportet hircinum seu in sartagine liquefactum, quo denuo se inunget, postea se in lectum albis linteis stratum collocet, usq; dum siccetur. Deinde origanum accipiet & contundet, furfureq; tritici admixto, in sartagine calefaciet, & hoc ita calidum ulceribus & lepræ superimponet, ac linteolo superligato ita iacere sinet, usq; dum inde calefiat: hoc sæpius faciendum, tum homo curatur absq; dubio. In cibo sumet ea quæ bonum generant sanguinem, & facilis concoctionis sunt. Atq; assidue utetur Syrupo de fumo terræ. In hyeme aut Syrupo de Eupatorio.

Origanum, ut Dioscorides inquit, uenenatorum moribus aduersatur, si in uino decoctum bibatur.

Estur idem cum fico ad conuulsa ruptaq;, & eutem subeuntes aquas. Menses trahit, & tussim e clegmate cum melle finit. Pruriginis itidem, scabies & suffusos felle emendat, his qui eo lauantur, origani decoctum.

Succus cum lacte mulieris auribus instillatus, earum dolores lenit.

B Dentium candorem facit cum melle & nitro. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias asperas cum Galla & melle teritur: ad lienem, folia cum melle & sale. Grassiores pituitas & nigras extenuat decoctum cum aceto & sale sumptum paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Epinyctidas cum pice sanat, furunculos aperit cum fico trita, strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea, lateris dolores cum fico illitum. Concutum cum rosis, calamo aromatico, & absinthio, & hoc calidum assumptum retrahit procidentem anum ad locum suum.

DE AQUA ORIGANI.

Tempus distillationis eius est, ut herba florens cum caule concidatur, & in fine Iunii distilletur.

Aqua Origani mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias in potu sumpta, facit ad asthma & angustiam pectoris, intus toti corpori prodest.

Gargarizata ter aut quater per diem, pellit uuulam gutturis.

Sanat & exiccat tumidum palatum & faucem: sæpius in ore retenta, pellit suppurationem dentium,

DE OROBO.

C

NOMENCLATURAE.

οροβος.

Orobus.

Eruum.

Wicken.

Kof Wicken.

D

ANNOTATIO IN OROBVM.

OROBUS à Græcis dicitur, Romani Eruum appellant. Officinæ Græcam nomenclaturam retinent. Est autem legumen quo boues & alia pecora pascuntur. Hominum cibus prorsus damnatur. Est enim & insuauissimum & prauis succi, ut Galenus testatur. Cæterum ingenti grassante fame nonnunquam, sicut Hippocrates quoq; scripsit, ob inexpugnabilem necessitatem homines ad id etiam confugiunt. A Germanis **Wicken**, hoc legumen appellatur.

DESCRIPTIO.

Orobi nascuntur in agris, flores gerunt, ut Ciceres, purpureos, candidos & rubeos, in eodem flore, fert siliquas in quibus sunt nigri fructus, minores pisus.

TEMPERAMENTVM.

Orobus desiccatur quidem excessu secundo intenso, calfacit uerò primo, ut Galenus testatur.

VIRES AC IUVAMENTA.

Habet naturam incidendi, penetrandi, ac resoluendi.

Orobi cum aqua mulla decocti, & postea contusi atq; commisti cum farina scœnogræci, emplastri modo calidis apostematibus impositi,

A positi, emolliunt atq; refrigerant ea.

Macris hominibus profunt, habent naturam similem pisib. Con-
tusi cū aceto profunt aduersus erysipelata emplastri modo impositi.

Orobis si quis utatur, cient urinam. Copiosius tamen sumpti, per
aluum uesticamq; cū torminibus aluum ducunt. Farina orobi usur-
pata subducit aluum. Eadem farina cum aqua malsa temperata, fa-
cies si inde lota fuerit, purgat & exterit maculas faciei.

Farina orobi, ut Dioscorides indicat, purgat cum melle ulcera:
lentigines, asperam & discoloram ceu à sole cutem, & toto corpore
maculas exterit.

Sistit quæ pascendo serpunt, gangrænas cohibet, & mamma-
rum durities mollit. Vino macerata farina orobi, canum, homi-
num, uiperarumq; moribus illita medetur. Aceto autem urinæ
angustias lenit, tormina, & inanes egerendi facultates, quas tenes-
mos uocant. Vtilis & his qui cibum non sentiunt nucis quantitate
frixæ & cum melle sumpta. fouentur decocto eius etiam perniones
utiliter, & toto corpore pruriges.

Sequuntur Herbæ de Litera P. incipientes.

DE PALMA CHRISTI.

NOMENCLATVRÆ.

ὄχις βασιλικός.

Palma Christi:

Manus Christi.

Bucheidem.

Creuz Blümen.

ANNOTATIO IN PALMAM CHRISTI.

PALMA Christi, ut autores tradunt, est genus Satyrion-
nis, quod Basilicon Græci, officinæ ac Herbarij Palmam
Christi dicunt, propterea quod radix cum humana Pal-
ma similitudinem habet, à qua Palma modo quinq; mo-
do quatuor, modo sex radices prodeunt, ut digitos ferè imitari ui-
deatur. Fertur autem Satyrion fœmina esse. De hoc uerò Satyrione
nusquam Græci aut Plinius. Folia habet Satyrionis similia, præser-
tim primæ speciei, tamen non adeo crassa sunt, & punctis quibus-
dam ueluti stigmatibus decoratur. Apud Arabes uocatur Buch-
eidem. Auicenna de ea pertractat secundo canone cap. 208. sub
hoc nomine digiti citrini.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DESCRIPTIO.

Palma Christi planta est excelso caule, ramis in speciem crucis per medium sectis & intus concavis, folijs uiti ferè similibus, sed tantum acutioribus, floribus lupulo similibus, quibus insunt grana quæ canescunt, fiuntq; rubra atq; oblonga instar fabæ. Durat tantum per æstatem, per hyemen radix & caulis pereunt. Gaudet locis cultis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix prodest contra uenenum: folia contusa & imposita, sanant inflationem, & præsertim heresypelæ.

DE AQUA PALMÆ CHRISTI.

Radix tantum in fine Maij distillatur.

Aqua Palmæ Christi, mane ac uesperis in potu sumpta, singulis uicibus ad iij. uncias, corroborat stomachum, calefacit, atq; confirmat naturam.

Itidem pota discutit morbum regium, urinam promouet.

Contra omnes tumores prodest, tam intus quàm foris existentes omni matutino tempore à ieiunis singulis uicibus iij. uncis sumpta, præterea si linteola in ea madefacta imponantur.

Sanat antiqua & recentia uulnera tam interiora, quàm exteriora mane ac uesperis tribus uncis bibita, & linteolis imposita.

D

DE PALATIO LEPORIS.

NOMENCLATURÆ.

Σορχ[Ⓞ].

Palatium Leporis.

Sonchus.

Hasen Strauch.

Hasen Haus.

ANNOTATIO IN PALATIVM LEPORIS.

PALATIVM leporis ab Herbarijs appellatur herba quæ apud Dioscoridem Sonchus dicitur. Est autem lactuæ similis, nisi quòd spinis horreat. Herba, ut Galenus est autor, cum tenera frondet, estur syluestrium olerum more, aculeatur autem cum perfecte adoleuerit. Dioscorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit. Herbarijs, ut Ruellius inquit, leporis palatium appellant, eo quòd hoc animal ut ab æstu uindicetur, & caloris propulset incommoda, solet sub ramis eius decumbere, & sæpenumero stabulari. Hæc eadem for-

dem for.

A dem forsitan est que ab Apuleio lactuca leporina nominatur, quod cum leporem animus defecit aestu, hac sibi solet mederi. Sonchus dissectus copioso diffluit lacte, ictiq; uulnus multum eructat lactei liquoris.

DESCRIPTIO.

Herba hæc ferme Carduo similis est, præterquam quod longiora habet folia. Radix representat formam Saxifragiæ, caret floribus, semen habet rotundum, nascitur cubitali altitudine. Lepus sub hac herba latens, putat se esse tutum, nihilq; sibi metuit.

VIRES AC IVVAMENTA.

Pellit hæc herba Melancholiam & timorem: quicumq; penes se gestauerit, uel ex ea biberit, eum reddit animosum. Gaudet opacis locis.

In uino cocta & in potu sumpta, tollit tormina uentris & colicam, ciet urinam.

Eadem umbilico superligata, prodest contra stillicidium urine, & stranguriam.

DE PAPAVERE

B

NOMENCLATVRAE.

Μακρον.

Papauer.
Papauer album.
Papauer nigrum.

Μαγλαμεν.

ANNO.

C. PAPAVER quod Græci *μῆλαινα* uocant, & satium & sponte nascens reperitur. Satiui tria fecere genera, Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle tragematis loco edebatur. Hoc & panis rustici crustas ouo affuso commendabat. Alterum nigrum, cuius scapo inciso, lac ex eo manat, quod opium medici appellant, quo in morbis acutis, & in summa necessitate somnū agrotis conciliant. Meconium autem dicitur, quando succus crassus ex Papauere nigro exprimitur. Audiuimus quosdam cum ualendo impatibilis odium uitæ fecisset, hoc succo sibi mortem conscuuisse. Tertium Papauer *ποιος*, hoc est erraticum appellatur. Hoc in segetibus nascitur, & Germanice *Wildt Maen* aut *Korn Rosen* dicitur. Galenus & Dioscorides Papaueris genera sex enumerant.

DESCRIPTIO.

Papaueris duo sunt genera, nigrum scilicet & album. Herbam habet oblongam & incisuris diuisam, scapum uerò altum & concauum. Album flores habet albos. Nigrum flores gestat rubros, albos & cineritios, gaudet agris & hortis.

TEMPERAMENTVM.

D. Album Papauer natura refrigerat & humectat. Nigrum uerò refrigerat & siccatur. Semen colligendum est in estate, quando maturum est, hoc durat quinque annis synceris uiribus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Ex utriusque semine emplastrum conficitur, huic lac muliebre, & oui albumen admiscetur, hoc temporibus applicatum conciliat somnum. Ad ulcera ex contusione facta, accipe semen album Papaueris, uel herbam ipsam, & admisce oleum rosaceum, hoc ulceri impositum, educit magnum calorem, Ardenti iocineri quoque impositum, ualde prodest. Puluerem ex albo Papauere permisce cum oleo oliuarum, atque spinam dorsi ex eo inunge, hoc morbum articulorum tollit, & eos corroborat. Papauer cum oleo oliuarum contusum & emplastri modo circum caput applicatum, inducit bonam quietem, & somnum conciliat. Qui dormire nequit contundat Papauer quodlibet, atque illud calefaciat, succumque exprimat, & faciem inde lauet, adiumentum adfert. Capita Papaueris uiridia ad crassiciem mellis decoque, tum ad multa profunt. Hoc sumptum somnum allicit, tussim pellit, sistit alui fluxum, si inde quispiam se inungat. Contra podagram, Accipe secundum Papaueris, oleoque rosaceo addito, pedes eo illine, tum pellit ipsam. Semen Papaueris in puluerem redactum, & lacti admistum, & infantibus potui datum, conciliat eis somnum. Vel in pulte esui datum, idem præstat. Semen albi Papaueris in puluerem contritum, & cum oleo uiolarum permistum,

A mistum, & spina dorsi inde inuncta, prodest contra febrem & calorem iocineris. Semen uerò papaueris nigri tritum bibitur ad citam aluum, & profluvia mulierum.

Contra uigilias ex aqua temporibus & fronti illitum prodest.

Succus eius maiore ui refrigerat, inspissat & siccatur. Is erui magnitudine haustus somnifica ui dolores finit, concoquit, & somnū allicit, tussi & coeliacis affectionibus subuenit. Facit ad dolores capitis cum rosaceo inspersus. Aurium uerò doloribus cum amygdalino croco & myrrha instillatur. Ad epiphoras oculorum cum luteo oui tosto utuntur, item ad ignes sacros & uulnera cum aceto. Podagra refrigerat cum lacte mulierum & croco. Idem maiore copia potus nocet, inexpugnabilem somni necessitatem usque ad mortem faciens.

DE AQVA PAPAVERIS.

Conueniens tempus distillandi utrunq; Papauer est, ut herba concisa in principio Iunij distilletur.

Prodest hæc aqua contra rubras maculas faciei, si per diem bis ex ea lauetur,

Manus reddit candidas, si sæpius inde laentur.

Temporibus aut uenis pulsatilibus illita & iij. uncijs bibita, quando cubitum itur, inducit bonam quietem, allicit somnum, mitigat dolorem capitis ex calore prouenientem, illita. Lintecolis imposita, omnes calores extinguit, prodest ad cutem ex sole adustam lintecolis imposita, extrahit calorem.

B

DE PARIETARIA

NOMENCLATURAE.

ελειν.

Parietaria.
Victoralis.
Perdicium.
Vrceolaris.
Herba S. Petri.

Tag und Nacht.
S. Peters Kraut.

ANNO.

ANNOTATIO IN PARIETARIAM.

- C** **P**ARIETARIAM esse herbam eam quæ à ueteribus Helxine uocatur, nulli dubium esse debet, nam hoc non solum Dioscoridis descriptio ostendit, uerum & Leoniceus uir acerrimi iudicij, & Hermolaus Barbarus, Ottho Brunsfelsius, Ruellius in medicina Herbaria pertissimi, summo consensu hoc testantur. Helxine autem Græcis dicitur, ab ἑλκω, traho, quòd folijs hirsutis, proxima quæ que attrahere uideatur: atq; hercat uestibus ac quibusuis alijs rebus. Herba Muralis Plinio dicitur, uulgò autem Parietaria & Muralium: quòd parietibus & muris adnascatur & inhæreat. Urceolaris à Latinis quoq; dicitur, quòd detergendis urceolis uitreis idonea sit. Eadem ratione uulgò Vitriolum uocatur. Perdicium quoq; à nonnullis appellatur, quoniam perdices hac præcipuè delectantur & uescantur. Parthenion quoq; dicta est, ut Hermolaus Barbarus scribit, quoniam à Minerua somno contra præcipitia lapsusq; monstrata est Pericli Atheniensium principi, cum in arce templum ædificaret, uernula charus supra altitudinem fastigij repisset, unde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, quare Parthenion uocari cœpta est, assignaturq; ei deæ. Est & altera Helxines species, hederaceum folium habens, quæ quia in uinetis ut plurimum nascitur, à Græcis cyssampelos dicta est, quasi uitis hedera. Parthenion autem multis herbis nomen est commune, nam artemisia, præterea & matricaria eo nomine appellantur ab autoribus.

D

DESCRPTIO.

Parietaria est herba bicubitalis, gaudet nasci prope stillicidia tectorum, uel iuxta parietes, caulem habet paruum, folia atq; semen sunt aspera, adeò ut adhæreant.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccit in tertio ordine. Semen autem eius natura frigidum est & humidum. Dioscorides hanc herbam frigidæ & adstringentis nature esse contendit. Idem Celsus, Plinius, & Paulus, deniq; Galenus & Aëtius etiam humiditatem habere fatentur, quæ proprietates eos medicos errare demonstrant, qui pro aperiente herba ac resolvente, ac urinam prouocante accipiunt, & ex ea pro frigida materia, & in doloribus ex uentositate fomenta parant.

Semen contusum cum Semperviui, & cum aceto temperatum, sacrosignes extinguit expositum. Conducit autem præcipuè membris quibus timetur ne inflammatio accidat. Semen uerò accipiendum est, & contundendum cum aceto ac imponendum, hoc educit magnum ardorem, quòd non opus sit abscindere membrum.

Semen itidem tumoribus impositum eos citò repellit. Inunguntur succo eius utiliter addita cerussa sacri ignes, & ulcera quæ herpetas

uocant,

A uocant, hæc ulcera peiora sunt cancro.

Idem succus succurrit laborantibus podagra permistus cum anserino adipe ac impositus.

Succus foliorum utilis est ad antiquam tussim in potu sumptus, quantum dimidiatus cyathus capit. Quinetiam contra inflammationem gutturis succus gargarizatur, forisq; inungitur.

Semen prodest contra calidas & malignas pustulas contusum ac impositum.

Succus ex semine utiliter auribus instillatur, dolorem enim & ulcus inde remouet.

Succus foliorum conducit, quibus orificium stomachi intumuit gargarissatus.

Parietaria cum carnibus decocta, iusculum illud utiliter sumitur contra stranguriam, & tormina intestinorum ex uentis & frigidis humoribus generata.

Herbæ huius succus & decoctum, medetur sacris ignibus, ambustis & estuantibus ulceribus, ac tumoribus.

Succus cum hircino adipe subactus & impositus, dolorem podagræ sedat.

Herba hæc in sartagine tosta cum modico uini, & folijs petroselinii ac nasturtio, & uesicæ imposita, potenter ducit urinam. Itidem uentri super imposita, sedat colicam.

B Decocta cum maluis, rosis, absinthio, matricaria, surfure, fabis excorticatis, deinde in sartagine frixis omnibus, & cum sapa iterum bullitis, emplastrisq; modo si imponatur, sanat omnes contusas, uenas ac musculos, & id genus reliqua.

DE AQUA PARIETARIAE.

Tempus distillationis eius est, ut folia & caules inuicem conciantur & distillentur in fine Maij.

Aqua Parietariæ viij. aut x. dies in potu sumpta, & quotidie bis singulis uicibus tribus uncjs, aperit hepar obstructum & lienem, purgat renes ac uesicam, sedat dolorem matricis, mulieribus menses ducit.

Eodem modo tormina uentris pellit.

Prodest contra omnes tumores & dolores quos sedat & mitigat linteolis imposita.

DE PASSVLIS.

NOMENCLATVRÆ.

Στάφις. ἄσαψις.

Passulæ. Vuæ passæ.

Ῥοσύν.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PASSAM VVAM.

C **P**ASSVLAE siue Vuę Passę dicuntur quęcunq; uuę exiccataę, à patiendo, ut Plinius lib. 13. ca. 1. docet. Sunt qui uuam passam dictam uelint, quod in rugas siccata contrahatur, ut passam frontem rugosam & flaccidam Plautus appellat. Columella rationem præparandi, ut passę fiant scriptis tradidit: quamuis Gręci alio modo utantur, quę eas sinunt exiccari in uite, postea oculis stringunt; Palladius quoq; alio modo eas conficit, sed hæc nihil ad rem. poterit quisq; eos autores, de ea re legere.

TEMPERAMENTVM.

Passulę nascuntur quemadmodum uuę. Calefaciunt & humectant natura. Quidam uuas siccati sinunt in furno. Salernitani apud solem desiccari sinunt, postea eas furno indunt, & acinos excerpunt, & dulci uino eas lauant, atq; iterum eximunt, atq; inspergunt eas cinamomo alijsq; bonis aromatibus, in quibus sinunt aridas fieri. Meliores habentur hoc modo confectę.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vinum decoctum cum Vuis passis & bibitum, sedat antiquam tussim ex frigore contractam.

Vinum illud eodem modo potum, prodest contra interiora apostemata, & præcipuę quę pulmonem obsederunt.

D In cibo sumptę tollunt singultum & eructationem stomachi, aluumq; fluentem constringunt.

Quocunq; modo sumptę, corpori uires administrant, bonumq; generant sanguinem.

Cibo admixtę, dolorem stomachi mitigant.

Profunt eadem iocineri.

Vuę passę, ut Ægineta inquit, alijs calidiores sunt, stomacho gratiores, ualentius alunt, sed minus subducunt aluum.

Confert faucibus, ut Dioscorides inquit, tussientibus, & uesicę in cibo earum caro. Intestinorum torminibus cum nucleis suis eadem per se profunt in cibo sumptę. Milij uerò hordei; farina, & ouo mixtę, tum cum melle frixę, & in cibo sumptę, per se cum pipere commanducatę, oris pituitas purgant.

Testium inflammationes cum lomento fabę, aut cymini farina, sedant emplastri modo impositę.

In uerrucarum genere quas epinyctidas uocant, carbunculos, fauos, & articularum exedentia ulcera, gangręnasq; sine nucleis sanant cum ruta impositę. Podagris cum panacis liquore, utiliter emplastri modo imponuntur. Pellunt eadem mobiles ungues breui tempore, emplastri modo similiter impositę.

DE PA.

A

NOMENCLATURAE.

σταφυλίον.

Pastinaca domestica.

Heymisch Moren.

Bestenaw.

Gele Rüben.

ANNOTATIO IN PASTINACAM:

B

PASTINACAE nomen à pascendo ductum uidetur, ut Ruellius scribit, bonum enim nutrimentum corpori prebet. Sciendumq; est, ut Marcellus autor est, Staphylinū Græcis simpliciter Pastinacam dici, olus, & oleris notissimam & quotidiani usus radicem, nullaque adiecta nota alia, satiuam semper intelligi. Est autem duplex Pastinaca: Satiua & syluestris, Satiua præcipuum habet in sanitate inter olera usum, Syluestris uenit & ipsa quidem in quotidianos cibos: sed ob multas quas habet medicas uires, à medicis celebratur & expetitur magis. Hanc Græci, ut Marcellus testatur, nunquam nisi addito syluestris discrimine appellant, σταφυλίον ἄγριον uocantes, id est, Pastinacam syluestrem: intelliguntq; eam, quæ locis incultis nascens, satiuæ pariter frondeat & floreat: sed minore radice & magis fibrata sit. Syluestrem hanc eisdem Græci, ut certiore uocis discrimine à satiuâ illa separaretur, Daucum dixerunt. Testis pluribus locis Galenus, qui de utroq; Staphylino agens, inquit: Satiua quidem Pastinaca ignauior: agrestis uerò, quam daucum uocant &c.

DESCRIPTIO.

Pastinacæ domesticæ sunt plerunq; rapulae flauæ non tantæ magnitudinis, ut sunt rapæ flauæ, & uulgares, sed paulò minores & magis flauæ, referuntq; formam radicum petroselini, altum caulem habent, & in summo umbellam, & semen hirsutum.

TEMPERAMENTVM.

Hæc radix est calida in medio secundi gradus, & humida in primo gradu, Cibis accommo data est.

n ij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

VIRES AC IUVAMENTA.

Radix eius ciet urinam, potissimum Melancholicis conducens, Satię Pastinacę in cibo sumptę salubres sunt, bonum creant sanguinem. Sylvestres Pastinacę mouent menstrua.

Radix collo appensa, prodest contra tumorem gutturis. Nullum uenenatum animal hominem ledere potest, qui radicem penes se gestauerit. Pastinacę omni calens est natura. Eius semen potum appositumq; uuluis, ut Dioscorides inquit, ducit menses, urinę angustijs, subeuntibus cutem aquis, & laterali dolori quem pleuritim dicunt, subuenit. Contra uenenatorū morsus ictusue utilis est. Radix quoq; ipsa urinam cit, & uenerem stimulat. Fœtus ex utero trahit apposita. Repurgant ulcerum Phagadęnas concisa & ex melle imposita folia.

DE AQVA PASTINACAE.

Radix cum herba concisa distillatur circa finem Martij.

Aqua Pastinacę mane ac uesperī singulis uicibus tribus uncijs pota, & membris illita, prodest contra omnem paralytim eorum.

Omni nocte ad vi. uncias pota, uenerem stimulat augetq; generam hominis. Vrinę angustijs subuenit in potu sumpta.

DE PÆONIA.

D

NOMENCLATURAE.

Γλυκυρίδης.
Ραιονία.

Peonia.
Herba Casta.
Rosa Benedicta.
Grana Peonię.

Peonien Blüten.
Königs Blume.
Beningen Rosen.
Benedicten Rosen.
Beningen Kömer.

ANNO.

A ANNOTATIO IN PAEONIAM.

AEONIAE antiqua pariter & honesta appellatio est, habet enim autorem antiquæ medicinæ peritissimum Pæonem. Antiquitas nihil non sanari Pæonia supersticiose credidit, nec corporis tantum morbis, sed animi affectionibus pariter mederi, imperare tempestatibus: arcere grandines, disijcere satorum rubiginem, & lemuribus etiam aduersari. Duo eius genra sunt. Fœmina existimatur, cuius radicibus cœu balani longiores, circiter octo aut sex, inhærent: mas plures habet, quoniam non una radice nixus est, palmi altitudine, candidaq; ea gustu adstringit. Fœminæ folia myrrhâ redolent & densiora sunt, Nascuntur in syluis. Radices fructumq; legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdum facere in oculos impetum dicitur, alioqui effodientibus radicem Pæoniæ sedes procidit, si Theophrasto credimus: magna id uanitate ad ostentationem rei fictum Plinius arbitratur.

DESCRIPTIO.

B Pæonia est herba duris folijs ab inferiori parte, Prasino colore, radices inuicem coherentes instar radicum uiolarum, & colore rubicundæ, flores magnos & purpureos, ad formam rosarum rubearum refertarum, in quibus inest semen luteum, ex quo fiunt folliculi amygdalis similes: duo simul nascuntur, habent intus granarubea, ad magnitudinem minoris pyli. Scapus super quo semen nascitur, habet magnos flores & rubicundos, & plerunq; Benedicta rosa dicitur.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq; exiccat radix Pæoniæ secundo ordine. Nigro colore erit, & non splendida uel foraminosa.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Decem annis durat in sua efficacia. Habet uirtutem confortandi & refocillandi corpus. Pæonia cit urinâ, purgat iecur atq; renes.

Radix in uino decocta ac pota, sanguinem purgat. Datur in potu Pæoniæ radix puerperis à partu non purgatis, tum acquirunt menses & absq; nocumento purgantur. Amygdalæ autem quantitate sumenda est. Bibitur in uino etiam contra dolores alui, felle suffusus prodest. Prodest renum cum urinæ malo aliquo, & uescæ doloribus, fumus ex stolonibus radicis, naribus attractus, pellit morbum comitiale. Pæonia tollit nigras maculas corporis.

Radix collo suspensa morbum comitiale tollit. Contigit quòd collo pueri hæc radix fuerit appensa, & puer morbum non sentiebat, quodcumq; autem radix amota erat, protinus denuo conuulsione corripiebatur. Hanc uirtutem Pæonia mas habet, quæ non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C habet semen, inde enim cognosci potest. Pæonia fœmina in uino cocta, puerperas bene expurgat à partu. Ea semen præbet. In alijs rebus radices utriusq; eadem ferè facultates habent.

Pæonię recens radix, ut Manardus scribit, collo suspenſa geratur, uapores enim ab ea leuati cerebrum petentes, alienos excludunt, & cerebrum roborant, eligenda autem in hoc mas, quę folio nucis regalis constat, radice alba, digitali crassitudine, longitudine palmi, & gustu adstringit. Quidam uolunt eam esse effodiendam luna decrescente. Nigra radice Pæonię pro necandis puerorum uermibus in aqua, decoctione, & puluere utimur, immo & ipsa radix puerulis adalligata ab atrabile & epilepsia liberat, ut Antonius Musa testatur. Ad Sciaticos Pæonię herbę radicis partem alligabis ei qui patitur, & circumcinges: res est saluberrima. Ad lunaticos Herba Pæonia, si lunatico iacenti imposita fuerit, nunquam ei hoc mali accidet, autor est Apuleius.

Grana Pæonię multis modis profunt, præsertim ad menstrua mulierum, quę trahunt, fœtumq; mortuum educunt.

In difficili partu grana Pæonię in uino danda sunt potui parturienti, ea promouent partum, & bene opitulantur. Grana Pæonię contusa, & Zedoaria, galanga atq; saccharo pari pondere admixtis pro Tragea usurpantur, quę mane ac uesperis sumpta, pellit uenum, leniter subducit aluum. Grana decem aut duodecim in rubro uino & austero pota, muliebres fluxiones superfluas sistunt.

D Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uulę strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulla, aut uino.

Comeduntur eadem utiliter cibum in stomacho non continentibus, & eius erosionibus. Incipientes præterea calculos pueris in cibo potuq; disijciunt. Puluis ex radice Pæonię in uino sumptus in quo radix ipsa cocta fuerit & artemisia, etiam prodest contra morbum comitalem. Idem puluis in uino elixus cum castoreo paralyſi medetur.

DE AQVA PAEONIAE.

Ad distillationem conuenientem rosę Pæonię cum perfecte fuerint maturę ex scapo decerpuntur, & his admiscetur duplum pondus radicis eius, & simul contunduntur ac in Balneo Marię distillantur.

Aqua Pæonię prodest Apoplexia correptis, qui loquelam amiserunt, duabus uncis potui data, tum absq; dubio loquelam recuperant, & sanantur.

Puerulis prodest contra calculum mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncis pota. Auxiliatur contra dolores coxendicum.

Eadem

A Eadem per 46. uel 66. dies mane ac uesperis singulis uicibus ad
 ij. aut iij. uncias in potu sumpta, medetur morbo comitiali.

DE PENTAPHYLLO.

NOMENCLATURAE.

Πεντάφυλλον.

Quinquefolium.
 Pentaphyllon.
 Mercurij herba.
 Penta dactylus.

Sünffinger Kraut.

ANNOTATIO IN PENTAPHYLLON.

PENTAPHYLLON Latini Quinquefolium appellant, nomē
 à numero foliorum habet, ipsa herba incipit & desinit cum uite.
 Theophrastus est autor: cum Quinquefolij radix recens effoditur
 rubet, inarescens nigrescit, & angulosa sit, folio uitis pusillo, colore
 que uirigineo. De hac herba magna inter medicos est controuersia,
 Vulgare enim quinquefoliū descriptioni Dioscoridis non respon-
 det, Plinius scribit. Quinquefoliū fraga ferre, quasi fragaria sit her-
 ba, cum tamen fragaria tria folia habeat. Clarissimus medicus Ioan-
 nes Manardus scribit, uerum Pentaphyllon esse herbam quam Tor-
 mentillā uocamus, quòd ea magis forma & uiribus descriptioni ue-
 terum quadret, Tormentilla enim radicem habet rubescentem, ut
 de suo Pentaphyllo scribit Dioscor. quòd uerò septem folia habeat
 Tormentilla, id nihil referre putat Manardus, se quoq; sæpius eam

DE HERBIS, CAETERISQVE

C uidisse quinquefolij. Multi prestantissimi medici ex recentioribus iudicio Manardi subscribunt.

DESCRIPTIO.

Pentaphyllon herba est caulem habens semine plenum, folia in quinque partes diuisa. Radicem habet rubentem & multos ramulos & in unoquoque florem luteum, nascitur aquosis locis uel desertis montibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix quinquefolij desiccatur in tertio gradu, paruumque habet caliditatem. Est autem radix rubescens & oblonga.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba hæc in aceto decocta atque imposita, heresypelata curat, magnumque calorem educit. Eodem modo usurpata subuenit & coxendicis articulorumque doloribus. Folia per noctem in uino macerata, & mane bibita, profunt contra morbum comitalem.

Radix eius in puluerem redacta, atque fistulis imposita, eas curat. Folia in uino decocta & bibita, pellunt febrem quartanam. Folia quoque indita melli ac aceto, quartanæ medentur, ita in potu sumpta.

Herba cum ueteri axungia contusa, curat uulnera in corpore & membris.

Qui morbo regio laborat, conficiat pastillos ex Pentaphyllo, ad datumque farinam triticeam ac aquam, istaque per nouem ex ordine dies manducatis, sanatur. Prodest hæc herba contra acutas febres hoc modo: Accipe Pentaphyllon atque bene contunde, farinaque triticea, atque aqua additis, ea inuicem subige, paruumque olei oliuarum admisce, ut massa fiat, emplastroque inde facto, uentri impone, quando autem hoc semi diem, aut semi noctem impositum fuerit, tum remoue, atque calefac, iterumque alio superimpone, hoc si sæpius feceris, febres pellit, facitque euomere malos humores.

Ad caliginem oculorum, Accipe Pentaphyllon, atque in puro uino in æreo uase, maceratum, iturus cubitum, illud uinum circum oculos inunge, hoc prodest.

Idem in puluerem contritum melleque permixtum, si exulcerationi atque putredini oris & linguæ illinatur, eam tollit, & os mundificat. Deinde os collui debet, aqua que melle rosaceo permixta fuerit.

Potest radicis quinquefolij decoctum quousque ad tertias decreuerit, si ore contineatur, dentium dolores finire. Putrida oris ulcera collutione sistit.

Arteriæ scabritias, gargarizatu leuigat.

Contra alui profluuia & dysenterias auxiliatur.

Subuenit & coxendicis articulorumque doloribus potum.

Radix in aceto cocta ac illita, serpentia ulcera cohibet. Strumas, tumores,

- A** tumores, duritias, abscessus & distentiones discutit.
 Ignes sacros, reduuias, condylomata psorasq; sanat.
 Radix etiam excreationem sanguinis sedat, & dysenteriam sistit.
 Cum sale & melle temperata, sanat uulnera.
 Sanguinis eruptiones sistit quinq; folium, in quos usus bibitur,
 & emplastri modo imponitur.
 Facit & radicis recentis succus ad iccoris pulmonumq; uitia & le-
 talia uenena.

DE AQUA PENTAPHYLLI.

Optimum tempus distillationis eius est, ut herba, caulis, radix cum tota substantia concisa, in medio Maij distillentur.

Aqua Pentaphylli mane ac uesperis per aliquot dies singulis uicibus iij. uncis in potu sumpta, facit ad calculum, ad lithiasin lumborum, purgat renes. Vna uice copiose sumpta admodum uentrem laxat, resoluit quoq; foris imposita.

Sedat quosuis calores & tumores lineis pannis imposita, fronti illita & linteolis applicata fluxum sanguinis narium sistit. Facit ad tremorem membrorum ac manuum, si singulis uicibus inde illinantur, & per se iterum sicentur.

- B** Sanat recentia ac antiqua uulnera, si inde lauentur, uel linteolis imponatur, pellit omnes tumores ac apostemata. Prodest contra quascunq; febres, per dies aliquot pota, radicitus eas expellit.

DE PERFOLIATA.

NOMENCLATURAE.

Perfoliata.

Durchwachs.
 Buchwurz.

DE HERBIS, CAETERISQUE
ANNOTATIO IN PERFOLIATAM.

C PERFOLIATA herba est quæ nomen sortita est, quòd colicu-
li folia penetrent, unde & Germani *Durchwachß* appellant.
Huius apud chirurgos & medicos uulnerarios magnus est usus,
ad rupta tantummodo & uulnera conglutinanda. Veteribus hæc
fortassis fuit incognita, nullus enim medicorum hactenus ei apud
Dioscoridem uel Plinium nomen inuenire potuit. Hieronymus
Bock scribit, duo esse genera Perfoliatæ, & primum genus esse absq;
dubio primum Cotyledon apud Dioscoridem. Alterum uerò ge-
nus esse Secundum Cotyledon, & meo quidem iudicio non aber-
rat à scopo, ita enim specie & uiribus conueniunt. Conferat quisq;
hanc herbam cum descriptione Cotyledonis apud Dioscor. & iu-
dicet.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba Perfoliata egregias in se continet uirtutes, & præcipuè
contra rupturam puerorum, si semen in cibo sumatur, & herba ipsa
imponatur.

Quibuscumq; pueris umbilicus nimium prominet, his Perfolia-
ta umbilico superliganda est, tum introrsum pellitur.

Qui herniosus fuerit, ita quòd is morbus ultra annum non dura-
uerit, is prius balneum parabit ex hisce herbis, nempe ex parietaria,
Quinquefolio, Chamomilla, Chamedry, ut singularum sit pondus
D unius Manipuli uel duorū, & semper tres horas continuas per tres
ex ordine dies lauabit, & singulis uicibus in balneo semen Perfolia-
tæ pondere semiuncie in potu sumet. A balneo uerò hoc unguen-
to se inunget, Accipe olei Chamomillæ semiunciam & pulueris ex
semine duas uncias, & parum ceræ admiscæ, ut fiat unguentum.
Quo per octo dies se inunget, tum ruptura absq; dubio curatur.

Habet hæc herba præcipuas uires sanandi in corpore rupturas
& uulnera.

Semen in puluerem contritum in uino datur, infantibus uerò in
lacte datur ad interiorem rupturam.

Aqua eius distillata eadem præstat, & sanat heresypelata, sacros
ignes, & sedat dolorem æstuantis stomachi.

DE PERFORATA

NOMENCLATURAE.

Υπερικόν. Ανδροσαύμον.

Perforata. Hypericon. Fugá demonum. Herba S. Ioannis.

S. Johanskraut. Harthaw oder Waldthopff.

ANNO.

ANNOTATIO IN PERFORATAM.

PERFORATAM Græci & Latini Hypericon nominant. Herbarij Perforatam hanc herbam appellant, propterea quod folia soli obiecta innumeris foraminibus scaterent, & omni ex parte punctis quibusdam pertundi uisuntur. Vulgus item herbam diu i Ioannis sæpe nuncupat. Ab aliquibus fuga dæmonum dicitur, quia dæmon inde fugere creditur, ubicunq; hæc herba seruetur, neque ibi lemures manere queunt, unde & puerperæ quibusdam locis hac herba solent fumigari. Duo in hyperico inueniuntur, quæ certitudinis faciant fidem, cruentus comæ florisque triti liquor, odor siliquæ seminisque resina ceus, Unde & chamæpitys, id est humilis & terrestris pinus dicta est, quod semen eius resinæ Pineæ odorem habet. Androsæmos etiam dicta

B est, quia flos eius digitis tritus sanguinem humorem ex se remittit. Dioscorides quatuor ponit Hyperici genera. Vera Hypericon albos habet flores apud illum, nostra autem uulgaris Hypericon que luteos habet flores, Ascyron, uel ruta syluestris ab eo dicitur. Mirum est Dioscoridem folium eius non pinxisse, in illis præsertim foraminibus, quæ in ipso apparent.

DESCRIPTIO.

Hypericon herba est quæ folia rutæ equalia habet, caulem oblongum & in summo flores luteos. Semen eius est oblongum figura hordei, colore nigro, odore resinæ.

TEMPERAMENTUM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine.

DE AQUA MENTASTRI.

Ex herba & semine si quis bibat, menses mulierum trahit, cituriam. Idem præstat apposita.

Contusa & emplastri modo imposita, facit ad putrida & mala uulnera.

Herba hæc siccata & in puluerem contrita, atq; cum uino sumpta, maximè prodest ad podagram.

Semen in uino sumptum, quartanam pellit.

Herba purgat renes & iecur, tollit dolores coxendicis in uino pota.

Contusa

DE HERBIS, CAETERISQUE

C Contusa & ambustis imposita, extrahit calorem & minuit dolorem.

DE AQUA HYPERICI.

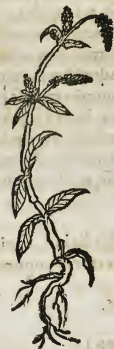
Optimum tempus distillationis eius est, ut herba, folia & flores à caulibus decerpta in fine Iunij distillentur.

Aqua Hyperici mane ac uesperis duabus uncis pota, prodest contra Apoplexiam.

Aqua Hyperici permista cum radice, semine aut aqua Pæoniae, & quotidie bis aut ter singulis uicibus ad ij. aut iij. uncias bibita, medetur morbo comitiali. Prodest contra tremorem membrorum, si per diem bis inde fricentur. Cum rubeo uino pota, prodest ad omnes superfluos alui fluxus, & linteolo uentri imposita.

Sanat omnia uulnera tam foris quàm intus existentia, puncta uel secta, mane ac uesperis pota, & inde lota si fuerint, uel aqua linteolo eis imposita.

DE PERSICARIA.

NOMENCLATURAE.

ὑδροπίπερι.

Persicaria.
Hydropiper.

Wasser Pfeffer.
Pfer sing kraut.
Pfauwen kraut.
Pfauwen Spiegel.
Floekraut.

ANNOTATIO IN PERSICARIAM.

PERSICARIA nomen habet à folijs quæ Persico similia habet. Recentiores autem duas species faciunt, alteram quæ in medio folio nigredinem quandam ueluti oculus habeat, alteram uerò quæ acri mordacitate pungit, & saporem piperis habet, nullamq; habet maculam. Hanc auctores Hydropiper Dioscoridis, & Plinij siliquastrum, seu Piperitida esse tradunt. Nec obstat quòd Hermolaus Barbarus dubitare uidetur, quòd Persicaria sit Hydropiper, cum inquit

A quit: Est & in folio Persicariæ litura maculæ modo inscripta, quæ si fuisset in Hydropiperi, fortasse non omisissent autores. Non animaduertit uir doctissimus (ut Antonius Musa, & Euritius Cordus testantur,) alteram Persicariam, cui maculæ defunt, in omnibus cum Hydropipere conuenire: habet enim florem album, spicaceum, acrem gustum, minutū semen, caulem nodosum, rubrum, longum: & folia Mentę conferri possunt. Nonnulli pulicariam hanc etiam appellant, quòd pulices fugare & necare uulgò creditur. Egregia quoq; herba ad pellendas muscas ac culices, nullum enim animal infestatur à muscis quod succo huius herbæ inunctum fuerit.

DESCRIPTIO.

Persicaria gaudet locis aquosis, folia habet acuta ad falcis modum, caulem nodosum, florem puniceum, radicem uerò luteam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus Persicariæ auribus instillatus, uermes necat.

Herba hæc & flores bene profunt ad fistulas & ficos. Habet fuscā maculam. Altera macula caret, quæ habet naturam inflammādi & erodēdi nigras malignasq; pustulas, si folia & radix conuulsa emplastri modo imponantur. Mordacitate pungit ac urit cutem, ut Piper linguam.

B Folia Persicariæ quæ Hydropiper appellatur, discutunt tumores duritiesq; omnes, cum semine illita. Sugillata delent.

Pulices hæc herba fugat, matutino tempore per cubiculum & conclauē sparsa, sed ita ut statim cubiculum scopis expurgetur.

Succus usurpatur ad putrida uulnera tam in pecoribus quàm hominibus, si inde lauentur.

DE AQUA PERSICARIAE.

Persicaria utraq; cum tota substantia in fine Iunii distillatur.

Aqua Persicariæ quæ maculam habet, conducit ad mariscas, si linteum in ea madefactum per diem bis imponatur.

DE PERSICO MALO

NOMENCLATURAE.

Περσικον Μάλον.

Persicum malum.

Persicum.

Pfersing.

ANNOTATIO IN PERSICVM MALVM.

C PERSICA tota Asia nascuntur, maximè uerò in Perside, unde ad nos translata, nomen habent, ut Plinius testatur. Iam ubiq; in hortis ferè sponte proueniunt. Persica recentia seruari poterunt, hac ratione, ut Platina docet: Optima eligito, & mitte in muriam, postera die exime & purgabis diligenter, ac collocabis in uas, fundens salem, acetum, satureiam.

TEMPERAMENTVM.

Persicum est pomum frigidæ naturæ, & stomacho noxium. Persicum, ut Ægineta tradit, in secundo ordine, frigidum humidumq; existit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Nuclei eius naturalem calorem obtinent, corroborant stomachum & cerebrum, acuiunt ingenium & memoriam.

Succus Persicorum, ut Galenus autor est, facile corruptionem sentit, ac noxam adfert, quapropter postremo cibo sumenda non sunt, ut moris est plerisq; innatant enim stomacho, & quicquid præsumptum fuerit, unà secum in corruptionem trahunt. Itaq; primis mensis sumi tolerabilius fuerit, sic celeriter discedentia sternunt alijs uiam commodè præeuntia: reliqui cibi facile lubrico meatu sequentes elabuntur. Sed uulgus sibi persuasit, nucleo suo noxam expediri, quam impediens Persicum attulerit. Noxa quoq; uino discutitur.

Persicorum cibus, ut Platina inquit, propter humiditatem & frigiditatem stomacho inutilis habetur, citò enim inacescit, atque in Phlegmaticos uertitur humores. Matura tamen ante cibum sumpta, appetentiam inducunt, urinam mouent, aluum lubricant, foetorem oris emendant. Acerba aluum adstringunt, teste Dioscoride. Siccata autem maiores adhuc in adstringendo uires habent. Quinetiam siccorum decoctum in aluum & stomachum destillationes haustum sistit. Quæ in hoc genere minora sunt, & armeniaca passim dicuntur à Romanis uerò præcoqua stomacho magis accommodata sunt.

Folia eius trita sanguinis eruptionem sistunt.

Folia euidenter amara sunt, coq; concisa tritaq; puerorum umbilicis imposita, lumbricos enecant atq; expellunt. Eadem sicca & in pulucrem tunsa, recentes plagas crentorum uulnerum claudunt. Nucleus Persicorum cum oleo tritus, capitis dolori medetur.

DE AQVA EX FOLIIS PERSICORVM.

Distillatur hæc aqua crescente luna in Maio. Mane à ieiuno pota, facit ad lithiasim lumborum per diem ter in potu sumpta, ac singulis uicibus ad duas & tres uncias, ciet urinam, expurgat uescicam.

A ieiunis

- A** A ieiunis pueris pota, lumbricos necat : mane ac uesperipotā,
prodest contra calculum.
Auribus indita, interficit uermes earum.
Capiti illita, dolorem sedat.

DE PEDE CORVINO.

NOMENCLATURÆ.

Κορονόπου.

Pes coruinus.
Galli Crus.
Ranunculus.
Flammula.

Хабен суф.
Ханен суф.

ANNOTATIO IN PEDEM CORVINVM.

PES coruinus apud ueteres Græcos Coronopus est dicta, hancq; describit Dioscorides lib. 20. cap. 117. in hunc modum: Coronopus oblonga herbula est, per terram strata, & folia incisuris diuisa habet. Estur olerum modo decocta. Radicem habet gracilem, in cibo adstringentem, ideoq; cœliacis utilem. Nec aliter Galenus, & Plinius eam describunt. Vulgus eam pedem Galli nominat. Quam etiã sub Galli cruris nomine describit Apuleius Madaurensis in libro de Herbarum uirtutibus. Magno igitur in errore uersantur Iuniores medici atq; Herbarij omnes, qui pedem coruinum uolunt esse aliam herbam, quæ folia habet coriandri sed latiora, subalbida ac pinguia, florem luteum, caulem gracilem, ac cubitum altum, radicem albam, breuem, multis fibris, Ellebori modo capillatam. Hæc enim Dioscoridi & reliquis Græcis βαρβάχιον, Latinis uero Ranunculus uocatur, habetq; uim exulcerandi, cuius contactu

DE HERBIS, CAETERISQVE

C pustulae ambusti modo corporibus attolluntur, saepeq; confricta carnem osse tenus exest. Haec ulcerandi licentia impostoribus ac mendicis illis cognita est, qui crura & lacertos sibi huius illitu uulnerant, quo stipem impudentius emendicent, aut quamuis pecunio- lam aucupentur. Nonnulli eam Flammulam quoq; ob eam rem appellant. Plura de Pede Coruino uide apud Ruellium & Fuchsi- um in Paradoxis.

DESCRIPTIO.

Pes coruinus herba est quae petrosis montibus nascitur, floribus similis Marrubio, sed tenerioribus.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccat in secundo ordine.

Haec herba in uino decocta atq; in potu sumpta, medetur mor- sui rabidi canis.

Itidem sumpta prodest stillicidio urinae, trahit menses mulie- rum, & pellit partum.

Prodest contra tormina intestinorum, uires Hermodactyli ae- quat. Auxiliatur doloribus articulorum, corroborat articulos, & malam materiam inde expellit.

Vera Coronopus apud Dioscoridem habet uim adstringendi, unde & coeliacis utilem esse scribit.

D

DE PEDE LEPORINO.

NOMENCLATVRAE;

Λαγόπους.

Pes Leporinus,
Sana munda.

Hasen süß.

ANNOTATIO IN PEDEM LEPORINVM.

PES Leporinus à Græcis Lagopus dicitur, quam Diosco- rides Leporis cuminum quoq; uocari scribit: haec herba ab ipso Dioscoride ex folijs & floribus non describitur. Quidam putant esse herbam quam Caryophyllatam Herbarij uocant, & à uulgo Sana munda dicitur, quæ in opacis montibus nasci solet, non in segetibus, ut Lagopus, quorum senten- tia non est probanda, quum Caryophyllata nullam similitudinem cum pede leporino habeat. Ruellius credit pedem leporinum po- tius esse genus humilis trifolij, in segetibus & aruis enati.

DESCR.

A

DESCRIPTIO.

Hæc herba ferè folia habet ut Carduus porcinus, acuta, & oblonga, caulem mollem, puniceos flores stellis similes, radicem candidam. Natura similis herbæ quæ Palatium leporis dicta est.

VIRES AC IVVAMENTA.

Pes Leporinus emundat omnia exteriora membra quæ longo tempore putrida atque sordida fuerunt, in aqua pluuiali elixa, & membris inde lotis.

Qui cupit macrescere, comedat hanc herbam in acetario bis in hebdomada quando iturus est cubitum.

Quicumq; in somno loquitur, hanc herbam ponat sub capite, tū ei uitio medetur, & pellit insomnia atq; omnem inquietudinem.

Dioscorides scribit, Lagopoda uentrem contrahere, & discutere durities apostematum.

Inguinum inflammationes discutit adalligata, febribus etiam medetur ex aqua decocta & bibita.

DE PETROLEO.

NOMENCLATVARAE.

Πετροέλαιον.

Petroleum.

Ein öl in der Apotecken.

B

ANNOTATIO IN PETROLEVM:

PETROLEVM inde dicitur, quoniam ex Petra ortum ducit, ex qua sponte fluit. Petroleum, ut Antonius Musa docet, à Dioscoride naphtha & bitumen, uel asphaltum liquidum nuncupatur. Est autem Babylonij bituminis destillatio, colore candidum: inuenitur & nigrum. Trahendi ad se ignes tantam uim habet, ut ex intervallo etiam ad se rapiat.

DESCRIPTIO.

Petroleum est quod ex Petris & montibus exudat. Colore nigrum est, si uerò decoquatur, fit candidum.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; siccat usq; in quartum ordinem.

VIRES AC IVVAMENTA.

Virtutem habet dissolucendi, attrahendi, & consumendi.

Petroleum prodest membris paralyticis illitum, facit ad podagram, stranguriam, colicam, quæ ex eo curantur.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Contra calculum optimum est remedium, lumbis, & sub umbilico illitum.

Contra spiritus angustias & diutinas tusses, thoracem ex eo foris inunge.

Ad affectus uulvæ ex frigida causa creatos ualde prodest, foris illitum.

Contra strangulationem & procidentiam muliebrū locorum, Petroleum proijce super carbones, & fumum illum mulier naribus attrahet, & uulvam suffire debet Laudano, hoc remedio erit, ut matrix in locum suum reducatur. Stomacho frigido prodest illitum.

A capite in subiectas partes destillationes suffitu sanat, & dentium dolores circumlitum mitigat.

DE PETROSELINO.

NOMENCLATURÆ.

Πετροσίλιου.

Petroselinum.
Petrapium.
Holusatrum.

D

Petersilgen.
Peterlin.

ANNOTATIO IN PETROSELINVM.

PETROSELINVM quasi petrarum apii dicitur: nam inter lapides melius nascitur. Est nota herba, quæ inter Apii genera numeratur. Macedonicum Petroselinum ob gustū & suauitatem, & odorem aromaticum, mirifice laudatur, & in medicina præfertur, ideo autem Macedonicum appellatur, quia in præruptis montibus Macedoniae crescit. Omnia autem agrestia, præsertim quæ in saxosis & petrosis crescunt, multo ualentiora sunt satiuis, & odorē uehementiorem præ se ferunt, quemadmodum & uina in uno loco fortiora, & meliora nascuntur, quàm in alio. Præstantissimi quidam medici, ut Manardus, Leonicensus, & Collinutius, contendunt nostrū uulgare Petroselinum non esse uerum Petroselinum, sed Apium hortulanum, uerum Petroselinum esse quod Macedonicum appellatur, eoq; nos carere, sed eam controuersiam breuitatis causa, hic omitteremus, oportet enim medicos, contendant quàm diu uelint, uulgari Petroselino unà cum coquis uti, donec ueri petroselini copiam nacti fuerint.

DESCRIP.

DESCRPTIO.

A Petroselinum est radix palmi longitudine, & aliquando longior, ac candida, cuius usus est in cibo. Quando unum annum intra terram durauerit, fert caules & semen, floresq; luteos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur natura in secundo uel tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Est autem duorum generum. Vnum est satium. Alterum syluestre. Petroselinum Macedonicum syluestre est, nascitur in petrosis montibus, hoc ualde penetrat humores corporis, sudorem atq; urinam maximè proritat. Satiuum Petroselinum nobis notum est, eius semine utimur in medicina.

Petroselinum naturam habet penetrandi, propterea urinam citet, ualde prodest contra calculum, semen atq; radix.

Accipe radicem petroselini, & eam siccam bene contunde, atq; cum mero uino eam commisce: inde si biberis, facit bonum cerebrum atq; bonam memoriam, & purgat sanguinem.

Idem prodest mulieribus quibus menstrua obstructa sunt.

Semen sua efficacia penetrat, unde menses plene trahit.

Semen in cibo sumptum, flatus in corpore discutit.

B Idem contusum & malignæ scabiei impositum, bene purgat, & nitidam reddit cutem. Semen manducatum tollit tumorem stomachi, prodest hominibus hydropicis, siccat enim ac penetrat malos humores, eosq; consumit: prodest quoq; ijs qui ex Phlegmaticis humoribus lepram contraxerunt. Emundat iccur, discutit dolorem lumborum atq; uesicæ.

Acetarium paratum ex Petroselino, & acetosa atq; aceto permixtum, opitulatur contra calores febrium.

Petroselini radix, herba & semen in cibo uel potu sumpta, cient urinam, pellunt calculum lumborum, trahunt menses, dissoluunt uentos in corpore, tollunt tormina uentris, stranguriam, dolorem spinæ, renum atq; uesicæ dolorem, tollit tumorem stomachi. Qui morsus fuerit à rabido cane, decoquat potionem ex petroselino, ac inde bibat, faciatq; emplastrum ex semine & herba, tum sanatur.

DE AQUA PETROSELINI.

Electum tempus distillandi Petroselinū est, ut radix & herba cū tota substantia inuicem concisa, in principio Septembris distillent.

Aqua Petroselini per 30. uel 40. dies mane ac uesperis singulis uicibus iij. aut iij. uncijs in potu sumpta, prodest contra calculum & lithiasim, purgat renes ac uesicam, lotiumq; ualde proritat.

Eodem modo pota, concoctionem adiuuat, appetentiam ciborū excitat, purgat iccur, medetur stranguriæ, ubicunq; illinitur hæc aqua, capilli excidunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE PEUCEDANO.

NOMENCLATURAE.

Fucus maris.

Peucedanus.
Peucedanum.
Pinastellum.
Stataria herba.
Foeniculum porcinum.

Sarstrang.
Sarstarck.
Eberwurz.
Wilder Fenchel.
Sauw Fenchel.

ANNOTATIO IN PEUCEDANVM.

PEU CED ANVM siue Peucedanus, nomen à Pinu, quæ Græce Peuce dicitur, inuenit, ut Myrtidanum à Myrto, quanquam & amaritudinem uocabulum id significat apud Poetas, ut Hermolaus indicat, celebrata inter primas herba est. Laudatissimum in Arcadia nascitur, ut Plinius existimat. Foditur exitu Autumni. Placent tenerrimæ & altissimæ radices. Hæ conciduntur in digitos quaternos osseis cultellis, funduntq; succum, Probatum hic & crassitudine mellea, & odore suauiter graui. In colligendo succo capitis dolor & uertigo sentitur, nisi nares prius & caput rosaceo perungantur. Inuenitur & lachryma thuris modo concreta, caulibus & radicibus adhærescens, hanc quoq; habere conueniet. Peucedanum officinæ tale ferè exhibent, quale Dioscorides describit, tantū radice non succosa, nec graui odore, sed iucundo, uocantq; Foeniculum Porcinum.

DE

DESCRIPTIO.

A Peucedanum nascitur opacis locis in editis montibus, præsertim autem sub magnis arboribus. Caulem habet sceniculo similem, in summitate caulis florem album instar cardui, circa radicem magnos habet cirros ad capillorum tortorum similitudinem. Radix est densa & magna, foris nigra aut cana, intus candida. Radix succum in se continet, qui sulphuris modo induratur.

TEMPERAMENTVM.

Succus fortioribus est uiribus quam radix: hæc calida est. & sicca, potest unum uel duos annos arida seruari, & non ultra. Radix in tertio ordine & calefacit & desiccatur, ut Ægineta inquit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus radice cum oleo rosaceo permixtus & capiti illitus, tollit apostemata in capite. Idem cum aceto & aqua rosacea temperatus, ac temporibus capitis illitus, medetur phreneticis, & comitialibus.

Suffitus ex radice factus, si à foemina ab inferiore parte excipiat, reddit eam foecundam.

Radix conducit ad emplastra, quibus utimur ad membra conuassata. Herba decocta in uino aut in aqua, prodest contra oppilationem iocineris atq; lienis, & contra stranguriam.

B Radix in puluerem contrita, ac pondere unius aurci homini peste correpto in tempore propinata in uino, si morbus horror uel frigore quodam inuasit: uel in aceto data, si calore inuasit, uenenu potenter expellit.

Succus, ut Dioscorides inquit, strangulatu uuluae procidentes, soporesq; olfactu excitat. Suffitu serpentes fugat. Auribus in earum dolore addito rosaceo, utiliter instillatur. Causis dentium in dolore inditur, facit ad tussim in ouo sumptus. Spiritus angustijs, torminibus & inflationibus succurrit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregie adiuuat.

Radix sicca & in farinam trita purgat sordida ulcera: ossiumq; squamas pellit. Vetera ulcera ad cicatricem perducit.

Succus, ut Galenus inquit, admodum calefaciens & digerens, affectibus omnibus circa neruos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone thoraceq; ex crassitudine & uiscositate humorum prouenientibus.

DE PIMPINELLA

NOMEN.

C

NOMENCLATURÆ.

Pimpinella.

Bibenell.

ANNOTATIO IN PIMPENELLAM.

D

PIMPINELLA dicta est, quòd folia habeat circum ipsum cauliculum alternatim diuisa ac semper gemina, ut ueluti in duas pinnas assurgere uideantur. Est autem Pimpinella herba, cuius ueteres Autores nullam meminerunt. Ottho Brunsfelsius ex Hermolao testatur eam esse quintam speciem Saxifragiæ, & ei uiribus respondere. Hieronymus Bock, qui medicinam herbariam etiam scriptis illustrauit, indicat, quam Herbarij uulgò Pimpinellam uocant, eam esse antiquorum Petroselinum Macedonicum, promeruitq; profecto doctissimus ille uir apud omnes studiosos medicinæ honestam nominis memoriam, quòd herbam tam diu incognitā nobis ostenderit, si modo Herbarum peritissimi medici eius iudicio subscripserint.

DESCRIPTIO.

Pimpinella formā similis est Saxifragiæ, sed non uirtute, folia habet prasino colore, luteos flosculos, radicem candidam.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccāt in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pimpinellam calidi & sicci esse temperamenti, ut Saxifragiam, compertū est, & per omnia ad eadem ualere, ut Brunsfelsius testat.

Pimpinella præcipuè medetur ueneno, abstergit omnem immunditiam exteriorem corporis.

Radix eius in uino decocta & in potu sumpta, tollit à corde malum & uenenosum sanguinem, unde pestis facile exoriri solet, sedat quoq; dolorem capitis.

Si homo

A Si homo usq; ad craneum uulneratus esset, succus huius herbæ instillatus, statim & absq; noxa sanat.

Sanat ulcera & alia uulnera instillatus.

Experimenti gratia, Accipe gallum gallinaceum & craneum eius in superiore parte cultello aperi, ne tamen transfodias, postea accipe succum huius herbæ, & instilla uulneri bis aut ter, tum redu-
ducitur ad cicatricem.

Pimpinellâ permista cum semine Erucæ & aceto, elicit sudorem, expellit uenenum, & malos humores.

Cum uino elixa & bibita, tollit coxarum morbū, & potissimum facit ad malignam tussim, expurgat pectus.

Eadem in uino cocta, frangit calculum renum & uesicæ, medetur stranguriæ.

Eodem modo prodest contra intestinorum tormina, Maximè auxiliatur contra oppilationem iocineris atq; splenis.

Pimpinella medetur calculo, mouet urinam, tollit stranguriam, purgat pectus, uenenum pestis à corde pellit. Succus eius coctus, & ante accessionem febris potus, omnem febrem pellit. Radix potest etiam condiri, ut *Ginziber cum saccharo uel melle*, & remedium quoq; adfert contra morbos iam prædictos.

B Decoctum Pimpinellæ febrem continuam: & quarta quoq; die recurrentem leuat. Succus tertianam, idq; ante accessionem potus.

EXPERIMENTVM CONTRA PHTISIM.

Recipe Pimpinellæ quàm tenuissimè in puluerem redactæ, uncias duas, aquæ Pimpinellæ recentis, & sacchari quantum satis est, & fiat inde Electuarium, de quo sume quotidie drachmas duas.

DE AQVA PIMPINELLÆ.

Ad tempestiuam distillationem minor Pimpinella, quæ acutam habet radicem sumitur, ex ea radix atq; ipsa herba cū tota sua substantia inuicem concisa & contusa, in exitu Maij sunt distillanda.

Aqua Pimpinellæ mane ac uesperis singulis uicibus ad tres aut quatuor uncias in potu sumpta, medetur calculo & lithiasi lumborum ac uesicæ, expurgat renes.

Contra pestem subuenit, intra sex dies semel pota.

Prodest mulieribus quibus matrix est refrigerata, trahit menses.

In potu sumpta cum modico Castorei in puluerem redacti, pellit paralysem membrorum.

A ieiunis iij. uncijs pota, illo die non corripiuntur morbo minus naturali, omnem enim molestiam ex corde pellit, malos humores tollit, proritat lotium. Prodest contra uenenum in potu sumpta.

Cutem reddit nitidam ac pulchram in facie & manibus, si foris se aliquis ex ea lauet.

C DE HERBIS, CAETERISQVE
DE PINEA NVCE

NOMENCLATVRAE.

Στροβίλος.

Pinea Nux.

Ein Auf von einem Fichten/oder Kin Baum.

ANNOTATIO IN PINEAM NVCEM.

INEAS nuces Græci Strobilos uocant, Sunt autem nuces quas Pinus arbor producit. Galenus in Hippocrate coccalos uocat nucleos Pineos, Nucis Pineæ, ut Hermolaus testatur, quaterna genera sunt. Durum quod & uulgare, tenerum & putamine digitis fragili, ide oq; auibus expositum, Tarentinam uocabant. Tertiū è Picea fatiua, nucleorum cute uerius quàm putamine, adeo molli ut simul mandatur, sapineum Plinius uocat. Quartum pityidas uocant è pinastris, singularis remediū aduersus tussim.

Pineæ nuces in medicina maximè conducunt: priusq; autem sumantur, superiores cortices amouendi sunt, & abiiciendi.

TEMPERAMENTVM,

D Calefaciunt atq; humectant natura.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Galenus inquit, Pinea nux bonum crassumq; succum gignit, & alibilis est: haud facile tamen concoquitur.

Valde illis profunt Pineæ nuces, quibus naturales uires & spiritus, corpusq; in morbo sunt extenuata, atq; consumpta.

Augent sanguinem, tollunt suspiria, possunt sumi quocunq; modo libeat.

Ad nimium fluxum alui, quem sanguis comitatur, ab inferiore parte fumum atq; uaporem ex decocto pinearum excipiat, hoc statim auxiliatur.

Pineæ decoctæ atq; ad molliciem contusæ, ut amygdalæ, saccharo uuisq; passis admistis, si inde puls consciatur, & offulæ modo in iusculeo gallinaco sumatur, admodum prodest ad multos morbos, præsertim autem ad suspiria & difficultatem anhelitus. Eo autem affectu laborantibus lectus parandus est, in quo magis sedeant quàm cubent.

Nuclei Pinei, ut Platina doct, in cibum sumpti, humores optimos gignunt, sitim sedant, stomachi dyscrasiam tollunt, urinā purgant. Nuclei cum uuis passis frequentius sumpti, uenerem etiam iacentem excitare creduntur: eandem uim habent, & cum saccharo conditi.

A conditi. His crebro nobiliores ac diuites tempore ieiunij in prima, & ultima mensa uescuntur.

Purgati uerò Pineæ nucis nuclei, teste Dioscoride, in cibo sumpti, aut cum passo & cucumerum seminibus poti, urinam cient, uesciç renumq; a crimonias hebetant. Stomachi erosiones leniunt, cum portulacæ succo sumpti. Infirmitatem uirium roborant, corruptos humores retundunt.

Totæ uerò Pineæ nuces ab arbore decerptæ, recenteq; contu-
fæ & in passo decoctæ, uetustis tussibus & tabi, quam phtisim di-
cunt, accomodatae sunt, sic ut ex eo decocto trini quotidie biban-
tur cyathi.

DE PIPERE.

NOMENCLATVRAE.

Piperi.

Piper.

Piperi.

Pfeffer.

ANNOTATIO IN PIPER.

B

PIPERIS genera Theophrastus duo constituit: rotundi ut eruum, putamine carneq; subrutila, ceu lauri bacca, oblongi, nigri, semina continentis papaueracea, quod multo ualidius priore iudicatur. Arborea quæ Piper gignunt passim in India sunt, ut Plinius existimat, Luniperis nostris similes, quanç in fronte Caucaſi solibus oppositæ, nasci tantum eas aliqui putauerunt. Semina à Luniperis distant paruulis folliculis, quales in phaseolis uidemus. Tria cæteri fecere genera: Nigrum, quod & commune dicitur à medicis. Candidum leuius longo & nigro est. Piper longum facillimè adulteratur Alexandrino sinapi. Piperis arborem iam etiam habuit Italia, maiorem myrto, nec absimilem. Desideratur tosta illa maturitas: ideoq; & rugarum deest, & coloris similitudo. Eligito Piper quod ponderosissimum sit, plenum, nigrum, nec adeò rugosum: fecens præterea, nec furfur osum.

TEMPERAMENTVM.

Piper calcfacit atq; desiccat in quarto ordine. Longum & rotundum Piper seruari possunt quadraginta annis synceris uiribus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Virtutem habet dissoluendi, consumendi, & attrahendi.

Piper in uino potum, quartanam febrem tollit.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Grana piperis & tostum allium simul commixta, & cum succo absinthij sumpta, tormina intestinorum repellunt.

Piper sæpius manducatum, Venerem stimulat.

Mulieres quæ pipere utuntur, euadunt steriles. Creditur & sterilitatem facere post coitum muliebri uulug subditum & appositum.

Accipe Piper, Thus, & siccata Saluiam, ea in puluerem redige, deinde adde oui album, atq; unguentum inde confice, quod maxillis impositum, arcet destillationes & ictus.

Piper commistum cum semine Saxifragiæ, & ea in puluerem inuicem contrita, & naribus indita, multos malos humores ad se trahunt, redduntq; leue caput. Vtruncq; Piper, longum & rotundum, concoctionem adiuuant, emacrant, nam exiccant & consumunt humiditatem hominis.

Piper biliosis nocet, uentum ex aluo resoluit & pellit, urinam ciet. Eius uerò usus in hyeme magis quam in æstate laudatur. Puluis eius naribus attrahitur ad ciundas sternutationes, deuocandamq; capitis pituitam. Spiritualia membra à frigidis & uiscosis humoribus expurgat, si cum carycis assumatur.

Longum Piper, ut Dioscorides inquit, efficacissimam habet erodendi uim, habetq; & saporis amaritudinem.

Nigrum maiore acrimonia est quam candidum, gratius in cibis.

D Piper tussientibus, cunctisq; alijs pectoris uitijs, linctu potuq; succurrit. Contra anginas utiliter ex melle inungitur. Tormina cum lauri teneris folijs potum Piper finit. Somnum & appetentiam cibi conciliat. Discutit strumas pice exceptum Piper. Vitiligines cum nitro exterit.

DE PIPERITI.

NOMENCLATURAE.

Λεπίδιον.

Piperitis.

Piperina.

Zinziberina.

Lepidium.

Seitaragi Indum.

Pfeffer kraut.

Senskraut.

ANNOTATIO IN PIPERITEN.

PIPERITIS in Germanico nomen habet à Pipere & sinapi, eo quòd gustanti miram adfert acrimoniam, linguamq; magno, pereuel.

A pere uellicat. A Dioscoride Lepidium dicitur, ut Cordus & Hieronymus Bock testantur. Lepidium autem appellatum Græci putant, ut Hermolaus Barbarus inquit, ab eo quod lepidas & maculas in facie deiciat ac repurget. Zinziberina ab alijs quoque dicitur, Serapion & alij Arabes Scitaragi Indum appellant. Herbarij uero raphanum appellant Lepidium, radicis forsitan similitudinem contemplati.

DESCRIPTIO.

Piperitis speciosa est herba, acquirens folia maiora atque latiora persici folijs, & crassiora, uiridiora, & molliora, uel, ut Plinius scribit, exit Lepidion in cubitalem altitudinem, folijs laurinis sed mollibus. Lepidij Eicon à Dioscoride non representatur. Nota cunctis herba est, ut idem inquit. Sale inter salgama cum lacte seruatur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atque desiccatur in tertio ordine, ut Brunfelsius tradit. Galenus inquit, Lepidion ex quarto est ordine excalfacientium, simile nasturtio tum odore, tum gustu, tum uiribus, sed minus eo desiccatur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Folia habent acrimoniam, ut Dioscorus tradit, & exulcerant: ideoque in dolore coxendicis ad exulcerationem, tritum cum Inulæ radice quarta horæ unius parte impositum dimittitur. Imponitur & lienosis similiter. In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cetera & rosaceo facile sanetur. Sic lepras & psoras semper facile tollit, & cicatricum ulcera. Creditur lepidij radix collo adalligata, dentium dolores compescere.

DE PIRIS.

NOMENCLATURAE.

Απιος.

Pirum domesticum.

Pirum syluestre.

Biren.

Zahn Biren.

Wilde Biren.

ANNOTATIO IN PIRVM.

PIRVM à figura nomen accepit, dictum quod ad metam similitudinem è lato in acutum spectet, & in mucronem turbinetur. Pirorum infinita pene genera quæ antiquioribus rei rusticæ scri-

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ptoribus tradita sunt. Barbarus longissimè in Corollario suo ea profecutus est. Ex his quædam sunt dulcia, quædam austera, quædam acida. Dulcia, ut Platina docet, cum sint aquatici & soluti saporis, cumq; inter frigidum & calidum consistant, utpote parua illa & ocyssima, quæ Plinius superba innuit appellari, ante cibum danda sunt. Stiptica uerò & acida, quorum magna turba est, secundæ mensæ referuentur, quia ante cibum sumpta adstringunt, quod ualetudini contrarium est. Annotatum est etiam Pira præter alia *Poma* corpus nutrire. Pira magna certe inest uis, nec in fructu solum uerum etiam in radicibus & folijs. Pira condiuntur & saccharo, adiecta cinnamomi portiuncula, ut cœnas claudant. Seruari Pira Democritus affirmat, quæ illitis pice surculis suspendantur. Alij in sapa uel passo aut dulci uino mersa custodiunt, cadis plenis plurimi inter scobem obruta seruarunt. Alij siccatis frondibus iuglandis inuoluta recondunt: Aliqui arena in scrobe subiecta ita sicca operiunt, mox terra. Plurimi pira inter paleas, aut frumenta obruta seruarunt. Sed Pira quæ huic negotio destinantur, à ca diuis diligenter electa integra debent esse, placido die, crescente luna, manu decerpta, uegeto solis calore.

VIRES AC IUVVAMENTA,

D Pira sunt domestica & syluestria. Domestica humectant, Tosta aut elixa, stomachum corroborant, & sitim auferunt.

Syluestria adstringunt, & singultū creant. Pira domestica grandia in cibo magis probantur quàm minora. Verum minora cruda comesta, magis nutriunt quàm grandia,

Copiosius manducata Pira, tormina intestinorum ac colicam pariunt, propterea prodest forte uinum bibere post pira comesta, & assumere aromata, ut Piper & cinnamomum.

Pira cocta conducunt, nam confortant & molliunt aluum.

Syluestria frigidiorē sunt natura quàm domestica.

Succus ex utrisq; ante cibum sumptus, laxat aluum, post cibum uerò adstringit.

Pira in aqua decocta & deinde contusa & stomacho imposita, tollunt uomitionem ex Cholera prouenientem.

Pira cruda manducata, nec sanis nec ægrotis salubria sunt.

In aqua decocta & comesta, dissoluunt omnem duritiem & constipationem in aluo.

Syluestria serò maturescunt, quæ concidenda sunt in orbiculos, & suspendenda ut siccescant, profunt enim ad alui fluctiones sistendas, cruda uel cocta in cibo sumpta.

Decoctum quoq; è siccis aluum sistit.

DE PIROLA.

NOMENCLATURAE.

Pirola.

Winter Grün.

Walt Köhl.

Soltz Mangolt.

Walt Mangolt.

ANNOTATIO IN PIROLAM.

B

P

PIROLA inter herbas uulnerarias non postremum locum obtinet, & à Germanis *Winter Grün* appellatur, quia folia eius perpetuò uirent tam hyeme quàm estate. Nonnulli *Waldt Mangolt* Germanice uocant, id est *Betam syluestrem*, eo quòd syluis lætatur, & locis palustribus ac aquosis. *Betæ* hortenſi non diſſimilis. Propterea rectè & meritò *Beta sylueſtris* appellanda eſt, ut Hieronymus Bock tradit: eius ſententię quoq; *Brunſfelsius* eſt. *Cordus* putat *Limonium* apud *Dioſcoridem* eſſe, nam hæc à quibuſdam Germanice, à ſimilibus ſcilicet folijs *Walt Mangolt*, id eſt *sylueſtris Beta* dicitur, Ipſe quoq; *Dioſcorides* *Limonium* ſuum talibus decem & aliquando pluribus folijs deſcribit, & *tinnabulum terræ* à Romanis tum dictum ait, fortè à ſimilibus *tinnabulo floribus*, quę omnia in hac *Pirola* conſpiciuntur. Eſt autem duplex *Pirola*, maſcula ſcilicet quę iuxta fluuios, & in aquoſis naſcitur, cuius folium arboris *piri* folio ſimile eſt: hinc *Pirula*, & corruptè paulatim *Pirola* appellata. Fœmina altera quę in umbroſis & ſylueſtribus ſcætet, chirurgis & tonſoribus optimè nota, uulnerariam & adſtriſtoriam uim poſſidens, quam etiam *Dioſcorides* *Limonio* tribuit.

DESCRIPTIO.

Pirola naſcitur in ſyluis, cœruleis floribus, caulem habet *palmi*

P iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

altitudine, folia uerò Betæ similia, sed minora. Maximè prodest si foris corpori adhibeatur.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in tertio gradu,

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pyrola confusa cum radice, atq; succo Alchimillæ & Saniculæ admixto, simul decoquetur cum oleo oliuarum, & unguentum inde conficitur.

Hoc in tres partes diuidi potest, & unicuiq; parti proprius color attribui potest, Ad primam partem, accipe uiride æris & Aristolochiam longam & admisce, tum unguentum hoc omnino fit uiride, quo putridam carnem radicitus erodere potes. Ad secundam partem, accipe Cerussam, & oculos cancrorum in puluerem contritorum, hoc unguentum omnino fit candidum, quo multos affectus potes mitigare & sanare. Ad tertiam partem unguenti, accipe Bolum armenum, Sanguinem Draconis, hoc fit unguentum omnino rubrum, quo inflammationes illinere potes. Pellit omnem calorem, & præseruat quoq; uulnera à calore, ita ut nullum symptoma ei accidere possit. Primum unguentum uocatur attractiuum unguentum, secundum lenitiuum unguentum. Tertium uocatur unguentum præseruatiuum.

Potio ex uino & hac herba confecta, atq; sumpta, omnia uulnera tam interiora quàm exteriora sanat. Si uelis eam potionem reddere efficaciorē, adde Saniculam, Alchimillam, Vincam peruin- cam, & Artemisiam.

Eodem modo sanat antiqua ulcera, & fistulas, aliosq; huiusmodi affectus.

DE AQVA PIROLÆ.

Herba, caulis & radix cum tota substantia distillantur in medio Mañ.

Aqua Pirolæ facit ad omnia recentia uulnera, mane, meridie & uesperi pota, singulis uicibus ad duas uncias, & uulnera etiam ex ea lauantur, & linteolis quoq; aqua ipsa imponitur.

Prodest eadem ad antiqua ulcera, si prædicto modo ex ea lauentur, tum mire auxiliatur.

DE PISIS.

ANNO.

NOMENCLATURÆ.

Λικυδος.

Pisoy.

Pisum.

Erbfen.

ANNOTATIO IN PISVM.

PISVM genus leguminis satis noti, cuius caules sparguntur in terram, nisi habeant admnicula. Latini pariter & Græci Pisum dicunt, Aliàs etiam à Græcis Λικυδος dicitur. Diocles in leguminum censu ei secundas à faba tribuit partes, addidit dolichis non minus nutrire, consimiliter flatu uacare. Duo apud nos genera reperiuntur, unum in aruis caducum, humi serpens: alterum in altum scandit, arboris ramo cui adhæret adfixo, cui sese capreolis uinciens illigat, cuius recens theca cum ipsis granis uerè manditur in patinis. Simile quid tota substantia Pisa cum fabis obtinent, ut Galenus inquit, nec alio quàm illæ modo comeduntur. Duo tantum sunt in quibus euariant, Non enim similiter ut fabæ inflant, nec abstergent, ideoq; segnius quàm illæ per aluum secedunt. Mirum est Dioscoridem tam uulgaris tamq; protriti leguminis non meminisse, cum Theophrastus, Plinius, Galenus, & Aegineta, non intactum reliquerint. Impatientissimum frigoris pisum habetur, ideoq; in apricis feri gaudet, ad austrum uerno tempore facili ac soluta terra.

TEMPERAMENTVM.

Pisa albos producant flores. In secundo ordine humectant ac refrigerant.

VIRES AC IUVAMENTA.

Accipe siliquas & folia pisorum, ex singulis manipulum unum, & ea contunde, ac inflammationi, in quocunq; loco corporis fuerit, impone emplastri modo, statim ardorem extinguit absq; noxa.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Decoctorum cremor aluum ciet. Recentia quæ cum suis ual-
nulis manduntur, ructus mouent.

Pisa in cibo non admodum conducunt, multam enim generant
humiditatem, & frigiditatem, inducunt asthma. Sed iusculum
eorum ualde corroborat atq; confirmat, est temperatæ naturæ.

Qui calida fuerit complexione, ei Pisa edere licet absq; incômo-
do, nam ipsum corroborant. Verum qui frigida natura fuerint, ab
esu eorum abstinebunt.

Pisorum duos manipulos in aqua decoque, & eo iusculo non sa-
lito uulnus aut ulcus aliquod corporis statim sanatur.

DE PISTACEIS.

NOMENCLATVRÆ.

Pistacea.

Pistacea.

Fistica.

Fistici.

*Ein Frucht in der Apo-
tecken.*

ANNOTATIO IN PISTACEA.

PISTACEA Romanis pariter Græcis dicunt. Sunt au-
tem Pistacea, ut Platina scribit, auellanis similia & me-
dici eis in Pharmacis utuntur. Eosdem ferè usus ha-
bent, quos nuclei pinei, præter quàm ad serpentium
ictus, Austeræ & stipticæ uirtutis sunt. Pistacea, ut Hermolaus Bar-
barus autor est, in nucum genere habentur. L. Vitellius qui Censor
fuit, & hæc in Italiam primus intulit è Syria, cum legatus in ea pro-
uincia fuisset, nouissimis Tiberij Cesaris temporibus: mox & in Hi-
spaniam qui cū eo militauerat, Flaccus Pompeius eques Romanus.
Nascuntur hæc quidem circa magnam Alexandriam, ut Galenus
inquit, sed longe uberius in Berræa oppido Syriæ: pauci nutrimen-
ti, sed iecori confirmando, ac liberandis ab infarcto humore eius
uijs non inutilia, subausteram nanque & amaram uim cum odori-
fera participant. Officinæ Fistica & fisticorum grana hodie uocant:

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pistacea confortant stomachum atq; iecur. In caliditate & sicci-
tate sunt temperata.

In cibo sumpta ualde corroborant, aperiunt thoracem, purgant
pulmonem.

Oleum ex

A Oleum ex fructu isto capiti prodest illitum.

Hic fructus comestus stomacho ualde est accommodatus, non enim potest inde oppilari, neque nimium laxari, retinet stomachum in suo uigore, si non comedatur copiosus. Cor confortat, eius bonum sanguinem parit. Pistacea in cibo idem præstant quod amygdalæ.

DE PLANTAGINE.

NOMENCLATURAE.

Ἀρνόγλωσσοσ.
Ἑπτάπλευρος.
Πολύνηυρος.
Προβάτεις.

Plantago.
Arnoglossa.
Lingua agni.
Septineruia.

Wegetich.
Wege Breyt.
Schaffzung.

ANNOTATIO IN PLANTAGINEM.

PLANTAGO à Græcis Arnoglossus dicta est, quod agni nã linguæ folia eius speciem habent, Heptapleuros eadem & Polyneuros ex eadem causa, hisdemq; notis dicta est: πλευράς enim Græci costas dicunt. Et quoniam septem crassioribus fibris, quasi costis in dorso, per longitudinem folia eius distincta sunt, ideo nomen id inuenit, nec minus à multitudine earundem fibrarum, quas neruos etiam uocant, Polyneuron. Nos interdum Graia, uti solet fieri, imitatione, Septineruiam eam uocamus. Latini eam plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Themison Arnoglossa proprium uolumen dicauit, laudes abunde complexus. Duo autem genera Plantaginis sunt. Maior & Minor. Minor angustioribus uiret folijs, minoribus, mollioribus, lauioribus atq; tenuioribus, caule anguloso, in terram inclinato, flore pallido, semine cacuminibus caulium emicante. Hanc officinæ quoniam fo-

C niam folium arctius definit in acumen, & uelut in lanceæ micro-
nem fastigiatur, lanceolatam appellant, uulgius uerò lanceolam.
Maior contrà crassior uegetiorq; folio latiore, betaceo, caulis ei an-
gulofus, subruber, cubiti altitudinem petens, à medio fui ad fasti-
gium usq; tenui semine uestitus, flosculo in spica lanugineo ut fru-
mento, particulatim erumpente, radicibus teneris, pilosis, candidis,
digitali crassitudine. Inuenitur in uliginosis & circum septa, lacuno
sisq;. Efficacior, melioremq; usum maior habet.

DESCRIPTIO.

Plantago maior gaudet nasci prope uias & in pratis. Folia ha-
bet lata multis fibris distincta, & in medio caulis semina, quæ in sum-
mo habent nodulos; flores habet candidos.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ & sicca naturæ est, quare uirtutem habet exiccandi uul-
nera nimium humida.

Plantago, ut Ægineta inquit, refrigerat pariter & desiccet in ab-
cessu secundo, temperata ex aqua & terrestri substantia, cui etiam
adstrictionis non nihil adsit, quo nomine ad maligna ulcera, fluxio-
nes putredinesq; accommodata est, temperamenti moderatione.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Succus Plantaginis clystere infusus per anum, diutinam febrem
tollit. Oculis idem illitus pellit inde calorem & tumorem.

Succo si dentes colluantur, dolorem ac tumorem sedat. Prodest
quoq; mulieribus quarum menses non possunt adstringi, linteolo
pudendis subditus & impositus: & linteolum quàm primum sic-
carum fuerit, statim iterum madefieri debet.

Semen contusum & in uino sumptum, easdem cum succo facul-
tates habet. Foliorum succo continua collutione purgantur oris
ulcera, & linguæ uulnera.

Succus fistulis infusus, eas sanat.

Idem auribus instillatus sanat, atq; exiccat ulcera.

Sacris ignibus medetur cum succo Semperuiui permixtus. Cum
aceto sumptus facit ad cruentas excreationes. Ad Phthisim quoq;
confert.

Folia melle contusa & elixa, ac humidis uulneribus emplastri
modo imposita, ea desiccant.

Plantaginis maioris folia cum aceto & sale calidi oleris modo
cocta, & in cibo sumpta, aluum adstringunt ac dysenteriam.

Lenticulis autem additis magis profunt.

Triplices sunt alui fluxus, quorum primus uocatur dysenteria,
& uenit cum sanguine.

Alter autem Diarrhœia dicitur, qui absq; sanguine profluit.

Tertium

A Tertium henteriam nominant, & est fluxus in quo cibi celerimè per intestina dilabuntur, & excernuntur non cocti, sed quales ante fuerunt sumpti. Ad primum & ultimum fluxum maximè prodest plantago cum uino decocta ac in potu sumpta.

Ad affectus gutturis, Accipe plantaginem ac eam contunde, succumq; expressum bibe, collumq; eo inunge. Idem thoracè relaxat.

Plantago sistit profluuium sanguinis uulnerum, si contusa cum oui albo mixta fuerit ac imposita.

Sanat etiam canum morsus, pellit omnem tumorem contusa ac imposita. Tollit uulnerum cicatrices, & reducit cuti pristinum colorem.

Ambustis quoq; medetur contrita & cū oui albumine imposita.

Succus prodest ad quartanam febrem, duabus horis ante accessionem potus.

Quæcunq; sunt ulcera quæ pascendo serpunt, & uetera mala, ea purgat & sanat.

Sanguinem sistit plantago & dysenteriam, cum aceto cocta & manducata, uel si clystere in aluum inijciatur, uel in puluerem trita sumatur.

Potest quoq; imponi ambustis, & inflammationibus & strumis.

Succus oculis instillatus purgat & refrigerat eos. Auditum re-

B stituit, auribus inditus.

Decocta eiusdem radice colluuntur utiliter in dolore dentes.

Plantaginis tres radices integræ in uini cyathis tribus, & pari aquæ potæ, tertianas febres soluunt: Quatuor uerò quartanas pellunt.

Plantago & puluis ex Aro hemorrhoidibus impositæ, eas sanant.

Radix cum pyretro trita & cum tepida aqua dentibus admota, eorum doloribus medetur.

Plantago cum tota sua substantia, aperit iecur, lienem atq; renes, eaq; refrigerat.

Morsui rabidi canis medetur imposita. Prodest quoq; contra morsus serpentum aliorumq; uenenatorum, imposita.

Cruditatem stomachi succus in potu sumptus, discutit.

Plantago cum melle cocta & mamillis mulierum bis aut ter applicata apostemata sanat.

Si cui ex longo itinere pedes intumuerint, hanc herbam pedum plantis subiiciat, ea tumorem discutit.

Folia cum sale contusa & podagræ doloribus imposita, dolores mitigant.

Succus utiliter datur suspiriosis ac comitialibus. In lana strangu-latu uulvæ procidentibus, idem apponitur.

Apponitur

DE HERBIS, CAETERISQVE

- C Apponitur & contra muliebrum locorum fluctiones.
 Plantaginis semen in uino potum, alui fluores & cruentas excreta-
 tiones sistit.
 Luxatis dolores et tumores tollūt folia tusa, addito sale modico.
 Dantur contra uesicæ renumq; exulcerationes in passo radix &
 folia.

DE AQVA PLANTAGINIS MAIORIS.

Radix atq; herba cum tota substantia minutim concisa, in exitu
 Maij distillantur.

Aqua Plantaginis per 40. dies mane ac uesperī singulis uicibus
 iij. uncis in potu sumpta, facit ad aquam intercutem, calidam tuf-
 sim, & tumorem, ex calore prouenientem: sanat pustulas ex calore
 obortas. Prodest contra omnem alui fluxum, & imprimis con-
 tra dysenteriam, si lapidis hematitis & Boli armeni, singulorum dra-
 chmam, & aquæ Plantaginis duas uncias admisceas: hoc simul per-
 mistum, & in potu sumptum, diarrhoiam quoq; sistit, & nimium
 fluxum menstruorum.

Vlcera pulmonis sanat & tabem. Prodest contra uenenum.

- Medetur morbo comitali per xiiij. dies pota. Ad amatorium
 medicamentum confert per iij. dies bibita, ac deinde purgatione in
 potu sumpta, pellit dolorem lienis. Lumbricos necat. Per tres dies
 matutino tempore ad iij. uncias à ieiuno sumpta, medet febribus.
 D Matrici subuenit, & pellit secundas. Conducit ad pestem. Inflam-
 mationibus prodest, linteolis imposita.

Sanat omnia ulcera quæ uel ex contusione, percussione, casu, uel
 ex alia quacunq; causa generata sunt.

In ore diu retenta, sanat omnia uulnera ac ulcera oris, & putre-
 scentes sanguine gingiuas.

Fistulis quotidie instillata, eas persanat, si quoq; ex ea lauentur.

Auribus indita, dolorem inde remouet. Sacris ignibus medetur.

Oculis illita, tumores eorum tollit. Exulcerationem gutturis sa-
 nat, gargariffata.

Vulneribus imposita linteolis sanguinis profluuium sistit. Sanat
 omnes morsus atq; ictus uenenatorum, facit ad inflammationes, &
 heryspelata, linteolis applicata.

Lineis pannis imposita, seruat uulnera, ne inflammatio uel aliud
 symptoma eis accidat: medetur ulceribus quæ pascendo serpunt.

Herpetem depascentem curat, quem morbum uulgò lupum di-
 cunt, si in ea decoquantur: balausticæ, psidia, nucis cypressi, Xylo-
 balsami, Carpobalsami, Aluminis succharini, singulorum uncia
 una, Mumia uncia semis, & postremo Camphoræ drachma una,
 aq; plantaginis libra una; quo decocto affectus ille lauandus est.

Aqua

Aqua Plantaginis facit renasci carnem: Sanat fistulas podicis: A Aphas quoq; sanat, ore sæpius inde colluto. Exulceratis intestinis medetur per anum infusa. Facit ad fluentes hemorrhoidas gossypio imposita. Malignas pustulas & ulcera etiam mala curat.

DE PLANTAGINE MINORE

NOMENCLATURAE.

Αρνόγλωσσον μικρόν.

Plantago minor,
Lanceolata.

Spiz Wegerich.

DESCRIPTIO.

PLANTAGO minor nascitur ad maioris Plantaginis formam, folia tantum habet acuta & nervosa, & in summitate capitulum puniceos flores producens.

VIRES AC IVVAMENTA.

Hęc ad omnia prodest, ad quę Plantago maior, sed uiribus non adeo pollet.

Succus facit ad ulcus narium quod Ozæna dicitur, cum molli lana emplastri modo impositus. Hoc emplastrum post nouem dies semper renouari debet.

Ab aranea uel alio uenenato animali punctus, succum eius illinat loco dolenti.

Prodest quoq; succus morsui rabidi canis illitus, ac in potu sumptus. Facit etiam ad serpentium morsus.

Si aliquem punctura lateris dolore afficit, folia huius herbę

DE HERBIS, CAETERISQVE

C aquæ imponat, & ea calida lateri uel lieni adhibeat, tum dolor sedatur.

Si quis anthracem uel carbunculum in corpore habuerit, accipiat radices eius, & eas apud ignem tostas, calidas imponat, hoc erit remedio.

Qui paralyfi laborat, accipiat utranq; Plantaginem, pari pondere, & succum exprimat, quem cum uino aut melle temperatum bibat, id morbum discutit. Qui ad spasmus propensus est, hanc herbam cum forti uinò contundat, & imponat, ea opem præstat.

Succuse eius in potu sumptus, uarios affectus uesicæ expellit. Ex hac Plantagine accipe tria uel quatuor folia, eaq; in ore retine, tum nulla apis te punget. Contra tertianam, Accipe Plantaginis minoris radices, easq; liccatas in puluerem contunde, & in uino calido ante accessionem ieiunus eas sume, optimum est remedium, & febris emanet. Febre quartana qui laborat, bibat ex succo duabus horis ante accessionem, uel herbam in uino decoquat, illudq; tribus uicibus mane bibat, & semper die sequenti semel bibat, hoc absque dubio auxiliatur.

Succus in potu sumptus pellit secundas.

Idem emplastri modo tumoribus impositus, eos discutit.

Item succus cū aqua mulsa potus, tollit febrem quartanam, hoc sæpius factum ante multas accessiones.

D Succus impositus parotidas tollit, & dolorem sedat,

Idem potus lumbricos occidit.

Succus calefactus, uel herba ipsa si aluus inde fricetur, pellit tormina eius.

Contra ulcera uel pustulas oris, accipe succum foliorum, & in ore retine, uel herbam ipsam dentibus mande, tum facile medetur.

Contra ginguias, sanguine putrescentes, accipe succum & os ex eo collue, tum opem præstat.

DE AQVA PLANTAGINIS MINORIS.

Tempus distillationis eius est, utradix & herba cum tota substantia concisa in medio Maij distillentur.

Aqua Plantaginis minoris quatuor uncijs ante accessionem in potu sumpta, medetur febre quartanæ.

Itidem pota pellit secundas, purgat renes & uesicam, prodest quoq; contra ulcera narium uel oculorum, si per diem bis ex ea lauentur.

Tepida si in potu sumpta fuerit, pellit lumbricos alui.

Hæc aqua habet fermè easdem uires cum aqua Plantaginis maioris, sed non adeo potentes.

A

NOMENCLATURAE.

Πολυπόδιον.

Polypodium,
Filicula.

Engel süß / oder Baumfar.
Tropff wurtz.

ANNOTATIO IN POLYPODIVM.

POLYPODIVM ex similitudine quam cum cirris poly-
pi piscis habet, quasi parvus Polypus appellatur. Neq;
enim à multitudine pedum, quos nullos habet, Polypo-
dium Græci hanc herbam nominauerunt, sed quoniam
radix eius cyrris polypi, ut diximus *similis est*, Latini ex similitudine
foliorum cum filice, filiculam nuncuparunt. Polypodium querci-
num, quia hoc efficacius habetur, medici magis usurpant.

B

DESCRIPTIO.

Polypodium herba est nascens in petris, quercubus, & antiquis
muris, & præsertim in uetustis arboribus. Folia eius Filicis formam
re præsentant, quæ intus habent nigras guttulas, instar Scolopen-
dræ uermis habentis xij. pedes. Radix illi est digiti crassitudine, &
intus herbacei coloris, & ualde dulcis saporis.

TEMPERAMENTVM.

Polypodium calefacit in tertio ordine, & desiccat in secundo.

Quod in truncis quercuum nascitur illud magis probatur. Ra-
dix in æstate colligetur, & diem unum ad solem siccari debet, ea
duobus annis suam uirtutem seruat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix habet uirtutem dissoluendi & purgandi frigidum humo-
rem, ut Phlegma & Melancholiam.

Præseruat hominem à morbis qui accideri possunt.

Polypodium cum aniso, fœniculo, atq; cumino, æquali pondere
in libra aque decoctum, ac in potu sumptum, aluum expurgat, mul-
tos malos humores educens. Habet facultatem resoluendi Melan-
choliam.

MEMORIE

q ij

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Radix in iure gallinaceo & aqua mulsa coquetur: hoc modo autem sumpta pituitam & bilem atram purgat.

Polypodium sumptum cum sero lactis, leniter subducit aluum, & præcipuè medetur lieni inflato.

Prodest quoq; ad intestinorum tormina.

Cum aqua mulsa potum, medetur feбри quartanæ.

Cor ualde confortat Polypodium, & bonū generat sanguinem.

Recipe Polypodij in puluerem redacti unciam unam, quinque-
folij drachmam, radice Hermodactyli drachmam semis, sacchari
semiunciam, quæ omnia simul misceantur, cum modico aquæ para-
lysis herbæ, uel Saluic; hoc sumptum facit ad paralyfim & dolorem
articulorum.

Polypodium decoctum cum iure gallinaceo, Beta aut malua, ex-
pellit per inferiora atram bilem atq; Phlegma.

Puluis quoq; cum aqua mulsa sumptus, purgat etiam iuxta mo-
dum supra dictum.

Radix etiam conducit ad febres Melancholicos, & præsertim
aduersus Colicam in iusculo antiqui galli gallinacei elixa, ac in potu
sumpta.

Facit ad digitorum rimas, si ex ea trita cum melle inungantur.

Eodem modo & luxatis prodest, emplastri modo imposita.

D Folia eius, ut Plinius inquit, cimicem necant, serpentem non reci-
piunt. Ideo substerni utile est in his locis suspectis.

Dosis Polypodij, ut Mesue inquit, est à duabus drachmis usque
ad pondus iij. aureorum. Quia ualde desiccatur & corpus emacrat,
corrigi debet, cum aqua mulsa, sero lactis, iure gallinaceo, decoctio-
ne aquæ hordeacæ, uel uuarum passarum.

DE AQUA POLYPODII.

Ad tempestiuam distillationem sumitur Polypodium quercu-
um, & radix tantum absq; herba minutim concisa, intra mensem lu-
lium usq; ad Septembrem distillatur.

Polypodij aqua mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias in
potu sumpta, facit ad tussim, & phrenesim, pellit Melancholiam,
tristitiam ac ægritudinem animi.

Eadem pota relaxat angustiam thoracis, mollit aluum, repellit
horrenda somnia, emendat uitiatum colorem, purgat sanguinem.

DE POMIS.

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE.

Μήλον, ὄπωρα.

Pomum, malum;

Äpfel.

ANNOTATIO IN POMVM.

POMA, duntaxat fructus sunt grandiusculi ij quibus ue
 scimur. Cerasum, Prunum, Mespilum, appellatione
 pomi ueniunt, ab hoc quod indigent potu Poma dici
 posse putat Varro, nanq; cum inseruntur siccitatibus,
 aquam postulant, Potest quoq; hinc dici pomum quod uicem po-
 tus in cibis præbeat. Pomum generale nomen est, ut complectatur
 quicquid apud Græcos ὄπωρα continet. Sunt de agricultura scripto-
 res, qui sic Pomū à nuce distinguunt, ut nuces dicant omne pomum
 quod foris duro operimento tegitur, & intus habet quod esui est,
 Pomum uerò quod foris habet quod edendo est, & durum intus
 includat. Malum idem esse cum pomo plæricq; omnes testantur.
 Est autem infinita penè in malis ludentis naturæ uarietas, ut Verg.
 Marcellus scribit, tam multa eorum genera, tot colorum differen-
 tias, tot figurarū discrimina, tam uarios saporum odorumq; sensus,
 & maturitatis tempora, in uno hoc pomo sagax omniū artifex na-
 tura ostendit. Seruantur Poma tabulatis loco frigido, septentriona-
 libus fenestris, quæ sereno die lucem accipiant patentes Austri spe-
 cularibus arcendi. Aquilonis afflatu deturpantur rugis. Stramen-
 tis, storeis, paleisue substernuntur. Rara componuntur, ut limites
 parui spiritum æqualem accipiant. Hordei aceruis obruta, à putri-
 laginis labe uindicantur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Poma & inprimis mitia, boni odoris gratia, cor & cerebrum
 confortant, medentur Phthificis & Melancholicis. Cruda mandu-
 cata omnibus alijs pomis insalubriora sunt, generant enim in mem-
 bris malos humores.

Dulcia natura calefaciunt & exiccant, austera refrigerant.

Adstringunt & Poma, sed acerba, ut Dioscorides testatur. Ma-
 tura enim non adeo id possunt, quæ per uer maturitatem suam ab-
 soluunt, bilem augent, neruis omnibus inutilia sunt, & inflationes
 faciunt. Galenus uerò non omnia reiicienda pronunciat, sed ea tan-
 tum, quæ aut aquei saporis sunt, aut asperi atq; acidi. Dulcia autem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C & matura, quæq; hyeme custodita suauiter fragrant, inflammatio-
nem tollunt, stomacho nauseanti succurrunt, & appetentiam indu-
cunt. Mala autem frigida esse & humida ex eo maximè deprehen-
ditur, quòd succus ex his expressus, facile transit in acorè. Hanc ob-
rem quidam censuere huiusmodi fructus bono stomacho ante men-
sam non nocere, cum uentrem humectent & præcordia refrigerent.

Nullorum pomorum succus potest seruari præterquam cotone-
orum, qui cum melle & saccharo uel alijs aromatibus paratus mul-
to diutius durat.

Citrea poma non eandem quoq; uirtutem possident, putamina
enim calida sunt & sicca. Nuclei qui intus sunt, refrigerant atq; sic-
cant. Medium autem pomi est calidum & humidum.

Mali granati corium crudum comestum, cor confortat, tollit
tremorem cordis. Nuclei coniecti in aquam, oreq; inde colluto, &
leniter si quis deglutiat, emendat asperitatem gutturis, & eructatio-
nem stomachi tollit.

DE AQVA EX POMIS PVTRIDIS.

Ex Pomis insitis quæ putrida fuerint, distillabis in Balneo Ma-
riæ. Hæc aqua conducit ad inflammationem, quæ refrigerata
atq; putrefacta latius serpit, ita ut caro excidat, si mane ac uesperi ex
ea lauetur, uel linteolis si imponatur.

D Facit ad anthracem & herpetem depascentem, ac pestilentes ab-
scessus per diem ter linteolis imposita. Aqua ex mitibus pomis di-
stillata priusquam putrescant, ualde prodest ad confortandum, re-
frigerat corpus atq; cor, mane ac uesperi in potu sumpta.

DE AQVA EX FLORIBVS POMORVM.

Flores ex insitis pomis colligi debent cum oculi se dilatant, &
linteo sub arbore strato, fuste debent decuti, ac deinde in Balneo
Mariæ distillari.

Ea aqua facit ad ruborem & deformitatem faciei, si per tres aut
quatuor hebdomadas mane ac uesperi inde lauetur, tū remedium
præstat.

DE POPVLO.

NOMENCLATVRAE.

Λύκη, αἴγυρος.

Populus arbor.

Popelnbaum. Alberbaum. Ulbenbaum,

ANNOTATIO IN POPVLVM.

POPVLVS arboris genus à frondium multitudine sic appella-
ta, Est autem duplex. Alba & Nigra, Alba *λύκη*, Nigra *αἴγυρος* à
Græcis

A Græcis appellata, utrunq; genus erectum, sed nigra procerior & leuior, folio bicolor, utriq; densa lanugo quæ ut iulus euolet, ligno utriq; par candor, neutra putatur florere, sed albumine rosioe folio, quæ uuas Bryon uocatas ferat unguentis. Aquosa & palustria amat loca, lætiorq; secus omnes nasci solet. Hinc unguentum populneum, quod ægirion Græcis dicitur, ex uua populi quæ Bryon dicitur, conficitur uerno tempore cum plurimum grauis est prægnanq; resina.

DESCRIPTIO.

Populus arbor est ad similitudinem arboris, quam uulgo Tremulum appellant, præterq; quòd hæc bonum odorem emittit quando oculos producit.

TEMPERAMENTVM.

Hæc arbor est humidæ & frigidæ naturæ. Populus nigra in primo ordine calefacit, & modice siccatur & tenuis est substantiæ, ut Ægineta docet. Populus alba quoq; calida potius quàm frigida, scribente de ea Galeno, quòd mixtè est aliquo modo temperaturæ, ex aqua tepida, & terrestri tenuata substantia, & quòd absteriuæ uirtutis est particeps, Vide Manardum epistola 5. lib. 20.

VIRE AC IUVVAMENTA.

B Ex radice Populi, si quis biberit, octo dies tutus est à colica & stranguria. Ex folijs populi quando primum prodeunt, conficitur unguentum populneum, quod ad multa utilissimum est, Hoc sudorem elicit umbilico inunctum.

Conficitur autem ad hunc modum, Accipe oculorum Populi libram unam, foliorum papaueris, semperuiui, lactucæ, Satyrionis, Solatri, Hyoscyami, mandragoræ, singulorum unciam unam, ea simul tusa decoque in uino usq; ad medietatem. Deinde instar Piperis per linteum colabis, & axungia Porcinæ non salitæ quantum uolueris admiscebis, & apud ignem bene agitabis usq; dum fiat unguentum. Hoc prodest contra calorem acutæ febris, conciliat somnum temporibus illitum, & reprimat tumores.

DE PORRO.

NOMENCLATURÆ.

Γράσση. Κεφαλωτόν.
Porrum.
Porrum capitatum,
Porrum sectium,
Lauch.

DE HERBIS, CAETERISQUE
ANNOTATIO IN PORRVM.

C **PORRVM** oleris genus est quod alij naturam fermè refert. Dictum autem putant Porrum, quòd porrò eat, & longe lateq; grassetur. Græci Prafon dicunt. Porri duo genera designauit antiquitas. Capitatum, quod increfcit in caput: & sectium, cui frontentem comam solo tenus amputarunt. Sectiuo uerò Cæsar auctoritatem dedit, edens singulis diebus cum oleo, conseruandæ uocis gratia. Cantare em̄ non modò priuatim, uerum etiam publicè, & in scæna gaudebat. Debere etiam porro se plurimum cum bene cantauit, professus est. Vtrunq; Porri genus, sectium scilicet & capitatum, eadem omnia potest, ut Marcellus scribit, sed capitati efficacior uis. Illiberalis cibus Porrū est, nō tamen à natura tantope re damnatū, ut non medicinam multiplici remedio etiam instruat.

GENERA PORRI.

Porrum apud Herbarios Germanos duorum uel triū generum est, primum est Porrum ipsum quod **Lauch** appellant. Secundum genus est quod Astronum Latine appellant, & Germanice **Pries-Lauch**. Tertium quod **Eschlauch** uulgò dicitur. Hæc omnia in hortis inter olera nascuntur. Astronum habet paruum & acutum capitellum & florem cœruleum. Porrum crescit paulo altius, flores acquirit candidos. Sed quod **Eschlauch** uulgò dicunt, alia duo altitudine excedit, nullos flores producit, in summo tantum habet nodum super rotundo caule. Hieronymus Bock omnino credit illud genus Porri quod uulgò **Prieslauch** appellant, esse Porrum sectium.

TEMPERAMENTVM.

Porrum calefacit in tertio ordine, & desiccatur in secundo & præsertim satiuū. Agreste Porrū caliditate & siccitate excedit satium.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Porrum contusum & sale permistum, ac malis pustulis impostum, eas sanat. Agreste in quacunq; corporis parte applicetur, exulcerat. Eius nimius usus capitis dolores facit, mala somnia inducit.

Porrum in puluerem contritum & temperatum cum oleo rosaceo ac aceto, auribusq; instillatum, dolores earum discutit. Prodest quoq; ita sumptum contra dolores dentium. Porrum satium stomacho non est accommodatū, multo minus agreste. Porrum comestum inflat corpus, ideo bis in aqua coqui debet, antequam in cibo sumatur, ita uires eius retunduntur. Menses mulierum trahit, cit urinam, superfluū obtinet calorem. Succus Porri sumptus cum lacte mulieris, ueterē tussim sanat, ac pulmonis ulcera. Sanguinem excreantibus idem in potu sumptus, prodest. Sanguinem reijcipientibus succus cum gallè & thuris farina datur. Sanguinem è naribus fluentem idem sistit. Crudum manducatū nauseam inducit, & est uenenosum, Ebrietatem discutit, si crudum editur. **Empla-**

A Emplastrum ex eo factū, & membrīs conuassatis applicatum, reprimi tumorem, & sanguinem concretum consumit.

Contra dolores coxendicis, bibe succum porri, & proderit.

Idem antiquam tussim sedat atq; dolores pectoris & pulmonis, medetur hydropicis, in potu sumptis.

Contra ingentes dolores capitis, accipe duas partes succi cum tertia parte mellis, id ualde auxiliatur, si in nares uel aures infundat.

Contra exulcerationem locorum muliebrium multum prodest succus subditus.

Vulneribus præcipuè medetur, quæ refrigerata sunt atq; putrefacta, si infundatur, carnemq; putridam inde erodit.

Cum radicibus alborum liliorum, si permisceatur ac coxis illinatur, repellit earum dolorem.

Porrum sæpius sumptum, onerat stomachum, parit sitim, ac sanguinem inflammat.

Succus uulnera recentia cum sale appositus, statim claudit.

Venerem stimulat porrum, ut Dioscorides inquit: facit idem ad omnia pectoris uicia cū melle in eclegmate: facit & ad tabem, quam Græci Phthisim dicunt.

Purgat fauces in cibo sumptum: continuus tamen eius cibus oculorum claritati officit, & stomacho nocet. Succurrit & uenentorum moribus, potus cum melle porri succus: succurrunt & folia ipsa emplastri modo imposita. Grauem uocem explicat porrum, sua lentitia faucium asperitatem deliniens.

DE AQUA PORRI.

Radix Porri tantum distillatur in Iunio:

Aqua Porri mane ac uesperis pota, singulis uicibus ad ij. uncias, salubris est frigidum sanguinem excreantibus. Conducit foeminis sterilibus in potu sumpta.

Sistit profluuium sanguinis è naribus, gossipio in ea intincto ac naribus indito.

Eadem pota prodest contra uentrem constipatum, & dolores coxendicū, purgat renes & uesicam, ciet urinam, & pellit calculum.

Vulnera cito sanat, si mane ac uesperis inde lauentur.

Facit quoq; ad exulcerationem & fracturam locorum muliebrium, quæ post partum contingere solet, si mane ac uesperis ex ea lauentur.

DE PORTULACA.

NOMENCLATURAE.

Portulaca;

^{Aυτ'εαχυν.}
Burgel.

Burgelkraut.

ANNO.

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN PORTVLACAM.

C PORTVLACA herba est quæ à Græcis Andrachnæ dicitur, ea à Gallis in acetarijs editur, cucumeribus, cæpis, oleo, sale, & aceto conditis. Distribuitur autem in duas species. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lente uergentibus in purniceum, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulfo, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius euagatur, folio carnosio, uerum turbinatiore, cætera priori consimilis. Est & Portulaca quæ aquatica dicitur, folia tenuiora habens & letiora, florem item subrubrum & rotundum, præterea altius attollitur.

DESCRIPTIO.

Portulaca nasci gaudet in agris & segetibus adhuc teneris ac herbescentibus. Folia habet fabis similia, & in terra iacentia.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat in tertio gradu, & humectat in secundo. Portulaca recens ac uiridis magis probatur, siccata exiguas habet vires, mitigat & humectat.

VIRES AC IJVVAMENTA.

Qui æstuantem habuerit stomachum, cuiq; orificium stomachi inflatum est, edat portulacam, ea bene opitulatur.

D Decoctum Portulacæ in ore retentum, sedat dolorem dentium. Inflammationibus exterioribus subuenit, si succus illinatur.

Succus bibitus ualde refrigerat calores interiores.

Herba manducata, ulcèra pudendorum tollit.

Oculis noxia est, corpusq; admodum refrigerat.

Emplastrum ex Portulacæ confectum, & calidis ulceribus impositum, ubi metus est quòd materia in eis putrescat, multum prodest: uel si calidum aposteam fuerit, quod intus ab uno membro ad aliud uagatur. Tollit quoq; Portulacæ ulcèra capitis, si contusa temperetur cum uino, atq; caput ex ea lauatur.

Oculis inflatis medetur imposita.

Remouet calorem æstatis, si eo tempore in cibo sumatur.

Contra excreationem sanguinis iuuat.

Cruda si sumatur, stomachum replet uiscoso humore.

Continuus eius cibus ueneris impetus inhibet. Ardentes febres repellit cum aceto sumpta.

Cum farina hordeacea contusa & calefacta ad ignem, deinde stomacho imposita, ardorem eius extinguit.

Mulieres fluxu menstruo laborantes utentur portulacæ, ea citò absq; noxa sistit.

Contusa

A Contusa ac imposita facris ignibus medetur.

Portulaca ore manducata, prodest contra fluxum sanguinis narium. Idem præstat succus fronti illitus. Portulaca permixta cum polenta, & emplastri modo imposita, sedat dolores capitis, extinguit oculorum calorem, sistit fluxum alui & præcipue dysenteriam, corroborat renes ac uesicam. Succus in potu sumptus, medetur febribus ardentibus, lumbricos uentris necat, tollit sanguinis excreationem.

Portulaca clystere contra destillationes in intestina muliebrium locorum erosiones infunditur. Inspergitur capiti in dolore ex æstu facto cum rosaceo aut oleo. Inspergitur & contra pustularum in capite eruptiones cum uino ut exterantur, & cum polenta contra uulnerum siderationes utiliter emplastri modo imponitur.

Manducata item cum polenta, intestinorum uomitiones sistit, aluum refrigerat, laborantes podagra calida sanat.

Eius radix suspensa filo, gestata ad collum, uuae morbum expellit, quod accidisse Prætorio uiro scribit Plinius.

Oculis si procidant, eadem prodest folijs tritis cum corticibus fabæ. Ulcera oris commanducata cruda tumoremq; gingiuarum sedat: item dentium dolores, tonsillarum ulcera succus decoctæ.

B Mobiles dentes stabilit mansa, cruditates sedat, uocemq; firmat, & sitim arcet:

Recens postremo masticata, stuporem dentium ex esu acerborum fructuum contractum diminuit ac tollit.

DE AQUA PORTULACAE:

Herba, caulis, atq; folia simul concisa, in exitu Maij distillantur.

Aqua Portulacæ mane ac uesperis per tres aut quatuor dies singulis uicibus duabus aut tribus uncis in potu sumpta, medetur sanguinem excreantibus & dysentericis.

Eadem pota unumquemq; alui fluxum sistit, pellit calidam ac siccam tussim.

Prodest contra calorem iocineris, sedat sitim, medetur pesti, pellit suspiria.

Salubris est infantibus contra calorem & lumbricos, mane ac uesperis singulis uicibus ad duas uncias pota.

Item in duabus uncis aquæ Portulacæ, si semen psilij pondere decem granorum hordei per noctem maceretur, & deinde si inde spongia linguam per diem ter aut quater lauent, quæ ex magno calore in morbis acutis adusta est, & nigredinem contraxit, auxiliū præstat.

Conducit ad refrigerandum sanguinem inflammatum, in potu sumpta, uel potui admixta: repellit quoq; affectus uesicæ.

DE

c DE HERBIS, CAETERISQVE
DE PREMVL A VERIS.

NOMENCLATVRAE.

Premula ueris.
Solidago.

Maßlieb.
Zeitlosen.
Maßfüßelen.

ANNOTATIO IN PREMVLAM VERIS.

PREMVL A ueris herba est, quæ primo statim uere emicat. Est autem herba paruula cuius folia supra terram extenduntur, & florem album fert chamomillæ flori similem, florum uerò extremitates phœniceum colorem & ualde floridum imitantur. Apolline hic opus esset, ut nobis hanc herbam apud ueteres autores indicaret. Recentiorum medicorum uaria de hac herba est opinio. Antonius Musa eam putat esse Violam albam, & quod Plinius lib. 21. cap. 11. de ea scribat, ubi inquit: *Florum prima uer nunciantium uiola alba: tepidioribus uerò locis, etiam hyeme emicat.* Doctor Theobaldus Fettichius, ut Ottho Brunfelsius indicat, eam inter species Consolidæ numerat, uocatque eam Solidaginem. Apud Pandectariū Artetica dicitur, & procul dubio, propterea quod experimento comprobata sit contra dolores articulorum ex calida intemperie prouenientes. Recentes etiam herbam paraly sis nominant.

DESCRIPTIO.

Premula ueris oblonga habet folia in summitate rotunda, flores albos, rubore permixtos, & quosdam refertos colore ex rubro albicantes, in medio luteum granum continetur, semperq; se ad solem uertunt. Gaudet locis humidis, pascuis, & hortis, atq; supra terram se propagat.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba & radice eius refrigerant atq; humectant, usq; ad secundum ordinem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Si quis ex radice bibat, summopere prodest contra pustulas oris atque linguæ.

Colligenda

A Colligenda est hæc herba cum floribus & radice in Septembri, & in loco aëri exposito siccanda, & non ad solem, ea totum annum durat integris uiribus.

Spasmo qui ualde obnoxius fuerit, eam in bono uino decoquat atq; bibat, cum dormitum iturus est, tum auxilium præstat.

Contra maculas corporis. Hanc herbam cum radice in aqua cœlesti coque, si inde lauentur, pereunt.

Eo decocto si paralytica membra inungantur, ualde prodest.

Prodest quoq; si tumida genitalia uiri inde foueantur.

Radix etiam contrita ac tumoribus iisdem imposita, certe iuuat;

Folia uiridia salubria sunt ad omnia calida uulnera, si imponantur.

Herba ipsa adhuc tenera, cum sale, oleo oliuarum & aceto manducata, aluum constipatum laxat.

DE AQUA PRIMVLÆ VERIS.

Herba ipsa cum radice atq; tota substantia in medio Maij distillatur.

Aqua hæc mane, meridie ac uesperis singulis uicibus ad iij. aut iiij. uncias pota, facit appetentiam ciborum.

Prodest si alicui costa uel crus fractum fuerit, sanat uulnera, in potu sumpta, & si ex ea lauentur.

B Eadem sex uncijis sumpta, mollit aluum, sanat intestina exulcerata, confortat membra paralytica, si ex ea fricentur. Iecur refrigerat, extinguit interiorem calorem, reprimit Choleram, medetur pustulis oris, atq; linguæ ex calore abortis.

DE PROSERPINATA.

NOMENCLATVRÆ.

πολύγονοι.

Polygonon.

Proserpinata.

Centum nodia.

Corrigiola minor.

Weg Dütt.

Weg Gras.

Deñ Gras.

ANNOTATIO IN PROSERPINATAM.

PROSERPINATAM Plinius lib. 27. cap. 12. Sanguinariam, Columella uerò Sanguinalem appellat. Nec fuit Romanis scriptoribus, ut Marcellus inquit, alia nominis ratio quàm ex ui & usu

DE HERBIS, CAETERISQVE

C eius, qui sentientes sanguinem expuentibus, cruentisque intestino-
rum torminibus eam mederi, ex meliore hac potestate nomen illi
fecerunt. Græci contrà à seminis copia, uel geniculorum quos ha-
bet frequentia, Polygonon eam appellauerunt. Siquidem Græcis
Gonos genitura & semen, Gony uerò genu est. Hanc herbam ue-
rum Gramen esse medici recentiores perhibent, quare ubicunque
Graminis mentio habetur, non alia utendum est. Magnam ei inui-
riam facimus, quæ cum multis nominibus celebretur, & uarias in
se uirtutes habeat, eam tamen pedibus nostris calcamus. Duplex
eius genus est apud Dioscoridem, nempe Polygonon mascula &
Polygonon fœmina. Masculam, numerosos, graciles & teneros ra-
mulos habens, geniculis intersectos, graminis modo per terram ser-
pentes. Folia rutæ illi sunt, longiora tamen & molliora, & singulis
folijs adnatum semen. Fœmina autem singulari caule exiguus fru-
tex est, harundini similis continuatis geniculis, & in se ipsos tuba-
rum modo sarctis: circa quos picæ similia folia in orbem exeunt.
Centumnodiam quoq; Latini eam appellant à multitudine nodo-
rum. De hac quoq; supra tractatum est in Gramine.

DESCRIPTIO.

D Proserpinata habet singulares & molles ramulos cum teneris ge-
niculis, per terram se propagantes, & singulis folijs semen adnatum
habet, flores ei sunt albi atq; rubri, atq; hæc est mascula. Fœmina
habet teneros ramulos instar harundinis, radix nullius est usus.
Gaudet nasci secus fluuios, quidam appellant caudam uulpis.

TEMPERAMENTVM.

Proserpinata humectat in secundo, & refrigerat in principio ter-
tij gradus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus in potu sumptus prodest sanguinem excreantibus, tollit
alui fluxum, & uomitum.

Idem potus & umbilico illitus, facit ad stillicidium urinæ, sanat
morsus uenenatorum.

Proserpinata cum urino & melle cocta, sanat recentia uulnera, si
imponatur.

Potio uulneraria. Accipe succi Proserpinatæ, Saniculæ & Brassi-
cæ, singularum manipulum, & exprimatur permisceaturq; cum a-
qua Sambuci. Hæc potio sanat quælibet uulnera.

Succus Proserpinatæ auribus instillatus, tollit fluxum purulen-
tum. Fistulas quoq; sanat infusus.

Idem bibitur cum pipere longo aduersus quartanam, matutino
tempore tribus diebus ex ordine sequentibus.

Herba

A Herba ipsa cum uino & aqua bibita, prodest contra omne frigus, febrem, & morsus uenenatorum. Urinam ciet, purgat uescam. Contra apostemata pectoris, Accipe succum huius herbae, & oleum rosaceum eodem pondere, butyroq; admisto temperabis simul, & thoracem inde illines, aliaq; apostemata corporis, optulatur.

2. Proserpinata uiridis contusa, uulnera sanat.

Genitalium ulceribus egregie medetur, cum uino decoctus succus, addito melle. Contra stomachi ardores, sanguinis excretiones, quae serpunt, sacros ignes, inflammationes tumoresq; & uulnera, emplastri modo folia utiliter imponuntur.

Proserpinata in rubro uino decocta, omnem fluxum alui, uomitum, excreationem sanguinis & superfluos menses sistit. Itidem expellit omne uenenum: calculum potenter pellit, omnem calorem interiore sedat, sanat omnem exulcerationem internam.

DE AQUA PROSERPINATAE.

Herba tota cum radice conciditur & distillatur in medio Maij.

Aqua Proserpinatae mane, meridie & uesperis singulis uicibus iij. uncis in potu sumpta, nimium fluxum alui sistit. Prodest contra febrem quae cum calore inuadit. Sacris ignibus medetur, linteolis imposita. Confert quoq; contra omnem dolorem uulnerum, si herysipelas uel inflammatio accessit, si inde laentur, & linteolo etiam imponatur.

Purgat renes, pellit calculum lumborum, cit urinam, aperit obstructionem eiusmodi membrorum.

Prodest pueris & adultis contra lumbricos, in potu sumpta: facit ad putridas gingiuas si inde laentur, medetur nigris pustulis linteolis imposita.

Omnes calores extinguit tam intus quam foris.

DE PROTENTILLA

NOMENCLATURAE.

Protentilla.
Tanacetum agreste.

Genferich.
Gzensich.
Grensing.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN PROTENTILLAM.

C PROTENTILLA uulgò ab Herbarijs dicitur, quam nonnulli medici Tanacetū agreste appellant, folia em̄ Tanaceto fermè similia sunt. Possèt quoq; ob formam parua Agrimonia uocari, cui quoq; non dissimilis est. Apud Plinium & Dioscoridem certa nomenclatura ei attribui adhuc non potest. Hieronymus Bock putat esse Millefolium magnum. Germanicam appellant *Genserich* aut *Grensich*, quia anseres hac herba ualde delectantur.

DESCRIPTIO.

Protentillæ folia super terram serpunt absq; caule, flores habet luteos, ad similitudinem florum rumicis, nasci gaudet secus uias & in locis aquosis, ferè similis Tanaceto.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; humectat, ut Barbari tradunt.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cum absinthio usurpata, interficit lumbricos, pellit colicam.

Ad Tenesum, Hanc herbam in uino decoque, ac ita calidam umbilico impone, ea absq; dubio auxiliatur. Succus eius cum uino sumptus, tollit Colicam ex frigida causa procreatam.

Succus etiam exterius uulneribus illitus, prodest.

Herba ipsa in uino decocta, colicæ quoq; medetur.

Itidem confortat membra, si inde fricentur.

D Eadem herba cum aqua & sale decocta & potui data, subuenit ex alto delapsis, dissoluit atq; expellit sanguinem concretum.

DE AQUA PROTENTILLAE.

Herba ipsa cū radice conciditur, & à Iulio usq; ad Septembrem distillatur.

Aqua hæc vi. aut viij. diebus mane ac uesperi singulis uicibus duabus aut tribus uncijs in potu sumpta, alba menstrua mulierū sistit.

Eadem oculis instillata defluxionis impetū pellit, medetur quoq; inuersis palpebris, si inde illinantur. Oculis indita prodest contra caliginem, albuginem, maculas atq; pustulas eorum. Vulnera sanat, si ex ea lauentur, & linteolis imponatur. Herpetem depascentem quoq; sanat. Si spina dorsi inde fricetur, tollit dolorem.

DE AQUA EX FLORIBVS PROTENTILLAE.

Flores eius quando plene fuerint maturi, in Balneo Mariæ distillandi sunt.

Hæc aqua mane à ieiuno duabus aut tribus uncijs sumpta, per aliquot dies, omnia membra hominis confortat. Prodest contra uertiginem capitis in potu sumpta & fronti illita. Tollit catharrum & destillationem oculorum lippientium, facit quoq; ad humida ulcera linteolis applicata, humiditatem enim per poros educit.

A

NOMENCLATURAE.

Prunella.

Brunnell.

B

ANNOTATIO IN PRVNELLAM.

PRVNELLA, à Hieronymo nobilissimo Herbario inter Consolidæ species numeratur. Multæ sane species sunt Consolidæ quæ enumerantur à recentioribus medicis & Herbârijs, quarum nulla fit mentio apud antiquos auctores. Hieronymus ponit Consolidam mediam uel minorem, cuius triplicem facit differentiam. Primæ quidem nomen indit Germanum, *Bunell*, flore purpureo. Alteri, *Gülden Güngel*, flore ueneto, *Blaw*. Et tertia nomen maiusculæ, teutonice *Grof Güngel*, sine floribus, figura Betæ, folijs paulò exilioribus. Habent ferè eadem uires, sed *Prunella* usitatio est ad affectus oris atq; gutturis, & ad linguæ ardorem, ualde enim sanat & refocillat, ore atq; gutture inde colluto.

DESCRIPTIO.

Prunella caulem habet crassum qui ad *Balsamitæ* modum fert herbam, & in Martio ac Aprili florem ueneto colore producit.

DE HERBIS, CAETERISQVE
TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus huius herbae cum aqua rosacea temperatus, capitiq; impositus, dolorem eius sedat.

Idem cum uino permistus ac in potu sumptus, uenenum ex morfu uenenati, tollit.

Herba ipsa elixa & temperata cum oleo amygdalino, & succo malorum granatorum, & sumpta, medetur calidae tussi.

Pellit apoplexiã & lenit stomachum cū aceto elixa ac mandata. Cum farina hordeacea temperata ac oculis circumlita, calorem inde repellit. Itidem dolorem gutturis sedat.

Radix cum farina hordeacea temperata, medetur sacris ignibus.

Succus cum oleo rosaceo ac aceto mixtus, dolorem capitis tollit, si illinatur.

Herba ipsa cum aceto contusa, atq; cerussa admista, locoq; calido illita, calorem repellit.

Cum alijs bonis herbis permista & manducata, malos humores per inferiora expellit.

Præsens remedium est alcolae, & oris ulceribus serpentibus.

DE AQUA PRUNELLAE.

D Tempus distillationis eius est, ut herba, caulis, & flores conciantur & distillantur in exitu Maij.

Aqua Prunellae tollit putrefactionem oris.

Temperata cum oleo rosaceo & aceto, & temporibus illita, calorem capitis discutit.

Cum aqua rosacea permista, capiti quoq; medetur.

Eadem mane & uesperis singulis uicibus quatuor uncis in potu sumpta, prodest contra puncturam quae in latere sentitur, & contra apostemata interiora corporis, extinguit inflammationes, succurrit imbecillitati cordis.

Eodem modo pota, sacros ignes & herysipelata sanat, tam in adultis quam in pueris.

Mane in potu quotidie sumpta, praeseruat à peste, expurgat petus, & tollit stranguriam. Prodest contra tertianam & quartanam febrem.

Itidem pota medetur muliebribus quibus matrix intrinsicus incipit putrescere & suppurare, ex ea enim sanantur.

Facit ad uulnera, si inde lauentur, atq; si ea linteis imponatur.

Facit ad alcolam & exulcerationem oris, ore inde colluto & garariffato, putrefactionem enim & ardorem atque pustulas oris sanat.

NOMENCLATVRAE.

Κοκκυμύλα.

Prunus.

Prunum, fructus, arbor.

Pflaumen.

ANNOTATIO IN PRVNVM.

PRVNORVM varia sunt genera, & innumera differentia. Prima laus Damascenis tribuitur, nigra cute, carne suavi, rotundo ligno, exili nucleo. Habentq; nomen, ut Galenus inquit, à Damasco Syriae monte, in quo nascuntur. Secundas partes sibi uendicant Pertigona cognomine, Iberica uocata, quoniam primum ex Hispania uenerunt, ut inquit Aëtius, succi dulcioris, duriorisque carnis, suauis gustu, ea parte qua solem spectant, purpureo nitent colore, aduersa candicant uel subrubent, utraq; pressa digitis internum os dimitunt. Alia coloris cereæ ex candido in luteum pallescencia, quæ cereola uel cerea uocantur. Commendantur maximè quoq; quæ Prunidaçtyla, à longitudine digiti dicta, purpurea, suauis carne, ouata pomi specie, insitionis mangonio nusquam non nascentia. Pruna ut ficus exiccata, utilia permanent, usuiq; per annum reseruantur commodè. Sicantur pruna in sole per crates loco sicciore disposita.

DESCRIPTIO.

Prunorum quædam sunt alba, quædam rubicunda, cœrulea, & cerea, alia citrino colore, flores producunt, colore roseo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Habent omnia uirtutem molliendi aluum, & mutandi naturam hominis.

Pruna Damascena & Armeniaca uiribus præstant. Austera Pruna in principio secundi gradus, natura sunt humida & frigida, Virtutem habent purgandi, & laxandi, corriguntur Tamarindis & Cassia fistula,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ex carne eorum conficitur electuarium quod ad multos affectus conducit ex calida causa prouenientes. In Armenia Pruno perforata Scammoneam indunt, deinde argilla iterum obturant foramen. Pruna quæ in tali arbore crescunt, subducunt aluum, & ualde penetrant.

Nigra Pruna atram bilem expellunt. Alia stomacho sunt noxia, parum alimenti præbent.

Pruna emolliunt uentrem, præsertim recentia, sunt difficilis coctionis, si nimium edantur, potissimum ijs qui frigido sunt stomacho. Sed siccata stomacho non adeo sunt nociua.

Gummi manat ex Pruno arbore quod ad multa conducit. Id frangendis uesicæ calculis cum uino bibitur. Ex aceto infantium impetigines idem sanat.

Folia huius arboris in aceto coquuntur, si antiqua ulcera inde lauentur, ea sanantur.

Nigra Pruna magis probantur, quia uentrem laxant, & Chole-ram refrigerant.

Recentia magis laxant quàm siccata.

Decocto Prunorum faucium, & gutturis inflammationes utiliter colluuntur.

D DE PSYLIO.

NOMENCLATURAE.

Ψύλλιον.
Κωνοκεφάλιον.

Psylium.
Herba pulicaris.
Psyllien Kraut.
Flö Kraut.

ANNOTATIO IN PSYLIVM.

PSYLIUM à Latinis herba Pulicaris dicitur, uel quia Pulices fugat, uel quia semina pulicibus similia habet, A Grecis Cynocephalion dicitur, quia flores canino capiti non dissimiles habet. Est & altera herba apud Dioscoridem, quæ Conyza pulicaris, hæc autem simpliciter Pulicaris dicitur, ne hoc alicui errorem pariat.

DESCRIPTIO.

Psylium folijs est flaccidis, caule oblongo, in summo duo aut tria capitula habens, in quibus semen continetur nigrum instar pulicis, cuius usus est in medicina. Gaudet locis humidis.

TEMPE.

A

TEMPERAMENTVM,

Refrigerat atq; humectat in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Subducit aluum, & naturam hominis mutat, si quis eo utatur.

Exterior cortex seminis natura refrigerat, modicumq; ueneni in se continet, propterea semen contundi debet, & in aqua lauari, ut interior materia exeat, sic potest in medicina usurpari.

Semen cum oleo rosaceo permistum, omnes dolores exteriores corporis pellit, qui ex calore oriuntur, si emplastri modo imponat.

Idem contritum & aceto temperatum, & emplastri modo calidis pustulis impositum, calorem educit. Præsertim autem ita conducit ad heryspelata. Ad calorem si foris corpori adhibeatur, magis prodest, quàm si intrò sumatur semen.

Semen sub lingua retentum, se dat tussim, prodest contra siccitatem linguæ, quæ ex calore prouenit. Semen in usu fronti imponitur in dolore & temporibus ex aceto, & rosaceo aut posca.

Psyllion in aqua cū radicibus coctum tenesmo imponitur: Item umbilicis prominentibus, & infantium ramici, uetustis ulceribus prodest.

B Omnibus articulorum morbis salutare est semen huius herbæ, madefactum in aqua, admistis in heminam seminis duobus resinæ colophonix cochlearibus, thuris uno. Podagras idem refrigerat, dolorem & tumores luxatorum tollit.

In quam domum uiridis inferatur herba, pulices arceri perhibentur, Succus uerminosis auribus, aut fluxione tentatus instillat.

DE PVLEGIO.

NOMENCLATVRÆ.

Γλέχων.
Βλάχρον.

Pulegium.

Poleyen.

ANNO.

ANNOTATIO IN PVLEGIVM.

C

VLEGIVM nota passim herba, magna ei cum nepeta & mentha societas: scemina in eo efficacior, ut Plinius inquit, florem habet purpureum, mas candidum, utriusq; recens in census pulices necat; unde & nomen Pulegio. Quotidianus Pulegium olim ueteribus in sanitatis usu cibis; unde in sale seruabatur aliorum, falgamorum modo, ut autor est Columella. Graeci etiam Blechona mutatis literis uocauere, quoniam pecus, gustato eo dum floret, balatu compleatur. Est & Pulegium syluestre, Origano simile, folijs minoribus quam satium.

DESCRIPTIO.

Pulegium maioranae formam repraesentat, caulem habet mollem, flores caeruleos, in terra se propagans, odorem habet bonum, & gaudet locis humidis.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pulegium, ut inquit Aegineta, calefacit & attenuat, & decoquit uehementer, Quamobrem ex thorace & pulmone, humida, crassa, glutinosaq; facile facit expuere.

Pulegium quando flores gestat colligendum est, tum duos annos synceris uiribus durat.

Nepeta, Pulegium, & Origanum, easdem ferè vires possident, unde & saepius unum pro alio sumitur.

Contra corporis pruritem, Pulegium in aqua decoques, & inde prurientem scabiem lauabis, & bonum erit remedium.

Contra inflationem uuluae, mulier decocto Pulegij aluum fouebit, hoc auxiliatur. In uino coctum ac bibitum à mulieribus, menses ducit. Pulegium grauidis sceminis in cibo non conducit, quia abortus ita timendus esset.

In potu uel in cibo assumptum, secundas expellit.

Cum melle & sale permistum, auxiliatur paralyticis & fractis membris. Asthma tollit cum melle permistum atq; intrò sumptum.

Contra tormina intestinorum, accipe duas partes uini, & cum Pulegio decoque, eoq; utere. Vel Pulegium cum aqua malsa uel aceto sume, ita etiam opitulatur.

Ita sumptum medetur etiam uiperæ ictui.

Qui assidue somnolentus fuerit, accipiat recens pulegium, ac sub linguam ponat, & in ore contineat, saepius em̄ ita recens sumptum, auxilium adfert, & arceat somnum.

Obmutescens accipiat Pulegium ac in bono uino uel aceto elixum, linguæ admoueat, hoc loquelam citò restituit,

A In puluerem redactum ac uino inditum, atq; bibitum per duos dies, cum cubitum ire uolueris, pulmonum & iecinoris uitia emendat. In ouo sumptum pulegium uel semen eius, contra cruditatem stomachi & uomitionem eius auxiliatur. Qui ex nimio fluxu sanguinis animo deficiunt, eos recreat atq; confortat, cum a aceto naribus obiectum. Si dentes ex eo in puluerem contrito fricentur, omnem pellit dolorem. Podagræ subuenit, recens contusum atq; impositum.

Cum polenta calidum impositum discutit inflationem,

Contusum atq; cum croco temperatum, maligna corporis ulcera pellit, & præsertim ea quæ circa unguis digitorum exoriuntur,

Contusum ac lieni impositum, tumorem eius discutit.

Cum uino calido sumptum, medetur uesicæ stillicidie, idem uinum in oleo elixum ac uentri impositum, ad eundem affectum auxiliatur. Radix eius in forti uino elixa, tumorem pellit, imposita,

In uino sumptum pulegium, uenenum serpentium pellit.

Idem sanat pulmonis ac iecinoris affectus,

Succus clystere infusus, lumbricos necat.

Pulegium in uino elixum, ac naribus ita calidum bis aut ter inditum, catharro medetur & destillationi capitis. Vuluæ humiditatem expurgat atq; desiccet, In uino coctum ac ita calidum aluo impositum, pellit intestinorum tormina. Idem à muliere sæpius sumptum, reddit eam fecundam.

B Admotum naribus idem ex aceto animæ defectus excitat.

Vinum decoctionis eius & ficuum siccarum, ualet contra frigidam tussim, ex glutinoso humore, uel a quoso.

Id uinum ualet etiã dolori stomachi & intestinorum ex causa frigida, ut Platearius testatur. Similiter & emplastrum ex eo in uino decoctum.

Gargarismus factus ex aceto decoctionis pulegij, & ficuum siccarum, humiditatem uiuæ & gingiuarum desiccet.

Fomentum factum ex aqua decoctionis eius, humiditatem matricis desiccet, & uulnam mirabiliter coarctat.

Decoctum eius ablutis pruriginis mitigat.

DE AQUA PVLEGII.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut herba ipsa cum tota substantia concidatur quando flores gerit, ac distilletur.

Aqua Pulegij mane ac uesperis singulis uicibus duabus uncias pota, prodest mulieribus quibus matrix refrigerata est, ac menses earum trahit.

Eadem per diem bis pota ac singulis uicibus ad iij. uncias, prodest contra sanguinis fluxum, tam per superiora quàm inferiora,

nimirum

DE HERBIS, CAETERISQVE

C nimirum subuenit sanguinem excreantibus, ac sanguinem mingentibus, & dysentericis.

In potu sumpta, pellit secundas, per incuriam obstetricis impeditas. In potu sumpta ruptis medetur.

Supra dicto modo bibita, crassos ac glutinosos humores in thorace extenuat ac emollit, nauseam ac uomitum sistit, pellit Melancholiam ac tristitiam, medetur intestinorū torminibus, pellit uenum, sanat morsus serpentium ac uiperarum, in potu sumpta, uel lin teolis imposita.

Quatuor uncijs pota ac quater per diem, stranguriæ medetur, parturientibus potui data partum promouet.

Prodest in potu sumpta, contra frigidas destillationes capitis & catharrum, tollit quoq; antiquos affectus capitis: prodest quoq; auribus indita, contra frigidos eorum humores. Oculis fluentibus instillata medetur, pellit omnes dolores oculorum, eosq; claros reddit, caloremq; inde repellit, uisumq; confortat indita.

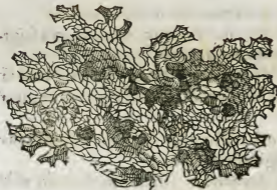
Pruriginem tollit per diem bis ex ea lotam, mitigat podagram, ac pellit tumores linteolis imposita.

Naribus applicata fluxum sanguinis sistit.

Nitidam reddit faciem, si ex ea sæpius lauetur, pellit lentigines aliasq; maculas ex solis æstu contractas.

D

DE PVLMONARIA.

NOMENCLATURAE.

Pulmonaria.

Lungen Kraut.

ANNOTATIO IN PVLMONARIAM:

PVLMONARIA, ut Antonius Musa, & Hieronymus Bock scribunt, herba est quam Dioscorides & Plinius Lichena appellant. Est autem duorum generum, Vna quæ petris adherescit, & iecoraria ab Herbarijs dicitur, quòd iocinerum fibris similis conspiciatur, hanc Lichenam petrosam, & aquaticam possumus appellare, ut Hieronymus Bock indicat, & teutonice *Brunnen Leber kraut*. Alteram uerò Arboream siue Syluestrem Lichenam, quæ muscolis arboribus, & umbrosis petrosisq;

A petrosilq; rupibus adhæret. Germanice autem *Waldt Lungenkraut* nominare possumus; utraq; ut Plinius inquit, contra impetigines prodest. Pulmonaria autem ab Herbarijs dicitur, quoniam pulmonum affectibus præcipuè medetur.

DESCRPTIO.

Pulmonaria herba est in quercubus & saxosis rupibus crescens, folijs mollibus & sibi coherentibus ac foraminosis, infra autem luteo est colore, formamq; pulmonis refert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat in secundo gradu, Habet uirtutem molliendi & dissoluendi.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Pulmonariam cum uino coctam, melleq; admisto, per linteam aut setaceum trajecto, ut pulti similis fiat, tum ad solem siccare sinito, usq; ad tantam duritiem, ut in puluerem redigi possit. Puluis ille cum farina hordeacea permixtus, calidis ulceribus medetur inspersus.

Eadem per noctem in uino macerata difficultatem spirandi admittit. Eodem modo usurpata contra siccam tussim prodest, potissimum autem contra omnia pulmonum & iecinoris uitia auxiliatur.

B Contra pulmonis uitia puluis conficitur hoc modo, Accipe Pulmonariam siccatam, semen anisi, pulmonē uulpis in aëre siccatum, sceniculi semen, dulcem radicem Enulæ, Ginziber, eodem pondere, & singula benè contusa per setaceum colabis, saccharumq; optimum ad pondus omnium addes, simulq; miscebis. Hic puluis ad modū alterius Trageç, mane ac uesperis sumptus, pellit difficultatem anhelitus, aperit pulmonem & iecur, prodest ad asperam tussim.

Veterinarij pulmonaria in puluerem redacta, & cum sale permixta utuntur ad tussim & asthma pecorum, & est experimentum.

DE PYRETHRO.

NOMENCLATVRÆ.

Pyrethron.

Pyrethrum.

Saliuaris herba.

Bertram.

ANNOTATIO IN PYRETHRVM.

PYRETHRVM à feruido sapore qui in eo similis igni sentitur, nomen obtinuit. Romani Saliuarem herbam dicunt, Comman

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ducatum enim copiosam oris saliuam proritat : quia potestate plerunq; sunt feruida omnia, ideoq; ueteres Græcorum medici ad purgandas capitis pituitas eo utebantur.

DESCRIPTIO.

Pyrethrum herba est Tanaceto fermè similis, nisi quòd in summo umbellam habet anetho similem: floribus est luteis, radice tenui & nigricante, sed foris cano colore. Gaudet editis montibus,

TEMPERAMENTVM.

Radix calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Colligitur aut in hyeme, duratq; quinque annis integris uiribus: Bonitatis laudem obtinet quæ feruido est gustu, & multam saliuam excitat.

Radix multum malorum humorum attrahit, & tollit dolorem dentium in ore retenta.

Radix ea bona censetur, quæ densa & ponderosa fuerit, neq; fracta puluerulenta fuerit, Virtutem habet consumendi, attrahendi, & dissipandi.

Ad dentiũ dolorem, quem maxillarum tumor comitatur, Pyrethrum in aceto decoques, eò decocto calido os collues, illudq; sæpius expues, recensq; iterum assumes, eo modo opem præstat.

D Ad dentium candorem, Accipe albos silices ex fluuijs, eosq; contunde in puluerem, deinde accipe pennam & dentes expurga, ac pura aqua fontana, puluereq; illo eos frica, atq; post quatuor hebdomadas os semel inde collue, tum dentes candorem acquirunt, bonasq; gingiuas consequeris, orisq; suauitatem.

Pyrethrum cum aceto & ficis, aut dulci uino elixum, ac gargarisatum, purgat humidum cerebrum, malosq; humores Phlegmaticos educit.

In uino decoctum atq; oleo oliuarum, paralyticis membris subuenit illitum.

Ita quoq; prodest podagricis emplastri modo impositum.

Sudores inunctis ex oleo commouet, Facit ad longos in accessibus febrium cum tremore algores.

Facit & ad ea quæ frigidibus perfrixerunt corpora & torpent, quibus egrogie prodest.

Sequitur Litera Q.

DE QVERCV,

NOMEN.

A

NOMENCLATURAE,

ἄρκυς.

Quercus:
Arbor Glandis:
Viscum Quercinum.

Eychbaum:
Eychen müsspell.

ANNOTATIO IN QUERCVM.

QUERCUS à Græcis ἄρκυς dicitur, quòd id genus arboris graue sit ac durum, tum etiam quòd in ingentem euadat amplitudinem. Plinius glandiferas arbores una uoce comprehendi posse negat, Latino sermone quemadmodum Græco potest ἄρκυς. Ponuntur autem huius arboris quaterna genera apud ipsum Plinium: scilicet Quercus, robur, æsculus, cerrus.

B

TEMPERAMENTVM.

Quercus omnes partes facultatem habent adstringendi: idq; maximè potest, quod inter corticem & lignum membranæ simile clauditur. Idem potest membrana glandis ea uidelicet, quæ fructus carnem conuestit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Quocunq; modo hæc usurpata fuerint, natura adstringunt atq; refrigerant.

Glandes faciunt ad profluuium muliebri, & præcipuè interior cortex arboris in aqua decoctus, si mulier inde ab inferiore parte foueatur, uapor iste auxiliatur.

Idem Cortex & membrana quæ sub calyculo glandem obducit, simul in aqua & aceto decocta, ac emplastri modo sacris ignibus imposita, calorem reprimat.

Glandes in puluerem contritæ profunt contra alui affectus & stillicidium uesicæ, & contra stranguriam, medentur calculo renū ac uesicæ.

Glandium calyculi sanguinem excreantibus profunt.

Contra ardorem stomachi, Accipe folium Quercus, ac linguæ superimponere, humiditatem inde prouenientem, si deglutieris, ad.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C iumentum adfert. Folia Quercus contusa ac recenti uulnere imposta, adeo illud contrahunt, ut non opus sit id consuere.

Contra uuam gutturis, Accipe glandes contusas, pipereq; contuso ac albo canis stercore addito, atq; ijs simul permistis uuam fricabis: possunt quoq; ad idem manducari.

Contra puncturam lateris, Bibe ex quercino uisco, hoc remedium praestat.

Lignum Quercinum coctum, prodest sanguinem expuentibus, si decoctum illud cum uino bibatur.

Fomentum uel suffitus ex folijs Quercus, subuenit mulieribus contra longum profluuium mensium.

Glandes in puluerem redactae, & in uino sumptae, uenenum in homine tollunt, ac expellunt per urinam.

Folia Quercus ad multa profunt. Vnum enim folium apostemati impositum, tollit calorem ac sanat illud.

Glandes dolores capitis & inflationes in cibo faciunt.

Radix cum lacte bubulo cocta, ac in potu sumpta, prodest contra uenenosa remedia.

Fructus Quercus refrigerat & siccatur in primo gradu.

Viscum Quercinum habet facultatem extenuandi, attrahendi, & humores discutiendi. Calefacit in tertio gradu.

D Hoc in puluerem contritum, ac cum resina & cera permistum, prodest contra lienem induratum, & morbum articularum.

Viscum duplex est. Alterum quod in quercubus nascitur. Alterum uero quod in piris. Sed Quercinum uiscum magis probatur.

Hoc in puluerem redactum ac cum aqua uitae bibitum, pellit febres & Apoplexiam.

Ita sumptum pellit uertiginem & tumores corporis.

Annulus cum uisco quercino gestatus, auxiliatur contra morbum comitiale. Idem manducatum praeseruat à lepra. Auro circumdatum & collo gestatum, defendit ab Apoplexia.

Strumas cum resina & cera discutit, panos mitigat omnis generis: quidam galbanum adiiciunt pari pondere singulorum. Vngues auripigmento & sandaracha illitum extrahit, additum calci uiuae, & fecibus, uim suam intendit.

DE AQVA FOLIORVM QUERCVS.

Folia Quercus non antiquae in medio Masi distillantur.

Aqua illa facit ad alui fluxum siue album siue purulentum, singulis uicibus sex uncijis pota.

Expellit sanguinem ex contusione in grumos concretum.

Prodest immundo & putrescenti iocineri, ac pulmonarijs, quibus pulmo putrescere incipit, in potu sumpta. Prodest contra puncturam lateris.

A mulie

A Muliere pota nimium profluuium menstruorum sistit, sanguinem uulnerum quoque sistit, similiter & sanguinem mingentibus medetur, modo iam prædicto in potu sumpta.

Eadem in potu sumpta præcipue conducit contra calculum lumborum & uesicæ. Sanat quoque intestina exulcerata ex fluxu alui.

Linteolis membro inflammato applicata, ultra modum refrigerat. Antiqua ulcera crurum sanat, si ex ea lauentur, & per se iterum siccantur.

Subuenit quoque contra ruborem & ardorem crurum ex nigris pustulis, stupa canabina aut lineis pannis, per diem bis aut ter super imposita, usque dum calor extinguitur.

Sequuntur Herbae de Litera R.
incipientes.

DE RAPAM.

NOMENCLATURAE.

Γογγύλι ημερος.

Rapa.

Rapa satiuua.

Rapum.

Κυβεν.

ANNOTATIO IN RAPAM.

RAPA siue Rapum genus oleris est apud nos in usu frequentissimum. Varro Rapam quod ex terræ rure quasi ruapa, dictam putat. Alij quod passim rapiatur Rapæ nomen deflexum esse censent, Græci à figura, quæ plærunque rotunda esse solet, uocabulum detorserunt, appellantes gongylen aut gongylida. nanque quod in rotunditatem coactum est, uel in orbem circumagitur γόνγυλον, hoc est σρόγγυλον dixerunt, ut testatur Barbarus, Dioscorides duo facit raporum genera, Satiuuum alterum, agreste alterum. De uarijs generibus eorum, require Theophrastum lib. 7. cap. 4. & Plinium lib. 18. cap. 13. & 19.

DESCRIPTIO.

Raparum omnigena genera sunt. Alię enim sunt oblongę, alię paruę, alię uerò magnę, iuxta genus & sationem, agricę naturã, flores luteos producant. Ltantur agris, & rure in hortis satæ amaritudinem contrahunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

C

Rapæ calefaciunt in secundo ordine, & humectant in primo, multos humores pariunt ac difficile concoquuntur, multosq; flatus creant.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Satiuæ Rapæ sunt difficiles concoctu, quæ decoctæ inflant aluum, & humores in corpore augment.

Habent Rapæ miram proprietatem aciuendi uisum, ut Auerrois scribit.

Perfecte tamen coctæ, ut Galenus docet, nutrimentum præbent, corporiq; accommodatæ sunt. Contrâ si crudiores ingerantur, concoctioni pertinacius resistunt, inflationes pariunt, & stomachum infestant.

Semen raporum sumitur ad Theriacam, medetur ueneno. Qui uenenum hauserit, semen in aqua mulsaumat, hoc ueneni uim reprimat, ne nocere possit.

Rapæ cum aceto coctæ refrigerant atq; inflant, sed tamen extinguunt calidum & sic cum sanguinem, unde maximi morbi creari solent.

Rapæ atq; semen earum uenerem stimulant.

D Sanitati conducunt, si bis in aqua decoctæ fuerint, malignam scabiem, quæ lepræ speciem representat, lauet se aqua in qua semen elixum fuerit, ea cutem reddit nitidam atq; puram. Cum uernali butyro si Rapæ elixa fuerint, thoracem relaxant.

Decoctum eorum sedat siccam tussim. Cum oleo oliuarum decocta, concoctionem adiuuant.

Fouentur decocto eorum paralytica membra, podagræ & pernioles, hoc maximè auxiliatur.

Si quis in excauata eius radice, ceram rosaceo exceptam in feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernioles medebitur.

Rapæ assiduo usu crassos creant humores, & ideo à Democrito in cibos damnatæ.

DE AQVA RAPARVM.

Rapa satiuæ cum radice conciditur, & in exitu lunij distillatur.

Aqua raparum facit ad perfrictionem membrorum, si inde lauentur ac fricentur, & linteolum in ea madefactum per diem bis aut ter applicetur.

Facit ad quancunq; uestionem, si ex ea lauetur, crustam enim acquirat cutis quæ non est remouenda, sed assidue hac aqua lauanda, donec curetur.

DE RAPHANO MAIORE NOMEN

NOMENCLATURAE.

ραφανίς ἀγρία.

Ἀρμοράκια.

Raphanus maior.

Raphanus agrestis.

Armoracia.

Merrettich.

Merich.

ANNOTATIO IN RAPHANVM.

RAPHANVS, ut Ruellius inquit, nomen ἀπο τοῦ ῥαφανίς ἐστίν, quòd facile appareat, sibi adsciuisse constat, nam de tertio à fatu profilit. Latini radicem uel radiculam appellant. Quamuis ut autor est Marcus Varro, hoc uocabulum è Græcia uenit in Latinum, cum ueteres Græci radicem dixerunt quam nunc raphanum. Nisi quis arbitretur forsitan sibi radicis nomen arrogasse, quòd cæteras amplitudine corporis superet, uel quàm paucissimis magnitudine cedat. Etenim plærunq; in tantam molem coalescit, ut frigidis locis quibus gaudet, infantium puerorum magnitudinem æquet. Dioscorides duo genera raphani ponit, Satiuæ & Syluestris, utraq; cuiuslibet satis nota. Satiua est uulgaris Raphanus, qua magis ex consuetudine utuntur ad uoluptatem, quàm ad utilitatem. Hac siquidem in cibus antecedente, pleriq; omnes, cum fastidium urget, uorandi facultatem moluntur, & appetentiam accersunt, in quem usum in talcolas orbiculosq; secatur, ut aqua salèq; conspersa cœnas inchoët. Si quis etiam cibos fastidit, ad excitandam cupiditatē interponitur. Hanc raphnum Romani radicem seu radiculam appellant. Syluestris Raphanus est quam Latini Raphanum maiorem appellant, ut autores testantur, quia acriori est sapore & maiores uires possidet quàm altera, propterea tali nomine donata est. Hæc à Latinis Armoracia quoque dicitur, & in medicina magis usurpatur. A Germanis uerò Merrettich dicitur.

DESCRIPTIO.

Raphanus maior herba est procera, & Buglossò uel Enulæ Campanæ similis, parua & incisuris diuisa, excelso caule ac in medio albis & paruis floribus.

Radicem habet in terra profundam, albam, crassam, & oblongam. Magna & oblonga habet folia, quæ prope radicem crescunt.

DE HERBIS, CAETERISQVE

TEMPERAMENTVM.

- C Calefacit & desiccatur in secundo ordine.
 Raphanus iuxta sententiam Auerrois calidus est in tertio gradu,
 & sicca in secundo.
 Radix adhuc uiridis melior est arida. Cortices eius exsiccati du-
 rant annum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Raphanus maior à cibo sumpta, laxat aluum & cit urinam.

Radix multum prodest à ieiuno manducata, totum diem praeser-
 uat hominem à ueneno, stomachum tantum inflat, creat ructus, at-
 que uomitum, à cibo cibum deprimit, & magis digerit quàm si à ie-
 iuno edatur.

Succus radicis ualde prodest contra ulcera gutturis, gargariffa-
 tus. Radix combusta & in puluerem trita, purgat putrida uulne-
 ra, erodit carnem putridam, exiccatur singulariter humida ulcera,
 morsibus uenenatorum absq; noxa medetur in cibo sumpta.

Herba ipsa cum Peucedano in aqua elixa, facit renasci pilos, si ca-
 put inde lauetur, uel alius locus caluus.

Succus eius auribus instillatus, tollit ulcera earum, & desiccatur
 quoq; absq; nocimento purulentiam aurium.

- D Semen cum melle contusum opitulatur contra difficultatem an-
 helitus; puerperis praebet lactis copiam.
 Raphanus maior contusa ac elixa, ac melle permixta, ore inde col-
 luto sanat exulcerationem oris.

Decoctum eius cum modico aceti temperatum ac bibitum, sub-
 uenit lieni inflato.

Succus eius per aliquot dies in potu sumptus, sanat exulceratum
 pulmonem, & est singulare remedium Phthisicis atq; pulmonarijs.

DE AQUA MAIORIS RAPHANI.

Radix eius tantum conciditur & distillatur in Iulio.

Aqua illa mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus un-
 cijs in potu sumpta, mirifice prodest contra Colicam. Conducit
 contra uenenum & impurum cibum in stomacho retentum, ad sex
 uncias pota. Eadem per tres aut quatuor hebdomadas, mane ac
 uesperis pota, ita ut homo natu grandis singulis uicibus, quatuor
 uncias in potu sumat: iunior duas uncias; puer uero unā unciam,
 medetur calculo renum & uesicae, cit urinam, expurgat renes atque
 uesicam, atq; stranguriam discutit. Tribus uncijs mane ac uesperis
 pota, purgat thoracem, medetur tussi, sanat apostemata iocineris,
 illudq; confortat, eiusq; obstructionem aperit. Auribus indita,
 ulcera earum pellit. Sanat in cruribus herpetem depascentem, si
 exinde lauetur, atq; linteolis ipsa aqua imponatur.

Aqua

A Aqua hæc sale temperata ac paulisper calefacta quatuorq; uncijs in potu sumpta, ita ut per semihoram in stomacho retineatur, & deinde filum in oleo intinctum in guttur demittatur, & uomitus eo prouocetur, tum omnes Phlegmatici & frigidi humores educuntur, è quibus plærung; febris exoriri solet.

Aqua distillata ex herba, semine, & radice, ea mane ac uesperis in potu sumpta, medetur calculo.

DE RAPHANO MINORI VEL
COMMUNI.

NOMENCLATURAE.

Rapaviz.

Raphanus.

Radix, Radicula.

Kettich.

Gemeyn Kettich.

DESCRIPTIO.

RAPHANVS radicem habet instar Rapæ quæ interdum magna & oblonga conspicitur, interdum uerò rotunda & nodosa: herba eius raparum folijs similis est, quæ tamen longiora sunt. Semen autem in folliculis continetur, floresq; fert candidos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVAMENTA.

Raphanus à cœna manducatus cibum bene concoquit, calefacit, que stomachum, grauem autem reddit anhelitum, si quis statim ab ea sumpta, somnum ceperit.

Grauidis foeminis nondum conducit, expellit enim foetum, trahit menses, educitq; secundas.

Succus eius inueteratis ulceribus illitus, ea renouat, gangrenam, que in eis crodit. Idem præstat puluis eius.

Succus

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Succus raphani cum melle decoctus, atq; modico aceti admisto, percolatus, prodest contra febrē quartanam, & contra oppilationem lienis, si in potu sumatur.

Cutem subeuntibus aquis, lienosisq; utiliter Raphanus emplastris modo imponitur, ut Dioscorides testatur. Vomitorium semen est; urinam cit, & cum aceto potum, lienem minuit.

DE AQUA RAPHANI MINORIS.

Radix eius minutim concisa in principio Septembris distillatur.

Aqua raphani per triginta dies mane ac uespere singulis uicibus iij. aut iiij. uncis pota, medetur calculo, cit urinam, expurgat renes & uescam, locosq; qui calculum continent,

Tribus uncis bibita, medetur ueneno quod in cibo uel potu sumptum est.

Medetur morbo regio, necat uentris lumbricos, concoctionem stomachi adiuuat, expurgat ipsum ab omnibus uiscosis humoribus & ab alijs rebus quae concoctionem impediunt, aperit omnem obstructionem interiorum membrorum atq; uenarum. Superiore modo in potu sumpta, extenuat glutinosos humores in pulmone, facit ad tumorem splenis, expurgat thoracem à uiscosis humoribus, bonamq; reddit uocem.

D Prodest contra febrim quartanam bibita, trahit menses, pellit calculum.

Conducit illis qui à uespere & araneis icti fuerint, si locū affectum ea lauerint, & linteolis eam imposuerint.

Humores oculorum incidit, unde glaucoma oriri solet, oculis indita, extergit maculas faciei, si inde laetur: tollit quoq; luteas maculas ex quibusuis membris, si saepius inde fricentur.

Eadem saepius gargarissata, & in ore retenta, auxiliatur anginae, & ulceribus gingiuarum, consumit enim resoluitq; & rumpit ea.

Facit ad puncturam lateris, si ex ea laetur, Interimit etiam Scorpiones.

Mane ac uespere singulis uicibus quatuor uncis per tres aut quatuor hebdomadas pota, facit ad aquam inter cutem, educit eam per urinam, modo aegrotus se nimio potu absteineat, nam quanto minus biberit, tanto magis aqua mingendo educitur, unde eo citius etiam sanatur.

DE RAPISTRO.

NOMEN.

NOMENCLATURAE.

Rapistrum.

Hederich.
Wilder Senff.

ANNOTATIO IN RAPISTRVM.

RAPISTRVM Ruellius nihil aliud putat esse quàm syluestre rapum, cuius Columella meminit, ubi inquit, Rapistrum olus fauorum ceras exuberat: nam & crudo cespite uiret, sed flores creat apibus gratissimos. Syluestrem raphanum quidam etiam rapi-
strum uocant. **DESCRIPTIO.**

Rapistrum herba est ad Rapæ uel Cardui Mariæ figuram accedens, præterquam quòd hæc acutiora habet folia, quæ in medio nigras guttulas habent, instar Polypodij, flores gerit luteos, radices autem habet albas.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit atq; desiccat in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Si cui membra sunt refrigerata, ut scabies inde oboriatur, accipiat hanc herbam & in uino decoquat, ac mane & uesperis in potu sumpta, præstat auxilium.

Radix eius in puluerem contusa, & mane ac uesperis sumpta, ualde prodest contra febrem.

Hæc herba unâ cum radice contusa, & plantaginis maioris atq; proserpinatæ singularum manipulus semis ei si admista fuerit, & de
inde

DE HERBIS, CAETERISQVE

C inde in aceto cocta, atq; linteolo percolata, & uespero, quando cubi-
tum ituruses, hoc modo sumpta, sudorem elicit, expellitq; malos
humores. Contra pestem hoc modo sumpta, priusq; homo dor-
mierit, tum uehementer sudorem prouocat, deinde autem sumere
debet Theriacam cum aceto.

DE RAPVNCULO.

NOMENCLATURAE.

Rapunculus.
Raponeoli.

Rapunzelen.

ANNOTATIO IN RAPVNCVLVM.

RAPVNCVLVS rapula uel radícula est diuitem lautiorumq;
mensis petita, qua potissimum tempore uerno in acetarijs uti-
mur, quo tempore omnibus est cognita, nascitur enim passim pro-
pe sepes & etiam in hortis graminosis, Medicis adhuc nondum est
exploratum, quo noie apud Dioscoridem & Plinium sit appellata.
Iacobus Manlius putat esse minimū genus naporū, unde & napun-
culus ab aliquib. dicitur, qui sane ipsam ueritatem attigisse uidet̃.

DESCRIPTIO.

Rapunculus nascitur folijs angustis, duris & oblongis, caule al-
to, multiq; cœruleis floribus, radice dura & candida, eaq; tenera
utimur cum ipsa herba in acetarijs, sic aut̃ maximè refrigerat, cibo-
rum appetentiam facit, gustum emendat.

VIRE S

A VIRES AC IUVAMENTA.

Cum sale & aceto parata ad acetarium, non solum cibi desiderium inducit, sed & stomachum refocillat, ciet urinam, & ociosis ac delicatis hominibus in cibo est gratissima.

DE RHEVBARBARO.

NOMENCLATURAE.

P̄. P̄op.

Rhabarbarum.

Rheon.

Rheubarbarum.

Rheubarbarum/ Ein
Wurzel.

ANNOTATIO IN RHABARBARVM.

B **R**HABARBARVM radix est preciosissima que aliquando auri precium æquavit, eam nostri medici, secuti Ioannem Mesue, inter cætera purgantia medicamenta, tantq̄ præcellentissimam collocant, nec enim uim purgatoriam minorem agarico habet. Considerandum autem erit, quod Rheubarbarum quo nunc passim officinæ utuntur, & quod Mesue describit, penitus esse diuersum ab eo quod antiqui depingunt. Antiqui enim alterius cuiusdam Rheubarbari meminerunt, quo ad uentris purgationem non utebantur, sed antidotis miscebant, & ad plerosq̄ alios usus adhibebant, quos operæ precium non est hoc loco referre, quando ex Plinio, & Dioscoride cæterisq̄ facile disci possunt. Varijs autem nominibus ab illis appellatur. Galenus enim hoc interdum Rheon, aliquando Rhiam uocat, Dioscorides Rha, & iuxta quosdam Rheon, Plinius Rhacoma, Celsus radicem Ponticam appellauit.

Rhabarbarum uerò quod nunc passim in Germania in monachorum hortis crescit, quodq̄ ab Herbarijs cum lutea radice & magnis folijs ostentatur, Hieronymus Bock credit esse Rumicem hortensem, apud Dioscoridem, scribitq̄ eam radicem siccata in medicina quoq̄ conducibilem atq̄ bonam esse, tam intrò sumptam quam foris applicatam. Choleram enim & Phlegma absq̄ noxa purgare, si in puluerem redacta pondere unius drachmæ cum dimidia parte Gingiberis in iusculo aliquo sumatur, idq̄ se experientia didicisse. Qui ergo exoticum & preciosum illud Rhabarbarum,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C quod in officinis extat, emere non possunt, relinquunt id diuitori-
bus, & hoc nostrate Rhabarbaro utantur, quod fermè exoticò, ut
iam indicatum est, uiribus est æquale.

DESCRIPTIO.

Rheubarbarum nascitur in Barbaria, unde & nomen sortitum
est. Optimum censetur quod rubens est, & nigredine quadam per-
mistum, quodq; ponderosum & densum succulentumq; est, & com-
manducatum luteum croci colorem refert. Improbatur in medi-
cina illud quod molle & laxum est, & uenis caret, quodq; fractum
puluerulentum est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccat in secundo ordine,

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hac radice tam minoribus quàm natu grandibus semper utili-
citur est, puerperis quoq; salubris est.

Huius radices semidrachma uino imposita, magnas uires tali ui-
no præbet, præseruatq; illud hominem à morbis imminentibus.

Ex eadem radice si quis bibat, discutit morbum regium & aquã
intercutem.

Rheubarbarum membrís ruptis tam interioribus quàm extero-
ribus accommodatum est, ex quacunq; causa id accidat, si quis ex
eo bibat.

D Expellit malam Melancholiam & Phlegma:

Maxima eius uirtus est, quòd stomachum, iecur, atq; sanguinem
in corpore expurgat, & tollit omnem obstructionem membrorum
interiorum, unde grauissimi morbi, ut puta hydrops, icteros, febris
quartana, & lienis affectus sæpius exoriuntur.

Ad membra contusa atq; conquassata, Accipe Mumie duo gra-
na, Rheubarbari semidrachmam, & bono uino decoque, membrís
inde inunctis auxilium præstat, & sanguinem conglobatum dissol-
uit. Durat Rheubarbarum quatuor annos synceris uiribus.

Hæc radix obduci debet cera quæ Terebinthina est permista,
tum succum retinet.

Aqua Endiuia in qua Rheubarbarum est maceratum, facit ad
fellis suffusionem & febrem Tertianam, Rheubarbaro autem mo-
dicum Spicæ admisceri debet.

Vsurpatur ferè Rheubarbarum ad omnes calidos affectus ex
Cholera & Phlegmate exortos, qui humores inde euacuantur, si
drachma ex eo contusa in uino uel alio liquore sumatur.

Ex Ioannis Mesue, & Auerrois & recentiorum omnium autori-
tate, ipsaq; experientia didicimus, inquit Manardus, Rheubarbarum
inter medicinas bilem pituitamq; expurgantes esse pereximum,
adeoq; ab

A adeoq; ab his nocumentis quæ secum reliqua cathartica afferre con-
sueverunt, immunem, ut pueris, prægnantibus, cæterisq; imbecillio-
ribus tutò exhibeatur.

DE RHAPONTICO

NOMENCLATURAE.

Rhaponticum.

Rheponticum/ Ein
Wurzel.

ANNOTATIO IN RHAPONTICVM.

RHAPONTICVM à natali solo retulit appellationem,
siquidem in ripis Rha fluminis supra Pontum & Cy-
merium Bosphorum nascitur. Isamnis Tanai uicinus
est, in cuius supercilijs eiusdem nominis oritur radix,
ad multiplices medelarum usus proficiens. Cornelius Celsus Radi-
cem Ponticam appellat. Rhaponticum Dioscoridis medicorum do-
ctissimi interpretantur esse Rhabarbarum, suntq; quidam ex illis
qui Rhaponticum idem cum Rhabarbaro esse contendunt. Porro

B Rhaponticum uerum apud nos non habetur, sed quæ pro eo uen-
ditur radix, Centaurium maius est, ut Ruellius, Cordus, alijq; præ-
stantissimi medici scriptis testantur.

DESCRIPTIO.

Hæc radix Rhabarbaro similis est, intrinsecus habens paruas fi-
bras ad Rhabarbari speciem, sed talem non reddit colorem. Est au-
tem hæc radix leuis minimoq; odore, & gustu amara, Manducata
uerò mollescit, & croci ferme acquirit colorem.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine, confortat atq; purgat san-
guinem, expellit malos humores.

VIRES AC IUVAMENTA.

Maximas vires possidet, & præcipuè conducit ad omnes affe-
ctus interiores corporis, siue sint ex colore, siue ex frigiditate, &
temperat naturam hominis.

Ex hac radice in uino decocta, si tumida membra inungantur,
tumor deprimitur.

Sanguinem atq; colorem homini restituit.

Emplastrum. Accipe quatuor uncias olei rosacei, & pulueris
Rhapontici semiunciam, ceraq; admista, fiat emplastrum. Hoc fo-
ris impositum stomacho, aut iocineri, aut lieni, aut in quacunque

DE HERBIS, CAETERISQVE

C parte corporis dolorem senserit, auxilium præstat.

Rhaponticum cū semine sceniculi in uino elixum & cum paululo sacchari edulcatum, facit ad oppilationem iocineris atq; lienis ex frigida causa procreatam. Idem in puluerem redactum & permissum cū modico melle, atq; assumptum, prodest contra lumbricos.

DE RIBES.

NOMENCLATURAE,

Ribes.

Johans Treublin.

ANNOTATIO IN RIBES.

RIBES quid apud Arabes medicos sit nondum satis clarum est. Serapion & Isaac Ebemamaran scribunt, Ribes plantam esse quæ habeat capreolos recentes, ruberos ad uiriditatem tendentes, folia magna, lata, rotunda, uiridia, grana quorum sapor sit dulcis cum acore quodam, frigidam & siccam esse in secundo gradu. Hoc Arabum Ribes medici putant, hoc tempore prorsus esse ignotum, atq; officinas eo carere. Verum quo Pharmacopolæ iam utuntur, & passim apud nos in hortis inuenitur, Frutex est, ut Ruellius inquit, nullis planè spinis horridus, sed topiarius magis, & uitis pusillæ folio, rubentis uuæ, fertilis, sapore subacido, sepius eleganter horticulorum puluinos & areas, acini race.

A acini racematim congesti pendent, & à Gallis rubra grossula appellatur. Germani **S. Johans Treublin**, id est uuas **S. Ioannis** uocant. Nec constat apud antiquos quid sit hoc Ribes nostrum uulgarè. Multi ex recentioribus medicis & Pharmacopolis putauerunt esse speciem Rhamni, parum spinosam, ferentem rubrum, in modum berberis, fructum, Alij uerò speciem Oxyacanthæ.

DESCRIPTIO.

Ribes arbuscula est bicubitalis, ad formam Rubi folia habens, sed non adeo aspera, flores luteos ferens, fructum in ramulis nascentem, rubicundum & minutum, instar Corallorum, Cuius usus est in medicina.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vuæ istæ manducatæ sedant sitim ex calore Cholerae prouenientem, & alui fluxum cohibent.

Cibi & potus appetentiam inducunt.

B Succus inde sumptus maximè confert ad tremorem cordis, tollitq; uomitum. Succo inest dulcedo. Qui maximò calore infestatur, edat acinos Ribes & bibit succum, utrunq; habet uirtutem refrigerandi.

Ex Ribes conficitur Eclegma, quod æstuantibus hominibus ualde conducit.

Potio inde parata cum aqua Endiuia, prodest ad uariolas & morbillos:

Ribes cum acetosa decoctum, prodest contra sitim & pestem. Hæc potio conducit quoq; contra ebrietatem, & hemorrhoides.

Acini Ribes, ut Ruellius testatur, sapore placent acido, refrigerant æstuantem stomachum: sitim restinguunt: quæ cum alios, tū maximè febricitantes excruciat: cibi fastidia discutunt, & appetentiam inuitant: scedam uentris proluuiem cohibent, uomitiones sistunt, stomachum firmant, proluuium alui retinent, quod flaua bilis attulerit: erosiones & eiusdem uellicatus tollit: sanguinis feruorem demulcet, & bilis acrimoniam domat.

Rob de Ribes, ut Carpegius scribit, stomachum calidum confortat, uomitum Cholericum sedat, sitim extinguit, cordis ebullitionem mitigat, & ipsum confortat, solutionem Cholericam stringit & alterat.

DE ROSA.

NOMENCLATURAE.

ῥόδου.

Rosa.

Rosa rubra.

Rosa alba.

Mel rosarum.

Oleum rosarum.

Succus rosarum.

Rosen.

Rot rosen.

Weiß rosen.

Rosen honig.

Rosen öl.

Rosen safft.

ANNOTATIO IN ROSAM.

ROSAM Græci ῥόδου uocant, eo quòd (ait Plutarchus) *ρεῦμα πολὺ τῆς ἀρμῆς ἀφίησι*, hoc est, ingentem odoris fluxum emittat. Rosa autem tam florem ipsum, qui spinæ

D

uerius quàm frutice nascitur, quàm ipsam spinam aut fruticem comprehendit, generali quadam significatione. Poëtæ Rosas omnes antiquitus albas fuisse tradiderunt, uerū quum Mars Zelotypus Adonidem interfecisset, accurrebat Venus per dumeta opem latura, & uulnerato pede, eius sanguine Rosæ tinctæ sunt. Sunt autem Rosarum uariæ species, quas suo ordine Plinius lib. 21. cap. 4. describit, præter eas quæ sentibus ac rubis crescere solent, quas Græci caninas uocant. Pharmacopole autem duo tantum rosarum genera colligunt. Rubras, ex quibus oleum, electuarium, & saccharum rosatum conficiunt. Albas, ex quibus fit probatissima aqua ad refrigerandum, & syrupus rosatus, item etiam oleum.

ROSÆ PARTES.

Multæ sunt rosarum partes, à Plinio & Theophrasto numeratæ, quas in medicina habere cōmodum erit, exiccant enim & extenuant, tum etiam adstringunt.

Vna est, cortex, illa scilicet quæ calycem circumdat, quæ, quum calyx aperitur, in quinque partes secatur.

Calyx est ille Rosæ globus antequam folia patefcant.

Flos, est illud medium croceum capillamentis insidens.

Capillamenta

A Capillamenta uerò sunt ueluti tenuia fila, supra quæ flores insident.

Caput est globulus ille ab inferiore parte, quem si aperias, re quadam ueluti lana plenum uidebis; quod quum maturuerit, semen ambit, aptum plantari; non plantatur autem, quia tardiuscule nascitur. Vnde multi decipiuntur, qui putant semen, id esse croceum, quod flos dicitur capillamentis insidens.

Vnguis est in imo folio candida pars.

TEMPERAMENTVM.

Rosæ natura refrigerant atq; desiccant in secundo ordine.

VIRES AC IUVAMENTA.

Cum Rosæ rubræ sunt & nondum dehiscunt ac sese pandunt, rescindi debent & sicari ad solem.

Mel rosatum hoc modo facies, Mel bene despumatum ac clarificatum, per linteum transmittito, & accipito recentia rosarum folia, quæ nondum sunt aperta & explicata, eaq; in summo abscindito, ut nodus extra maneat, atq; in mel indito, & paulisper ebullire finito, usq; dum mel rubrum colorem acquirat. Hoc Mel sumptum multum prodest, nam sanguinem confortat atq; stomachum.

B Succus rosarum cum uino coctus, tollit dolorem capitis, & medetur oculis.

Gingiuæ inde collutis, remouet dolorem.

Folia rosarum tunsa, & inflammationibus imposita, educunt calorem.

Semen rosarum in puluerem redactum, sedat dolorem dentium si gingiuæ ac dentes ex eo fricentur.

Rosarum capita in aqua elixa ac pota, fluentem aluum & sanguinis excreationes compescunt.

Eodem modo oculis indita, lippitudinem eorum emendat.

Idem decoctum in potu sumptum, medetur Lipothymia.

Rosæ cum melle & saccharo permixtæ ac sumptæ, exicant malos humores è stomacho.

Folia rosarum in uino decocta, ac à muliere pota, quæ uulua uitij laborat, auxilium præstant.

Eadem recentia cum melle commista, expurgant hominem, Idem præstat & succus.

Ad parandum bonum Laxatiuum, Accipe duas uncias succi rosarum, & admisce serum lactis ac parum spicæ. Licet quoq; accipere serum lactis, & addere xij. uncias foliorum ex rosis, modicumque mellis, hoc bene laxat ac lenit aluum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Syrupus rosarum etiam laxat & lenit.
Rosæ cum saccharo ac melle confectæ confortant & purgant corpus.

Acetum in quo Rosæ per noctem fuerint maceratæ, ualde prodest membris calidis illitum.

Aestuanti stomacho foris adhibitum, summopere auxiliatur, ac magnos calores inde extrahit.

Succus rosarum cum recenti aqua fontana bibitus, bene laxat, purgat sanguinem & præcipuè Choleram, discutit morbū regium.

Succus ita sumptus ingentes calores sine noxa repellit, inducit homini post alui solutionem bonam quietem.

Rosæ confortant cor, lætificantq; sanguinem.

Mel rosaceum confortat, atq; Melancholicam Phlegmaticamq; materiam expellit, exhibitum cum aqua in qua semen foeniculi coctum fuerit: melius uerò purgat, si modicum salis admistum fuerit.

Quidam decoquunt rosas in oleo oliuarum, & ita faciunt oleum rosaceum. Alij rosas oleo inditas, ac nondum coctas, per xij. dies reponunt. Sed folia rosarum in superiore parte abscissa, & in oleo decocta, per quinquaginta dies in uitreo uase, soli exponito, hoc oleum est probatissimum.

Ardenti enim iocineri illitum ualde prodest.

D Temporibus capitis illitum, tollit dolores capitis, ipsumq; refrigerat:

In cibo sumptum remouet calorem stomachi & iocineris.

Rosarum puluis cum aceto contritus, & cum albugine oui commistus, oculorum dolorem efficaciter sanat, restringit humorem, & sanguinem ad oculorum uenas defluentem, si emplastri modo temporibus applicetur.

Saccharum rosaceum habet uirtutem confortandi, ac constringendi, facit ad dysenteriam, uomitum Cholericum, syncopen, & Cardiacam passionem.

Ros ille qui insidens rosis inuenitur hæere, munda pinna lectus, & specillo genarum palpebris instillatus, oculorum lippitudini medetur.

Aridis rosis in uino decoctis expressus cremor, ut Dioscorides inquit, probatur ad capitis, oculorum & aurium dolores, gingiuas, uitijs sedis ac recti intestini, & uuluæ penna illitus collutusue, aut infusus medetur.

DE AQUA DESTILLATA EX ROSIS

crescentibus, in sentibus & rubis.

Folia istarum rosarum conuenienti tempore decerpta distillantur.

Aqua

A Aqua illa mane ac uesperis singulis uicibus, duabus uncijis pota, prodest contra calores non naturales, tollit fluxum locorum muliebrium ex calore prouenientem, graueolentiam oris emendat, aluum laxat ex calore constipatam, sistit etiam fluxum alui ex calore narium fluentem.

Eadem in potu sumpta, subuenit aestuanti stomacho atq; iocineri, sistit diarrhoiam, prodest contra herysipelata.

Duarum drachmarum pondere una uice sumpta, cum semidrachma eboris rasi, medetur tumoribus, ad eum modum saepius pota, prodest.

Cum linteis aut stupa cannabina foris imposita, prodest contra inflammationem in quacunq; corporis parte fuerit. Manibus ac pedibus illita, confortat caput atq; cor, maximè conducit illis qui ex diuturna ægrotatione debilitati sunt.

Oculis instillata facit ad ruborem & ulcera oculorum: temporibus, pulsui, & naribus illita, discutit ictus in capite, ac quietem inducit.

In ore retenta tollit dolorem dentium ex calida intemperie procreatum.

Pota atq; fronti illita, auxiliatur contra uertiginem.

DE AQUA EX RVBRIS ROSIS DESTILLATA.

B Folia ex rosis bene maturis matutino tempore decerpta, in uitreo uasculo in Balneo Mariæ distillantur.

Hæc aqua in potu sumpta, corroborat & refrigerat cerebrum, cor, stomachum, & omnia interiora membra, confirmat spiritus & calorem naturalem, præseruatq; à putredine.

Prodest contra dysenteriam & diarrhoiam, debilitatem, uomitum, & uehementē sudorem, qui ex cordis imbecillitate prouenit.

Dentes & gingiuæ hac aqua collutæ, inde corroborantur, & facit bonum oris odorem, redditq; ipsum os bene coloratum.

Accipe aquæ rosarum unciam, uinumq; album, Tucia contusæ drachmam, quibus aloes epaticæ, & sacchari candi, singulorum xx. grana admisceantur. Hæc aqua salutaris est oculis, nam expurgat, exiccat, & corroborat oculos atq; uisum.

Oculis instillata cum modico sacchari, facit ad exulcerationem, & ruborem oculorum ex calore prouenientem.

A ieiuno sumpta pondere iij. unciarum, confortat caput: cum uino permista, & sex uncijis pota, tollit uertiginem, confirmat iecur.

Cum linteolis imposita restringit sanguinem narium & omnium uulnerum, facit ad omnem scabiem cutis, ex calida causa creatâ.

Est singulare & bonum Repercussiuum, quo membra nobiliora ab ardore defendi queunt.

DE HERBIS, CAETERISQUE

DE AQUA ROSARVM ALBARVM.

C

Hæc aqua pota & foris illita facit ad cordis imbecillitatem, confortat, atq; confirmat omnia membra tam interiora quam exteriora, si inde illinantur.

Temporibus, fronti, palpebris & ceruici illita, bonas præstat uires, & mitigat sanguinem seuientem, & conciliat quietum somnum.

Oculis indita facit ad omnes oculorum affectus, & ferè ipsidem pollet uiribus quibus aqua ex alijs rosis destillata, nisi quòd hæc magis refrigerat, ex rubris rosis magis confortat.

Aqua ex capitibus rosarum destillata, per diem & noctem, quater & singulis uicibus iij. uncijs sumpta, fortiter restringit, & absq; noxa dynteriam, & diarrhoiam ex calida intemperie exortam.

DE ROSMARINO.

NOMENCLATURÆ.

Λιβανός.

Rosmarinus.
Rosmarinum.
Anthos.

Rosmarin.

ANNOTATIO IN ROSMARINVM.

ROSMARINVS frutex est non ingrati odoris, qui hodie in hortis delectationis & ornatus gratia feritur, uerum in medicina quoq; mirabilem habet efficaciam, Apud Græcos autores Libanotis dicitur, *απο το λιβανου η το λιβανότο*, hoc est à thure, quòd eius folia & radix, thus oleant maximè. Dioscorides Rosmarinum coronarium appellat, eo quòd olim coronas inde neciebant. Simon Genuentis per Anthos florem Rosmarini intelligit, sed nullum autorem sequitur. Tria Libanotidis genera à Dioscoride enumerantur, uerum unum tantum ex ijs, in Germania est cognitum.

DESCRIPTIO.

Rosmarinus canum durumq; caulem habet ab inferiore parte:
in superio.

A. in superiore autem parte folijs est acutis, & ad Lauendule modum coeruleis, Radicem habet nigram & fruticosam, Gaudet nasci locis putridis, & simo ouillo stercoratis,

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu.

Omnes Libanotidis species, ut Galenus inquit, eiusdem sunt facultatis, hoc est, emollientis, digerentis, incidentis, & abstergentis.

VIRES AC IUVAMENTA.

Rosmarinus cum lingua ceruina per noctem uino impositus ac bibitus, morbum regium discutit.

Succus tum radicis tum herbae mistus melli, obtusam oculorum aciem, ab humorum crassitudine emendat.

Emplastrum ex folijs confectum, facit ad condylomata sedis, emollit enim ea & cito curat.

Radix contusa atq; cum melle permista, & ulceribus imposita, statim ea emollit.

Eadem cum parietaria imposita atq; decocta in uino, & in potu sumpta, mollit aluum & dolorem eius repellit, itidem prodest contra morsus uenentorum. Eodem modo cum artemisia temperata, ciet urinam, & promouet menses mulierum.

B. Flores rosmarini recipies, eosq; candido linteolo illigatos in uino decoques, quod mane uel uespere sumptum, multos affectus corporis pellit, praecipue autem succurrit affectibus mamillarum.

Flores in puluerem contriti atq; in calido uino sumpti, animum reddunt hilarem, & confortant naturam atq; sanguinem, & preferunt hominem a morbis qui accidere possunt.

Carbones ex ligno uel caulibus combustos ac in puluerem redactos lineo panno indito, ac dentes inde fricato, tum candorem recipiunt, & uermes in eis necantur.

Qui catharro laborat, accipiat corticem rosmarini, ac inde fumum faciat, quo naribus attracto, auxilium adfert.

Ex radice in aceto elixa si pedes lauentur, praeseruantur a tumore & podagra.

Qui flores cum melle despumato atq; pane siligineo ieiunus comoderit, tutus est ab anthrace & alijs apostematibus.

Folia cancro medentur imposita.

Pulmentum sumptum cochleari ex eius ligno factum, sapidum est atq; salubre, redditq; hominem iucundum & laetum.

Qui nullam habuerit ciborum appetentiam, rosmarinum in aqua ebullire sinat, & in potu sumat, uel uinum inde misceat. Si quis corpore tumidus fuerit, & membrorum paralyti laborauerit, folia in aqua coquat, & tenui linteolo ea imponat, idq; superliget, tum curatur.

Quicumq;

C Quicumq; ex magno calore uehementer sitit, potum suū miscet cum aqua in qua rosmarinum ebullierit atque mala granata : illud absq; dubio opitulatur.

Puluis ex floribus siccatīs contusus atq; in mollibus ouis manducatus, naturam maximè corroborat & sanguinem emendat.

Vinum ex rosmarino confectū, si bonus haustus mane & uespere inde sumatur, sanguinem mundificat, edendi desiderium inducit, expellit omnes interiores humores, atq; magnam imbecillitatem aufert.

Rosmarinum cum syluestri pulegio uel mentastro in uino & oleo oliuarum decoctum, si quis inde inungatur, sudorem elicit, & medetur hydropi.

Idem cum Rutā in uino decoctum, modicoq; piperis admisto, prodest contra morbum comitiale.

In uino elixum & permistum cum dianthos, facit ad imbecillitatem cordis. Electuarium dianthos in Pharmacopolijs est precisa compositio contra omnes supra dictos morbos.

Idem cum pyrethro in uino coctum, confert ad magnitudinem uulua, ore inde gargarizato.

Si ex decocto rosmarini & melissæ uulua mulieris purgetur, red dit eam faciliè fecundam.

D Rosmarinum, ut Dioscorides inquit, medetur suffusis felle, si quis in aqua decoxerit, decoctumq; id ante exercitationem homini bibendum dederit: & post exercitationes lauerit, merumq; biberit.

Vinum ex rosmarino uel herba ipsa cum floribus in uino elixa, si calidus haustus mane ac uespere singulis uicibus, inde sumatur, & postea nisi post tres horas nullus cibus uel potus capiatur, mirabiliter album fluxum repellit, qui mulieribus ex ulcere contingere solet, & curat exulcerationem locorum muliebrium. Eodem modo sumptum discutit ac educit morbum regium, tollit asthma, aperit arteriam, facit facilem excreationem, adiuuat concoctionem, sedat tormina, mundificat sanguinem.

DE AQUA ROSMARINI.

Aquam ex Rosmarino distillare bis intra annum licet, in Maio scilicet & in Septembri, tum herba & flores ex caulibus decerpti destillantur.

Aqua rosmarini confortat humidum cerebrum, cor infirmum & interiores sensus.

Corroborat quoq; memoriam.

Tollit imbecillitatem cordis, atq; syncopim.

Confirmat atq; calefacit uenas refrigeratas.

Aufert tremorem.

Confert

- A** Confortat paralyticos, membris infricata;
 Sedat omnem frigidum tumorem imposita.
 Præseruat à peste, sanguinem purificat.
 Mitigat asthma atq; antiquam tussim.
 Facit ad Tabem, Calefacit medullam ossium, & frigidum uisco.
 sumq; stomachum, Concoctionem adiuuat.
 Stomachi inflationem deprimit,
 Restituit perditam loquelam.
 Reddit hominem audacem & animosum,
 Clarificat faciem, si ex ea lauetur.
 Præseruat ab Anthracè.
 Reddit faciem iuuenilem, retardat senectam quotidie pota;
 Bonum reddit anhelitum, Curat cancrum & fistulas.
 Mundificat maligna & putrida uulnera.
 Prodest contra uomitum, & fluxus alui.
 Est Theriaca contra omne uenenum.
 Dolorem uulvæ sedat, Subuenit contra tormina intestinorum;
 Purgat matricem & reddit foecundam.
 Exterit maculas. Expurgat uisum, tollit albugines.
 Sistit fluxum oculorum, uisum exa cult.
B Vinum in autumnno ex rosmarino confectum cum recenti musto
 easdem facultates possidet quas ipsa aqua, omnibusq; iam prædi-
 ctis morbis æque ac ipsa aqua medetur.

DE RVBEA TINCTORVM.

NOMENCLATVRÆ.

Ερυθρόδανον.
 Ερυθρόδανον.

Rubia tinctorum,

Rubia fatiua.

Lappa minor,

Kleb kraut.

Ködt.

ANNOTATIO IN RVBEAM TINCTORVM.

RUBIA tinctorum apud Dioscoridem Rubia fatiua di-
 citur. A Græcis Erythrodanon appellatur, à rubore ra-
 dicis quo lanæ & coria tinguntur, factum illi nomen est,
 Thulci Lappam minorem uocauerunt, quia Rubiæ cau-
 les & folia tractata asperitate sua hærent, & apprehensa retinent.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Notissima est Rubia, infectores enim eam ubiq; ad lanas tingendas in usu habent. Magna copia apud Spiram, & Argentoratum à rusticis in agris seritur, magnum enim uestigal eis inde prouenit. Tria inde seruari ad medicinam oportet, semina, radices, & folia quæ priuatim aliquibus ægritudinibus conferunt.

Rubia duplex est. Vna syluestris est, quæ sua sponte crescit. Altera fatiua quæ in hortis & agris seritur, Radice lanam rubro colore inficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix omnem obstructionem tum iocineris tum lienis discutit. Puluis ex hac radice cum oleo succoq; allij & pauxillo mellis permistus, si maligna scabies inde inungatur, unde lepra procreari solet, eam curat.

Succus radice auribus instillatus, dolorem earum mitigat.

Radix atq; herba omnibus quæ urinam prouocant admisceri possunt, quo fiant multo efficaciora.

Radix in uino decocta cum semine foeniculi, ciet urinam & mulierum menses, educit foetum mortuum atq; uiuum.

D Eadem in aqua mulsa decocta, & de die, si bis inde bibatur, aperit oppilationem iocineris, lienis, renum & matricis, probataq; existit potio contra morbum regium.

Minuit lienem semen in aceto mulso potum.

Succurrit uiperarum morsibus, radice Rubie succus simulq; foliorum potus. Iuuat quoq; si uulnera inde foueantur.

Radix atq; herba cum aceto contusa, & imposita necat atq; sanat omnem cutis impetiginem & uittiginem.

Quinetiam apposita radix, foetus, secundas, & menses trahit.

DE RUTA.

NOMENCLATURAE

ῥούβιον.

Ruta fatiua.

Ruta syluestris.

Wein Kauten.

Kauten. Wilde Kauten.

ANNO

ANNOTATIO IN RVTAM.

A **R**VTAM à Græcis ῥύανον, à potestate & uiribus suis appellatam fuisse Plutarchus scribit. Concernit enim & siccitate indurat, ob caliditatē suam hominis semen: in uniuersumq; gerentibus uerum aduersatur. Quemadmodum autem dictamum herbam extrahendis sagittis efficacem à ceruis didicimus, & quemadmodum Chelidonium hirundines indicarunt, & herbæ nomen dederunt, & Ciconia origanum, Hederam morbis mederi monstrarunt apricis. Sic & Rutam medicinis habilem esse, eiusq; uires nobis ostenderunt mustelæ, quæ cum serpentibus dimicaturæ, & in murium uenatu rutam prius edunt, quo uenenum sibi nihil nocere possit. Hiemem odit Ruta, ut Platina inquit, apricis ac siccis gaudet locis, cinericia terra uult nutriri. Amicitia ei est cum ficu, adeo ut nusquam lætior proueniat, quàm sub hac arbore. Surculus si in perforatam fabam adactus pangatur, melius proueniet. Immundæ mulieris & accessum & omnem prorsus attactum metuit: si quidem eo confestim, ut inquit, enecatur. Ruta est antidotus contra omnia uenena, & peculiaris Theriaca pauperum, quod non solum Mithridates rex testatur, uerum etiam experientia ipsa quotidie docet. Sculptores pictoresq; Ruta utuntur in cibo, propter uisum.

DESCRIPTIO.

B Ruta folia habet ex ordine numerosa, caulem cubitalem, & plærung; maiorem, florem luteum, quadratos calyces in quibus semen continetur, quod nigrum est, instar pulicum. Radicem habet candidam & lignosam.

Satiua Ruta surculosis est ramis, folijs paruis, albis floribus, & rubro semine. Duum generum Ruta est, Syluestris & montana altera: satiua & hortensis altera.

TEMPERAMENTVM.

Hæc natura calefacit & desiccet in tertio ordine. Folia & semina usurpantur in medicina. Vbicunq; in Receptis Ruta fit mentio, semper folia & non semina intelligi debent. Semen colligendum est in autumno, hoc durat quinq; annos, folia siccanda sunt, ea ad annum durant.

Quidam inquit Moly esse Syluestrem rutam, hæc subtilis est, & calida in quarto gradu, quare eius usus est contra crassos humores, penetrat enim & ualde cit urinam. Hæc etiam maximè exicat hominem, & minuit libidinem.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ruta manducata genituram extinguit, & cohibet uenerem. Ruta quia flatus discutit aboletq;, ideo etiam ueneris ardorem obtundit, ut inquit Ægineta lib. 1. cap. 35.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Folia sumpta cum caricis & iuglandibus nucibus : pellunt letale pestis uenenum, & est tutius præseruatium quod haberi potest.

Alij alio modo hoc præseruatium conficiunt.

Accipiunt enim foliorum Rutę unciam unam, ficorum semionciam, Iuniperorum sesquiunciam, nucum iuglandium ij. uncias, aceti iij. uncias. Hoc simul permistum sumendum est, mane antequam quis prodit in lucem. Et certum est hominem raro à ueneno infici, qui hoc ita usus fuerit, & est præciosa theriaca contra aërem pestilentem.

Ruta cum aceto cocta & sumpta, pellit singultum.

Idem sumpta sedat dolorem coxendicis & pectoris.

Prodest quoq; suspiriosis, & tollit tussim.

Curat etiam abscessum pulmonis, unde Tabes (quam Græci Phthisim uocant) generari solet.

Cum oleo decocta, & per Clysteriū infusa, pellit dolorem locorum muliebrium, & inflationes maioris intestini, quod Colon Græci dicunt.

Trita cum melle, ac tota pube usq; ad sedem oblita, uulvæ strangulatus aperit.

Emplastrum ex Ruta & oleo confectū, ac umbilico impositum, necat lumbricos. Ruta quoq; in oleo elixa, mane edenda est, & postea tribus aut quatuor horis ieiunare.

D Cum uino ad dimidias decocta, tollit hydropem.

Confert oculorum claritati Ruta sola manducata, aut cum sale.

Succus ex Ruta naribus inditus, sanguinis eruptiones cohibet.

Emendat Ruta grauem eeparum aliorumq; halitum comman-
ducata. Ruta sumpta ualde auxiliatur contra uenenum. Mustela dimicatura cum serpentibus, rutam edit, tum à ueneno nullam noxam accipere potest. Conducit Ruta interioribus membris, & uisum clarificat.

In aqua decocta & forti uino permista, discutit rugitum uentris. Ita quoq; pellit tumorē costarum. Febricitantibus ruta medetur in oleo oliuarum decocta, si ante accessionem corpus inde inungatur, uel si per Clysterem infundatur.

Eadem in oleo cocta, & auribus calida instillata, pellit uermes earum.

Cocta cum myrrha & uino & in potu sumpta, pellit aquam intercutem.

Succus Rutæ cum oleo rosaceo & aceto permistus ac capiti illitus, dolorem inde repellit.

Idem cum aqua fumi terre coctus, subuenit pueris, qui morbillis laborant.

Ne autem

A Ne autem infantes à uariolis excæcentur, tum radicem Rutæ & Scabiosa collo eorum suspende, & erunt tuti.

Vnguentum ex ea factum cū oleo rosaceo, cerussa & aceto, sanat quamuis scabiē, sacros ignes, herpetas & capitis manantia ulcera.

Cum melle & alumine, lichenibus Ruta infricatur.

Ruta cum allio, sale, & nucibus simul mixtis ac tritis, & super morsum rabidi canis, aut alterius animalis uenenosi posita, statim curat.

Ruta omnia uenenosa animalia fugat, unde & in hortis propè saluiam plantatur, ne bufones se sub ea continere possint, qui, ut fertur, gaudent locis Saluia confitis.

DE AQUA RUTAE.

Folia ex caulibus decerpta in medio Majs distillantur.

Aqua Rutæ mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus uncis pota, medetur uitiatō iocineri atq; lieni, prodestq; malo stomacho.

Opitulatur contra uomitum & eructationem stomachi, subuenit pulmoni, pellit tumorē pectoris & costarum, emollitq; pectus.

Eodem modo bibita, flatus in corpore discutit, medetur colicæ, & intestinis accommodata est.

B Idem prodest contra capitis uertiginem, medetur oculis quotidie duabus uncis pota, pellit scabiem corporis.

Triginta diebus aut eo amplius in potu sumpta, hydropicis auxiliatur, pellit alui lumbricos, subuenit mulieribus in partus difficultate, nam expellit foetum, atq; expurgat mulieres à partu, atq; menses trahit.

Medetur tussi & pesti, pellit rugitum in uentre. Sistit alui fluxum, præcipuè aut medetur febribus, ueneno, ac morbo comitiali.

Subuenit paralyti ex calida intemperie prouenienti, si mane ac uesperis cum ea fricetur, & linteolis imponatur.

Conducit affectibus oculorum, pellit enim albugines & maculas oculorum, clarificat oculos, indita uel illita, exiccat atq; purgat eos ab omni uisoso humore.

Prodest contra spasmus si inde fricetur, tollit tumorem capitis, linteolis applicata, medetur Apoplexiæ, pellit quoq; frigus quod minus est naturale, si membra ex ea fricentur, uel linteolis imposita, remouet tremorem membrorum.

Tollit ulcera nariū & polyppum, si inde lauentur, uel linamentis naribus indita.

Mitigat eadem dolorem articulorum in digitis, lineis pannis imposita, præcipuè si Phagedæna ad fuerit.

Tollit dolorem uenarum, confortat eas si inde sæpius fricentur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C & lauentur, præsidium quoq; adfert contra putridas gingiuas, ore inde colluto.

Facit quoq; contra omnium uenenatorum morsus, pota uel lintolis imposita.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum
à Litera S, incipientium.

DE SABINA.

NOMENCLATURÆ:

Sabina.
Βάριδος.

Sabina.
Herba Sabina.
Sauina.

Seuenbaum.

D

ANNOTATIO IN SABINAM:

SABINA ab antiquis Græcis uarijs nominibus fuit appellata, ut Brathys Barython & Berathon. Romani Herbam sabinam à regione, in qua multa nasceretur, uocant, ut testatur Vergilius Marcellus. Sauina quoque à nonnullis uocatur. Est autem omnibus nota herba, eadem penitus figura qua à Dioscoride describitur. Frutex herbaue est folio ferè cupressi, perpetuò uirenti, in topiarijs pergularum operibus non improbatur. Estq; duorum generum, Altera Tamaricæ similis folio est, altera cupresso, qua ex re quidam creticam cupressum dixerunt, Plinius lib. 24. cap. 11. Sabina herba propagine feritur, & auulsione: aiunt fece uini aut è parietibus latere tuso mirè ali.

DESCRIPTIO.

Sabinæ frutex est figura Iuniperi, sed folijs est mollioribus, & in summo rotundioribus, floret quoq; instar Iuniperi, nullum producens fructum, plantatur in hortis ad Buxi modum.

TEMPE

TEMPERAMENTVM.

A Calefacit siccatq; in tertio ordine, est ex numero eorum que maximè tenuium sunt partium, extenuat & digerit pota, ut Galenus docet.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad crebras inanēsq; egerendi uoluntates & impetus, quem morbum Græci Tenesnum uocant. Decoque Sabinam in uino & aceto, & uaporem inde ano excipe, uel calido huic decocto inside.

Facit etiam ad catharrum ex frigida causa procreatum.

In puluerem redacta, & unguentis quæ conducunt ad scabiem purulentam admista, opem præstat.

Sabina in uino decocta bonum reddit stomachum, tollitq; tormenta intestinorum: medetur eodem modo stranguriæ.

Contusa & emplastri modo imposita coxis, auxiliatur coxendici.

Habet uirtutem extenuandi, & erodendi Gangrænam in putridis uulneribus, uel antiquis quibuslibet ulceribus, mundificat etiam foetida uulnera, si puluis inde cū melle temperatus imponatur.

Sabina in aqua decocta facit ad herysipelata.

B Mulierum menses plus prouocat, quam ulla alia herba, penetrat tam fortiter, ut etiam sanguinem per urinam exigat, foetum uiuentem in utero materno necat, & mortuum eijcit, quare prægnantibus hæc herba potissimum uitanda est, ne in extremo iudicio cogantur deo rationem reddere.

Carbunculos soluit cum melle illita, & pellit dolorem illarum pustularum.

Sabina in puluerem redacta, & cum Lithargyro, Sulphure atq; succo plantaginis minoris permista, modicoq; axungia porcinae addito, inde fit unguentum contra scabiem, quod multū prodest.

Eadem cum aceto & caulibus hortensibus contusa, & uulneribus serpentibus imposita, prohibet ne latius serpent. Et cum cerussa temperata, eadem uulnera sanat.

Herba Sabina diligenter trita cum aceto, & oleo rosaceo mixta, capiti & temporibus illita, ualde prodest.

Gallinæ generis pituitas fumo huius herbae sanari produnt.

Cum melle & uino pota, regio morbo medetur, utilis ad suffitus pro thure assumitur.

Cum melle illita folia, nigredines abstergunt, sordēsque alias cutis. In medicamentis uerò duplicato pondere, eosdem effectus habere quos cinnamomum traditur.

DE AQUA SABINAE.

Herba ipsa ex stirpe decerpta, in ultimo mense autumnii distillat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Aqua Sabinæ duabus uncjs pota, menses ducit, & excitat naturam.

Conducit uertigine capitis laborantibus, illita & linteolo in ea ma defacto fronti applicato, inde enim pellitur uertigo.

Digitis imposita occidit phagedænam.

Abstergit flauas maculas faciei ex ægrotatione procreatas, si facies inde illinatur & lauetur. Et deinde balneum intrabis, & iterum faciem lauabis, tum maculæ pelluntur.

DE SALVIA.

NOMENCLATURAE.

Ελελίφακος.
Ελαφοβόσκος.

Salvia.

Salbey.

ANNOTATIO IN SALVIAM.

SALVIA quæ à Græcis Elelisphacos dicitur, inde fortassis à Latinis dicta est, ut inquit Hermolaus Barbarus, quòd salutaris sit ad multa, & præsertim ad fœcunditatem. Nam in Aegypti Copto multis pestilentia sublati, coactæ sunt mulieres huius herbæ succo ad conceptum uti, unde & Agrippa Elelisphacon *ἡ ἄν βοτάνη*, hoc est sacram herbam appellat. Illud habetur in confesso, ut Ruellius docet, fœminam quæ quadrantem horæ ante concubitum, huius succum instar heminæ cum momento salis ebiberit, concepturam, Elelisphacos autem, ut Theophrastus inquit, differt à Sphacelo, quòd altera mitior est, altera syluestrior. Sphacelo folium breuius & leuius, elelisphaco squalidius & scabrius. Quæ in hortis nascitur elelisphacos à Theophrasto uocari accipitur. Syluestris autem ab eodem Sphacelon appellari uidetur, quæ ad omnia in re medica efficacior esse, à nonnullis traditur. Saluia in hortis & semine & surculo feritur. Apricum amat locum. Lixiui cinere fruticem muniunt olito.

A niunt olitores, & sic lætiores prouenire testantur, frigora non horret, hybernis temporibus uiuit. Saluia herba est culinis ualde accommodata, coqui enim ea in multis condimentis utuntur, ut Plautina scribit.

DESCRIPTIO.

Saluia duplex est. Altera est gracilibus folijs, Altera lata est & oblonga, utraq; flores cœruleos producit, ad modum fruticis crescit, ubicunq; in hortis plantatur, neq; plantari debet absq; ruta, neque simo stercoranda erit, sed antiqua terra cum argilla straminea.

Satiua Saluia crescit frutice ramoso, sed nō alto, folia illi sunt cotonei mali figura, oblongiora tantum, & hirsuta instar uestis attrita, & albescentia odorataq;.

TEMPERAMENTVM.

Saluia calefacit in primo ordine, siccataq; in secundo. Foliorum usus est in medicina que ad annū durat, postea renouari debent.

Galenus inquit, Saluia euidenter excalfacit, ac leuiter subastringit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Saluia sistit abundantes fluxiones. Comorantes menses trahit, abundantes sistit, decocto eius potō.

Folia in cibo sumpta faciunt ad dysenteriam.

Bibitur quoq; Saluia cum absynthio ad dysenteriam.

Succus ex folijs facit crescere capillum, idem potus ciet urinam.

Bibitur ad ciendam urinam foliorum ramorumque eius decoctum; menses idem trahit & foetum expellit: quare grauidæ mulieres à nimio eius usu abstinebunt, præterquam in tempore partus.

Morsus à uenenato animali, si biberit ex Saluia sanatur.

In puluerem redacta atq; in aqua decocta, capillos inde lotos denigrat.

Idem puluis manantia ulcera purgat, uulnerum sanguinem cohibet.

Rami foliaq; eius cum agrimonia in aqua pluuiali cocta: & pota, si fluxiones & pruritus cutis inde abluantur, ualde profunt.

Succus foliorum denigrat capillum, idem bibitus mouet urinam.

Saluia in uino decocta, contra paralysim ualet, in potu sumpta, & imposita.

In aqua elixa facit ad podagram & morbum comitiam, & præsertim facit ad stillicidium urinæ, eo decocto in potu sumpto, & alio imposito.

Expurgat Saluia mulieris uulnam.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Cum Taxo Barbato in uino cocta, procidentem anum retrahit,
huic decocto si quis infideat,

Succus cum melle permixtus, putrida uulnera, inde abluta bene mundificat.

Finit genitalium pruriginis foliorum ramorumq; Saluiae cum uino decoctum, si eo abluantur.

Ad pruriginem circa anum, ut Apuleius scribit, Saluia decoquitur, & de ea aqua inferiores partes fouentur: & summe sedat pruriginem; Macer inquit:

Saluia cui nomen Eleliphacos est apud Argos.

Cum mulla lecoris prodest, potata querelis.

Cum uino succus tepidus si sumitur huius,

Compescit ueterem tussim, laterisq; dolorem.

Partus emortuos apposita extrahit, item uermes aurium.

DE AQUA MAIORIS SALUIAE.

Saluia quando flores gerit distillari debet.

Aqua Saluiae per xxx. dies mane ac uespere singulis uicibus duas aut tribus uncias pota, iocineris uicia emendat, pellit tussim, educitq; foetum mortuum.

Tali modo bibita medetur apoplexiae, & obmutescentibus, grauedini linguae, membrum contractis & attonitis, si inde fricentur, summo opere opitulatur.

Prodest contra laterum dolores, tremorem manuum, & paralysis bibita, uel si quis se ea fricuerit.

Sanat uulnera si inde abluantur, uel linteolis imponatur, in potu sumpta, aperit omnem obstructionem, menses trahit.

Super morsum uenenatorum imposita, educit uenenum, si ex ea laeuetur.

Restringit sanguinem uulnere cum fimo pauonum, & muscogossipioq; superligata. Capillos inde friatos denigrat. Dentibus atq; gingiuis inde collutis accommodata est.

Eadem quotidie singulis uicibus iij. aut iij. uncias sumpta, rum-pit apostemata interiora, corroborat cerebrum, tollit capitis destillationes, confortat aestuans iecur, discutit phrenesim.

Facit ad omnia membra in frigidata, paralysis, tremorem, conuulsionem, morbum comitalem, supra dicto modo pota. Idem praestat si uinum inde misceatur, membrisque illita.

Ita bibita facit appetentiam ciborum, corroborat stomachum, & locos muliebres.

DE SALICE

NOMEN

NOMENCLATURÆ,

ſax.

Salix.

Weidenbaum.

ANNOTATIO IN SALICEM.

SALIX nota omnibus arbor est, quam à saliendo Festus dictam putat, quod ea celeritate crescat, ut salire uideatur. Paulo ante Aequinoctium germinat, auctu perquam facilis, quod apud aquas degat, breui uitæ spacio durat. Aquosis lætatur, etsi uitam agat anticipitem. Inter steriles arbores meritò Salix primum locum obtinet, nullius quippe tutior est reditus minorisue impendij, aut tempestatum securior. Tam hyeme quàm estate magno potest esse usui. Salicis enim plura sunt genera, ut scribit Plinius. Nam quædam & in proceritatem magnam emittunt iugis uinearum perticas, pariuntq; baltheo corticis uincula. Et aliæ uirgas sequacis ad iuncturas lenticiæ. Aliæ prætenues uiminibus texendis spectabili subtilitate. Rursus aliæ firmiores corbibus, ac plurimæ agrorum supellectili, candidiores ablato cortice, leuiq; tractatu, mollioribus uasis, quàm ut è corio fiant, atque etiam supinarum in delicias cathedrarum aptissima. Ocyssimè autem Salix amittit semen, ut idem inquit, an tequam omnino maturitatem sentiat, ob id dictam ab Homero *ὀδυσσεύκαρπον*, hoc est frugiperdam, Secutaq; ætas scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Plinius alio quoq; loco tria salicis nomina commemorat, uiminalem, eandemq; purpuream : uitellinam à colore luteo, graciliorem priore: Gallicam quæ sit tenuissima.

DESCRIPTIO.

Salices nullum ferunt fructum, florent autem lanuginosis fibris in Martio & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerant atq; siccant in primo gradu.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Salicis folia & flos facultate constant, quæ citra rofionem ficut, tum quæ nonnihil etiam astringat, ut inquit Ægineta. Astringunt salicis folia, semen, cortex & succus, ut Dioscorides scribit.

MAIUS VIRES AC IUVVAMENTA.

Cortex salicis in puluerem crematus, & aceto maceratus, prodest ad uulnera quæ desiccare oportet, ita ut illinatur, & lincolis applicetur.

Folia contusa & permista cum exiguo pipere & uino, utiliter bibuntur iliosis.

Per se etiam in aqua sumpta conceptus prohibent.

Puluis ex salice cum aceto potus uel illitus, sistit sanguinem ex naribus, uel uulneribus profluentem.

Qui ingenti calore infestatur, accipiat folia salicis, & circum se spargat, ea ualde refrigerant in calidis temporibus.

Rami & folia aqua aspersa, ut Vitalis docet, circû febricitantes, aut eorundem lectos posita, aërem refrigerant, eosq; recreant & confortant.

Succus salicis cum aqua plantaginis temperatus, ac sumptus, facit ad dysenteriam.

D Prodest potum semen sanguinem expuentibus, ut Dioscorides scribit. Præstat idem & cortex.

Foliorum præterea & corticis succus in mali corio, cum rosaceo calefactus, aurium doloribus succurrit.

Eorundem decocto podagræ utilissimè fouentur, quin etiam furfures capitis exeruntur.

Cinis ex corticibus crematus, & succo suo temperatus, præbet unguentum quod uitia cutis in facie emendat.

Idem cinis cum aceto maceratus, clauos & callos illitus pellit.

Idem sale addito emplastri modo uerrucis prius scarificatis impositus, eas curat.

Cortice & folijs in uino decoctis, foueri neruos utilissimum.

Folia contrita & pota intemperantiã libidinis coërcent, atq; in totum auferunt usum, sæpius sumpta. Optimum profectò remedium sacerdotibus & monachis, qui castitatem uouerunt.

Est autem succus salicis trium generum, ut Plinius scribit. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, ciendamque urinam, & ad omnes collectiones intus extra hendas. Tertius succus est detruncatione ramorum à falce distillans.

Aqua

DE AQUA EX FOLIIS SALICVM.

Folia albarum salicum decerpta ex furculis, qui primum in uere cœperunt geminare, distillantur in medio Matj.

Ea aqua mane ac uespri singulis uicibus iij. unciss pota, medetur calculo, trahit urinam, prodest contra lumbricos alui.

Opitulatur contra ruborem oculorum, si inde abluantur, facit ad sacros ignes, medetur fistulis imposita. In potu sumpta, expellit foetum mortuum.

DE AQUA EX FLORIBVS SALICVM.

Distillantur hi flores quemadmodum flores pomorum & persicorum.

Conducit hæc aqua uisui, sanat scabiem capitis, pulchros reddit capillos si fetaceo in eo intincto uestantur, & per se postea iterum siccantur.

DE SAMBUCO.

NOMENCLATVRÆ.

Artj.

Sambucus.
Sabucus.

Solder.

ANNOTATIO IN SAMBUCVM.

SAMBUCVM Græci Acten uocant. Fruticat autem Sambucus arboris specie, uirgas habet arundinum forma firmas, inanes, candidas & medulla plenas. Sambucus cum medulla carere aiunt nonnulli, Theophrastus carnosam ei adiungit. Nota omnibus arbor est, passimq; nascitur, tam in cultis quam in incultis locis, præsertim autem circa sepes, in montosis locis rarò reperitur. Est & alterum eius genus, Chameactæ id à Græcis uocatur, quasi humilis Sambucus, quem Latini Ebulum uocant, de quo supra tractatum est. Eadem aut Sambuco & Ebulo uis est, ut Dioscorides inquit, siccant, adstringunt, refrigerantq;.

DESCRIPTIO.

Sambucus arbor est crasso cortice, & intus concaua folia habet,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ad Ebuli figuram, floresq; albos cum umbella, fructum nigrum copiosi uinoliq; suc ci.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit natura in secundo ordine, & desiccatur in primo.

Sambucus & Ebulus, ut Galenus & Aegineta testantur, uterque desiccandi facultatem obtinet, modice digerit, & conglutinatur, potus autem & manducatus, aquam per aluum ducit.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Cortices, flores atq; folia medicinae conueniunt, corticum tamen maior usus est.

Folia adhuc uiridia, si contendantur & scabiose cuti imponantur, maxime curant.

Tali modo abscessui, qui in digitis plerumq; exoritur, phagadænam nominant, si imponantur, statim medentur.

Folia in uino decocta atq; bibita, tollunt omnes superfluos humores, atq; subeuntibus cutem aquis auxiliantur, easq; potenter expellunt, quamuis stomacho non conueniunt.

Cortices in aqua decocti cum adhuc uirides sunt, mouent uomitum per superiora, eo decocto bibito.

Odor sambuci grauis est, offendit caput, atq; creat fluxum sanguinis narium.

D Folia eius, cortices, atq; fructus in aqua salsa decocta, pedum tumorem dissoluunt, si eadem aqua tepida lauentur.

Cortices utiliter sumuntur contra frigidos humores, & praesertim a senibus.

Decoctum corticis interioris ex uino, iocineris & lienis duritiem curat.

Accipe folia sambuci, helleborum, & uinum cum aceto & melle temperatum, squillaq; admista, impetigini, mordentiq; scabiei & morpheæ impone, hoc optime sanat.

Leniunt oculorum inflammationem, folia tenera & recentia cum polenta, emplastri modo imposita, ut Dioscor. tradit. Profunt ambustis itidem, & canum morsibus eodem modo. Podagris opitulantur cum taurino hircinoue adipe, emplastri modo imposita.

Acini eius infirmiores quam reliqua. tingunt capillum, poti acetabuli mensura urinam mouent. Foliorum mollissima eduntur, ad pituitam bilemq; detrahendam.

DE AQUA SAMBVCI.

Exteriore cortice ex surculis sambuci detracto, interior cortex in principio Masi, in Balneo Mariæ distillatur.

Aqua hæc mane atq; uesper, singulis uicibus ad iiii, uncias pota, medetur hydropi.

A iciuno

A A ieiuno sex uncijis bibita, absq; noxa potenter aluum soluit.
 DE AQUA FOLIORVM SAMBVCI.
 Anteriora cacumina, & folia tantum distillari debent in medio
 Maij.

Ea aqua conuenit calidis cruribus & putridis ulceribus, si sapius
 inde abluantur, & per se iterum siccentur.

DE AQUA FLORVM SAMBVCI.

Flores bene maturi etiam in Balneo Mariæ distillantur.

Hæc aqua mane & uesperis singulis uicibus tribus uncijis pota,
 emollit thoracem. Prodest contra tumorem & aquam intercutem,
 aperit obstructionem iocineris, lienis, atq; renum. Pellit febrem ter
 tianam, expurgat omnes fluxiones ex atra bile prouenientes, cor
 roborat stomachum.

Sex uncijis semel bibita, purgat omnes humores per inferiora, at
 que corpus euacuat.

Oculis indita calorem extinguit; in potu sumpta, atq; oculis in
 stillata, dissoluit oculorum albugines.

Facie ad tremorem manuum, si mane ac uesperis ex ea illinantur,
 & per se iterum siccentur.

Prodest quoq; contra ulcera inueterata & refrigerata, si inde lo
 ta fuerint, uel linteois imposita, etiam medetur.

B DE SANGVINARIA.

NOMENCLATURAE.

Sanguinaria.

Blüttraut.

ANNOTATIO IN SANGVINARIAM.

SANGVINARIA uulgaris, ut Hieronymus Tragus scribit, est
 herba quædam rubens, cuius succus ut purpura tingit, nascitur.
 que ster corarijs, hæc Soldanella ab alijs dicitur. Sunt autem multæ
 herbæ, quæ hoc nomine donatæ sunt, suntq; radices, sunt lapides
 & gemmæ, quæ singula Sanguinaria dici possunt. Quidam radi
 cem illam quam Herbarij Tormentillam uocant, ueram sanguina
 riam esse uolunt, quæ miram habet astringendi facultatem. Alij
 Bursam pastoris quæ à Germanis Descheltraut uocatur, Sangu
 nariam nuncupant. Præterea Polygonon hoc nomine à multis in
 signitur, tam uaria est autorum de hac herba opinio.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

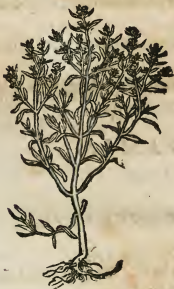
C

Sanguinaria caulem habet procerum, fermè ad cubiti longitu-
dinem, continentem rubra genicula. Est autem hæc herba maxi-
mis prædita uirtutibus.

Radix huius herbæ magis in medicina probatur. Refrigerat
atq; desecat in secundo ordine.

Hæc radix in manu retenta, tantū efficit quantum uerus Hema-
thites, ita ut in fine mensis Augusti effossa sit, est rubicunda hæc ra-
dix, & durat annum. Qui sanguinem expuit, edat puluerem ex hac
radice. Cui sanguis ex naribus nimium profluit, radicem hanc in
manu retineat, ea sanguinem restringet absq; dubio. In quibuscun-
que locis hæc herba nascitur, omnes aliæ herbæ ad spacium unius
passus tutè sunt à serpentibus.

DE SATVREIA.

NOMENCLATURAE.

Satureia.

Satureia.

Cunila.

Thymbra.

Garten Jſop.

Saturey.

Zwibel Jſop.

Garten Kõl.

Sadoney.

ANNOTATIO IN SATVREIAM.

D

SATVREIA, Cunila & Thymbra apud Pliniū & Dioscoridem
idem sunt: herba est aromatica, grauius spirans, nos lingua no-
stra Saturey / Garten oder Zwibel Jſop eam uocamus. Est
autem Thymi species; Columella autore, cum ait: Et Satureia
Thymi referens Thymbraeq; saporem. Vbi tamen sentit contra
alios autores Thymbra nonnihil à Satureia discrepare. Sic &
Quintus Serenus Satureiam speciem Thymbrae notauit. Satureiam
à satyris nomen traxisse comminiscuntur, quòd pronos facit in Ve-
nerem, ut Plinius secundus ait, uel à saturitate, in qua libido inest,
nomen accepit, ut testatur Platina.

DESCRIPTIO.

Satureia herba est fruticosa, floribus teneris, stirpe referens folia
serpylli.

A Serpylli, flores gerens cœruleos, multum seminis producens, gaudet que locis petrosis. Nascitur & in hortis satyua Satureia, sed ea non adeo est efficax.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in quarto gradu.

VIRES AC IVVAMENTA.

Hæc herba sumpta cum colostro accommodata est pectori refrigerato, quod expurgat. Ex hac herba si quis bibat, medetur in syn copen cadentibus. Ita quoq; sumpta prodest contra vitia iocineris, lienis & stomachi, mundificat locos muliebres.

Grauidæ vitabunt hanc herbam, & eius odorem. In uino cocta & membris paralyticis imposita, remouet inde dolorem.

Eadem trita & uentri superposita, ut Plinius secundus scribit, partus etiam mortuos expellit, urinam mouet.

Ex uino pota, lethargicos letaliter dormientes excitat, & capiti eorum cum aceto frequenter infusa.

Stomachum nauseantem, uel in ouo sumpta, uel pota confirmat.

Contra animalia quæ aculeatis ictibus sæuiunt, non utiliter adhibetur. Satureia & serpyllum sunt condimenta pauperum, quibus si alij cibi parentur, inducunt appetentiam ciborum, stomacho accommodata sunt, excitant Venerem. Satureia, thymus & Serpyllum ferè isdem uiribus sunt prædita.

B

DE SATYRIO.

NOMENCLATVRÆ.

Σατύριον.

Satyrion.

Satyrinum.

Testiculus uulpis.

Priapismus.

Aphrodisia.

Stendel wurtz.

Stendel kraut.

Knaben kraut.

Kag wurtz.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN SATYRION.

C SATYRIO nomen fecerunt, ut Poëta cecinit, panes, & in Venerem Satyrorum prona iuuentus: uel ut Virgilius Marcellus indicat, quod primi syluestres dii colludentes nymphis, per sylvas & antra, ad firmiorem Venerem eam inuenerunt, uel quod ad eam uoluptatem natura sua ipsi potentiores, quæ ad eandem Venerem homines duraret, herbam à se uocari permiserunt. Duo genera Satyrionis sunt, ut Plinius inquit: Vna longioribus folijs quàm oleæ, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testium, alternis annis intumescente, ac residente: hæc mas esse creditur. Altera Satyrion Orchis cognominatur, & foemina esse putatur: distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis utili. Herbarij autem Satyrion foeminam Palmam Christi appellant, de qua supra dictum est. Multo plura genera Satyrion inueniuntur, de quibus uide Brunsfelsium, & Herbarium Hieronymi Bock.

DESCRIPTIO.

Satyrion folijs est crassioribus, mollibus, & uiridibus. Radicem habet cum bulbis instar testiculorum coherentibus. Hæc gaudet locis cultis.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit atq; humectat in tertio ordine. Satyrion inquit Agneta, humidum est temperamenti ac calidi: item flatuosum, unde Veneris appetentiam facit. Virtutem habet attrahendi, & præcipue facit ad morbum articularum & arthritim.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix cum uino decocta, stimulat ad Venerem & coitum.

Satyrion paralyti optimum quod haberi potest remedium est, succo eius assumpto.

Accipe radicis Satyrionis unam drachmam, & radicis Azari sesquidrachmam, hoc cum longo pipere permixtum, pondere tertiæ partis unius drachmæ, & circa noctem quando cubitum itur, sumptum, ad Venerem reddit potentem.

Maiorem radicem, ut Dioscorides testatur, si edant uiri, mares generari dicuntur: si minorem foeminae, alterum sexum.

Vinum decoctionis Satyrionis, uel radix in gallinarum iusculo decocta, libidinem plurimum excitat, inquit Vigonius.

Ulcerebus difficilibus, herbe priapisti, id est Satyrionis, inquit Apuleius, radices tuntas impone, & repurgat, & cicatrices claudet.

Succo eius oculos inunges, & lippitudinem & dolores tollet sine mora. Si quis mulierem subagitare non poterit, herbe Priapisti radicem, id est testiculum dextrum, quia maior est, & piperis albi grana

A grana 47. mellis unc. iij. in uino optimo dissoluat, & de hoc medicamine pondo scrupulorum 9. per triduum sumat.

Mulieres Italiae, ut inquit Aggregator, radicem tritam ministrant cum lacte caprino, ad excitandam libidinem.

Cum melle rosaceo mundificat uulnera.

Arietibus & hircis, ut Plinius inquit, segnioribus in potu datur à Sarmatis.

Equis in potu datur, ob assiduum laborem pigrioribus ad coitum: uim eius restinguit aqua mulsa, aut lactuca sumpta.

DE AQUA SATYRII.

Radix circa exitum Maij distillatur.

Aqua Satyrj mane ac uesperj singulis uicibus pondere trium unciarum pota, corroborat stomachum, adfert calorem, & excitat Venere.

Eodem modo icterum profligat, & ciet urinam.

Sanat omnia extranea & interanea uulnera, potum pondere unc. 15.

DE SAXIFRAGA.

NOMENCLATURAE

Σαξίφαρον.
Εμπέτρον.

Saxifraga.
Saxifragum;
Saxifragia.

Steynbrech;

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN SAXIFRAGVM.

C **S**AXIFRAGVM & saxifraga, tum etiam saxifragia Latine dicitur, à Græcis uerò Empetron, quòd in locis petrosis nascatur, & frangendo in uesica calculo plurimum sit utilis. In hac herba uariæ sunt ambages, quoniam multæ sunt herbæ, quas uulgus saxifragas appellat. Quidam Pimpinellam pro Saxifraga sumunt, alij herbam alteram Pimpinellæ similem, alij tormentillam accipiunt, alij à nobis uocatam Sancti Petri herbam, uerum nulla harum cum saxifraga Dioscoridis conuenit. Hieronymus Herbarius quatuor species saxifragiæ ponit. Maior scilicet quæ floribus est albis, caule subrubicundo, radice exili, cui uelut lentis, uel pisorum noduli adherent, quòd semen eius esse ferunt. Minor omnibus agnita, humi repens, in petrarum summis, cui uulgò nomen *Gryen kraut*, eo quòd Ischiadi præcipuè medetur. Tertia, alba quæ milium solis, Germanice *Mett Hirs* dicitur. Quarta cui Alkakengi Arabico uocabulo nomen fecerunt. Pimpinellam quoq; quintam speciem Saxifragæ esse Hermolaus testatur.

DESCRIPTIONIO.

Saxifraga herba est caule simplici, floribus albis, gaudet nasci locis montosis. Radices eius sunt candidæ & rotundæ, ad fabarum similitudinem.

TEMPERAMENTVM.

D Calefacit atq; desiccac in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radices eius usus est in medicina, & optimè prodest stillicidio urinæ laborantibus.

Calidâ & sicca est in tertio gradu, inquit Platearius, uirtutem habet diureticam, expulsiuam, & extenuatiuam. Calculos arrodit & conterit.

Herba hæc in uino decocta & potu sumpta, facit ad diabeticam passionem. Suffitus factus ab inferiore parte ex radice eius, idem præstat.

Saxifraga, semen petroselinæ, semen quinquesolij, & milium solis in uino decocta, præstant contra calculum lumborum & uesicæ; auxiliantur quoq; contra intestinorum tormina, & præcipuè contra stranguriam.

Puluis saxifragiæ in ouo forbili si edatur, stranguriæ quoq; medetur.

Saxifraga cocta in uino, & mox pota febricitantibus opitulatur, ut Dioscorides testatur, Stranguriæ prodest, singultum sedat, Calculos renum & uesicæ frangit, urinam ciet, purgat iecur, renes & uesicam. Hoc etiam usurpatur contra coxendicis dolorem.

Aqua

DE AQUA SAXIFRAGIAE.

Saxifraga cum tota substantia in medio Maij distillatur.

Aqua eius quotidie singulis uicibus tribus uncijs pota, frangit calculum renum & uesicę, medetur ischiadi, ciet urinam, purgat renes & uesicam.

DE SCABIOSA.

NOMENCLATURAE.

Scabiosa.

Apostemen Kraut.
Gindt Kraut.

ANNOTATIO IN SCABIOSAM.

S CABIOSA est una ex herbis quę apud antiquos non reperiuntur. Pandectarius scabiosam apud Dioscoridem Stœben interpretatur, sed reclamante Hermolao Barbaro, cuius hæc in Corollario uerba sunt: Si Steba idem est quod phleos, id quod uidetur asserere Plinius, errant qui Stœben pro ea herba capiunt, quę uulgò Scabiosa uocatur, folio Erucę hirsuto, non tamen aculeis herente, cœrulei floris, ex qua & scopæ fiunt. Potius ea esse uideretur Scabiosa, quę ab Aëtio Psora uocatur, ut Ruellius testatur, ab scabie, ut nomen præterdit, cuius ustæ fumo arborum Erucę moriantur, quamuis non satis habeatur compertum. D. Hieronymus Bock contendit eam esse herbam, quę à Dioscoride *νερίσιον*, uel Cirfion uocatur, quę medetur uerrucis.

DE.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C

Scabiosa est herba quæ inferiore parte super terram ferrata habet folia, caulem non adeo crassum, flores cœruleos instar morsus diaboli, folia penetrat uena quædam spadicei coloris, Radix est obscuri coloris.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & sicca est in secundo ordine. Natura ualde desiccatur, propterea in aqua decocta & pota, facit ad dysenteriam, aures fluentes, oleo indita.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Decoctum huius herbæ conducit manantibus uulneribus, inueteratis ulceribus, si inde abluantur & mundificentur, & postea succus eius linteolo imponatur. Scabiosa cum rubro uino decocta, eo uino siccantur omnia ulcera, quæ contra naturam, manantia sunt.

Folia Scabiosæ contusa, ualde profunt contra fluxum Hemorrhoidum, quem statim restringunt imposita.

Oculis cruore ab ictu suffusis, folia illinuntur.

Scabiosa usurpata facit ad omnem malignam scabiem in corpore, & præsertim ad Leporam.

Ex hac herba si quis bibat, uel aqua inde distillata, discutit abscessus circa thoracem. Succus eius in potu sumptus, necat lumbricos in uentre, & tollit omnia ulcera interiora corporis, & præcipue apostema pulmonis, si inde quis bibat.

D

Succus scabiosæ & sulphur in puluerem redactum, & lithargyrum, cum oleo Laurino permixtum ad unguenti modum, hoc scabiem curat cuti insectæ illitum. Scabiosa cum plantagine in aceto & aqua rosacea decocta, & calidis ulceribus atque apostematibus imposita, ea natura refrigerat. Eadem cum Taxo Barbato, si coquantur prodest ad anum proidentem, & hemorrhoides, huic decocto insidentibus. In uino decocta & pota, opitulatur contra puncturam lateris. Succus scabiosæ medetur cuius scabiei, balnea inde parata idem præstant: necat quoque furfures capitis, si caput inde lauetur.

DE AQUA SCABIOSÆ.

Folia & radix simul concisa distillantur circa exitum Maij.

Aqua scabiosæ per diem ter aut quater, & singulis uicibus tribus uncijs sumpta, facit ad angustiam pectoris, & ad ipsius apostemata.

Mane, meridie & uesperis singulis uicibus ad tres uncias pota, opitulatur contra puncturam laterum. Prodest contra abscessum in corpore, contra pestem, uenenum, tussim & omnem immunditiam interioram corporis. Supradicto modo in potu sumpta, medetur scabiei, & impuram sanguinem emendat, abscessus exorientes in corpore discutit, sanat uulnera tam exteriora quam interiora, lincolis impolita.

Purgat

- A** Purgat pulmonem, pellit tuffim.
 Eisdem uiribus pollet, quibus aqua *Consolidæ regalis*. Oculis
 medetur instillata.
 Prodest ad foramina membri uirilis instillata, atque si ex ea
 abluantur.
 Medetur mariscis, impetiginibus & herpetis. Medetur quoque
 lepræ, pustulis pestilentibus, ut Carbunculo.

DE SCOLOPENDRIO.

NOMENCLATURÆ.

Ασπένδιον.

Scolopendrium,
 Lingua ceruina,
 Scolopendria,
 Splenetica.

Hirtzung.

B ANNOTATIO IN SCOLOPENDRION.

SCOLOPENDRION uulgius Herbariorum Linguam ceruinam appellat. Est autem magna controuersia de hac herba inter medicos recentiores. Quidam enim uulgarem linguam ceruinam putant esse Scolopendrium Dioscoridis, A splenon dictum. Alij uerò qui magis scopum attingerunt, credunt eam esse Dioscoridis Hemionitin aut Phillitin. horum sane iudicio subscribunt doctissimi quique medicorum. Scolopendrium uerum, ut ijdem testantur, est Asplenon Dioscoridis, quæ est herba nascens in petris parietibusque opacis, sine caule, sine flore, sine semine, Polipodij herbæ modo incisuris diuisa, ex inferiore parte aspera & flauescens, superiore autem uiridis. Hæc cum herba quam linguam ceruinam uocant, neque forma neque uiribus conuenit, ea enim constrictiuam uim habet & dysentericis prodest, medici autem ea utuntur, tanquam herba aperiente, lienes dissolvente & calculos frangente, quas uires possidet uerum Scolopendrium, quod à Hieronymo Bock Germanice *Wald Hirtzung*, id est syluestris lingua ceruina appellatur: nascitur enim inquit, in opacis & humidis syluis. Hæc olim à Latinis *Calcifraga*, & ab Arabibus *Ceterach* dicta fuit, Cordus eam Germanice appellat *Steyn faren*.

DE.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Scolopendria similis est figura Scolopendræ animalis, quod habet quatuordecim pedes, uel polypodio. Gaudet locis petrosis, & parietibus: Folia habet multa ab una radice prodeuntia, quæ à posteriore parte maculis conspersa sunt, ceu uiridibus costis, interius Polypodio similis est, cum spadicei coloris caule & radice.

TEMPERAMENTVM.

Est subtilis naturæ, & mediocris temperamenti. Calida est in primo, & sicca in secundo gradu.

VIRES AC IJVAMENTA.

Folia eius in aceto decocta, miuuunt lienem, & exiccant humorem eius, decocto illo per xxx. dies potio.

Eadem concisa & in uino elixa, lienis tumorem pellunt, emplastri modo imposita.

Folia contusa atq; hyssopo admixta, in uino decocta atq; bibita, medentur morbo regio atq; stranguriæ.

Si quis ex hac herba bibat, frangit calculum renum atq; uesicæ. Scolopendria ferè omnibus morbis remedium præstat.

Lieni multum prodest in potu sumpta, uel foris imposita.

Si quis sæpius bibat ex uino in quo Scolopendria & Tamariscus decocta sint, illud tollit dolorem lienis absq; dubio.

D Vinum elixum cum Scolopendria, & radice Petroselini, illud potum, prodest stillicidio urinæ.

Scolopendria cum uino decocta, pellit calculum & lithiasin, confortat cor, aperit iecur & lienem, medetur feбри quartanæ, sedat singultum, educit calorem ex omnibus membris.

In aceto decocta, & lienis imposita, sedat tumorem, puncturam & dolorem lienis.

DE AQVA SCOLOPENDRIÆ.

Folia in Maio distillantur.

Aqua Scolopendriæ mane ac uesperis, singulis uicibus duabus aut tribus uncis pota, prodest contra obstructionem cordis, mundificat sanguinem, & corroborat cor, aperit oppilationem lienis, emollit lienem induratum, & aperit iecur.

Eadem bibita, medetur feбри quartanæ, frangit calculum renum & uesicæ. Contra omnes calores prodest pota, & lineis panis super imposita. Subuenit contra tumorem, & puncturam laterum. Prodest contra grauia & horrenda somnia, quæ ex obstructione lienis, & Melancholico sanguine exoriuntur.

Pellit tristitiam & Melancholiam.

Dissoluit in potu sumpta, sanguinem ex casu, ictu uel contusio-
ne, in grumos conglobatum.

A Sæpius gargarizata per diem, facit ad uulnam nimum extensam, & ad exulcerationem, asperitatem uel dolorem gutturis, citò opitulatur.

Discutit utriusq; generis morbum regium in potu sumpta, subuenit stranguriæ.

DE SCORDIO.

NOMENCLATURÆ.

Σκορδίου.

Scordium.

Trixago palustris.

Allium agreste.

Scorodotis.

Wilder Knoblauch.

ANNOTATIO IN SCORDION.

SCORDIUM uulgius medicorum, & Pharmacopolarū Allium syluestre appellat, sed magno in errore uersatur, sunt enim diuersæ herbæ & diuersam habent figuram & facultatem, ut pulchre ostendunt Ruellius, Manardus, atq; Antonius Musa. Duo enim uocabula sunt satis affinia, Scordion & Scorodon; Scorodon à Grecis Allium dicitur, & Scorodon agrion, Allium syluestre. Arabes in his uocabulis decepti sunt, & Arabum imitatores loco huius uocabuli Scordion, Scorodon intelligentes, Allium syluestre interpretantur, non uiderunt autem Scordion apud Dioscoridem, Allium non esse, sed herbam Trixagini similem, unde à Romanis Trixago palustris dicitur, quòd locis palustribus potissimum crescat. Nascitur, inquit Dioscor. Scordion montanis & humentibus locis, folio Trixaginis, uerum maiore, nec per ambitum tantopere incisuris diuiso, odore aliquo allij, amaro simul & astringente sapore, Caulis habet quadrangulos, in quibus rubescens flos est. Multi in medicina usus Scordion olim fuit. In antidotis Galenus palmam ei tribuit, quod ex Creta defertur: quanquam non sit improbandum, quod in alijs nationibus inuenitur, Scriptura esse à grauissimis autoribus medicinæ tradidit, corpora quæ cruento genere belli cæsa mansissent humi diutius insepulta, quæcunq; supra Scordion prostrata iacebant, multo tardius quàm reliqua sensisse corruptionis labem, partesq; cædauerum quæ herbam contigerant, à putrilagine prorsus fuisse uindicatas. Scordotis quoque dicitur ab Hermolao.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Allium agreste est planta, similis uero allio, uerum in bulbis, & herba minor est satiuo, nasciturq; ruri.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio gradu. Flores in medicina ualde conducunt.

Hi flores in aqua decocti atq; poti, pectus atq; cerebrum expurgant à malis humoribus.

Bulbi eius à ieiuno manducati, lumbricos uentris necant. In cibo sumpti, subueniunt stillicidio urinae: uires satiuu allij superant.

Allium agreste in uino decoctum auxiliatur contra stomachi, & intestinorum dolores ex frigidityte, & flatibus prouenientes.

Idem cum parietaria in oleo decoctum, & intestinis impositum, pellit dolores ex frigida intemperie creatos.

Aqua huius herbe ferè eisdem uiribus est prædita, qua satiuu allij aqua.

SEQVUNTUR VIRES SCORDII.

Scordio Dioscorides excafactoriam uim attribuit, urinam pellit, si recens in potum teratur. Sicca in uino decoquitur, ad serpentium morsus. Efficax in rosionibus stomachi, urinis contumacibus,

dysenteria, binis drachmis in aqua mulsa potis. Crassitudines pectoris purulentas extrahit. Contra ueterem tussim cum resina & melle in eclegmate sumitur, sicca Podagras ex aceto acri aut aqua circumlitas ledat. Menses admodum excit, uulnera contrahit, uetera purgat ulcera, & ad cicatricem cum melle perducit. Farina eius excresecientia in corpore compefcit.

D

DE SCROPHVLARIA,

NOMENCLATVRAE.

- Scrophularia.
- Castrangula.
- Strangularia.
- Sauwurz.
- Groß Sickenwurz kraut.
- Knollen kraut.
- Braunwurz.

ANNO.

A ANNOTATIO IN SCROPHVLARIAM.

SCHROPHVLARIA quodnam nomē apud Dioscoridem habet, nondum satis compertū habetur, ut testatur Ottho Brunfelsius. Est aut̄ trium generum, ut idem scribit, Maior scilicet, Minor, & media, de maiore Simon Ianuensis sic scribit. Scrophularia herba quædam dicitur, quæ habet folia similia urticæ, sed maiora & subnigra, similiter & tota planta stipitem habet rectum, duobus cubitis longum, in cacumine grana subnigra. Hęc à quibusdam Castrangula uocatur, ficaria quoq; dicitur, præterea alij urticam mortuam eam appellant, eo quòd folia Vrticæ similia habet, non tamen urentia. Scrophularia minor, ut Pandectarius inquit, est testiculus sacerdotis, herba super terram expansa, cuius folia sunt pinguia & rotunda, flos eius croceus. Radix testiculis paruis plena, & albis. A Maio mense disperit, nec amplius cernitur. A Germanis dicitur *Klein Sigwarzen kraut/oder Psaffen hõdlin*. A doctioribus medicis hæc uocatur, Chelidonium minus.

Scrophularia media, crescit folijs pinguibus, rotundis, colore glaucis, succulentis, caliculo palmi unius & semis, radice tortuosa & nodosa, Germanis uulgò uocatur, *Knaben kraut/oder Wundt kraut*.

B Scrophularia propterea dicitur, quòd circa radicem quædam tubera uelut Schrophulas habeat, uel quòd Schrophulas sanare & delere comperta sit.

DESCRIPTIO.

Scrophularia herba est radice rotunda, quæ longe lateq; se intra terram propagat, nasciturq; in duro solo & ferè inter spinas. Inuenitur plæruncq; in æstate, Radix dulci est sapore: quare ues terram rictu effodiunt.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Electuarium factum ex radice in puluerem redacta, cui mel admixtum sit, & mane ac uesperis sumptum, posteaq; duas horas, si iunaueris, strumas repellit, quæ in collo nascuntur.

Vel accipe illum puluerem atq; farinam triticeam, & permisce ceu massam aliquam, quo manducato uetus uinum superbibe, hoc statim eliciet sudorem, qui strumas illas discutiet.

Scrophularia urticæ mortuæ non absimilis est, ita etiam nigra est, nasciturq; ad duorum cubitorum altitudinem, radice nodosa, pleruncq; in locis frigidis, humidis atq; opacis.

Conducit ad repellendum ficos & alios affectus ani, atq; cuius iuis generis strumas.

TEMPERAMENTVM.

Vires habet resoluendi. Minor calida est & sicca, ut inquit Vigonius.

DE HERBIS, CAETERISQVE

IUVVAMENTA.

C

Hermorrhoides exterunt & maior & minuscula, tã illitã quã potã.

Maiore etiam rubedo faciei depellitur ea, quã leprã quendam aspectum habet.

REMEDIA MEDIAE SCROPHVLARIAE.

Media uulneraria herba est: nam uulnera recentia presentissimè glutinat & consolidat.

Proinde sanguinem sistit illius succus.

Et coniecta in ollam, in qua carnes defuerunt & frixantur, facit concreescere carnum frusta concisa.

Certe Empirici ad muliebria pudenda constringenda, quo uirginitatem restaurent corruptis, ea utuntur.

DE AQUA SCROPHVLARIAE.

Optimum tempus distillationis eius est, ut folia & radix, cum tota substantia distillentur in medio Maij.

Aqua Scrophulariã precipuè ficis medetur, mane & uesperi singulis uicibus iij. uncijs pota, & linteola in ea madefacta per diem bis aut ter si imponantur.

DE SENACIONE.

D

NOMENCLATURAE.

Senacion.
Senecio.
Erigeron.
Nasturcium aquaticum.
Cressio.

Brun Zref.

A

ANNOTATIO IN SENACION.

SENACION Iacobus Manlius Nasturtium aquaticum uocat. Apud Dioscoridem Senetio Latino, & Erigeron Græco nomine dicitur, Posteriores autem ferè omnes, ut Ottho Brunfelsius indicat, Senetionem Nasturtium aquaticum interpretantur. Sed Euritius Cordus in suo Botanologico, Senetionem aliam esse herbam contendit, nempe uulgarem & contemptam herbam, quæ uulgò *Crenz wurz* uocatur. Ruellius testatur, Nasturtium aquaticum esse alterum genus *Sisymbrij* apud Diosco. quod Cardaminem quasi Nasturtiam uocant, quòd nasturtio similis sapore sit. Ruellij iudicio subscribit D. Hieronymus Bock. A uulgò *Cressio* quoq; dicitur.

DESCRPTIO.

Nasturtium aquaticum crispa est herba, apud fluuios crescens, floribus puniceis, caule simplici, semen & folia similia habet Apio, manducatum bonum reddit odorem.

TEMPERAMENTVM,

Calefacit in primo & desiccet in secundo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Semen crudum comestum, frangit calculum ex calore creatum, ualde ciet urinam.

Nasturtium aquaticum menses mulierum trahit.

In uino decoctum & bibitum, ischiadi medetur.

Hoc uinum potum, medetur quoq; stranguriæ:

Semen sistit fluxum alui, bibitum cum frigida aqua uel succo cotoneorum. Hoc ita coctum corroborat membra hominis.

Nasturtium aquaticum prodest contra ardorem iecinoris in acario manducatum. Estur quotidie, ut Ruellius indicat, primis mensis, cibatus ferè pisculentos inchoat, uerna satiat ieiunia.

DE AQUA NASTVRTII AQUATICI.

Folia ex caule decerpta, & concisa circa finem Maij distillantur; Hæc aqua probata est contra Lithiasim, mane ac uesperis singulis uicibus iij. uncij. pota.

Eodem modo vi. uncij. sumpta, pellit lumbricos alui, facit ad affectus pulmonis & iecinoris, ita tamen ne una uice nimium sumas.

Caput si inde lauetur, prodest contra decedentes capillos.

DE SENAE FOLIIS

NOMENCLATVRAE.

Folia Sene. Folliculi Senæ,

Senet bletter.

7 iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN SENAM.

C **S**ENA, ut Antonius Musa scribit, ab antiquioribus, id est Dioscoride, Plinio & Galeno, nusquam descripta est, prorsusq; eis incognita fuit: ideoq; ab Auerroë recte inter medicinas nouas ab Arabibus inuentas numeratur. Ruellius tamen indicat, apud Theophrastum senam describi, & significari per Coluteam fruticem. Est autem Colutea frutex quadriennio se in arborem efferens, ramis exilibus, folio scenogræci, membraneo folliculo, pellucete, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgido, ita ut digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu. Mauritanii sermone suo uernaculo, sene nominant, duoque eius faciunt genera: suæ spontis, & hortense, nam & semine nascitur, in fimo præcipuè ouillo. Addunt ubiq; siliquas oblongas, quibus semina in ordinem utriusq; digesta clauduntur, tenui pendere pediculo: ob id facile uentorum impetu deturbari, hærentesq; pertinacius perticis decuti. Caducas opiliones legunt, saginandis ouibus perquam utiles. Mirum autem est hanc arborem Theophrasto celebratam, & à Plinio, Dioscoride atq; Galeno, prætermittam. Cuius & siliquarum & foliorum surculorumq; tantus eruperit usus, ut apud posteros nullum sit repurgans medicamentum, quod eius misturam non admittat. Colutea magni Alexandri ætate, non temere alibi quam in Lipara nascebatur, iam tamen & in Gallia & alijs locis prouenit, ut Ruellius testatur. Nascitur semine & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit. Mandari solo debet præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Falluntur omnino, ut Antonius Musa inquit, qui senam Delphinum aut Peplion, apud Dioscoridem esse arbitrantur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in secundo ordine.

Ultra drachmam per se non sumetur, uerum cum additamento, ueluti Zingibere, potest sumi pondere semiunciae.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Sene prodest ad repellendam Melancholiam, medetur morbo comitiali, & præsertim feбри quartanæ.

Sena pondere semiunciae in iure gallinaceo sumpta, leniter laxat aluum.

Cum sero lactis spicaq; admixta si coquatur, eo decocto à ieiunio uel quando cubitum itur, sumpto, etiam leniter subducit aluum.

Leniter educit Choleram adustam, expurgat cerebrum, confortat cor atq; iecur, & potissimum pellit punctiones lienis.

Purgat membra corporis, & præcipuè pulmonem.

A Qui à lepra sibi metuit, uel corpus habuerit infectum dura scabie, utatur Sena bis ac ter per hebdomadam cum succo fumi terræ, Sena inducit læticiam, & pellit Melancholicum sanguinem ex corde, confortat uisum & auditum, tollit malignas & inueteratas febres.

Cum uino decocta modicoq; Zingiberis admisto, prodest contra oppilationem iecinoris atq; lienis, subuenit quoq; contra animi defectionem.

Syrupus ex Sena & Scolopendria cum Boragine permistus, & in aqua decoctus saccharoq; edulcatus, contra animi deliquium etiam prodest.

Sena, ut Antonius Musa docet, debet corrigi Zinzibere, cinamomo, & Gariophilis, ne uentriculum offendar.

DE SERPYLLO.

NOMENCLATURAE.

Επιλοιφ.
Γολιου.

Serpillum.

Quendel.
Hüner köhl.
Wilde Boley.
Unser Frauen betstro.
Hüner serb.

ANNOTATIO IN SERPYLLVM.

SERPYLLVM notissima herba est, quæ à serpendo nomen inuenit, ut Dioscorides inquit, & quòd quæcunq; pars eius quacuncq; terram attigerit, radicitur. Vergilius Marcellus aliam eius interpretationem adducit, inquiens: Neq; Herpyllum à Græcis, & ex eo Serpyllum à Latinis dictum est, quòd per terram simpliciter serpit, quæ satini nostra

DE HERBIS, CAETERISQVE

C ætate fortuna est: sed quòd, ut Theophrastus ait de plantarum Historia, proprium quoddam est ramulorum serpylli incrementum; priuatim enim possunt, in quantam uoluerit aliquis longitudinem trahi: adiecto illis pedamento aliquo: aut si prope sepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur, sic enim in longum protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, quòd in longum serpit, Serpyllum Latini & Græci olus hoc nominauerunt. Duorum generum est Serpyllum, Hortense alterum, odore amara ci, & coronaria herba, folia ramulosq; origano similes habet, candidiores tantum, Ex sepibus prodiens auctius & speciosius. Alterum est syluestre Serpillum, uocaturq; Zygis, nõ serpit hoc per terram, sed rectum ramulos erigit graciles, surculosos, folijs refertos, longioribus quàm rutæ, angustioribus tamen & durioribus, flores habet hæc in gustu asperos: suaui est odore, & inutili radice. Nascitur in petris efficacius, & maiore calefaciendi ui quàm hortense, medicinæq; longe aptius. Satiuum non serpit Plinio, sed ad palmi altitudinem increscit, Syluestre serpit in petris maximè, hoc & pinguis, & candidioribus folijs atq; ramis, Dioscoridi contra serpit satiuum, non syluestre.

DESCRIPTIO.

D Serpyllum est herba minutis folijs per terram serpens, abunde nascens in planis, floribus subpurpureis, & iucundè olentibus; Gaudet harenosis montibus.

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum utrunq; natura calidum & siccum est. Vsq; adeo ex-calfacit Serpyllum, ut & menses & urinas moueat, gustu nimium est acre, ut testatur Galenus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Serpyllum facit ad destillationes capitis ex frigida causa prouenientes, medetur quoque tussi & frigidò stomacho, si quis ex eo bibat:

In uino potum mulierum menses trahit, ciet urinam. Medetur moribus uenentorum.

Capitis dolorem sedat addito rosaceo decoctum, & madefactum in aceto, maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit.

Sedat & cruentos uomitus pondere duarum drachmarum potus cum aceto succus eius,

Semen in uino sumptum, ualde ciet urinam, & potenter expellit calculum.

Si quis assidue ex serpyllo bibat, frangit calculum renum & uesicæ.

Ictus apium sanat, si imponatur.

In uino

A In uino coctum cum succo dulcis radicis, medetur tussi, & expurgat pectus. Cum aniso in uino decoctum, excalfacit stomachum, discutit flatu intestinorum, subuenit stranguriæ.

Idem in uino decoctum & potum, facit ad morsus serpentum, scorpionum aliorumq; uenenatorum moribus. Suffitus ex serpillo factus, fugat omnia uenenata. Hæc herba cum aceto & melle decocta & bibita, quantum unus cyathus capit, prodest sanguinem excreantibus: succus eius potus idem præstat, cum aceto permistus & iij. drachmis potus.

Idem cum uino & melle coctum, facit ad anginam, si eo calido guttur colluatur.

Aperit obstructions iecinoris & lienis, cit urinam in uino decoctum & potum.

In aceto rosaceo maceratum, atq; contusum, & oleo rosaceo frictum & illitum, dolores capitis sedat. Idem unguentum capiti illitum, phreniticis & lethargicis opitulatur.

VIRES AC IUVVAMENTA EIVS EX MACRO,

Hocideo miscere cibus messoribus est mos,

Vt si fortè sopor fessos depressit illos,

Vermibus à nocuis tuti requiescere possint,

B Pestiferos morsus bibitum iuuat appositumq;

Prouocat urinas, compescit tormina uentris,

Splen iuuat admixto, si sæpe bibatur aceto.

Si mel prædictis iungatur, sputa cruenta

Iactantes, mirè potus solet ille iuuare.

Hautum cum uino, iecoris sedare dolorem

Dicitur, hicq; solet producere menstrua potus.

DE AQUA SERPYLLI.

Herba, caulis, & radix cum tota substantia concisa, circa finem Iunii distillantur.

Aqua Serpylli mane ac uespèri singulis uicibus tribus uncijis pota, corroborat & confirmat caput, cerebrum & stomachum, excitat ciborum appetentiam, pellit uentris rugitum, emollit duritiem stomachi, prouocat urinam.

Eodem modo sumpta confortat uisum, consumit humores & destillationes capitis, medetur febri quotidianæ cum aqua Absinthij permista ac pota. Eadem singulis uicibus tribus uncijis pota, conuenit iecinori refrigerato atq; lieni, sanat exulcerata intestina.

Aperit obstructionem narium & aurium, restituit auditum, medetur uertigini, nauream stomachi sedat, discutit tormina uentris, & intestinorum. Frangit calculum & ciet urinam in potu sumpta, Contusis membris linteolo applicata medetur.

DE HERBIS, CAETERISQVE
DE SILIGINE.

c

NOMENCLATURAE.

Ολυρα.

Siligo.

Rocten.

D

ANNOTATIO IN SILIGINEM.

SILIGO frumenti genus est satis notum, à Dioscoride, Plinio ac Theophrasto Olyra dicitur, ut Hermolaus Barbarus indicat. Apud Catonem est genus Tritici, estq; Siligo uitiū Tritici, ut idem inquit: nam omnē triticum solo uliginoso, post tertiam sationem conuertitur in siliginem. Siligo locis apertis celsisq; ferenda, & ubi Sol quàm diutissimè sit.

DESCRIPTIO.

Siligo nascitur in spicis & firmis stipulis, in cacumine flores candidos ferens, spicis instar uermium adhaerens.

TEMPERAMENTVM.

Mediam Tritici & hordei naturam possidet, tam ut nutrimentum quàm ut medicamentum, ut Galenus auctor est.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Ad graueolentiam oris ex febre, uel alio quopiam morbo contractam, accipe frigidam aquam montanam, & satis salis indito, panemq; siligineum in eum maceratum, quantum potes, tribus diebus ieiunus comedito, tum anhelitus redditur iucundior.

Siligo magis alit hominem quàm hordeum, & minus alit quàm triticum. Non adeo calefacit ut triticum, sed calidior est hordeo.

Sanos

A Sanoſ homines panis Siligineus melius corroborat, uerum agrotis Triticeus panis magis conuenit.

Panis Siligineus male coctus, eſt origo multorum morborum.

Grana ſiliginis combuſta, & minutim contrita, cum forti uino, conducunt lippientibus oculis.

DE SINAPI.

NOMENCLATURÆ.

Σινάπι.
Νάτυ.

Sinapi.
Sinapis.
Sinape.

Senff.

ANNOTATIO IN SINAPI.

SINAPI, & Sinapis, & Sinapè media producta legitur, ut Her-
molaus Barbarus testatur, Græcia & Napy uocat, quasi Naphy,
ut Athenæus interpretatur, quoniam acri & proinde incommoda
natura esse uideatur: addit & pusillo corpore. Sinapi uerò dici pu-
tat, quia olfactum luminibus officiat, ut Allium. Pythagoras princi-
patum ei dedit inter ea quorū uis in sublime fertur, quia non aliud
magis in nares & cerebrū penetret, purgatiōra & ad usum mentis
uegetiora illic oīa reddat. Recepta iā pridem in uite & sanitatis usu
est, ne chyeme ad intinctus quicq; frequentius, ubiq; cibus intermiscet-
tur, gratissimo obsoniorum condimento, nisi acrimonia feruoreq;
suo non

DE HERBIS, CAETERISQVE

C suo non sternutamenta tantū, sed lachrymas etiam cietet, quod so-
lum in Carmine suo Columella illi obiecit, dicens: Seq̄; lacessenti fle-
tum factura Sinapis. Quinto die post satum sinapis comparet:
eoq̄; semel fato, uix est liberare locum: quia semen cadens protinus
uiret. Tria eius genera: gracile: secundum rapifolijs: tertium Eru-
cæ. Optimum Aegyptium, præsertim ad sinapismum, in quo usu
& Syriaticum probatur. Est autem sinapismus proprie medica-
mentum sinapi factum, quo noxium uirus ex alto partis elicitur, ut
tradit Ruellius. Hoc pustulosum sæpe reddit locum, atroq̄; fugillat
rubore, sic parua cutis iactura, conuerso foras humore, uel in exte-
riorem partem erumpente, membrum seruatur. Sinapismus, ut
Barbarus auctor est, à Dropace distinguitur, quòd Dropax cum pi-
ce fit, Sinapismus è sinapi conficitur, multoq̄; uehementior est Dro-
pace. Sinapismus quomodo fiat, & quibus utilis sit, & quibus uitan-
dus, pulchre docet Paulus Ægineta.

DESCRIPTIO.

Sinapi crescit ad rapiftri similitudinem, floribus luteis, paruis si-
liquis, in quibus continetur semen album & acre. Gaudet autem na-
sci in hortis, & ubi semel feritur, ibi quotannis sua sponte erumpit.

TEMPERAMENTVM.

D Semen sinapi calefacit atq̄; exicat in quarto ordine, simile est ra-
porum semini, præterquam quòd raporum semen amarum est, &
sinapis semen acre est.

Probatur semen sinapi, quod intus est candidum & humidum,
etiam si recens sit. Virtutem habet calefaciendi atq̄; maturandi.

VIRES AC IJVAMENTA.

Est sinapi uis & natura calefacere, extenuare & extrahere, ut Dio-
scorides inquit.

Semen sinapi cum radice Enulæ contusum, & maturis aposte-
matibus impositum, rumpit ea absq̄; ullo dolore.

Idem semen contusum, & cum aceto temperatum, medetur mor-
sibus uenenatorum impositum.

Cum aqua mulla permixtum & gargarissatum, facit ad oris ex-
ulcerationem, & ad anginam.

Semen sinapis contusum, & cum ficis atq̄; cymino permixtum ac-
sumptum, medetur hydropi.

Caput si inde illinatur, tollit lethargum.

Succus sinapis à ieiuno sumptus, bonam reddit memoriam.

Idem medetur hebetibus oculis, & albuginibus eorum, inducit
sittim, & excitat Venerem.

Quicumq̄; quotidie matutino tempore, duo grana sinapis deglu-
tierit, eo die tutus erit ab Apoplexia.

Semen

A Semen in uino decoctum atq; potum, medetur asthmati.

Sinapi, pyrethrum, & Gingiber eodem pondere sumpta, & melle rosacco permista, si os inde colluatur, & diu quoq; in ore hoc retineatur, expurgat cerebrum ex malis humoribus, unde grauedo capitis solet prouenire. Idem conducit ad decidentem uuam, & ulcera gutturis.

Qui cupit parare canoram uocem, accipat farinam ex sinapi, & cum melle subigat, pastillisq; inde factis, unū quotidie assume, tum bonam acquires uocem.

Sinapi, ut Dioscorides tradit, commanducatum, pituitas capitis per os ducit & purgat. Succus eius dulci aque mixtus, contra tonsillas & ueteres duratasq; in callum faucium asperitates, utiliter garagarissatur. Cit sternutamenta tritum sinape naribus admotum, eaq; ratione comitialibus succurrit, strangulatu uuluae procidentibus. Et contra inexpugnabiles somnos quos Graeci Lethargos dicunt, de crasso prius capite capiti illinitur.

DE AQVA SINAPIS.

Herba ipsa florens in principio Iunij distillatur.

Aqua Sinapis pellit ulcera gingiuarum, ore saepius ex ea colluto.

Conducit ad membrorum Phthisim, si saepius inde fricentur, inde enim uigorem, & carnem recuperant.

B Medullam ossium calefacit, si saepius ex ea fricentur, & per se iterum siccentur;

Prodest contra frigidum morbum articularum, si inde fricentur & iterum per se siccescant.

DE SISAMO.

NOMENCLATURAE.

Σισαμου.

Sesamum.

Sesama.

Sisamum.

Sisam somen.

Sisam öl.

Flachs dotter.

ANNOTATIO IN SESAMVM.

SESAMVM & Sesamam, nam utroq; modo dicitur, officinae Sisamum uocant; quidam hoc frumenti, quidam leguminum generi adnumerant. Nascitur, ut Ruellius scribit, culmo ferulaceo,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C folijs sanguineis, semine candido, infra magnitudinem lini, quod uasculis ut papauer continetur, radici simplici & alba. Theophrastus Sesamam representat caule ferulaceo, flore foliaceo, ut Irion, grana eius in siliquis distincta, ut lupini, sed peculiari quodam modo septa. Desijt iam pridem feri in Italia Sesamum, ut Vergilius Marcellus scribit, pauloq; minus quam peregrinum, & alienum modo est, quondam tam commune, tamq; omnibus agris satum, ut æqua esset huius & aliarum frugum cura. Indicantq; id quæ tam multa de semente eius à Columella Plinioq; & ab alijs docentur. Semen eius dulce est & odoratum, quod minores aues, quales fringillæ, passeræ & cardueles sunt, audius appetunt. Græcia omnis eo ad dulciora utitur, in panificio tritum reliquo pani compingentes: mox in summa panis cute integrum addito liquore aliquo inspergentes, ut retineatur, & in coctura pani concorporetur. Ægyptus oleum ex eò exprimit, quo in cibo & alio domestico usu utatur, tanta copïa, ut amplissima latifundia nulla alia fruge uireant. Sesamum nostra ætate exoleuit, adeo ut iam nomen eius uix audiatur, quod mirum est, quum tam multas habeat in sanitate & in morbis utilitates. Hieronymus Bock medicinæ herbariæ magnus promotor, scribit Sesamum in Germania nasci inter linum, & præcipuè in Alsatia, & apud Rhenum, & uulgò uocari *flachs dotter*, & quia uirtus eius sit incognita, propterea ut Zizaniam, & uilissimam herbam eruncari, Vide de hac re ipsius Hieronymi Herbarium.

D

DESCRIPTIO.

Sesamum herba est, quæ non parū lentoris pinguisq; obtinet.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in primo ordine, humectatq; in secundo.

Sesamum, inquit Galenus, non parum in se continet, uiscosum & pingue: quare emplastrum est & emolliens, ac modicè calidum. Eiusdem facultatis est quod ex eo conficitur oleum: & herbæ quoque decoctum similem uim obtinet.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Oleum Sesami pellit uerrucas, prurientemq; scabiem, si illinatur. Cum oleo rosaceo temperatum & temporibus illitum, capitis dolores lenit ex calida intemperie procreatos.

Nocet stomacho Sesamum, ut Dioscorides docet.

Animæ idem grauitatem facit, quoties commanducatum, interdentes hæserit. Discutit illitum sesamum, quæ in neruis crassiora concreuerunt, prodest contusis & inflammatis auribus, nec minus ambustis etiam, stellionum & cerastarum moribus medetur. Cum rosaceo factos ab æstu solis dolores capitis lenit: potest eadem in uino decocta herba, præsertimq; contra oculorum inflammationes & grauissimos eorum dolores.

NOMENCLATURAE.

Σισήλι.

Seseli Massiliense.
 Siler Montanum.

Seldt Kümmel.

ANNOTATIO IN SILER MONTANVM.

SILER montanum ferè à recentioribus medicis appellatur, quod apud Dioscoridè Seseli Massiliense dicitur, ut Antonius Musa, Ruellius, & Ottho Brunfelsius indicant. Pharmacopolæ id corruptè Siseleos appellant, Seseli & sili & seli dicitur apud Hippocratem, inquit Barbarus, unde orta confusio, Siler pro Seseli uocantur. Arborefcit porrò Siler, ut baculos rustici ex eo quoq; faciant, in aquaticis nascens. At seseli frutex non est aquaticus, quod quidem aliqui distinguere putantes, non Siler, sed montanum siler appellauerunt, id quod Massiliense est Seseli. A Dioscoride tria genera Siseleos describuntur, figura longe differentia. Seseli Massiliense, Aethiopicum & Peloponnesiacum.

DESCRIPTIO.

Siler montanum est herba fœniculo similis, folia tantum aliquanto longiora & crassiora habet, caulem oblongum, in cuius cacumine est umbella, in qua continetur semen angulosum, longum & acre.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & exiccat in fine primi gradus. Seseli & radix quidem, sed & fructus usq; adeo exalfacit, ut admodum urinam mouere queat. Sed & tenuium est partium, ut & comitali morbo & orthopnoeis competat, inquit Galenus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Seseli crassos & concretos humores incidit, & potenter educit. Cum uino bibitum facit ad diâbeticam passionem.

Tali modo sumptum prodest ad orthopnoeam.

Idem cum uino sumptum, longoq; pipere admisto, auxiliatur contra morbum comitalem.

Contra frigora hyberno tempore cum pipere & uino, utiliter id bibunt.

Ante concubitum si sumatur, promouet conceptum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Sefeli in puluerem redactum, & cum toftis carycis permiftum, Prodeft contra obftructionem iecinoris, lienis, renum & ueficę.

Vinum in quo femēn eſt decoctum, ſubuenit ſtrangurię.

Radix & ſemen, ut Dioſcorides inquit, Strangurię, orthopnoę, ſuffocationibus mulierum, comitialibus medentur, menſes partuſq; trahunt. Interaneis omnibus profunt, & contra ueterem tuſſim. Ipſum ſemen in uino hauſtum concoctionibus confert, diſcutit tormenta: horrores februm, quas uocant Epialas, coęrcet. Datur ad iu uandos caprarum & cęterarum quadrupedum partus.

DE SOLATRO.

NOMENCLATVRÆ.

Στοyxθ.

Solanum.

Solatrium.

Vua lupina.

Strychnon fatium.

Nachtschatten.

ANNOTATIO IN SOLATRVN.

SOLATRVN ab officinis dicitur, quod Latini Solanum appellant. Germani *Nachtschatten*, quali umbram noctis uocant, ex colore quem grana ipſa aut habent aut inficiunt. Olim fatium erat, & in hortis cum alijs oleribus ſeminabatur: nunc in hortis & aquoſis locis ſponte prouenit, imò & cultoribus inuitis ſcetet: eſculentum quoq; olim erat, ut Dioſcorides inquit, nunc uerò non editur. Nihil mali corporibus eſſe prædicat Xenocrates, cui hoc ſalutare non ſit. Quatuor eius genera à Dioſcoride enumerantur: Satiuum & hortenſe, quod omnes nigrum, à colore fruſtus uocauerunt. Mox Halicacabum cognomento, quod priuatim ueſicaria à Plinio dicitur, rubente fruſtu, uuę acini figura, ab Arabibus & officinis Alkakengi uocatur: Tertium Solanum ſomniferum quod à Gręciſ Strychnon

A Strychnon Hypnoticon dicitur: hoc fructat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæq; mali similibus plenis, flore grandi, rubro, fructu in siliquis crocato, radice longa, subrubro cortice uestita. Nascitur in saxis non procul à mari. Quartum, Solanum manicum, id est furiosum. Huic folium Erucae simile, maius aliquanto, caules à radice eximios emittit, decem aut duodecim ulnarum altitudine adolentes: caput in cacumine oliua maius & latius, & ut platani pilula hirsutius, florem nigrum, postquam eo exiit, racemus exit rotundus, niger, dens aut duodenis acinis constans, similibus Hederæ corymbis, ut uivæ mollibus. Radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. Gignitur in montibus uento perflatis.

DESCRIPTIO.

Solanum folia habet ad Sambuci figuram accedentia, caulem lenem cum multis ramulis, flores fert candidos, ad modum herbae Chamepitheos, fructum producit nigrum, instar Iuniperi, & mollem. Gaudet locis cultis.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat in primo ordine, & desiccatur in secundo. Huius folia in medicina usurpantur, quum adhuc uiridia sunt.

B Galenus inquit: Solanum esculentum, quod in hortis nascitur, notum est omnibus: utunturq; ad omnia ea quæ refrigerari adstringiq; postulant, potest enim hæc duo ordine secundo.

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia emplastri modo calidis apostematibus imposita, calorem ualde educunt.

Ex folijs contusis saleq; admisto, emplastrum conficito, quod prurienti scabiei impositum cito sanat. Idem stomachum ex tumore inflatum deprimat.

Hoc emplastrum auribus applicatum, tollit ex eis fluentem sanem.

Solanum cum lithargyro, cerussa & oleo rosaceo permixtum, capitiq; illitum, tollit calidos abscessus.

Succus solani cum aqua hordeacea in potu sumptus, facit ad abscessus stomachi, iecinoris & intestinorum.

Succus cum oleo oliuarum clystere infusus, sedat iecur.

Herba contusa calenti podagræ imposita, refrigerat & pellit dolorem.

Capitula eius quando uiridia sunt, sed nigricantia meliora sunt, contusa & tumidis pedibus illita, mitigant tumorem.

Radix solani cum radice Scabiosæ & Rutæ collo suspensa, medetur uariolis.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Folia Solani refrigerant, & medentur facris ignibus, & ulceribus quæ à serpendo herpetas uocant.

Eadem contusa & imposita, sedant capitis dolores, stomachi æstum, & calentem podagram, & omnem tumorem ex calore prouenientem.

Herba hæc cum sale contusa, & emplastri modo adhibita, discutit abscessus secundum aures, quos parotidas nominant.

Succo utiliter insperguntur, addito rosaceo infantes, in capitis ardore, quem syriasm dicunt, ut Dioscor. autor est. Quinetiam pro aqua ouo ue collyrijs contra acres oculorum destillationes factus, ut eo inungantur, miscetur. Auribus in dolore utiliter instillatur. Siftit muliebres foeminarum fluctiones in lana appositus.

Contra oculorum in maiore angulo fistulas, quas ægilopas uocant, itidem cum gallinarum rubente fimo subigitur, & lacinie iniectus utiliter imponitur.

DE AQVA SOLANI.

Folia caulibus decerpta, quando acini adhuc herbaceo sunt colore, distillationi adaptantur.

Aqua solani mane, meridie atq; uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, facit ad tumorem ex calida intemperie exortum, Idem præstat, si lineis pannis tumori imponatur.

D Antedicto modo sumpta, medetur calculo; Sudorem elicit, mixta aquæ absinthij, & tribus uncijs pota.

Contra dolores occipitij & capitis ex calore procreatos opitulatur. Medetur calidæ podagræ, & facris ignibus linteolis imposita, quæ sepius iterum madefacere in ea aqua oportet.

Auribus instillata dolores inde discutit,

Sedat inflammata apostemata mamillarum;

Calidas anginas reprimit, ne strangulent uelocius, gargarizata refrigerat iecur, & extinguit calorem.

Subuenit ruptis hominibus linteolis rupturæ imposita.

Insomnia prohibet in potu sumpta.

Opitulatur quoq; bibita, si ex nocturno terrore pustulæ aliquæ fuerint exortæ, linteolis quoq; imposita, idem facit.

DE SPARAGO.

NOMENCLATURAE.

Asparagus.

Asparagus.

Sparagus.

Spargen.

Spargen frucht.

ANNO.

ANNOTATIO IN ASPARAGVM.

A SPARAGVS ab officinis extrita priore litera, Sparagus dicitur. Dicitur autem, ut Varro ait, ab asperitate, uel quoniam ita Græci nominant, Asparagos à Theophrasto dicitur. Est autem duplex Asparagus, Altis fatiuusq; , qui notior omnibus est quàm ut debeat explicari: namq; , ut Ruellius scribit, è radiculis quas uocant spongias, thyrsus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increfcens explicatur in ramos prægrandes, quibus infunt folia capillamenti modo tenuata, quæ per uetustatem occalescunt in spinulas, florem fundit paruulum, quo decuffo bacculæ dependent primū uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, feminibus refertæ. Est & Asparagus erraticus seu fyluestris, qui uelut lignescit & spinosa folia habet, profertq; stolones admodum exiles, qui si in hortis transferantur, nunquam grati sunt saporis. Satiui & hortenses Asparagi stolones oblongos producunt, qui facillimè quidem coquuntur & celerrimè, ac deinde aceto & oleo conditi, primis mensis edi solent pro acetarijs. Hinc prouerbiu de re quam celerrimè perfici dicimus, citius quàm asparagi coquantur. **B** Obseruandum hic est apud antiquos Græcos medicos Asparagum non tantum significare spinosi fruticis summum, quod edendo est, quodq; priuatim cum tota planta Asparagus ubiq; nominatur, sed quæcunq; in oleribus & herbis prima germina ex terra prodeunt & uidentur. Germani Schöf uel Schöflin uocant. Significatione hac Paulus Aegineta in primo, de Asparagis caput incipit.

DESCRIPTIO.

Asparagus herba est succrescens in altitudinem, habetq; iuxta quodq; foliolu bacculam rubentem dependentem, in qua semen nigrum est, unde herba seri solet.

TEMPERAMENTVM.

Natura calefacit & humectat, facit ad paralyfim, morbum regium, & stranguriam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Fructus & semen in medicina usurpantur, & durant annum in ægris uiribus.

Asparagus petræus aut myacanthinus (hoc est agrestis autore Marcello.) abstergit utiq; , sed calore & frigiditate medius est, ut inquit Aegineta, renes & iecur obstructa recludit, præsertimq; radices & semen: Item dentium doloribus medetur.

Asparagus in cibo sumptus prodest ad lienem ac iecur obstructum atq; induratum.

Radix in uino decocta, absq; dubio medetur felle suffusis.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Ex decocto asparagios si colluatur, sedat omnem oris & dentium dolorem.

Vtilissimus stomacho cibus, ut traditur asparagi.

Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq; discutit. Oculis claritatem adferunt, ventrem leniter emolliunt. Vrinam cient utilissimè, præterquam quòd vesicam exulcerant. Venerem stimulant. Pectoris & spinæ doloribus, intestinorumq; vitijs profunt. Vino cum coquantur addito, lumborum & renum dolores mitigant. Radix in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uulæ dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem cum aceto decocta contra elephantiam proficit. Lumborum & renum dolores sedat. Asparago trito cum oleo perunctum, pungi ab apibus negant.

Syluestris asparagi ad prædicta omnia efficacior uis. Regium morbum extenuat. Veneris causa aquam eius decocti bibi iubent ad heminam. Coctus tostusq; distillationes urinæ, difficultatesq; in cibo finit, strangurias & lumborum dolores discutit, dysentericis opitulatur. Ad serpentium ictus succus decoctus ualet.

Radix in aceto uinoq; decocto luxatis medetur. Si sanguis per urinam reddatur, semen asparagi, apij, & cumini, ternis obolis in uino, cyathis duobus dari quinque diebus Chrysippus iubet.

D

DE SPATVLA FOETIDA.

NOMENCLATURAE.

Spatula foetida.

Wandtleus kraut.

ANNOTATIO IN SPATVLAM:

SPATVLA foetida, ut Ruellius indicat, herba est quæ apud Dioscoridem Xiphion dicitur, quam officinæ propterea Spatulam foetidam appellant, quòd grauem exhalet odorem.

DESCRIPTIO.

Spatula foetida habet herbam iuxta terram ad plantaginis minoris speciem, cuius caules in cacumine gerunt semen triangulare & copiosum, iuxta gladioli similitudinem, tetrumq; reddit odorem. Gaudet nasci circa sepes & locos opacos. Non est sumenda intrò.

VIRES

VIRES AC IUVVAMENTA,

A Succus huius herbæ discutit ex cute malignam scabiem, quæ se-
pram refert. Succus ad hunc modum paratur. Succum insolatum
in pulverem contunde, cui admisce pulverem ex succo Staphisa-
græ, flammulæ, & hermodactyli, & atramenti, singulorum æqua-
le pondus sumendo, omnia hæc cum aceto & axungia porcina per-
misceto ad unguenti formam. Hoc unguento cutem scabiosam in-
unge, & postea superimponere folium Brassicæ uel plantaginis, quod
si per diem ita ter cutem inunxeris, absq; dubio curaberis,

Pulvis ex hoc succo cum uino permixtus, & membro conquassa-
to impositus, ossa extrahit absq; dolore.

Cimices ubiq; fugitant hanc herbam.

DE SPELTA.

NOMENCLATURAE,

B Zea.

Spelta.
Zea.

Spelz.
Dünckel.

ANNOTATIO IN SPELTAM:

SPELTA frumenti eius quod à Græcis & antiquis me-
dicis Zea dicitur. Itali autem Zeam speltam uocant, ut
Hermolaus Barbarus indicat, rustica potius quàm Latī-
na uoce, quam Rhemius Palæmon usurpauit in carmine
de ponderibus ac mensuris, octo uolens speltas pendere scrupu-
lum. Zeam Græci, Latini semen à præstantia frugis appellarunt,
ut Plinius testatur, estq; frumenti genus tritico simillimum, radice
multiplici atq; alta: culmoq; numeroso: tritico fuscus est & minus.
Dioscorides duas species Zeæ reddidit. Alteram simplicis grani,
alteram gemini duobus armamentis inuoluti, & ob id dicoecos co-
gnominatur. Vim habet Galeno inter triticum & hordeum medi-
am. Tantum in cibo tritico cedit, quantum hordeo præfertur in pa-
nificio. Alimonia est maiore quàm hordeū, minore quàm triticum.

DE.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Spelta grana habet ad hordei formam, & minus alit quam hordeum, bonumq; reddit odorem, & multos præbet furfures, atque concoctu difficilis est, emollit aluum.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat atq; humectat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radicem habet altam, estq; omnibus aibus gratissimus cibus, Cum hordeo permista, bonum præbet panem, medetur humido pulmone & duræ tussi, emollit thoracem.

Eclegma ex Spelta ciet urinam, expurgat renes & uescicam.

Ex uino rubro medetur scorpionum ictibus.

Tepida sanguinem excreantibus: item arteriæ uicijs, tussi cum caprino seuo aut butyro, frequenti usu uentrem adstringi non patitur.

DE SPICA NARDI.

D

NOMENCLATVRAE.

Nardus Indica.

Spica nardi.
Nardus Indica.
Spica Indica.

Spica Narden.

ANNOTATIO IN SPICAM NARDI.

SPICA nardi est quam Dioscorides Nardum Indicam appellat, quod & Hermolaus Barbarus ex Galeno probat, cū inquit: Galenus Indicam nardum accipit, quoties absolute *saxer*, id est Spicam nardi nominat, quasi Spicam cæterę non habeant, sed herbam duntaxat, quemadmodum & Plinio uidetur. Est autem Nardus frutex graui & crassa radice, sed minuta, nigraque ac fragili, quamuis pinguis *suro*

A pingui situm redolente qualem cupressi, aspero sapore, folio paruo denoq; Cacumina in aristas se spargunt, Ideo gemina dote nardi spicas, & folia concelebrant. Hieronymus Bock quoq; scribit Spicam nardi quæ iam passim in Germania in hortis nascitur, & fermè Lauendulæ formam obtinet, ad nardum Indicam Dioscor. referendam esse, quamvis descriptioni per omnia non respondeat. De hac Fuchsius ad hunc modum scribit: Nardi spica nos carere manifestissimum existit, nam quam passim hodie officinæ habent, ea inodora est, cum uera perquam odorata sit, & Cyperum redoleat. Ruellius scribit, Pseudonardum esse Spicam nardi, quæ passim apud nos in hortis habetur, & Lauendulam quoq; eius esse speciem, sed spicam maioribus uiribus esse præditam.

DESCRIPTIO.

Spica nardi Lauendulæ formam representat, folia tantum habet crassiora & maiora, longiorem quoq; caulem & flores maiores qui etiam cœruleo sunt colore, ad Lauendulæ figuram. Gaudet hortis & solo pingui.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in primo ordine, & sicca in secundo, ciet urinam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Si quis ex ea bibat, sistit fluxum alui.

B Ex decocto eius, si emplastrum conficiatur, & mulierum pudendis imponatur, sedat superflua menstrua, tollitq; humores locorum muliebrium.

Spica nardi cum frigida aqua sumpta, pellit imbecillitatem, & tremorem cordis.

Eadem lixiuio imposita, capiteq; inde loto, facit renasci capillos, facitq; ad capillorum defluuium, tali modo si quis utatur.

Spica nardi collyrijs est accommodata.

Conducit stomacho & iecinori.

Oleum nardinum, seu oleum de Spica odoriferum & efficax est, ad multa conducens, præsertim ad membra paralytica, si ex eo inungantur.

Præterea quoq; prodest podagræ, & aliorum articulorum doloribus.

Spica nardi inflationibus stomachi, iocinerosis, renibus, & morbo regio laborantibus subuenit.

Decoctum in aqua, uulux inflammationes insidentium fouet. Pilorum defluuia in genis coërcet, quando iacturam resarciat, eosq; constringendo firmet. Naribus admota cerebrū frigidū confortat.

Valet contra linguæ paralytim, neruos confortat, humor em linguæ organum occupantem consumit,

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQUA SPICA NARDI.

C Spica nardi uino indita, & in uitreo uase, bene occlusa aliquan-
diu insolari debet, deinde uitreae distillatoriae metæ indita, in Bal-
neo Mariæ lento igne distillanda est. Si autem uiridis Spica haberi
posset, non opus esset eam uino indere.

Aqua Spicæ nardi est ualde preciosa aqua ad omnes frigidos
affectus corporis tam exteriores quàm interiores, siue etiam ad affe-
ctus capitis, siue cerebri, si lindeolum in hac aqua madefactum nari-
bus admoueat.

Prodest contra catharrum. Opitulatur fycopi, in qua homo
omnino obmutescit, una uel duabus uncijis pota, uel uenis pulsatili-
bus ex ea illitis, discutit quoq; cordis ægritudines, calefacit frigidū
stomachum.

In potu sumpta, facit ad colicam passionem ex frigidityte pro-
deuntem.

Sedat capitis dolores & uertiginem ex frigida causa prouenien-
tem, uertici & fronti illita.

Paralytica & refrigerata membra inde fricata, iterum excitan-
tur, & calefiunt, & pellit tremorem eorum,

DE SPICA CELTICA.

D

NOMENCLATURA.

νάρδος κελτικά.

Spica Celtica.

Nardus Celtica.

Spica Romana.

Saliunca.

Römischer Spick.

Marien Magdalenen
blümen.

Bägen leyterlin.

ANNOTATIO IN SPICAM CELTICAM.

SPICA Celtica genus nardi est quæ à Dioscoride Nar-
dus Gallica & Celtica dicitur. Latini eam appellant
Spicam Romanam & Saliuncam, ut Hieronymus Her-
barius testatur, & Germanice *Sant Marien Magda-
lenen Blümen* dicitur. Huius iudicio subscribit clarissimus uir
Doctor Hieronymus Bock, inquit: Nardus Celtica est, quæ Ger-
manis *Sant Marien Magdalenen blümen* dicitur, quæ ex Un-
garia ad

A garia adfertur, & à Vergilio in Æglogis Saliunca uocatur.

DESCRIPTIO.

Spica Romana herba est nascens humi, ad uirgularum ex scopis similitudinem, herba subtili & odorata, estq; planta arida & rubicunda.

Calfacit in abscessu primo, & exicat in altero.

Hæc Spica stomacho magis est accommodata, cum Absinthio decocta, & ita assumpta.

Ex hac Spica Romana etiam distillari potest, ut ex Spica nardi.

DE SPINACHIA.

NOMENCLATVRÆ.

Spinachia.

Spinacum olus.

Atriplex Hispaniense.

Spinetsch.

Seer kraut.

ANNOTATIO IN SPINACHIAM:

S PINACHIA uulgare & notum olus est, ab Atriplicis natura non multum abhorrens, unde & nonnulli Atriplicem & Spinachiam idē olus esse putauerunt, ut Ruellius inquit: ueteribus autem incognitum fuit, cum de eo nihil literarum monumentis tradiderunt, forsitan quod cibo magis quàm medicinæ natum esset. A nonnullis Atriplex Hispaniense nominatur, forsitan quod hinc oriundum ad nos tandem concesso, indeq; manans commigrauerit. Quidam ei apud Dioscoridem nomenclaturam assignare conati sunt, & Lapathum acutum appellauerunt, quod à ueteribus etiam inter olera hortensia connumeratur: uerum si quis aculeatum & spinosum semen, & breuem candidamq; radicem Spinachiae spectare uelit, inueniet eam Lapatho esse dissimilem. Spinachia à Latinis hoc olus inde nominatum est, quod semen eius in spinas occalescat. Seritur Septembri mense, & item Martio, ieiunijs aptissimum, estque primum olus quod circa quadragesimam in hortis inuenitur.

DESCRIPTIO.

Spinachia in summitate acutum habet folium, & infrà latum & acutum, caules plærung; ad unius uel duorum cubitorum crescunt altitudinem, in quibus semen nascitur, spinis horridum & acutum.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C **Scr**itur in hortis pro olere.

TEMPERAMENTVM.

Spinachia refrigerat atq; humectat in fine primi gradus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Decocta & manducata lenit aluum, tollit dolores pectoris atque pulmonis.

Melius Atriplice alit, ut Serapion docet, aluum leuigat, laudabiliusque nutrimentum post se relinquit, detergit, abluit, Choleram compescit, pectori pulmoniq; confert.

Decoctum huius herbæ potum, expellit malos humores, facilem reddit anhelitum. Singulis diebus in cibo sumpta, generat Melancholiam, quod & lactuca facit.

Quicumq; graues dolores dorsi & aluum constipatam habuerit, hoc olus edat, & decoctum eius bibat, absq; dubio opem præstat.

DE S Q V I L L A.

NOMENCLATVRÆ.

Σύλλα.

Scylla.

Squilla.

Cepe marinum.

Erdszibel.

Meerzibel.

ANNOTATIO IN SQVILLAM.

SQVILLAM iam omnes officinæ Varronis exemplo uocant, quæ ab antiquioribus medicis Scylla dicitur. Duo autem Scyllæ genera sunt, masculus albis folijs, fœmina nigris: Viuax est Scylla utpotè quæ pensilis diu uitam prorogare possit. Quicquid Scyllæ fuerit inditum, ut Theophrastus scribit, facilius germinat, & celerius gliscit, fructus condendos seruat, præsertim punica mala pediculo prius exempto, florere ter dicitur, singulis floribus singulas fœmentes denunciãntibus. Ante portas domorum sata ueneficiorum noxam arcet.

DESCRIPTIO.

Squilla folijs est gladiolo similibus, radici eius adhæret magnus bulbus, unde paratur acetum Squilliticum. Gaudet pratis.

TEMPERAMENTVM.

Magnam habet uim calefaciendi. In medicina ea non utimur, nisi prius tosta aut elixa sit, nam imparata, & absq; additamento nimum ope-

A mium operatur. Calida & sicca est in secundo ordine. Galenus inquit: Scylla admodum incidentem facultatem obtinet, non tamen admodum calidam, sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat excalfacientium. Præstat autem aut assam, aut elixam sumere: sic enim uirium eius uehementia exoluitur. Dum torretur, pistorio opere aut argilla circumlita in furnum conijcitur, uel ignitis cineribus obruitur, sic enim recte crematur, finito eam ab unde torreri, alioqui graui periculo sumeretur.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Squilla oleum in se continet, quod nigrum est.

Hoc oleum cum melle temperatum, & glabræ cuti illitum, facit renasci crines.

Acetum Squilliticum prædest contra difficultatem anhelitus, & contra antiquam tussim. In ore si illud retineatur: sanat malas gingiuas.

Idem clariorem oculorum aciem facit. Salutare est stomachi laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed audius haustum momento aliquo extinctæ animæ speciem præbet.

Squilla multum prodest contra Apoplexiam, & morbum comitalem.

B In uino cocta & bibita, pellit omnes interiores affectus corporis, & præsertim medetur uitiato & ardenti iecinori.

Supradicto modo parata & cum Absinthio, & mastiche in aqua & aceto decocta, & ex saccharo edulcata, facit ad obstructionem iecoris atq; lienis, medetur morbo regio & hydropi, potenter ciet urinam, trahit foeminarum menstrua, expellitq; foetum mortuum.

Squilla per noctem in aqua macerata, si mures inde biberint, moriuntur.

Additur Scilla, ut Dioscorides inquit, potionibus medicamentisq; quæ raro facienda sint.

Daturq; his in quibus urinam ciere uoluerimus.

Facit ad cutem subeuntes aquas: ciborum in stomacho incontinentiam: & stomacho innatantes cibos.

Tineas & reliqua uentris animalia pellit, ex aceto & melle sumpta. Linguae quoq; recens subiecta, præstat ne hydropici sitim sentiant. Furfures & ulcera manantia sanat illira ex oleo cocta, item rimas pedum.

Pythagoras in limine ianuæ suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

Elicit Scilla ueterinis cupidinem coeundi, nam si equa marem non patitur, detrita scilla naturalia eius liniuntur, quæ res accendit libidinem.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DE AQVA SCYLLAE.

C Aqua destillata ex Squilla cum esca quam mures libenter edunt, permista, & muribus obiecta, eos necat qui eam ederunt.

DE SQVINANTO.

NOMENCLATVRAE.

Σχοίνος.

Schoenanthos.

Squinantum.

Iuncus odoratus, rotundus.

Camelin Herw.

ANNOTATIO IN SCHOENANTHON.

D SQVINANTVM vulgò à Pharmacopolis dicitur, quod apud Dioscoridem *σχοίνος*, id est Iuncus odoratus appellatur, Cornelius Celsus Iuncum rotundum uocat, ut ab angulari differat, cypero à Græcis appellato. Nascitur hic Iuncus in Lybia, nascitur in Arabia, nascitur & in parte eius quæ Nabathæa dicta est, qui omnium maximè probatur. Eligito recentem, ut Dioscorides docet, rufo ignis colore, copioso flore densum, & qui scissus purpuræ colore aliquo aspiciatur, gracilem, suauitate odoris, qualis in rosis sentitur cum manibus teritur, olentem, & feruidæ in lingua mordacitatis cuiusdam. Nostri Pharmacopalaë Venetiæ petentes, ferè in hoc Iunco decipiuntur, & festucas quasdam palustris Iunci pro Iunco odorato emunt. Vulgus Iuncum odoratum pastum Camelorum uocat, ut Ruellius indicat.

DESCRIPTIO.

Squinantum caulibus floribusq; est gracilibus, nascitur in quibusdam insulis in pratis ut Spica nardi, iucundū præbens odorem.

TEMPERAMENTVM.

Calcificat atq; desiccatur in primo ordine, durat decem annis.

VIRES AC IJVAMENTA.

Flores opitulatur sanguinem excreantibus, maximeq; lumbis medetur.

Radix datur contra cutem subeuntes aquas & conuulsa cum pari piperis pondere.

Oleum Squinanti, medetur scabiosæ cuti illitum.

Herba ipsa conducit stomacho, & fluenti aluo, sumpta cum aqua mulsa.

Flores

A Flores eius ualde astringunt, unde fluctationibus sanguinis succurrit. Purgant quoque caput, si inde lotum fuerit.

Schœnanthon non debet solum sumi, sed cum additamento & alijs radicibus uel speciebus conducentibus ad eum morbum, cui mederi uoluerimus.

Purgat frigidos humores cum Polypodio, & Colocynthide permistum.

Floris culmi & radicis usus est, ut inquit Dioscorides. Cit urinam luncus odoratus rotundus, menses ducit, inflationes soluit, capitis grauedines tamen facit, & leniter adstringit: frangit præterea, maturat & aperit. Decocto radicis insidentibus muliebrium locorum foeminis apte inflammationes fouentur.

DE STAPHISAGRIA.

NOMENCLATURAE.

Staphis aÿpia.

Staphisagria.

Herba Pedicularis:

Pedicularia.

Purgatorium capitis.

Pituitaria.

Leus kraut.

Bis mintz.

Wolff wurtz.

ANNOTATIO IN STAPHISAGRIAM:

STAPHISAGRIA Romanis Herba Pedicularis & Pituitaria dicitur. Cornelius Celsus uam Taminam appellat. Vocaruntque eam Latini Pituitariam pedicularemque; ex uiribus quas habet: feruore enim suo comman- ducata multam pituitam trahit, & erumpentibus e corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur: facilis cognitu herba, tam certis notis a Dioscoride describitur. Hæc herba Syllæ Dictatori maxime fuisset utilis, quem Phthiriasi consumptum esse memoriae proditum.

DESCRIPTIO.

Staphisagria folia habet labruscæ similia, caulem nigrum, semen instar ciceries, & triangulum, foris nigrum, intus candidum, acri odore, flore subcastio.

DE HERBIS, CAETERISQVE
TEMPERAMENTVM.

C Calefacit atq; desiccat in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen in ore retentum plurimam trahit ex capite pituitam, prodest sumptum contra tumorem, & præcipuè contra hydropem.

Eius grana quindecim in aqua mulsâ sumpta, noxios humores uomitionibus purgabunt: spatientur tamen qui biberunt.

Electuarium ex Staphisagria conducit ad morbum comitalem, tollit scabiem quæ lepræ speciem repræsentat, mouet menses mulierum. Hoc autem modo conficitur: Accipe Staphisagriæ semibrâ, & in aqua bene coquito, deinde semen ad pultis modum contundito, libraq; sacchari admista, seminisq; decoctio illud temperato. Hoc ad lepram propensis medetur, consumitq; malos humores.

Staphisagria in aceto elixa, oreq; inde colluto dentium doloribus medetur, destillationes in gingiuas reprimat.

Grana eius trita, ut Dioscorides inquit, contra pediculationes, pruritus & scabies ex oleo utiliter inunguntur, & facilius id præstant admista sandaracha. Medentur oris ulceribus admisto melle.

Ipsa quoq; herba semen & radix uiridis contusa uel siccata, in puluerem contrita, & cum oleo ad unguenti modum temperata, pellit & necat pediculos ac lendes.

Radix in aqua elixa uel in lixiuio idem præstat, si inde laueris.

STICHAS.

NOMENCLATURAE.

Στιχάς.

Stœchas.

Stichas.

Stichados citrinum.

Kein Blumen.

Motten Braut.

ANNO.

A ANNOTATIO IN STOECHADA.

STOECHAS nascitur in Gallia è regione Massiliè in insulis que Stœchades nominantur, unde & nomen inuenit, ut Dioscorides inquit. Hanc hodie uocant imperiti Sticados citrinum, nanq; frutex ostenditur surculosus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyssopi, gustu amaro, semine minuto, capitulis luteolis ex concoloribus flosculis compactis, quare citrinum uocantur. Eurius Cordus putat eam herbam, quæ hodie Stœchas citrina dicta est, & ab Herbarijs uulgò *Kein blümen & Motten kraut* dicitur, esse amaranthum Galeni, Dioscoridis uerò Heliochrysos, & quòd isti Herbarij multum aberrant, qui eam cum Seriphio, id est marino absinthio falsò commiscant. Nec multum refert Stœchas uel Stichas quis legat, utroque enim modo scriptum inuenias; pluribus locis eam iam nasci, Antonius Musa scribit.

DESCRIPTIO.

Stœchas hirsutis est caulibus & folijs candidis & acutis, floribus citrinis & multis in caule. Gaudetq; solo harenoso, habetq; semen instar Abrotani.

TEMPERAMENTVM.

Calcfacit atq; desiccatur in tertio ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

B Stœchas manducata, noxia est stomacho, uentris lumbricos necat, foris adhibita magis operatur quàm semen lumbricorum.

Pecora quæ ex ea pascuntur, citò saginantur. In Massilia, ut Vergilius Marcellus scribit, Stœchas mulieribus in quotidiano usu est: si quidem incensæ Stichadis suffitu, à partu statim adhuc confirmant præteriti puerperij laxamenta, omnemq; corporis infirmitatem. Facit decoctum eius, inquit Dioscorides, quemadmodum & Hyssopi, ad pectoris mala. Miscetur antidotis utiliter. Laxat præterea, extenuat, abstergit: & exta omnia, omnemq; corporis habitum confirmat.

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum ac simplicium à Littera T. incipientium.

DE TAMARINDO.

NOMNCLATVRÆ.

Ἐμφειρίνον.

Tamar Indus. Oxyphœnicum. Dactyli Indici.

Ein saure Frucht in der Apotecken. Dactylen auß Indien. Aa iij

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN TAMARINDVM.

C

TAMARINDVM, ut Auerrois testatur, & eius uires fo-
li Arabes nobis tradiderunt. Non inuenitur è ueteribus
qui de hoc fructu quicquam memoriae prodiderit.
Ruellius scribit Tamarindum esse fructum syluestris pal-
mæ quæ Oxyphœnix ab Actuario dicitur, hæc fronde saligna ui-
ret, pomo pruni, osse duro, nucleo intus exili, carne foris copiosa,
colore è nigro in luteum languescente. Recentioribus huius fructus
magni æstimatur, quem à saporis acrimonia Oxyphœnicum nomi-
narunt: plurimum in India nascitur, unde ad nos frequens mitti-
tur, hinc Tamar Indum sua lingua, quasi palmulam Indicam, nego-
ciatores nominant.

DESCRIPTIO.

Tamarindus nascitur in Cæsaria, folia habet salici similia.

Hic fructus est rotundus, intus multum medullæ continens ad
Cassie fistulæ similitudinem. Ea medulla colorem obtinet croci, &
mellis dulcedinem.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Tamarindi expellunt Choleram, & sedant uomitionem, faciunt
quoq; ad prurimum cutis. Confortant cor, bonumq; creant san-
guinem. Contra morbillos qui pueris sunt periculosi: decoque
Tamarindos, Iuiubas, Dactylos equali pondere cum iuscule lenti-
um, id decoctum bibitum ipsis opitulatur.

Oxyphœnicum, ut Actuarius scriptum reliquit, abscessu secun-
do refrigerat & humectat, flauæ bilis impetus nihil æque domat.
Arquatis auxiliatur, sitim restinguit, doloribus capitis remedio est,
noxios humores qui in uentre coierunt desicit, appetentiam inui-
tat, cibi fastidium abigit: nauseas & uomitiones, (ut est Oribasius
autor) sedat: syderationem, insaniam, ac furorem mulcet. Tertia-
nis febribus cum Rheo & Cassia nigra prorsus eliberat, ardentibus
quoq; ac incandescentibus medetur, laterum inflammationibus
cum Menta & Apio potum auxiliatur: dandi modus uncia;

DE TAMARISCO.

NOMENCLATVRAE.

Myrica.

Tamariscus. Myrice. Tamarix.

Porst. Tamarischbaum. Birttschen. Berttschen.

ANNO.

ANNOTATIO IN TAMARISCVM.

TAMARISCVS arbuscula est quæ Dioscoridi, & alijs Græcis Myrice dicitur, ut Verg. Marcellus, & Ruellius scribunt. A Columella Tamarix dicitur. Nascitur prope paludes & stagnantibus aquis: fructum fert quemadmodum & florem concretionem sua muscosum, folia producit Sabinæ similia. Duo eius enumerant genera, Sylvestrem omnino sterilem, fructiferam alteram quæ in Aegypto procerissimas æquat arbores, fructumq; producit instar gallæ, in quo semen gustu asperum, eiusdem effectus cuius galla. Sues, ut Columella scribit, dum dulcedinem pabuli consecretantur, (est enim insatiabile pecus) supra modum estate splenis incrementum laborant: Cui succurritur, si fabricentur canales alueiue Tamaricis è trunco, replenturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur, quippe ligni succus medicabilis, epotus intestinum compescit tumorem: falluntur qui Myricon interpretantur triticem illum quem Germani *Heyden* uocant, è cuius floribus apes Mel faciunt, nam is frutex Erice à Dioscoride dicitur, ut Cordus & Antonius Musa testantur.

TEMPERAMENTVM.

Tamariscus est calidæ & siccæ naturæ. *Agineta* inquit, Tamarix incidit extergitq;, ita ut manifeste non siccet, sed astrictionem quoq; nonnullam obtineat, Qua de causa decoctum ipsius potum, lienes adiuuat, item dentium doloribus, fructus autem & cortex ipsius gallæ uirtute proximus est: cinis arboris uehementius exiccat.

Tamarix satiuua syluestri figura similis est, fructum tantum habent dissimilem & discretum. Satiua habet rotundum fructum, Syluestris uerò oblongum, qui natura dissoluit indurationem iecoris atque lienis: fructus & radix ñsdem uiribus pollent.

VIRÈS AC IUVVAMENTA.

Vinum in quo Tamariscus est decoctus, facit ad iecoris lienisq; oppilationem, maximè cit urinam, subuenit stranguriæ.

Folia in uino coquantur: potumq; eorum decoctum lienis tumorem minuit.

Ex ligno Tamarisci formantur calices, ex quibus ualde salutare est bibere contra dolores & affectus, qui ex atra bile procreantur.

Ex radice eius si bibatur, tum tollit omnem immundiciam corporis tam intus quam foris.

Ex hoc uino os si colluatur, sedat omnem dolorem dentium & gingiuarum.

Datur sanguinem resicientibus cortex tritus, & contra profusua sceminarum, coeliacis quoq;.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C

DE AQVA TAMARISCI.

Tempus distillationis eius conueniens est, ut cortex è ligno abrasus, & folia decerpta atq; concisa in medio Maij distillentur.

Aqua Tamarisci mane, meridiè, & uesperis singulis uicibus tribus uncijs pota, prodest contra calculum renum & uesicæ, contra obstructionem & indurationem lienis.

Principalis aqua contra pustulas & affectus lienis, mundificat sanguinem.

Prædicto modo bibita, prodest contra grauia & horrenda somnia.

Prodest bibita contra paralyfim, & omnes interiores affectus, medetur pulmonum uitijis, aperit oppilationem iecinoris, corroborat atq; confirmat lienem.

DE TANACETO.

D

NOMENCLATURAE.

Tanacetum.
Athanasia.
Apium rusticum.
Artemisia domestica.

Keinsarn.
Wurmsamen.

ANNO.

ANNOTATIO IN TANACETVM.

TANACETVM herbam uulgarem, posteriores medici omnes Apium rusticum, Matricariam mediam, Artemisiam domesticam, & Herbam S. Mariæ appellant, ut Otho Brunfelsius autor est. Germanicæ Keynsarn/Wurmtraut/Bauren epff. Quidam contendunt eam apud Dioscoridem esse Athanasiam & Ambrosiam, quod Verg. Marcellus omnino refellit, Ruellius scribit Tanacetum esse tertiam speciem Artemisiæ.

DESCRIPTIO.

Tanacetum folia habet minuta, & semen ad sceniculi ferè figuram, caulem excelsum, in cuius summo multi lutei sunt flores, in quibus minutum & luteum semen est. Gaudet nasci in locis altioribus, & mediterraneis, & in finibus pratorum.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccata natura in primo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Herba ipsa atq; semen profunt contra calculum, & præsertim medetur stillicido urinæ.

Contra quascunq; febres, accipe succū Tanaceti cum aqua plantaginis pondere duarum drachmarum.

B Radix cocta cum oleo oliuarum, & paralyticis membris illita, opitulatur.

Eadem cū melle sumpta omnibus paralyticis membris prodest.

Quicumq; febre conflictatur, sumat hanc radicem cum oleo rosaceo, & se inde inungat.

Semen eius cum saccharo sumptum, grauidis mulierculis conducit.

Herba ipsa siccata & in puluerem contrita, & pondere unius semiuncie in uino sumpta, locos muliebres expurgat.

Cum melle sumpta, facit ad uentris lumbricos.

In uino cocta medetur calculo lumborum & uesicæ.

Ira sumptum mulierum menses trahit.

Medetur feбри quotidianæ, & quartanæ.

Semen ex floribus, infantibus cum uino uel lacte propinatum, pellit lumbricos.

Facit Tanacetum ad uesicæ dolorem, & stranguriam & calculum succo dato ex uino drach. ij.

Tritum cum oleo, neruorum dolorem, & tumorem pedum mirificè sanat, si ex eo illinantur.

Tosta cum axungia & aceto, coxarum dolori medicatur, ligata usq; ad tertium diem,

Vt infan;

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Vt infantem hilariorem facias, suffumiga Tanacetum, & omnes simul incurfiones malorum auertet.

DE AQUA TANACETI.

Tanaceto florente folia ex floribus decerpta & concifa, in diebus canicularibus diftillantur.

Aqua Tanaceti per fpatium unius menfis, mane ac uesperifingulis uicibus duabus aut tribus uncijs pota, maximè prodeft calculo.

Eadem cum uino fumpta, ciet urinam, & calculum repellit.

Per quatuor dies mane ac uesperifingulis uicibus ad iij. uncias pota, lumbricos expellit è corpore.

DE TAXO BARBATO.

NOMENCLATURAE.

φλόμω.

Taxus Barbatus.

Verbascum.

Candelaria.

Candela regis.

Lanaria.

Künigs fertz.

Wul kraut.

Kerzen kraut.

ANNOTATIO IN TAXVM BARBATVM.

TAXVS Barbatus ab officinis uocatur, ea herba quam Dioscorides, à Latinis Verbascum, & à Græcis Phlomos appellari fcribit, à quibus & Lychnitis dicitur, quòd ad lucernarum ufum effe uideatur, unde & apud nos uulgò Candelaria uocatur. Quidam enim hac herba pice parumper illita pro lucerna utuntur nocturnis temporibus, Lanaria quoq; ab alijs dicitur, propter mollitiem tactus. Apuleius Verbascum pro Enula Campana pofuiffe uidetur, nam & folijs & floribus Enula Campana cum Taxo Barbato, magnam habet fimilitudinem. Radix autem Enulae Campanae acrior magisq; efficax ad uaria incommoda pellenda. Duo autem genera funt Verbasci. Alterum folio candido, alterum nigro. Candidum rurfus in marem & foeminam digeritur: fo-

A ritur: foeminae folia brassicae, multo hirsutiora, latiora & candida, caulis eius cubitalis & amplior, candidus ac leniter pilosus, flore albo & subpallido, semen nigrum, radix longa, acerbata, crassitudine digitali, nascitur in campetribus, mari folia candicant, sed longiuscula sunt, & angustiora quam foeminae, caulis quoque tenuior.

DESCRIPTIO.

Taxus Barbatus est herba procera ad lanci panni modum tactu mollis & hirsuta, caule excelsa & quadrato, in summitate floribus luteis, semine duro. Radix intra terram est lignosa.

TEMPERAMENTVM.

Hæc herba frigida & sicca est naturæ. Ægineta inquit, Verba sci genera plura sunt, cæterum folia omnium siccantem, & modicoriter adstrictoriam uim referunt, præcipuè eius quod aurei coloris est, & acerbum, fluidis conferunt affectibus.

VIRES AC IUVAMENTA.

Vtilis est hæc herba, ut alijs herbis & oleribus additis coquatur cum carnibus: tali modo comesta, omnes cordis ægritudines tollit.

Contra raucedinem gutturis, & contra pectus oppletum crassis humoribus, Accipe Taxi barbati, foeniculi, & dulcis radices singulorum æquale pondus, eaque in aqua seu uino decocta, linteolo percola, saccharumque admisce, hoc bibitum remedium præstat.

B Hæc herba contusa, & in puluerem cremata, ac uulneribus inspersa, erodit gangranam.

Natura eisdem uiribus pollet, quibus Aristolochia longa, & præfertim puluis illius.

Succus eius tribus uicibus, semper una hora ante accessionem, potui datus, febrem pellit quartanam.

Idem cum pyrethro permixtus, oreque inde colluto, prodest contra dolorem dentium.

Folia eius cum aceto temperata, & ambustis imposita, curant.

Flores Verbasci cum plantaginis semine uel herba cocti, curant fluxum hemorrhoidum, si imponantur.

Herba atque radix in aqua decocta & imposita, sedant tumorem.

Cum uino & melle elixa, & ulceribus alijsque malis imposita, ea curat.

In aqua elixa imponitur contra ictum Scorpionis.

Verbascum priuatim medetur tonsillis.

Ad lateris & pectoris dolores ex aqua cum ruta bibitur. Panos sanat cum sua radice tusum, uino aspersum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum.

Omnibus pectoris uitijis, tussi, & purulenta excreantibus tribus obulis bibitur Verbascum, cui flos aureus.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Tanta uis huic est, ut iumentis non tufficientibus modo, sed ilia tra-
hentibus auxilietur potu.

Semen ex uino decoctum & contritum, luxatis medetur, tumo-
rem & dolorem tollens.

Radiciſ medulla collyrii tenuitate in fistulam additur. Folia ex
aceto imponuntur in struma.

Semine ac folijs in uino decoctis ac tritis omnia corpori infixata ex-
trahuntur. Capillum tingit cui flos aureus: & quocunq; abijciatur,
blattas in se contrahit. Aiunt in folijs eius quam foeminam diximus
aridas ficus omnino non putrefcere.

DE AQVA TAXI BARBATI.

Folia una cum floribus plene maturis a caule decerpta conueni-
enti destillationi adaptantur.

Aqua Taxi barbati preciosissima est aqua contra quosuis tumo-
res tam interiores quam exteriores, mane ac uesperis singulis uicibus
ad iij. aut iijj. uncias pota, uel duplicatum linteolum in ea intinctum,
si imponatur.

Tali modo sumpta facit ad pulmonem ad guttur ascendentem, &
crescentem. Ita quoq; conducit contra calidam podagram, in potu
sumpta, contra quam nullum melius est remedium.

D Prodest contra quoscunq; affectus ex fluxus prodeuntes, per di-
em & noctem ter, & singulis uicibus ad iij. uncias pota. Eodem mo-
do sumpta, facit ad tormina intestinorum.

Conducit eadem ad faciem, quae uidetur quasi lepra sit infecta,
si molle linteolum in ea madefactum super imponatur: si sepius hoc
feceris, iuuabit.

Medetur ambustis, si quam primum duplicatum linteolum in
ea intinctum & super impositum: hoc iterum atq; iterum factum, ar-
dorem educit absq; noxa.

Prodest ad prurientem scabiem, siue humida fuerit siue sicca, lin-
teolis in ea madefactis, & mane, meridie atq; uesperis impositis, pro-
dest quoq; etiam si herysipelas accesserit, molle linteolo in ea mace-
rato, & malo huic imposito.

Opitulatur quoq; si quis diu lippientes oculos habuerit, guttula
una uel duabus oculis instillata per duas aut tres hebdomadas.

DE TERE BINTHINA

NOMENCLATURAE.

Τερβινθος. Τερβινθου ρητινα.

Terebinthus.

Terebinthina resina.

Terpentis.

ANNO.

A ANNOTATIO IN TEREBINTHINAM.

TEREBINTHINA est resina quæ ex Terebintho arbore destillat, quæ ex petraea quidem Arabia affertur, ut Dioscorides indicat. Nascitur tamen & in Iudæa, Syria, Cypro & Cycladibus insulis: quæ una bonitate alias uincit, magis translucida, candida, colore ad uitreum & cyaneum inclinato, odore Terebinthi. Antecedit autem omnes alias resinas Terebinthina, ut idem Dioscor. testatur.

TEMPERAMENTVM.

Terebinthina natura calefacit atq; desiccet. Resinæ omnes, ut Ægineta docet, calefaciunt & desiccant, uerum Terebinthina principatum obtinet, discutientis naturæ, emollientis, tenuis & absterforiæ, atq; scabiem corrigit. Natura Terebinthinæ in medendo contrahere uulnera, purgare, discutere collectiones, item pectoris uitia.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Terebinthina usurpata prodest contra malignam tussim, & præsertim contra Tabem. Prius autem cum melle & saccharo ad Eclēgmatis modum confici debet, & foris pectori emplastri modo imponi.

B Eadem cum melle temperata, & malignis nigrisq; pustulis imposita, dolorem inde repellit, & citò eas emollit.

Omnibus emplastris quæ parantur ad calefaciendum corpus, potest Terebinthina admisceri, ita præbet unguentis temperaturam quandam, & corpori tanto magis conducit.

Terebinthina ignitis carbonibus imposita, facit ad Tenebrum, si suffitus inde excipiatur.

Idem suffitus mulieribus prodest ad uulvæ procidentiam, si ab inferiore parte excipiatur: à superiore parte naribus si excipiatur, facit ad uulvæ præcipationem.

Vrinam exigit Terebinthina, ut Dioscorides docet, cruda concoquit, uentrem emollit, palpebrarum pilos incōmodos replicat, lepris illinitur cum nitro, ærugine, atramento sutorio. Utilissima auribus saniosis cum oleo atq; melle, item pruritus genitalium: laterum dolores finit per se inuncta & imposita.

DE TEREINIABIN.

NOMENCLATURÆ.

Tereniabin. Melroris. Manna.

Sonigtaw.

Bb #

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN TERENIABIN.

C TERENIABIN Arabes describunt esse rorem de cœlo cadentem, qui supra lapides & supra terram coagulatur, & granulosus mellis similis efficitur. A Latinis Mel roris seu roscidum mel dicitur. Est autem illud quod à Barbaris manna dicitur. Venit hoc ex aère, Vergiliarum exortu, ut Plinius in mellis titulo docet, uel sydere Syrio splendente, sublucanis temporibus, siue ille sit cœli sudor, siue siderum salua, siue purgantis se aëris succus, siue aquæ sit liquor, siue naturæ, quum prima aurora locis quibus prouenire solet, folia arborum herbarumq; melle roscida inueniuntur, & si qui matutino sub diuo fuere, unctas hoc liquore uestes, capillumq; concrementum sentiunt. Hoc tanquam ros è cœlo cadens, dum uenit, obuios terræ halitu concrefcens, in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdum inuenitur hæere, Mel syluestre etiam à Suida dicitur.

DESCRIPTIO.

Tereniabin ros est è cœlo decidens, & granoso mellis similis.

TEMPERAMENTVM.

Habet uirtutem emolliendi, & pectori humiditatem præbendi, & præsertim conducit illis, qui abundant malo, & minus naturali calore.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Tereniabin quod albicans & recens est, bonitate antecellit. Tollit tumorem ex ardentibus febribus exortum, sumptum cum succo foeniculi.

Ita quoq; sumptum sedat tussim.

Cum paruis uuis passis sumptum sedat sitim, calorem febrilem cum aqua Endiuia sumptum tollit.

Huic Mannæ, ut Ruellius indicat, recentiores medici eandem quam cassiæ nigræ uim tribuunt: sed maiori modo sumi debet, si aluum ciere placet, namq; flauam bilem simplici ratione pellit.

DE THAPSIA.

NOMENCLATURÆ,

Gallica.

Thapsia,

Ferulago,

Wildet Turbit.

ANNOTATIO IN THAPSIAM.

THAPSIAM alij Hypopion, Romani Ferulaginem, aliqui Ferulam syluestrem uocant, ut Dioscor. inquit, Dicitur autem Thapsia,

A Thapsia, quoniam in Thapso insula una ex Sporadibus potissimum prouenit. In totum porrò natura ferulæ Thapsia est, caule tamen graciliore, fœniculi folijs, in cacumine singulis ramulis umbellas anetho similes ferens, & super eas luteos flores, semen latiusculum quale in ferula, duntaxat exilius, radice magna, interius candida, nigro cortice. Nulli fruticum leuitas maior est, ob id gestata facilius baculorum usum senectuti præbet. Tria ex hac colligenda sunt, liquor qui per abscisionem corticis emanat, succus qui ex contusa radice exprimitur, & in picato crasso fistili in sole siccatur. Radix quoq; separatim est colligenda. Rationem colligendi succi & liquoris docuit Dioscoridès. Nero Cæsar claritatem ei dedit, nocturnis grassationibus conuerberatam faciem illinens cum thure ceraq; sequenti die contra famam, cutem synceram circumferens. Thapsia uulgò uocatur Syluestre Turbit.

DESCRIPTIO.

Thapsia planta est folia fœniculi similia habens, in summitate ramulorum umbellam habens instar Anethi, flores albos, semen latum ad leuistici similitudinem.

Radix intus candida, & foris nigra atq; crassa, cortice uestita, & acris.

TEMPERAMENTVM.

B Hæc nimium calefacit, parumq; humiditatis in se continet.

Thapsia, ut Ægineta inquit, acris est, & ualenter cū humiditate calefacit: ex alto igitur trahit insigniter, attractumq; eadē discutit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Purgandi uim habet radice cortex, succus & liquor, in quem usum bibitur cum mulla aqua, purgatq; tali modo bilem per superiora & inferiora. Huius radice pondus ultra tres obulos sumi non debet: quicumq; plus sumpserit, ei mortem inferret.

VNGVENTVM CONTRA LEPRAM.

Accipe Thapsiæ, albi & nigri Ellebori, Sinapis, nigellæ, pyrethri, singulorum drachmam, Euphorbij, Scammonij, Sandaracæ singulorum xiij, granorum hordei pondus. Costi, Colocynthides, Rutæ, Mandragoræ, Staphisagriæ, Salis nitri, singulorum scrupulum semis, hæc omnia in puluerem radacta, & cum aceto temperata, quancunq; lepram repellunt è corpore, cute inde lota.

Hæc herba cum paralyti herba in uino elixa, & podagræ imposta, sedat dolorem.

Succus Thapsiæ contra defluuia capilli, utiliter inungitur, explet enim capillos.

DE TILIA.

C

NOMENCLATURAE.

φιλύρια.

Tilia.

Lindenbaum.

ANNOTATIO IN TILIAM.

TILIA à Græcis φιλύρια dicitur, arbor est folio hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbem lente crispo atq; serrato, flore tantisper dum calyculo continetur herbaceo: ubi emerfit flauo: fructus magnitudine fabæ, similis acinis hederæ, in quo semen prætenue, quantum atriplicis, omnibus animalibus ingratum, cum foliorum pabulo maximè ducantur. Duo Tiliæ genera Theophrastus, maris & sceminæ appellatione distinxit. Materies maris fenticosa, dura, nodosa, ruffior, & odoratior: cortex crassior, ac detractus statim inflexibilis, sine semine, sine flore. Crassior sceminæ arbor & materies candida est, atq; præcellens. Mirumq; in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi, foliorum corticisq; succum dulcem esse, inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus uincula Tiliæ uocantur, tenuissimum earum philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorumq; honore, Montes & ualles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Tiliæ arboris folia, ut Ægineta inquit, syluestri oleæ similiter astringunt, quibus commanducatis, oris ulcera iuuantur, eorumq; decocto colluuntur: quod etiam potû & urinam & menses trahit.

Multi corticem commanducatum uulneribus putant utilissimum: folia trita aspersa pedum tumori.

Humor è medulla castratæ arboris effluens capillum reddit capiti illitus, defluentemq; continet.

DE AQUA EX FLORIBVS TILIARVM
distillata.

Hæc aqua quascunque maculas faciei abstergit, si inde lauetur facies,

A facies, ut autor est Hienonymus Herbarius. Facit ad tremorem cordis in potu sumpta.

Medetur morbo comitali, mane & uesperī duabus uncīs bibita.

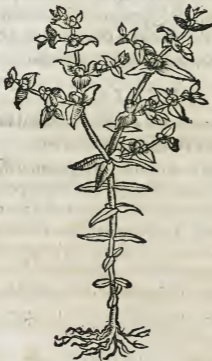
Prodest ad Iliacam tali modo sumpta.

Vesperī oculis indita, inducit eis claritatem.

Tribus uncīs, mane ac uesperī pota, medetur calculo.

Eodem modo bibita conducit ad tumores, & quoscunq; malos humores ex corpore educit.

DE TITHYMALO.

NOMENCLATURAE.

Τιθύμαλον

Tithymalum;
Tithymalus.

Spinnkewurz.
Spinnkötner.

ANNOTATIO IN TITHYMALVM.

TITHYMALVM & Tithymalus penultima producta, Meconion à quibusdam uocatur: nostri lactucam appellant caprinam marinamq;: aliqui lactariam, quia & Græci galactida nuncupare soleant, ut Hermolaus Barbarus testatur, lacte Tithymali inscripto corpore cum inaruerit, si cinis inspergatur, narrant apparere literas, & ita quidam adulteras alloqui maluerunt, quàm codicillis, Vfus iam & in castra & obsessas urbes transijt. Tithymali genera numero septem apud Dioscor. sunt, Primus mas est, Characialisq; quasi uallaris dicitur, Secundus foemina, aut à myrti foliorum figura myrtites uocatur,

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Tertius paralius, id est maritimus dicitur. Quartus helioscopos, id est solisequus. Quintus à Cupressi similitudine cyparissias. Sextus à ramorum copia, & quòd ferè arborefcit, denroides. Septimus à latitudine foliorum platyphyllos, id est latifolius dicitur.

DESCRIPTIO.

Tithymalus crescit in altitudinem radice crassa atq; aspera. In cacumine herbæ noduli ad rutæ formam pendent, & aliquanto maiores, in quibus semen est.

TEMPERAMENTVM.

Natura & uis ei est, quam omnes herbæ lactariæ possident, calefacere scilicet & desiccare in quarto gradu, qua facultate plus alijs pollet, Expellit fortiter superfluum Phlegma atq; Choleram.

Tithymali omnes è quarto calefacientium ordine sunt, acrimoniæ & ualidæ amaritudinis participes, ut Ægineta tradit.

VIRES AC IUVAMENTA.

Semen quod in nodulis istis continetur, fortiter euacuat tam per superiora quàm inferiora, similiter & lacteus eius liquor.

D Folijs in cacumine defractis lacteus liquor in uitreum uasculum inde excipitur, qui tantam uim habet, ut integram cutem possit erodere, & ita inflammare, ut aqua Solani alijsq; a quibus refrigerantibus oporteat inflammationem sedare. Hic lacteus liquor durat duobus annis, quo non uti licet nisi Gummi Arabico aut Draganto admisto.

Esula atq; Laureola easdem cum Tithymalo uires possident.

Radix Tithymali aceto incocta, dentium erosorum dolores finit, ore inde colluto, pustulasq; oris sanat.

Lacteus liquor ex Tithymalo uehementiori est uirtute, citoque sanat cauos dentium, eroditq; gangrænam ex uulneribus.

Idem cum oleo mixtus depilat capillum, locumq; glabrum reddidit, myrinesias, & uerrucas tollit, quæ ex superfluo Phlegmate exoriuntur.

Tollit quoq; minutas acutasq; pustulas glandulasq; inflammas quæ intra cutem latentia, interdum suppurare incipiunt, interdum que euanescent, si ex eo inungantur: pellit quoq; malam scabiem, hic liquor cum oleo illitus.

Discutit nigras malignasq; pustulas, quæ Carbunculo similes sunt.

Fistulas

A Fistulas idem funditus curat, instrumento si inspergatur, prædictos morbos sanant omnes lactariæ herbæ, & præsertim lacteus inde liquor, præterea tithymalus eas uiribus antecellit. Folia atq; fructus Tithymali uiribus nõ adeo pollent, ut lacteus liquor, & præcipuè ad euacuandum.

Folia, radix atq; fructus in piscinam si conijciantur, quicumq; pisces inde edunt, statim exanimati fluitant, ita ut manibus prehendi possint, nullamq; noxam pisces inde accipiunt.

Potio si fiat ex Tithymalo & radice minoris Esulæ, paruisq; uuis passis, isq; simul in aqua in parum aceti admistum sit decoctis & saccharo edulcatis, medetur feбри quotidiana, & torminibus intestinorum. Tali modo medetur paralyſi membrorum.

DE AQUA TITHYMALI.

A ieiuno duabus uncijis mane pota, quoscunq; lumbricos è stomacho pellit.

Semen eius contusum & per quatuor dies in aceto maceratum, deinde in Balneo Mariæ distillatur.

Ea aqua si mane ac uesperi membra illinantur & fricentur, medetur paralyſi.

De hac aqua supra in Cataputia plura scripta sunt.

B DE TORMENTILLA

NOMENCLATURAE.

Επὶφύλλον.

Tormentilla,
Bistorra.

Tormentill.
Rotwurz.
Blätwurz.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN TORMENTILLAM.

C TORMENTILLA est uulgaris & preciosa herba ad uarios affectus salutaris. Hanc Græci Heptaphyllon, id est Septifoliam dicunt. De hac herba etiã oritur disceptatio. Nam recentiores medici, ut clarissimus uir Ioannes Manardus, aliq; plures, putant Tormentillam esse uerã Pentaphyllon, nihilq; referre quòd septem habeat folia, quum tamen in alijs regionibus, utputa in Pannonia inueniatur quinq; folijs. Sunt è contrario nonnulli qui eam censent esse genus Consolidæ, uocantq; eam Consolidam rubeam, propterea quòd rubeam habet radicem: utcunq; tamen sit, uidentur omnes effectus à Dioscor. attributi Pentaphyllo, conuenire cum illis quæ neotherici Tormentillæ tribuunt. Officinæ etiam Bistor, tam eam appellant.

DESCRIPTIO.

Tormentilla quinquefolia est similis, nisi quòd septem habet folia, unde & Heptaphyllon dicitur: floribus est luteis, cuius radix est rubea & tortuosa, similis Galangæ.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat in tertio gradu. Est illi mira in adstringendo facultas, omnisq; ueneni magistra.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Virtutem habet confortandi conceptum in fœminis, si ex ea prius in uino decocta, biberint.

Contra diffuriam datur mane & uesperis cum succo plantaginis.

Radix in aqua pluuiali cocta si fuerit, & uapor inde ab inferiore parte excipiatur, deinde puluis eius cum melle permistus, & emplastri modo uentri mulieris impositus, adiuuat conceptum.

Contra dysenteriam & quemuis fluxum alui, puluerem radice in uino rubro bibe, & præsentaneum erit remedium.

Eadem radix in puluerem contrita, & in uino sumpta, prodest contra omne uenenum.

Contra febrem Tertianam ex hac radice & herba bibe.

Succus permistus cum oleo Chamomillino & inunctus, mitigat dolorem articularum.

Aqua Tormentillæ cum Tutia in puluerem contrita permista, lippientibus oculis medetur, tutia tamen prius in aqua rosacea abluta erit.

Tormentilla in puluerem redacta, & cum aqua Acetosæ bibita, medetur pesti.

Potio contra pestem. Accipe drachmam pulueris Tormentillæ, Theriacæ semidrachmam, & cum aqua Acetosæ commisce, eique qui peste correptus est potui dato, Licebit quoq; drachmam Boli

armeni ad.

A armeni addere, quo fiat remedium tanto fortius ad præseruandum cor à ueneno.

Omnia interiora membra ex hac radice confortantur atq; corroborantur, si quis ex ea bibat, uel uinum ex aqua eius misceat.

Nullaq; herba præstantior ad restringendum sanguinem ex naribus uel uulneribus fluentem, ad dysenteriam nimiumq; fluxum menstruorum cohibendum, si puluis in uino sumatur, & superligeret.

Cum albumine oui puluis mistus, & in tegula coctus uomitum Cholericum refrænât, si talis pastillus contusus pondere unius drachmæ in aqua Balsami potu detur.

Radix atq; ipsa herba in uino decocta, pellunt omne uenenum, similiter & pestem, expellunt autem per sudorem, si illud decoctum calidum in potu sumatur.

Ipsa etiam radix cum herba per noctem in uino macerata, & deinde in Balneo Mariæ destillata, preciosam & probatam præstat aquam contra prædictos morbos.

Si quem frigus inuaserit, & ignoraret quodnam genus morbi inde esset oriturum, accipiat drachmā pulueris Tormentillæ, cum drachma Theriacæ permisti, & in prædicta aqua Tormentillæ sumpta, se in lectum componat, usq; dum sudare incipiat, talis homo ab omni ueneno morbo, siue sit sudor Anglicus, siue febris, siue pestis, liberatur diuina ope, & hoc sæpius ueraciter experientia est compertum, ut Hieronymus Bock docet.

B Tormentilla etiam herba est uulneraria, & omnibus potionibus uulnerarijs accommodata, nam mundificat atq; sanat omnia putrida uulnera atq; ulcera in uino, uel aqua decocta, si inde lauentur.

Herba atq; radix simul contusa & imposita, dissoluunt & repellunt quæuis tubera & parotidas, discutunt strumas, sedant dolorem coxendicis, sanant quamuis manantem scabiem, & mariscas, & id genus alios affectus, præsertim si in aceto decocta imponantur.

DE AQVA TORMENTILLÆ.

Herba ipsa cum tota substantia concisa atque contusa à xv. die Augusti usq; ad viij. diem Septembris distillatur.

Aqua Tormentillæ mane pondere iij. unciarum à ieiunio sumpta, prodest contra omne uenenum.

Contra pestem & insalubrem aërem est bonum præseruatiuum, Pestis autem quando inuasit aliquem, statim uena incidenda est, ut decet, deinde hæc potio propinanda, hoc modo præparata: Accipe aquæ Tormentillæ iij. uncias, Theriacæ Venetæ drachmam, aceti sesqui unciam, quæ simul permista, ei tepida exhibeto, & in lectum collocato, cumq; sudare finito, ac manus pedesq; cum aceto, ruta, absinthio, atq; sale confricato, postero die eam potionem iterum ei propinato, tum reualescet.

Eadem

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Eadem aqua mane ac uesperis singulis uicibus ad tres uncias bibita, facit ad omnia ulcera in homine, sistit omnem alui fluxum, & praesertim dysenteriam.

Supradicto modo sumpta, refocillat corpus, confortat cerebrū, cor, stomachum, iecur, liencm, totumq; thoracem, si interdum uinum ex ea misceatur.

Medetur omnibus febribus eodem modo bibita, corroborat atq; confortat ex diuturna egritudine reualescentes.

Conducit uulneribus bibita, atq; si ex ea lauentur, facit quoq; ad omnes affectus oculorum, singulis noctibus eis instillata, clarificat enim uisum.

Sanat fistulas & Cancrum, si sepius inde lauentur, & linteolis si imponatur.

DE TRIFOLIO.

D

NOMENCLATURAE,

Τρίφυλλον.

Trifolium.

Klee.

Triblat.

Fleyschblüm.

Heymischer Klee.

ANNOTATIO IN TRIFOLIVM;

TRIFOLIVM nomen suum apud Græcos & Latinos obtinuit à tribus folijs. Herba optima in prato trifolij est, ut Hermolaus inquit,

A inquit, prælagia tempestatum habet: inhorrescit enim & subrigitur contra eas. Sophocles Poëta uenenatum id existimat. Serpentes in trifolio nunquam spectantur. Brunfelsius alijq; autores ultra septem genera trifoliorum enumerant, quæ omnia eiusmodi sunt, ut uel intuendo, uel palpando, hoc nomen Trifoliū meritò sibi uendicent. Iuxta Vergilij Marcelli opinionem, duo sunt Trifolij genera. Commune, & pratense, hoc omnibus notum, & acutioris folij: alterum quod Græci Oxytriphylon dixerunt, & hoc menianthos & asphaltion uocari: factamq; illi primam appellationem, quòd flore suo se indicet, id enim ea uox significat. Secundam uerò cum iam ab integra ætate dilabi cœperit, & bituminis odorem contraxerit, inuenisse. Communis & pratensis Trifolij apud Dioscoridem tantum fit mentio, sub loto syluestri, sed non describitur ab eo, propterea fortassis quòd admodum uulgaris & omnibus nota sit herba.

TEMPERAMENTVM.

Trifolium calefacit in primo gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

In aqua decoctum & bibitum, facit ad frigidum stomachum, & ad intestinorum tormina.

Decoctum illud morsu alicuius uenenati animalis lintecolo impositum, tollit inde dolorem. Syluestre Trifolium crescit in altitudinem, uirgis multis, semen minus habens quam commune & pratense. Illud semen multo calidius atq; efficacius est ipsa herba.

B Contusum enim & inspersum exulcerato membro uirili, optimè auxiliatur. Hoc semen elixum & bibitum in principio hydropis, statim auxilium præstat. Coctum hoc semen uaporèq; ab inferiore parte excepto, auxiliatur uulvæ obstructæ, eamq; expurgat. Pratensis Trifolij semen & folia in aqua decocta, opitulantur ad apostemata mammillarū, dysenteriam, & aquam intercutem. Quicunque tertianā febre laborant, bibant ex semine & herba in uino decocta, hæc auxilium præstant.

Flores Trifolij in uino cocti atq; bibiti, alba menstrua tollunt, calefaciuntq; stomachum. Omne Trifolium pratense in medicina habet uirtutem emolliendi tam intus quam foris, & flores maturi cum semine magis probantur, ut Hieronymus Bock autor est.

Flores Trifolij cum semine in aqua mulla, uel uino decocti, ac in potu sumpti, uel enemate per Clysteram infusi, emolliunt in intestinis glutinosos & induratos humores, curant exulcerationem & dolorem corundem. Flores ijdem cum semine in aqua & oleo cocti & applicati, maturant duras glandulas atq; dura ulcera, habet ferè easdem uires quas semen fœnogræci, uerum non adeo est in usu medicinæ. Contra paralytim & spasmus in spina dorsi, accipe

DE HERBIS, CAETERISQVE

C florum Trifolij, & herbæ paralyfis, singulorum Manipulum, usque in uino decoctis, spinam inde frica.

DE AQVA TRIFOLII.

Folia & flores in medio Maij distillationi adaptantur.

Aqua Trifolij mane ac uesperis singulis uicibus ad iij. uncias pota, medetur imbecillo stomacho, oris foetorem emendat, sedat albae foeminarum menstrua.

DE TRIFOLIO ACUTO.

NOMNCLATURAE.

Oxytrifolium

Trifolium acutum

Scharpff Blee.

ANNOTATIO IN TRIFOLIUM ACUTUM.

TRIFOLIUM acutum, nascitur in Sicilia plurimum, ut Scribonius Largus indicat. Est autem folijs in specie & numero similis communi Trifolio, nisi quod huius pleniora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent, & in extrema parte uelut aculeum eminentem. Sed huius frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior conspicitur, & odorem grauem emittit, quorum nihil circa pratense Trifolium inuenitur.

DESCRIPTIO.

Trifolium hoc folijs est acutis; floribus purpureis, in pratis etiam nascens.

TEMPERAMENTVM,

Est natura calidum & siccum in primo gradu, & ad multa conducens, & praesertim semen.

VIREŠ

VIRES AC IUVVAMENTA.

A Qui nullam habet ciborum appetentiam, hoc semen in uino decoctum, per tres ex ordine dies uesperis bibat, deinde drachmam Gingiberis contusi cum aceto bibat, etiam tribus uesperinis temporibus, & calide se uestimentis & stragulis operiat, usq; dum sudare incipiat, quicquid mali intra stomachum est, per sudorem expellitur.

DE TRIBVLO MARINO.

NOMENCLATVRAE.

Tribulus marinus. Meer Distelen.

ANNOTATIO IN TRIBVLVM.

TRIBVLVS marinus, ut Iacobus de Manlijs indicat, est qui fert quendam fructum ad similitudinem Castaneæ: & propter id multi uocant ipsum Castaneolum, Alij uocant Cicer imperiale. Hermolaus Barbarus & Ruellius, de hoc Tribulo ad hunc modum scribunt, Hippocrates genus Tribuli maritimū uocauit, idem cum terrestri, quod minus est aquatico, quod in fluminibus & stagnis nascitur, cuius nucs rura nostra castaneas aquatiles uocant. Siquidem cubitorum quinum & amplius in uado confurgit, ulneo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa crassiori, inferne graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retulis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ non secus atque castaneis uescantur, ex quo etiam in farinam molito per inopiam annonæ fiant panes.

DESCRIPTIO.

Tribuli marini sumuntur ad unguentum Agrippæ, quod in Phamacopolijs extat, præterea etiam ad multa alia unguenta.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & exiccant in secundo ordine.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus illorum maximè medetur hydropicis, uentre ex eo illito, præterea etiam alijs tumoribus ex frigore exortis, si inde inungantur.

Hos Tribulos intrò sumere non conuenit, sed foris adhibiti salubres sunt.

DE TVRBIT.

NOMENCLATVRAE.

Turbit. Ein weisse Wurzel in der Apotecten.

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN TURBIT.

C

VRBIT quidnam reuera apud Arabes & Pharmacopolas sit, nemo adhuc etiam ex doctissimis medicorum satis clare demonstrauit, nisi ex quadam suspitione.

Actuarius inter Græcos autor grauissimus inquit Turbith à Barbaris uocatum esse radicem plantæ quæ à Græcis pityulsa uocatur, & apud Dioscoridem inter lactarias herbas adnumeratur. Illud autem, ut Antonius Musa testatur, est Turbith Mesue, nam Serapionis & Auicennæ Turbith est Tripolium Dioscoridis. Apud hos duos autores Turbit equiuoce ponitur, apud alterum de planta habente lac, & folia ferulæ similia: apud alterum de planta carente lacte, & folium Isatidi simile gerenti. Tot difficultates & quidem inexplicabiles occurrunt medicis lunioribus, Arabum autorum doctrinam sequentibus: ob eorundem autorum non modo à Græcis, sed etiam à se ipsis discordantiam, Manardus scribit, se à fide dignis audiuisse illud Turbith quod in officinis nunc passim uenditur, ex planta accipi, quæ folio myrti constat. Consultum igitur esset ab usu Turbith prorsus abstinere, quàm ita temere medicinam incognitam usurpare.

DESCRIPTIO.

D Turbith est radix folia habens ad nasturtij formam, caulem oblongum, floremq; qui ter quotidie mutato colore uidetur: mane enim albet, meridie purpurefcit, uespere puniceo fit colore.

Radix huius herbæ in medicinæ usu est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccet in tertio ordine. Lactcum liquorem præbet hæc herba, ut Esula & Tithymalus. Radix Turbith quo recentior fuerit, tanto magis efficax est, inueterata enim temperata est natura. In medicina non debet usurpari, nisi prius correctâ fuerit hoc modo.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Corticem radice deradito usque dum albefcat, deinde radicem confice cum puro oleo amygdalino, permisceri autem debet anteq; quis ea utatur, cum Gingibere.

Ita sumpta pellit crassos humores, eosq; leniter per aluum euacuat. Turbith purgat stomachum, thoracemq; mundificat. Quicumq; singulis hebdomadibus unam harum radicum sumpserit, non euadet leprofus, Quisquis uerò ea utitur, à piscibus & carne suilla abstinebit. Turbith cum modico sacchari & Gingiberis sumptum, subuenit torminibus intestinorum, podagræ, & Chiragræ.

In puluerem redactum & melle temperatum, gangrænam in uulneribus consumit.

Sequuntur

Sequuntur nomenclaturæ Herbarum à Lite-
ra V. incipientium.

DE VALERIANA.

NOMENCLATURÆ.

Φου.
Αγεια ραψο.

Valeriana.
Herba Benedicta.
Phu.
Amantilla.
Nardus agrestis.

Baldrian.
Dennenmarck.
Käzen wurzel.
Wilder Nardus.

ANNOTATIO IN VALERIANAM.

VALERIANAM maior pars recentiorum medicorum
Phu Dioscoridis esse interpretatur, nonnulli adhuc de
ea ambigunt, propterea quòd Valeriana multo minor
est quàm à Dioscoride suum Phu describitur, id alij con-
trà sic diluunt, dicentes regionis & influentiæ culpam esse, non
rei ignorantiam, Ruellius scribit, Valerianam maiorem esse Phu
Dioscoridis, quæ folio est olusatrici: caule cubitali, interim maiore,
leui, in purpurâ candicante, cauo, geniculato: flore narcissi, sed am-
pliusculo, molli, in purpuram albicante, radice digitorum minimum
crassa, cæterum in obliquum uillosa: capillamentis iunci odorati,
aut nigri ueratri modo fibrata, quibus color inest subflauus, odor
iucundus, & nardi uim referens cum quadam odoris grauitate.
Hieronymus Bock quoq; scribit, hanc esse ueram Valerianam, &
rarâ esse inuentu, & non a deo uulgarem, eamque in hortis feri.

C Alteram Valerianam & vulgarem quæ à Germanis uocatur *Baßer wurzel/Wendel wurzel/Deñmarck/* scribit esse Serpentariam, Serpillum maius, quòd instar Serpilli serpat. Antonius Musa inquit, cui & Cordus assentitur, quòd uulgaris illa Germanorum Valeriana, Dioscoridis Phu esse non potest, sed apud ipsos herba est *Theriactes kraut* dicta, quasi Theriacaria, hanc pro Dioscoridis Phu sumere oportet, non eam quæ ab ipsis *Valdrian* appellatur. Inter tot ambiguitates herbarum, nulla alia relinquitur uia, ut Leonicens in quodam loco scribit, quàm ut ad sensum iudicem confugiamus, ut si plantam uirientem habere possimus, eam ipsi discutiamus.

DESCRIPTIONIO.

Valeriana crescit, ut Apium hortense, caule oblongo & alto, atq; concauo, in cacumine habente umbellam, floribus candidis rubore permistis ad origani formam. Radix est candida, cum multis intra terram capillamentis. Nascitur in altis fenticetis,

TEMPERAMENTVM.

Calefacit in tertio ordine, & desiccatur in principio secundi. Radix tantum in medicinae usu est. Phu odorata est huius herbae radix ut Galenus docet, Nardo uiribus similis, sed tamen ad pleraq; infirmior, urinam mouet plus quàm aut Indica, aut Syriaca nardus.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Radix Valerianæ elicit sudorem, si quis ex ea bibat, cietq; urinã. Hæc radix siccata durat tribus annis synceris uiribus, colligenda autem est in Augusto. Valeriana cum albo helleboro, & farina siliginea commista, necat mures. Cum semine fœniculi & Aprj in uino elixa, ualde mouet urinã, ad lateris dolores efficax est, menses ciet. Antidotum contra uenenum & pestem. Quidam Valerianæ radicem cum fœniculo, aniso, & dulciradice decoquunt, contra tussim & difficilem anhelitum. Herba ipsa cum radice uiridis contusa & capiti applicata, pellit inde dolorem.

Vinum ex floribus uel radice Valerianæ coctum, oculis instillatum, eos clarificat, sanat alia uulnera atque ulcera, ut sunt mariscæ, autor est Hieronymus Bock.

DE AQUA VALERIANAE.

Conueniens tempus distillationis eius est, ut radix, herba, & caulis cum tota substantia concisa, circa exitum Maij distillantur.

Aqua Valerianæ mane ac uesperis singulis uicibus iijj. uncjs pota, & linteolis imposita, ulcera, tumoresq; dolorem adherentes, & mariscas pellit, prodest etiam contra hemorrhoides, linteolis imposita. Opitulatur eadem bibita, quibus os aliquod fractum est.

Item ruptis subuenit. Oculis applicata, clarificat eos.

Facit ad lumbricos puerorum, mane à ieiunis quantum cochlear capit, bibita.

Eadem

A Eadem in potu sumpta, prodest contra uenenum & pestilentem aërem, sanat recentia atq; antiqua uulnera, discutit ulcera atq; apostemata in corpore, pellit dolorem coxendicis.

Claros reddit oculos bibita, tollit inde dolorem, prouocat sudorem: turbido uino infusa, illud reddit clarius atq; purius.

Pellit dolorem membrorum ex frigida intemperie prouenientem, membris ex ea illitis.

DE AQUA EX RADICIBVS VALERIANAE:

Destillatio huius aquæ fit à xv. die Augusti, usq; ad viij. diem Septembris.

Hæc aqua bibita medetur ueneno, prodestq; contra uenenata animalia.

Medetur feбри quotidianæ, ante accessionem vi. unctis pota.

Auxiliatur contra dolorem laterum in potu sumpta, & illita, atque linteolis imposita.

Facit charos atq; concordēs, ubi duo ex uno cyatho hæc aquam biberint.

DE VERBENA.

NOMENCLATVRÆ.

*ῥεπιστεῖον.
ἱερὰ βοτάνη*

Verbena.
Verbenaca.
Peristercon.
Columbina.
Crista Gallinacea.

*Ἰσεν κραυτ.
Ἰσεν χαρτ.*

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN VERBENAM.

C

VERBENA à Græcis Peristereon dicitur, nomen ei inditum à columbis, qui in ea uersari plurimum gaudeant, ideo etiam à nonnullis Columbina dicitur. Romani etiam cristam gallina ceam eam appellarunt, quòd folia illi serrata sint, qualis in ea aue cristatus apex ille est. Nobilissima herba Verbena est, quæ apud Romanos in summo honore habebatur, ut Plinius lib. 25. cap. 9. scribit, utpote qua lustrabant domus & familiam, qua fociales coronabantur, qua mensa Iouis ad sacrificium & epulas uerebatur, qua magi & fatidici uaticinabantur: magi circa hanc insaniunt. Hac per unctos impetrare quæ uelint, febres abigere, amicitias conciliare, nulliq; non morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere, ita ut ne Luna aut Sol conspiciatur, fauisante & melle terræ in piamentum datis. Circumscriptam ferro, effodi sinistra manu, & in sublimè tolli, sicari in umbra separatim folia, caulem, radicem. Aiunt que si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. A deo Verbenam in ueneratione habebant, ut hierobotane, id est sacra herba appellaretur, imò herbas omnes, quæ ad lustrationem ualebant, aut magiam, aut quodcunq; aliud simile facinus, per excellentiam, Verbenacas appellabant. Mulieres Italicæ, ut Antonius Musa indicat, in festo natiuitatis diui Ioannis Baptistæ, & assumptionis Mariæ, hac herba se coronant & cingunt: putantes eo anno à capitis & dorsi dolore liberæ futuræ, qui mos ab antiquitate acceptus est. Dioscorides duo eius facit genera, rectum & supinum. Plinius marem & fœminam: mari caules reddendo plures & tenues, itemque cubitales & angulosos, demum quæcunq; Dioscorides supinæ, nisi quòd rariora mari folia quàm fœminæ adijcit. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus tradunt, utrumque genus in planis aquosis nascitur, quoniam utraq; eisdem effectus habeat.

D

DESCRIPTIO.

Verbenæ duo sunt genera, Altera floribus est albis, altera uerò cœruleis, utraq; habet folia albescencia, ad Coriandri foliorum figuram incisuris diuisa, caulem cubitalem, radicemq; gracilem & candidam, gaudet antiquis arceis & cœmeterijs.

TEMPERAMENTVM.

Utraq; uirtutem habet exiccandi, & uulnera consolidandi.

VIRÈS AC IUVVAMENTA.

Prodest utraq; ad humida manantiaq; uulnera, atq; ad inueterata ulcera.

Radix

Radix in uino pota, auxiliatur morbo regio.

Itidem pota, medetur suspiriosis.

Verbena contusa atq; emplastri modo uulneribus imposita, ea cito exicat & sanat.

Succus eius in uino sumptus, tollit uenenum e corpore.

Vinum in quo radix & folia fuerint macerata, bibitum, medetur febre tertiana.

Si drachma foliorum uino indita per quatuor dies reponatur, & postea os inde colluatur, sanat ulcera oris.

Quicumq; laborat febre tertiana, sumat tres radices Verbenæ, totidemq; folia, eaque simul in uino per noctem macerata, febrem illam breui repellunt, si prius quàm frigus senserit agrotus, uinum illud biberit.

Ad eundem modum Quartana febre laborans accipiat iij. radices totidemq; folia.

Verbena in aqua decocta, mundificat feceminis uulua, mouetq; menstrua, decoctum illud si bibant.

Semen eius cum succo fœniculi temperatum, & oculis instillatum, eos clarificat.

Medetur Verbena iocineri, tumidoq; lieni, & uitiatu pulmonu.

B Cum radice contusa, & in potu sumpta, medetur calculo.

Idem præstat radix in puluerem redacta, & in uino pota.

Folia in aceto macerata atq; sacris ignibus imposita, refrigerant.

Ipsa tota herba, ut Dioscorides inquit, cum uino tonillarum crustas erumpit, & oris depascentia ulcera gargarissata compescit.

Fertur triclinijs inspersum Verbenacæ dilutum, lætiores conuuiuas facere.

Vulnera glutinat, & uetera ex melle ad cicatricem perducit.

Verbenacæ folijs decocta ad tertias, uel radix eius e mulso calido, calculos eijcit.

Ad calculos quidam Verbenacam, millefolium, betonicam equisportionibus pro singulari remedio bibere suadent.

Cum plantagine digitorum uitijs omnibus, & priuatim pterigijs medetur.

Comitiales ex uino pota sanat. Ex axungia trita pernionibus prodest. Clauos pedum extrahit ex uino.

Podagræ rubenti, hoc est calidæ, medetur illita, aut si pedes macerentur in eius decocto.

Fasciculo manus plenæ decocta in aqua ad dimidias, hydropticos sanat.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C REMEDIA VERBENACAE EX APVLEIO.

Ad strumas & parotidas.

Herba Verbenaca tusa & imposta, mirificè sanat.

Ad eos qui induratas uenas habent, & cibos
non recipiunt.

Herbæ Verbenacæ succus datur bibere, sed cocta postea misce-
tur cum uino & melle, & aqua, & statim sanat.

Ad hepatis dolorem.

Herba Verbenaca solsticio lecta, in puluerem redacta, robusto
dabis cochlearia quinq; ex uino quàm optimo cyathis tribus potui
sumpta, mirè proficere creditur. Caeteris pro cuiusq; uiribus sic
dabis.

Ad Calculosos.

Verbenacæ radix contusa ex mulso optimo, tepido data, incre-
dibiliter calculosis succurrit: nec solum ipsis calculosis, sed & quic-
quid esset, quod urinam impediret, celeriter reducet.

Ad capitis dolorem.

Herba Verbenacæ corona facta, & capiti imposta, dolorem ca-
pitis tollit.

Ad morsum rabidi canis.

D Herbam Verbenacam in uulnus adponito, tritici quoq; grana in-
tegra indita uulneri, donec humore remollita expleant: iam tumi-
das proiecto illas gallinæ, si non appetit, simili modo alia grana
conijcito, si sic edere coeperint, periculi sublatis signum erit.

Ad uulnera recentia.

Herba Verbenaca contrita cum butyro uulneri imponitur.

DE AQUA VERBENAE.

Verbena mas cum tota substantia, concisa circa festum S. Ioan-
nis destillationi adparatur.

Aqua Verbenæ mane ac uesperis singulis uicibus tribus uncis
per sex uel octo dies pota, discutit morbum regium, medetur uene-
no, Prodest contra tertianam & quartanam febrem, expellit lum-
bricos alui, quolibet matutino tempore à ieiuno sumpta.

Tali modo pota, facit ad angustum pectus, difficultatemq; spi-
randi, ad ulcera pulmonis & tabem, confortat iecur, bonum reddit
colorem.

Auxiliatur quoq; bibita doloribus stomachi, oppilationibus ie-
cinoris atq; liënis, doloribusq; lumborum & uesicæ.

Facit ad obstructionem intestinorum, stomachi atq; alui.

Expurgat

A

Expurgat renes atq; uesicam, calculumq; in eis comminuit.

Prodest contra pustulas interiores corporis, subuenit mingentibus sanguinem, & intestinorum torminibus.

Preciosa est aqua contra dolores & ictus capitis, sæpius capiti illita, & lineis pannis imposita, facit ad diuturnos morbos, quorum ignoratur causa.

Opitulatur contra omnem caliginem oculorum, eorumq; ulcera, confortat debilem uisum, reducit ei claritatem, quotidie semel atq; iterum oculis indita, uel circumlita.

Medetur ficis, doloribusq; stomachi, iecoris atq; lienis, inuncta atq; lintcolis imposita.

Prodest quoq; contra exulcerationem locorum muliebrum, si inde mane atq; uesperis abluantur, & linteolum in ea intinctum applicetur.

DE VERMICULARI.

NOMENCLATURÆ.

Αιζούν το μικρόν.

Vermicularis.
Aizoon minus,
Sedum minus.
Crassula minor.

Mauer Pfeffer.
Käzen treublin.
Blat löse.

ANNOTATIO IN VERMICVLAREM.

VERMICVLARIS uulgò dicitur, ut Hermolaus Barbarus indicat, Aizoon minus, sic autem dicta est à similitudine foliorum que rotunda sunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes. Chrysothales siue tritales uocatur à quibusdam, quia ter floreat. Nascitur autem in

tem in

DE HERBIS, CAETERISQVE

C tem in muris parietinisq; & tegulis. Fruticosa est à radice & sursum usq; ad cacumen, folijs angustis, succosis, radice inutili. Huius minoris Aizoi adhuc aliud genus est, folia minora & ramulos multos habens: quod si gustaueris calidissimum est, & linguam uehementer urit, ut Ruellius, & Antonius Musa testantur. Itaque falsò pro Aizoo, hoc sumi uidetur, quum uires habeat penitus oppositas. Latini illecebram uocant. Hermolaus andrachnen agriam appellat, id est portulacam syluestrem.

DESCRIPTIO.

Vermicularis est rotunda & crassa herba, in summo flores habens ad Valerianæ figuram, caulem habet crassum & rubrum, radicemq; nodosam. Hæc herba duorum generum est, Altera est maior, altera uerò minor, Maior folijs est lentis & pinguibus, & per ambitum hirsutis.

TEMPERAMENTVM.

Natura autem refrigerat, & maximè medetur ambustis. Habet eandem facultatem refrigerandi, quam habet Aizoon maius. Refrigerat in tertio gradu, & parum exiccat.

VIRES AC IUVVAMENTA.

D Succus huius herbæ ad multa conducibilis est, quæ inflammant, priuatim autem sanat morbum, qui infantibus ualde periculosus, adeo ut cutis sub axillis, & inter pedes atteratur, ad hoc folia contundi debent, oleoq; rosaceo, laridoq; ex maiale admisto, & deinde per linteolum exprimi, succusq; iste in uino albo bonoq; decoquendus erit, & admiscendus mastix, olibanū, singulorum drachmam: hoc pueris illitum, absq; dubio opem præstat.

Medetur herysipelati, ardentibus pustulis & ambustis imposita. Sedat podagram cum polygono imposita.

DE AQVA VERMICVLARIS.

Circa finem Maij destillationi adparatur.

Hæc aqua fortiter refrigerat omnia calida apostemata, & ulcera tam interiora quam exteriora corporis, madefactis linteolis imposita.

Aqua Vermicularis necat phagadænam, (quem uermen digiti, uulgo uocant,) & in quocunq; corporis loco fuerit, linteolis imposita.

Hæc aqua in potu non est sumenda, sed foris calidis tumoribus, & apostematibus cum stupa cannabina est imponenda, & est bonum repercussiuum.

A DE VETONICA SEV VERONICA.

NOMENCLATURAE.

Vetonica.
Herba tunici.
Veronica.

Ehren preis.
Seydnisch wunt kraut.
Gründt heyl.

B ANNOTATIO IN VETONICAM.

VERONICA vulgò ab Herbarijs dicitur, herba quæ passim in syluis sub quercubus crescit, & fermè Chamedryos formam representat. Hieronymus Bock putat quòd propriè Vetonica dici debeat, quia ferè Betonicæ naturam atq; uirtutem obtineat, scribitq; eam apud Dioscoridem esse Teucrion, & profectò meo iudicio, rectè diuinavit, nam descriptio & uires maximè quadrant, easdem enim uires quas Recentiores tribuunt Veronicæ, Dioscorides etiam Teucrion tribuit. Nobilis Herbarius Hieronymus Brunsvicensis scribit, hanc herbam Veronicam dici, à quodam rege Gallorum, qui eius succo à lepra fuit sanatus. Nonnulli Doctores medici eam herbam Tunici appellarunt, quum uerum eius nomen apud Dioscoridem aliosq; antiquos medicos inuenire non potuerint. A Germanis Ehren preis dicitur, quòd ob eius præstantiam & uirtutem, in summo honore habenda sit. Gründt heyl quoq; uocatur, quia recentia sanat uulnera.

DESCRIPTIO.

Veronica tenera est herba, nascens locis incultis. Est herba admodum nobilis, atq; ad multas res conducibilis, fortiter restituit iecur putrefactum: reddit alacres, audaces, beneuolos, animosos & securos.

DE HERBIS, CAETERISQVE
VIRES AC IUVAMENTA.

C

Magnam habet uirtutem sanandi recentia atq; antiqua ulcera, si liquor expressus imponatur.

Veronica per unam noctem atque diem in uino macerata, atque ita distillata, ut Hieronymus Bock testatur, praesentaneum & probatum est remedium contra uenenosas & pestilentiales febres, si inde tres uel quatuor unciae cum modico Theriacae temperatae bibantur, & deinde aegrotus stragulis bene opertus quiescat, tum uenenum e corde pellitur, & sudando euacuatur.

Si cum uino decoctum inde fiat, idem praestat, estq; preciosa herba ad uitiatum lienem, qui ex ea minuitur & cohibetur, si per aliquot ex ordine dies inde bibatur.

Herba ipsa cum aceto contusa, uel elixa & aliquot diebus indurata lieni imposita, dissoluit duriciem, & diminuit.

Succus per se uel cum alumine temperatus, impetiginem, & aliam quancunq; scabiem curat.

Non solum hominibus haec herba medetur, sed etiam pecoribus, ad multos affectus tam interiores quam exteriores conducens.

DE AQVA VERONICAE.

D Circa principium Iunij herba ipsa cum tota substantia ad distillationem apparatus, uerum melius est, ut prius per unam noctem & diem in uino maceretur, ac deinde in Balneo Mariae distilletur, tum decem annos durabit.

Haec aqua duabus uncijs mane a ieiuno sumpta: uel si spongia in ea intincta in pastillo, hoc est sphaerula ex odoribus confecta gestetur, & naribus saepius admouetur, a peste praeseruat.

Manus quoq; & caput, frons ac tempora inde illinuntur: prodest contra quemuis malum odorem.

Qui peste corripitur, prius incidat uenam, deinde accipiat Sesquiunciam huius herbae in puluerem contrita, & cum tribus uncijs huius aquae temperatam bibat, & deinde sudet, tum curatur.

Ad recentia uulnera, per diem bis ex hac aqua bibes, & singulis uicibus ad iij. uncias, tum ex uulneribus instar olei sudando emanat. uulnera etiam hac aqua mane ac uesperis sunt abluenda, praeterea linteolis est imponenda, ita mirum in modum uulnera & mala ulcera curat.

Vncia uitrioli in puluerem contrita & in una libra huius aquae liquata, pellit impetiginem, uiriliginem, & unam quamuis malignam scabiem & cutis defoedationem ex uitiosis humoribus procreatam, Quo haec aqua fuerit antiquior, eo melior est.

Linteolis aranearum ictibus uel uenenatorum moribus imposita, uel illita, sanat & tumorem repellit.

Bibita

A Bibita atq; gargariffata mane ac uesperī singulis uicibus circiter tres uncias, statim tumorem gutturis pellit.

Aluminis semi libra in libra aquæ, huius herbæ resoluta, & calefacta, pellit tineas è panno inde madefacto & loto.

Mane atq; uesperī singulis uicibus duabus uncijis pota, absument & purificat malum sanguinem, facit ad uagantem calorem, aperit meatus per sex hebdomadas matutinis temporibus singulis uicibus iij. uncijis pota, emacrat hominem, corroborat iecur, & absument su perfluos malos humores. Mane ac uesperī singulis uicibus duabus uncijis pota, pellit uertiginem capitis.

Ita sumpta & capiti illita præcipuè prodest ad memoriam confortandam, ad caput & cerebrum corroborandum, inducit lingue facilitatem, sanguinemq; purificat.

Tribus uncijis à ieiuno sumpta cum temperata fuerit cum drachma pulueris facti ex interiore cortice plantæ quæ uocatur Chamæpithys, expurgat thoracem, & facit reijcere sputum.

Aqua Veronicæ mane ac uesperī sumpta, maximè auxiliatur pulmoni & iecinori, si intrinsecus putrescant, & usq; ad guttur ascendant, etiamsi putrefacta fuerint usq; ad auellanæ magnitudinem, tamen iterum sanitati restituuntur.

B Eadem cum puluere ex herba ipsa contrita in potu sumpta, discutit fellis suffusionem, leniter cit urinam, foeminas præpingues atq; steriles reddit macras atq; foecundas.

Quatuor uncijis pota, pro necessitate elicit sudorem.

DE VIBICE.

NOMENCLATURÆ.

^{Βιβυδα.}
Betula. Vibex.

Birckbaum. Birck.

ANNOTATIO IN VIBICEM.

VIBEX uulgò dicitur arbor quam Plinius alijque Latini autores Betulam appellant. A Græcis Semyda dicitur, ut Ruellius scribit. Est autem folio fagino, præterquam paulo angustius est, trunco enodi, cortice uersicolore, materie leui atque candidissima, uirgultorum eximia tenuitate. Cortex ignem facillimè concipit; ideo rura lucernarum uice succedunt, reddit fragrans pingue quoddam & oleosum. Hæc ut olim Romanorum magistratum fascibus minax, sic & hodie uirgeis pedagogorum sceptris pueros terret.

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Betula foris candido est cortice, nullumq; producit fructum, habet autem multa uirgulta atq; ramos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccatur in tertio ordine,

VIRES AC IUVAMENTA.

Folia eius in aqua decocta exiccant manantia ulcera, si inde lauentur. Si pedes manantes subfumigentur ex cortice eius combusto, ualde desiccantur. Cortex Betulae in puluerem contritus, & putridis uulneribus inspersus, erodit gangraenam. Suffitus ex cortice eius factus, pellit malum & pestilentem aërem.

DE AQUA EX FOLIIS BETVLAE DISTILLATA.

Folia eius nuperrimè nata, concisa atq; contusa in medio Maij distillantur.

Ea aqua mane atq; uesperis singulis uicibus pondere iij. unciarum pota, facit ad lithiasim lumborum. Prodest ad refrigerandum calida ulcera, & praesertim quae in membro uirili fuerint, si linteolis imponatur.

DE AQUA EX SVCCO EIVS DISTILLATA.

D Succus hoc modo colligendus est: In maio cauum in Betula terabrato, & subter ponito uitreum uasculum, tum liquor inde extillat, quem in Balneo Mariae distillato.

Ea aqua prodest ad omnia uulnera si inde lauentur, sanat atq; exiccatur aperta ulcera, si linteolis imponatur.

DE VINCA PERVINCA.

NOMENCLATVRAE.

Χαμαϊδ' ἀφρα.
Αλεξάνδρεια.
Δαφνίτις.

Chamaedaphne.

Alexandria.

Laureola.

Vinca peruinca.

Daphnitis.

Ingrien.

Singrain.

Berwincken.

ANNO.

ANNOTATIO IN VINCAM PERVINCAM.

A VINCA peruinca ab Herbarijs Latine dicitur herba quę apud Dioscoridem Chamędaphne appellatur, ut ferę maior pars medicorum testatur. Magna uerò hic inter medicos exorta est contentio, propterea quòd Chamędaphne, ut Hermolaus indicat, longe diuersa est ab ea quę Vinca peruinca dicitur, quod in cubitalem assurgit altitudinem, ut Dioscor. tradit, ut Plinius ipse confirmat, acinis rubris, qui folijs promiscui pendent. Vinca uerò peruinca topiaria est herba, uirens in modum lineę, folijs geniculatim circumdata: ueteribus inopiam florum supplere solita, quę non attollitur, sed humi serpit, & se in modum funiculi porrigit, uicina quęque uinciens, unde nomen, flore in purpuram cęruleo. Sed ad tollendam eam controuersiam & ambiguitatem, sciendum est utranquę dici Chamędaphnen, sed non idem esse genus, quum alioqui & medicinę prorsus uariant, ut Hermolaus Barbarus, & Ottho Brunfelsius tradunt. Olim defunctę uirgines ad sepulturam peruinca coronatę efferebantur. Potest hæc herba omnem hyemis iniuriam tolerare, quo tempore & perpetuò uirere conspicitur, unde à Germanis *Ingrün* appellata est.

DESCRIPTIO.

B Vinca peruinca tam hyeme quàm æstate uiret, folia instar buxi habens, nascitur locis opacis, in hortis & prope muros. Colligi autem debet à xv. die Augusti usquę ad viij. diem Septembris, & sicari in aere.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atquę desiccatur in tertio gradu.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Virtutem habet expellendi malos humores ex frigida intemperie prouenientes, si in uino cocta bibatur.

Vinca peruinca siccata atquę in puluerem redacta, si pondere unius drachmę in uino sumatur, per aliquot ex ordine dies, aquam intercutem per urinam educit.

Ardente cinere obruta, & deinde uino conspersa, atque tumori imposita, ipsum exiccat.

Succus eius auribus instillatus, exiccat ulcera, atquę dolorem mitigat.

Linteolum in succo eius madefactum atquę impositum, calefacit frigidum stomachum atquę locos muliebres. pessus in eodem succo intinctus atquę mulierum pudendis subditus, prouocat menstrua.

Herba ipsa in uino decocta & pota, sedat tormina intestinorum, euacuat omnes uiscosos humores ex iccore atque uesica, expurgat renes.

C Si quis habuerit uinum turbidum, quodq; colorem amisit, acci-
piat tantum huius herbæ, quantum pro quantitate & copia uini
sufficit, & uasi indat, & deinde ipsum uas operiat usq; ad quatuor-
decim dies, tunc illud uinum breui fit purum atq; clarum, recupe-
ratq; suum colorem: melius tamen est, ut uinum prius in aliud uas
diffundatur. Hoc ipsa experientia comprobatum ste, ut scribit Hie-
ronymus Bock.

DE AQUA VINCAE PERVINCAE.

Optimum tempus distillationis eius est, circa finem Maij.

Hæc aqua mane atq; uesperi singulis uicibus, pondere trium un-
ciarum sumpta, conducit locis muliebribus refrigeratis, medeturq;
illis qui frigidum habent stomachum: idem præstat, si linteolis im-
ponatur.

DE VIOLA.

NOMENCLATURÆ.

ἰὸν μελαν-
δασιπὸδ' ἰὸν.

Viola.

Viola nigra.

Viola purpurea.

Muraria Viola.

Diolen.

ANNOTATIO IN VIOLAM.

VIOLA nota uulgò, & ubiq; inuentu facilis, ad murorum
enim radices & umbrosis locis frequens, & speciosa na-
scitur, prima aut cū primis, aduentum ueris mortalibus
nuncians. Violam aut dictam Ion Græci putant, quòd
cum Io ni uaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo
bouis eius fuderit. Latini quoq; Violam quasi uitulam mutatione
Græca uideri possunt appellasse. Græci duo nomina habent qui-
bus Violam significant, ἰὸν unum est, quo omnes Violas intelligunt,
Aliud est, λευκὸ ἰὸν, quo proprie albæ Violæ significantur: id enim
Græca dictio sonare uidetur, sed tamen ad alias Violas etiam refer-
tur. Quatuor uiolarum sunt species, ut Dioscorides indicat, Est e-
nim Viola alba, lutea, cœrulea, & purpurea, quòd purpureo colore
adeo tincta sit, ut nigrescere uideatur. Hæc vulgaris est Viola, & à
Germanis Braun/oder Purpur Diolen dicitur. Alij Violam Mar-
tiam eam appellant. A Dioscoride quoq; Muraria Viola dicitur,
Violaria à Varrone dicuntur, loca uiolis & floribus consita.

DESCRIPTIO.

A Viola est parua ac orbiculata coma, in cacumine florem habens purpureum, Radicem autem sub terra habet numerosam: quando autem deflorere incipit, acquirit iuxta radicem semen candidum ac granulofum.

TEMPERAMENTVM.

Violæ frigidae sunt in primo gradu, & humidæ in fine secundi.

Colligi debent Violæ in Martio, & sicari in aëre. Sunt autem trium generum: candidæ, nigrae, & luteæ, quæ easdem in medicina uires obtinent.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Flores inflationem stomachi tollunt.

Decoctum ex floribus utiliter gargariffatur contra anginam.

Succus ex herba, pellit omnem tumorem ex calida causa exortum. Semen uiolarum pondere duarum drachmarum in uino sumptum, menses mulierum trahit.

Radix in uino elixa, a lieni inflato imposita, repellit tumorem, & ipsum desiccatur.

Tali modo & podagræ medetur, emplastri modo imposita.

B Albæ Violæ decoctæ, ac uentri foeminarum impositæ, foetum mortuum extrahunt, uuluae tumores sedant. Si ab inferiori parte fomentum inde fiat, mundificant uuluam, mouentq; menstrua.

Violæ dolores capitis ex calida intemperie prouenientes sedant, conciliant somnum, leniunt pectus & guttur, conferunt uuluae & anginæ. Syrupus autem uiolarum præcipuè hæc præstat.

Crapulam & grauedines capitis impositis coronis, olfactuue discutunt. Radices cum aceto elixæ & potæ, tum etiam illitæ lienem reprimunt, & podagricos iuuant. Herba ipsa cum radice in aqua contusa, medetur tuffientibus pueris.

Oleum Violarum ad multa est salutare. In primis autem auribus instillatum, affectus earum discutit, tollit quoq; capitis dolorem, si illinatur. Idem uentri illitum, pellit lumbricos, si semen lumbricorum admistum fuerit. Syrupus Violarum hoc modo conficitur: Accipe tres manipulos florum uiolarum, eosq; in aqua decoctos, atque percolatos saccharo edulcato, Talis Syrupus prodest contra febriles calores, subducit aluum, medetur calido iecinori.

Violæ aluum leniunt, educunt Choleram, conferunt inflammationibus, sedant sitim, dissipant icteritiam, uarijs modis usurpatae.

Aiunt Violam purpuream anginis & comitialibus auxiliari, maxime pueris in aqua potam.

DE AQUA VIOLARVM.

Violæ cœruleæ uel purpureæ in Balneo Mariæ distillantur in Martio.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Aqua uiolearum in potu sumpta, uel si potus ex ea misceatur, facit ad calorem pestis, emollit ac lenit aluum, refrigerat cor atque iecur, sedat sitim, prodest estuanti stomacho, facit bibita ad calidam & siccam tussim.

Eadem pota mundificat locos muliebres, & rumpit ulcera eorundem, sedat dolorem lienis, facit ad puncturam cordis, & febres ardentes aliosq; calores malos, necat lumbricos uentris. Sanat pulmonarios qui Phthisi laborant si bibatur. Medetur morbo comitiali, & praecipue in pueris. Prodest pectori & suspiriosis, corroborat aluum atq; intestina, expurgat renes, tollit alui tormina.

Bibita ab illo cui cranium ita est contusum ut obmutescat, is loquelam recuperat. Medetur podagræ, tollit dolorem oculorum, & restringit fluxum eorum ex calida causa prouenientem, linteolis applicata & circumlita. Capiti illita Phreneticis medetur, & illis qui mentis impotes facti sunt ex nimio foetore.

Curat eadem rimas sedis, & discutit ficus. Pellit susurrum & tintinum aurium, instillata uel superimposita, uel si ex ea aures lauentur.

Restituit uisum, oculis indita.

Prodest contra malas & putridas gingiuas, & dolorem dentium, ore inde colluto.

D Facit ad omnes calores, tam interiores quam exteriores in quacumq; parte corporis fuerint, linteolis imposita, ipsos enim refrigerat & extinguit.

DE VITE.

NOMENCLATURAE,

Αμπέλινος

Vitis.

Vitis uinifera.

Weinreb.

Weinstock.

ANNO.

ANNOTATIO IN VITEM.

A **VITIS** à uino dicta est, quòd ferat uinum, uel ut Varro inquit, Vitis, eo quòd inuitet ad uuas percipiendas, dicta primò uide-
tur. Vitem Græci ampelon œnophoron, id est uitem uiniferam ap-
pellant. Nascitur autem, ut Plinius inquit, passim, & in alto propin-
qua litori. Durare Vitem ad infinitum restibili fœcunditate perhi-
bent, culturæ quodam genere. Vites magnitudine inter arbores nu-
merantur. Siquidem in magnam altitudinem exeunt, ita ut sæpe
domorum tecta scandant, nec est ligno ulli æternior natura: nimis
propemodū luxuriarent, nisi tonsura annua coërcerentur, qua uis
earum omnis euocatur in palmites, deprimiturq; in propagines,
succum tantum gratia pluribus modis ad soli ingenia calique mores.
Vitis pergulana Columellæ dicitur, quæ in hortis feritur magis ad
uoluptatem, quàm ad prouentum, & in pergulas, siue rectas siue ca-
merarias attollitur, ut eas uestiat: adiuta tamen pedamentis salig-
nis inornatis, & topiario interdum opere fabrefactis, umbrosâ
opercula subdialibus ambulationibus præbet. Vitis genera perfe-
qui superuacuum est, quoniam totidem adfirmantur esse quot agri,
ut Plinius inquit. Est & syluestris uitis, quæ labrusca à Latinis dici-
tur. Vitium genera, ut Theophrastus inquit, magnitudine, colore,
saporibus, acinifq; multiplicantur & differunt, Nam purpureo ni-
B tent colore, fulgent roseo, nitentq; uiridi candidæ, nigræq; sed uul-
gares. Tument mammarum modo Bumasti. Quædam prælongis
dactyli porriguntur acinis.

DESCRIPTIO.

Vitis satiuâ duorum generum est, Altera enim est candida, alte-
ra uerò nigra uel rubra. Syluestris longo est stipite & lignoso ac
acuto, fructū racemosum habet, qui maturescens rubro est colore,

TEMPERAMENTVM.

Folia uitis refrigerandi & astringendi uim habent, ut testatur
Dioscorides.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix uitis decocta & cum semine uiciæ, & fœnogræci permixta,
mundificat impuram & lepra infectam cutem, si inde abluatur.

Accipe foliorum Vitis, ebuli, atq; mellis æquale pondus, quibus
simul permixtis, & in mortario contulis, deinde succum per linteum
exprime, quo si oculos inungas, eos exiccat, ac uisum emendat.

Obmutescens sumat succum foliorum uitis atq; bono aceto in-
dat, si inde biberit loquelam recuperat.

In difficultate partus. Mulier accipiet folia Vitis eaq; contunder,
succumq; inde exprimet ac bibet. Vel folia ipsa in uino decoquat,
quod in potu sumptum facilitatem pariendi inducit.

Radix

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Radix in uino cocta atq; calidis apostematibus imposita, ea mollit, pusq; ipsum educit.

Ex cinere uitis si fiat lixuium corpusq; ex eo lauetur, nitidam ac puram reddit cutem, ulceraq; discutit, hominemq; praeseruat à maligna scabie.

Lachrima uitium tollit rubras corporis maculas, faciei inducit bonum colorem, si nouem ex ordine dies inde abluatur.

Eadem tollit uerrucas, si aqua illa quæ super folijs quercium continetur admixta fuerit, sæpiusq; inde lauentur.

Vitium lachrima cum uino sumpta, calculos pellit, uisum acuit, oculorum lippitudinem tollit, uenenatorum morsibus subuenit, uenereq; siccat. Glabrescunt quæ continue addito oleo ea inunguntur, praestaturq; id praecipue qui ex palmitibus exudat, aquosus humor.

Succus ex folijs candidæ uitis, exulceratis intestinis succurrit, in potu sumptus uel foris aluo illitus. Prodest quoq; sanguinem excrementibus.

Cinis uitis cum aceto temperatus & mariscis impositus, eas cito sanat. Idem cum oleo rosaceo atq; oleo rutæ, & aceto permixta, medetur calidis apostematibus, dysenteria, atq; lieni, si imponatur.

D Succus qui ex uuis immaturis & acerbis exprimitur multas uires obtinet. Is hoc modo conficitur: Vuas acerbæ per tres uel quatuor dies in solato ut marcescant, deinde uinum inde exprimito, illudq; linteolo opertum reseruato: uocatur autem à medicis quibusdam Agresta, Dioscorides lib. 5. cap. 5. id uocat *Omphacion*.

Virtus eius uini est natura adstringere & corroborare, & potissimum corroborat stomachum, conducitq; his qui male concoquunt.

Hoc uinum inueteratum efficacius quam recens est, facit ciborum appetentiam, praecipueq; salubre est Diarrhoea alijsq; alui fluctationibus laborantibus.

Vinum ex candidis uitibus calefacit in secundo ordine: quod autem multum inueterauit, calefacit in tertio ordine. Mustum autem ex hisdem uitibus in primo ordine calefacit.

Album uinum inueteratum tenue est, bonum creat sanguinem, cietq; urinam. Verum si nimium bibatur, debilitat caput, nocetque stomacho.

Hoc uinum moderate sumptum tam à iunioribus quam adultis multis uiribus pollet, confortat enim naturam hominis atq; totum corpus, concoctionemq; adiuuat, & cerebrum confortat, sensusq; bonos reddit.

Rubrum uinum natura adstringit, & praecipue quod nigricans est. Tale autem uinum crassos procreat humores, stomachoque
magis

A magis noxium est, si nimium sumatur, quàm album. Contra dysenteriam aliosq; alui fluxus sumi potest, ea de causa, quia fluxum cohibet atq; sistit. Nihil melius ad confortandum vires corporis, quàm bonum & natiuū uinum, quod tenue, purum atq; uetus est, quodq; salubri tempore natum est.

DE AQVA VITIS.

Colligitur ea aqua in uitreo uasculo, circa principium Aprilis, quando uites putantur, & destillatur in Balneo Mariæ, ac deinde per 40. dies insolatur.

Ea aqua bibita, atq; uinum si inde misceatur, mentem atq; sensus exacuit.

Prodest contra quamuis scabiem, si inde lauetur, puram nitidam que reddit faciem, pustulas, lentiginēsq; faciei discutit.

Verrucas atq; clauos repellit.

Facit ad impetigines, uitiliges, & herysipelata, si ex ea abluantur, & per diem bis ac ter linteolis imponatur.

DE AQVA FOLIORVM VITIS.

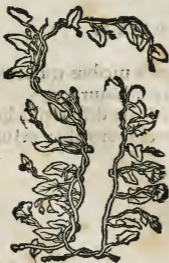
Folia ex optimis uitibus, quæ in locis editis atq; apricis nascuntur, oportuno tempore circa exitum Maij distillantur.

Hæc aqua oculis manantibus indita, eos exiccat, clarificatq; uisum.

B Sanguinem excreantibus medetur bibita, facit ad ulcera intestinorum, sistitq; calidam alui fluxionem.

Eadem per diem ter sumpta, & singulis uicibus pondere trium unciarum, pellit calculum, succurrit prægnantium fastidijs, & absurdis rerum in cibo earum appetitibus, ne foetui nocumentum inferant.

DE VOLVBILI.

NOMENCLATVRÆ.

Κινναμπιλος.

Volubilis.

Conuoluulus.

Cymbalaris.

Campanella.

Winde.

Windentraut.

Weiß glocken.

ANNO;

DE HERBIS, CAETERISQVE
ANNOTATIO IN VOLVBILEM.

C VOLVBILIS ab omnibus officinis & Herbarijs dici coepta, ea herba à Latinis Conuoluulus, & à Græcis Cyssampelos dicitur, id est Hedera uitalis, eo quòd uitibus adhæreat, quemadmodum Hedera reliquis arboribus. Volubilis autem dicitur, ut Ruelius testatur, quòd crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet. Eius flos rudioris Liliij figuram præbet, ob id liliastrum quoque nomen habet. A uulgo quoq; Campanella uocatur, quòd flos cymbalorum effigiem imitetur. Semen ei nigrum, triangulum in folliculis acinorum specie, qui numero tres habentur, conuoluuli maioris nomine. Herba autem lacte plurimo manat, & aluum cit, haud aliter quàm Scammonia.

DESCRIPTIO.

Volubilis duplex est, gaudet prope sepes nasci, flores gerit candidos ad campanæ formam. Altera per terram se propagat, habens campanulas candidas atq; rubras. Caulis eius lacteum liquorem præbet. Est & aliud genus Volubilis, quod ab una parte hirsutum est instar Gossipij, flores habens ad Cucumeris formam.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Succus huius herbae permixtus cum Eruca, si cicatrices inde inungantur, reddit cutem æqualem.

D Quicumq; ex longo itinere in corpore læditur, illinat succum ex floribus contusis expressum, & curabitur.

Ex hisce herbis nemo medicinam intrò sumat, nisi certò sciat, eas alijs rebus esse permixtas, nam omnes herbae lactariæ uenenosæ sunt, atq; cum periculo sumuntur.

Discutiendi uim possidet, unde & urinam mouet, & flatu in corpore dissipat & pellit.

Aperit oppilationem iocineris atq; lienis, Salubris est cõtra morbum regium.

DE AQVA VOLVBILIS.

Distillatio eius fieri solet in Maio.

Aqua Volubilis mane ac uesperis singulis uicibus tribus uel quatuor uncijs pota, aduersus stranguriam auxiliatur.

Flores eius plene maturi in Balneo Mariæ destillari debent.

Hæc aqua medetur multis affectibus corporis, illita uel lintecolis imposita.

DE VRTICA.

NOMEN

A

NOMENCLATURAE.

Ακαλύφη κνίδη.

Vrtica.

Nesselen.

Heyter Nesseln.

B

ANNOTATIO IN VRTICAM.

VRTICA vulgaris & notissima est herba qua nihil inuisius uel abiectius nascitur, medetur tamen ea multis in humano corpore morbis, plurimisq; scetet remedijs. Antiqui etiam ea in cibo usi sunt, quibus iucundum erat ocio se & Vrtica recreare, ut Verg. Marcellus testatur. Nomen autem Vrticæ inditum ab urendo, quòd eius folia tacta accerrimè urant. Mirum est, inquit Plinius, sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam noxiam, & tactu tantum leui, pruritus pustulasq; confestim adusto similes existere. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi solibus roborata: incipiens quidem ipsa nasci uere. Græciam Acalyphen uocarunt. Alij uerò cniden, Vrticarum plutes differentia, ut Plinius scribit. Syluestris, quam foeminam uocant, mitior. Et in syluestri, quæ dicitur Cania, acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folijs. Quæ uerò etiam odorem fundit Herculeana uocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Inter Vrticas quarum folia tacta adurunt, una est, quæ radice, caule, & folijs, minor est alijs, & acrius urit, hanc Germani Heyter nessel appellant, ea ubiq; circa sepes, coemiteria, & ædificia nascitur.

Ec

DE HERBIS, CAETERISQVE

DESCRIPTIO.

C Vrtica nascitur ad duorum cubitorum altitudinem, colore her-
baceo, caule purpureo, & in aliquibus candido, radice dura, fruti-
cosa, atq; sublutea.

TEMPERAMENTVM.

Vrticæ atq; semen earum calefaciunt in principio primi gradus,
& desiccant in secundo.

Calidæ sunt & siccæ Vrticæ, in tertio gradu secundū Serapionē.

Vrticæ & fructus & folia tenuem habent substantiam, citraq; ro-
sionem siccant, tumores discutiunt, abstergunt, uentrem subdu-
cunt, mediocriter flatulenta, quare etiam ad uenerem incitant, ut te-
statur Ægineta.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Semen non intantum exicat ut herba.

Vrticæ folia atq; semen in medicina usurpantur, & habent natu-
ram penetrandi & discutiendi humores in corpore hominis, & in
primis per sudorem.

Semen Vrticæ contritum & in uino potum, præcipuè medetur
calculo lumborum.

Vrtica decocta, cuteq; inde lota, sanat malam scabiem.

Eadem decocta atq; contusa, aluum emollit imposita:

Semen contusum & melle permixtum, & ita sumptū cum uino,

D sedat antiquam tussim, & expurgat pectus. Folia eius contusa atq;
sale addito, rabidi canis moribus imposita, remedium adferunt.

Eodem modo inueteratis & putridis ulceribus, emplastri modo
imposita, mundificant, & erodunt gangrænam. Iidem & qualuis
strumas & tubera, tumoresq; frigidos dissipant. Idem præstat &
semen, quod uulneribus inspersum, ea renouat.

Folia pudendis foeminarum imposita, restitunt procidentem
uuluum. Semen cum melle sumptum, medetur orthopnææ, & la-
teris & pulmonum inflammationibus prodest. Messibus autem se-
men colligi oportet.

Folia mulierum menses euocant, si decocta atq; cum myrrha tem-
perata, uentri earum imponantur.

Oleum Vrticæ emollit aluum, & expellit crassos humores.

Semen in puluerem contritū, & cancro inspersum, ipsum curat.

Vrtica in uino decocta & bibita, reddit facilem anhelitum, pellit
antiquam tussim, & medetur pulmone refrigerato.

Semen potum ex passo, Venerem stimulat, uuluum aperit.

Inflammatione turgentem uuam, gargarissatus succus reprimi-

Vrtica cum oleo oliuarum elixa, prouocat sudorem, cute ex ea
illita. Radix eius cum forti uino cocta atq; lieni emplastri modo
imposita, pellit inde tumorem.

Talimo.

- A** : Tali modo podagræ illita, ei adiumentum adfert.
 Oleum Vrticæ auribus instillatum, tollit tumorem, exiccat manantia ulcera.
 Est alia species Vrticæ, quæ à Germanis uocatur *Heytter nessel*, ea natura est multo calidior alia.
 Qui Apoplexiam timet, aut ei morbo obnoxius est, hanc Vrticam in uino decoquat, illudq; sæpius bibat, ita opem præstabit.
 Eiusdem Vrticæ semen cum melle decoctum & potum, & coxis illitum, morbum coxarum sanat.
 Talis potio pellit frigus ac tussim, ita sumpta ac illita, medetur quoq; pulmonibus, tollit tumorem corporis.
 Folia eius cum sale bene contusa ac imposita, mala sanant ulcera, purgant quoq; putrida uulnera.
 Eadem folia in oleo decocta, sanant morsum rabidi canis.
 Qui ob humidum cerebrum infestatur destillationibus, bibat semen eius in bono uino elixum, ac capiti frontiq; illinat.
 Qui surdaster est, radicem eius in aqua uel uino coctam bibat, ea opitulatur.
 Eadem Vrtica cum sale & uitellis ouorum contusa, & permixta cum gallinaceo adipe, cuteq; in sudatorio, bis aut ter inde illita, pellit prurientem scabiem.
- B** : Succus eius naribus inditus, statim elicit sanguinem, si autem eodem succo frontem inungas, sanguinem sistit.
 Hæc Vrtica cum aceto & sale elixa & sumpta, expurgat crassos humores stomachi, necat uentris lumbricos.
 Eadem in oleo oliuarum frixa, pellit tumorem pedum, si inde inungantur. Ex Vrtica acriter adustis, oleum oliuarum, aut oleum rosaceum illinitur, tum pustulæ pereunt.
 Si quadrupedes inritum non admittunt, Vrtica naturalia earum fricanda esse demonstrant.
 Condidit laudes Vrticæ Phanius physicus, utilissimam cibis coctam conditamue professus arteriæ, tussi, uentris destillationi, stomacho, panis, parotidi, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchis ciere aluum, cum ptisana pectus purgare, mulierumq; menses: cum sale ulcera quæ serpunt prohibere.
 Articularijs morbis & podagris plurimi cum oleo uetere imponunt.

DE AQUA VRTICAE.

Folia atq; flores decerpti, circa 13. diē Iulij destillationi adaptantur.
 Aqua Vrticæ mane, meridie, atq; uesperis singulis uicibus ad tres uncias pota, prodest contra colicam & tormina intestinorum, pellit calculum & affectus renum, ex frigore procreatos.

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Facit bibita ad ueterem tussim, orthopneam, & animi defectum ex frigida temperie prouenientem, medetur pulmoni refrigerato. Auxiliatur contra lumbricos, & omnes flatu uentris.

Conducit sordidis & impuris uulneribus, & ulceribus manantibus si inde lauentur, uel linteola in ea madefacta imponantur.

Ad morsum canis aqua ex rubra Vrtica, ualde salutaris est linteolis imposita.

DE AQUA EX RADICIBVS VRTICAE
distillata.

Radices Vrticæ purè lotæ & concisæ in diebus canicularibus tantum destillantur.

Ea aqua mane ac uesperis singulis uicibus duabus aut tribus unctis pota, subuenit contra inueteratam & frigidam colicam, sedat antiquam tussim, rumpit apostemata pulmonis.

Pota ac membris illita, pellit Apoplexiam & paralytim, conducit uulnæ, ciet aluum, sanat affectus pulmonum, accommodata est pectori. Dolorem stomachi bibita discutit, trahit mulierum menses, expellit foetum mortuum.

Eadem curat malignos affectus cancri & fistulæ linteolis imposita, uel si ex ea lauentur.

Medetur podagræ & tumori pedum linteolis imposita.

Sanat Polypum narium ex ea lotum, restringit sanguinem narium, linteolis fronti applicata,

D

DE VRTICA MORTVA,

NOMENCLATVRÆ,

γελιόψα.

Vrtica mortua,

Lanium.

Vrtica iners.

Vrtica labeo;

Todt Nesseln.

Daub Nesseln.

ANNO.

ANNOTATIO IN VRTICAM.

A **V**RTICA mortua est quam Hermolaus Barbarus ex Plinio Lami-
mum uel Anomon uocat. Est autem inter Vrticas mitissima
& folijs nõ mordentibus, unde à quibusdam uocatur Vrtica iners.
Brunsfelsius & Hieronymus Bock uolunt Vrticas non urentes, &
innoxias, ut Barocum, quæ Germanice *Behnsaugen* dicitur, & Vr-
ticam mortuam, per Galiopsim Dioscoridis comprehendi. Vrticæ
mortuæ ferè easdem habent facultates cum urentibus urticis, sed ad
strumas aliâq; tubera discutienda efficaciores sunt alijs, ut Hierony-
mus Bock testatur.

DESCRIPTIO.

Vrticæ mortuæ alijs urticis figura similes sunt, sed non urunt,
quædam ex ijs floribus sunt luteis, quædam rubicundis, nonnullæ
candidis. Hæ non adeo calefaciunt & desiccant.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Vrtica mortua lixiuio imposita, flauos reddit capillos capite inde-
loto. Radix eius in uino cocta, pellit calculum lumborum, uino
illo bibito. Contra calculum uesicæ, semen prioris efficacius est.

Habet ferè easdem uirtutes quas Aristolochia longa.

B Ad sordida uulnera, Accipe pulueris Vrticæ mortuæ & Aristo-
lochicæ æquale pondus, tertiamq; partem uiridis æris, hæc simul
cum succo Saniculæ, & oleo oliuarum ad emplastri modum permi-
sce, illud sanat inueterata ulcera, sed ad recentia uulnera unguen-
tum album sumere oportet.

Dioscorides de Galiopsi scribit. Est uis & natura folijs, succo,
cauli & semini disijciendi durities, carcinomata, abscessus post au-
res quos parotidas uocant, & furunculos: oportetq; ex aceto bis
per diem tepida, emplastri modo imponere. Fouentur & decocto
eius utiliter. Faciunt ad ea quæ pascendo serpunt, gangrenas & exe-
dentia, cum sale emplastri modo imposita.

DE AQUA VRTICAE MORTVAE.

Hanc destillare oportet in Iunio: Certò prodest contra serpen-
tem phagedenam, mane ac uesperis ex ea, si lauetur & illinatur, & lin-
teolis si imponatur. Sanat locum scabiosum in corpore hominis, si
inde lauetur & illinatur. Mane ac uesperis singulis uicibus duabus
aut tribus uncijs pota, medetur albis menstruis foeminarum.

DE VSNEA.

NOMENCLATVRAE.

Ερύουρ
Vfnea. Muscus arboris.
Mos. Myes.

Ec iij

DE HERBIS, CAETERISQVE

ANNOTATIO IN VSNEAM.

C VSNEA à recentioribus uulgò dicitur, quam Dioscorides muscum appellat. A Græcis autem *ερώς* dicitur. Est autem nihil aliud muscus, ut Ruellius docet, quam cani arborum uilli, quales in senescente quercu maximè uidemus, sed odore præstantes. Prima laus candidissimis atq; altissimis, secunda rutulis, nulla nigris. In infulis petrisq; nati damnantur, omnesq; quibus palmarum, atq; non suus odor inest. Dioscorides in arboribus, cedro, quercu, populo, muscum inueniri tradit.

DESCRIPTIO.

Muscus multorum est generum, quidam enim nascitur in arboribus odoriferis, ut in malis granatis, quidam in quercubus uel alijs arboribus. Est autem subuiridi colore uel subflauo, inuenitur & in petris: probatissimus inter omnes est, qui in arboribus odoriferis nascitur, & candido est colore, atq; odore iucundo.

TEMPERAMENTVM.

Calidus aut in primo gradu, & sicus in secundo. Confortat cor.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Muscus in uino decoctus & potus, conciliat somnum.

Sistit omnes sanguinis fluxus. Cum melle temperatus, oreque inde colluto, tollit asperitatem linguæ atq; gutturis.

D Si ex musco in aqua decocto, mulieris pudenda foueantur, tollit dolorem uulvæ.

Si tali decocto mulier insideat, ac inde foueatur, alba menstrua restringit. Muscus & hyssopus in uino decocta, si inde mulier potet, locis muliebribus medetur. Similiter prodest si uaporem inde ab inferiore parte excipiant.

Cum herba paralyti in oleo lini coctus, mitigat dolorem membrorum paralyticorum, si inde inungantur.

In uino decoctus confortat uisum.

DE VVLGAGINE.

NOMENCLATURAE.

Κυλάμιον.

Cyclaminus.

Panis procinus.

Malum terræ. Vulgago.

Cyclamen. Arthanita.

Bothormarion.

Rapum terræ.

Erdt apffel.

Schweins brodt.

A

ANNOTATIO IN VVLGAGINEM.

VVLGAGO à Barbaris appellatur herba quam Dioscorides Cyclaminum uocat. A Romanis Rapum terræ, siue umbilicus terræ dicitur. A recentioribus uocatur Panis procinus, & Arthanita. Qui primi huic plantæ nomen fecerunt, ut Verg. Marcellus inquit, circumactam in orbem eius circinationem contemplati, *ἐπὶ τοῦ κύκλου*, quasi ab orbe Cyclaminon, id est orbicularem dixerunt, fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. A subulcis qui hanc pecori suo gratam esse cognouerunt, Panis procinus est appellata. Habet autem Cyclaminos folia hederæ, purpurea & uaria, in quibus supra infraq; candicant maculæ, cauliculo digitorum quatuor, glabro & folijs carente, folijs in eo purpureis, rosarum effigie, radice corticis nigri, tam lata, ut Rapum uideri possit. Sic eam Dioscorides representauit. Tres huius plantæ species inueniri scribit Antonius Musa.

DESCRIPTIO.

Planta hæc folia habet similia Azari folijs, sed molliora tactu, hæc folia sunt incisuris diuisa ad Hederæ terrestres figuram, suntq; uario colore. Radix foris est nigricans atq; rotunda, & in medio pressa instar panis dulciarij, flores sunt colore purpurco. Gaudet humidis agris.

B

TEMPERAMENTVM.

Calefacit atq; desiccet in tertio ordine. Radicis in medicina plurimus est usus. Eam in autumno colligi oportet, & in taleolas sectam filo trañci & suspendi, sicariq; ad radicis gladioli modum.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Radix expurgat & aperit obstructions.

Cum aqua sumpta, discutit tumorem alui, pellitq; mala Phlegmata, unde hydrops originem trahit.

Itidem pota, potenter trahit menses mulierum.

In uino pota, pellit uenenum.

Succus huius herbæ naribus inditus, mundificat caput.

Radix præ omnibus alijs radicibus, locos muliebres expurgat, in potu sumpta.

Eadem in taleolas secta lineoque panno indita, & ad pessi formam, mulierum pudendis subdita, educit inde magnam illuuiem, beneq; mundificat, mouetq; menstrua.

Vinum in quo Cyclaminus decoctus est, facit ad oppilationem lienis.

Cyclaminus in puluerem contritus, & linamentis inditus uulneribus uel fistulis, erodit gangrænam.

Idem puluis naribus inditus, erodit carcinoma, quod nares obfedit.

NOMENCLATURAE,

σπύχθ' μακρός.

Solanum furiosum;

Vua lupina.

Vua canina.

Vua uersa.

Dolwurtz.

Einbeer.

D

ANNOTATIO IN VVAM VERSAM.

VVA uersa uulgò ab Herbarijs dicitur, est autem, ut Antonius Musa, Iacobus de Manlijs, ac Ottho Brunfelsius testantur, quartum genus Solani, quod apud Dioscoridem σπύχθ' μακρός, id est Solanum furiosum appellatur. A nonnullis, Vua lupina seu canina dicitur. Sunt qui uuam morellam à colore quum grana maturerint, uocent.

DESCRIPTIO.

Hæc planta caulem habet crassum & excelsum; folia eius Betæ similia, in caule ferens nigros acinos habentes folliculos, qui retro inuersi sunt. Radix crassa & magna est intra terram, gaudetq; nasci in syluis, ubi uetustæ fagi amputatæ sunt, & truncus putridus est.

TEMPERAMENTVM.

Herba atq; radix calefaciunt in secundo gradu, facit ad calorem corporis tam foris quàm intus, uerum generat & auget Melancholiam, quapropter isti hanc herbam & radicem uitabunt.

VIRES

VIRES AC IUVVAMENTA.

Quicunq; ingentes habet calores, bibat ex hac radice cum aqua hordei aut Endiuiaë, nam ualde refrigerat.

Quæcunq; mulier hac herba utitur, facile incidit in phrenesim. **P**ropterea omnes homines, qui natura sunt frigidi atq; sicci, hanc herbam uitabunt, & inprimis mulieres, quia cerebrum earum est frigidum.

DE ZEDOARIA.

NOMENCLATVRAE.

Zedoaria. *Sitwen.*

ANNOTATIO IN ZEDOARIAM.

ZEDOARIA inter radices aromaticas numeratur. Est autem medicina ab Arabibus inuenta, apud Græcos quid sit, nondum medicis constat. Ruellius de ea ad hunc modum scribit. Zedura alijs Zaduara, radix est teres, Aristolochiæ rotundæ non absimilis, sapore & colore Gingiberis; hanc ad nos India mittit. Officinæ & medicorum uulgus Zedoariam eam nominat. Nostræ autem gratis medici ferè hac radice contra pestilentis cœli contagia utunt.

B TEMPERAMENTVM.

Zedoaria calefacit in tertio ordine, & desiccat in secundo. Est autem radix herbæ nascentis ultra mare. Hæc radix decem annis durat synceris uiribus. Magnamq; habet uirtutem calefaciendi natura frigidus, estq; ipsa radix rotunda, & odorè Gingiberis præbet.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Hæc radix grauem odorem quem allium, cepa, uel uinum exci-
tauit, repellit. Graueolentiam quoq; oris emendat, manducata.

Eadem sumpta prodest contra uenenum, & inprimis cum pestis grassatur, tum radice huius semidrachma in ore contineri debet, quando quis proditurus est in publicum, & apud homines uersari uult, tum præseruat à pestilente & noxio aère.

Zedoaria confortat cor, & bonum generat sanguinem, malumque repellit.

Facit ad imbecillitatem stomachi, concoctionem adiuuat, appetentiamq; ciborum excitat, calefacitq; omnia interiora membra, si quis inde bibat, uel in ouo sumat.

In uino decocta auxiliatur contra tussim ex frigida materia pro-
uenientem, prodest contra dolorem stomachi, & intestinorum ex frigida intemperie & flatu exortum. Conditum factum ex Zedo-
aria & Galanga, & cum aceto temperatum, edendi desiderium in-
ducit.

Zedoaria₂

DE HERBIS, CAETERISQVE

C Zedoaria, ut Ruellius docet, secundam & calfacientium & exiccantium sedem obtinet, corpus lætiore sagina reficit, flatus discutit, graue uirus animæ, quod allium, cepa, uel uinum excitauit, abigit: uenenatis moribus opitulatur. Crassiorem uentris spiritum digerit: aluum retinet: abscessus uteri soluit, uomitiones cohibet: & colicos mulcet cruciatus.

DE ZINGIBERE.

NOMENCLATURAE.

zingiber.
Zingiber.
Gingiber.
Zingiberi.
Ingber.

ANNOTATIO IN ZINGIBER.

D **Z**INGIBER Romani pariter Græcis dicunt, plurimum in Arabia & apud Troglodytas nascitur, ut Dioscorides testatur. Qui *Gingiberim* uiderunt in India, hac facie representât, ut Ruellius scribit. Radix geniculatis serpit internodijs, crebroq; ex ijs & ex acumine nouas radices spargit, folia bis terue in anno fundit arundinacea, sed quæ in breuiorem exilitatem fastigiantur, in totum gramen dicunt æmulari, nec quicquam in ea regione frequentius inueniri. Oportunum legendi tempus cum folia inauerint, alioquin & teredinibus obnoxium est, & carie tentatur.

TEMPERAMENTVM.

zingiber calefacit in tertio ordine & humectat in primo.

Zingiberis uirtus calida est & sicca, ut inquit Platina, licet aliqua ex parte ad corruptionem tendat cum putrescat, ut lignum tineæ corrosum. Probatissimum est, quod intus omnino candidum est, neq; perforatum, bonum habebit odorem, acremq; saporem ad piperismodum. Bonitate antecellit quod ex India uenit.

Zingiber maximè calefacit, humiditatem in se continet, quare non diu durat, si in loco humido asseructur.

Durat autem duos annos integra & incorrupta uirtute. Valde accommodatum est frigido stomacho.

VIRES AC IUVVAMENTA.

Qui laborat dolore dentium, accipiat radices Zingiberis easque minutim conscindat, atq; in uino decoquat, eoq; calido si os ieiunus colluat, tum opem præstat.

Vertigini

A Vertigini medetur, si cibo admisceatur. Zingiber pondere semiuncia uesperiquando iturus es cubitum, uno hausto sumptum, expellit malos humores per sudorem, si modo post mediam noctem, uestibus bene tectus, sudaueris.

Omnibus hominibus Zingiber conducit, qui intus refrigerati sunt.

Vinum in quo Zingiber & Cyminum decocta fuerint, facit ad dolorem stomachi, & intestinorum ex flatu prouenientem, etiamq; concoctionem adiuuat.

Arabes recens Zingiber saccharo condiunt, ad stomachi frigiditates præcipuum.

τίλθ̄ θεω δόξα.

FRANCOFORTI, Apud Christianum Egenolphum
Hadamarium, ANNO M. D. XL.
Mense Martio.

324 2/10 27 200. r.

THE STATE OF NEW YORK
IN SENATE
January 15, 1884.
REPORT
OF THE
COMMISSIONERS OF THE LAND OFFICE
IN ANSWER TO A RESOLUTION
PASSED BY THE SENATE
MAY 10, 1883.
ALBANY: J. B. WHITTAKER, STATE PRINTER.
1884.

ALBANY: J. B. WHITTAKER, STATE PRINTER.
1884.

